

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

Über dieses Buch

Dies ist ein digitales Exemplar eines Buches, das seit Generationen in den Regalen der Bibliotheken aufbewahrt wurde, bevor es von Google im Rahmen eines Projekts, mit dem die Bücher dieser Welt online verfügbar gemacht werden sollen, sorgfältig gescannt wurde.

Das Buch hat das Urheberrecht überdauert und kann nun öffentlich zugänglich gemacht werden. Ein öffentlich zugängliches Buch ist ein Buch, das niemals Urheberrechten unterlag oder bei dem die Schutzfrist des Urheberrechts abgelaufen ist. Ob ein Buch öffentlich zugänglich ist, kann von Land zu Land unterschiedlich sein. Öffentlich zugängliche Bücher sind unser Tor zur Vergangenheit und stellen ein geschichtliches, kulturelles und wissenschaftliches Vermögen dar, das häufig nur schwierig zu entdecken ist.

Gebrauchsspuren, Anmerkungen und andere Randbemerkungen, die im Originalband enthalten sind, finden sich auch in dieser Datei – eine Erinnerung an die lange Reise, die das Buch vom Verleger zu einer Bibliothek und weiter zu Ihnen hinter sich gebracht hat.

Nutzungsrichtlinien

Google ist stolz, mit Bibliotheken in partnerschaftlicher Zusammenarbeit öffentlich zugängliches Material zu digitalisieren und einer breiten Masse zugänglich zu machen. Öffentlich zugängliche Bücher gehören der Öffentlichkeit, und wir sind nur ihre Hüter. Nichtsdestotrotz ist diese Arbeit kostspielig. Um diese Ressource weiterhin zur Verfügung stellen zu können, haben wir Schritte unternommen, um den Missbrauch durch kommerzielle Parteien zu verhindern. Dazu gehören technische Einschränkungen für automatisierte Abfragen.

Wir bitten Sie um Einhaltung folgender Richtlinien:

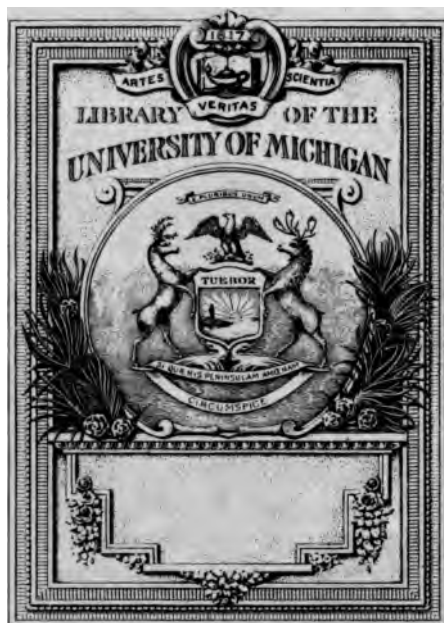
- + *Nutzung der Dateien zu nichtkommerziellen Zwecken* Wir haben Google Buchsuche für Endanwender konzipiert und möchten, dass Sie diese Dateien nur für persönliche, nichtkommerzielle Zwecke verwenden.
- + *Keine automatisierten Abfragen* Senden Sie keine automatisierten Abfragen irgendwelcher Art an das Google-System. Wenn Sie Recherchen über maschinelle Übersetzung, optische Zeichenerkennung oder andere Bereiche durchführen, in denen der Zugang zu Text in großen Mengen nützlich ist, wenden Sie sich bitte an uns. Wir fördern die Nutzung des öffentlich zugänglichen Materials für diese Zwecke und können Ihnen unter Umständen helfen.
- + *Beibehaltung von Google-Markenelementen* Das "Wasserzeichen" von Google, das Sie in jeder Datei finden, ist wichtig zur Information über dieses Projekt und hilft den Anwendern weiteres Material über Google Buchsuche zu finden. Bitte entfernen Sie das Wasserzeichen nicht.
- + *Bewegen Sie sich innerhalb der Legalität* Unabhängig von Ihrem Verwendungszweck müssen Sie sich Ihrer Verantwortung bewusst sein, sicherzustellen, dass Ihre Nutzung legal ist. Gehen Sie nicht davon aus, dass ein Buch, das nach unserem Dafürhalten für Nutzer in den USA öffentlich zugänglich ist, auch für Nutzer in anderen Ländern öffentlich zugänglich ist. Ob ein Buch noch dem Urheberrecht unterliegt, ist von Land zu Land verschieden. Wir können keine Beratung leisten, ob eine bestimmte Nutzung eines bestimmten Buches gesetzlich zulässig ist. Gehen Sie nicht davon aus, dass das Erscheinen eines Buchs in Google Buchsuche bedeutet, dass es in jeder Form und überall auf der Welt verwendet werden kann. Eine Urheberrechtsverletzung kann schwerwiegende Folgen haben.

Über Google Buchsuche

Das Ziel von Google besteht darin, die weltweiten Informationen zu organisieren und allgemein nutzbar und zugänglich zu machen. Google Buchsuche hilft Lesern dabei, die Bücher dieser Welt zu entdecken, und unterstützt Autoren und Verleger dabei, neue Zielgruppen zu erreichen. Den gesamten Buchtext können Sie im Internet unter <http://books.google.com> durchsuchen.

A

874,075

891.92

W64

HANDBUCH
DER LITAUISCHEN SPRACHE.

HANDBUCH
DER
LITAUISCHEN SPRACHE.

GRAMMATIK. TEXTE. WÖRTERBUCH.

VON
OSKAR WIEDEMANN.

STRASSBURG
VERLAG VON KARL J. TRÜBNER.

1897.

Linguistics
Hdm.
7-6-39
38488

VORWORT.

Bei abfassung des ersten teils des vorliegenden handbuchs habe ich, da eine dem gegenwärtigen stand der forschung entsprechende zusammenfassende darstellung der litauischen grammatik fehlt, diesem mangel dadurch am besten abzuhelfen geglaubt, dass ich davon absah, nur eine nackte zusammenstellung der lautlehre und der paradigmata zu geben (wie es z. b. Leskien in seinem handbuch der altbulgarischen sprache getan hat), sondern vielmehr überall die erklärungen, die ich für die richtigen halte, kurz erwähnt habe. Selbstverständlich liegt es mir fern, den benutzern meines handbuchs die darin vertretenen ansichten aufzudrängen; vielmehr habe ich auch die davon abweichenden ansichten, soweit ich sie nicht übersehen habe, überall angeführt, um dadurch den benutzern des handbuchs die möglichkeit zu geben, auch diese kennen zu lernen und sich ein eigenes urteil über die fragen der litauischen grammatik zu bilden.

Wenn ich bei der übersicht über den lautbestand der idg. ursprache (§§ 9, 36) die von vielen sprachforschern angesetzten r , l , m , n , \bar{r} , \bar{l} , \bar{m} , \bar{n} , die tenues aspiratae und die von Bezzenberger und Osthoff angesetzte dritte gutturalreihe nicht erwähnt habe, so bedarf das hier vielleicht der nähern begründung.

Über die sonantischen liquiden und nasalen bin ich derselben ansicht wie Joh. Schmidt, der sich der sonantentheorie gegenüber bekanntlich von anfang an ablehnend verhalten und nunmehr seine ansicht in seiner während des druckes des vorliegenden handbuchs erschienenen „kritik der sonantentheorie“ eingehend und überzeugend begründet hat. Wenn Saussure (mém. soc. lingu. VIII, 425 ff.) in den gestossen betonten lit.

ir, *il*, *im*, *in* die vertreter der idg. langen sonanten zu erkennen glaubt, so möchte ich doch bezweifeln, dass diese ansicht durch fälle wie lit. *girtas*: ai. *gūrtā-s*, lit. *pilnas*: ai. *pūrṇā-s* u. dgl. bestätigt wird. Es müsste meiner meinung nach zunächst untersucht werden, ob die längen in ai. *gūrtā-s*, *pūrṇā-s* u. dgl. nicht erst auf indischem sprachboden entstanden sind; ich halte es für durchaus möglich, dass urind. *er* verschieden vertreten wird, je nachdem es geschleiften oder gestossenen ton hat; z. b. urind. **veṛkas* (= lit. *vilka-s*) wird zu ai. *vṛka-s*, urind. **gerta-s* (= lit. *girtas*) aber zu ai. *gūrtā-s*. Dann hätten ai. *gūrtā-s*, *pūrṇā-s* usw. ihr analogon im litauischen gestossen betonten *ár*, *ér* usw., wo ebenfalls infolge des gestossenen tons dehnung des vokals eingetreten ist.

Die theorie von dem vorhandensein der *tenues aspiratae* in der idg. ursprache steht auf äusserst schwachen füssen; tatsächlich vorhanden sind sie nur im altindischen und griechischen, und dazu noch in der weise, dass eine grosse anzahl von wörtern sie in der einen sprache hat, in der andern aber nicht, z. b. ai. *sthā-* gegenüber griech. *στᾱ-*. Bei diesem stand darf man höchstens annehmen, dass einerseits im arischen und urarmenischen (im sinn von Joh. Schmidt's wellentheorie), andererseits im griechischen in einer reihe von sippen idg. *tenues* zu *tenues aspiratae* geworden sind.

Was endlich die dritte gutturalreihe betrifft, so ist es möglich, dass Bezenberger und Osthoff recht haben; die frage bedarf aber noch der genaueren untersuchung. Für das litauische ist es ja übrigens einerlei, wie viel gutturalreihen wir annehmen, da ja hier die dritte reihe mit der reihe der velar-laute zusammengefallen ist.

Die lesestücke, die der von Kurschat durchgesehenen ausgabe des neuen testaments entnommen sind, habe ich in Kurschat's weise (unterscheidung der tonqualitäten) betont, während bei den übrigen lesestücken die tonqualitäten nicht unterschieden sind. Die aus Donalitiuss aufgenommenen lesestücke sind so betont wie in der ausgabe Schleicher's; Nesselmann hat mehrfach eine abweichende betonung, namentlich da, wo die heutige betonung dem versmass widerspricht, z. b. *vāsara* (5. fuss) für das heutige *vasarā*. Mir scheint, dass Nesselmann hierin unrecht hat. Oft weicht aber auch Schleicher's betonung, sowol in der ausgabe des Donalitiuss als auch

im lesebuch von derjenigen Kurschat's ab und, da ich bei den aus Donaliti^{us} und Schleicher's lesebuch entlehnten lesestücken an der betonung nichts geändert habe, so stimmt diese häufig nicht mit den angaben Kurschat's überein. Dass die lesestücke kursiv gesetzt sind, entspricht nicht meinem wunsch, liess sich aber leider nicht umgehn.

Im wörterbuch habe ich bei den fremdwörtern die quelle, aus der sie zunächst stammen, angegeben; bei einigen wörtern ist das unterblieben, weil die betreffenden wörter ihrem kern nach zwar fremd sind, ihrem äussern nach aber keine entsprechung in der sprache, aus der sie stammen, haben, so z. b. bei *czesnis*. Von meiner ursprünglichen absicht, bei altererbten wörtern die etymologie, soweit sie überhaupt bekannt ist, anzugeben, habe ich abgesehen, um das werk nicht allzu umfangreich werden zu lassen.

Der verlagsbuchhandlung und der druckerei danke ich verbindlichst für die gute ausstattung des buchs.

Leipzig, 30. IX. 1896.

OSKAR WIEDEMANN.

Inhaltsverzeichnis.

	Seite
Grammatik	1—143
Einleitung	3—6
§ 1. Der litauische sprachzweig	3
§ 2. Grenzen des litauischen sprachgebietes	3
§ 3. Die dialekte des litauischen	3
§ 4. Geschichte der litauischen sprache	3
§ 5. Die verwandtschaftliche stellung der li- tauischen sprachen	4
§ 6. Hilfsmittel zum studium des litauischen	4
Lautlehre	7—44
§ 7. Schrift und aussprache	7
§ 8. Betonung	8
Die vokale.	
§ 9. Die vokale der idg. ursprache	9
Die kurzen vokale.	
§ 10. Idg. <i>e</i>	9
§ 11. Idg. <i>o</i>	10
§ 12. Idg. <i>a</i>	10
§ 13. Idg. <i>i</i>	11
§ 14. Idg. <i>u</i>	11
§ 15. Idg. <i>e</i>	11
Die langen vokale.	
§ 16. Idg. <i>ē</i>	11
§ 17. Idg. <i>ō</i>	12
§ 18. Idg. <i>ā</i>	12
§ 19. Idg. <i>ī</i>	12
§ 20. Idg. <i>ū</i>	12
Die diphthonge.	
§ 21. Idg. <i>ei</i>	12
§ 22. Idg. <i>oi</i>	13
§ 23. Idg. <i>ai</i>	13
§ 24. Idg. <i>ēi</i>	13
§ 25. Idg. <i>ōi</i>	13
§ 26. Idg. <i>āi</i>	13
§ 27. Idg. <i>eu</i>	13

	Seite
§ 28. Idg. <i>ou</i>	14
§ 29. Idg. <i>au</i>	14
§ 30. Idg. <i>eu</i>	14
§ 31. Idg. <i>ōu</i>	14
§ 32. Idg. <i>āu</i>	14
Die ablautsreihen.	
§ 33. Ursprünglicher ablaut	15
§ 34. Sekundäre ablautsreihen	20
§ 35. Sekundäre dehnung	20
Die konsonanten.	
§ 36. Die konsonanten der idg. ursprache	21
Die velaren verschlusslaute.	
§ 37. Idg. <i>k</i>	21
§ 38. Idg. <i>g</i>	22
§ 39. Idg. <i>gh</i>	22
Die palatalen verschlusslaute.	
§ 40. Idg. <i>ɰ</i>	22
§ 41. Idg. <i>ɣ</i>	22
§ 42. Idg. <i>ɣh</i>	23
§ 43. Vermischung der velaren und palatalen laute	23
Die dentalen verschlusslaute.	
§ 44. Idg. <i>t</i>	23
§ 45. Idg. <i>d</i>	24
§ 46. Idg. <i>dh</i>	24
Die labialen verschlusslaute.	
§ 47. Idg. <i>p</i>	25
§ 48. Idg. <i>b</i>	25
§ 49. Idg. <i>bh</i>	25
§ 50. Media anstatt oder neben tenuis	25
Die liquiden laute.	
§ 51. Idg. <i>r</i>	26
§ 52. Idg. <i>l</i>	26
Die nasalen laute.	
§ 53. Idg. <i>m</i>	26
§ 54. Idg. <i>n</i>	27
Die spiranten.	
§ 55. Idg. <i>s</i>	27
§ 56. Idg. <i>j</i> (<i>ǵ</i>)	28
§ 57. Idg. <i>v</i> (<i>ʷ</i>)	28
Lautgesetze.	
§ 58. Hiatus, kontraktion, elision	29
§ 59. Assimilation der vokale	29
§ 60. Epenthese	30
§ 61. Kürzung langer vokale	30
§ 62. Dehnung kurzer vokale	30
§ 63. Lautgesetze des <i>j</i>	30

	Seite
§ 64. Lautgesetze des <i>v</i>	31
§ 65. Assimilation der konsonanten	32
§ 66. Dissimilation	36
§ 67. Zusatz von konsonanten	37
§ 68. Konsonantenumstellung	37
§ 69. Auslautgesetze	38
§ 70. Weitere veränderungen im wortauslaut	43
Formenlehre	45—143
I. Deklination.	
§ 71. Allgemeine bemerkungen	45
A. Nominale deklination.	
§ 72. Nominalstämme	45
§ 73. Betonung der substantiva	46
1. Die <i>ā</i> -stämme.	
§ 74. Vorbemerkung	47
a) Reine <i>ā</i> -stämme.	
§ 75. Paradigmata	47
§ 76. Betonung	47
§ 77. Bemerkungen zu den kasus	48
b) <i>jā</i> -stämme.	
§ 78. Vorbemerkung	52
§ 79. Paradigmata	52
c) <i>ijā</i> -stämme.	
§ 80. Vorbemerkung	53
§ 81. Paradigmata	53
§ 82. Betonung	54
§ 83. Bemerkungen zu den kasus	54
§ 84. Vermischung der <i>ijā</i> -stämme mit den <i>jā</i> -stämmen	55
2. Die <i>i</i> -stämme.	
§ 85. Vorbemerkung	55
§ 86. Paradigmata	55
§ 87. Betonung	56
§ 88. Bemerkungen zu den kasus	57
3. Die <i>u</i> -stämme.	
§ 89. Vorbemerkung	59
§ 90. Paradigmata	59
§ 91. Betonung	60
§ 92. Bemerkungen zu den kasus	60
4. Die <i>o</i> -stämme.	
§ 93. Vorbemerkung	62
a) Reine <i>o</i> -stämme.	
§ 94. Paradigmata	62
§ 95. Betonung	63
§ 96. Bemerkungen zu den kasus	63

b) <i>jo</i> -stämme.	
§ 97. Vorbemerkung	65
§ 98. Paradigmata	65
§ 99. Betonung	65
§ 100. Bemerkungen zu den kasus	66
c) <i>ijo</i> -stämme.	
§ 101. Vorbemerkung	66
§ 102. Paradigmata	66
§ 103. Betonung	67
§ 104. Bemerkungen zu den einzelnen kasus	67
§ 105. Vermischung der <i>ijo</i> -stämme mit den <i>jo</i> -stämmen	68
5. Die konsonantischen stämme.	
§ 106. Vorbemerkung	68
a) Die <i>n</i> -stämme.	
§ 107. Vorbemerkung	69
§ 108. Paradigmata	69
§ 109. Betonung	70
§ 110. Bemerkungen zu den einzelnen kasus	70
b) Die <i>r</i> -stämme.	
§ 111. Vorbemerkung	71
§ 112. Paradigmata	71
§ 113. Betonung	72
§ 114. Bemerkungen zu den einzelnen kasus	72
§ 115. Reste sonstiger <i>r</i> -stämme	72
c) Die <i>nt</i> - und <i>s</i> -stämme.	
§ 116. Die <i>nt</i> -stämme	73
§ 117. Die <i>s</i> -stämme	74
d) Reste sonstiger konsonantischer stämme.	
§ 118. <i>dantis</i> , <i>obelis</i> , <i>pirtis</i> , <i>Isrutys</i> . .	74
B. Pronominale deklination.	
§ 119. Einleitende bemerkungen	75
1. Das geschlechtige pronomem.	
§ 120. Stämme der geschlechtigen pronomina	75
§ 121. Deklination der " " " "	77
§ 122. Stamm <i>ta</i> -	77
§ 123. Stamm <i>ana</i> -	78
§ 124. Stamm <i>szi</i> -	79
§ 125. Stamm <i>pati</i> -	79
§ 126. Stamm <i>ja</i> -	79
§ 127. Stamm <i>kurja</i> -	80
§ 128. Stamm <i>kokja</i> -	80
§ 129. Stämme <i>kita</i> -, <i>visa</i> - und <i>kožna</i> - . .	81
§ 130. Betonung	81
§ 131. Bemerkungen zu den einzelnen kasus	82
2. Das unbestimmte adjektivum.	
§ 132. Einleitende bemerkungen	84

a) Die reinen <i>o</i> -stämme.	
§ 133. Paradigmata	85
§ 134. Betonung	85
§ 135. Bemerkungen zu den einzelnen kasus	86
b) Die <i>jo</i> -stämme.	
§ 136. Einleitende bemerkungen	86
§ 137. Paradigmata	87
c) Die <i>ijo</i> -stämme.	
§ 138. Einleitende bemerkungen	87
§ 139. Paradigmata	87
§ 140. Betonung	88
§ 141. Bemerkungen zur flexion	89
d) Die <i>u</i> -stämme.	
§ 142. Einleitende bemerkungen	89
§ 143. Paradigmata	89
§ 144. Betonung	90
§ 145. Bemerkungen zur flexion	90
3. Das bestimmte adjektivum.	
§ 146. Einleitende bemerkungen	90
§ 147. Paradigmata	90
§ 148. Betonung	91
§ 149. Bemerkungen zur flexion	92
§ 150. Anhang zur flexion des bestimmten adjektivs	92
4. Die deklination der partizipia.	
§ 151. Einleitende bemerkungen	93
§ 152. Paradigmata	93
§ 153. Betonung	95
§ 154. Bemerkungen zur flexion	97
5. Die zahlwörter.	
§ 155. Übersicht der kardinal- und ordinal- zahlen	97
§ 156. Bildung und flexion der kardinal- zahlen	98
§ 157. Bildung und flexion der ordinal- zahlen	101
§ 158. Distribution	103
§ 159. Qualitativa	103
§ 160. Multiplikativa	103
§ 161. Altersbezeichnung	104
§ 162. Interrogativa und infinitiva . . .	104
6. Das ungeschlechtige pronomen.	
§ 163. Paradigmata	104
§ 164. Ältere und dialektische formen. .	105
Anhang zur deklination.	
§ 165. Komparation der adjektiva . . .	106
§ 166. Bildung der adverbia	107

II. Konjugation.

A. Die personalendungen.

§ 167. Einleitende bemerkungen	108
§ 168. 1. pers. sg.	108
§ 169. 2. pers. sg.	108
§ 170. 3. pers. sg.	108
§ 171. 1. pers. pl.	109
§ 172. 2. pers. pl.	109
§ 173. 1. pers. dual.	109
§ 174. 2. pers. dual.	109

B. Die modi.

§ 175. Der optativ	109
§ 176. Der imperativ	112

C. Die tempora.

1. Das präsens.

§ 177. Klasse I: wurzelklasse (ind. II. klasse)	113
§ 178. Klasse II: reduplizierende klasse (ind. III. klasse)	114
§ 179. Klasse III: präsenssuffix <i>-na-</i> (ind. IX. klasse)	115
§ 180. Klasse IV: präsens mit innerem nasal (ind. VII. klasse)	115
§ 181. Klasse V: präsenssuffix <i>-sta-</i>	116
§ 182. Klasse VI: präsenssuffix <i>-da-</i>	116
§ 183. Klasse VII: präsenssuffix <i>-a-</i>	116
A. Die wurzelsilbe steht auf der hochstufe (ind. I. klasse)	116
B. Die wurzelsilbe steht auf der tiefstufe (ind. VI. klasse)	117
§ 184. Klasse VIII: präsenssuffix <i>-ja-</i> (ind. IV. klasse)	117
§ 185. Präsenssuffix idg. <i>-sxo-</i> : <i>-sxe-</i>	118

2. Das präteritum.

§ 186. Formen des präteritums und ihr verhältnis zur präsensbildung	118
§ 187. Vokalismus der wurzelsilbe	119
§ 188. Ursprung und flexion	120

3. Das futurum.

§ 189	120
-----------------	-----

4. Das imperfektum.

§ 190	120
-----------------	-----

D. Das verbum infinitum.

§ 191. Part. praes. act. I	120
§ 192. Part. praes. act. II	121
§ 193. Part. perf. act.	121
§ 194. Part. imperf.	121
§ 195. Part. praes. pass.	121

	Seite
§ 196. Part. fut. pass.	121
§ 197. Part. praet. pass.	122
§ 198. Part. necessitatis	122
§ 199. Infinitiv	122
§ 200. Supinum	122
E. Das verbum reflexivum.	
§ 201.	123
F. Die abgeleiteten verba.	
§ 202. Verba auf <i>-enu, -inu</i>	123
§ 203. Verba auf <i>-iu, inf. -ėti</i>	123
§ 204. Verba auf <i>-au, inf. -yti</i>	124
§ 205. Verba auf <i>-au, inf. -oti</i>	124
§ 206. Verba auf <i>-ėju, inf. -ėti</i>	124
§ 207. Verba auf <i>-yju, inf. -yti</i>	124
§ 208. Verba auf <i>-oju, inf. -oti</i>	125
§ 209. Verba auf <i>-auju, inf. -auti</i>	125
§ 210. Verba auf <i>-ąju, inf. -ąti</i>	125
G. Betonung der verba.	
§ 211. Einleitende bemerkungen	125
I. Betonung der einfachen verba.	
§ 212. Vorbemerkung	126
§ 213. Das präsens	126
§ 214. Das präteritum	126
§ 215. Der infinitivstamm	128
II. Betonung des zusammengesetzten verbs.	
§ 216. Vorbemerkung	130
§ 217. Das präsens	130
§ 218. Das präteritum	131
§ 219. Der infinitivstamm	131
§ 220. Die partizipia	131
H. Paradigmata.	
§ 221. Das verbum substantivum	132
§ 222. Die unabgeleiteten verba	133
A. Das verbum aktivum (u. passivum)	133
B. Das verbum reflexivum	135
C. Das zusammengesetzte verbum	137
§ 223. Die abgeleiteten verba	139
A. Die abgeleiteten verba auf <i>-iu : -ėti</i>	139
B. Die abgeleiteten verba auf <i>-au : -yti</i>	141
C. Die abgeleiteten verba auf <i>-au : -oti</i>	141
D. Die abgeleiteten verba auf <i>-auju :</i> <i>-auti und -ąju : -ąti</i>	142
Texte	145—256
I. Aus dem neuen testament	147—200
<i>Ėvangėlija szveñtojo Markėsziaus</i>	147
Matth. V—VII	178
Matth. XIII, 24—30	183

	Seite
Matth. XX, 1—16	184
Matth. XXV	184
Luk. II, 1—14	187
Luk. II, 41—52	187
Luk. VII	188
Luk. X, 23—37	190
Luk. XV, 11—32	191
Luk. XVI, 19—31	192
Joh. II, 1—22	193
Joh. IV, 1—42	194
Joh. IX	196
Joh. XI	197
II. Aus Christian Donalitius' dictionen	200—216
<i>Vasarós darbai</i> 1—186	200
<i>Žemós rūpescei</i> 1—116	205
<i>Priczkaus pásaka apė lėtūviszką svótbą</i>	208
<i>Lápės ir gándro czesnīs</i>	213
<i>Rudikis jómarkininks</i>	215
III. Aus Schleicher's lesebuch	217—256
<i>Apė séną bóbą kytrėsnę už vėlnię</i>	217
<i>Apė razbáininkus ir smákui pažadėtą princėę</i>	219
<i>Apė žmógų bė báimės</i>	227
<i>Apė karáliaus dūkerį</i>	230
<i>Apė žalbárzdį</i>	232
<i>Apė devýnis brólius</i>	234
<i>Apė áksa tiltą</i>	237
<i>Apė pavárgusį liūsininką, kúrs palaimings</i> <i>pastóje</i>	241
<i>Apė laumės</i>	244
<i>Apė Kákszbalį</i>	249
<i>Dainos</i>	251
1. <i>Mėnū saulūžę vėdė</i>	251
2. <i>O vákar vakaráty</i>	251
3. <i>Dainūk, sesýtė</i>	252
4. <i>Jai ir átlėkė gūlbis pulkátis</i>	252
5. <i>Iszėjo tetūzis, iszkúprino</i>	253
6. <i>Nusipýniau vainikėlį</i>	253
7. <i>Mūsu brolyczi</i>	253
8. <i>Pėr szilėlį jójau</i>	254
9. <i>Kás subatėlę</i>	254
10. <i>Tū aužulėli</i>	254
11. <i>Pás tėvėlį ágau</i>	255
12. <i>Tris kárts gaidėlei gėdóje</i>	256
Wörterbuch	257—350
Nachträge und berichtigungen	351

GRAMMATIK.

EINLEITUNG.

§ 1. Das litauische bildet mit dem lettischen und dem im 17. jahrhundert ausgestorbenen preussischen den litauischen (lettischen, baltischen) zweig des indogermanischen sprachstamms.

§ 2. Das litauische sprachgebiet, an das sich im norden unmittelbar das lettische anschliesst, liegt zum kleineren teil in Preussen, zum grösseren teil in Russland und wird begrenzt: im norden durch eine linie von Polangen über Bauske nach Druja, im osten, wo die sprachgrenze noch nicht genau festgestellt ist, durch eine ungefähre linie von Druja über Wilna und Jesziszki nach Przelom, im süden durch eine linie von Przelom über Przerosl, Goldapp und Darkehmen nach Labiau am kurischen haff, im westen durch das kurische haff und die Ostsee. Die zahl der bewohner des litauischen sprachgebietes wird auf $1\frac{1}{2}$ —2 mill. angegeben, wovon etwa 120,000 (1893: 121,265) auf Preussen fallen.

§ 3. Wie in jeder sprache gibt es auch im litauischen verschiedene dialekte, doch sind diese noch nicht genügend erforscht (beiträge zur dialektologie sind in § 6 erwähnt). Einen versuch, die dialekte zu gruppieren, hat Schleicher (gramm. § 4) gemacht, indem er hochlitauisch, südlich, und niederlitauisch (žemaitisch), nördlich vom Niemen, unterscheidet; im hochlitauischen wird *tj* zu *cz*, *dj* zu *dž*, während im niederlitauischen *tj* und *dj* unverändert bleiben. Dies von Schleicher zur einteilung der dialekte herangezogene kriterium ist richtig; unrichtig ist es aber, dass der Niemen die grenze bildet, denn auch nördlich vom Niemen wird *tj* zu *cz*, *dj* zu *dž*. Einen andern versuch, die dialekte einzuteilen, hat Kurchat § 21 ff. gemacht.

§ 4. Die geschichte der litauischen sprache können wir bis in das 16. jahrhundert zurückverfolgen. Das äl-

teste denkmal, die übersetzung von Luther's katechismus, stammt aus dem jahr 1547, das zweitälteste, das taufformular, aus dem jahr 1559; die übrigen, zum teil nur handschriftlich erhaltenen, älteren litauischen denkmäler sind verzeichnet bei Bezzenberger, beitr. z. gesch. d. lit. spr. s. I ff.

§ 5. Was die verwandtschaftliche stellung der litauischen sprachen betrifft, so stehn sie im engsten zusammenhang mit den slavischen, mit denen sie den litu-slavischen (baltisch-slavischen) zweig des indogermanischen sprachstamms bilden. Nähere verwandtschaftliche beziehungen des litu-slavischen sprachzweigs zu einem der andern zweige des indogermanischen sprachstamms sind bis jetzt nicht nachgewiesen.

§ 6. Hilfsmittel zum studium des litauischen.

A. Grammatiken.

I. Sprachvergleichende werke.

Bopp, Franz, vergleichende Grammatik des Sanskrit, Send, Armenischen, Griechischen, Lateinischen, Litauischen, Altslavischen, Gothischen und Deutschen. 3. aufl. 3 bde. Berlin 1869—71.

Schleicher, August, compendium der vergleichenden grammatik der indogermanischen sprachen. 4. aufl. Weimar 1876 (zitirt: Schleicher, komp.⁴).

Brugmann, Karl, Grundriss der vergleichenden Grammatik der indogermanischen Sprachen. 2 bde. Strassburg 1886—92; registerband ebda. 1893 (zitirt: Brugmann, grdr.).

Delbrück, Berthold, vergleichende Syntax der indogermanischen Sprachen. I. bd. Strassburg 1893.

2. Einzelgrammatiken.

Schleicher, August, handbuch der litauischen sprache. I. bd.: litauische grammatik; II. bd.: litauisches lesebuch und glossar. Prag 1856—57 (zitirt: Schleicher, gramm., bez. lsb.).

Kurschat, Friedrich, Grammatik der littauischen Sprache. Halle a/S. 1876. (in dies Werk hat Kurschat seine noch vor Schleicher's handbuch erschienenen „Beiträge zur Kunde der littauischen Sprache“. I. Heft: Deutsch-littauische Phraseologie der Präpositionen. Königsberg 1843. II. Heft: Laut- und Tonlehre der littauischen Sprache. Königsberg 1849 hineingearbeitet; zitirt: Kurschat).

Voelkel, Maxim J. A., lithauisches Elementarbuch. Heidelberg 1879.

Schickopp, J., litauische Elementargrammatik. I. Formenlehre. Tilsit 1879. II. Syntax. Tilsit 1881.

Akielewicz, Mikołaj, gramatyka języka litewskiego. Głównia. Posen 1890.

Ferner sind zu nennen:

Pott, August Friedrich, de lithuano-borussicae in slaviciis letticiisque linguis principatu. Halis 1837.

Pott, August Friedrich, de linguarum letticarum cum vicinis nexu. Halis 1841.

Smith, C., de locis quibusdam grammaticae linguarum balticarum et slavonicarum. I—III. Havniae 1857—59 (zitirt: Smith, de locis).

Geitler, Leopold, litauische studien. Auswahl aus den ältesten denkmälern, dialectische beispiele, lexikalische und sprachwissenschaftliche beiträge. Prag 1875 (zitirt: Geitler).

Bezenberger, Adalbert, Beiträge zur Geschichte der litauischen Sprache. Auf Grund litauischer Texte des XVI. und des XVII. Jahrhunderts. Göttingen 1877 (zitirt: Bezenberger).

Bezenberger, Adalbert, Litauische Forschungen. Beiträge zur Kenntniss der Sprache und des Volkstumes der Litauer. Göttingen 1882.

Leskien, August, und Brugmann, Karl, litauische Volkslieder und Märchen. Strassburg 1882 (enthält s. 277—329 eine grammatische darstellung des dialects von Godlewa; zitirt LB.).

Baranowski, Anton, und Weber, Hugo, Ostlitauische Texte. Mit Einleitungen und Anmerkungen. Weimar 1882 (enthält in der einleitung u. a. wertvolle bemerkungen über die litauische betonung; zitirt: BW.).

Bezenberger, Adalbert, zur litauischen dialectforschung (Bezz. beitr. VIII, 98—142; IX, 253—293; XX, 105—110); zur žemaitischen grammatik (Bezz. beitr. X, 307—314).

Geitler, Leopold, Beiträge zur litauischen Dialektologie (wiener sitzungsberichte, phil.-hist. kl. CVIII B). Wien 1885.

Brückner, Alexander, litu-slavische studien. I. teil: die slavischen fremdwörter im litauischen. Weimar 1877 (zitirt: Brückner).

Thomsen, Vilh., Beröringer mellem de finske og de baltiske (litauisk-lettiske) Sprog. Kopenhagen 1890.

Prellwitz, Walter, die deutschen Bestandteile in den lettischen Sprachen. Erstes Heft: Die deutschen Lehnwörter im Preussischen und Lautlehre der deutschen Lehnwörter im Litauischen. Göttingen 1891 (zitirt: Prellwitz).

B. Wörterbücher.

Szyrwid, Const., Dictionarium trium linguarum. 5. ed. Vilnae 1713 (noch heute von wert, weil es den ostlitauischen dialekt bearbeitet; zitirt: Sz.).

Ruhig, Ph., littaunisch-deutsches und deutsch-littaunisches Lexikon. 2 tle. Königsberg 1747; eine 2., sehr vermehrte auf-
lage dieses werks ist besorgt von Chr. Gottl. Mielcke u. d. t.:
Littaunisch-deutsches und deutsch-littaunisches Wörterbuch. Königsberg 1800 (mit einer vorrede von Kant).

Nesselmann, G. H. F., Wörterbuch der littaunischen Sprache. Königsberg 1851 (zitirt: N.).

Kurschat, Friedrich, Wörterbuch der littaunischen Sprache. I. Deutsch-littaunisches Wörterbuch. Halle a/S. 1870—74. II. Littaunisch-deutsches Wörterbuch. Halle a/S. 1883 (zitirt: KDL., bez. KLD.).

Micžinyš, M., lietuvizskai-latvizskai-lenkizskai-russizskas žodynas. Tilsit 1894.

Lautlehre.

§ 7. Schrift und aussprache.

Vokale. *e* ist sehr offen, auch in unbetonter silbe, *a* ist nach *j* und *j*-haltigen konsonanten als offenes *e* zu sprechen, *é* und *o* sind geschlossen und lang; *y* ist langes *i* (*ī*); *ë* ist als *i* mit nachfolgendem *é* (Kurschat schreibt daher auch statt *ë* stets *ié*), *û* als *u* mit nachfolgendem *o* zu sprechen (doch kommen daneben auch andre aussprachen vor); *i* ist oft nicht silbebildend, sondern dient nur dazu, die erweichte aussprache des vorhergehenden konsonanten zu bezeichnen (s. u.). Bei *q, é, î, u* hat das häkchen nur etymologischen wert; daher sind diese buchstaben eben so auszusprechen wie *a*, bez. *e, i, u*, und zwar in nicht auslautender silbe als längen, in auslautender silbe teils als längen, teils als kürzen.

Konsonanten. Alle konsonanten, mit ausnahme des *j* und der lautverbindungen *cz* = dtsh. *tsch* und *dž* = engl. *j* (aus *tj*, bez. *dj* entstanden), können sowol hart als weich ausgesprochen werden; die weiche aussprache wird im wortauslaut durch ein über den konsonanten gesetztes strichelchen ('), sonst durch ein hinter den betreffenden konsonanten gesetztes *i*, das in diesem fall also nicht vokalische geltung hat, bezeichnet; bei *k, g, r, l* findet die weiche aussprache auch vor folgendem *e* (*é*), *é*, *ë* *ei*, *i* (*ī*), *y* statt. Sonst ist über die aussprache der konsonanten noch folgendes zu bemerken: *k* und *g* werden vor dunklen vokalen und konsonanten tief in der kehle gebildet, vor hellen vokalen lauten *k* und *g* fast wie im deutschen in derselben stellung; *l* ist vor dunklen vokalen guttural zu sprechen, aber nicht ganz so tief aus der kehle wie das poln. *ł*; *n* ist vor *k, g* als guttraler nasal zu sprechen; *s* ist = dtsh. *ss*, *sz* = dtsh. *sch*, *ž* = franz. *j*, *v* = dtsh. *w*, *c* = dtsh. *z* (*ts*), *z* = franz. *z*. Im auslaut wird eine

media wie die entsprechende tenuis gesprochen, also *d* wie *t*, *g* wie *k* usw.

§ 8. Betonung (Kurschat § 188 ff.).

Die betonte kürze wird durch ´, die betonte länge durch ´ oder ~ bezeichnet. Ausser der tonquantität unterscheidet das litauische auch noch die tonqualität (gestossenen und geschleiften ton); doch tritt dieser unterschied nur bei langen vokalen und diphthongen (zu diesen gehören auch die verbindungen vok. + *r, l, m, n* vor folgendem konsonanten) deutlich hervor, und zwar auch nur dann, wenn sie betont sind. Der gestossene ton wird durch ´, der geschleifte durch ~ bezeichnet. Bei beiden betonungsarten sinkt die stimme während der aussprache des vokals stetig; ein unterschied besteht aber darin, dass bei dem gestossenen ton der tiefer (schwächer) gesprochene teil des vokals kürzer ist als der höher (stärker) gesprochene teil, während bei dem geschleiften ton beide teile annähernd gleich sind. So bestimmt Leskien (abh. d. sächs. ges. d. wiss. phil.-hist. kl. XIII 552 f.) die tonqualitäten; wesentlich abweichend stellen Kurschat (aao. und dtsh.-lit.-wb. XIII) und BW. XX ff., XXIX das wesen der lit. betonung dar. Beispiele für den gestossenen ton sind; *gyvas* lebendig, *sėju sąe, stogas* dach, *jūrės* meer, für den geschleiften ton: *dỹvas* wunder, *lėkė* er flog, *žodis* wort, *būras* bauer. Steht der gestossene ton auf einem der diphthonge *ai, au, ei*, so überwiegt in der aussprache der erste, in diesem fall stets lange laut des diphthongs, während der zweite laut schwach nachklingt, z. b. *skāistas* hell, *saulė* sonne, *vėidas* antlitz; haben aber diese diphthonge den geschleiften ton, so überwiegt der zweite laut, z. b. *vaikas* knabe, *sausas* trocken, *geisti* begehren. In dem diphthong *ui* ist bei gestossenem ton das *u* immer kurz und das *i* wird nicht schwächer gesprochen als das *u*, z. b. *guiti* jagen. Haben die diphthongischen verbindungen vok. + *r, l, m, n* den gestossenen ton, so trägt der vokal den ton und ist kurz, wenn er *i* oder *u*, lang, wenn er *e* oder *a* ist, z. b. *ilgas* lang, *kūrpė* schuh, *nėndrė* rohr, *amžias* lebenszeit; bei geschleiftem ton ist der vokal stets kurz und der konsonant trägt den ton, z. b. *vilkas* wolf, *kuřpius* schuhmacher, *szventas* heilig, *kařpas* ecke.

Ausser in den oben angeführten fällen werden *e* und *a* auch sonst stets lang, sobald sie betont sind, z. b. *gėras* gut,

gālas ende; in niederlitauischen dialekten wird das durch den hochton gedehnte *a* zu *o* (Schleicher, Donal. 335, Kurschat § 223), z. b. akk. sg. *kōtī* katze = hochlit. *kātę*. Nach BW. XVIII und LB. 284 werden auch *i* und *u* unter denselben bedingungen wie *e* und *a* gedehnt.

Anm. Ein gesetz für das auftreten der einen oder der andern betonungsart ist bis jetzt noch nicht gefunden. Von Wichtigkeit für die aufhellung der betonungsverhältnisse scheint der wechsel des tons bei elisionen zu sein; die in betracht kommenden fälle hat Kurschat § 215 ff. zusammengestellt.

Die vokale.

Vgl. Saussure, mémoire sur le système primitif des voyelles dans les langues indo-européennes, Leipsick 1879; Hübschmann, das indogermanische Vocalsystem, Strassburg 1885 (s. 1 f. anm. ist die ältere literatur über den vokalismus zusammengestellt); Bartholomae, Bezz. beitr. XVII, 91 ff.; Bechtel, hauptprobleme 10—290; Leskien, der Ablaut der Wurzelsilben im Litauischen (Abh. d. Kgl. Sächs. Ges. d. Wiss., phil.-hist. Classe, Bd. IX, 263—452), Leipzig 1884; verf., lit. pränt. s. 5—52.

§ 9. Die vokale der idg. ursprache.

Die idg. ursprache besass folgende vokale:

1. kurze: *e*, *o*, *a*, *i*, *u*, *ε* (reduzierter vokal, nur in Verbindung mit liquiden und nasalen);
2. lange: *ē*, *ō*, *ā*, *ī*, *ū*;
3. diphthonge: *ei*, *oi*, *ai*, *ēi*, *ōi*, *āi*, *eu*, *ou*, *au*, *ēu*, *ōu*, *āu*.

Die kurzen vokale.

§ 10. Idg. *e*.

1. Idg. *e* = *e*. *esmī* bin: abulg. *j-esmъ*, lcsb. *ἐμμι*; *sekū* folge: griech. *ἐπομαι*, lat. *sequor*; *velkū* ziehe, schleppe: abulg. *vlékq*, griech. *ἔλκω*, *ἔλκω*; *medūs* honig: abulg. *medъ*, griech. *μέδυσ*; *sēnas* alt: griech. *ἔνος*, lat. *senex*; personalsuffix der 2. pl. *-te* (z. b. *sūka-te* ihr dreht): abulg. *-te*, griech. *-τε*.

2. Idg. *e* = *a*. a) Stets vor *v*: *tāvas* dein: griech. *τε-(f)ός*; *sāvas* refl. poss.: griech. *ἐ(f)ός*; *javāi* (pl. tant.) getreide: griech. *ξεία*. b) Nach *v*, jedoch nur dann, wenn in der folgenden silbe *a* steht (Joh. Schmidt, pluralbild. 196 f.): *va-sarā* sommer: griech. *ἔαο*; *vākaras* abend: abulg. *večerъ*; *vā-balas* käfer: ahd. *wibīl*; *var̥das* (pr. *wirds*) name: lat. *verbum*; in *vapsā* bremse gegenüber lat. *vespa* ist, falls beide

wörter überhaupt identisch sind, der dunkle vokal nicht auf das litauische beschränkt (abulg. *osa*, ahd. *wafsa*; vgl. jetzt auch Solmsen, stud. z. lat. lautgesch. 25); in *sāpnas* traum: aisl. *svefn* und *sakaī* (pl. tant.) harz: lett. *sveki* ist *v* vor dem aus *e* entstandnen *a* geschwunden. Nach Solmsen aao. findet die vertretung von idg. *ve* durch lit. *va* nur in offner silbe statt: *vābalas*, *vākaras*, *vasarà* aber *vėrgas* sklave. c) Dialektisch im anlaut (z. b. *asū* bin = hochlit. *esū*), wo der übergang von *e* in *a* eine folge der sehr offenen aussprache des *e* ist (Brückner 43 ff., anm. 31; LB 279); aus einem solchen dialekt sind *asz* ich: lett. *es*, lat. *ego*, griech. *ἐγώ* und *aszvā* stute: lat. *equa* in das hochlitauische gedrungen.

Anm. In *devyni* neun und *devintas* neunter liegt nicht idg. *e* vor (§ 54, anm. 1); diese wörter verstossen daher nicht gegen die obige regel.

§ 11. Idg. o.

1. Idg. *o* = *a*. *akis* auge: abulg. *oko*, lat. *oculus*; *naktis* nacht: abulg. *noštъ*, lat. *noct-*; *vėsz-patis* (gew. *vėsz-pats*) herr, majestät (eig. hausherr), *pāts* selbst, *patī* eheweib: griech. *πόσις*, *πότνια*; *avis* schaf: griech. *ὄ(φ)ις*, lat. *ovis*; pronominalstamm *ta-* der, dieser: abulg. *to-*, griech. *το-*, lat. *-to-* in *is-to-*; präsenssuffix *-a-* (z. b. *sūk-a-me* wir drehen): griech. *-o-*.

2. Idg. *o* = *u*. *ugnis* feuer: abulg. *ognъ* (abulg. *o* hier durch den ablaut zu idg. *e* in lat. *ignis* als idg. *o* erwiesen). Wo sonst *u* neben oder an stelle des zu erwartenden *a* erscheint, handelt es sich immer um die stellung vor liquida oder nasal, so dass *u* hier auch als vertreter von idg. *e* aufgefasst werden kann (§ 15, 2); bei den wörtern mit *u* vor einem nasal ist es auch möglich, anzunehmen, dass sie aus solchen dialekten in die schriftsprache aufgenommen sind, die *a* vor einem nasal in *u* wandeln.

§ 12. Idg. a.

1. Idg. *a* = *a*. *statyti* stellen: griech. *στατός*, lat. *statuere*; *plākti* schlagen: lat. *plangere*; *radūti* pfand einlösen: lat. *vas*, *radāri*; *akmū* stein: griech. *ἄκμων*; *kcāpas* hauch, duft: griech. *καπνός*, lat. *vapor*; *skāptas* schnitzmesser: griech. *σκάπτειν*, lat. *scabere*.

2. Idg. *a* = *u*. *upė* (pr. *ape*) fluss: lat. *amnis*, aind. *áp*, gen. *apās*.

§ 13. Idg. *i*.

Idg. *i* = *i*. *limpū* bleibe kleben: aind. *līmpāmi*; *spīstī* ausschwärmen: lat. *spissus*; *likti* zurücklassen: aind. *rindāmi*, lat. *linquere*; *niḡlā* nebel: griech. *δμίχλη*; *tri-* drei = abulg. *trъ-* = griech. *τρι-* = aind. *tri-*; nominalsuffix *-ti-* (z. b. *sag-ti-s*: schnalle) = abulg. *-tъ-* = griech. *-τι-*, *-σι-* = aind. *-ti-*.

§ 14. Idg. *u*.

Idg. *u* = *u*. *budēti* wachen: abulg. *būdēti*; *jūngas* joch: lat. *jugum*, aind. *yugām*; *duktē* tochter: abulg. *dūšti*; *dūrys* (pl. tant.) tür: griech. *θύρα*; *musē* fliege: griech. *μῦα*; adjektivsuffix *-u-* (z. b. *sald-ū-s* süß): got. *-u-*, griech. *-υ-*, aind. *-u-*.

§ 15. Idg. *e*.

1. Idg. *e* = *i*. *spiriū* stosse mit dem fuss: griech. *σπαίρω*; *kirmis*, *kirmēlē* wurm: aind. *kṛmi-s*; *mirtis* tod: abulg. *smrъtъ*, aind. *mṛti-s*; *skiliū* schlage feuer an: griech. *σάλλω*; *vīlka* wolf: abulg. *vlъkъ*, aind. *vṛka-s*; *pīlnas* voll: abulg. *plъnъ*; *imū* nehme: abulg. *imā* (aus **jъma*), lat. *emō*; *riṃtas* fest = aind. *ratā-s*; *timsras* schweissfüchsig: aind. *tāmisrā*, *tamisra-m*, abulg. *tъma*; *minēti* gedenken: abulg. *mъnēti*, got. *munan*; *bingū*s mutig (von pferden): aind. *bahū-s*; *at-mintis* gedächtnis: aind. *matī-s*, lat. *menti-*.

2. Idg. *e* = *u* (Jagić, archiv. X, 194; verf., lit. prät. 12 f.; Bezenberger, Bezz. beitr. XVII, 213 ff.). *surbti* saugen: lat. *sorbere*; *gurkljys* kehle: abulg. *grъlo*; *lūpti* schälen: ahd. *loft*; *kulnis* ferse: lat. *callis*; *grumēti* leise und dumpf donnern: abulg. *grъmēti*. Wo die lautfolge *u + m*, *n + kons.* vorliegt, wie in *ungurjys* aal neben *angis* Schlange, *kuṃpas* krumm neben *kaṃpas* winkel, kann *u* auch anders beurteilt werden (§ 11, 2).

Anm. Die von Bezenberger (Bezz. beitr. III, 133 ff.) ausgesprochene Vermutung, *r*, *l*, *m*, *n* seien einst im litauischen silbgebildend gewesen, wird durch die hierfür beigebrachten Beispiele (*ilgas* lang, *stirna* reh, pr. *insucis* Zunge) nicht bewiesen.

Die langen vokale.

Vgl. Mahlow, die langen Vocale a e o in den europäischen Sprachen. Berlin 1879.

§ 16. Idg. *ē*.

Idg. *ē* = *e*. *sēti* säen: abulg. *sēti*, lat. *sēvi*, *sēmen*; *dēti* legen: abulg. *dēti*, griech. *τί-θη-μι*; *vėjās* wind: griech. *ἄ-(F)η-μι*; *mēnū* mond: abulg. *mēsēcъ*, griech. *μήν*; *rētis* sieb-

lat. *rēte*; abgel. verbalstämme auf -*é-* (z. b. *veizd-ē-ti* sehen): abulg. -*é-*, lat. -*ē-*, griech. -*η-*.

§ 17. Idg. *ō* (verf., lit. prät. 45 ff.).

1. Idg. *ō* = *o* (lett. *ā*). *krōkti* röcheln, grunzen (lett. *krākt* krächzen, schnarchen, röcheln, tosen): griech. *κρόζειν*, lat. *crōcīre*; *žmónēs* (pl. tant.) menschen: lat. *hemōnem*; weitere beispiele, in denen *o* (lett. *ā*) einem griech. *ω* oder lat. *ō* gegenübersteht, fehlen, doch können wir aus dem ablaut noch in einer reihe von fällen auf *o* (lett. *ā*) = idg. *ō* schliessen (§ 33 E).

2. Idg. *ō* = *ū* (lett. *ū*). a) Im wortanlaut: *ūsti* (lett. *ūst*) riechen: griech. *ὄδ-ωδα*, *δύς-ώδης*; *ūlektis* (lett. *ūlektis*) elle: griech. *ὀλένη*; *ūsis* (lett. *ūsis*) esche: serb. *jasen* (lit. *ūs-*: serb. *jas-* = idg. *ōs-*: idg. *ēs-*). b) Vor folgendem wurzelhaftem gutturalem *l*: *pūlu* (lett. *pūlu*) falle: idg. w. *pōl*; *sūlas* (lett. *sūls*) bank: lat. *solum*, *solium* (lit. *sūl-* steht im ablaut zu lat. *sōl-*).

§ 18. Idg. *ā*.

Idg. *ā* = *o* (lett. *ā*). *stōti* (lett. *stat*) sich stellen: abulg. *stati*, griech. *σῆναι*; *lōti* (lett. *lāt*) bellen: lat. *lāmentum*; *motē* weib (lett. *māte* mutter): abulg. *mati*, lat. *māter*; *brōlis* (lett. *brālis*) bruder: abulg. *bratrō*, *bratō*, lat. *frāter*; *nōsis* (lett. *nāsis* pl. tant.) nase: lat. *nāsus*; nominalsuffix -*o-* (z. b. *rañk-o-mis* mit den händen): abulg. -*a-*, griech. -*ā-*.

§ 19. Idg. *i*.

Idg. *i* = *y*. *výti* winden: abulg. *vīti*, griech. *ῥέα*; lett. *bītē-s* sich fürchten: aind. *bhīmd-s*; *výras* mann: aind. *vīrá-s*; *gyras* lebend: abulg. *živz*, aind. *jīvd-s*; abgel. verbalstämme auf -*y-* (z. b. *dal-y-ti* teilen): abulg. -*i-*, griech. -*ī-*.

§ 20. Idg. *ū*.

Idg. *ū* = *ū*. *būti* sein = abulg. *byti*, aind. *bhūti-s*; *pūti* faulen: griech. *πύεσθαι*, aind. *pūyāmi*; *rūgti* aufstossen haben: abulg. *otv-rygnati*; *sūnūs* sohn = abulg. *synz* = aind. *sūnū-s*; *dūmai* (pl. tant.) rauch: abulg. *dymz*, aind. *dhūmd-s*; *sūras* salzig = abulg. *syrz* = ahd. *sūr*.

Die diphthonge.

§ 21. Idg. *ei*.

1. Idg. *ei* = *ei*. *eimī* gehe: griech. *εἶμι*; lett. *steigtē-s*

eilen: griech. *σείλιν*; *véidas* antlitz: griech. *ἑίδος*, *είδος*; *deivē* gespenst: alat. *deivos*.

2. Idg. *ei* = *ē*. *snēga* es schneit: griech. *νέφει*; *lēkū* lasse: griech. *λείπω*; *dēvas* gott: pr. *deivos*, alat. *deivos*; *dēnā* tag: pr. *deinan* (akk. sg.); *žēmā* winter: griech. *χειμών*, *χειμα-*

dēv.

Anm. Unter welchen bedingungen idg. *ei* durch *ē* vertreten wird, wissen wir nicht; vermutungen hierüber haben Brugmann. (grdr. I § 68 anm. 2) und Hirt (IF. I, 37) ausgesprochen.

§ 22. Idg. *oi*.

1. Idg. *oi* = *ai*. pr. *waiei*, *waisse* du weisst: griech. *φοῖδα*, *οῖδα*; *āt-laikas* überbleibsel = abulg. *otz-lēktz*, griech. *λοιπός*; lett. *pē-laipe* anback am brod: griech. *ἀλοιφή*; *staigā* plötzlich: griech. *στοῖχος*; andre beispiele für *ai* = idg. *oi* werden sich weiter unten (§ 33 C) ergeben.

2. Idg. *oi* = *ē*. Nur im wortanlaut: *v-ēnas* einer: alat. *oinos*, air. *oen*.

Anm. Die annahme, dass auch sonst in wurzelsilben idg. *oi* durch *ē* vertreten wird, ist unwahrscheinlich (verf., lit. prät. 16 f.; vgl. auch weiter unten § 33 C, anm. 1).

§ 23. Idg. *ai*.

1. Idg. *ai* = *ai*. *žáisti* spielen: lat. *haedus*; *skáistas* hell: lat. *caesius*; *gaidrūs* heiter: griech. *παῖδος*.

2. Idg. *ai* = *ē*. Nur im wortanlaut: *šzmas* bratspiess: griech. *αἰχμή*.

Anm. Dass auch sonst in wurzelsilben idg. *ai* durch *ē* vertreten wird, brauchen wir nicht anzunehmen (verf., lit. prät. 31).

§ 24. Idg. *ēi* (verf., lit. prät. 25 ff.).

Idg. *ēi* = *ē*. *lēti* giessen (vgl. abulg. *lēj-q*) zu idg. w. *lēi*; lett. *smēt* lachen (vgl. abulg. *smēj-q sē*) zu idg. w. *smēs*; lett. *rēt* bellen, beissen (vgl. *rēj-u*) zu idg. w. *rēi*; *kēmas* dorf (vgl. abulg. *čaj-q*) zu idg. w. *kēi*.

§ 25. Idg. *oi*.

Idg. *oi* = *ai*. *kai̯mas* (dial.) bauerhof, davon abgel. *kai-mýnas* nachbar: griech. *κόμη*; andre beispiele für *ai* = idg. *oi* werden sich weiter unten (§ 33 H) ergeben.

§ 26. Idg. *ai*.

Ein sicheres beispiel für idg. *ai* fehlt.

§ 27. Idg. *eu*.

Idg. *eu* = *au*. *lāukiu* warte: griech. *λεύσω*; *βαυδζῦ*

züchtige: got. *-biuda*; *naūjas* neu: got. *niujis*: *laūkas* bläs-sig: griech. *λευκός*; lett. *tauta* volk: got. *þiuda*.

Anm. Joh. Schmidt (ztschr. XXIII, 352 ff.) nimmt an, idg. *eu* werde in einigen fällen durch pr. *eu*, lit. lett. *iau* vertreten; die hierfür von ihm angeführten beispiele sind jedoch nicht beweisend (Bezzenberger, Bezz. beitr. II, 141 ff.).

§ 28. Idg. *ou*.

Idg. *ou* = *au*. *raudà* rote farbe: got. *raups*, lat. *rūfus*; *laūkas* feld: ahd. *lōh*, lat. *lūcus*.

§ 29. Idg. *au*.

Idg. *au* = *au*. *augti* wachsen: got. *aukan*, lat. *augēre*; *aūszi* anbrechen (vom tag), *auszrā* morgenröte: lesb. *aŵos*, lat. *aurōra*; *ausis* ohr: lat. *auris*; *duksas* gold: lat. *aurum*; *saūsas* trocken = griech. *aŵos*; *kāulas* knochen = griech. *καυλός*, lat. *caulis*.

§ 30. Idg. *ēu* (verf., lit. prät. 32, 184 ff.).

Idg. *ēu* = *iau*. *sziaurys* nordwind (vgl. abulg. *séverv*) zu idg. w. *sxēu*.

§ 31. Idg. *ōu* (verf., lit. prät. 33 ff.).

Idg. *ōu* = *ū* (lett. *ū*). *dūti* (lett. *dūt*) geben: griech. *δοῦμι*, lat. *dōnum*; *jūsti* (lett. *jūzt*) gürten: griech. *ζωστός*; *szlūta* (lett. *slūta*) besen, *szlūti* fegen, kehren (vgl. lat. *cloāca* aus **clōvaca*) zu idg. w. *xlōu*; *ūstas*, *ūsta* flussmündung (lett. *ūsts*, *ūsta* hafen): lat. *os*.

Anm. Die ansicht Mahlow's, dass lit. lett. *ū* = idg. *ō* ist, suchen neuerdings zu verteidigen Streitberg (IF. I, 276 ff.) und Zubatý (Bezz. beitr. XVIII, 244 ff.), wenngleich Streitberg auch zugeben muss, dass hier *ō* auf älteres *ōu* zurückgeht; wieder anders wird *ū* von Bartholomae (IF. I, 303 ff., anm.) erklärt.

§ 32. Idg. *au*.

Idg. *au* = *au*. *džduti* trocknen trans. (vgl. griech. *δᾱ-(F)ιος* zu idg. w. *dāu*; *pa-si-klāuti* vertrauen (vgl. lat. *clāvis*) zu idg. w. *klāu*; *sāulē* (vgl. dor. *ἄέλιος*) zu idg. w. *sau*.

Anm. Unaufgeklärt ist bis jetzt, welches der etymologische wert von *ui* ist, das in echt litauischen wörtern selten vorkommt und dann mehrfach mit *ai* wechselt (Smith, de locis I, 96; Schleicher, gramm. 60), z. b. *rāiszas* neben *rūiszas* lahm. In slavischen fremdwörtern gibt es das slav. *y* wieder (Schleicher aao.; Brückner 41), z. b. *muļlas* seife aus russ. *mylo*; das slav. *aj* gibt es wieder in *zuikis* hase aus weissruss. *zajka*, kleinruss. *zajko*. Geitler 49 f. führt *ui* und slav. *y* auf idg. *ū* zurück, was nicht angeht. In lehnwör-

tern aus dem deutschen gibt *ui* (neben *ū*) das deutsche (hoch- und niederdeutsche) *ū* wieder, z. b. *rūimas* raum, geräumig neben *rūmas* wohnhaus: mnd. *rūm* raum, geräumig; *sziūilē* neben *sziulē* aus dtsh. *schule* (Prellwitz 35). Nach JSV. I, 175 f. ist *ui* in einigen fällen aus älterem *un* entstanden; aber die beigebrachten beispiele beweisen das nicht.

Die ablautsreihen.

§ 33. Ursprünglicher ablaut.

Wie in den verwandten sprachen gibt es auch im litauischen eine ganze reihe von fällen, wo eine und dieselbe wurzel in verschiedenen ablautsstufen vorliegt; das material hat Leskien in seinem oben zitirten werk gesammelt. Ich gebe hier eine auswahl, zum teil nach andern gesichtspunkten geordnet.

A. Der ablautsreihe idg. *e* (präsensstufe): *o* (perfektstufe) bei wurzeln, die ausser dem wurzelvokal nur verschlusslaute oder *s* enthalten, entspricht im litauischen die reihe:

<i>e</i> (präsensstufe)	<i>a</i> (perfektstufe),
z. b. <i>degù</i> brenne trans. und intr.	<i>dāgas</i> ernte (eig. heisse zeit, erntezeit);
<i>sekmė</i> erzählung	<i>sakýti</i> sagen;
<i>sekù</i> folge	<i>pėd-sakas</i> aufspürung der fähr- te, fährte;
<i>tekù</i> laufe, flicse	<i>tākas</i> pfad;
lett. <i>teszu</i> behaue mit dem beil	<i>taszyti</i> iter. dass.

Bei dieser ablautsreihe ist die tiefstufe von der präsensstufe in der regel nicht zu unterscheiden, weil durch schwund des wurzelvokals oft unsprechbare lautverbindungen entstehen würden; daher inf. *dėgti* brennen mit *e* wie präs. *degù*. Geschwunden gewesen ist der vokal in *bezdėti* pedere, wie das *b* für idg. *p* in lat. *pēdere* zeigt (Joh. Schmidt, ztschr. XXVII, 320); das *e* hat sich erst später wieder zwischen *b* und *z* entwickelt; dasselbe gilt vom *i* in *bizdžus* stänker. Wie in *bizdžus* darf *i* als vertreter der tiefstufe gelten in: *pisti* coire c. fem.: griech. *λέος* (anders über *pisti* G. Meyer, et. wb. d. alb. spr. 336 unter *pið* und, ihm folgend, Brugmann, grdr. II, 929); *kibti* hängen bleiben: *kebėklis* haken: *kabėti* hängen; *gistu* Sz. erlösche: *gėsti* erlöschen.

B. Die ablautsreihe idg. *e* (präsensstufe): *o* (perfektstufe): *ε* (tiefstufe) mit *r*, *l*, *m*, *n* vor oder nach dem wurzelvokal wird im litauischen vertreten durch:

<i>e</i> (präsensstufe)	<i>a</i> (perfektstufe)	<i>i</i> , oft auch <i>u</i> (tiefstufe),
z. b. <i>kertù</i> haue	<i>kartas</i> mal	<i>kiřsti</i> hauen;
<i>geriù</i> trinke		<i>girtas</i> betrunken,
		<i>gurklỹs</i> kropf;
<i>bredù</i> wate	<i>bradà</i> waten, pfütze	<i>bristi</i> waten;
<i>velkù</i> ziehe	<i>ùž- Valkas</i> bettbezug	<i>vilkti</i> ziehen;
<i>klebù</i> wackle,	<i>klabù</i> klappre	<i>klibù</i> bin wacklig;
klappre		
<i>gemù</i> werde ge-	<i>gãmas</i> art, geschlecht	<i>gimti</i> geboren wer-
boren		den;
<i>medùs</i> honig		<i>midùs</i> met
<i>menù</i> gedenke	<i>manỹti</i> verstehen	<i>miñti</i> gedenken;
<i>knebėnti</i> klau-	<i>knabėti</i> schälen	<i>knibti</i> zupfen, klau-
ben		ben.

C. Der ablautsreihe idg. *ei* (präsensstufe): *oi* (perfektstufe): *i* (tiefstufe) entspricht im litauischen:

<i>ei</i> , <i>ė</i> (präsensstufe)	<i>ai</i> (perfektstufe)	<i>i</i> (tiefstufe),
z. b. <i>vėidas</i> gesicht,	pr. <i>waisei</i> , <i>waisse</i> du	pr. <i>widdai</i> er sah;
lett. <i>vėdu</i> sehe	weisst	
<i>mėgù</i> schlafe	pr. <i>maiggun</i> (a. sg.)	<i>už-migti</i> einschlafen;
	schlaf	
<i>snėga</i> es schneit	<i>snaigalà</i> schnee-	<i>snigti</i> schneien;
	flocke	
<i>szveiczù</i> putze,	<i>szvaitỹti</i> leuchten	<i>szvitėti</i> flimmern;
<i>szvėczù</i> leuchte		
<i>teisùs</i> gerecht,	<i>taisỹti</i> zurecht ma-	<i>isz-tisas</i> gestreckt.
<i>tėsa</i> wahrheit	chen	

Anm. 1. Wo *ė* einem idg. *oi* zu entsprechen scheint, z. b. *ũlėkas* rest, *snėgas* schnee u. a., kann *ė* darin seinen grund haben, dass der ablaut *ė:ai* dem sprachbewusstsein nicht mehr lebendig und daher durch eindringen des *ė* an stelle von *ai* aufgegeben ist, während der ablaut *ei:ai* sich dem sprachbewusstsein lebendig erhalten hat (vgl. auch oben § 22).

Anm. 2. Für die ablautsreihe idg. *je:jo:i* bietet das litauische keine beispiele.

D. Dem ablaut idg. *eu* (präsensstufe): *ou* (perfektstufe): *u* (tiefstufe) entspricht im litauischen:

<i>au</i> (präsensstufe)	<i>au</i> (perfektstufe)	<i>u</i> (tiefstufe),
z. b. <i>baudžù</i> züchtige	pr. <i>et-baudints</i> auf- erweckt	<i>bundù</i> erwache;
<i>laũkas</i> blässig	<i>laũkas</i> feld;	
	<i>raudà</i> rote farbe	<i>rudũ</i> herbst.

Oft ist es bei dem ablaut *au*:*u* nicht möglich, zu unterscheiden, ob *au* = idg. *eu* oder = idg. *ou* ist. Dem ablaut idg. *ve* (präsensstufe): *vo* (perfektstufe): *u* (tiefstufe) entspricht im litauischen:

<i>ve</i> (präsensstufe)	<i>va</i> (perfektstufe)	<i>u</i> (tiefstufe),
z. b. <i>tveriu</i> fasse	<i>tvàrtas</i> verschlag	<i>turėti</i> haben (eig. ge- fasst haben);
pr. <i>po-quelbton</i> kniend		<i>klumpù</i> stolpere.

In lett. *vīzināt* umherfahren vertritt *vi* die tiefstufe zu hochtonigem *ve* in *vēžti* fahren.

E. Die ablautereihe idg. *ē* (präsensstufe): *ō* (perfektstufe): *a* (tiefstufe) wird im litauischen vertreten durch:

<i>ē</i> (präsensstufe)	<i>o</i> , lett. <i>ā</i> (perfektstufe)	<i>a</i> (tiefstufe),
z. b. <i>plėkiu</i> prügeln	<i>plokas</i> N. estrich (lett. <i>plāce</i> schul- terblatt)	<i>plakù</i> schlage;
lett. <i>sprēgstu</i> platze, berste	<i>sprógti</i> (lett. <i>sprāgt</i>) prasseln, spriessen	<i>spragēti</i> prasseln, platzen;
<i>glėbiu</i> umfasse (mit den ar- men)	<i>globa</i> N. umarmung (lett. <i>glaba</i> lebens- unterhalt, auskom- men)	<i>ap-glabóti</i> sich um- jem. bemühen, pflē- gen;
<i>stėgiu</i> decke ein dach	<i>stógas</i> dach;	
<i>slėpti</i> verbergen		<i>slaptà</i> heimlich.

In *isz-tiszko* spritzte auseinander intr. ist *i* als vertreter des doppelt reduzierten wurzelvokals zu betrachten; der einfach reduzierte wurzelvokal liegt vor in *taszlà* teig, die präsensstufe in *tėkszi* dickflüssiges werfen.

Anm. Wo in einem und demselben verbum *a* neben *ē* erscheinen sollte, ist dafür durch qualitative angleichung an die hochstufe *e* eingetreten (verf., lit. prät. 132), z. b. *lėkti* fliegen: präs. *lekiù*; *slėpti* verbergen: präs. *slepìu*.

F. Der ablautsreihe idg. *a* (präsensstufe): *ō* (perfektstufe): *a* (tiefstufe) würde im litauischen entsprechen:

o, lett. *ā* (präsensstufe) *o*, lett. *ā* (perfektstufe) *a* (tiefstufe), doch lässt sich bei keinem der in betracht kommenden fälle mit sicherheit sagen, wo *o* = idg. *a* und wo es = idg. *ō* ist; daher versuche ich keine nähere bestimmung des *o*, sondern führe nur beispiele für den ablaut hochtonig *o* (lett. *ā*): tieftonig *a* an:

<i>o</i> (lett. <i>ā</i>)	<i>a</i>
<i>stāju</i> (lett. <i>stāju</i>) stelle mich	<i>statyti</i> stellen;
<i>skopiū</i> höhle mit dem messer aus	<i>skāptas</i> schnitzmesser;
lett. <i>bāžu</i> stopfe	<i>bāžmas</i> masse, menge.

In lett. *szkibit* hauen, schneiden, ästeln ist *i* der doppelt reduzierte wurzelvokal neben dem einfach reduzierten wurzelvokal *a* in *skabėti* hauen, ästeln und der hochstufe *o* in *nu-skóbtī* abpflücken. In der verbindung mit *l* erscheint *u* als doppelt reduzierter wurzelvokal in *su-lūjo* bellte auf neben dem hochtonigen wurzelvokal *o* in *lōti* (lett. *lat*) bellen.

G. Als vertreter der ablautsreihe idg. *ō* (hochstufe): *a* (tiefstufe) würde man im litauischen erwarten:

o, lett. *ā* (hochstufe) *a* (tiefstufe), es lässt sich aber kein sicher hierher gehöriges beispiel finden. Wie früher (lit. prät. 23) halte ich auch jetzt für wahrscheinlich, dass diese ablautsreihe vorliegt in *pūlu*, lett. *pūlu* (mit *ū* für idg. *ō* nach § 17, 2 b): pr. *au-pallai* er findet.

H. Der ablautsreihe idg. *ēi* (präsensstufe): *ōi* (perfektstufe): *ai* : *i* : *i* (tiefstufen) entspricht im litauischen

<i>ė</i> (präsensstufe)	<i>ai</i> (perfektstufe)	<i>ī</i> (<i>y</i>)	<i>i</i> (tiefstufen),
z. b. <i>gėdu</i> singe	<i>gaĩdas</i> sänger	<i>pra-gýsti</i> an-	
		fangen zu	
		singen;	
<i>szlėjū</i> leh-	<i>szlaitas</i> ab-	<i>pa-szlýti</i> strau-	<i>szlitis</i> garben-
ne an	hang	cheln	hocke;
<i>dėgia</i> es	<i>daĩgis</i> keimen	<i>dýgti</i> keimen.	
sticht			

Die tiefstufe *ai* = idg. *ai* gegenüber hochtonigem *ē* = idg. *ēi*, *ai* = idg. *ōi* und gleichwertig neben der tiefstufe *ī* (*y*) lässt sich mit sicherheit nur in einem fall nachweisen: *gaidrūs* heiter (griech. *φαιδρός*) neben lett. *dzidrums* klarheit gegenüber

den hochstufen *ē* in *gēdras* heiter, klar (vom wetter) und *ai* in *gaĩsas* lichtschein am himmel.

Anm. Ein beispiel für *ai* = idg. *āi* im ablaut zu idg. *ōi*, *ai* *ī*, *i* lässt sich nicht nachweisen, weil ein sicheres beispiel für wurzelhaftes idg. *āi* fehlt (§ 26). Eben so fehlen beispiele für ablaute-reihen mit idg. *jē*, *jō*, *jā* in den hochstufen.

I. Bei wurzelhaften langen *u*-diphthongen lassen sich nur sehr wenig fälle aufzählen, in denen innerhalb des litauischen ablaut vorliegt, und zwar haben wir nur beispiele für den ablaut *ū*: *au*: *ū*: *u*, wobei der etymologische wert des *au* dunkel bleibt. Hierher gehören fälle wie *ūga* beere: *āugti* wachsen: *ūgys* oder *ūgis* jahreswuchs: *rud-ugys* september; *dūbė* höhle: *daubà* schlucht: *dūbti* hohl werden: *kūpti* häufeln (getreide), reinigen, fegen: *kaūpti* häufeln: *kūprinti* mit gekrümmtem rücken gehn: *kuprà* höcker. Einem ablaut idg. *ōu*: *au* (*av*) entspricht der ablaut *ū*: *au* (*av*) in den zwei verba *dūti* geben: prät. *daviaū* und *szlūti* wischen, fegen: prät. *szlaxiaū* (verf., lit. prät. 97 f.). Für die ablaute-reihe idg. *vē*: *va*: *ū* lässt sich ein beispiel anführen, nämlich *kvėpti* hauchen: *krāpas* hauch, duft: lett. *kāpēt* rauchen (verf., lit. prät. 127, IF. I, 256; Joh. Schmidt, pluralbild. 204, ztschr. XXXII, 406); in *kvėpti* anfangen zu riechen ist *i* als doppelt reduzierter wurzelvokal zu betrachten.

J. Vereinzelte fälle von schwund des wurzelvokals. Hier sind zu nennen: *szun-* hund: *szū* (aus **szvū*, nach § 64, 1); *keturì* vier: *ketverì* je vier, vier; pr. *w-undan*, *unds*, lett. *ādens* (aus **undenis*) wasser: *vandū* dass. (Joh. Schmidt, ztschr. XXV, 22); *sunkūs* schwer: ahd. *swangar* (Bezenberger, GGA. 1877, 1466) *tėvas* vater (aus **ptėvas*): griech. *πατήρ* (Joh. Schmidt, ztschr. XXV, 34); *neptis* enkel, enkelin: *nepotis* dass. (Fortunatov, beitr. VIII, 111 ff.; Bezenberger 303 f.; Joh. Schmidt, ztschr. XXV, 14); *sant-* seiend (Schleicher, gramm. 252), *priesienczu* LLD. II, 38, 10 praesentium, pr. *empriki-sins* gegenwärtig (Joh. Schmidt, pluralbild. 426): *esmì*, *esù* bin.

K. Idg. *ē*, *ō* in der *e*-reihe. Eine vermutung über die entstehung dieser „dehnstufe“ hat neuerdings Streitberg (IF. III, 305 ff.) ausgesprochen. Im litauischen ist *ē* und namentlich *o* in der *e*-reihe sehr häufig, z. b. *nū-dėgulis*, *nū-dėgulys* feuerbrand, *atū-dogiai* (pl. tant.) sommerroggen: *dėgti* brennen: *at-mėtis* stütze am heu- oder strohhaufen, *mėtas* in der redens-

art *nei mōtais* einerlei: *mēsti* werfen; *nészczà* schwanger, *sā-noszos* (pl. tant.) zusammengespültes (bei überschwemmungen): *nēszi* tragen; *věžě* gelcise, *pra-vožà* tiefes fahrgelcise: *věži* fahren; *nakti-gonē* nachthut: *genù* treibe, hüte; *lomà* ziel, schicksal: *lēm̃ti* schicksal bestimmen; *prā-monē* erfundene geschichte, unwahres: *menù* gedenke; *skolà* schuld: *skelēti* schuldig sein; *ī-voda* wasserleitung: *vēsti* führen; *isz-voja* Sz. (lett. *vārs*) suppe: *vērdu* koche trans. und intr.; *žolē* gras, kraut: *žēti* grünen. Über *ē*, *o* im präteritum s. § 187, 3.

Anm. Eine grosse rolle spielen *ē* und *o* in der wurzelsilbe abgeleiteter verba.

§ 34. Sekundäre ablautsreihen.

Sehr häufig tritt der fall ein, dass von *i* oder *u* als tiefstufe zu hochtonigem *e*, *a*, *ē*, *o* aus nach dem muster der reihen, in denen *i* tiefstufe zu hochtonigen *i*-diphthongen, *u* tiefstufe zu hochtonigen *u*-diphthongen ist, wurzelformen mit *i*-, bez. *u*-diphthongen ihren ursprung nehmen; namentlich ist dies dann der fall, wenn *i*, *u* im primären verbum begegnen, z. b. *risti* rollen trans. (im ablaut zu *rātas* rad): *rēsti* rollen, wickeln, *āt-raitas* aufschlag am ärmel; *bristi* waten (im ablaut zu präs. *bredù*): *braidyti* iter. zu *bristi*; *su-si-milti* sich erbarmen (im ablaut zu *malonē* gnade): *mēilē* liebe, *mēlas* lieb; *riszi* binden (im ablaut zu aind. *račanā* strick, riemen, zügel): pr. *per-reist* verbinden, lett. dial. *rėszu* binde, *raĩsztis* kopfbinde; *smĩgti* auf einer spitze hangen bleiben (im ablaut zu *smėgti* wo hineinfahren und stecken bleiben): *smeĩgti* einstecken, feststecken, *smaĩgas* pfafl, stange; *guliù* lege mich (= griech. *βάλλω* werfe): *gūlis* lagerstätte; *trupēti* zerbröckeln intr. (im ablaut zu *trapūs* bröcklig): *traupus* spröde; *lūpti* häuten, schälen (im ablaut zu griech. *λέπειν* schälen): *laupyti* rauben, *lūbas* baumrinde.

Anm. Auf sekundärem ablaut beruht auch das *e* in *męžù* harne, *senkù* senke mich, falle (vom wasser) und *pa-si-gendù* sehne mich, verlange (verf., lit. prät. 58).

§ 35. Sekundäre dehnung.

Aus bisher noch nicht erkannten gründen erfährt *i* als tiefstufe zu hochtonigem *e*, *a*, *ē*, *o* häufig dehnung zu *ī* (*y*), z. b. *bylā* rede, prozess: *bilti* anfangen zu reden, *baĩsas* stimme; *gylē* tiefe: *gilūs* tief, *gelmē* tiefe; *gylā* heftiger schmerz: *gilti*

anfangen zu stechen (von schmerzen), plötzlich schmerzen, *gēlti* stechen; *gyrā* ruhm, *prahlhans*, *gȳrius* ruhm: *girti* loben, rühmen, *gēras* gut; *myñiā* in der redensart: *neĩ mȳnioj neturiū* ich habe es nicht einmal in gedanken: *mĩnti* gedenken, präs. *menū*; *pynē* flechte: *pinti* flechten, *pēntis* rücken der ax, der sense; *skylē* loch: *skilti* sich spalten, *skēlti* spalten; *vȳrius* strudel: *virti* kochen trans. und intr. (eigentl. wallen), präs. *vērdu*; *žynē* hexe: *žinōti* wissen, *žēnklas* zeichen. Über *ĩ* (*y*) als sekundäre dehnung von *i* im präteritum s. § 187, 3. Die sekundäre dehnung von *u* zu *ū* ist selten und kommt überhaupt nur im präteritum vor (s. § 187, 3).

Die konsonanten.

§ 36. Die konsonanten der idg. ursprache.

Die idg. ursprache besass folgende konsonanten:

	verschlusslaute			dauerlaute		
	tonlos	tönend	aspirirt	liquide	nasale	spiranten
velare:	<i>k</i>	<i>g</i>	<i>gh</i>			
palatale:	<i>ɣ</i>	<i>γ</i>	<i>γh</i>			<i>j</i>
dentale:	<i>t</i>	<i>d</i>	<i>dh</i>	<i>r, l</i>	<i>n</i>	<i>s</i>
labiale:	<i>p</i>	<i>b</i> (?)	<i>bh</i>		<i>m</i>	<i>v</i>

Anm. Nicht aufgenommen sind hier diejenigen laute, die nur in verbindung mit andern lauten vorkommen: die tönende dentale spirans, der velare und der palatale nasal.

Die velaren verschlusslaute.

Vgl. die bei Brugmann (grdr. I, 289) verzeichnete literatur; ferner Bezzenberger, Bezz. beitr. XVI, 234 ff., Osthoff, MU. V, 63 f. anm. und Bechtel, hauptprobleme 291 ff.

§ 37. Idg. *k*.

Idg. *k* = *k*. *kās* wer: abulg. *ko-*, aind. *ka-s*, griech. *πο-*, lat. *quo-*, got. *ha-*; *akis* auge: abulg. *oko*, griech. *ὄσσε*, *ὄπ-ωπ-α*, *ὄμμα*, aind. *akshi*; *kīrsti* hauen: abulg. *črēsti*, aind. *kṛntāmi*; *kraūjas* blut: abulg. *krēv*, aind. *krāvya-m*; *keturī* vier, *ketvīrtas* vierter: abulg. *četyrve*, aind. *catvāras*, griech. *τέσσαρες*, lat. *quatuor*; *līkti* lassen: aind. *riṇācmi*, griech. *λείπειν*, lat. *linguere*, got. *leihan*; *vīlkas* wolf: abulg. *vlzks*, aind. *vṛka-s*; *sekū* folge: aind. *sāce*, griech. *ἔπεσθαι*, lat. *sequi*; *penkī* fünf: aind. *pañca*, griech. *πέντε*, lat. *quinque*. Über *kv-*

(= idg. *kr-*) in *krāpas* hauch, duft, pr. *quoite* er will, *krēstē* einladen vgl. verf., IF. I, 255 ff.; Joh. Schmidt, ztschr. XXXII, 405 f.; auch *qu-* in pr. *po-quelbton* kniend ist idg. *kr-*, wie *klūpti* (aus **kulpti*) stolpern, straucheln, in die knie fallen zeigt.

§ 38. Idg. *g*.

Idg. *g* = *g*. *gýras* lebendig: abulg. *živz*, aind. *jīrd-s*; *girti* loben, rühmen, *gēras* gut: aind. *gūrtā-s*, lat. *grātus*; *gironos* (pl. tant.) mühlsteine, handmühle: abulg. *žrōny*, got. *asiluqairnus*; *gīrē* wald: abulg. *gora*, aind. *giri-s*; *gūlti* sich legen, *gulēti* liegen: griech. *βάλλειν*; *gēlti* heftig schmerzen, weh tun: ahd. *quelan*; *stēgti* dach decken: aind. *sthágāmi*; *dugti* wachsen: aind. *ójas-*, av. *aojah-*; *jūngas* joch; abulg. *igo*, aind. *yugā-m*; *jēgti* kraft haben, vermögen: griech. *ἵβη*.

§ 39. Idg. *gh*.

Idg. *gh* = *g*. *giñti* treiben (vieh): abulg. *ženq*, aind. *hñnti* (3. pl. *ghñānti*); *gāras* dampf: abulg. *gorēti*, aind. *gharmā-s*; *gailūs* jähzornig, scharf, bitter: abulg. (d) *zēlz*, ahd. *geil*; *girdēti* hören: griech. *φράζειν*, *φράζεσθαι*; *gaidrūs*, *gēdras* heiter, klar: griech. *φαιδρός*; *snēga* es schneit: abulg. *snēgъ*, griech. *νείγει*, av. *snaēžint-*; *degū* brenne trans. u. intr.: aind. *ni-dāghā-s*; *algā* lohn: aind. *arghā-s*; *angis* Schlange: aind. *āhi-s*, av. *āži-s*; *nāgas* nagel: abulg. *noga*, griech. *ὄνυχ-*; *staigā* plötzlich: abulg. *stignāti*, aind. *stighnute*.

Die palatalen verschlusslaute.

§ 40. Idg. *z*.

Idg. *z* = *sz* (pr., lett. *s*). *szim̃tas* hundert: aind. *ṣatā-m*; *szirdis* herz: abulg. *srōdъce*, arm. *sirt*; *szū* hund: aind. *ṣvā*; *szveñtas* heilig: abulg. *svetъ*, av. *spenta-*; *szāltas* kalt, *szālti* frieren: abulg. *slana*, aind. *ṣi-ṣira-s*; *dēsziimt* zehn: abulg. *desetъ*, aind. *dāṣa*; *praszyti* fragen: abulg. *prosiiti*, aind. *praṣṇā-s*; *maisztyi* mischen: abulg. *mēsiti*, aind. *miṣrā-s*; *nēszi* tragen: abulg. *nesti*, aind. *nāṣāmi*; *vēszi* zu gast sein: abulg. *vъsъ*, aind. *viṣāmi*; pr. *wissas* ganz (aus dem preussischen entlehnt in's litauische: *visas*; anders über diese wörter Osthoff, MU. IV, 168): abulg. *vъsъ*, aind. *viṣṣa-s*.

§ 41. Idg. *γ*.

Idg. *γ* = *z* (pr., lett. *z*). *žinóti* wissen: abulg. *znati*, aind. *janāmi*, av. *a-zainti-s*; *žirnis* erbse: abulg. *zrōno*, aind. *jīrñā-s*, av. *zaurya*; *žamba* fresse, maul: abulg. *zqbъ*, alb. *damp*, *ḍemp*,

aind. *jámbha-s*, av. *zambai̯a-*; *mīl̥žti* melken: abulg. *mlēsti*, aind. *mr̥jāmi*, av. *mar̥zāmi*; *ož̥ys* ziegenbock: aind. *ajā-s*, pehl. *azag*, alb. *ði* (?); *bēr̥zas* birke: abulg. *br̥eza*, aind. *bhūr̥ja-s*, alb. *bar̥θ* (best. *bar̥ði*); *rḁžyti* recken: aind. *rāj̥ish̥tha-s*, av. *razi̥štō*.

§ 42. Idg. *γh*.

Idg. *γh* = *ž* (pr., lett. *z*). *žēmā* winter: abulg. *zima*, aind. *hima-s*, av. *zimō*; *žēmē* erde: abulg. *zeml̥ja*, av. gen. *zēmō*, griech. *χαμαί*; *žēngti* schreiten: aind. *jāng̥hā*, av. *zangō*, got. *gaggan*; *žēlti* grünend wachsen, *žālias* grün: abulg. *zel̥ije*, aind. *hāri-s*, av. *zairi-s*; *vež̥ū* fahre trans.: abulg. *veza*, aind. *vā-hāmi*, av. *vazāmi*; *lēž̥iū* lecke: abulg. *lizati*, aind. *lēhmi* (3. sg. *lēd̥hi*); *ež̥ys* igel; arm. *ozni*, griech. *ἐχῖνος*; *mēž̥ū* harne: aind. *mēhāmi*, av. *maezāmi*; *gūž̥tū* brütenest: aind. *gūhāmi*, av. *gaozāmi*.

§ 43. Vermischung der velaren und palatalen laute (vgl. Bezenberger, Bezz. beitr. II, 151 ff.; Joh. Schmidt, ztschr. XXV, 114 ff., 125 ff.).

Idg. *κ* = *k* statt oder neben *sz* (pr., lett. *s*): *klaus̥yti* hören, pr. *klaus̥iton* erhören neben *szlor̥ē* herrlichkeit, lett. *sludināt* verkünden: abulg. *sly̥sati*, aind. *ḡr̥nōmi*; *kārvē* kuh, pr. *cur̥wis* ochse (abulg. *krava*): aind. *ḡr̥nga-m*; *pekus*, pr. *pecku* vieh: aind. *pḁ̄cu*; *smakrā* kinn: aind. *ḡmḁ̄cru-s*; *akm̥ū* stein, *akūt̥as* granne neben *āszmens* (pl. tant.) schneide, *as̥ztr̥ūs* scharf (abulg. *kamy* neben *ostr̥ē*): aind. *ḁ̄c̥mā*; *laūkas* blässig, pr. *lau̥xnos* (pl. tant.) gestirne neben *lūs̥zis* luchs (abulg. *luč̥s* neben *lys̥ē*): aind. *rū̥çant-* (daneben aber auch *rokā-s*, *róce*, av. *raoh̥snō*). Idg. *γ* = *g* statt *ž*: pr. *bir̥ga-karkis* kelle, pr. *au-bir̥go* garkoch, lett. *bir̥ga* qualm: aind. *bhr̥jjāmi* (part. pass. *bhr̥sh̥tā-s*). Idg. *γh* = *g* statt und neben *ž* (pr., lett. *z*): *gār̥das* hürde neben *žār̥dis* eingezäunter weideplatz, pr. *sardis* zaun (abulg. *grad̥s*): aind. *hār̥āmi*, av. *zarō*; *bing̥ūs* mutig, statth: aind. *bah̥ū-s*, av. *bazō*. Nicht hierher gehört *migl̥ā* nebel: *mīž̥ti* harnen, da beide wörter etymologisch nicht zusammenhängen (Kern, IF. IV, 106 ff.).

Die dentalen verschlusslaute.

§ 44. Idg. *t*.

Idg. *t* = *t*. *tek̥ēti* laufen, fließen: abulg. *teš̥ti*; *tēmti* dunkel werden; *tams̥ā* dunkelheit: abulg. *t̥ma*; *tē̥mpti* span-

nen, *temptýva* bogensehne: abulg. *tětiva*; *trýs* drei: abulg. *trýje*; *tù* du: abulg. *ty*; *tàs* dieser: abulg. *tò*; *metù* werfe: abulg. *metq*; *rātas* rad: lat. *rota*; *platus* breit: griech. *πλατύς*; *kařtas* mal: abulg. *kratò*; suff. *-ti-* (z. b. *gim-ti-s* geschlecht [sexus]): abulg. *-tv-*; suff. *-ta-* (z. b. *sùk-ta-s* gedreht): abulg. *-to-*; suff. *-ter-* (z. b. *mo-ter-* weib): abulg. *-ter-*; suff. *-nt-* (z. b. *suka-nt-* drehend): griech. *-ντ-*; suff. der 2. pl. *-te* (z. b. *sùka-te* ihr dreht): abulg. *-te*.

§ 45. Idg. *d*.

Idg. *d* = *d*. *dūti* geben: abulg. *dati*, aind. *dādāmi*; *dēvas* gott: aind. *devā-s*; *dēnà* tag: abulg. *dēnò*, got. *sin-teins*; *dēveris* schwager: abulg. *dēverò*, aind. *devā*, *devarā-s*; *drūtas* stark, fest: got. *trauan*; *dū* zwei: abulg. *dōva*, aind. *duvā*, *dvā*; *dantīs* zahn: aind. *dant-*; *ēdu* fresse: abulg. 3. pl. *ja-dēto*, aind. *ādmi*; *vandū* wasser: abulg. *voda*, got. *wato*; *vēidas* gesicht: abulg. *vidò*, griech. *ῥείδος*, *είδος*; *girdēti* hören: griech. *περραδεῖν*; *naudā* nutzen, habe: aisl. *naut*; *raudā* wehklage: abulg. *rydati*, aind. *rōdimi*, *rudāmi*.

Anm. 1. Wenn *namaī* (pl. tant.) haus mit abulg. *domò*, griech. *δῶμος*, lat. *domus* usw. verwandt ist, muss *n* so erklärt werden, wie das *n* in av. *nmāna-* gegenüber gath. *demāna-*, d. h. aus einer form mit geschwundnem wurzelvokal. Viel wahrscheinlicher ist aber die zugehörigkeit von *namaī* zur idg. w. *nem* (Fick I⁴, 502).

Anm. 2. Abfall eines anlautenden *d* hat man angenommen in *ilgas* lang (abulg. *dlǫgò*, aind. *dirghā-s*), *aszarā* träne (griech. *δάκρυ* usw.) und pr. *insuwis* zunge (alat. *dingua*, got. *tuggo*); das ist aber sehr zweifelhaft. Eine andre erklärungs dieser erscheinung hat Meringer (beitr. z. gesch. d. idg. dekl. 34 ff.) versucht.

§ 46. Idg. *dh*.

Idg. *dh* = *d*. *duktē* tochter: abulg. *džšti*, griech. *θυγάτηρ*; *dēgti* brennen: got. *days*; *dūrys* (pl. tant.) tür: abulg. *dvrò*, griech. *θύρα*; *dūmai* (pl. tant.) rauch: abulg. *dymò*, aind. *dhūmā-s*; *drīsti* mutig werden, wagen: aind. *dhṛshñi-s*; *dīrzas* riemen: abulg. *dròzò*, lat. *fortis*; *raudā* rote farbe: abulg. *ròdrò*, aind. *rudhīrā-s*; *vārdas* name: got. *waürd*, lat. *verbum*; *budēti* wachen: abulg. *bōdēti*, aind. *bōdhami*; *vadūti* auslösen (ein pfand): got. *ga-wadjon*; *medūs* honig: abulg. *medò*, aind. *mādhu*; präsenssuffix *-da-* in *vérdu* koche trans. u. intr.: griech. *-θο-*: *-θε-*.

Die labialen verschlusslaute.

§ 47. Idg. *p*.

Idg. *p* = *p*. *su-prāsti* verstehen: got. *frapjan*; *pēdā* fussspur: aind. *pāt*; *penkī* fünf: abulg. *pētō*; *peř* durch: lat. *per*; *plāuti* spülen: abulg. *pluti*; *pařszas* schwein, ferkel: abulg. *prase*; *lipti* kleben bleiben, klettern: abulg. *lpēti*; *sāpnas* traum: aind. *svāpna-s*; *tarpti* gedeihen: aind. *tarpdyami*; *tiřpti* erstarren: lat. *torpēre*; *septyni* sieben: aind. *saptā*; *kāmpas* ecke, winkel: griech. *καμπή*, lat. *campus*.

§ 48. Idg. *b*. Es ist ein sehr seltner laut; er kommt wol nur in schallnachahmenden wörtern vor.

Idg. *b* = *b*. *bliduti* brüllen, blöken: lat. *balāre*.

§ 49. Idg. *bh*.

Idg. *bh* = *b*. *būti* sein: abulg. *byti*, aind. *bhāvami*; *ba-dyti* stechen: abulg. *bosti*, lat. *fodere*; *brōlis* bruder (dem. *broterēlis*): abulg. *bratrō*, aind. *bhrātā*; *bruvis* augenbraue: abulg. *brvō*, aind. *bhrū-s*; *bijōti-s* sich fürchten: abulg. *bojati se*, aind. *bhāye*; *bēras* braun: ahd. *bero*, *brūn*, aind. *babhrū-s*; *suřbti* saugen (mittelst einer röhre): abulg. *srbati*, griech. *ζοφειν*; *abū* beide: abulg. *oba*, griech. *ἄμφω*; *grēbti* greifen: abulg. *grabiti*, aind. *grbhñāmi*, *grhñāmi*; *lōbis* reichthum, besitz: aind. *lābhe*; *dabinti* schmücken: abulg. *dobrō*, got. *ga-daban*; *grēbiu* harke: got. *graban*.

Anm. Die frühere annahme eines übergangs von idg. *bh* in *m* (in kasussuffixen) ist aufzugeben (s. § 77, II.).

§ 50. Media anstatt oder neben tenuis.

Diese erscheinung ist sehr häufig und geht in vielen fällen in die vorlitausche, häufig auch in die zeit der idg. ursprache zurück. Hier sind für den wechsel von *b* und *p* u. a. zu nennen: *lūbas* baumrinde (lat. *luber*, *liber*) neben *lūpti* schälen: griech. *λέπειν*; *viřbas* reis, gerte (abulg. *vřba*, lat. *terber*): griech. *ζωπ-*; *bāmba* nabel neben *pampti* aufdinsen: abulg. *papř*; *gārbana* locke, *grūbti* holprig werden (abulg. *grūbtō*): griech. *γουν-*; *drōbé* leinwand, umschlagstuch neben *drāpanos* (pl. tant.) weisszeug, leinene unterkleider der frauen: aind. *drāpi-s*; *dubūs* tief (abulg. *dōbrō*, got. *diups*): abulg. *duplō*; *g* für *k* in *agūnā* mohn: abulg. *makř*, griech. *μήκων* (dor. *μάκων*) und *gēlbēti* helfen: got. *hilpan* (beide beispiele

zweifelhaft); *d* für *t* in *mán ding* mir dünkt: got. *þagkjan*, alat. *tongēre*; lett. *drupt* bröckeln: *trupēti* dass.; lett. *trepans*, *trapains* morsch, lett. *trepēt*, *trapēt* verwittern. Weiteres material bei Brückner 56 ff. und Bezzenberger 85 f.

Anm. Alle für lit. tenuis statt idg. media oder media aspirata beigebrachten beispiele (Lottner, ztschr. XI, 181; Joh. Schmidt, beitr. VI, 148, vok. I, 72, 163, 170 f., II, 31, 293, 338) sind zweifelhaft.

Die liquiden laute.

Vgl. Heymann, W., das *l* der idg. Sprachen gehört der idg. grundsprache an. Weimar 1873; Fortunatov, Bezz. beitr. VI, 215 ff.; Brugmann, grdr. I, 209 ff.; Bechtel, hauptprobleme 380 ff.; Bartholomae, IF. III, 257 ff.

§ 51. Idg. *r*.

Idg. *r* = *r*. *riñkti* sammeln, dazu *rankà* hand: abulg. *raķa*; *rišzi* binden: aind. *raçanā*; *raugēti* aufstossen haben, rülpsen: abulg. *rygati*; *rātas* rad: aind. *rātha-s*; *rāgas* horn: abulg. *rogā*; *rugiaī* (pl. tant.) roggen: abulg. *rōžō*; *ārti* pflügen: abulg. *orati*; *miřti* sterben: abulg. *mrēti*; *tařpti* gedeihen: aind. *trmpāmi*; *pūrai* (pl. tant.) winterweizen: abulg. *pyro*; *bėrnas* knecht: got. *barn*; *pīřsztas* finger: abulg. *prēstō*.

§ 52. Idg. *l*.

Idg. *l* = *l*. *lōti* bellen: abulg. *lajati*; *lēžti* lecken: abulg. *lizati*; *lēti* giessen: abulg. *ljati*, *liti*; *blusā* floh: abulg. *blēcha*; *leñgvas*, *lengvūs* leicht: abulg. *lgvķ*; *lūnkas* bast: abulg. *lyko*; *pīlnas* voll: abulg. *plēn*; *pālszas* fahl: abulg. *plav*; *kālnas* berg: lat. *collis*; *sāulē* sonne: abulg. *slēnēce*; *galvā* kopf: abulg. *glava*; *kālti* schmieden: abulg. *klati*.

Die nasalen laute.

§ 53. Idg. *m*.

Idg. *m* = *m*. *miñti* gedenken: abulg. *mōnēti*; *mālti* mahlen: abulg. *mlēti*; *mēłsti* bitten: abulg. *moliti*; *mārēs* (pl. tant.) haff: abulg. *morje*; *marti* braut, schwiegertochter: aind. *mārya-s*; *mēs* wir: abulg. *my*; *iñti* nehmen: abulg. *imati*; *řēmti* sich erbrechen: aind. *vāmāmi*, *vāmimi*; *řimti* ruhig werden: aind. *rāme*; suff. der 1. sg. *-mi* (z. b. *esmi* bin): abulg. *-m*; suff. des part. praes. pass. *-ma-* (z. b. *sūka-ma-s* gedreht werdend): abulg. *-mo-*; suff. *-men-* (z. b. *ak-men-* stein): abulg.

-men-. Auch vor andern als labialen verschlusslauten bleibt *m* erhalten, z. b. *szim̃tas* hundert: lat. *centum*; *kiṃszti* stopfen-

Anm. Abfall eines anlautenden *m* wird angenommen in *agūnā* mohn: abulg. *makz*.

§ 54. Idg. *n*.

Idg. *n* = *n*. *něszti* tragen: abulg. *nesti*; *norēti* wollen: aind. *su-nṛta*; *nērti* untertauchen trans. u. intr.: griech. *vég-ros*; *nē* nicht: abulg. *ne*; *nāgas* nagel, klaue: abulg. *noga*; *nósis* nase: abulg. *nosz*; *pinti* flechten: abulg. *pṇq*; *mentūrē* quirlstock: aind. *mānthami*; *añs* jener: abulg. *onz*; suff. -*na*- (z. b. *pil-na-s* voll): abulg. -*no*-; suff. -*ina*-, -*ini*- (z. b. *ak-men-ini-s* steinern): abulg. -*no*-, griech. -*ivo*-; präsenssuff. -*na*- (z. b. *ei-nū* gehe): abulg. -*no*-: -*ne*-.

Anm. 1. In *devyñ* neun ist *d*- nicht unmittelbar dem *n*- der verwandten sprachen gleichzusetzen; vielmehr ist (nach Joh. Schmidt) auszugehen vom ordinale idg. **nventós* (= griech. *ἔννατος*, *ἐννατος*, *ἐννατος*), dessen **nv*- im litauischen (und slavischen) über **ndv*- zu **dv*- und dann mit sekundär entwickeltem *e* (vgl. *bezdēti*, § 33, A), das dann vor dem folgenden *v* nicht zu *a* wurde (wie es altes *e* stets wird; § 10, 2 a), zu *dev*-. In pr. *newints* neunter ist *new*- = idg. **nev*- (*e* kann den lautwert *a* haben). Andre erklärungsversuche bei Brugmann (grdr. I, 60 anm. 1, II, 482) und Meringer (beitr. z. gesch. d. idg. dekl. 45 ff.). Ähnlich ist wol auch *d*- in *debesis* wolke gegenüber *n*- in abulg. *nebo*, aind. *nābhas*, griech. *vēpos*, lat. *nūbēs*, *nebula*, ahd. *nebul* aus **ndb*- für älteres **nb*- (mit geschwundenem wurzelvokal) zu erklären; andre erklärungen haben Holthausen (PBr. XIII, 590) und Meringer (aao. 39 f.) versucht.

Anm. 2. Auf dissimilation beruht *l*- in *lėndrė* neben *nėndrė* schilf, rohr (aind. *nadā-s*, *naḍā-s*); *glinda* niss ist mit lat. *lendēs* von lett. *gnīda*, russ. *gnīda*, ags. *hniṭu*, griech. *κονίδες* zu trennen (verf., Bezz. beitr. XIII, 304); *lavónas* leiche gehört zu *liāuti-s* aufhören, pr. *au-laut* sterben, nicht zu lett. *nāve* tod, abulg. *narv*, got. *naus*; *h̃zdas* nest hat mit aind. *nīḍā-s*, lat. *nīdus*, ahd. *nest* nichts zu schaffen (s. § 65, A 4).

Die spiranten.

§ 55. Idg. *s*.

1. Idg. *s* = *s*. *sėdėti* sitzen: abulg. *sėdėti*; *skėlti* spalten: griech. *σκάλλειν*; *stóti* sich stellen: abulg. *stati*; *spiduti* speien: got. *speiwan*; *sravėti* fließen: aind. *srāvāmi*; *slīnkti* schleichen: ahd. *slanga*; *sm̃rsti* stinkend werden: abulg. *sm̃rdėti*; *svilti* schwelen: ags. *swelan*; *lėsti* picken, fressen (von vögeln): got. *lisan*; *gėsti* erlöschen: abulg. *gasnqti*; *kūsti* graben: abulg.

česati; *bāsas* barfuss: abulg. *bosv*, ahd. *bar*; *rasā* tau: abulg. *rosa*, aind. *rasā*.

2. Idg. *s* = *sz* nach *r*. *miṛszti* vergessen: aind. *mīṣhyāmi*; *veṛszis* kalb: aind. *vīṣha-s*; *viṛszūs* oberes, spitze: abulg. *vr̥chz*, aind. *vārshīyān*; *miṛsztu* sterbe aus **miṛstu* (prä-suff. -*sta*-).

Anm. 1. Nach Joh. Schmidt (ztschr. XXV, 125, anm. 2 unter *szuntū*) ist auch sonst idg. *s* durch *sz* vertreten; ähnlich Fortunatov (Bezz. beitr. III, 71), der Beispiele für *sz* = idg. *sv*- beibringt. Neuerdings hat Pedersen (IF. V, 77 ff.) ein gesetz für die nicht durch ein vorhergehendes *r* veranlasste Vertretung von idg. *s* durch *sz* zu finden gesucht.

Anm. 2. Auf assimilation an benachbartes *sz* beruht *sz* in *szeszuras* schwiegervater: griech. *ἐσσοῦς*, lat. *socer*, got. *swaithra*; *szq-szlavýnas* neben *saszlavýnas* kehrichthausen: abulg. *sq-*, aind. *sam-*.

Anm. 3. In *aūszti* tagen, *auszrā* morgenröte: aind. *ūshas* und in *gaiszti* zaudern, zögern, schwinden: lat. *haerere* beruht *sz* auf einer präsensbildung mit dem suff. idg. -*sxo*-: -*sxe*- (Joh. Schmidt, ztschr. XXVII, 332; Osthoff, perf. 493, 630), geht also auf idg. -*ssx*- zurück, das lautgesetzlich zu -*sz*- wird (§ 65, B 8). Anders über *gaiszti* Sabler, ztschr. XXXI, 279.

Anm. 4. Wo *rs* erscheint, ist zwischen *r* und *s* ein dental geschwunden (beispiele s. § 65, B 1) oder *rs* beruht auf analogie, z. b. fut. *gērsiu* werde trinken zu *gérti* nach *sūksiu*, *kēlsiu* usw.

§ 56. Idg. *j* (*i*).

Idg. *j* (*i*) = *j*. *jūsti* gürten: abulg. *po-jasv*; *jēgti* vermögen: griech. *ἵβη*; *jóti* reiten: abulg. *jada*; *jūngas* joch: aind. *yugā-m*; *jeknos* (pl. tant.) leber: aind. *yākr̥t*; *jūs* ihr: aind. *yūyām*; *spēja* habe musse, raun: abulg. *spēja*, aind. *sphāyāmi*; *rēju* schichte auf: ai. *rāy-*; lett. *dēju* sauge: abulg. *dojq*; prä-suff. -*ja*- (z. b. *sēja* säe): abulg. -*je*-.

Mehrfach findet sich im litauischen ein parasitisches *j* (Joh. Schmidt, beitr. VI, 129 ff., Brückner 60); z. b. *džūti* trocknen intr., *džduti* trocknen trans.: griech. *δαλεῖν*; *griūti* einstürzen intr., *griduti* stürzen trans.: lat. -*gruere*; *žiūrėti* sehen: abulg. *zvrėti*, lat. *au-gur*; *sriūbti* neben *srėbti* schlürfen. Vor anlautenden vokal ist *j* getreten in *j-ūnkti* gewohnt werden: abulg. *v-yknati*, got. *bi-ūhts*; *j-ūrēs* (pl. tant.) meer: aisl. *ūr*; *j-ūsti* durch's gefühl wahrnehmen: aind. *api-vātāmi*; dialektisch auch *j-ō* und u. a.

§ 57. Idg. *v* (*y*).

Idg. *v* (*y*) = *v*. *veṛsti* wenden, kehren: abulg. *vr̥tėti*; *vėrti* öffnen oder schliessen, einfädeln: abulg. *vr̥ėti*; *vėlyti* wünschen, gönnen, anraten: abulg. *velėti*; *vaikas* knabe, sohn: abulg.

člo-vėks; *várna* krähe: abulg. *vřana*: *vřras* mann: aind. *vřd-s*; *sravėti* fließen: aind. *srāvāmi*; *avis* schaf: abulg. *ovca*; *ket-viřtas* vierter: abulg. *četrvtz*; *szlovė* herrlichkeit: abulg. *slava*; suff. *-va-* (z. b. *gřva-s* lebendig): abulg. *-vo-*; suff. der 1. dual. *-va* (z. b. *sřka-va* wir beide drehen): abulg. *-vė*. Vor anlautenden vokal ist *v* getreten in *v-ėnas* einer: abulg. *inř*, got. *ains*.

Lautgesetze.

§ 58. Hiatus, kontraktion, elision.

Wo hiatus entstehn würde, ist er bereits in der idg. ursprache beseitigt; die hier zu erwähnenden erscheinungen sind also bereits vorlitausch. Folgendes kommt für das litauische in betracht: 1. *i* (*y*) wird vor folgendem vokal zu *ij*, *ū* zu *uv*, z. b. *lyti* regnen: prät. *lijo*, *būti* sein: prät. *buvaū*. 2. *i* als zweiter teil eines diphthongs wird vor folgendem vokal zu *j*, *u* zu *v*, z. b. lok. sg. **rankai + e(n)* wird *rankoje* in der hand: *szūkauti* fortgesetzt schreien, lärmern: prät. *szūkavau*.

Erhalten bleibt hingegen der hiatus in zusammensetzungen, z. b. *ap-si-aūti* schuhwerk anziehen, *pri-eiti* herankommen, *prý-angė*, *prý-angis* flur, vorhaus, *sù-eiga* zusammenkunft. Kontraktion ist eingetreten bei *nėrà* ist nicht aus *ne-yrà*. Elision findet statt bei der negation *ne* und bei *te-* und *be-*, z. b. *na-teit* er kommt nicht aus *ne-at-eit*, *niłgaĩ* nicht lange aus *nė il-gaĩ*; *teinė* er komme aus *te-einė*, *timė* er nehme aus *te-imė*.

§ 59. Assimilation der vokale.

1. In suffixalen silben wird unbetontes idg. *e* einem *a* der folgenden silbe assimiliert, wenn beide nur durch *r*, *l*, *n* getrennt sind und die vorhergehende silbe nicht *e*, *é* enthält, in welchem fall *e* erhalten bleibt (Joh. Schmidt, pluralbild. 197), z. b. *vařvaras*: *vařveris* eichhorn- und iltismännchen, *voverė* eichhörnchen; *ilkanas* hungrig, nüchtern: *alkenjbė* hungersnot; *stągaras*: *stegerjs* dürrer stengel, abulg. *stežerz*; *vākaras* abend: abulg. *večerz*; *vāhalas* käfer: ahd. *wibil*. Dagegen bleibt *e* in *ėžeras* see: abulg. *jezero*, *kėpenas* (pl. tant.) leber, *pelenai* (pl. tant.) asche u. a.

Anm. In wörtern wie *vakarėnė* abendessen, *vakarinis* abendlich ist *a* aus dem zu grunde liegenden wort herübergenommen; lautgesetzlich wäre **vekerėnė*, **vekerinis*.

2. Neben dem suffix *-inas* begegnet, und zwar häufiger als dies, *inis*, neben *-ikas* *-ikis*, z. b. *duksinas* golden; *krūvinas*

blutig, aber *varinis* kupfern, *vasarinis* sommerlich; *kirtikas* hauer, *szérikas* fütterer, aber *jaunikis* bräutigam. Eben so wird **ijas* zunächst zu **ijis* (§ 63, 2).

§ 60. Epenthese.

Die hierfür angeführten beispiele (JSV. II, 494 f.) sind sämtlich zweifelhaft; in einigen liegt deutlich sekundärer ablaut (§ 34) vor, was auch Joh. Schmidt für eine reihe wörter annimmt.

§ 61. Kürzung langer vokale.

Langer vokal wird vor nas. + kons. gekürzt (Joh. Schmidt, ztschr. XXVI, 338), z. b. *sakant-* sagend aus **sakā-nt-*; **vežens*, daraus *vēžes*, gefahren habend aus **vežēns-*; akk. pl. **rankans*, daraus *rankās* die hände aus **rankā-ns*; weiteres bei Streitberg, IF. II, 415 ff. Ferner wird *ū* vor doppelkonsonanz zu *u*: *pūlti* fallen aus **pūlti*.

§ 62. Dehnung kurzer vokale.

Diese tritt nur als sog. ersatzdehnung nach schwund des *n* ein (vgl. Streitberg, IF. III, 148 ff.); beispiele s. § 65, B 9.

§ 63. Lautgesetze des *j*.

1. In der lautfolge kons. + *j* + vokal geht *j* mit dem konsonanten eine innige verbindung ein, indem der konsonant erweicht (monillirt) wird, *j* aber schwindet; bezeichnet wird die erweichte aussprache des konsonanten durch nachgesetztes *i* (§ 7), z. b. **gulju* wird *guliū* lege mich: griech. *βάλλω*; **spirju* wird *spiriū* stosse mit dem fuss: griech. *ἀσπείρω*; fut. **dūsju* wird *dūsiu* werde geben: aind. *dāsyāmi*; **spjauju* wird *spidiu* speie: griech. *πῖω* aus **(o)πjūjō*; gen. sg. **pikjo* wird *pikio* des pechs (vgl. griech. *πίσσα* aus **πικja*). Aus *tj* wird *cz*, aus *dj* *dž*, aber nur im hochlitauischen; im niederlitauischen werden *t*, *d* mit dem folgenden *j* zu erweichtem *t*, *d* (geschr. *ti*, bez. *di*), z. b. gen. pl. des part. praes. act. **sukantju* wird *sūkanczū*, niederlit. *sūnkantiū* der drehenden (vgl. griech. *φέρονσα* aus **φεροντια*); gen. pl. **medju* wird *mėdžū*, niederlit. *mėdiū* (nom. sg. *mėdis* baum). Vor palatalen vokalen ist *j* bereits im urlitauischen geschwunden (*t*, *d* bleiben daher unverändert; Joh. Schmidt, ztschr. XXVI, 331 f., 399), z. b. vok. sg. **svetje* wird *svetė* zu *svėczas* (aus **svetjas*) gast; kompar. **saldjesnis* wird *saldėsnis* zu *saldūs* stüss (vgl. lat. *mājestas*); **geras-jis* wird *gerās* der gute.

2. Die lautfolge *ij* wird vor palatalen und *u*-vokalen

eben so behandelt wie *j*, z. b. dat. pl. **didijēms* wird *didēms* grossen (vgl. *tusztēms* aus **tusztjēms* leeren); nom. pl. masc. **didiji* wird *didī* grosse (vgl. *tusztī* aus **tusztji* leere); gen. pl. **didijū* wird *didžū* grosser (vgl. *tuszczū* aus **tusztjū* leerer); lok. pl. masc. **didijūse* wird *didžūse* in grossen (vgl. *tuszczūse* aus **tusztjūse* in leeren). Vor *a*, *ai*, *o* wird *ij* jedoch anders behandelt als *j*, und zwar wird *ija* über *iji* (§ 59, 2) zu *i* (wenn betont, *y*), *ijai* zu *ei*, *ijo* zu *é*, z. b. **žodijas* wird über **žodijis* zu *žodis* wort; **gaidijas* wird über **gaidijis* zu *gaidys* hahn; dat. sg. **žolijai* wird *žolei* dem kraut; gen. sg. **žolijos* wird *žolės* des krautes (verf., lit. prät. 182 f.).

3. Die lautfolge idg. *ej* wird in nicht wurzelhafter silbe zu *ij* und dann weiter wie idg. *ij* behandelt, z. b. idg. **srovėjō* wird über **sraviju* zu *sraviū* fliesse; idg. **srovėjomen* wird über **sravijime* zu *srāvime* wir fliessen (Joh. Schmidt, ztschr. XXI, 385 f.); inf.-suff. idg. *-*tejai* wird über *-*tijē*, *-*tē* zu *-*ti* (Joh. Schmidt, ztschr. XXVI, 361); lok. sg. der *o*-stämme auf idg. -*ei* + *en* wird über *-*ijen*, *-*en* zu -*e* (z. b. *tilte* auf der brücke; Joh. Schmidt, ztschr. XXVII, 385). Wo *ij* nach schwund eines vokals vor einen konsonanten zu stehen kam, wurde es zu *y*, z. b. nom. pl. idg. **noktejes* wird über **naktijes*, **naktijs* zu *naktys* die nächte.

Anm. Gelegnet wird dies lautgesetz von Leskien, nomina 242.

§ 64. Lautgesetze des *v*.

1. Vor *u*, *ū* schwindet *v*, wenn ihm ein konsonant vorausgeht, z. b. **dvū*, daraus **dvu*, *dū* zwei (vgl. abulg. *dva*); **szvū* wird *szū* hund: aind. *čvā*. Oft ist *v* ohne erkennbaren grund geschwunden, namentlich nach anlautendem *s*, *sz* (Joh. Schmidt, ztschr. XXV, 139 anm., XXVI, 333 f., 352), z. b. *sesū* schwester: aind. *svāsā*, *szeszuras* schwiegervater: abulg. *svekro*; *szeszī* sechs: griech. *ἑξ*, *ἕξ*. Zweifelhaft ist, ob *v* auch in fällen wie fem. *platī*: mask. *platus* breit, *sūnēlis*, *sūnytis* dem. zu *sūnūs* sohn, suff. des part. perf. act. -*ēs*: aind. -*cān* lautgesetzlich geschwunden ist (Osthoff, perf. 455 f., wo auch eine erklärung für *s-*, *sz-* aus *sv-*, bez. *szv-* versucht wird).

2. Die lautfolge urlit. *av* (= idg. *ev*, *ov*, *av*) wird in nicht wurzelhaften silben zu *uv*, das vor folgendem *ū* schwindet, mit folgendem *i* zum diphthong *ui* verschmilzt, sonst aber erhalten bleibt; vor folgendem *ā* scheint jedoch *av* lautgesetzlich

zu bleiben (vgl. Joh. Schmidt, pluralbild. 67 und Leskien, nomina 241 ff.), z. b. dat. sg. idg. **sūnerai* wird über **sūnuṛi* zu *sūnuī* dem sohn; gen. pl. idg. **sūnerōm* wird über **sūnuṛū* zu *sūnū* der söhne. Wo *uv* nach schwund eines vokals vor einen konsonanten zu stehn kam, wurde es zu *ū*, z. b. nom. pl. idg. **sūneves* wird über **sūnuves*, **sūnurs* zu *sūnūs* die söhne.

§ 65. Assimilation der konsonanten.

A. Wechsel zwischen media (= idg. media und media aspirata) und tenuis und zwischen lingualem und dentalem zischlaut.

1. Media vor folgender tenuis wird zur tenuis, z. b. *duktē* tochter: aind. *duhitā*, griech. θυγάτηρ; *duksztas* hoch: *dugu* wachse. Die verba mit wurzelauslautender media verwandeln diese vor dem *t* des infinitivs und supinums, vor dem *s* des futurs und vor dem präsenssuffix *-sta-* in die entsprechende tenuis; in der schrift wird aber in der regel die media beibehalten. Kurschat folgt hier der aussprache und schreibt die tenuis; z. b. *dēkti* brennen, fut. *dēksiu*: präs. *degū*; *vēshti* fahren: präs. *vežū*; *dirpti* arbeiten, fut. *dirpsiu*: präs. *dirbu*; *dýkti* keimen, präs. *dýkstu*: prät. *dýgau*; *lúшти* brechen intr., präs. *lúшту*: prät. *lúžau*; *pra-gilpti* sich erholen, präs. *pra-gilpstū*: prät. *pra-gilbau*. Ich folge hier mit Schleicher und andern der etymologischen schreibung: *dēgti*, *dēgsiu* usw.

2. Tenuis vor folgender media wird zur media. Es kommen hier vor allen dingen die partizipia auf *-damas* und die sog. imperfekta auf *-davau* in betracht und hier wird in der schrift die tenuis festgehalten, z. b. *sūkdamas* drehend, *nēszdamas* tragend, *kāsdamas* grabend, *lipdamas* steigend. Kurschat § 129 a lehrt, dass in diesen fällen die tenuis auch wirklich gesprochen werde, widerspricht sich aber § 132, wo er zugibt, dass in zusammensetzungen wie *āt-drēkis* tauwetter der schlusskonsonant des ersten gliedes abgeworfen, d. h. also dem folgenden konsonanten assimiliert wird.

3. Ferner wird *scz* in der aussprache zu *szcz*, auch beim zusammentreffen zweier wörter (LB. 10, 290), z. b. *pēsčas* (gespr. *pēsczes*) zu fuss gehend; *būs czà* (gespr. *būs-czè*) wird hier sein.

4. Die lautfolge *žd* wird zu *zd*, d. h. der linguale zischlaut wird durch assimilation an den folgenden dental zum dentalen zischlaut; z. b. *gramzdýti* versenken iter. zu *gremzu* N.

(= hochlit. **gremzdu*) aus **gremždu* (präsenssuffix *-da*): abulg. *gręznąti*; *lazdà* stock, stecken neben *lažà* büchSENSCHAFT: abulg. *loza*; *līdzas* nest: pr. V. *listis* „leeger“, *lasto* „bette“, K. *la-sinna* er legte. Nach vorhergehendem *g* bleibt jedoch *žd* erhalten, z. b. *kregždē* schwalbe, *žvaigždē* stern.

B. Völlige assimilation. Da doppelkonsonanten nicht geschrieben werden, kann man auch sagen: der erste laut schwindet.

1. Dentale schwinden vor *s*: *ds*, *ts* wird zu *s*, z. b. *vėsiu* ich werde führen aus **vedsiu*: präs. *vedù*; *mėsiu* ich werde werfen aus **metsiu*: präs. *metù*; *gařsas* schall aus **gardsas*: *girdėti* hören; *szvėsa* licht aus **szvėtsa*: *szvitėti* leuchten; *nařsas* zorn aus **nartsas*: pr. *nertien* (akk. sg.) zorn; *smarřsas* fett aus **smardsas*: *smirdėti* stinken. Eben so wird *ss* zu *s*, z. b. fut. *lėsiu* werde picken aus **lessiu*: *lėsti* picken. Hierher gehören auch die fälle, in denen Schleicher (gramm. 70, komp.⁴ 310) den übergang von *d*, *t* in *s* vor *l* und *m* annahm, denn wir haben es hier mit *sl*, *sm* als anlaut des suffixes zu tun (Joh. Schmidt, beitr. VII, 243 f.), z. b. *krislas* brocken aus **kritslas*: *kratýti* schütteln; *pūslė* blase aus **pūslė*: *putà* blase; *gėsmė* lied aus **gėdsmė*: *gėdóti* singen; *versmė* quelle aus **verdsmė*: lett. *verdit*.

2. In zusammensetzungen schwindet schliessender zischlaut des ersten gliedes in der aussprache vor anlautendem zischlaut des zweiten gliedes, die schrift folgt aber der aussprache nicht. Es kommen folgende fälle vor:

s vor *sz*, *ž*, z. b. *pūs-szilkis* (gespr. *pūszilkis*) halbseiden; *pūszalias* (gespr. *pūžalias*) halbroh. Diese assimilation findet sich auch bei zwei aufeinander folgenden wörtern (LB. 9, 294), z. b. *bėrus žirgus szėriau* (gespr. *bėru-žirgu-szėriau*) ich fütterte braune rosse;

sz vor *s*, *ž*, z. b. *isz-si-gąsti* (gespr. *isigąsti*) erschrecken intr.; *isz-žėngti* (gespr. *izeŋgti*) herausschreiten;

ž vor *s*, *sz*, z. b. *už-stóti* (gespr. *ustóti*) in schutz nehmen; *už-szálti* (gespr. *uszálti*) zufrieden.

3. Gelegentlich findet assimilation eines zischlautes an einen andern auch über einen dazwischen stehenden vokal statt, so in *szeszuras* schwiegervater (eben so in aind. *çvāçura-s*): got. *swaihra*; *sząsžlavos* neben *sąsžlavos* (pl. tant.) kehricht.

4. *d* (= idg. *d*, *dh*) schwindet vor *m*, z. b. *dūmì* gebe
Wiedemann, handbuch der litauischen sprache. 3

aus **dūdmi*, wie *dūsti* gibt zeigt; *dēmi* oder *dēmi* stelle, lege aus **dedmi* (**dēdmi*): *dēsti* stellt, legt; *ēmi* fresse aus *ēdmi*, das auch daneben vorkommt: *ēsti* frisst.

5. In konsonantengruppen schwinden *t* und *d* vor *v*, z. b. *nakvynē* neben *naktvynē* nachtherberge; *nakvōti* neben *naktvōti* nächtigen; *smārvē* gestank: *smirdēti* stinken. Vielleicht schwindet auch sonst inlautendes *d* vor *v*, wie man aus *dūva* wir beide geben schliessen dürfte, wenn dies nicht auch eine analogiebildung nach *dūmi* sein könnte. Ferner ist ein dental geschwunden in *āszmas* aus **asztmas* der achte, *añkaklē* aus **antkaklē* (*añt kāklo*) beschwerde, anfechtung und in *dūkrā* tochter aus **dūktra* vom stamm *dukter-*.

Anm. 1. Das *t* in *naktvynē*, *naktvōti* ist wol aus *naktis* nacht, das ja auch dem sprachgefühl nach damit eng zusammenhängt, herübergenommen. In *ēdrvas* locker, geräumig beruht das verbleiben des *d* wol darauf, dass *ēdrvas* eine junge bildung für älteres **erduš* ist (vgl. *leñgvas* leicht: griech. *ἐλαγύς*) und die lautfolge *rdv* erst nach wirkung des hier besprochenen lautgesetzes entstanden ist (vgl. auch Leskien, nomina 344).

6. Mehrfach ist ein guttural in konsonantengruppen geschwunden (Fortunatov, Bezz. beitr. III, 56), z. b. *smūltis* sand neben *smulkmē* kleinigkeit, lett. *smalks* fein, dünn; *žaltys* Schlange neben dem gleichbedeutenden *žalktis* (Geitler 122), lett. *zalkts*; *iltis* rüssel, hauzahn neben den gleichbedeutenden lett. *ilkss*, *ilkse*; *pravirszkyti* zu weinen anfangen (aus **pravirkszkyti*, Bezzenberger 82 anm.); *balnas* sattel neben dem gleichbedeutenden pr. *balgnan*.

Anm. 2. Die beiden übrigen von Fortunatov angeführten beispiele sind zweifelhaft; *drūtas* fest ist = ahd. *trūt* lieb (Osthoff, MU. IV, 92) und *lytē*, *lētē* form, gestalt gehört mit *lēmū* leibeswuchs, statūr (Leskien, nomina 546) zu lat. *līnea*.

7. Die lautgruppen idg. *sx*, *ssx* und *xš* (aus *x*, *γ* oder *γh* + *s*) werden zu *sz*, z. b. *szókti* hüpfen, springen, tanzen; abulg. *skakati*, air. *der-scaigim*, aisl. *skaga*; *száuti* schiessen: got. *skewjan*; *sziaurys* nordwind: got. *skūra*, lat. *caurus*; *szauņas* trefflich, gut: got. *skauns*; *aūszta* es tagt für älteres **ausza* mit *ausz-* aus idg. **aussx-*, 3. sg. **aussxeti*; vgl. aind. *ucchāti* (Joh. Schmidt, ztschr. XXVII, 332; Osthoff, perf. 493, 630); *taszyti* zimmern: aind. *tākshan-*, av. *tašan-*; *deszinē* rechte hand: aind. *dākshiṇa-s*; fut. *nēsziū* werde tragen aus **neszsiū* = idg. **nēsxjō* zu inf. *nēszi*; fut. *vēsziū* werde fahren aus **veszsiū* = idg. **vēsxjō* zu inf. *vēszi*.

8. Hierher gehört auch der übergang von dental + *t*, *d* in *st*, bez. *zd*, die zunächst auf *tst*, bez. *dzd* zurückgehen; rein äusserlich vom litauischen aus betrachtet, lässt sich dies lautgesetz so fassen: dentale gehen vor *t* in *s*, vor *d* in *z* über, z. b. präs. *metù* werfe: inf. *mèsti*, part. praes. act. II *mèsdamas* (gespr. *mèzdamas*), imperf. *mèsdavau* (gespr. *mèzdavau*); präs. *vedù* führe: inf. *vèsti*, part. praes. act. II *vèsdamas* (gespr. *vèzdamas*), imperf. *vèsdavau* (gespr. *vèzdavau*), kausat. *vèsdinti* (gespr. *vèzdinti*); *veidas* antlitz (idg. w. *veid* sehen): imperf. alit. *veizd(i)* sieh (aind. *viddhi*, griech. *ἴδθι* mit anderm wurzelvokal) aus idg. **veiddhi*, **veid'dhi*; aus diesem alten imperativ ist dann im litauischen *zd* statt *d* in alle zugehörigen verbalformen und auch in nominalbildungen gedrunken (Brugmann, grdr. I, 402 anm. 1). Eben so werden vor der endung *-czau* der 1. sg. opt. *t*, *d* zu *s*, z. b. *mèsczau*, *vèsczau*.

Anm. 3. Denselben wandel von *t*, *d* in *s* haben wir auch vor dem *k* des imperativs, z. b. 2. sg. *mèsk*, *vèsk*; das sind aber keine lautgesetzlichen formen (§ 176, 3).

9. Einem folgenden zischlaut (*s*, *sz*, *ž*) sowie einem folgenden *r*, *l* assimiliert sich (vor einem zischlaut und vor *r*, *l* schwindet) *n*, wobei der dem *n* vorhergehende vokal durch ersatzdehnung lang wird; dialektisch hat sich das *n* zum teil noch erhalten, eben so findet es sich auch noch in altlitauischen texten, z. b. *žasis*: dial. *žansis*, pr. *sansy* gans (ahd. *gans*); *pįsiu* werde flechten zum inf. *pinti*; nom. sg. masc. des part. perf. act. auf *-ęs* (z. b. *sūkęs* gedreht habend): alit. *padarens* getan habend (aind. akk. sg. masc. *-cāms-am*); *mįžti* harnen: lat. *mingere*; *gręžti* drehen, wenden: aisl. *kringr*. Das *n* schwindet vor *s* auch dann, wenn zwischen *n* und *s* ein dental geschwunden ist, z. b. nom. sg. masc. des part. praes. act. auf *-qs* (*sukąs* drehend) aus urlit. **ants*; *gąstù* erschrecke intr. aus **gandstu*: prät. *gandaũ*; *lįsti* kriechen aus **lind*ti*: präs. *lendũ*. Vor *r*, *l* ist *n* geschwunden in präsentia wie *szalũ* werde kalt (*szulu* Sz; vgl. Leskien, nomina 245 anm.); daher besser mit Kurschat § 403 f. *szalũ* zu schreiben); *kylũ* erhebe mich, *yrũ* werde locker. In *tėvas* dünn: lat. *tenuis* und *klėvas* ahorn: russ. *klen* scheint *n* auch vor *v* geschwunden zu sein.

Anm. 4. Verba mit wurzelauslautendem *n* und abgel. verba auf *-enu*, *-inu* verlieren *n* häufig auch vor dem *t* des infinitivs, supinums, part. perf. pass. und dem *k* des imperativs, z. b. *pinũ* flechte:

fut. *pįsiu*, inf. *pinti* und *pįti*; *mokinù* lehre: fut. *mokįsiu*, inf. *mokinti* und *mokįti*, part. perf. pass. *mokintas* und *mokįtas*: *gabenù* bringe: fut. *gabęsiu*, imper. *gabėnk* und *gabėk*. Diese erscheinung beruht auf analogie der futurformen, wie die umgekehrte erscheinung, dass dialektisch im futurum *n* vor *s* bleibt, auf analogie des infinitivs, supinums usw. beruht (LB. 288).

Anm. 5. Der labiale nasal *m* bleibt vor *s*, *sz*, *z*, *ž* stets erhalten, z. b. *tamsà* finsternis, *kiñszti* stopfen, prät. *grimzdaũ* sank hin, *ámžias* lebenszeit. Anders Zubatý (archiv XV, 498 anm. 1; IF. III, anz. 157 anm.).

Anm. 6. Die von Joh. Schmidt (vok. I, 176, ztschr. XXVI, 378 f.) angeführten beispiele für lit. *au* aus urlit. *an* sind sämtlich zweifelhaft; teils sind die betreffenden wörter etymologisch anders zu beurteilen, teils kann *au* sekundärer ablaut zu *u* (§ 34) sein. Eben so zweifelhaft sind die von Joh. Schmidt (vok. I, 70 ff., II, 499 f.) beigebrachten beispiele für den übergang von urlit. *an* in *ē*, *ei*, *ai*.

10. Assimilation des folgenden lauts an den vorhergehenden lässt sich nur dialektisch nachweisen: einem hochlit. *zd* steht in einigen dialekten *z* gegenüber, z. b. *barzà*: hochlit. *barzdà* bart, *veizėti*: hochlit. *veizdėti* sehen.

§ 66. Dissimilation.

Im litauischen und lettischen geht urlit. *tl* in *kl*, urlit. *dl* in *gl* über; im preussischen bleibt in beiden fällen der dental erhalten (Burda, beitr. VI, 245; Bugge, ztschr. XX, 125, 130), z. b. *zėnklas* zeichen: pr. *eb-sentliuns* bezeichnet habend; *ėglė* tanne: pr. *addle* tanne (poln. *jodła*); lett. *segli* (pl. tant.) satel: got. *sitls*. Auch in fremdwörtern kommt diese dissimilation vor, z. b. *turklēlis* (auch *kurklēlis* turteltaube), aber bei Bretken noch *turtlelis*; *pikliavóti* mehl beuteln aus poln. *pytlować*. Dialektisch geht *t* auch vor *m* und *n* in *k* über (LB. 291), z. b. *rykmetýs* neben *rytmetýs* der frühe morgen, *tiknagas* neben *titnagas* feuerstein.

Bisweilen gehn auch labiale vor *m*, *n*, *l* in gutturale über, z. b. *sėkmas* der siebente: pr. *sepmas* neben *septmas*; *dūgnas* boden aus **dubnas* (abulg. *džno* aus **džbno*); *klėbónas* pfarrer, entlehnt aus poln. *pleban*; *būgnas* neben *būbnas* trommel, entlehnt aus russ. *buben* (gen. *bubna*).

Anm. 1. In *skaitlius* zahl, *putlūs* aufgeblasen u. a. ist *tl* nicht in *kl* übergegangen, weil hier der etymologische zusammenhang mit *skaitýti* zählen, lesen, bez. *putà* blase dem sprachbewusstsein deutlich geblieben ist und dadurch *tl* sich dem lautgesetzlichen übergang in *kl* entzogen hat.

Anm. 2. In *sèkmas* hält Brugmann (grdr. I, 288) auch die entstehung aus **setmas* für möglich; doch liegt die annahme näher, dass in urlit. **septmas* zunächst der dental geschwunden ist (§ 65, B 5), wie ja auch in pr. *sepmas*.

§ 67. Zusatz von konsonanten.

1. Vor anlautendes *ě* = idg. *oi* ist *v* getreten in *věnas* eins: abulg. *inz*, got. *ains*; eben so in *vairas* grosses ruder vor das auf sekundärem ablaut (zu *i* in *irti* rudern: griech. ἑρέσω) beruhende *ai*. In *jěszkóti* suchen, entlehnt aus ahd. *eiscōn*, ist *j* vorgetreten, das dialektisch auch sonst vor anlautende vokale tritt, z. b. *jir* und: *ir*, *jō* und, aber: *ō*.

2. Konsonanteneinschub findet sich in folgenden fällen:

a) Zwischen *s* und *r*, *sz* und *r* entwickelt sich dialektisch ein *t*, z. b. *straūmé* strom: hochlit. *sraūmé*; im hochlitauischen findet sich ein solch eingeschobenes *t* nur in *asztrūs* (bei Dowkont *aszrus*) scharf: griech. ἄστρος; nach J. Leumann (et. wb. d. sanskritspr. 25 unter *áçri*) beruht der einschub des *t* auf slavischem einfluss. Entsprechend entwickelt sich zwischen *n* und *r* (diese lautfolge kommt nur in zusammensetzungen und fremdwörtern vor) ein *d*, z. b. *pelendrūsé* neben *pelenrūsé* aschenbrödel; *gendrōlius* general, entlehnt aus dem deutschen. Hierher gehören auch *deriñtas* der neunnte für **dvintas* aus **ndvintas*, urlit. **nvintas* und *debesis* wolke für **dbesis* aus **ndbesis*, urlit. **nbesis* (§ 54, anm. 1).

b) Mehrfach findet sich vor *s* und *sz* ein unursprüngliches *k* (Joh. Schmidt, verwandtschaftsverh. 8), z. b. *duksas* gold: pr. *ausin*, lat. *aurum* (aus **ausom*); *uñksztas* (*sz* vor *t* aus *ž*): abulg. *qzvkv*; *duksztas* hoch: abulg. *vyso'z*.

c) Im suffix *-iszka-* gegenüber griech. *-ozo-* ist augenscheinlich der zischlaut unursprünglich, eben so wie im entsprechenden abulg. *-sko-*, germ. *-iska-*.

d) Tönender zischlaut ist eingeschoben in *barzdā* bart: abulg. *brada*, ahd. *bart*. Über *z* in *reizdēti* sehen s. § 65, B 8.

e) Sehr häufig tritt ein unursprüngliches *j* auf (Joh. Schmidt, beitr. VI, 129 ff.), z. b. *džduti* trocknen trans.: griech. **dáfjw*, *daio*; *sriubā* suppe: *srēbti* schlürfen; *žiūrēti* sehen: abulg. *zvřēti*; *kiaūsze* schädel, *kiaūszis* ei: aisl. *hauss*.

§ 68. Konsonantenumstellung.

1. Regelmässige tritt umstellung eines wurzelschliessen-

den *sk*, *szk*, *zg* vor folgendem *s* und *t* ein, z. b. *dreskiu* zerreise: fut. *drėksiu* (für **drėks-siu*), inf. *drėksti*; *reiszkiu* offenbare: fut. *rėiksziu* (für **reiksz-siu*), inf. *rėikszti*; *mezgū* stricke: fut. *mėgsiu* (für **mėgz-siu*), inf. *mėgsti*.

2. Ohne feste regel tritt umstellung ein bei der lautfolge vok. + *r*, *l* + kons., wobei ein kurzer vokal teils kurz bleibt, teils gedehnt wird, und zwar *e* zu *ė*, *a* zu *o*, *i* zu *y* und *u* zu *ū*; oft findet sich innerhalb einer und derselben sippe teils gedehnter, teils kurzer vokal, z. b. *trėsti* läufisch sein (von der hündin) neben *trisėti* zittern, beide zur idg. w. *ters* (lat. *terrere*) gehörend; *srėbti* schlürfen neben dem gleichbedeutenden *sūrbti* zur idg. w. *serbh* (lat. *sorbere*). Keine dehnung ist z. b. eingetreten in *drebėti* zittern: pr. *dirbinsnan* das zittern; *nu-grūbti* uneben werden: *gārbana* locke; *traszkėti* prasseln neben *tarszkėti* klappern; *klūpti* stolpern: pr. *po-quelbton* kniend; *spragėti* prasseln: griech. *σφαραγείν*, aind. *sphūrjati*. Dehnung haben wir z. b. in *sprógti* spriessen, knospen: lett. *spirgt* frisch werden, erstarken; *krósnis* ofen: *kūrti* heizen; *su-krósęs* ganz alt: *kārszi* alt sein, alt werden. Weitere beispiele JSV. II, 488 ff.).

Anm. 1. Wo durch metathesis *rė*, *rei* (beispiele für *lė*, *lei* scheinen zu fehlen) aus *er* hervorgegangen zu sein scheint (JSV. II, 490 f.), liegt nicht metathesis vor, sondern sekundärer ablaut (§ 34).

Anm. 2. In fremdwörtern kommen vielfach die wunderlichsten umstellungen von konsonanten vor, z. b. *Baltramėjus* aus *Bartholomäus*, *balāndis* taube aus abulg. *lebedu*. Zweifelhaft aber ist die zusammengehörigkeit von *kėpti* backen mit abulg. *pešti*, griech. *πέσσειν* (verf., lit. prät. 192 anm.) und von *smāginės* (pl. tant.) gehirn mit abulg. *mozgū*.

§ 69. Auslautsgesetze (vergl. verf., ztschr. XXXII, 109 ff.).

1. Von ursprünglich auslautenden konsonanten bleibt nur *s*; alle andern fallen ab, doch hat sich idg. *-m* dialektisch in so fern noch erhalten, als es sich mit dem vorhergehenden vokal zum nasalvokal verbindet; im preussischen und altlitauischen hat es sich als *-n* erhalten, im heutigen schriftlitauischen nur da, wo es durch alte zusammenrückung inlautend geworden ist, z. b. *sziañdėn* heute. Im preussischen ist idg. *-m* überall als *-n* erhalten, z. b. akk. sg. *genman* frau aus idg. *-ām*. Dentale sind auch im preussischen abgefallen, z. b. neutr. *sta* dies: aind. *tāt*, lat. *is-tud*; aus dem litauischen ist anzuführen:

3. sg. *věza* fährt: aind. *vāhat*; gen. (abl.) sg. der *o*-stämme *tāko* des pfades aus idg. *-ōt*.

2. Für die vokale auslautender silben gilt im allgemeinen die regel, dass sie erhalten bleiben; im besondern ist zu bemerken:

A. Kurze vokale.

a) Kurze vokale im absoluten auslaut bleiben erhalten:

idg. *-e*, z. b. im vok. sg. der *o*-stämme *takē* (griech. *λύκε*, aind. *vṛka*);

idg. *-a*, vok. sg. der *ā*-stämme *mergā* (griech. *νύμφα*, aind. *ām̐ba*);

idg. *-i*, z. b. suff. der 1. sg. *-mi*, z. b. *dūmi* gebe (griech. *δίδωμι*); suff. der 3. sg. *-ti*, z. b. *ēsti* ist (griech. *ἐστί*); suff. des instr. sg. *-mi*, z. b. *sūnumi* (aind. *sānemi*);

idg. *-u*, neutr. der adjektivischen *u*-stämme *grazū* (aind. *tanū*).

b) Kurze vokale vor auslautendem einfachem konsonanten bleiben erhalten, nur *e* schwindet vor *-s* stets; mit einem auslautenden nasal verschmolz ein kurzer vokal zum nasalvokal, doch sind jetzt im hochlitauischen die nasalvokale zu reinen (nicht nasalirten) vokālen geworden, nur dialektisch haben sich die nasalvokale noch erhalten. Es lassen sich im einzelnen folgende fälle anführen:

idg. *-es* wird *-s*, z. b. gen. sg. der konsonantischen stämme *akmeñs*, *dukteřs*: abulg. *kamene*, *džstere*, lat. *hominis*, *mātris*; nom. pl. der konsonantischen stämme *ākmens*, *dūkters* (griech. *ἄκμονες*, *θυγατέρες*);

idg. *-os* wird *-as*, z. b. nom. sg. der *o*-stämme *tākas* (griech. *λύκος*);

idg. *-is* bleibt *-is*, nom. sg. der *i*-stämme *arīs* (griech. *ἄρις*);

idg. *-us* bleibt *-us*, nom. sg. der *u*-stämme *sūnūs* (aind. *sūnū-s*);

idg. *-en* wird *-e*, postposition *-e* = idg. **én* im lok. sg. und pl., z. b. lok. sg. der *ā*-stämme *rañkoje* (umbr. *manuven*, abulg. *kamene*);

idg. *-om* wird *a*, akk. sg. der *o*-stämme *tākā* (griech. *λόκον*, aind. *vṛkam*);

idg. *-im* wird *i*, akk. sg. der *i*-stämme *āvi* (aind. *avīm*, griech. *ἄνω*);

idg. *-um* wird *u*, akk. sg. der *u*-stämme *sūnu* (aind. *sūnūm*, griech. *πῆχυν*);

idg. *-em* wird *i*, akk. sg. der konsonantischen stämme *ākmenī*, *dūkterī* (aind. *ācmanam*, griech. *ἄκμωνα*);

idg. *-od* wird *-a*, nom.-akk. sg. neutr. der pronomina, pr. *sta* (aind. *tāt*, lat. *is-tud*); eben so ist ein dental, *t*, abgefallen in der 3. sg. *vēža* (aind. *vāhat*).

c) Kurze vokale vor auslautender mehrfacher konsonanz:

a) vor *-ns*: idg. *-ons* wird über *-ūs* zu *-us*, akk. pl. der *o*-stämme *takūs*, *gerūs*, best. *gerūs-ius* (got. *wulfans*); idg. *-ins* wird über *-ys* zu *-is*, akk. pl. der *i*-stämme *avis*, lok. pl. *avysē* (got. *gastins*); idg. *-uns* wird *-us*, akk. pl. der *u*-stämme *sūnus* (got. *sununs*);

β) vor *-nt*: idg. *-ont* wird *-q*, nom. pl. masc. (= nom.-akk. sg. neutr.) des part. praes. act. *vežā* (griech. *-ov* aus *-ovt*);

γ) vor *-nts*: idg. *-onts* wird *-qs*, nom. sg. masc. des part. praes. act. *vežāqs* (lat. *vehens*, got. *wigands*).

B. Lange vokale und diphthonge.

Für lange vokale und diphthonge gemeinsam gilt die regel: in geschleiften silben bleiben lange vokale lang, diphthonge diphthongisch, in gestossenen silben werden lange vokale verkürzt, *i*-diphthonge zu *i*, *u*-diphthonge (es kommt nur *ū* in betracht) zu *u*; dabei ist es einerlei, ob die betreffenden vokale den ton tragen oder nicht. Wo durch verwachsen mit andern wörtern (so bei der zusammengesetzten adjektivflexion und beim verbum reflexivum) die ursprünglich auslautende silbe inlautend wird, bleiben die langen vokale und diphthonge erhalten (Leskien, archiv V, 188 ff.). Diese regel gilt auch für solche lange vokale und diphthonge, die erst im sonderleben des litauischen durch ersatzdehnung aus ursprünglich kurzen vokalen entstanden sind; so in den oben unter A. c, a angeführten fällen.

a) Lange vokale und diphthonge im absoluten auslaut:

in geschleifter silbe	in gestossener silbe
idg. -ē wird -ē, nom. sg. der er-stämme <i>motē, duktē</i> (abulg. <i>mati</i> , aind. <i>mātā</i>);	-e, lok. sg. der i-stämme <i>sza- lē</i> (aind. <i>agnā</i> , abulg. <i>ogni</i>); suff. der 1. pl. - <i>me</i> , refl. - <i>mē-s</i> , z. b. <i>věžame, věžámē-s</i> (got. - <i>ma</i> im opt., z. b. <i>nimai- ma</i>);
idg. -ō wird -ū, nom. sg. der n-stämme <i>akmū</i> (aind. <i>āçmā</i> , lat. <i>homō</i>); nom. sg. <i>sesū</i> (aind. <i>svdsā</i> , lat. <i>soror</i>);	-u, instr. sg. der o-stämme <i>takū</i> , <i>gerū</i> , best. <i>gerū-ju</i> (aind. ved. <i>ṡajñā</i> , lat. <i>modo</i>); 1. sg. praes. <i>sukū</i> , refl. <i>sukū-s</i> (griech. <i>φέω</i>);
idg. -ā wird	-a, nom. sg. der ā-stämme <i>mer- gā, gerā</i> , best. <i>gerō-ji</i> (abulg. <i>raķa</i> , aind. <i>sēna</i> , griech. <i>χώρα</i>);
vorlit. -ī wird	-i, nom. sg. der movirten femi- nina, z. b. der adjekt. u- stämme <i>saldī</i> , best. - <i>ggi</i> (sel- ten; aind. <i>tanvī</i>), n.-a.-v. dual. der i-stämme <i>arī</i> (aind. <i>arī</i>);
vorlit. -ū wird	-u, n.-a.-v. dual. der u-stämme <i>sūnu</i> (abulg. <i>syny</i> , aind. <i>sū- nū</i>);
idg. -ei wird	-i, 2. sg. praes. <i>sukī</i> , refl. <i>su- kē-s</i> (griech. * <i>φερεῖ + s = φέ- ρεῖς</i> , abulg. <i>beresi</i>);
idg. -oi wird	-i, z. b. nom. pl. masc. der ad- jektivischen -o-stämme <i>gerī</i> , best. <i>gerē-ji</i> (griech. <i>φίλοι</i>);
idg. -ai wird	-i, z. b. n.-a.-v. dual. der a- stämme <i>ranki, gerī</i> , best. <i>ge- rē-ji</i> (aind. <i>sēne</i>);
idg. -ōi wird	-ui, dat. sg. der o-stämme <i>tā- kui</i> (griech. <i>λύκω</i> , av. <i>vehr- kai</i>);
idg. -āi wird -ai, dat. sg. der ā-stämme <i>rañkai</i> (griech. <i>χώρα</i> , aind. <i>sēnāyāi</i>);	

idg. -ou wird -au, vok. sg. der

u-stämme *sūnaū* (abulg.

synu, got. *sunau*);

idg. -ōu wird -ū, lok. sg. der -u, n.-a.-v. dual. der o-stämme

u-stämme dial. *sūnd* (*d* = *takū* (aind. *vṛkau*).

hochlit. *ū*; got. *sunau*).

b) Lange vokale und diphthonge vor auslautendem einfachem konsonanten:

in geschleifter silbe

in gestossener silbe

idg. -ās wird -os, z. b. gen. sg.

der ā-stämme *mergōs* (griech.

χώqās);

idg. -ois wird -ēs, z. b. gen. sg.

der i-stämme *avēs* (got. *an-stais*);

idg. -ōis wird -ais, instr. pl. der

o-stämme *takaīs* (aind. *vṛ-*

kais, alat. *deivōs*);

idg. -ous wird -aus, gen. sg.

der u-stämme *sūnaūs* (got. *sunaus*);

idg. -ōn, -ōm wird ū, dial. u,

nom. sg. der n-stämme dial.

akmū (griech. *ἄκμων*); gen.

pl. der o-stämme *takū* (griech.

λύκων, lat. *deum*);

idg. -ān, -ām wird

-a (-a), instr. sg. der ā-stämme

rankā, *gerā*, best. *gerā-ja*

(aind. ved. *manīshā*); akk.

sg. der ā-stämme *ranka*, *gē-*

ra, best. *gērā-ja* (aind. *sé-*

nām, griech. *χώqāν*);

idg. -ōt wird -o, gen. (abl.) der

o-stämme *tāko* (alat. *deivōd*).

c) Langer vokal vor auslautender mehrfacher konsonanz:

urlit. -āns wird über -ans (§ 61) und -ās (§ 62, § 65, B 9).

in gestossener silbe zu -as, akk. pl. der ā-stämme *rankās*, *gerās*, best. *gerās-ias* (griech. kret. *τάς*).

Anm. 1. Die einsilbigen wörter (pronomina) bewahren langen vokal und diphthong in der regel auch da, wo die mehrsilbigen wörter infolge des gestossenen tons verkürzung, bez. monophthongisierung eintreten lassen, haben dann aber geschleiften ton, z. b. intr. sg. der o-stämme *tũ* gegenüber *takũ*, *gerũ*, best. *gerũ-ju*; nom. pl. masc. *tẽ* gegenüber *geri*, best. *gerẽ-ji*.

Anm. 2. Da im heutigen hochlitauischen nasale in auslautender silbe in der regel ohne hinterlassung einer spur schwinden (z. b. der akk. sg. *lẽpq* aus idg. *-ām* ist lautlich mit dem nom. sg. *lõpa* = idg. *-ā* zusammengefallen), sei hier erwähnt, dass bei schwund eines nasals in auslautender silbe dialektisch oft und im lettischen stets urlit. *a*, *ā* als *u*, urlit. *e*, *ē* als *i* erscheint, z. b. hochlit. akk. sg. *lẽpq*, *žolę*; dial. *lẽpu*, bez. *žoli*, lett. *lẽpu*, bez. *zāli*.

§ 70. Weitere veränderungen im wortauslaut.

Bei den nach wirkung der in § 69 dargelegten auslautsgesetze entstandenen wortformen treten in der gewöhnlichen sprache noch weitere verkürzungen ein, indem die in den auslaut getretenen vokale *e*, *a*, *i* schwinden, z. b. 2. pl. praes. *vẽžat* neben *vẽžate*; 3. praes. *vẽž* neben *vẽža*; inf. *vẽžt* neben *vẽžti*; auch vor auslautendem *s* können *a* und *i* schwinden (*e* schwindet nach § 69, A, b schon in der älteren zeit stets), z. b. nom. sg. *vĩłks* neben *vĩłkas*, instr. pl. *raņkoms* neben *raņkomis*, *nõrs* neben *nõriš* wenigstens; *u* bleibt in der regel erhalten, z. b. nom.-akk. sg. neutr. *saļdu*, akk. pl. der o-stämme *takũs*, geschwunden aber ist es im suffix des dat. pl. *-ms*, alit. *-mus* (hier ist *u* aus urlit. *an* entstanden, wie pr. *-mans* zeigt). Auch nasalirt gewesene vokale schwinden gelegentlich, namentlich in adverbialen verbindungen, z. b. *vẽņq kart* für *vẽņq kartq* einmal; *vẽņq sijk* für *vẽņq sijkĩ* einmal. Diphthonge sind geschwunden im dat. sg. der personalpronomina und in mehreren adverbia, z. b. *mān* für *mānei* mir, *tāv* für *tāvei* dir, *sāv* für *sāvei* sich; *vėik* neben *vėikiai* bald; superlativadverbia auf *-idũs* neben *-idũsiai*, z. b. *geridũs* neben *geridũsiai* am besten; *dēl* neben *dēliai* wegen; stets schwindet in der heutigen sprache *-ui* im dat. sg. masc. der pronomina und adjektiva, z. b. *tām*, *gerām*, ja, hier und im dat. sg. des personalpronomens der 1. person kann sogar noch der nasal schwinden, z. b. *mā*, *tā*, *gerā* (best. *gerā-jam*). Kommt nach abfall eines vokals *j* in den auslaut zu stehn, so schwindet es stets, z. b. lok. sg. *raņko* aus *raņkoj* neben *raņkoje*. Beispiele für abfall sonstiger konsonanten sind

dá neben *dár* noch, *nór* und daraus weiter *nó* wenigstens, etwa aus dem oben genannten *nórs*, *nór̥s*; komparativadverbia auf *-iau* neben *-iaus*, z. b. *geriaũ* neben *geriaūs* besser (hier liegt wol kein rein lautlich zu erklärender abfall des *-s* vor, sondern eher analogiebildungen nach *tũjaũ* neben *tũjaūs* sogleich und andern adverbia mit angefügtem *jau*, *jaus*). Ob die genitive *manẽ*, *tavẽ*, *savẽ*, wie Schleicher (gramm. 79) annimmt, wirklich *-s* verloren hat, ist zweifelhaft.

Formenlehre.

I. Deklination.

Vgl. Leskien, Die Declination im Slavisch-Litauischen und Germanischen. Leipzig 1876; Brückner, Zur Lehre von den sprachlichen Neubildungen im Litauischen (Archiv III, 233 ff., IV, 1 ff.).

§ 71. Allgemeine bemerkungen.

Das litauische unterscheidet gleich den übrigen idg. sprachen eine nominale und eine pronominale deklination. Ersterer folgen die substantiva, letzterer die pronomina, adjektiva und partizipia (bis auf wenige reste nominaler flexion). Die zahl der genera ist im litauischen auf zwei, maskulinum und femininum, beschränkt; das neutrum findet sich nur noch beim pronomen, im preussischen aber auch noch beim nomen. Numeri gibt es im litauischen drei: singular, dual und plural, kasus sieben, nominativ, akkusativ, vokativ, lokativ, dativ, instrumental, genitiv; im plural sind nominativ und vokativ schon in idg. zeit in eine form zusammengefallen. Der dual hat von alters her nur drei kasusformen: eine für nominativ, akkusativ, vokativ, eine für dativ, instrumental, eine für genitiv, lokativ; im litauischen ist letztere verloren und wird ersetzt durch den genitiv pluralis, dialektisch auch durch eine form auf *-ms* (Geitler 55 f.; Kurschat §§ 912, 912a, 1044); die beiden andern formen sind hingegen erhalten.

A. Nominale deklination.

§ 72. Nominalstämme.

Das litauische unterscheidet folgende nominalstämme:

1. *a*-stämme (*ā*-, *jā*-, *ijā*-stämme),
2. *i*-stämme,
3. *u*-stämme,
4. *o*-stämme (*o*-, *jo*-, *ijo*-stämme),
5. konsonantische stämme.

§ 73. Betonung der substantiva (vgl. Masing, die Hauptformen des serbisch-chorwatischen Accents. St.-Petersburg 1876, s. 7 ff.).

Der ton der litauischen nomina ist entweder unbeweglich oder beweglich, im letzteren fall findet der wechsel aber nur zwischen zwei silben statt, von denen die eine immer die endsilbe sein muss. Für die betonung der nomina lässt sich im allgemeinen folgendes feststellen:

1. Gewisse kasus haben den ton nie auf der endsilbe; dahin gehören der dat. und akk. sg. aller nominalstämme; dazu kommen noch bei den verschiedenen nominalstämmen verschiedene andre kasus.

2. Andre kasus können den ton auf der endsilbe haben oder nicht, und zwar zerfallen diese in zwei gruppen:

a) die gruppe des akk. pl., zu der ausser dem akk. pl. bei allen nominalstämmen der nom.-akk.-vok. dual. gehört;

b) die gruppe des dat. pl., zu der ausser dem dat. pl. bei allen nominalstämmen der lok., instr., gen. pl. und der dat.-instr. dual. gehören.

Demgemäss lassen sich vier betonungsschemata unterscheiden:

a) der ton liegt sowol im akk. pl. als auch im dat. pl. auf der endsilbe (schema 1);

β) der ton liegt nur im akk. pl. auf der endsilbe (schema 2);

γ) der ton liegt nur im dat. pl. auf der endsilbe (schema 3);

δ) der ton liegt weder im akk. pl. noch im dat. pl. auf der endsilbe, d. h. die hierher gehörigen wörter haben, da die kasus der gruppe 1 nie den ton auf der endsilbe tragen, unveränderlichen ton (schema 4).

Anm. Unter akk. pl. und dat. pl. sind hier auch die zu jedem dieser kasus gehörenden kasus miteinbegriffen.

3. Bei allen zweisilbigen nomina ist, sobald der ton im a. pl. auf der endung ruht (schema 1 und 2), die stammsilbe geschleift, sobald aber der ton im a. pl. nicht auf der endung ruht (schema 3 und 4), die stammsilbe gestossen. Daraus folgt die regel: zweisilbige nomina mit geschleifter stammsilbe.

folgen stets dem schema 1 oder 2, zweisilbige nomina mit gestossener stammsilbe folgen stets dem schema 3 oder 4.

Was sonst noch über die betonung der substantiva zu bemerken ist, wird bei den einzelnen nominalstämmen erwähnt werden.

1. Die *ā*-stämme.

§ 74. Vorbemerkung.

Die hierher gehörenden wörter, sämtlich feminina, sind der besseren übersicht wegen zu scheiden in: a) reine *ā*-stämme, d. h. solche, die vor dem *ā* kein *j* oder keinen *j*-haltigen konsonanten haben; b) *jā*-stämme; c) *ijā*-stämme.

a) Reine *ā*-stämme.

§ 75. Paradigmata.

Als paradigmata seien gewählt: *mergā* (schema 1) mädchen, *rankā* (schema 2) hand, *galvā* (schema 3) kopf, *lēpa* (schema 4) linde.

	1	2	3	4
sg. n.	<i>mergā</i>	<i>rankā</i>	<i>galvā</i>	<i>lēpa</i>
a.	<i>meṛga</i>	<i>raṅka</i>	<i>gálva</i>	<i>lēpa</i>
v.	<i>mergā</i>	<i>rankā</i>	<i>galvā</i>	<i>lēpa</i>
l.	<i>mergojē</i>	<i>raṅkoje</i>	<i>galvoje</i>	<i>lēpoje</i>
d.	<i>meṛgai</i>	<i>raṅkai</i>	<i>gálvai</i>	<i>lēpai</i>
i.	<i>mergā</i>	<i>rankā</i>	<i>gálva</i>	<i>lēpa</i>
g.	<i>mergōs</i>	<i>raṅkos</i>	<i>galvōs</i>	<i>lēpos</i>
pl. n.	<i>meṛgos</i>	<i>raṅkos</i>	<i>gálvos</i>	<i>lēpos</i>
a.	<i>mergās</i>	<i>rankās</i>	<i>gálvas</i>	<i>lēpaš</i>
l.	<i>mergosē</i>	<i>raṅkose</i>	<i>galrosē</i>	<i>lēpose</i>
d.	<i>mergóm̃s</i>	<i>raṅkoms</i>	<i>galcóm̃s</i>	<i>lēpom̃s</i>
i.	<i>mergom̃is</i>	<i>raṅkom̃is</i>	<i>galcom̃is</i>	<i>lēpom̃is</i>
g.	<i>mergū</i>	<i>raṅkū</i>	<i>galvū</i>	<i>lēpū</i>
dual. n.-a.-v.	<i>mergi</i>	<i>ranki</i>	<i>gálci</i>	<i>lēpi</i>
d.	<i>mergóm̃</i>	<i>raṅkom̃</i>	<i>galcóm̃</i>	<i>lēpom̃</i>
i.	<i>mergóm̃.</i>	<i>raṅkom̃.</i>	<i>galróm̃.</i>	<i>lēpom̃.</i>

§ 76. Betonung.

Zur gruppe des dat., akk. sg. gehört hier ausser diesen beiden kasus noch der nom. pl., zur gruppe des

akk. pl. ausser diesem und dem nom.-akk.-vok. dual. noch der instr. sg., zur gruppe des dat. pl. ausser diesem, dem lok., instr., gen. pl. und dem dat.-instr. dual. noch der nom., vok., lok., gen. sg.; dabei ist aber zu bemerken, dass der nom. sg. nur dann unbetonte endsilbe hat, wenn der ton unbeweglich ist (schema 4, *lěpa*), bei beweglichem ton aber immer betonte endsilbe hat; daher *rankà* (schema 2). Über das von Kurschat verkannte schema 3 vgl. Masing aao. 11 ff.

Für die mehrsilbigen *a*-stämme lassen sich folgende regeln aufstellen:

1. Ein wechsel des tons findet nur dann statt, wenn der ton im n. sing. auf der endung steht, und zwar

a) der ton wechselt zwischen der end- und der vorletzten silbe und richtet sich dann nach dem schema 2, z. b. *ganyklà* weide, g. sg. *ganȳklos*;

b) der ton wechselt zwischen der end- und der drittletzten silbe und richtet sich dann nach dem schema 3, wobei zu beachten ist, dass (gegen das schema) die stammsilbe in den weitaus meisten fällen geschleiften ton hat, z. b. *pabaigà* beendigung: i. sg. *pābaiga*; nur wenige wörter haben den zu erwartenden gestossenen ton, z. b. *dovanà* gabe: i. sg. *dóvana*, *ūdegà* schwanz: i. sg. *ūdega*; *sászlavos* (pl. tant.) kehricht.

2. Ruht der ton im n. sg. nicht auf der endung, so findet kein wechsel statt, z. b. *pelēda* eule, *rāgana* hexe.

Anm. Die mehrsilbigen wörter auf *-ija* folgen dem schema 2, sind aber im nom. sg., abweichend von den zweisilbigen, barytona, z. b. *lapīja* laubwerk.

§ 77. Bemerkungen zu den kasus.

I. Die kasus des singulars.

Nom. Die endung *-a* ist aus urlit. *-ā* gekürzt (*geróji*) und geht zurück auf idg. *-ā* (vgl. abulg. *raķa*, griech. *χώρα*).

Akk. Die endung *-q* hat auslautenden nasal gehabt (*gērāja*, altlit. *algan* [Bezzenger 123], ostlit. *algu* [Kurschat § 600], pr. *gennan*, lett. *rūku*) und geht auf idg. *-ām* zurück (vgl. abulg. *raķa*, griech. *χώραν*).

Vok. Das auslautende *-a* kann = idg. *-a* sein (vgl. abulg.

ženo, aind. *āmba*, griech. *ῥύμπα*). Es kann aber auch = idg. *-ā* sein, hier also der vokativisch gebrauchte nominativ vorliegen, wie bei den *ijā*-stämmen (§ 83). Die formen wie *mó-tyn* mutter sind wol als echte vokative aufzufassen (Joh. Schmidt, ztschr. XXVII, 382 anm.).

Anm. Über die vokative wie *Jónai*, *těvai*, in denen Leskien (dekl. 76) und Bezenberger 122 entsprechungen der indischen und ertainischen vokative auf ar. *-ai* (aind. *séne*, av. *haēnē*) sehen, vgl. Joh. Schmidt, ztschr. XXVII, 381 f. anm. und Bezenberger, Bezz. beitr. XV, 298 f. Anders Brückner (archiv III, 276).

L o k. In der gewöhnlichen sprache fällt das auslautende *e* ab und eben so das dann in den auslaut tretende *j*, also *rañ-koje*, *rañkoj*, *rañko*. Die endung *-oje* ist = urlit. *-ai* (= idg. *ai* = abulg. *-ě*) + *e* aus urlit. **en* (Joh. Schmidt, ztschr. XXVII, 385 f.). Andre erklärungen bei Leskien (dekl. 43, ber. d. sächs. ges. d. wiss., phil.-hist. kl. 1884, 96 f.), Bezenberger 135, Osthoff (MU. II, 28) und Brugmann (grdr. II, 520, 619).

D a t. Das *-ai* geht auf idg. *-ai* zurück (vgl. abulg. *racě*, griech. *ῥώρα*).

I n s t r. Das *-a* ist, wie dialektische formen (Baranowski bei Geitler 56, Kurschat § 601), die zusammengesetzte adjektivflexion (*gerá-ja*) und lettische, in instrumentalischer bedeutung gebrauchte formen auf *-u* (Bielenstein II, 22 f.) zeigen, nicht aus *-ā* = idg. *-ā* entstanden (Leskien, dekl. 71), sondern aus *ā* + nas., und zwar aus idg. *-ān* (Mahlow 70 ff.). Anders Leskien (ber. d. sächs. ges. d. wiss., phil.-hist. kl. 1884, 96) und Brugmann (grdr. II, 630 f.). Dialektisch begegnende formen auf *-umi* (Mikuckij; vgl. beitr. I, 240 f.) sind neubildungen nach den *o*-stämmen.

G e n. Die endung *-os* ist gleich idg. *-as* (vgl. griech. *ῥώρας*, lat. (*pater*) *familiās*, got. *gibos*). Die bei Bezenberger 129 f. angeführten und besprochenen formen auf *-as* beruhen, wie das lett. *-as* zeigt, nicht auf älterem *-ans*, sondern auf schreib-, bez. druckfehlern.

II. Die kasus des plurals.

N o m. Die endung *-os* entspricht der endung idg. *-as* (vgl. aind. *sénās*, av. *haēnā*, umbr. *urtas*, *juvengar*, osk. *scriptas*, air. *tuatha*, got. *gibos*).

A k k. Die idg. endung *-ās* aus **-āns* (aind. *sénās*, av. *haēnā*, got. *gibos*) ist erhalten im lettischen: *rūkas* aus *-ās*, in

rankos-nà und im lok. pl. *rañkose* = **rankos* (akk. pl.) + **en* (= idg. *en*); lit. *-as* hingegen hat einen nasal noch im sonderleben des litauischen gehabt, wie alit. *pīrmans-es* u. a. (Bezenberger 155) und die zusammengesetzte adjektivflexion (*gerás-ias* gegenüber dem nom. pl. *gėrosios*) zeigen, geht also zunächst auf *-ans* zurück, das aus **-āns* entstanden ist (§ 61); **-āns* hat das *n* von den übrigen stämmen entlehnt, wie abulg.

raḳy, griech. *χόρας*, umbr. *vitlaf*, osk. *viass* (Joh. Schmidt, ztschr. XXVI, 337 ff.). Andre erklärungen bei Leskien (dekl. 105), Brückner (archiv III, 295 f. anm.) und Brugmann (grdr. II, 675).

Lok. Das suffix des lok. pl. ist bei allen stämmen idg. *-su* (vgl. aind. *-su*, *-shu*, av. *-hū*, *-šū*, abulg. *-chъ*). Diese endung erscheint auch im altlitauischen, z. b. *namasu*, *dienosu* u. a. (Bezenberger 146); daneben aber begegnet fast gleichzeitig die heutige endung *-se* (das *a* in dem neben *-se* vorkommenden *-sa* ist nur mangelhafte bezeichnung des offenen *e*, eben so wie *ea* in *-sea*; vgl. auch Brugmann, grdr. II, 701). Das ältere lettische hat *-su* = lit. *-su* und *-si* (Bielenstein II, 24); letzteres lässt sich mit lit. *-se* (dial. *-si*; Kurschat § 534) auf **-sen* zurückführen. Das auslautende *-e* wird in der gewöhnlichen sprache in der regel abgeworfen. Bei den *ā*-stämmen endet der lok. pl. auf *-ose*, altlitauisch noch *-osu* = idg. *-asu*. Dass das urlit. *-sen* als *-s* + *en* aufzufassen und der lok. pl. auf *-se* als akk. pl. + *en* (vgl. oben lok. sg. *-oje* aus idg. *-ai* + *en*) zu erklären ist, zeigt der lok. pl. der *o*-stämmen (Mahlow 124 f.). Andre erklärungsversuche bei Fortunatov (beitr. VIII, 115 ff.), Leskien (dekl. 105 f.), Bezenberger 144 ff., Brückner (archiv III 279, 296 ff.), Osthoff (MU. II, 7 ff., 21 f., 27 ff.), Brugmann (grdr. II, 699 ff.).

Dat. Alle stämme haben im dat. pl. im altindischen das suffix *-bhyas*, wozu av. *-bjō*, lat. *-bus*, osk. *-fs*, *-ss*, umbr. *-s*, gall. *-bo* stimmen. Dem idg. *bh* des dat. pl. und eben so dem des instr. pl. steht im litauischen, slavischen und germanischen *m* gegenüber. Die versuche, dies *m* auf idg. *bh* zurückzuführen (Paul, PBr. I, 201; Leskien, dekl. 100 f.; Zimmer, archiv II, 339) sind jetzt aufgegeben. Vielmehr ist idg. *m* von haus aus berechtigt im suffix *-mi* des pronominalen instr. sg., von wo aus es im litu-slavischen und germanischen

in den dat. und instr. pl. gedrungen ist (Sievers bei Paul, PBr. IV, 391; Bartholomae, handb. 68 anm. 1; Osthoff bei Brugmann, Techmer's ztschr. I, 241 f.; Henry, mém. soc. lingu. VI, 102 ff.; Strachan, Bezz. beitr. XIV, 174 f.; Brugmann, grdr. II, 626 f.; Hirt IF. V, 251 ff.). Andre erklärungen des *m* haben Bergaigne (mém. soc. lingu. II, 213 ff.) und Bechtel (afda. III, 234) versucht.

Das suffix des dat. pl. lautet im preussischen *-mans*, dazu stimmt alit. *-mus*, woraus weiter *-ms* geworden ist (Smith, de locis II, 61 f.; Joh. Schmidt, beitr. IV, 268 ff.; Leskien, dekl. 99 ff.; ber. d. sächs. ges. d. wiss., phil.-hist. kl. 1884, 101 f.; Bezzenberger 142); anders Osthoff (MU. II, 31 f.) und Brugmann (grdr. II, 710). Das suffix *-ms* tritt bei allen vokalisch auslautenden stämmen unmittelbar an den stamm: daher *rañko-ms*.

Instr. Das suffix ist *-mis* (alit. *-meis*, Bezzenberger 125, 141, ist wol nur schreibfehler oder hat sein *ei* durch schreiberwillkür von *akmeneis* u. dgl. erhalten) und lässt sich mit slav. *-mi* auf litu-slav. **-mīs* (vgl. av. *-bīs*) zurückführen (Leskien, archiv V, 190); daneben kommt dialektisch auch *-mi* vor (LB. 297; Brugmann, grdr. II, 715). In der gewöhnlichen sprache wird *-mis* in der regel zu *-ms*. Bei den *a*-stämmen ist, wie auch bei den *i*- und *u*-stämmen, *-mis* einfach an den stamm getreten: *rañko-mis*.

Gen. Der gen. pl. hat bei allen stämmen die endung *-ā*, dial. *-ū*, *-un* (Kurschat §§ 530, 604; LB. 298), pr. *-an*, *-un*, und lässt sich auf idg. *-ōm* zurückführen (verf., ztschr. XXXII, 114 f.; Streitherg, IF. I, 264 f., II, 427 ff., zum teil wesentlich anders). Über das suffix des gen. pl. überhaupt vgl. Schleicher, ztschr. XI, 319 f.; Osthoff, MU. I, 207 ff.; Leskien, ber. d. sächs. ges. d. wiss., phil.-hist. kl. 1884, 102 ff.; Brugmann, grdr. II, 688 f.

Die idg. endung des gen. pl. der *a*-stämmen lässt sich nicht mit sicherheit erschliessen; nach Osthoff (MU. II, 126) ist sie *-am*. Ist das richtig, so ist *-ū* in *rañkū* von den *o*-stämmen übertragen. Über einen vermeintlichen rest eines gen. pl. auf *-osu* = idg. *-asōm* (aind. *tāsām*, griech. *τάων*, lat. *istarum*) s. die pronominale deklination (§ 131).

III. Die kasus des duals.

Nom.-akk.-vok. Das *-i* in *ranki* ist aus *-ē* verkürzt (*gerē-ji-dvi*) und geht auf vorlit. *-ai* aus *-a + i* = idg. *-a + i*

(vgl. griech. *τιμά* aus **τιμαγε*, aind. *séne* aus **sena+i*) zurück. Anders Brugmann (ztschr. XXVII, 199 ff., grdr. II, 643).

Dat.-instr. Das suffix *-m* steht für **-ma*, aus **-mo* = abulg. *-ma* (vgl. av. *-bja*; Bartholomae, handb. 68; Leskien; ber. d. sächs. ges. d. wiss., phil.-hist. kl. 1884, 100 f.; Brugmann, grdr. II, 639, 649). Dies *-m* tritt einfach an den stamm. Die *a*-stämme gehn daher auf *-om* aus: *rañkom*. Nach Kutschat hat die form bei betonter endung als dativ gestossenen, als instrumental geschleiften ton; das ist aber wol nichts ursprüngliches.

b) *jā*-stämme.

§ 78. Vorbemerkung.

Die *jā*-stämme unterscheiden sich von den reinen *a*-stämmen in der flexion nicht; es sind nur die lautgesetzlichen veränderungen zu beachten, die durch das *j* hervorgerufen werden (§ 63, 1), und ferner, dass nach dem (erhaltenen oder mit dem vorhergehenden konsonanten verschmolzenen) *j a* wie *e*, *ai* wie *ei* zu sprechen ist. Daher führe ich nicht alle vier betonungsschemata durch.

§ 79. Paradigmata.

Als paradigmata wähle ich je ein wort, wo *j* nach einem konsonanten, bez. nach einem vokal steht: *valdzà* (schema 1) regierung; *kója* (schema 4) fuss.

sg. n. <i>valdzà</i>	<i>kója</i>
a. <i>valdzà</i>	<i>kója</i>
v. <i>valdzà</i>	<i>kója</i>
l. <i>valdzøjè</i>	<i>kójoje</i>
d. <i>valdzai</i>	<i>kójai</i>
i. <i>valdzà</i>	<i>kója</i>
g. <i>valdzös</i>	<i>kójos</i>
pl. n. <i>valdzos</i>	<i>kójos</i>
a. <i>valdzàs</i>	<i>kójas</i>
l. <i>valdzosè</i>	<i>kójose</i>
d. <i>valdzóms</i>	<i>kójoms</i>
i. <i>valdzómis</i>	<i>kójomis</i>
g. <i>valdzū</i>	<i>kójū</i>
dual. n.-a.-v. <i>valdzì</i>	<i>kóji</i>
d. <i>valdzóm</i>	<i>kójom</i>
i. <i>valdzóm.</i>	<i>kójom.</i>

Zu bemerken ist hier nur, dass man im n.-a.-v. dual. **valdì* (§ 63, 1) erwartet; in *valdžì* ist *dž* aus den übrigen kasus übertragen.

Hierher gehören auch die drei wörter *martì* braut, *pati* eheweib, *věsznì* weiblicher gast. Sie weichen nur im n. sg. ab, indem sie *-i* aus *-ī* = slav. *-i*, aind. *-ī*, got. *-i*, griech. *-ia* haben. Von substantiven gibt es nur diese drei; dieselbe endung *-i* haben aber die movirten adjektivischen *u*-stämme (z. b. *saldì*), die part. praes. act. (z. b. *vežanti*), perf. act. (z. b. *věžusi*) und mehrere pronomina, wie *jì* sie, *szi* diese u. a. (Joh. Schmidt, verwandtschaftsverh. 6; Leskien, dekl. 9 ff.).

c) *ijā*-stämme.

§ 80. Vorbemerkung.

Die *ijā*-stämme flektiren genau so wie die reinen *a*-stämme; ein unterschied tritt nur in so fern zu tage, als die § 63, 2 dargelegten lautlichen veränderungen eintreten: *-ijo* wird *-é*, *-ijai* wird *-ei*, *-ijū* wird *-jū* (vgl. auch verf., lit. prät. 182 f.). Anders werden diese stämme von Brugmann (grdr. II, 313 f.) und Leskien (nomina 264) beurteilt.

§ 81. Paradigmata.

Als paradigmata seien gewählt: *žolē* (schema 1) kraut, *szveñtē* (schema 2) fest, *gěsmě* (schema 3) lied, *kárvé* (schema 4) kuh.

	1	2	3	4
sg. n.	<i>žolè</i>	<i>szveñtè</i>	<i>gësmè</i>	<i>kárvè</i>
a.	<i>žolę</i>	<i>szveñtę</i>	<i>gësmę</i>	<i>kárvę</i>
v.	<i>žolě</i>	<i>szveñtē</i>	<i>gësmě</i>	<i>kárvě</i>
l.	<i>žolějě</i>	<i>szveñtėje</i>	<i>gësmějě</i>	<i>kárvėje</i>
d.	<i>žolei</i>	<i>szveñtei</i>	<i>gësmei</i>	<i>kárvēi</i>
i.	<i>žolè</i>	<i>szveñtē</i>	<i>gësmē</i>	<i>kárvē</i>
g.	<i>žolēs</i>	<i>szveñtēs</i>	<i>gësmēs</i>	<i>kárvēs</i>
pl. n.	<i>žolēs</i>	<i>szveñtēs</i>	<i>gësmēs</i>	<i>kárvēs</i>
a.	<i>žolēs</i>	<i>szveñtēs</i>	<i>gësmēs</i>	<i>kárvēs</i>
l.	<i>žolēsě</i>	<i>szveñtēsě</i>	<i>gësmēsě</i>	<i>kárvēsě</i>
d.	<i>žolěms</i>	<i>szveñtěms</i>	<i>gësměms</i>	<i>kárvěms</i>
i.	<i>žolēmīs</i>	<i>szveñtēmīs</i>	<i>gësmēmīs</i>	<i>kárvēmīs</i>
g.	<i>žoliū</i>	<i>szveñczū</i>	<i>gësmiū</i>	<i>kárvīū</i>

dual. n.-a.v.	<i>žolì</i>	<i>szventì</i>	<i>gěsmì</i>	<i>kárvi</i>
d.	<i>žolēm</i>	<i>szveñtēm</i>	<i>gěsmēm</i>	<i>kárvēm</i>
i.	<i>žolēm.</i>	<i>szveñtēm.</i>	<i>gěsmēm.</i>	<i>kárvēm.</i>

§ 82. Betonung.

Die betonung weicht nur darin von der der reinen *a*- und *ja*-stämme ab, dass die dem schema 2 folgenden wörter im n. sg. die bei diesem schema zu erwartende betonung der stammsilbe zeigen: *szveñtē* gegenüber *rankà*, *pūsczà*. Dem schema 3 folgen nur *gěsmě* und *žmóněs* (pl. tant.) menschen; Kurschat hat auch hier dies schema verkannt (Masing aao. 13 ff.). Für die mehrsilbigen *ijā*-stämme gelten folgende regeln:

1. Hat im n. sg. die endsilbe den ton oder hat die vorletzte silbe geschleiften ton, so findet tonwechsel statt, und zwar:

a) ruht der ton im n. sg. auf der endsilbe, so wechselt er zwischen der end- und der drittletzten silbe und richtet sich nach dem schema 3 (Masing aao. 14 f.), wobei wie bei fast allen mehrsilbigen *a*-stämmen die stammsilbe überall geschleiften ton hat, wo ihre natur es zulässt, z. b. *kirmělě* wurm, a. pl. *kirměles*, aber *gimíně* familie, a. pl. *gimines*; *dedervině* hautflechte, das einzige viersilbige wort auf -ě, zieht den ton auf die erste silbe zurück, z. b. a. sg. *dědervině*;

b) ruht der geschleifte ton im n. sg. auf der vorletzten silbe, so wechselt er nach dem schema 2, z. b. *nevālě* zwang, i. sg. *nevalě*.

2. Hat im n. sg. die vorletzte silbe den gestossenen ton oder liegt der ton im n. sg. noch weiter zurück, so findet kein tonwechsel statt, z. b. *malóně* gnade, *kaïmeně* heerde, *pādaryně* ackergerät.

§ 83. Bemerkungen zu den kasus.

Wir haben hier nur den n. sg. und den v. sg. zu besprechen; alle übrigen kasus geben keine veranlassung zu bemerkungen.

Nom. sg. Die endung weicht in ihrem geschleiften ton von der der reinen *a*- und *ja*-stämme ab und daher ist die alte länge erhalten, ohne dass bis jetzt eine befriedigende er-

klärung für die geschleifte tonqualität gefunden ist. Erklärungsversuche bei Brugmann (grdr. II, 527) und Streitberg (IF. I, 270, 295).

Vok. sg. Die form auf -*e* ist der vokativisch gebrauchte n. sg.; alte vokative sind formen wie *māmut*, *sēsut* (Joh. Schmidt, ztschr. XXVII, 382 anm.).

§ 84. Vermischung der *ija*-stämme mit den *ja*-stämmen.

Da im g. pl. und zum teil auch im n.-a.-v. dual. die *ija*-stämme mit den *ja*-stämmen lautgesetzlich zusammenfallen und im a. sg., i. sg. und a. pl. beide stammklassen nicht zu unterscheiden sind, weil hier das *e* der *ija*-stämme mit dem *ja* der *ja*-stämme in der aussprache zusammenfällt, findet mehrfach schwanken zwischen beiden stammklassen statt, z. b. *vâlê* neben *valià* wille; *avête* himbeere hat im plural neben *avêtês* auch *avêczos*.

2. Die *i*-stämme.

§ 85. Vorbemerkung.

Die *i*-stämme sind fast sämtlich feminina; die maskulina, die die neigung zeigen, in die flexion der *ijo*-stämme überzugehen, sind ganz vereinzelt: z. b. *gentis* verwandter, *krósnis* ofen, *věszpats* herr, *vagis* dieb, das slav. lehnwort *smertis* tod. Die wörter, die als *i*-stämme flektiren, sind teils alte *i*-, teils alte konsonantische stämme; letztere flektiren entweder ganz wie alte *i*-stämme oder haben neben dieser flexion auch reste der konsonantischen flexion erhalten; namentlich im g. pl., aber auch im g. sg. finden sich reste der alten flexion, die weiter unten (§ 118) verzeichnet werden sollen. Ganz in die flexion der *i*-stämme übergegangen sind die ursprünglich einsilbigen neutra *akis* auge, *ausis* ohr, *szirdis* herz, *naktis* nacht (Joh. Schmidt, ztschr. XXVI, 17; pluralbild. 251 ff.). Der stamm-auslaut der *i*-stämme wechselte in der idg. ursprache zwischen *i*, *ei*, *oi* und *ei*.

§ 86. Paradigmata.

Als paradigmata seien gewählt: *avis* (schema 1) schaf, *smertis* (schema 2) tod, *szirdis* (schema 3) herz, *nosis* (schema 4) nase.

	1	2	3	4
sg. n. <i>avis</i>	<i>smeŗtis</i>	<i>szirdis</i>	<i>nosis</i>	
a. <i>avī</i>	<i>smeŗtī</i>	<i>szirdī</i>	<i>nosi</i>	
v. <i>avē</i>	<i>smeŗtē</i>	<i>szirdē</i>	<i>nosē</i>	
l. <i>avyjē</i>	<i>smeŗtyje</i>	<i>szirdyjē</i>	<i>nosyje</i>	
d. [<i>āviai</i>]	[<i>smeŗczui</i>]	[<i>szirdžai</i>]	[<i>nosiai</i>]	
i. <i>avimi</i>	<i>smeŗtimi</i>	<i>szirdimi</i>	<i>nosimi</i>	
g. <i>avēs</i>	<i>smeŗtēs</i>	<i>szirdēs</i>	<i>nosēs</i>	
pl. n. <i>āvys</i>	<i>smeŗtys</i>	<i>szirdys</i>	<i>nosys</i>	
a. <i>avis</i>	<i>smertis</i>	<i>szirdis</i>	<i>nosis</i>	
l. <i>avysē</i>	<i>smeŗtyse</i>	<i>szirdyse</i>	<i>nosyse</i>	
d. <i>avims</i>	<i>smeŗtims</i>	<i>szirdims</i>	<i>nosims</i>	
i. <i>avimis</i>	<i>smeŗtimis</i>	<i>szirdimis</i>	<i>nosimis</i>	
g. <i>aviū</i>	<i>smeŗczū</i>	<i>szirdžū</i>	<i>nosiū</i>	
dual. n.-a.-v. <i>avi</i>	[<i>smerczū</i>]	<i>szirdi</i>	<i>nosi</i>	
d. <i>avim</i>	<i>smeŗtim</i>	<i>szirdim</i>	<i>nosim</i>	
i. <i>aviñ.</i>	<i>smeŗtim.</i>	<i>szirdiñ.</i>	<i>nosim.</i>	

Anm. Die in [] eingeschlossenen formen sind nicht die bei einem *i*-stamm zu erwartenden formen.

§ 87. Betonung.

Zur gruppe des dat., akk. sg. gehört hier noch der nom. pl., zur gruppe des akk. pl. ausser diesem und dem nom.-akk.-v. dual. weiter kein kasus, zur gruppe des dat. pl. ausser diesem, dem lok., instr., gen. pl. und dem dat.-instr. dual. noch der nom., vok., lok., instr., gen. sg. Das schema 2 fehlt bei Kur-schat, der als akk. pl. *smeŗtis* angibt; bei der geschleiften stammsilbe erwartet man aber *smertis* (§ 73, 3), wozu die nebenform *smerczūs* und der instr. sg. *smerczū* stimmen. Da bei diesem wort der plural nicht gerade häufig ist und ein andrer dem schema 2 folgender *i*-stamm sich nicht finden lässt (vielleicht noch *piūtis* neben *piūtis* ernte), darf man an Kur-schat's akk. pl. *smeŗtis* doch wol anstoss nehmen und dies wort dem schema 2 zuweisen, zu dem es sonst genau stimmt. Von den mehrsilbigen wörtern haben nur diejenigen beweglichen ton, die im n. sg. den ton auf der endsilbe haben, und zwar gehn diese wörter nach dem schema 3, wobei der ton, wenn er die endsilbe verlässt, auf die dritt-

letzte silbe übergeht, z. b. *atmintis* erinnerung, a. sg. *atminti*. Wenn die *i*-stämme die flexion der *ijo-* (*jo-*) oder *ija-* (*ja-*) stämme annehmen, richtet sich die betonung nach den für diese stämme geltenden regeln; z. b. i. sg. *szirdimi* (gruppe des d. pl.), aber *szirdža* (gruppe des a. pl.), *smeřtimi*, aber *smercžü*.

§ 88. Bemerkungen zu den kasus.

I. Die kasus des singulars.

Nom. Die endung *-is* ist = idg. *-is* (vgl. aind. *agnis*, griech. *ἄγης*, lat. *ignis*).

Akk. Die endung *-i* ist = idg. *-im* (vgl. aind. *agnim*, lat. *sitim*).

Vok. Die endung *-ē* ist = idg. *-oi* oder *-ei* (vgl. aind. *āgne*).

Lok. Die formen auf *-yje* sind analogiebildungen nach dem *-oje* der *a*-stämme (Leskien, dekl. 45). Die idg. endung ist *-ē* aus älterem *-ēi* (Joh. Schmidt, ztschr. XXVII, 287 ff.) und ist erhalten in *szalē* zur seite und in den infinitiven auf *-te*, in denen Leskien (nomina 554) einen i. sg. sehen will. Formen wie *szirdē(j)* (Kurschat § 663) können mit Joh. Schmidt als alte lokative auf idg. *-ē* erklärt werden, die vor der verkürzung des *-ē* zu *-e* das *-je* angefügt haben; es können aber auch analogiebildungen nach den *ija*-stämmen sein. Einen l. sg. auf idg. *-ēi* (mit erhaltenem *-i*) nehmen Mahlow 54, Bremer (PBr. XI, 41), Meringer (Bezz. beitr. XVI, 224 ff.), Streitberg (kompar. 25, IF. I, 270 f.), Brugmann (grdr. II, 611 ff.) und Hirt (IF. I, 27 f.) an und Brugmann, Hirt und Streitberg sehen diese form in dem *-ti* (*-tē-s*) des infinitivs; gegen idg. *-ēi* vgl. aber verf., zeitschr. XXXI, 481 anm., XXXII, 151.

Dat. Die form *aviai* ist analogiebildung nach den *ja*-stämmen (Schleicher, komp. ⁴ 556); entsprechend *smeřczui* analogiebildung nach den *jo*-stämmen. Die idg. endung dieses kasus war *-ejai*, daraus nach § 63, 3 *-i* in dem infinitivsuffix *-ti* = aind. *-taye* (Joh. Schmidt, ztschr. XXVI, 361), refl. *-ti-s*, dial. auch *-tē-s* (Schleicher, gramm. 314, Kurschat §§ 1148, 1157); *-tē* als dialektische nebenform zu *-ti* (Kurschat § 1096) beruht wol darauf, dass wir (wie bei den *o*-stämmen) im d. sg. neben dem gestossenen auch geschleiften ton anzunehmen haben; anders über *-tē* Brugmann (grdr. II, 613), Hirt (IF. I, 28) ■

und Streitberg (IF. I, 271). Eine form auf idg. *-i* (ved. *ātī*, av. *fra-mrūiti*, abulg. *gosti*) sieht Brugmann (grdr. II, 602, 604) in alit. *věszpatij*, *-ii*, *-iy* u. a. (Bezenberger 127), Joh. Schmidt (ztschr. XXVII, 288 anm.) in den bei Kurschat § 660 angeführten dialektischen formen auf *-ii*, *-i*; anders erklärt diese formen Bezenberger 128.

Anm. Das bei Brugmann (grdr. II, 602) herangezogene lett. *sirdī* ist = lit. *szirdyjė*, also l. sg.

Instr. Die *i*- und *u*-stämme haben im i. sg. das suff. *-mi* = abulg. *-mъ* (über dies suffix idg. *-mi* vgl. die oben [§ 77 zum d. pl.] verzeichnete literatur); anders Bezenberger 125. Das suffix *-mi* tritt an den stamm auf *-i* einfach an: *avi-mi* (vgl. abulg. *pātīmъ*). Neben dieser form finden sich dialektisch nebenformen nach analogie der *jā*-stämme (Kurschat § 660): *szirdža*, auch *szirde* (wie von einem *ijā*-stamm); entsprechend *smerczū* nach den *jo*-stämmen. Formen auf vorlit. *-i* (ved. *matī*, av. *azi*) sehen Joh. Schmidt (ztschr. XXVII, 288) und Brugmann (grdr. II, 633) in den dialektischen formen auf *-i*: *szirdi*, *aki* (Kurschat § 662); diese können aber auch analogiebildungen nach den *ijā*-stämmen sein, also *-i* aus *-e* = *-(ij)ā* (vgl. *muni*, *tavi* in denselben dialekten) enthalten. Sicher alte instrumentale auf vorlit. *-i* sind die bei Bezenberger 124 verzeichneten altlitauischen formen auf *-i*, *-y*; eine andre erklär. gibt Bezenberger 126.

Gen. Die endung *-ēs* ist = idg. *-ois* (vgl. got. *anstais*; Leskien, dekl. 27). Bezenberger 131 will in den 129 angeführten formen wie *ugnis*, *smertis* genitive auf idg. *-ijos* (vgl. griech. *πόλιος*) sehen. Die maskulina gehn im g. sg. häufig in die analogie der *jo*-stämme über, z. b. *geñczo* neben *gentēs* zu *gentis* verwandter.

II. Die kasus des plurals.

Nom. Die endung *-ys* geht nach § 63, 3 auf idg. *-ejes* zurück (vgl. abulg. *gostije*, aind. *agnāyas*, griech. *τοῦτες*). Anders Leskien (dekl. 80) und Brugmann (grdr. II, 665).

Akk. Die endung *-is* ist = idg. *-ins* (vgl. got. *gastins*); *-is* aus **-īs* infolge des gestossenen tons.

Lok. Die endung *-yse* ist = *ys* + *e(n)* (Mablow 124). Die idg. endung *-isu* ist erhalten in alit. *trisu* in drei.

Dat. gibt keine veranlassung zu bemerkungen.

Instr. gibt keine veranlassung zu bemerkungen.

Gen. Die endung *-iū* geht nach § 63, 2 auf idg. *-ijōm* zurück (vgl. lat. *hostium*; Leskien, dekl. 84; Brugmann, grdr. II, 693).

III. Die kasus des duals.

Nom.-akk.-vok. Die endung *-i* ist = vorlit. *-i* (vgl. aind. *āvī*); *-i* infolge des gestossenen tons zu *-i* verkürzt.

Dat.-instr. gibt zu einer bemerkung keine veranlassung.

3. Die *u*-stämme.

§ 89. Vorbemerkung.

Die *u*-stämme sind sämtlich maskulina. Alte neutra sind noch im preussischen erhalten: *alu* bier: aisl. *ql*, ags. *ealu* (das entsprechende lit. *alus* bier ist maskulinum geworden), *meddo* met.: aind. *mādhu*, griech. *μέθυ*, brit. *medu* (das entsprechende lit. *medūs* honig, *midūs* met ist maskulinum geworden; eben so auch abulg. *medz* und ahd. *metu*) und *pecku* vieh: aind. *pāṇu*, lat. *pecu*, got. *faihu* (das entsprechende alit. *pekus* vieh ist maskulinum geworden); erhalten hat sich das neutrum hingegen bei dem adjektivum, z. b. *saīdu* süß. Unter den litauischen *u*-stämmen haben wir zu unterscheiden zwischen reinen *u*-stämmen und *ju*-stämmen; letztere haben nur im singular die flexion der *u*-stämme, im plural und dual nehmen sie die flexion der *jo*-stämme an; doch hat der instr. pl. auch die form der *u*-stämme (Kurschat § 707). Über diese *ju*-stämme vgl. Joh. Schmidt (beitr. IV, 257), Brückner (archiv III, 254) und Leskien (nomina 318, 326 ff.). Der stammauslaut der *u*-stämme wechselte in der idg. ursprache zwischen *u*, *eu*, *ou* und *ōu*.

§ 90. Paradigmata.

Als paradigmata seien gewählt: *dangūs* (schema 1) himmel, *raĩsius* (schema 2) frucht, *sūnūs* (schema 3) sohn, *Jėzus* (schema 4) Jesus.

	1	2	3	4
sg. n.	<i>dangūs</i>	<i>raĩsius</i>	<i>sūnūs</i>	<i>Jėzus</i>
a.	<i>dañgu</i>	<i>raĩsių</i>	<i>sūnu</i>	<i>Jėzu</i>
v.	<i>dangaũ</i>	<i>raĩsiau</i>	<i>sūnaũ</i>	<i>Jėzau</i>
l.	<i>dangūjė</i>	<i>raĩsiūje</i>	<i>sūnūjė</i>	<i>Jėzūje</i>
d.	<i>dañgui</i>	<i>vāsiui</i>	<i>sūnui</i>	<i>Jėzui</i>
i.	<i>dangumi</i>	<i>raĩsiuni</i>	<i>sūnumi</i>	<i>Jėzumi</i>
g.	<i>dangaūs</i>	<i>raĩsiaus</i>	<i>sūnaūs</i>	<i>Jėzaus.</i>

pl. n. <i>daṅgūs</i>	[<i>vaĩsiaĩ</i>]	<i>sūnūs</i>
a. <i>daṅūs</i>	[<i>vaĩsiūs</i>]	<i>sūnus</i>
l. <i>daṅūsè</i>	[<i>vaĩsiūse</i>]	<i>sūnūsè</i>
d. <i>daṅūms</i>	[<i>vaĩsiam̃s</i>]	<i>sūnūms</i>
i. <i>daṅum̃s</i>	[<i>vaĩsiaĩs</i>], auch <i>vaĩ-</i> <i>siūm̃s</i>	<i>sūnum̃s</i>
g. <i>daṅū</i>	[<i>vaĩsiū</i>]	<i>sūnū.</i>
dual. n.-a.-v. <i>daṅū</i>	[<i>vaĩsiū</i>]	<i>sūnu</i>
d. <i>daṅūm</i>	[<i>vaĩsiam̃</i>]	<i>sūnūm</i>
i. <i>daṅum̃.</i>	[<i>vaĩsiam̃.</i>]	<i>sūnum̃.</i>

Anm. Die in [] gesetzten formen sind nicht die bei einem *u*-stamm zu erwartenden formen.

§ 91. Betonung.

Die kasus verteilen sich auf die drei gruppen genau so wie bei den *i*-stämmen (§ 87); über das schema 3 vgl. Masing aao. 16 f. Die mehrsilbigen *u*-stämme haben nur dann beweglichen ton, wenn sie im n. sg. geschleiften ton auf der vorletzten silbe haben, und zwar folgen sie dem schema 2.

§ 92. Bemerkungen zu den kasus.

I. Die kasus des singulars.

Nom. Die endung *-us* ist = idg. *-us* (vgl. aind. *sūnūs*, griech. *πῆχυς*, lat. *manus*, got. *sunus*). Die bei Bezenberger 121 angeführten formen auf *-aus* beruhen wol auf verwechslung von *u* und *au* (vgl. *-us* statt *-aus* im g. sg. in denselben texten; Bezenberger 129). Die *ju*-stämme haben in den alten denkmälern und dialektisch *-is* (Bezenberger 121; Kutschat § 696); es ist die form der *ijo*-stämme.

Akk. Die endung *-u* ist = idg. *-um* (vgl. aind. *sūnūm*, lat. *manum*); die *ju*-stämme haben in alten denkmälern *-i* (Bezenberger 124).

Vok. Die endung *-au* ist = idg. *-ou* (vgl. got. *sunau*).

Lok. Die endung *-ūje* ist analogiebildung nach dem *-oje* der *a*-stämme (Leskien, dekl. 45). Die idg. endung ist *-ou* (Bezenberger, NGGW. 1885, 161 f.; Meringer, ztschr. f. österr. gymn. XXXIX, 132 ff.; Bezz. beitr. XVI, 226 f.; verf., lit. prät. 35; ztschr. XXXII, 149 ff.; Zubaty, archiv XIV, 151), erhalten in den bei Bezenberger aao. angeführten dialek-

tischen formen auf *-ā*; idg. *-ēu* nehmen an Mahlow 54, Meringer aa. aa. oo.; (*-ēu* neben *-ōu*), Streitberg (kompar. 25, IF. I, 280, z. germ. sprachgesch. 87 ff.), Brugmann (grdr. II, 613), Hirt (IF. I, 227 f.); vgl. auch Kretschmer (ztschr. XXXI, 453).

Dat. Die endung *-ui* geht nach § 64, 2 zurück auf idg. *-evai* (vgl. aind. *sūnāve*, abulg. *synovi*; Joh. Schmidt, pluralbild. 67); anders Leskien (dekl. 57, nomina 241 ff.) und Brugmann (grdr. II, 605). Daneben pr. *-twei* (in *dātwei* u. a.) wie aind. *krātve*.

Instr. Das suffix *-mi* tritt an den stamm auf *-u*: *sūnu-mi* (vgl. abulg. *synomъ*). Die alte Form des i. sg. endet auf vorlit. *ū* (vgl. av. *daḥu*) und kann vorliegen in den bei Bezzenberger 125 angeführten altlitauischen und in den dialektischen formen auf *-u*: *žmogu*, *dungū* (Kurschat § 700).

Gen. Die endung *-aus* ist = idg. *-ous* (vgl. got. *sunaus*). Die bei Bezzenberger 129 verzeichneten formen auf *-us* beruhen auf verwechslung von *u* und *au* (s. o. beim nom.).

II. Die kasus des plurals.

Nom. Die endung *-ūs* geht nach § 64, 2 zurück auf idg. *-eves* (vgl. griech. *πήχες*, *πήχεις*, aind. *sūndvas*, abulg. *synove*, got. *sunjus*; Joh. Schmidt, pluralbild. 67); anders Leskien (dekl. 78, nomina 241 ff.) und Brugmann (grdr. II, 666).

Akk. Die endung *-us* ist = idg. *-uns* (vgl. got. *sununs*); *-us* aus **-ūs* infolge des gestossenen tons.

Lok. Die endung *-ūse* ist analogiebildung nach den o-stämmen statt des zu erwartenden **-ūse* = *-ūs + e(n)* (Mahlow 124). Die idg. endung *-usu* lässt sich nicht belegen (Bezzenberger 147).

Dat. }
Instr. } bieten keinen anlass zu bemerkungen.

Gen. Die endung *-ū* geht nach § 64, 2 zurück auf idg. *-evom* (vgl. griech. *πηχέων*, *πηχέων*, abulg. *synovъ*, got. *sunīwe*; Joh. Schmidt pluralbild. 67); anders Leskien (dekl. 84, nomina 241 ff.) und Brugmann (grdr. II, 695).

III. Die kasus des duals.

Nom.-akk.-vok. Die endung *-u* ist = vorlit. *-ū* (vgl. abulg. *syny*, aind. *sūnū*); *-ū* zu *-u* verkürzt infolge des gestossenen tons.

Dat.-instr. bietet keinen anlass zu bemerkungen.

4. Die *o*-stämme.

§ 93. Vorbemerkung.

Zu den *o*-stämmen gehört die bei weitem grösste anzahl aller nominalstämme. Sie umfassen maskulina und neutra; letztere sind, soweit substantiva, nur im preussischen erhalten (Burda, beitr. VI, 404; Pauli, beitr. VII, 201 f.), im litauischen und lettischen aber maskulina geworden, z. b. pr. *assaran*: lit. *ėžeras* see (abulg. *jezero*); pr. *lunkan*: lit. *lūnkas* bast (abulg. *lyko*); pr. *balgnan*: lit. *balnas* sattel; bei andern fehlt zufällig das preussische wort, z. b. *jūngas* joch (abulg. *igo*, aind. *yugām*, griech. *ζυγόν*, lat. *jugum*, got. *juk*), *dūgnas* boden (abulg. *džno*), *dvāras* hof (lat. *forum*), *āuksas* gold (lat. *aurum*). Bei den adjektiva hingegen hat sich das neutrum auch im litauischen erhalten, z. b. *gēra* oder *gēr* gut.

Wie bei den *a*-stämmen haben wir auch bei den *o*-stämmen zu unterscheiden: a) reine *o*-stämme, b) *jo*-stämme, c) *ijo*-stämme.

a) Reine *o*-stämme.

§ 94. Paradigmata.

Als paradigmata seien gewählt: *tākas* (schema 1) fusspfad, *rātas* (schema 2) rad, *dārbas* (schema 3) arbeit, *tiltas* (schema 4) brücke.

	1	2	3	4
sg. n. <i>tākas</i>	<i>rātas</i>	<i>dārbas</i>	<i>tiltas</i>	
a. <i>tāką</i>	<i>rātą</i>	<i>dārba</i>	<i>tiltą</i>	
v. <i>takė</i>	<i>ratė</i>	<i>dārbe</i>	<i>tilte</i>	
l. <i>takė</i>	<i>ratė</i>	<i>dārbe</i>	<i>tilte</i>	
d. <i>tākui</i>	<i>rātui</i>	<i>dārbui</i>	<i>tiltui</i>	
i. <i>takū</i>	<i>ratū</i>	<i>dārbu</i>	<i>tiltu</i>	
g. <i>tāko</i>	<i>rāto</i>	<i>dārbo</i>	<i>tilto.</i>	
pl. n. <i>tūkai</i>	<i>rātai</i>	<i>darbai</i>	<i>tiltai</i>	
a. <i>takūs</i>	<i>ratūs</i>	<i>dārbus</i>	<i>tiltus</i>	
l. <i>takūsė</i>	<i>rātūsė</i>	<i>darbūsė</i>	<i>tiltūsė</i>	
d. <i>takāms</i>	<i>rātams</i>	<i>darbāms</i>	<i>tiltams</i>	
i. <i>takaīs</i>	<i>rātais</i>	<i>darbaīs</i>	<i>tiltais</i>	
g. <i>takū</i>	<i>rātū</i>	<i>darbū</i>	<i>tiltū.</i>	
dual. n.-a.-v. <i>takū</i>	<i>ratū</i>	<i>dārbu</i>	<i>tiltu</i>	
d. <i>takām</i>	<i>rātam</i>	<i>darbām</i>	<i>tiltam</i>	
i. <i>takām.</i>	<i>rātam.</i>	<i>darbām.</i>	<i>tiltam.</i>	

§ 95. Betonung.

Zur gruppe des dat., akk. sg. gehören hier ausser diesen beiden kasus noch der nom. und gen. sg., zur gruppe des akk. pl. ausser diesem und dem nom.-akk.-vok. dual. noch der vok., lok., instr. sg., zur gruppe des dat. pl. ausser diesem, dem lok., instr., gen. pl. und dem dat.-instr. dual. noch der nom. pl.

Für die mehrsilbigen o-stämme gelten folgende regeln:

1. Hat im n. sg. die vorletzte silbe den geschleiften ton, so findet tonwechsel nach dem schema 2 statt, z. b. *dal̃jkas* teil, stück, a. pl. *dalyk̃s*.

2. Hat im n. sg. die drittletzte silbe den ton, so findet in den meisten fällen tonwechsel statt, und zwar nach dem schema 3, z. b. *eřžilas* hengst, d. pl. *eržil̃ams*; doch gibt es auch viele derartige wörter, die keinen tonwechsel haben, z. b. *āpjūkas* spott, hohn. Eine regel lässt sich weder über das eintreten oder unterbleiben des tonwechsel, noch über die tonqualität der stamm-silbe aufstellen.

3. Hat im n. sg. die vorletzte silbe den gestossenen ton oder die viertletzte silbe den ton, so findet kein tonwechsel statt, z. b. *lavónas* leiche, *āpdangalas* bekleidung.

§ 96. Bemerkungen zu den kasus.

I. Die kasus des singulars.

Nom. Die endung *-as* ist = idg. *-os* (vgl. griech. *λύκος*); in der gewöhnlichen rede fällt, wo die lautverhältnisse es zulassen, das *a* vor dem *-s* aus: *tāks*, *rāts*.

Akk. Die endung *-a* ist = idg. *-om* (vgl. griech. *λύκον*, aind. *vṛkam*).

Vok. Die endung *-e* ist = idg. *-e* (vgl. griech. *λύκε*, lat. *lupe*).

Lok. Die endung *-e* lässt sich nicht aus der idg. endung *-ei* (vgl. griech. *ἐκεῖ*) oder *-oi* (vgl. griech. *οἱ*) herleiten. Dieser, idg. *-ei* oder *-oi*, entspricht vielmehr das *-i* von *tol̃i* fern, *pamāž̃i* langsam u. ähnl. adverbial und das *-i* in alit. *cziesi*, *ghrieki* u. a. (Bezzenberger 133); an diese formen auf *-i* ist von den andern stämmen her *-je* angetreten, daher

alit. *daržije* u. a. (Leskien, dekl. 47); eben so ist *-je* auch schon zu einer zeit angetreten, als *-ë* = idg. *-ei* oder *-oi* noch nicht zu *-i* geworden war, daher *namëjè* zu hause, daraus *namëj*, *namë* (von Leskien aao. anders erklärt); auch in *dë-rë-p* ist *-ë* erhalten. Die heutige form auf *-e* ist analog dem lok. sg. der *a*-stämme (§ 77) zu erklären: an den alten lokativ auf *-ei* ist die postposition *en* getreten, aus *-ei + en*, **-ejen* ist nach § 63, 3 *-e* geworden, daher *takë* (Joh. Schmidt, ztschr. XXVII, 385). Andre erklärungen bei Leskien aao., Brückner (archiv III, 277), Brugmann (grdr. II, 787), Hirt (IF. I, 28).

Dat. Die endung *-ui* ist = idg. *-ōi* (vgl. griech. *λόκωι*; verf., ztschr. XXXII, 118 ff., wo weitere literatur angegeben ist; Brugmann, grdr. II, 599).

Instr. Die endung *-u* ist aus *-û* (*gerû-ju*) verkürzt und geht auf idg. *-ō* (vgl. ved. *yajñā*, av. *haoma*) zurück; vgl. verf., ztschr. XXXII, 112 f., wo weitere literatur angegeben ist, ferner Brugmann (grdr. II, 627), Hirt (IF. I, 21, 25), Streitberg (ebda. 272 ff.).

Gen. Die endung *-o* ist = idg. *-ot* (vgl. alat. abl. *deivōd*; verf., ztschr. XXXII, 115 ff., wo die früheren ansichten besprochen sind, ferner Brugmann, grdr. II, 591).

II. Die kasus des plurals.

Nom. Die endung *-ai* deckt sich mit dem *-ai* von *taī* das, geht mit diesem auf idg. *-ai* aus *ā + i* zurück und ist ursprünglich nur bei dem neutr. pl. der pronomina berechtigt (vgl. lat. *quae*; Mahlow 81; Joh. Schmidt, ztschr. XXVI, 363 f., pluralbild. 231; verf., lit. prät. 16, 200 f.); anders Schleicher (komp.⁴ 519), Leskien (dekl. 82), Brugmann (MU. V, 57 anm., grdr. II, 662, 761), Hirt (IF. I, 31 ff.).

Akk. Die endung *-us* ist aus *-ûs* (*gerûsius*) verkürzt und geht auf idg. *-ons* (vgl. got. *wulfans*) zurück; erhalten ist der nasal im preussischen (*deiwans*) und in lit. dialekten (*vilkuns*); versuche, den übergang von idg. *-ons* zu lit. *-ûs*, *-us* zu erklären, bei Mahlow 123 und Streitberg (IF. III, 148 ff.). Einen andren weg geht Brugmann (grdr. II, 673 f.).

Lok. Die endung *-ûse* ist = *-ûs + e(n)* (Mahlow 124); anders Leskien (dekl. 106) und Brugmann (grdr. II, 704). Nicht nachzuweisen sind formen mit *ai* = idg. *oi* (endung idg. *-oisu*) vor dem *s*.

Dat. gibt zu bemerkungen keine veranlassung.

Instr. Die endung *-ais* ist = idg. *-ōis* (vgl. ai. *vřkais*; verf., ztschr. XXXII, 120 ff.).

Gen. gibt keine veranlassung zu bemerkungen.

III. Die kasus des duals.

Nom. - a k k. - v o k. Die endung *-u* ist aus *-ũ* (*gerũ-ju*) verkürzt und geht auf idg. *-ou* zurück (Meringer, ztschr. XXVIII, 217 ff.; verf., lit. prät. 34 f.).

Dat. - instr. gibt keine veranlassung zu bemerkungen.

b) *jo*-stämme.

§ 97: Vorbemerkung.

Wie bei den *jā*-stämmen kommen auch bei den *jo*-stämmen die § 63, 1 angeführten lautgesetze in betracht; ferner ist auch hier zu bemerken, dass nach *j* oder dem mit ihm verschmolzenen konsonanten *a* wie *e*, *ai* wie *ei* zu sprechen ist.

§ 98. Paradigmata.

Es sei je ein wort mit *j* nach einem konsonanten, bez. nach einem vokal gewählt: *svėczas* (schema 1) gast; *vėjas* (schema 4) wind.

sg. n. <i>svėczas</i>	<i>vėjas</i>
a. <i>svėczq</i>	<i>vėjq</i>
v. <i>svetė</i>	<i>vėje</i>
l. [<i>svetyjė</i>]	[<i>vėjyje</i>]
d. <i>svėczui</i>	<i>vėju</i>
i. <i>sveczũ</i>	<i>vėjui</i>
g. <i>svėczo</i>	<i>vėjo</i>
pl. n. <i>sveczai</i>	<i>vėjai</i>
a. <i>sveczũs</i>	<i>vėjus</i>
l. <i>sveczũsė</i>	<i>vėjũse</i>
d. <i>sveczdm̃s</i>	<i>vėjams</i>
i. <i>sveczaiš</i>	<i>vėjais</i>
g. <i>sveczũ</i>	<i>vėjũ</i>
dual. n. - a. - v. <i>sveczũ</i>	<i>vėju</i>
d. <i>sveczdm̃</i>	<i>vėjam</i>
i. <i>sveczam̃.</i>	<i>vėjam.</i>

Anm. Die in [] gesetzten formen sind nicht die bei einem *jo*-stamm zu erwartenden formen.

§ 99. Betonung.

In der betonung weichen die *jo*-stämme nur in so fern
Wiedemann, handbuch der litauischen sprache. 5

von den reinen *o*-stämmen ab, als der der analogie der *i*-stämmen folgende lok. sg. wie bei den *i*-stämmen zur gruppe des dat. pl. gehört.

§ 100. Bemerkungen zu den kasus.

Die *jo*-stämmen werden genau so flektirt wie die *o*-stämmen; nur der lok. sg. weicht ab, indem er durch vermittlung der *ijo*-stämmen der analogie der *i*-stämmen folgt.

c) *ijo*-stämmen.

§ 101. Vorbemerkung.

Die *ijo*-stämmen flektiren eben so wie die reinen *o*-stämmen, nur sind die § 63, 2 besprochenen lautgesetze zu berücksichtigen, namentlich der übergang von *ija*- über *-iji* zu *-i*, *-y*. Anders beurteilt diese stämme Streitberg (PBr. XIV, 190 ff.), dem sich Brugmann (grdr. II, 116 und anm. 1) anschliesst.

§ 102. Paradigmata.

Als paradigmata seien gewählt: *gaidys* (schema 1) hahn, *žōdis* (schema 2) wort, *ožys* (schema 3) ziegenbock, *žirnis* (schema 4) erbse.

	1	2	3	4
sg. n. <i>gaidys</i>	<i>žōdis</i>	<i>ožys</i>	<i>žirnis</i>	
a. <i>gaiđi</i>	<i>žōdi</i>	<i>óži</i>	<i>žirni</i>	
v. <i>gaiđy</i>	<i>žōdi</i>	<i>ožy</i>	<i>žirni</i>	
l. [<i>gaiđyje</i>]	[<i>žōdyje</i>]	[<i>ožyje</i>]	[<i>žirnyje</i>]	
d. <i>gaiđzui</i>	<i>žōdžui</i>	<i>óžiui</i>	<i>žirniui</i>	
i. <i>gaiđžū</i>	<i>žodžū</i>	<i>óžiū</i>	<i>žirniū</i>	
g. <i>gaiđžo</i>	<i>žōdžo</i>	<i>óžio</i>	<i>žirnio</i>	
pl. n. <i>gaiđžai</i>	<i>žōdžai</i>	<i>ožiaī</i>	<i>žirniai</i>	
a. <i>gaiđžūs</i>	<i>žodžūs</i>	<i>óžius</i>	<i>žirnius</i>	
l. <i>gaiđžūsè</i>	<i>žōdžūsè</i>	<i>ožiūsè</i>	<i>žirniūsè</i>	
d. <i>gaiđžāms</i>	<i>žōdžāms</i>	<i>ožiāms</i>	<i>žirniāms</i>	
i. <i>gaiđžais</i>	<i>žōdžais</i>	<i>ožiaīs</i>	<i>žirniaīs</i>	
g. <i>gaiđžū</i>	<i>žōdžū</i>	<i>ožiū</i>	<i>žirniū</i>	
dual. n.-a.-v. <i>gaiđžū</i>	<i>žodžū</i>	<i>óžiū</i>	<i>žirniū</i>	
d. <i>gaiđžādm</i>	<i>žōdžādm</i>	<i>ožiādm</i>	<i>žirniādm</i>	
i. <i>gaiđžām.</i>	<i>žōdžām.</i>	<i>ožiām.</i>	<i>žirniām.</i>	

Anm. Die in [] gesetzten formen sind nicht die bei einem *ijo*-stamm zu erwartenden formen.

§ 103. Betonung.

In der betonung weichen die *ijo*-stämme von den reinen *o*-stämmen nur darin ab, dass der nom. und vok. sg. sowie der der analogie der *i*-stämme folgende lok. sg. zur gruppe des dat. pl. gehören.

Für die mehrsilbigen *ijo*-stämme gelten folgende regeln:

1. Hat im n. sg. die endsilbe den ton, so findet tonwechsel zwischen dieser und der drittletzten silbe statt, und zwar nach dem schema 3, z. b. *szulinỹs* brunnen, dat. pl. *szulinidms*. Zu bemerken ist jedoch, dass die drittletzte silbe, wenn ihre beschaffenheit es zulässt, gegen das schema geschleiften ton hat, z. b. *kalinỹs* gefangener: akk. pl. *kālinius*; *nebylỹs* stummer: akk. pl. *nēbylius*.

2. Hat im n. sg. die vorletzte silbe den geschleiften oder, wenn ihre beschaffenheit diesen nicht zulässt, den gestossenen ton, so findet tonwechsel nach dem schema 2 statt, z. b. *erēlis* adler: akk. pl. *ereliūs*; *szaltinis* kalte quelle: akk. pl. *szaltiniūs*; *jaunikis* bräutigam: akk. pl. *jaunikiūs*.

3. Hat im n. sg. die vorletzte silbe den langen gestossenen ton oder ruht der ton auf der drittletzten silbe oder noch weiter von der endsilbe entfernt, so findet kein tonwechsel statt, z. b. *artōjis* pflüger, *vēszkelis* landstrasse, *ap̄v̄vakaris* abendzeit.

§ 104. Bemerkungen zu den einzelnen kasus.

Wir haben hier nur den nom., akk., vok. sg. zu besprechen; in allen übrigen kasus fallen die *ijo*-stämme mit den *jo*-stämmen zusammen.

Nom. sg. Aus der als urlitauisch anzusetztenden endung *-ijas* = idg. *-ijos* geht nach § 63, 2 *-ys* oder *-is* hervor, je nachdem die endung betont ist oder nicht. Anders Streitberg aao. und Brugmann (grdr. II, 532).

Akk. sg. Die endung *-i* geht nach § 63, 2 auf urlit. *-ijam* = idg. *-ijom* zurück. Anders Streitberg aao. und Brugmann (grdr. II, 546).

Vok. sg. Die endung *-y* geht nach § 63, 2 auf betontes, die endung *-i* auf unbetontes urlit. *-ije* = idg. *-ije* zurück. Anders Streitberg aao. und Brugmann (grdr. II, 540). Die nomina

agentis auf *-tojis* gehn im vok. sg. auf *-tojau* aus (vgl. abulg. *konju*); der grund ist wol die begriffliche berührung der nomina auf *-tojis* mit den nomina auf *-ius*, wie z. b. *lañgius* glaser, *kuřpius* schuster u. dgl. Den wörtern auf *-tojis* schliesst sich *brólis* bruder an, dessen vokativ *brołaũ* (Kurschat § 517 a) lautet; nach Brückner (archiv III, 255) ist hier die endung von *sūnaũ* herübergenommen.

Anm. Auch im gen. sg. nehmen die wörter auf *-tojis* gelegentlich die form der *u*-stämme an, z. b. *mokįtojaus* zu *mokįtojis* lehrer.

§ 105. Vermischung der *ijo*-stämme mit den *jo*-stämmen.

Da nach § 63, 1 und 2 beide stammklassen in denjenigen kasus, in denen auf *j* ein *u*-vokal folgt (dat., instr. sg., akk., lok., gen. pl., n.-a.-v. dual.) lautgesetzlich zusammenfallen, sind mit ausnahme des nom., akk., vok. sg. die *ijo*-stämme in die analogie der *jo*-stämme übergegangen, daher gen. sg. *gaidžo* statt des zu erwartenden **gaidė* (vielleicht dialektisch erhalten in formen wie *árkli*, *žadi*; Kurschat § 524), nom. pl. *gaidžai* statt **gaidėi* (vielleicht dialektisch erhalten in formen wie *žodei*; Kurschat § 529), dat. pl. *gaidžams* statt **gaidims*. Hierdurch erklärt es sich auch, dass viele wörter bald als *jo*-, bald als *ijo*-stämme flektirt werden, z. b. *kėlias* neben *kelys* weg.

5. Die konsonantischen stämme.

§ 106. Vorbemerkung.

Von den aus idg. zeit ererbten konsonantischen stämmen haben im litauischen nur die *n*- und die *r*-stämme, sowie die partizipialen *nt*- und *s*-stämme zum teil konsonantische flexion bewahrt; von sonstigen alten konsonantischen stämmen finden sich nur gelegentlich reste alter flexion, namentlich im gen. pl.; sonst sind sie ganz in die flexion der *i*-stämme übergegangen. Der alte neutrale *s*-stamm *vėidas* antlitz (griech. *ῥείδος*, *είδος*) ist wie im slavischen (abulg. *vidz*) vom nom. sg. aus zu einem maskulinen *o*-stamm geworden. Über die häufige um- und weiterbildung der konsonantischen stämme vgl. Leskien (archiv III, 108 ff.) und Brugmann (MU. II, 148 ff.).

a) Die *n*-stämme.

§ 107. Vorbemerkung.

Von den bei Joh. Schmidt (pluralbild. 99) unterschiedenen drei klassen der *n*-stämme ist die dritte klasse, die neutralen *men*-stämme umfassend, im litauischen verloren, indem die neutra zu maskulina geworden sind und die flexion der ersten klasse (stark -*ön*-, schwach -*en*-) angenommen haben; die zweite klasse (stark -*en*-, schwach -*n*-) ist im litauischen nur durch ein wort vertreten: *szũ* hund. Zu den *n*-stämmen gehörten ursprünglich auch die komparative (vgl. jetzt auch Thurneysen, ztschr. XXXIII, 553 f.), bei denen aber nur der akk. sg. die alte konsonantische flexion, und zwar mit verdrängung des starken stamms durch den schwachen, erhalten hat: *gerēsni* (vgl. got. *batizan*); vom akk. sg. sind dann die komparative in die flexion der *ijo*-stämme übergegangen. — Der starke stamm tritt im litauischen (wie auch im slavischen) nur im nom. sg. auf; alle übrigen kasus zeigen den schwachen stamm.

§ 108. Paradigmata.

Als paradigmata seien gewählt: *akmũ* stein (klasse I) und *szũ* hund (klasse II).

	klasse I	klasse II
sg. n. <i>akmũ</i>		<i>szũ</i>
a. <i>ākmeni</i>		<i>szũni</i>
v. <i>akmũ</i>		<i>szũ</i>
l. [<i>akmenyjė</i>]		[<i>szunyjė</i>]
d. [<i>akmeniui</i>]		[<i>szũniui</i>], <i>szũn</i>
i. [<i>akmenimi</i>]		[<i>szunimi</i>]
g. <i>akmeñs</i>		<i>szuñs</i>
pl. n. <i>ākmens</i>		<i>szũns</i>
a. <i>ākmenis</i>		<i>szunìs</i>
l. [<i>akmenysė</i>]		[<i>szunysė</i>]
d. [<i>akmenims</i>]		[<i>szunìms</i>]
i. [<i>akmenimis</i>]		[<i>szunimìs</i>]
g. [<i>akmeniũ</i>], dial. <i>akmenũ</i>		[<i>szuniũ</i>], dial. <i>szunũ</i>
dual. n.-a.-v. [<i>ākmeniũ</i>]		[<i>szuniũ</i>]
d. [<i>akmenim</i>]		[<i>szunim</i>]
i. [<i>akmeniĩ</i>].		[<i>szuniĩ</i>].

Anm. Die in [] eingeschlossenen formen sind nicht die bei einem konsonantischen stamm zu erwartenden formen.

§ 109. Betonung.

Zu den kasus, die nie die endsilbe betonen, gehört hier ausser dem akk., dat. sg. noch der nom. pl., zur gruppe des akk. pl. nur noch der nom.-akk.-vok. dual., zur gruppe des dat. pl. ausser diesem und dem lok., instr. gen. pl. und dat.-instr. dual. noch der nom. und gen. sg. Das wort *szũ* folgt dem schema 1, alle übrigen *n*-stämme dem schema 3, wobei die stammsilbe entweder gestossenen oder geschleiften ton hat.

§ 110. Bemerkungen zu den einzelnen kasus.

I. Die kasus des singulars.

Nom. Die endung *-ũ* geht auf idg. *-ō* zurück (vgl. lat. *homō*, aind. *āçmā*; verf., ztschr. XXXII, 111 f., wo die weitere literatur angeführt ist); den von Kurschat § 731 angeführten dialektischen formen auf *-ung*, d. h. *-un*, liegt älteres *-ōn* zu grunde (vgl. abulg. *kamy*, griech. *ἄκμων*).

Akk. Die endung *-i* ist = idg. *-em* (vgl. griech. *ἄκμωνα*, lat. *hominem*; Joh. Schmidt, ztschr. XXVI, 360).

Vok. Es ist der nominativ, der hier die verlorene vokativform ersetzt.

Lok. Die endung *-yje* beruht auf analogie der *i*-stämme, mit denen sämtliche konsonantische stämme im akk. sg. und andern kasus lautgesetzlich zusammenfallen.

Dat. Die endung *-iui* ist durch vermittlung der *i*-stämme von den *jo*- oder *ijo*-stämmen herübergenommen; ein alter konsonantischer dativ hat sich erhalten in dem von Schleicher (gramm. 192) angeführten *szũn* = aind. *çũne* (Joh. Schmidt, ztschr. XXVI, 361).

Instr. Hier liegt analogie der *i*-stämme vor.

Gen. Die endung *-ens* geht zurück auf idg. *-enes* (vgl. lat. *hominis*).

II. Die kasus des plurals.

Nom. Die endung *-ens* geht zurück auf idg. *-enes* (vgl. griech. *ποῦνές*).

Akk. Die endung *-is* geht über *-is* zurück auf idg. *-ens* (vgl. griech. *ἄκμους*; Joh. Schmidt, ztschr. XXVI, 360 anm. 1).

Lok.

Dat.

Instr.

} Alle drei formen sind analogiebildungen nach
den *i*-stämmen.

Gen. Die in der schriftsprache herrschende form ist analogiebildung nach den *i*-stämmen; die alten konsonantischen formen haben sich jedoch dialektisch erhalten (*akmenū*, *szunū*).

III. Die kasus des duals.

Nom.-akk.-vok. Es ist eine analogiebildung nach den *jo*- oder *ijo*-stämmen.

Dat.-instr. Es liegt analogiebildung nach den *i*-stämmen vor.

b) Die *r*-stämmen.

§ 111. Vorbemerkung.

Von den idg. *r*-stämmen haben im litauischen nur *motė* (*mótė*) weib, *duktė* tochter und *sesū* schwester konsonantische flexion bewahrt. Von andern *r*-stämmen finden sich nur vereinzelte reste, die weiter unten angeführt werden. Die stammabstufung ist bei *motė* und *duktė* durch durchführung des starken stamms (*moter*-, bez. *dukter*-) aufgehoben, doch liegt der weiterbildung *dūkrā* für **dūktra* (§ 65, B 5) der schwache stamm zu grunde; bei *sesū* ist der starke stamm (wie bei den *n*-stämmen) auf den nom. sg. beschränkt, alle übrigen kasus zeigen den schwachen stamm *sēser*-. Ein *r*-stamm steckt auch in *vandū* wasser (vgl. griech. ὕδωρ); die casus obliqui werden von einem *n*-stamm (*vanden*-) gebildet (Joh. Schmidt, pluralbild. 203 f.).

§ 112. Paradigmata.

Die drei genannten *r*-stämmen flektieren folgendermassen:

sg. n. <i>motė</i>	<i>duktė</i>	<i>sesū</i>
a. <i>móteri</i>	<i>dūkeri</i>	<i>sēseri</i>
v. <i>motė</i>	<i>duktė</i>	<i>sesū</i>
l. [<i>moteryjė</i>]	[<i>dukteryjė</i>]	[<i>seseryjė</i>]
d. [<i>móteriai</i>]	[<i>dūkteriai</i>]	[<i>sēseriai</i>]
i. [<i>moterimi</i>]	[<i>dukterimi</i>]	[<i>sēserimi</i>]
g. <i>moteṛs</i>	<i>dukteṛs</i>	<i>sēseṛs</i>
pl. n. <i>móters</i>	<i>dūkters</i>	<i>sēsers</i>
a. [<i>móteres</i>], dial.	[<i>dūkteres</i>], dial.	[<i>sēseres</i>], dial. <i>sē-</i>
<i>móteris</i>	<i>dūkteris</i>	<i>seris</i>
l. [<i>moterysė</i>]	[<i>dukterysė</i>]	[<i>seserysė</i>]
d. [<i>moterims</i>]	[<i>dukterims</i>]	[<i>sēserims</i>]
i. [<i>moterimis</i>]	[<i>dukterimis</i>]	[<i>sēserimis</i>]

g. [moteriũ], dial. moterũ	[dukteriũ], dial. dukterũ	[seseriũ], dial. seserũ
dual. n.-a.-v. [móteri]	[dükteri]	[sěseri]
d. [moterim]	[dukterim]	[seserim]
i. [moterim̃].	[dukterim̃].	[seserim̃].

§ 113. Betonung.

Für die betonung der *r*-stämme gelten, was die verteilung der einzelnen kasus auf die drei betonungsgruppen betrifft, dieselben regeln wie für die betonung der *n*-stämme (§ 109), worauf hier verwiesen sei. Alle drei *r*-stämme folgen dem schema 3.

§ 114. Bemerkungen zu den einzelnen kasus.

Ich bespreche nur die kasus, die die alte konsonantische flexion bewahrt haben.

Nom. sg. In *motē*, *duktē* liegt idg. *-ē* zu grunde (vgl. aind. *mātā*, griech. μήτηρ), in *sesū* idg. *-ō* (vgl. aind. *svāsa*, lat. *soror*; verf., ztschr. XXXII, 111 f., wo weitere literatur angeführt ist).

Akk. sg. Wie bei den *n*-stämmen geht die endung *-i* auf idg. *-em* (vgl. griech. πατέρα, lat. *patrem*) zurück.

Gen. sg. Die endung *-ers* geht zurück auf idg. *-eres* (vgl. lat. *patris* mit schwachem stammbildungssuffix).

Nom. pl. Zu grunde liegt wie im gen. sg. idg. *-eres* (vgl. hom. πατέρες).

Akk. pl. Die in der schriftsprache übliche form auf *-es* ist analogiebildung nach den *ijā*-stämmen; die alte konsonantische flexion hat sich dagegen in der dialektischen form auf *-is* = idg. *-ens* erhalten.

Gen. pl. Auch hier hat die schriftsprache eine analogiebildung nach den *i*-, *jā*- oder *ijā*-stämmen, während dialektisch die alte flexion bewahrt ist.

Alle übrigen kasus sind analogiebildungen nach den *i*-, bez. *jā*-, *ijā*-stämmen.

§ 115. Reste sonstiger *r*-stämme.

Von andern *r*-stämmen, die ihre alte flexion, abgesehen vom akk. sg., nur in einigen kasus erhalten haben, sonst aber, namentlich auch im nom. sg., in die analogie der *i*-stämme übergegangen sind, lassen sich folgende anführen:

dēveris schwager, aber gen. sg. *dēvērs*, dat. sg. *dēver* (Leskien, nomina 433), nom. pl. *dēvers*, gen. pl. *dēverū* (vgl. griech. *δᾱήρ*, aind. *devār-*); *jentē*, *intē* Sz. schwägerin, gen. sg. *janteris* (Bezenberger 93; vgl. griech. *ἐνάρηρ*); pr. *brāti*, *brote* (= lit. **brotē*) bruder (vgl. lat. *frāter*, aind. *bhrātār-*).

Ferner der einsilbige stamm *dūrys* (pl. tant.) tür, aber gen. *dūrū* neben *dūriū* (vgl. aind. *dur-*).

c) Die *nt-* und *s-*stämme.

§ 116. Die *nt-*stämme.

Sie sind im litauischen nur durch das part. praes. act. I. vertreten, z. b. *vežant-* = aind. *vahant-*. Da alle partizipia adjektivische bedeutung haben und daher, wie die adjektiva, der pronominalen deklination folgen, gebe ich ein paradigma der *nt-*stämme erst bei der pronominalen deklination (§ 152) und bespreche hier nur die kasus, die die alte nominale flexion bewahrt haben.

Nom. sg. Die endung *-as* (z. b. *vežās*) geht auf vorlit. *-onts* zurück und deckt sich mit der form, die dieser kasus im altbulgarischen (z. b. *vezy*), im altindischen (z. b. *vāhan*) und im gotischen (z. b. *gawigands*) hat.

Akk. sg. Hier haben wir die endung *-anti* (z. b. *vėžanti*) = idg. *-ontem* (vgl. griech. *φέροντα*).

Dat. sg. Die alte konsonantische form hat sich erhalten im sog. gerundium auf *-ant* (z. b. *vėžant*) = idg. *-ontai* (Joh. Schmidt, ztschr. XXVI, 360 f.); *-ant* ist zunächst nach § 70 aus *-anti* entstanden, das sich im reflexivum vor dem *-s* erhalten hat (z. b. *sūkanti-s*), sonst aber nur noch in sprichwörtlichen redensarten und im altlitauischen begegnet.

Nom. pl. Die endung *-a* (z. b. *vežā*) geht zurück auf idg. *-ont*; die form ist der nom.-akk. sg. neutr., deckt sich also in der endung mit formen wie griech. *φέρον* (Joh. Schmidt, ztschr. XXVI, 362 f.).

Nom.-akk.-vok. dual. Vereinzelte formen wie *negālinčze* haben in dem *-e* die idg. endung *-e* des nom.-akk.-vok. dual. der konsonantischen stämme erhalten, aber *cz* statt *t* aus andern kasus übertragen (Joh. Schmidt, ztschr. XXVI, 360).

Genau entsprechend dem part. praes. act. I. flektiert das part. fut. act., z. b. nom. sg. *sūksęs*, akk. sg. *sūksenti*, dat. sg. (gerund.) *sūksent*, nom. pl. *sūksę*.

§ 117. Die *s*-stämme.

Die substantivischen *s*-stämme, *žqs-* ganz (vgl. griech. *χην-, χᾱν-* aus **χᾱνν-, *χᾱνς-*), *mēnes-* mond, monat (vgl. aind. *māms-*) und *debes-* wolke (vgl. abulg. *nebes-*, griech. *νεφες-*, aind. *nabhas-*) sind vom akk. sg. auf *-esī* (*mēnesī, debesī*) = idg. *-esem* aus ganz in die deklination der *i-*, bez. *ijo*-stämme übergegangen; nur im gen. pl. *žqsū* und *debesū* hat sich noch die konsonantische flexion erhalten. Der stamm *mēnes-* hat in der bedeutung „mond“ den nom. sg. *mēnū*, worin ein stamm idg. **mēnōt-* steckt (Joh. Schmidt, ztschr. XXVI, 346; verf., ztschr. XXXII, 118).

Die partizipialen *s*-stämme (part. perf. act.) haben die alte, nominale flexion in folgenden formen erhalten:

Nom. sg. Die endung *-es* (z. b. *vēžes*) geht über *-ens* (so noch altlitauisch, Bezzenberger 160) zurück auf älteres *-ēns* (nach § 61) für idg. *-vēns* (Joh. Schmidt, ztschr. XXVI, 360).

Akk. sg. Die endung *-usī* (z. b. *vēžusī*) geht zurück auf idg. *-usem* (vgl. abulg. *-ъśt*, aind. *-uśham*).

Dat. sg. Die endung *-us* des sog. gerundiums (z. b. *vēžus*) geht zurück auf idg. *-usai* (vgl. abulg. *-ъši*, aind. *-uśhe*).

Gen. sg. Wenn *mirrus* in *mirrus žmogaus* (Bezzenberger 71) richtig ist, muss *-us* auf idg. *-uses* (= aind. *-uśhas*) zurückgeführt werden, ist dann also eine alte konsonantische form (Joh. Schmidt, ztschr. XXVI, 360).

Nom.-akk.-vok. dual. Mehrfach finden sich formen auf *-use* (*iszgēruse, iējuse, atējuse*), deren *-use* = idg. *-use* ist (Joh. Schmidt, ztschr. XXVI, 360).

d) Reste sonstiger konsonantischer stämme.

§ 118.

Hier sind vereinzelte stämme zu nennen, die im gen. sg., nom. pl. oder gen. pl. konsonantische flexion zeigen, sonst aber ganz wie *i-* oder *ijo*-stämme flektieren:

dantis zahn: gen. pl. *dantū*;

obelis apfel: gen. sg. *obelš* (daneben *obelšs*), nom. pl. *obelš* (daneben *obelys*), gen. pl. *obelū* (nicht **obelīū*);

pirtis badestube: gen. sg. *pirtš* (daneben *pirtšs*).

Der name der stadt Insterburg schwankt zwischen drei verschiedenen stämmen:

nom. *Isrutys* (*ijo*-stamm), akk. *Isrutī* (konsonantischer, *i-*

oder *ijo*-stamm), vok. *Įsrutỹ* (*ijo*-stamm), lok. *Įsrutỹ* (*i*- oder *ijo*-stamm), dat. *Įsruczui* (*i*- oder *ijo*-stamm), instr. *Įsruczu* (*ijo*-stamm), gen. *Įsrũts* (konsonantischer stamm) und *Įsrutẽs* (*i*-stamm).

B. Pronominale deklination.

§ 119. Einleitende bemerkungen.

Der unterschied zwischen pronominaler und nominaler deklination besteht darin, dass die pronominale deklination entweder wesentlich andre endungen hat als die nominale (so beim ungeschlechtigen pronomem im gen. sg. und beim geschlechtigen im nom. pl. masc.) oder zwar dieselben endungen hat, aber in gewissen kasus zwischen stamm und endung noch ein element enthält, das in der idg. ursprache beim singular des maskulinums und neutrums *sm*, des femininums *sj*, im gen. pl. für alle drei genera *s* war. Dazu kommt noch weiter, dass die geschlechtigen pronomina im maskulinum und neutrum im dat., instr. und gen. pl. und im dat.-instr.-abl. dual. zwischen stamm und endung ein *i* zeigen. Das neutrum hat im nom.-akk. pl. die endung *-ai*.

Dieser zustand ist im preussischen im wesentlichen erhalten (es ist nur *s* an die stelle von idg. *sj* getreten); im litauischen (und lettischen) hingegen ist beim femininum die pronominale flexion durch die nominale gänzlich verdrängt, sogar die quantität der nominalen auslautssilben ist einge- drungen. Beim maskulinum und neutrum hat sich die pronominale flexion hingegen zum teil noch erhalten, aber an die stelle des idg. *sm* ist *m* getreten, und zwar durch das *m* im suffix des dat. pl. veranlasst. Der nom.-akk. pl. neutr. ist erhalten, fungiert aber als nom.-akk. sg. neutr. Das neutrum hat übrigens nur bei dem stamm idg. *to-* diese form auf *-ai*. — Eine eigentümlichkeit der litauischen pronominalflexion bildet noch die betonung, die von der nominalen betonung abweicht (§ 130).

1. Das geschlechtige pronomem.

§ 120. Stämme der geschlechtigen pronomina.

A. Stämme auf idg. *-o-* (mask. und neutr.):
-ā- (fem.).

ta- (abulg. *to-*) der, dieser; im litauischen (und slavischen)

ist der mit *t*- anlautende stamm auch in den nom. sg. masc. und fem. getreten: *tās*, *tā* gegenüber aind. *sa*, *sā*, griech. *ὁ*, *ἡ*, got. *sa*, *so*. Ein stamm *tja-* (= idg. *tjo-*) liegt nur noch in *czā* hier, *czōn* hierher vor.

ka- (abulg. *ko-*) wer; dieser stamm kommt nur im singular und maskulinum vor; der nom. *kās* fungiert auch als neutrum, weil das alte neutrum *kaī* zum adverb geworden ist. Etymologisch gehört zu diesem stamm *katra-* welcher von beiden.

ana- (abulg. *ono-*) jener.

kita- anderer.

visa- all.

kožna- jeder.

B. Stämme auf idg. *-i-* (mask.): *-iā-* (fem.).

szi- (got. *hi-*, abulg. *so-*) dieser; der alte *i*-stamm tritt nur noch im nom. und akk. sg. masc. und im nom. sg. fem. hervor; sonst zeigen alle andern kasus einen stamm *szia-*, doch lautet der lok. sg. masc. neben *sziamè* auch *szimè* (so auch in altlitauischen texten neben *sziamè*; Bezzenberger 168).

pati- selbst; dieser stamm ist identisch mit dem nominalstamm *pati-* (aind. *pati-*, griech. *πατήρ*, got. *fadi-*) herr, nur ist zu bemerken, dass er in der bedeutung „selbst“ in seiner flexion, namentlich in den für die pronominale flexion charakteristischen kasus, in die analogie der *jo-*, *ijo-*stämme übergeht.

Wie *szi-* und *pati-* in die analogie der *jo-*, *ijo-*stämme übergegangen sind, so darf man auch von andern gleich flektierenden pronomina annehmen, dass sie alte *i*-stämme sind. So bei:

ja- er; es ist der stamm idg. *i-* (lat. *is*); mit dem relativstamm idg. *jo-* fällt *ja-*, ausser im nom. sg. masc. und fem., zusammen, hat aber mit ihm nichts zu schaffen; aus den kasus obliqui ist *j* in den nom. sg. masc. und fem. gedrunken, daher *jis*, *jī* für **is*, **i*. In der bestimmten adjektivflexion steckt hingegen der relativstamm idg. *jo-*, der aber im nom. sg. masc. und fem. jetzt der analogie des stamms idg. *i-* folgt, daher *-(j)is*, *-jī*, früher aber auch in diesen kasus noch als *o*-stamm flektierte (Joh. Schmidt, pluralbild. 43 f. anm. 2; Streitberg, PBr. XIV, 195 f.; Brugmann, grdr. II, 771).

kurja- (got. *hurja-*) welcher (rel.); dass auch hier ein ursprünglicher *i*-stamm vorliegt, macht das *-i* im nom. sg. fem. *kuri* sehr wahrscheinlich. Anders Joh. Schmidt (pluralbild. 44 anm.).

Hingegen stecken *jo*-stämme in den pronomina, die im nom. sg. masc. auf *-oks*, fem. auf *-okia* ausgehn und denen die slavischen stämme auf *-ako* fast ganz entsprechen. Es sind die stämme: *kokja*- wie beschaffen, *tokja*- solcher, *jokja*- irgend was für einer (wird genau so gebraucht wie das lat. *ullus*), *anokja*- jener art, *sziokja*- dieser art, *kitokja*- anderer art.

C. Zusammengesetzte pronomina.

szi-ta- der, *sz-ta* (nur in *sztai* sieh da) = pr. *s-ta*- der (Hugo Weber, jen. lit.-ztg. 1875, art. 236; Bezzenberger 170).

ně-ka- (ohne plural und femininum) niemand, nichts; dieser stamm kann auch als substantiv gebraucht werden (in der bedeutung „nichtiges ding“, „nichtigkeit“) und hat dann nominale flexion, z. b. dat. sg. *někui*, nom. pl. *někai*.

vis-ka- und *vis-laba*- all; ersteres, das keinen plural und kein femininum hat, flektirt nur den letzten teil, nur im instrumental werden beide teile flektirt: *visu-kûm*; letzteres hat im nominativ und akkusativ *vislab*, im dativ *visâm* (ohne *lā-bui*), im genitiv und instrumental werden beide teile flektirt (*viso-lābo*, bez. *visû-labû*), der lokativ kommt nicht vor, dafür *visamè*.

Indefinita sind: *ne-ka*- irgend wer, *kasz-ka*- (veraltet aus *kas-žino-ka*- wer weiss wer) irgend jemand, *ne-kurja*- jemand, etwas; ferner kann durch ein vorgesetztes *bile* jeder pronominalstamm und jedes pronominaladverb indefinit werden, z. b. *bile kàs* irgend wer, *bile kitaïp* irgend wie anders; endlich wird der stamm *ka*- indefinit durch anfügen von *norîs* (nom. sg. masc. des part. praes. I. von *norëti* wollen), verkürzt *nórs*, *nór*, *nó*, an die einzelnen kasus.

§ 121. Deklination der geschlechtigen pronomina.

Was die kasus betrifft, so fehlt der vokativ; im n.-a. dual. und im dat.-instr. dual. tritt an die pronomina immer die entsprechende form des zahlworts „zwei“; eben so bilden die pronomina einen gen. dual. durch hinzufügung von *dvěju* an den gen. pl.; ein lok. dual. fehlt. Ich gebe nun die paradigmata der einzelnen stämme.

§ 122. Stamm *ta*-; um die preussische flexion zu veranschaulichen, setze ich die preussischen formen in klammern daneben:

	mask.	fem.
sg. n. <i>tàs</i> , neutr. <i>taĩ</i> (<i>stas</i> , <i>stes</i> , neutr. <i>sta</i>)		<i>tà</i> (<i>sta</i> , <i>stai</i>)
a. <i>tā</i> , neutr. <i>taĩ</i> (<i>stan</i> , neutr. auch <i>sta</i>)		<i>tā</i> (<i>stan</i>)
l. <i>tamè</i>		<i>tojè</i>
d. <i>támui</i> veraltet, jetzt nur <i>tám</i> (<i>stes-</i> <i>mu</i> , <i>steismu</i>)		<i>taĩ</i> (<i>stessiei</i> , <i>stei-</i> <i>siei</i>)
i. <i>túmì</i> , <i>tũ</i>		<i>tà</i> , <i>tá</i>
g. <i>tō</i> (<i>stessei</i> , <i>steisei</i> , <i>stesse</i> , <i>steise</i> , <i>steisi</i>)		<i>tōs</i> (<i>stesses</i> , <i>stei-</i> <i>ses</i>)
pl. n. <i>tě</i> (<i>stai</i> , für mask. und fem., wie auch die übrigen pluralkasus)		<i>tōs</i>
a. <i>tūs</i> , <i>tūs</i> (<i>stans</i>)		<i>tàs</i> , <i>tás</i>
l. <i>tūsè</i>		<i>tosè</i>
d. <i>těms</i> (<i>steimans</i>)		<i>tóms</i>
i. <i>taīs</i>		<i>tomīs</i>
g. <i>tũ</i> (<i>steison</i>)		<i>tũ</i>
dual. n.-a. <i>tǔdu</i>		<i>tědvi</i>
d. <i>těmdvēm</i>		<i>tómdvēm</i>
i. <i>těmdvēm</i>		<i>tōmdvēm</i>
g. <i>tǔdvējū</i> .		<i>tǔdvējū</i> .
Genau so flektirt der stamm <i>ka-</i> .		
§ 123. Stamm <i>ana-</i> :		
sg. n. <i>añs</i> , Godlewa <i>anàs</i> (LB. 304)		<i>anà</i>
a. <i>anā</i>		<i>anā</i>
l. <i>aname</i>		<i>anojè</i>
d. <i>anám</i>		<i>anaĩ</i>
i. <i>anũmì</i> , <i>anũ</i> , <i>anũ</i>		<i>anà</i>
g. <i>anō</i>		<i>anōs</i>
pl. n. <i>aně</i>		<i>anōs</i>
a. <i>anūs</i> , <i>anūs</i>		<i>anàs</i> , <i>anàs</i>
l. <i>anūsè</i>		<i>anosè</i>
d. <i>aněms</i>		<i>anóms</i>
i. <i>anaīs</i>		<i>anomīs</i>
g. <i>anũ</i>		<i>anũ</i>
dual. n.-a. <i>anũdu</i>		<i>anědvi</i>
d. <i>aněmdvēm</i>		<i>anómdvēm</i>
i. <i>aněmdvēm</i>		<i>anōmdvēm</i>
g. <i>anũdvējū</i> .		<i>anũdvējū</i> .

Eben so flektirt der stamm *katra-*, nur hat er im nom. sg. masc. den stammauslaut nirgend verloren: *katràs*.

§ 124. Stamm *szì-*:

mask.	fem.
sg. n. <i>szìs</i>	<i>szì</i>
a. <i>szĩ</i>	<i>szĩa</i>
l. <i>szimè, sziamè</i>	<i>sziojè</i>
d. <i>szidm</i>	<i>sziaĩ</i>
i. <i>sziumi, szĩũ</i>	<i>szia, szia</i>
g. <i>szio</i>	<i>szios</i>
pl. n. <i>szẽ</i>	<i>szios</i>
a. <i>szĩus, szĩũs</i>	<i>sziaš, sziaš</i>
l. <i>szĩusè</i>	<i>sziosè</i>
d. <i>szẽms</i>	<i>sziomš</i>
i. <i>sziaĩs</i>	<i>sziomis</i>
g. <i>szĩũ</i>	<i>szĩũ</i>
dual. n.-a. <i>szĩũdu</i>	<i>szẽdvi</i>
d. <i>szẽmdvẽm</i>	<i>sziomdvẽm</i>
i. <i>szẽmdvẽm</i>	<i>sziomdvẽm</i>
g. <i>szĩũdvẽjũ.</i>	<i>szĩũdvẽjũ.</i>

§ 125. Stamm *pati-*:

sg. n. <i>pàts</i> , neutr. <i>pàts</i> oder <i>pati</i>	pl. n. <i>pàtyš</i>
a. <i>pāti</i>	a. <i>paczũš</i>
l. <i>patyjè, paczamè, patimè</i>	l. <i>paczũsè</i>
d. <i>paczdm</i>	d. <i>patẽms, patims</i>
i. <i>patimi, paczũ</i>	i. <i>paczaĩš</i>
g. <i>patẽš</i>	g. <i>paczũ</i>
dual. n.-a. <i>paczũdu</i>	
d. <i>patẽmdvẽm, patimdvẽm</i>	
i. <i>patẽmdvẽm, patiĩmdvẽm</i>	
g. <i>paczũdvẽjũ.</i>	

Das femininum *pati* flektirt ganz substantivisch.

§ 126. Stamm *ja-*:

mask.	fem.
sg. n. <i>jìs</i>	<i>jì</i>
a. <i>jĩ</i>	<i>jā</i>
l. <i>jamè</i>	<i>jojè</i>

	mask.	fem.
	đ. <i>jám</i>	<i>jaĩ</i>
	i. <i>jũmì, jũ</i>	<i>jà, já</i>
	g. <i>jõ</i>	<i>jõs</i>
pl. n.	<i>jě</i>	<i>jõs</i>
a.	<i>jũs</i>	<i>jàs, jás</i>
l.	<i>jũsè</i>	<i>josè</i>
d.	<i>jěms</i>	<i>jóms</i>
i.	<i>jaĩs</i>	<i>jomìs</i>
g.	<i>jũ</i>	<i>jũ</i>
dual. n.-a.	<i>jũdu</i>	<i>jěđvi</i>
d.	<i>jěmdvēm</i>	<i>jómdivēm</i>
i.	<i>jěmdvēm</i>	<i>jõmdvēm</i>
g.	<i>jũdvējũ.</i>	<i>jũdvējũ.</i>
§ 127. Stamm <i>kurja-</i> :		
sg. n.	<i>kuřs</i> (in dainas noch <i>[kuris]</i>)	<i>kuri</i>
a.	<i>kurĩ</i>	<i>kurjā</i>
l.	<i>kuriamè</i>	<i>kuriojè</i>
d.	<i>kuriám</i>	<i>kuriaĩ</i>
i.	<i>kuriũmì</i>	<i>kurià, kuriá</i>
g.	<i>kuriõ</i>	<i>kuriõs</i>
pl. n.	<i>kurě</i>	<i>kuriõs</i>
a.	<i>kuriũs, kuriũs</i>	<i>kuriàs, kuriás</i>
l.	<i>kuriũsè</i>	<i>kuriosè</i>
d.	<i>kurěms</i>	<i>kurióms</i>
i.	<i>kuriaĩs</i>	<i>kuriomìs</i>
g.	<i>kuriũ</i>	<i>kuriũ</i>
dual. n.-a.	<i>kuriũdu</i>	<i>kurěđvi</i>
d.	<i>kurěmdvēm</i>	<i>kuriómdvēm</i>
i.	<i>kurěmdvēm</i>	<i>kuriõmdvēm</i>
g.	<i>kuriũdvējũ.</i>	<i>kuriũdvējũ.</i>
§ 128. Stamm <i>kokja-</i> :		
sg. n.	<i>kõks</i>	<i>kokià</i>
a.	<i>kokĩ, kókĩ</i>	<i>kokiā, kókia</i>
l.	<i>kokiamè</i>	<i>kokiojè</i>
d.	<i>kokiám</i>	<i>kókiai</i>
i.	<i>kókiu</i>	<i>kókia</i>
g.	<i>kókio</i>	<i>kokiõs</i>

pl. n. <i>kokė</i>	<i>kókios</i>
a. <i>kókius</i>	<i>kókias</i>
l. <i>kokiūsė</i>	<i>kokiosė</i>
d. <i>kokėms</i>	<i>kokioms</i>
i. <i>kokiais</i>	<i>kokiomis</i>
g. <i>kokiū</i>	<i>kokiū</i>
dual. n.-a. <i>kókiudu</i>	<i>kókėdvi, kókidvi</i>
d. <i>kokėmdvėm</i>	<i>kokiómdvėm</i>
i. <i>kokėmdvėm</i>	<i>kokiómdvėm</i>
g. <i>kokiūdvėjū.</i>	<i>kokiūdvėjū.</i>

Wie *kokja-* gehn auch die andern stämme auf *-okja-*; nur *visokja-* weicht in so fern ab, als es unbeweglichen ton hat und im nom. sg. masc. *visókias* (nicht **visoks*) lautet.

§ 129. Stämme *kita-*, *visa-* und *kožna-*.

Sie flektiren ganz wie adjektiva; ich führe daher ihr paradigma nicht an, sondern verweise auf das weiter unten (§ 133) folgende paradigma der adjektiva; zu bemerken ist hier nur, dass *kita-* im nom. sg. masc. das stammauslautende *a* elidirt: *kits*, Godlewa *kitas* (LB. 305).

§ 130. Betonung.

Die betonung der pronomina weicht von derjenigen der nomina in folgendem ab:

1. Die mehrsilbigen pronomina haben die neigung, die endsilbe zu betonen, selbst in solchen kasus, die beim nomen nie endbetonung haben, z. b. akk. sg. masc. und fem. (*katrā*), nom. und gen. sg. masc. (*katrās, katrō*), dat. sg. fem. (*katrai*).

2. Die pronomina haben mehrfach geschleiften ton, wo man nach der in den entsprechenden formen der nominalflexion und des adjektivs eingetretenen quantitätsveränderung gestossenen ton erwartet und wo auch die zusammengesetzte adjektivflexion gestossenen ton hat (Leskien, archiv V, 190), z. b. instr. sg. masc. *tū* (best. adj. *gerūju*), nom. pl. masc. *tē* (best. adj. *gerėjė*), nom.-akk.-vok. dual. masc. *tūdu* (best. adj. *gerūjudu*), nom.-akk.-vok. dual. fem. *tėdvi* (best. adj. *gerėjidvi*). Gestossener ton findet sich in der regel nur dann, wenn nebenformen mit eingetretener quantitätsveränderung vorhanden sind, z. b. akk. pl. masc. *tūs* neben *tūs*.

Was die qualität und stelle des tons im einzelnen betrifft, so sind sie aus den obigen paradigmata zu ersehen.

§ 131. Bemerkungen zu den einzelnen kasus.

Es werden hier nur die kasus berücksichtigt, die von den entsprechenden kasus der nomina abweichen.

I. Die kasus des singulars.

Nom.-akk. neutr. Wir haben drei formen:

1. pr. *sta*; es ist die alte pronominalform auf idg. *-od* (aind. *tāt*, lat. *-tud*, got. *þat-a*);
2. pr. *stan*; es ist die nominalform auf idg. *-om*, kann aber auch die maskulinform sein;
3. *taī*; es ist der form nach nom.-akk. pl. und aus *ta* (= idg. *-ā*) + *i* entstanden (vgl. lat. *quae*; Mahlow 49; Joh. Schmidt, ztschr. XXVI, 363 f., pluralbild. 228 f.; Brugmann, grdr. II, 777).

Lok. masc. Die idg. endung *-in* (aind. *tāsmīn*, abulg. *tomē*) kann vorliegen in den von Smith (beitr. I, 506 f.) und Bezenberger 150, 168, 252 f. belegten altlitauischen formen auf *-imp-i*, *-im-p*, *-i* und den in Godlewa vorkommenden von Brugmann (LB. 306) erwähnten formen auf *-i*; *-i* kann aber auch aus *e* + nas. entstanden sein; dann sind diese formen mit den hochlitauischen auf *-e* identisch; diese haben das *-e* von den nominalen *o*-stämmen entlehnt, wo es aus idg. *-ei* + *en* entstanden ist (§ 96); anders Brugmann (grdr. II, 787). Anders über die formen auf *-imp-i*, *-im-p* Brückner (archiv III, 279 ff.).

Dat. masc. Die endung *-ui* ist in der heutigen sprache überall geschwunden, während sie beim substantivum nie abfällt.

Instr. masc. Von den beiden formen *tũ* und *tũmì* (verkürzt *tũm*) ist erstere altererbt und geht auf idg. **tō* (vgl. ahd. *diu*) zurück; *tũmì* ist aus *tũ* dadurch entstanden, dass das suffix des instr. sg. *-mì* an den fertigen kasus antrat. Die pronominalstämme auf *-okja-* haben im instr. sg. die nominale endung *-u* (z. b. *tōkiu*), wol infolge der unbetontheit der endsilbe. Der stamm *ana-* schwankt zwischen *-ũ* und *-u*. Der instr. fem. hat die nominale endung: *tā* oder auch mit erhaltner länge *tā*; in Godlewa kommt neben *tā* auch *taī* vor (LB. 304), eben so *jeĩ* neben *jē*, *jé* (LB. 305). Im altlitauischen kommen formen auf *-aja* (*-aja*) vor (Bezenberger 171); aus diesen können die formen auf *-ai* entstanden sein; diese alt-

litauischen formen decken sich mit den altbulgarischen formen auf *-oja* und den altindischen auf *-ayā* (Joh. Schmidt, ztschr. XXVII, 386 f.; anders Bezenberger aao.); über *taī* anders Brückner (archiv VI, 272).

Gen. masc. Die alte pronominalform ist erhalten im preussichen: *stessei*, *steisei*, *stesse*, *steise*, *steisi* (auch beim femininum hat das preussische die pronominale flexion erhalten); im litauischen ist an ihre stelle die nominale flexion getreten: *tō* wie *tāko*, also ablativ. Das interrogativum hat für den possessiven genitiv eine besondere form: *kēnō* (Godlewa *kenō*, *kānō*; LB. 304); der ursprung dieser form ist dunkel, wahrscheinlich steckt darin ein stamm *kēna-*, *kena-*; so auch Brugmann (grdr. II, 825 f.).

II. Die kasus des plurals.

Nom. masc. Die endung *-ē* geht auf die idg. endung *-oi* (griech. *τοί*, abulg. *tě*, aind. *tē*) zurück. Der stamm *ana-* hat im altlitauischen (Bezenberger 168) und dialektisch (Geitler 55; Kurschat § 1303) den nom. pl. *anis*, worin Bezenberger 169) einen *i*-stamm (vgl. nom. sg. *anis*, Kurschat § 921) sieht; anders Brückner (archiv III, 293 f.).

Akk. masc. Die pronominale endung ist *-ūs*, doch kommt daneben auch die nominale endung *-us* vor (z. b. *tūs* und *tūs*); jedoch hat der stamm *ja-* nur *jūs*; auch die mehrsilbigen pronominalstämme haben *-ūs* und *-us*, die stämme auf *-okja-* jedoch nur *-us*. Der akk. fem. hat überall (auch beim stamm *ja-*) *-ās* und *-ās*; die stämme auf *-okja-* haben nur *-as*.

Dat. masc. Die form *tēms* (älter *tēmus*, pr. *steimans*) hat wie in den übrigen idg. sprachen (abulg. *tēmz*, got. *þaim*) den diphthong (*ē*) aus dem nom. pl. übertragen (Joh. Schmidt, ztschr. XXV, 5 f.).

Gen. Hier hat das litauische die nominale form (z. b. *tū* wie *takū*); das preussische hat die pronominale form erhalten: *steison* (abulg. *téchz*, aisl. *þeira*, aind. *tēshām*). In dem bei Schleicher (gramm. 209) verzeichneten gen. fem. *jaunōsu* sieht Bezenberger 145 die endung idg. *-āsōm* (aind. *tāsām*, griech. *τάων*, lat. *istārum*); es kommt aber auch gelegentlich der instr. pl. *margosēms* vor (Schleicher aao.), der *-os-* nur aus dem nom. pl. übertragen haben kann; so kann auch *jaunōsu* zu seinem *-os-* gekommen sein.

III. Die kasus des duals.

Nom.-akk. masc. Die endung *-ũ* (z. b. *tũ-du*) ist die pronominale; eben so auch beim fem. die endung *-ė* (z. b. *tė-dvi*). Die nominale endung kommt nur bei den stämmen auf *-okja-* vor, z. b. *kókiu-du*; das fem. hat nach Schleicher (gramm. 199) die pronominale form, z. b. *kókė-dvi*, nach Kurschat § 899 hingegen die nominale, z. b. *kóki-dvi*.

Dat.-instr. masc. Das *ė* (z. b. *tėm-dvėm*, *tėm-dvėm*) ist aus dem dat. pl. übertragen (eben so im slavischen das *ě*, z. b. abulg. *těma*), gegenüber aind. *tābhyām*.

2. Das unbestimmte adjektivum.

§ 132. Einleitende bemerkungen.

Das litauische hat adjektivstämme auf idg. *-o-* (*-jo-*, *-ijo-*) und *-u-*. Letztere, die weit weniger zahlreich sind als die stämme auf idg. *-o-*, haben ihre alte flexion nur im nom. und akk. sg. und im nom. pl. masc. rein erhalten; im instr. und gen. sg. und instr. pl. masc. kommen die formen des *u*-stamms ebenfalls vor, doch überwiegen hier die formen des *jo*-(*ijo*-)stamms, die in sämtlichen übrigen kasus zur allein herrschaft gelangt sind, und zwar vom femininum aus, das bei diesen stämmen schon in der idg. ursprache das suffix nom. sg. *-iā*, gen. sg. *-iās* hatte (vgl. griech. *ἡδύς*, fem. **ἡδέϊα*, *ἡδέϊα*, got. *hardus*, fem. *hardi*), das im litauischen durch nom. sg. *-i*, gen. sg. *-jos* vertreten wird (Joh. Schmidt, beitr. IV, 257). Kurschat erwähnt den von Schleicher (gramm. 205) angegebenen instr. sg. auf *-umi* und den instr. pl. auf *-umis* nicht; doch führt Brugmann (LB. 307) solche formen an und Bezenberger 153 belegt den instr. sg. auf *-u* (*saldu*) und den lok. sg. auf *-ume* (*ligume*, *laisume*). — Was das verhältnis der *ijo*-stämme zu den *jo*-stämmen betrifft, so treten erstere gegen letztere ganz zurück; ausser *didis* und *didelis* gross gehören hierher nur noch die stoffadjektiva auf *-inis* und die komparative auf *-ėsnis*, von denen erstere alte *o*-stämme (vgl. das neben *-inis* begegnende *-inas* und abulg. *-ino-*) und letztere alte *n*-stämme (§ 107) sind. Die *ijo*-stämme gehn ausser im nom. sg. masc. und fem. und im akk. sg. masc. und fem. in die analogie der *jo*-stämme über: nom. sg. masc. *didis*, fem. *didė*, akk. sg. masc. *didį*, fem. *didę*, aber gen. sg. masc. *didžo*, fem. *didžos* usw.

a) Die reinen *o*-stämme.

§ 133. Paradigmata.

Als paradigmata seien gewählt *gēras* (schema 1) gut und *mìnsztas* (schema 3) weich (andre betonungsschemata kommen bei zweisilbigen reinen *o*-stämmen nicht vor).

	mask.		fem.	
	1	3	1	3
sg. n. <i>gēras</i> , neutr.	<i>mìnsztas</i> , neutr.		<i>gerà</i>	<i>mìnsztà</i>
<i>gēra</i>	<i>mìnszta</i>			
a. <i>gēraq</i>	<i>mìnsztaq</i>		<i>gēraq</i>	<i>mìnsztaq</i>
l. <i>geramè</i>	<i>mìnsztamè</i>		<i>gerojè</i>	<i>mìnsztojà</i>
d. <i>gerdmui</i> , jetzt nur <i>gerám</i>	<i>mìnsztám(ui)</i>		<i>gērai</i>	<i>mìnsztai</i>
i. <i>gerù</i>	<i>mìnsztu</i>		<i>gerà</i>	<i>mìnszta</i>
g. <i>gēro</i>	<i>mìnszto</i>		<i>geròs</i>	<i>mìnsztòs</i>
pl. n. <i>gerì</i>	<i>mìnszti</i>		<i>gēros</i>	<i>mìnsztos</i>
a. <i>gerùs</i>	<i>mìnsztus</i>		<i>geràs</i>	<i>mìnsztas</i>
l. <i>gerùsè</i>	<i>mìnsztùsè</i>		<i>gerosè</i>	<i>mìnsztosè</i>
d. <i>gerèms</i>	<i>mìnsztèms</i>		<i>geróms</i>	<i>mìnsztóms</i>
i. <i>geraïs</i>	<i>mìnsztaïs</i>		<i>geromìs</i>	<i>mìnsztomìs</i>
g. <i>gerù</i>	<i>mìnsztù</i>		<i>gerù</i>	<i>mìnsztù</i>
dual. n.-a. <i>gerù</i>	<i>mìnsztu</i>		<i>gerì</i>	<i>mìnszti</i>
d. <i>gerēm</i>	<i>mìnsztēm</i>		<i>geróm</i>	<i>mìnsztóm</i>
i. <i>gerēm.</i>	<i>mìnsztēm.</i>		<i>geròm.</i>	<i>mìnsztòm.</i>

§ 134. Betonung.

Die zweisilbigen maskulina folgen zum grössten teil dem schema 1, zum kleineren dem schema 3. Die verteilung der einzelnen kasus auf die drei gruppen ist dieselbe wie bei den nominalen *o*-stämmen; zu erwähnen ist nur, dass von den beiden pronominal flektierten kasus des singulars der lokativ zur gruppe des dat. pl. gehört und der dativ stets den stammaslaut betont, und zwar gestossen. Für das femininum gelten, da es der nominalen flexion folgt, die oben (§ 76) für die nominalen *a*-stämme gegebenen regeln.

Von den mehrsilbigen maskulina haben die auf *-in-gas*, *-étas*, *-ústas*, *-ópas*, *-útas*, *-ýbas*, die meisten dreisilbigen und die mehr als dreisilbigen auf *-ókas*, die auf *-iszkas*, *-útas*, *-étas*, *-ybas*, die den ton im nom. sg. auf der drittletzten silbe

oder noch weiter zurück haben, unbeweglichen ton (schema 4). Die adjektiva mit beweglichem ton, zu denen mehrere auf *-ónas* und einige auf *-inas*, ferner einige vereinzelt gehören, folgen dem schema 3, wobei der ton entweder zwischen der vorletzten und letzten silbe schwankt (so bei denen auf *-ónas*, z. b. *raudónas* rot: nom. pl. masc. *raudoni*) oder zwischen der drittletzten und letzten silbe (so bei denen auf *-inas*, z. b. *krūvinas* blutig: nom. pl. masc. *krucini*). Über die tonqualität der vor- oder drittletzten silbe dieser adjektiva lassen sich keine festen regeln aufstellen, doch überwiegt der geschleifte ton. Für die feminina, die bei beweglichem ton ebenfalls dem schema 3 folgen, gelten die oben (§ 76) für die mehrsilbigen nominalen *a*-stämme gegebenen regeln.

§ 135. Bemerkungen zu den einzelnen kasus.

Die endungen sind hier von hause aus überall dieselben wie bei den geschlechtigen pronomina; nur ist zu beachten, dass die adjektiva nach § 69, 2 B in gestossener endsilbe ursprünglich lange vokale und diphthonge wie in der nominalen flexion kürzen, bez. in monophthonge verwandeln, z. b. instr. sg. masc. *gerù* wie *takù* gegenüber *tā*, nom. pl. masc. *gerì* gegenüber *tē*. Zu besprechen bleibt nur der nom.-akk. neutr., der auf *-a* (*gēra*, *minkszta*) ausgeht, wenn es angeht, aber das *-a* elidirt (*gēr*). Dies *-a* kann die pronominale endung idg. *-od* vertreten (vgl. pr. *sta*), kann aber auch auf die nominale endung idg. *-om* (vgl. pr. *stan*) zurückgehn; endlich, und das ist wol am wahrscheinlichsten, kann es nominaler nom.-akk. pl. auf idg. *-ā* sein, der eben so gut singularisch verwandt sein kann, wie der pronominale plural *taī*.

b) Die *jo*-stämme.

§ 136. Einleitende bemerkungen.

Die flexion der *jo*-stämme weicht von der flexion der reinen *o*-stämme nicht ab; es sind nur die durch das *j* hervorgerufenen lautlichen veränderungen (§ 63, 1) zu beachten. Auch hinsichtlich der betonung gehn die *jo*-stämme mit den reinen *o*-stämmen zusammen; es sei daher auf das über die betonung der reinen *o*-stämme gesagte (§ 134) verwiesen.

§ 137. Paradigmata.

Als paradigmata seien gewählt *tuszczas* (schema 1) leer und *pěsczas* (schema 3) zu fuss.

mask.		fem.	
1	3	1	3
sg. n. <i>tuszczas</i> , neutr. <i>tuszcza</i>	<i>pěsczas</i> , neutr. <i>pěscza</i>	<i>tuszczà</i>	<i>pěszczà</i>
a. <i>tuszczą</i>	<i>pěsczą</i>	<i>tuszczą</i>	<i>pěsczą</i>
l. <i>tuszczamè</i>	<i>pěsczamè</i>	<i>tuszczojè</i>	<i>pěsczojè</i>
d. <i>tuszczdm</i>	<i>pěsczdm</i>	<i>tuszczai</i>	<i>pěsczai</i>
i. <i>tuszczù</i>	<i>pěsczu</i>	<i>tuszczà</i>	<i>pěscza</i>
g. <i>tuszczo</i>	<i>pěsczo</i>	<i>tuszczôs</i>	<i>pěszczôs</i>
pl. n. <i>tusztì</i>	<i>pěstì</i>	<i>tuszczos</i>	<i>pěsczos</i>
a. <i>tuszczàs</i>	<i>pěsczus</i>	<i>tuszczàs</i>	<i>pěsczas</i>
l. <i>tuszczùsè</i>	<i>pěsczùsè</i>	<i>tuszczosè</i>	<i>pěsczosè</i>
d. <i>tusztěms</i>	<i>pěstěms</i>	<i>tuszczóm̃s</i>	<i>pěsczóm̃s</i>
i. <i>tuszczaĩs</i>	<i>pěsczaĩs</i>	<i>tuszczomĩs</i>	<i>pěsczomĩs</i>
g. <i>tuszczũ</i>	<i>pěsczũ</i>	<i>tuszczũ</i>	<i>pěsczũ</i>
dual. n.-a. <i>tuszczù</i>	<i>pěsczu</i>	<i>tusztì</i>	<i>pěstì</i>
d. <i>tusztěm</i>	<i>pěstěm</i>	<i>tuszczóm̃</i>	<i>pěsczóm̃</i>
i. <i>tusztěm.</i>	<i>pěstěm.</i>	<i>tuszczóm̃.</i>	<i>pěsczóm̃.</i>

c) Die *ijo*-stämme.

§ 138. Einleitende bemerkungen.

Die einzigen zweisilbigen adjektivischen *ijo*-stämme sind das jetzt nicht mehr gebräuchliche *didis* (schema 1) gross und das nur im femininum vorkommende *kairè* die linke; auch die mehrsilbigen sind wenig zahlreich, denn ausser *didelis* (schema 3) gross gehören hierher nur noch die stoffadjektiva auf *-inis* (schema 2) und die komparative auf *-ěsnis* (schema 1). Von diesen haben die adjektiva auf *-inis* die neigung, im dat. sg., nom., dat. pl. und dat.-instr. dual. masc. der nominalen flexion zu folgen.

§ 139. Paradigmata.

Als paradigmata seien ausser *didis* gewählt *didelis* gross und *medinis* hölzern.

mask.		
	1	3 2
sg. n.	<i>didis</i>	<i>didelis medinis</i>
a.	<i>didį</i>	<i>didelį medinį</i>
l.	<i>didimė</i>	<i>dideliamė mediniame</i>
d.	<i>didžiam</i>	<i>dideliui, mediniam</i>
i.	<i>didžiu</i>	<i>mediniu</i>
g.	<i>didžo</i>	<i>medinio</i>
pl. n.	<i>didì</i>	<i>mediniai, medini</i>
a.	<i>didžūs</i>	<i>medinius</i>
l.	<i>didžūsė</i>	<i>mediniuse</i>
d.	<i>didėms</i>	<i>mediniam, medinėms</i>
i.	<i>didžiais</i>	<i>mediniais</i>
g.	<i>didžiū</i>	<i>mediniu</i>
dual. n.-a.	<i>didži</i>	<i>mediniu</i>
d.	<i>didėm</i>	<i>mediniam, medinėm</i>
i.	<i>didėm.</i>	<i>mediniam, medinėm.</i>
fem.		
sg. n.	<i>didė</i>	<i>medinė</i>
a.	<i>didę</i>	<i>medinę, -ią</i>
l.	<i>didžojė</i>	<i>medinėje, -iojė</i>
d.	<i>didėi</i>	<i>medinei, -iai</i>
i.	<i>didė</i>	<i>medinė, -ią</i>
g.	<i>didžios</i>	<i>medinės, -ios</i>
pl. n.	<i>didžios</i>	<i>medinės, -ios</i>
a.	<i>didės</i>	<i>medinės, -ias</i>
l.	<i>didžiosė</i>	<i>medinėse, -iose</i>
d.	<i>didžioms</i>	<i>medinėms, -ioms</i>
i.	<i>didžiomis</i>	<i>medinėmis, -iomis</i>
g.	<i>didžiū</i>	<i>mediniu</i>
dual. n.-a.	<i>didì</i>	<i>medini</i>
d.	<i>didžóm</i>	<i>medinėm, -iom</i>
i.	<i>didžóm.</i>	<i>medinėm, -iom.</i>

§ 140. Betonung.

Es ist nur hervorzuheben, dass im nom. sg. masc. und fem. nicht nur die dem schema 2 folgenden adjektiva auf *-inis*, sondern auch *didis* und die komparative auf *-ėsmis* (schema 1),

sowie *didelis* (schema 3) gegen die für diese schemata geltenden regeln den ton nicht auf der endsilbe haben, z. b. *didis* statt **didys*, *didé* statt **didě*. Nur *kairė* (schema 1) die linke und *deszinė* (schema 3) die rechte haben endbetonung.

§ 141. Bemerkungen zur flexion.

Über die flexion der *ijo*-stämme ist nichts weiter zu bemerken, als dass beim femininum je nach den dialekten in den suffixalen silben bald *ė*, *e*, bald *io*, bez. *ia* erscheint. Neben *didé* kommt als nom. sg. fem. auch *didì* vor (Schleicher, gramm. 204). Als neutrum gibt Schleicher (gramm. 194) *dide* an; nach Kurschat § 780 kommt bei den *ijo*-stämmen kein neutrum vor.

d) Die *u*-stämme.

§ 142. Einleitende bemerkungen.

Die adjektivischen *u*-stämme sind grösstenteils zweisilbig; die mehrsilbigen sind nur vereinzelt. Die feminina haben vor dem suffix *-iā-* das stammauslautende *u* durchweg verloren, z. b. *saldì* für **saldvi*. Lautgesetzlich ist der schwund des *v* wol nirgend.

§ 143. Paradigmata.

Als paradigmata seien gewählt *saldūs* (schema 1) süß und *lygus* (schema 3) gleich, eben.

	mask.		fem.	
	1	3	1	3
sg. n.	<i>saldūs</i> , neutr.	<i>lygus</i> , neutr.	<i>saldì</i>	<i>lygi</i>
	<i>saldū</i>	<i>lygu</i>		
a.	<i>saldū</i>	<i>lygu</i>	<i>saldža</i>	<i>lygią</i>
l.	<i>saldžamė</i>	<i>lygiamė</i>	<i>saldžojė</i>	<i>lygiojė</i>
d.	<i>saldžám</i>	<i>lygiám</i>	<i>saldžai</i>	<i>lygiai</i>
i.	<i>saldžũ</i>	<i>lygiũ</i>	<i>saldžà</i>	<i>lygia</i>
g.	<i>saldauš</i>	<i>lygaũs</i>	<i>saldžõs</i>	<i>lygiõs</i>
pl. n.	<i>saldūs</i>	<i>lygūs</i>	<i>saldžos</i>	<i>lygios</i>
a.	<i>saldžūs</i>	<i>lygiūs</i>	<i>saldžàs</i>	<i>lygias</i>
l.	<i>saldžūsė</i>	<i>lygiūsė</i>	<i>saldžosė</i>	<i>lygiosė</i>
d.	<i>saldžėms</i>	<i>lygiėms</i>	<i>saldžóm̃s</i>	<i>lygióm̃s</i>
i.	<i>saldžaiš</i>	<i>lygiaiš</i>	<i>saldžom̃s</i>	<i>lygiom̃s</i>
g.	<i>saldžũ</i>	<i>lygiũ</i>	<i>saldžũ</i>	<i>lygiũ</i>

dual. n.-a. <i>saldžù</i>	<i>lygiu</i>	<i>saldì</i>	<i>lygi</i>
d. <i>saldēm</i>	<i>lygēm</i>	<i>saldžóm</i>	<i>lygióm</i>
i. <i>saldēm.</i>	<i>lygēm.</i>	<i>saldžóm.</i>	<i>lygióm.</i>

§ 144. Betonung.

Die zweisilbigen folgen zum weitaus grössten teil dem schema 1, zum kleineren dem schema 3, wobei nur zu beachten ist, dass, wie bei den *ijo*-stämmen, die dem schema 3 folgenden adjektiva im nom. sg. masc. und fem. gegen das schema nicht die endung, sondern die stammsilbe betonen.

Die mehrsilbigen folgen dem schema 1, wobei der ton, wenn er die endsilbe verlässt, auf die drittletzte übergeht. Über die qualität dieser drittletzten silbe lassen sich keine festen regeln aufstellen.

§ 145. Bemerkungen zur flexion.

Ausser in den in den paradigmata angegebenen kasus tritt der *u*-stamm gelegentlich noch in andern kasus hervor, die bereits oben (§ 132) erwähnt sind. Sonst ist über die flexion der *u*-stämme nichts weiter zu bemerken.

3. Das bestimmte adjektivum.

§ 146. Einleitende bemerkungen.

Die flexion des bestimmten adjektivs kommt dadurch zu stande, dass an die kasus des adjektivs die entsprechenden kasus des pronominalstamms *ja*-gefügt werden. Hierbei ist aber zu beachten, dass lange vokale und diphthonge, die in gestössener endsilbe des unbestimmten adjektivs zu kurzen vokalen, bez. zu monophthongen werden, beim bestimmten adjektiv keine quantitätsänderung erleiden, dass hingegen in den betreffenden kasus das angefügte pronomen dieselben quantitätsänderungen erleidet, die beim unbestimmten adjektiv auftreten. Ferner ist zu beachten, dass nach § 63, 1 postkonsonantisches *j* vor palatalem vokal schwindet. — Die adjektiva auf *-inis* haben keine zusammengesetzte flexion.

§ 147. Paradigmata.

Als paradigmata seien gewählt ein reiner *o*-stamm (*gēras*), ein *ijo*-stamm (*dīdis*) und ein *u*-stamm (*saldūs*); auf die verschiedenen betonungsschemata kommt es hier weniger an als auf die verschiedenen adjektivstämme.

mask.

sg. n.	<i>gerāsis</i>	<i>didžsis</i>	<i>saldūsis</i>
a.	<i>gērāji</i>	<i>didži</i>	<i>saldūji</i>
l.	<i>gerāmiame</i>	<i>didžamiame</i>	<i>saldžamiame</i>
d.	<i>gerāmiam</i>	<i>didžāmiam</i>	<i>saldžāmiam</i>
i.	<i>gerūju</i>	<i>didžūju</i>	<i>saldžūju</i>
g.	<i>gērojo</i>	<i>didžojō</i>	<i>saldžojō</i>
pl. n.	<i>gerēji</i>	<i>didēji</i>	<i>saldēji</i>
a.	<i>gerūsūs</i>	<i>didžūsūs</i>	<i>saldžūsūs</i>
l.	<i>gerūsūse</i>	<i>didžūsūse</i>	<i>saldžūsūse</i>
d.	<i>gerēmsēms</i>	<i>didēmsēms</i>	<i>saldēmsēms</i>
i.	<i>gerāisiais</i>	<i>didžaisiais</i>	<i>saldžaisiais</i>
g.	<i>gerūjū</i>	<i>didžūjū</i>	<i>saldžūjū</i>
dual. n.-a.	<i>gerūjudu</i>	<i>didžūjudu</i>	<i>saldžūjudu</i>
d.	<i>gerēmdvēm</i>	<i>didēmdvēm</i>	<i>saldēmdvēm</i>
i.	<i>gerēmdvēm.</i>	<i>didēmdvēm.</i>	<i>saldēmdvēm.</i>

fem.

sg. n.	<i>gerāji</i>	<i>didžoji</i>	<i>saldžoji</i>
a.	<i>gērāja</i>	<i>didēja</i>	<i>saldžāja</i>
l.	<i>gerōjoje</i>	<i>didējoje</i>	<i>saldžōjoje</i>
d.	<i>gēraijai</i>	<i>dideijai</i>	<i>saldžaijai</i>
i.	<i>gerāja</i>	<i>didēja</i>	<i>saldžāja</i>
g.	<i>gerōsios</i>	<i>didžōsios</i>	<i>saldžōsios</i>
pl. n.	<i>gērosios</i>	<i>didžosios</i>	<i>saldžosios</i>
a.	<i>gerāsias</i>	<i>didésias</i>	<i>saldžásias</i>
l.	<i>gerōsiose</i>	<i>didžōsiose</i>	<i>saldžōsiose</i>
d.	<i>gerōmsioms</i>	<i>didžōmsioms</i>	<i>saldžōmsioms</i>
i.	<i>gerōmsiomis</i>	<i>didžōmsiomis</i>	<i>saldžōmsiomis</i>
g.	<i>gerūjū</i>	<i>didžūjū</i>	<i>saldžūjū</i>
dual. n.-a.	<i>gerējīdvi</i>	<i>didējīdvi</i>	<i>saldējīdvi</i>
d.	<i>gerōmdvēm</i>	<i>didžōmdvēm</i>	<i>saldžōmdvēm</i>
i.	<i>gerōmdvēm.</i>	<i>didžōmdvēm.</i>	<i>saldžōmdvēm.</i>

§ 148. Betonung.

Der ton ruht immer auf dem adjektiv, nie auf dem pronomen. Die betonung weicht von der des unbestimmten adjektivs nur darin ab, dass das bestimmte adjektiv im nom. sg. masc. nicht nur bei den *u*-stämmen, sondern auch bei den

o-(*jo*-, *ijo*-)stämmen die endsilbe des adjektivs betont: *geràsis*, *tuszczàsis*, *didŷsis* gegenüber *gėras*, bez. *tuszczas*, *didis*.

§ 149. Bemerkungen zur flexion.

Im grossen und ganzen bleiben die formen so, wie sie durch die zusammenrückung entstanden sind, bestehn, wobei natürlich die oben (§ 146) erwähnten lautgesetzlichen veränderungen eintreten. Nur im lok. sg. und pl. beider genera treten verkürzungen ein, indem das auslautende *e* des adjektivs schwindet, beim fem. sg. auch noch das *j*, und dann der pronominalkasus antritt; im lok. sg. fem. tritt dann in der gewöhnlichen sprache noch eine weitere verkürzung ein, indem das auslautende *e* und dann auch noch das *j* abfällt: *gerōjo*. Ferner schwindet im instr. pl. fem. beim adjektiv das *i* des kasussuffixes *-mis*. Im dat. sg. masc. wird statt *-dmiam* gewöhnlich *-ąjam* (etymologisch richtiger *-ąjam*) gesprochen, z. b. *gerąjam*; vom maskulinum dringt dann das *ā* (*ą*) auch in das femininum, z. b. *gėrąjai*.

Was die stammgestaltung des adjektivs betrifft, so kommen bei den *ijo*-stämmen im femininum sowol die formen mit *io*, *ia* als auch die mit *ė*, bez. *e* neben einander vor, z. b. im akk. sg. *didžąja* und *dideja*. In's paradigma habe ich der kürze halber jedoch nur die formen gesetzt, die nach Kurschat §§ 942, 948 gebräuchlicher sind. Die *u*-stämme, die schon bei dem unbestimmten adjektiv in weitem umfang in die flexion der *jo*-stämme übergehn, nehmen bei dem bestimmten adjektiv auch im gen. sg. und nom. pl. masc. die flexion der *jo*-stämme an, z. b. gen. sg. *saldžojō* gegenüber *saldauš*, nom. pl. *saldėji* gegenüber *saldūs*. Eben so tritt im nom. sg. fem. die form des *ja*-stamms an stelle der form des *ia*-stamms ein, z. b. *saldžoji* gegenüber *saldi*.

Was die form des pronomens betrifft, so ist nur zu bemerken, dass im nom. pl. masc. neben *-ji* auch *-jė* oder *-jai* (also die nominale endung) vorkommt, z. b. neben *gerėji* auch *gerėjė*, *gerėjai*.

§ 150. Anhang zur flexion des bestimmten adjektivs.

Wie an adjektiva kann das pronomen *ja*- auch an nomina gefügt werden; es kommen dabei nicht nur die nomina *tàs*, *szis*, *kuřs*, *aņs*, *katrās* in betracht, sondern auch

das pronomen *jis*; so kommen formen vor wie z. b. nom. sg. fem. *jijl*, *jijě*, *jijě*, nom. pl. masc. *jěji*, *jějě*. Diese zusammensetzungen begegnen jedoch nicht in allen kasus; nur die zweisilbigen pronomina *añs*, *katrās*, *kuřs* haben diese zusammensetzung in allen kasus und werden ganz wie adjektiva behandelt, z. b. nom. sg. fem. *kuridji* gegenüber dem nichtzusammengesetzten *kuri*.

4. Die deklination der partizipia.

§ 151. Einleitende bemerkungen.

Zum grössten teil sind die partizipia im maskulinum *o-*, im femininum *a-*stämme und flektiren dann ganz wie die adjektivischen *o-*, bez. *a-*stämme. Partizipia dieser art sind: 1) das part. praes. act. II auf *-damas*, fem. *-dama*; 2) das part. praes. pass. auf *-mas*, fem. *-ma*; 3) das part. praet. pass. auf *-tas*, fem. *-ta*; 4) das part. fut. pass. auf *-simas*, fem. *-sima*; 5) das part. necessitatis auf *-tinas*, fem. *-tina*. Die andern partizipia sind im maskulinum konsonantische, im femininum *ia-*stämme. Zu dieser gruppe gehören: 1) das part. praes. act. I. auf *-qs* (*-is*), fem. *-anti* (*-inti*); 2) das part. perf. act. auf *-es*, fem. *-usi*; 3) das part. imperf. auf *-davēs*, fem. *-davusi*; 4) das part. fut. act. auf *-sēs*, fem. *-senti*. Wir haben es hier nur mit der zweiten gruppe der partizipia zu tun, und zwar mit dem part. praes. act. I. und dem part. perf. act., denn das part. fut. act. geht dem ersteren, das part. imperf. dem letzteren völlig parallel.

§ 152. Paradigmata.

Als paradigmata seien gewählt für das part. praes. act. I. *degāš* brennend trans. und intr., *turīš* habend, für das part. perf. act. *vēžēs* gefahren habend.

a) Die unbestimmte form.

mask.

sg. n. <i>degāš</i> , neutr. <i>degā</i>	<i>turīš</i> , neutr. <i>turī</i>	<i>vēžēs</i> , neutr. <i>vēžē</i>
a. <i>dēgantī</i>	<i>tūrintī</i>	<i>vēžusi</i>
l. <i>dēganczame</i>	<i>tūrinczame</i>	<i>vēžusiamē</i>
d. <i>dēganczám</i>	<i>tūrinczám</i>	<i>vēžusiam</i>
i. <i>dēganczu</i>	<i>tūrinczu</i>	<i>vēžusiu</i>
g. <i>dēganczo</i>	<i>tūrinczo</i>	<i>vēžusio</i>

pl. n. <i>degā</i>	<i>turī</i>	<i>vēžē</i>
a. <i>dēganczus</i>	<i>tūrinczus</i>	<i>vēžusius</i>
l. <i>dēganczûsè</i>	<i>tūrinczûsè</i>	<i>vēžusiûse</i>
d. <i>dēgantēms</i>	<i>tūrintēms</i>	<i>vēžusēms</i>
i. <i>dēganczaīs</i>	<i>tūrinczaīs</i>	<i>vēžusiais</i>
g. <i>dēganczū</i>	<i>tūrinczū</i>	<i>vēžusiū</i>
dual. n.-a. <i>dēganczu</i>	<i>tūrinczu</i>	<i>vēžusiu</i>
d. <i>dēgantēm</i>	<i>tūrintēm</i>	<i>vēžusēm</i>
i. <i>dēgantēm.</i>	<i>tūrintēm.</i>	<i>vēžusēm.</i>
	fem.	
sg. n. <i>deganti</i>	<i>turinti</i>	<i>vēžusi</i>
a. <i>dēganczq</i>	<i>tūrinczq</i>	<i>vēžusiq</i>
l. <i>dēganczøjè</i>	<i>tūrinczøjè</i>	<i>vēžusioje</i>
d. <i>dēganczai</i>	<i>tūrinczai</i>	<i>vēžusiai</i>
i. <i>dēganczà</i>	<i>tūrinczà</i>	<i>vēžusia</i>
g. <i>dēganczōs</i>	<i>turinczōs</i>	<i>vēžusios</i>
pl. n. <i>dēganczos</i>	<i>tūrinczos</i>	<i>vēžusios</i>
a. <i>dēganczas</i>	<i>tūrinczas</i>	<i>vēžusias</i>
l. <i>deganczosè</i>	<i>turinczosè</i>	<i>vēžusiose</i>
d. <i>dēganczōms</i>	<i>tūrinczōms</i>	<i>vēžusiomis</i>
i. <i>deganczomīs</i>	<i>turinczomīs</i>	<i>vēžusiomīs</i>
g. <i>dēganczū</i>	<i>turinczū</i>	<i>vēžusiū</i>
dual. n.-a. <i>dēganti</i>	<i>tūrinti</i>	<i>vēžusi</i>
d. <i>dēganczóm</i>	<i>tūrinczóm</i>	<i>vēžusiom</i>
i. <i>dēganczōm.</i>	<i>tūrinczōm.</i>	<i>vēžusiom.</i>

b) Die bestimmte form.

	mask.	
sg. n. <i>degāsis</i>	<i>turīsis</i>	<i>vēžēsis</i>
a. <i>dēgantīji</i>	<i>tūrintīji</i>	<i>vēžusiīji</i>
pl. n. <i>dēgantēji.</i>	<i>tūrintēji.</i>	<i>vēžusiēji.</i>
	fem.	
sg. n. <i>dēganczójī</i>	<i>tūrinczójī</i>	<i>vēžusioji</i>
a. <i>dēganczāja</i>	<i>tūrinczāja</i>	<i>vēžusiāja</i>
pl. n. <i>dēganczosios.</i>	<i>tūrinczosios.</i>	<i>vēžusiosios.</i>

Die übrigen kasus ergeben sich aus dem paradigma der unbestimmten form von selbst.

§ 153. Betonung.

Der besseren übersicht wegen empfiehlt es sich, alle partizipia in zwei gruppen zu teilen:

1. partizipia, die vom präsensstamm gebildet werden:
part. praes. act. I und part. praes. pass.;

2. partizipia, die vom infinitivstamm gebildet werden:
alle übrigen partizipia.

Ad 1. Part. praes. act. I. Hat die 1. sg. praes. den ton auf der endsilbe und ist die stammsilbe kurz, so hat der nom. sg. masc. den ton auf der endung, z. b. 1. sg. *vežũ* fahre trans.: *vežq̄s*, 1. sg. *turiũ* habe: *turĩs* (doch haben die abgel. verba auf -iũ: -ēti auch den ton auf der stammsilbe: *turĩs*). In allen andern fällen hat der nom. sg. masc. den ton auf der stammsilbe, z. b. 1. sg. *bėgu* laufe: *bėgq̄s*, 1. sg. *kalbũ* spreche: *kalbq̄s*; die abgel. verba auf -au: -yti haben den ton stets auf der stammsilbe, auch wenn diese kurz und geschleift ist, z. b. 1. sg. *sakaũ* sage: *sakq̄s*. Steht nun der ton im nom. sg. masc. auf der stammsilbe; so ist er, einerlei ob er gestossen oder geschleift ist, unwandelbar, z. b. *bėgq̄s* laufend, *kalbq̄s* sprechend, *sakq̄s* sagend; steht aber der ton im nom. sg. masc. auf der endsilbe, so wechselt er zwischen dieser und der stammsilbe, und zwar nach dem schema 3; die stammsilbe hat, wenn ihre beschaffenheit es zulässt, geschleiften ton. Doch ist hierbei zu beachten, dass im lok. sg. masc. und fem., im lok. pl. masc., im dat. pl. masc. und fem., im instr. und gen. pl. masc., im dat.-instr. dual. masc. und fem. der ton die neigung hat, auf die stammsilbe überzugehn; umgekehrt hat im instr. sg. fem. und nom.-akk. dual. fem. der ton, der nach dem schema hier auf der wurzelsilbe steht, die neigung, auf die endsilbe zu treten; endlich schwankt auch im dat. sg. masc. der ton zwischen end- und stammsilbe. Im paradigma sind diese kasus doppelt betont.

Part. praes. pass. Tonwechsel, und zwar nach dem schema 3, findet hier nur dann statt, wenn in der 1. sg. praes. der ton auf der endsilbe steht; doch ist dabei zu beachten, dass, falls die stammsilbe einen natura oder positione langen vokal hat, der ton auch unbeweglich bleiben

kann; z. b. 1. sg. *vežù* fahre trans.: mask. *vėzamas*, fem. *vežamà*, aber 1. sg. *lėkù* lasse znrück: mask. *lėkamas*, fem. *lėkamà* oder *lėkama*.

Ad 2. Das part. perf. act., das part. imperf. und das part. fut. act. haben unbeweglichen ton, entweder auf der stammsilbe oder auf dem ableitungssuffix, z. b. *vėžti* fahren trans.: part. perf. act. *vėžęs*, part. imperf. *vėždavęs*, part. fut. act. *vėsęs*.

Für die übrigen partizipia gemeinsam gilt die regel: bei verba mit sekundärem infinitivstamm oder bei abgeleiteten verba ist der ton unbeweglich z. b. *sznekėti* sprechen: part. praes. act. II. *sznekėdamas*, part. praet. pass. *sznekėtas*, part. fut. pass. *sznekėsimas*, part. necess. *sznekėtinas*. Ist hingegen der infinitivstamm gleich der wurzel, so gelten folgende regeln:

Part. praes. act. II. Tonwechsel, und zwar nach schema 3, findet nur dann statt, wenn in der 1. sg. praes. der ton auf der endsilbe steht; zu beachten ist jedoch, dass, falls die stammsilbe natura oder positione langen vokal hat, der ton auch unbeweglich bleiben kann, z. b. 1. sg. *vežù* fahre trans.: mask. *vėždamas*, fem. *veždamà*, aber 1. sg. *velkù* ziehe: mask. *vilkdamas*, fem. *vilkdamà* oder *vilkdama*; 1. sg. *piáuju* schneide: mask. *piądamas*, fem. *piądama*.

Part. praet. pass. Tonwechsel, und zwar nach dem schema 1, findet nur dann statt, wenn in der 1. sg. praes. der ton auf der endung steht; die stammsilbe ist, wo es ihre beschaffenheit zulässt, geschleift z. b. 1. sg. *remiù* stütze: mask. *reĩtas*, fem. *remtà*, aber 1. sg. *piáuju* schneide: mask. *piąutas*, fem. *piąuta*.

Part. necess. Tonwechsel, und zwar nach dem schema 3, findet nur dann statt, wenn in der 1. sg. praes. der ton auf der endung steht; die stammsilbe ist, wenn ihre beschaffenheit es zulässt, geschleift, z. b. 1. sg. *remiù* stütze: mask. *reĩtinas*, fem. *remtinà*, aber 1. sg. *piáuju* schneide: mask. *piąutinas*, fem. *piąutina*.

Part. fut. pass. Da dies partizip selten ist, lässt sich über seine betonung nichts bestimmtes sagen; wahrscheinlich ist jedoch auch hier der ton beweglich, wenn er in der 1. sg.

praes. auf der endung steht, z. b. 1. sg. praes. *sukù* drehe: mask. *sùksimas*, fem. *sùksimà*.

§ 154. Bemerkungen zur flexion.

So weit die konsonantische flexion erhalten ist, sind die formen bereits oben (§§ 116, 117) erwähnt. Alle übrigen kasus des maskulins folgen der analogie der *i*-, bez. *ijo*-stämme, die in der bestimmten form auch den nom. pl. ergreift, z. b. *degantėji* gegenüber *degà*, *vėžusėji* gegenüber *vėžę*. Im femininum, das ja ein *ia*-stamm ist, dringt im nom. sg. der bestimmten form der *ja*-stamm der übrigen kasus durch, z. b. *deganczójì* gegenüber *deganti*; doch begegnen vereinzelt noch formen auf *-yji*.

5. Die zahlwörter.

§ 155. Übersicht der kardinal- und ordinalzahlen.

kardinalzahlen.	ordinalzahlen.
1. <i>vėnas</i> , fem. <i>vėnà</i>	<i>pirmas</i> , fem. <i>pirmà</i>
2. <i>dù</i> , fem. <i>dvì</i>	<i>antras</i> , fem. <i>antrà</i>
3. <i>trys</i> (mask. u. fem.)	<i>trečas</i> , fem. <i>treczà</i>
4. <i>keturi</i> , fem. <i>kėturios</i>	<i>ketvirtas</i> , fem. <i>ketvirtà</i>
5. <i>penki</i> , fem. <i>penkios</i>	<i>penktas</i> , fem. <i>penktà</i>
6. <i>šeszi</i> , fem. <i>šėszios</i>	<i>šėsztas</i> , fem. <i>šėsztà</i>
7. <i>septyni</i> , fem. <i>septynios</i>	<i>septintas</i> , fem. <i>septintà</i> , auch <i>sėkmas</i> , fem. <i>sėkmà</i>
8. <i>asztuni</i> , fem. <i>asztūnios</i>	<i>asztuntas</i> , fem. <i>asztuntà</i> , auch <i>aszmas</i> , fem. <i>aszrà</i>
9. <i>devyni</i> , fem. <i>devynios</i>	<i>devintas</i> , fem. <i>devintà</i>
10. <i>dėszmtis</i> , gew. <i>dėszimt</i>	<i>desimtás</i> , fem. <i>desimtà</i>
11. <i>vėnūlika</i>	<i>vėnūliktas</i> , fem. <i>-ta</i>
12. <i>dvjlika</i>	<i>dvjliktas</i> , fem. <i>-ta</i>
13. <i>trylika</i>	<i>tryliktas</i> , fem. <i>-ta</i>
14. <i>keturiolika</i>	<i>keturioliktas</i> , fem. <i>-ta</i>
15. <i>penkiolika</i>	<i>penkioliktas</i> , fem. <i>-ta</i>
16. <i>šesziolika</i>	<i>šeszioliktas</i> , fem. <i>-ta</i>
17. <i>septyniolika</i>	<i>septynioliktas</i> , fem. <i>-ta</i>
18. <i>asztūniolika</i>	<i>asztūnioliktas</i> , fem. <i>-ta</i>
19. <i>devyniolika</i>	<i>devynioliktas</i> , fem. <i>-ta</i>
20. <i>drėdeszimt</i>	<i>drėdeszintás</i> , fem. <i>-ta</i>
30. <i>trisdeszimt</i>	<i>trisdeszintás</i> , fem. <i>-ta</i>

40. <i>kėrmėns dėsčimė</i>	<i>kėrmėnsdėsčimėns</i> , fem. <i>-os</i>
50. <i>penkėns dėsčimė</i>	<i>penkėnsdėsčimėns</i> , fem. <i>-os</i>
60. <i>šešėns dėsčimė</i>	<i>šešėnsdėsčimėns</i> , fem. <i>-os</i>
70. <i>septymėns dėsčimė</i>	<i>septymėnsdėsčimėns</i> , fem. <i>-os</i>
80. <i>astėmėns dėsčimė</i>	<i>astėmėnsdėsčimėns</i> , fem. <i>-os</i>
90. <i>dešimėns dėsčimė</i>	<i>dešimėnsdėsčimėns</i> , fem. <i>-os</i>
100. <i>šimtas</i>	<i>šimtasė</i> , fem. <i>šimtasė</i>
1000. <i>tūkstantis</i>	<i>tūkstantysis</i> , fem. <i>tūkstantysė</i>

Bei zusammengesetzten Zahlen geht immer die höhere Ordnung voraus, wobei zwischen zehner und einer *ir* und gesetzt werden, aber auch wegb bleiben kann, z. B. 7523 *septymė tūkstančiai penkė šimtai dešėsimė ir trys*. Die zusammengesetzten ordinalia haben nur die niedrigste Ordnung in der Form der Ordinalzahlen, während die höheren Ordnungen in der Form der Kardinalzahlen erscheinen, z. B. 7523. *septymė tūkstančiai dešėsimė ir trėczas*, fem. *trėcza*.

§ 156. Bildung und flexion der kardinalzahlen.

1. *rėnas* = idg. **oinos* vgl. lat. *oinos*, *unus*, got. *ains*, abulg. *ina*: über das anlautende *r-* s. § 47. 1. Es flektiert ganz wie ein Adjektiv, wobei es hinsichtlich der Betonung dem Schema 3 folgt. Der plural *rėni*, fem. *rėnos* bedeutet „Lautern“; ferner tritt er bei pluralia tantum statt des singulars ein, z. B. *rėnos knygė* ein buch.

2. *dū*, fem. *dri* ist seiner Form nach ein dual; das mask. *dū* steht nach § 64. 1 für **dru* vgl. abulg. *dva*. Die flexion ist folgende:

n-a.	<i>dū</i> , fem. <i>dri</i>
d.	<i>drėm</i>
i.	<i>drėm</i>
g.	<i>drėjū</i> .

Der nom.-akk. ist eine echte dualform vgl. *takū*, *mėryi*. zu beachten ist nur, dass trotz der einsilbigkeit der auslautende diphthong in beiden genera zum monophthong geworden ist. Das in den übrigen kasus erscheinende *ė* ist aus den Zahlwörtern für 4—9, wo es wie im plural der pronomina und adjektiva berechtigt ist, herübergewonnen. Wie *dū*, fem. *dri* flektiert *abū*, fem. *abi* beide (abulg. *oba*, fem. *obė*).

3. Zu grunde liegt der stamm *tri* = idg. **tri-* vgl. abulg. *tri*, griech. *τρεις*, lat. *tri* usw.. Die flexion ist folgende:

- n. *trj̥s*
- a. *tr̥is*
- l. *tr̥isè*
- d. *tr̥ims*
- i. *tr̥im̥is*
- g. *tr̥ijū*.

Die flexion deckt sich mit der flexion des plurals der *i*-stämme; nur in lok. hat *tri-* abweichend von den nomina kurzen vokal, der ja älter ist als der lange in lok. pl. der nomina.

4—9. Die kardinalia für 4—9 sind in ihrer bildung und flexion gleich; sie flektiren wie die adjektivischen *jo-*(*ijo-*)stämme; nur ist zu beachten, dass der akkusativ des maskulinums nicht die endung *-ius* hat, sondern auf *-is* ausgeht. Als paradigma gebe ich hier die flexion des zahlworts 4:

	mask.	fem.
n.	<i>keturì</i>	<i>kēturios</i>
a.	<i>kēturis</i>	<i>kēturias</i>
l.	<i>keturiūsè</i>	<i>keturiosè</i>
d.	<i>keturēms</i>	<i>keturióms</i>
i.	<i>keturiāis</i>	<i>keturiom̥is</i>
g.	<i>keturiū</i> .	<i>keturiū</i> .

Altererbt sind in dieser flexion der akk. masc. *kēturis* = aind. *catūras* und der nom. masc. *keturì*, der in seiner endung dem aind. neutr. *catvāri*, got. *fidwor*, ags. *feówer* entspricht; vom nom. *keturì* aus ist dann die flexion ausser im akk. *kēturis* in die analogie der adjektivischen *jo*-stämme übergegangen und dazu eine form für das femininum neu gebildet (Scherer² 580 f.; Joh. Schmidt, pluralbild. 191 f., 227; anders Leskien, dekl. XXVI; Brückner, archiv III, 300; Brugmann, MU. V, 55 f.; grdr. II, 473).

penkì folgt hinsichtlich der betonung dem schema 1.

szeszi. Der anlaut bietet schwierigkeiten: *sz-* kann durch assimilation an das inlautende *sz* aus *s-* entstanden sein, es kann aber auch für *ksz-* (vgl. av. *hšvas*) stehn; daneben haben wir in pr. *uschts* der sechste und in dem neben *szēsziós* (pl. tant.) wochenbett vorkommenden gleichbedeutenden *ūsēs* (pl. tant.) als anlaut *u*. In der betonung folgt *szeszi* dem schema 1.

$\left. \begin{array}{l} \text{septyni} \\ \text{asztûni} \\ \text{devyni} \end{array} \right\} \begin{array}{l} \text{Diese zahlen haben einander beeinflusst: das} \\ n \text{ ist alt in } \text{devyni} \text{ (vgl. lat. } \text{nōnus), die länge} \\ \text{des vokals vor dem } n \text{ ist ausgegangen von } \text{asztû-} \\ = \text{got. } \text{ahtau, aind. } \text{ashtau; das alte } m \text{ der zahl für 7 hat} \\ \text{sich erhalten im ordinale } \text{sēkmas. Über das } d \text{ in } \text{devyni} \\ \text{s. § 54, anm. 1. Hinsichtlich der betonung folgen alle drei} \\ \text{zahlwörter dem schema 3; wenn der ton die endsilbe ver-} \\ \text{lässt, geht er auf die vorletzte silbe.} \end{array}$

10. Das zahlwort für zehn ist ein femininaler substantivischer *i*-stamm, der aus einem alten konsonantischen stamm (vgl. aind. *daçat-*, abulg. *deset-*) hervorgegangen ist. Statt *děszintis* wird gewöhnlich *děszimt* gebraucht, das seiner form nach akkusativ ist und auslautendes *-i* verloren hat. Heute ist dies zahlwort indeklinabel, doch kommen im altlitauischen noch flektirte formen vor (Bezenberger 179).

11—19. Diesen zahlen gemeinsam ist der schlussteil *-lika*. Die mit *-lika* gebildeten zahlen sind jetzt indeklinabel; früher wurden sie teils als singularische *ā*-stämme, teils als pluralische *o*-stämme flektirt; bei Bretken kommt auch *-liks* vor (Bezenberger 179 ff.); dialektisch werden sie auch heute noch flektirt (LB. 309). Hieraus hat Mahlow 49 geschlossen, dass *-lika* seiner form nach nom. pl. eines neutralen *o*-stamms ist; nur in *vėnūlika* ist es neutr. sg. (*-a* für etymologisches *-a* = idg. *-om*). Im ersten glied der zusammensetzungen mit *-lika*, das zu *likti* übrig lassen, übrig bleiben gehört (got. *-lif* ist davon zu trennen), haben die zahlen 14—19 die alte form des neutr. pl. auf *-o* = idg. *-ā* erhalten; eben so ist *try-* in *trỹlika* neutr. pl. = lat. *tri-* in *trīginta*; das *y* in *dvỹlika* ist aus *trỹlika* übertragen; unerklärt ist das *ū* in *vėnūlika*; erklärungsversuche bei Mahlow 49 und Brugmann (grdr. II, 488).

20—90. Diese heute indeklinablen zahlen flektirten ursprünglich in beiden teilen (Bezenberger 181 f.), sind aber frühzeitig erstarrt, und zwar in der form des akkusativs: *tris dėszimts* (für **dėszintis*); *dvideszimt* ist nom.-akk. dual. und steht für *dvi dėszimti*; von *dvideszimt* ist das *-t* auf die übrigen zehner übertragen. Dialektisch flektiren die zehner auch heute noch (LB. 309).

100. *szimtas* ist substantivum und wird betont nach dem schema 1.

1000. *tūkstantis* ist substantivum und flektirt als mask.

ijo-stamm mit unbeweglichem ton. Im slavischen und gotischen ist das wort für 1000 *jā*-stamm, wonach man für das litauische genuswechsel annehmen muss; doch flektirt *tūkstantis* dialektisch noch heute als femininum, und zwar als *i*- oder als *jā*-stamm (Kurschat § 1043 ff.).

§ 157. Bildung und flexion der ordinalzahlen.

Die ordinalzahlen sind mit ausnahme der zweiten, die eine komparativform ist, fast alle superlativformen. Sie flektiren unbestimmt und bestimmt, die ordinalzahlen für hundert und tausend jedoch nur bestimmt.

1. *pirmas*. Am nächsten der form nach steht got. *fruma*; abulg. *prvъ* und aind. *pūrva-s* haben zwar dieselbe wurzel, aber ein andres suffix. Hinsichtlich der betonung folgt *pirmas* dem schema 3.

2. *añtras*. Derselbe stamm als ordinale der zweizahl gebraucht findet sich in den slavischen und germanischen sprachen, z. b. abulg. *v-torъ*, got. *anþar*; es ist der komparativ des pronominalstamms *ana*-. Betont wird *añtras* nach dem schema 1.

3. *trēc̣zas* deckt sich mit abulg. *tretъjъ* und wol auch mit got. *þridja*; pr. *tirts* hingegen stimmt im vokalismus der stammsilbe mit aind. *tr̥t̥iya-s* überein. Die bestimmte form heisst *treczāsis*, um Memel aber *treṭýsis*. In der betonung folgt *trēc̣zas* dem schema 1.

4. *ketvīrtas* stimmt genau mit abulg. *četrvrtъ* und griech. *τέταρτος* überein; das bei Bretken vorkommende *ketvertas* (Bezzenberger 183) hat das -er- aus der form der kardinalzahl, die bei Bretken -ver- neben -ur- hat, erhalten. Betont wird *ketvīrtas* nach schema 1.

5. *peñktas* deckt sich mit abulg. *pętz*, ahd. *fimfto*, griech. *πέμπτος*, lat. *quintus*. Betonung nach schema 1.

6. *szēsztas* deckt sich mit abulg. *šestъ*, aind. *shashṭhā-s* usw. Betonung nach schema 1.

7. *septīntas*. Das suffix idg. -to- kommt den ordinalzahlen für sieben und acht ursprünglich nicht zu; im litauischen ist es bei beiden aus den ordinalzahlen 4—6 übertragen. Ursprachlich ist bei der ordinalzahl für sieben die bildung durch das suffix -o-: idg. **septmós* (abulg. *sedmъ*, ferner aind. *saptamā-s*, griech. *ἑβδομος*, lat. *septimus*); ihm entsprechen

pr. *septmas*, *sepmas* und lit. *sėkmas* (über *km* s. § 66 und die ann. 2). Betonung nach schema 1.

8. *asztuñtas* aus **asztũntas* (§ 61) ist Neubildung nach *septiñtas*. Eine ältere, aber nicht idg. bildung ist *aszmas*, pr. akk. sg. *asman* = abulg. *osmъ*. Betonung nach schema 1.

9. <i>deriñtas</i> .	Beide haben ursprünglich nicht das suffix idg. <i>-to-</i> , sondern das suffix idg. <i>-o-</i> (lat. <i>nōnus</i> , aus urit. <i>*novenos</i> , und <i>decimus</i>). Betonung nach schema 1.
10. <i>desziñtas</i> .	

11.—19. Der ausgang der ordinalzahlen von 11—19 ist heute *-liktas*: *vėnũliktas*, *dvỹliktas* usw. mit unbeweglichem ton. In älterer zeit heisst der 11. *lėkas* oder *vėnas lėkas* oder *desziñtas lėkas*, der 12. *antras lėkas*, der 13. *treczas lėkas* usw. (Bezenberger 184 f.). Hierin steckt unverkennbar das adjektiv *lėkas* übrig bleibend (Bezenberger 185), das auch bei den ordinalzahlen über zwanzig gebraucht wird; so heisst der 21. (tag) bei Bretken *dwideschimta ir pirma lėka* (Bezenberger 185).

20.—90. Die ordinalzahlen der dekadten werden aus den kardinalzahlen durch anfügen des suffixes *-tas* gebildet, z. b. **dwideszimt-tas*, woraus nach schwund des ersten *t* *dwideszimtas* wird; sie können aber auch analogiebildungen sein: *dwideszimtas* zu *dwideszimt* nach *desziñtas* zu *dėszimt* (Joh. Schmidt, jen. lit.-ztg. 1878, art. 191, s. 179). Der ton dieser ordinalzahlen ist unbeweglich. In älterer zeit gab es noch andre bildungen (Schleicher, gramm. 151 f.; Bezenberger 185 f.): 1) die stämme der kardinal- oder ordinalzahlen zusammengesetzt mit *desziñtas*, z. b. der 60. *šesztádesziñtas*, der 70. *septyniádesziñtas*; 2) das ordinalzahlwort der einer tritt flektiert vor *desziñtas*, z. b. der 20. *antras desziñtas*, der 80. *aszmas desziñtas*.

100. Nach analogie der ordinalzahlen der zehner erwartet man **szimt-tas*, woraus *szimtas* (so noch bei Klein) werden musste, so dass ordinal- und kardinalzahl zusammenfallen; um dies zu vermeiden, wird jetzt das ordinale nur in der bestimmten form gebraucht: *szimtāsis*. Betont wird *szimtāsis* nach schema 1.

1000. Auch hier fungiert die bestimmte form der kardinalzahl als ordinale: *tūkstantysis*. Der ton ist unbeweglich; es kann aber auch *tūkstantỹsis* nach schema 1 betont werden.

Ältere grammatiken geben *túkstinis*, fem. *-inē* oder *túkstas*, fem. *túkstā* an (Schleicher, gramm. 152).

§ 158. Distributiva.

Es sind folgende:

1. *vēneri*, fem. *vēnerios*; betont nach schema 3.
2. *dvejì*, fem. *dvējos*; betont nach schema 1 (vgl. abulg. *dvrojb*); das daneben vorkommende indeklinable *drēje* selb-ander ist das neutrum zu *dvejì* (vgl. abulg. *dvoje*), das sein *ē* aus dem alten neutrum des zahlworts *dū* (**dvē* = abulg. *dvē*) überkommen hat, bevor *ē* im auslaut zu *i* verkürzt wurde. Neben *dvejì* kommt auch *abejì*, fem. *ābejos* beiderlei, betont nach schema 1, vor (vgl. abulg. *obojb*); Bretken hat auch das neutr. *abeja*, -o (Bezzenberger 186).

3. *trejì*, fem. *trējos*, betont nach schema 1 (vgl. abulg. *trojb*).

4. *ketveri*, fem. *kētverios*, betont nach schema 3 (vgl. abulg. *četvero*; Joh. Schmidt, ztschr. XXV, 43 ff. Von *ketveri* aus ist *-eri* weiter gewuchert, daher 5 *penkeri*, 6 *szeszeri*, 7 *septyneri*, 8 *asztūneri*, 9 *devyneri*; *-eri* ist dann auch nach rückwärts gewuchert und hat das schon genannte *vēneri* hervorgerufen.

Diese alten distributiva werden als vertreter der kardinalzahlen bei pluralia tantum gebraucht; in distributivem sinn braucht man nur die präposition *pō* mit dem akk. der kardinalzahlen, z. b. *pō tris* je drei; bei pluralia tantum wird in distributivem sinn *pō* mit dem akk. der alten distributiva gebraucht, z. b. *pō trejūs*, fem. *pō trejās*.

§ 159. Qualitativa.

Um auszudrücken „so vielerlei“, dient das suffix *-eriōpas*, bei 2 und 3 *-ōpus*, bei 1 *-ōkas*; also: *vēnōkas*, fem. *vēnokā*, betont nach schema 3, *dvejōpas*, *trejōpas*, *ketveriōpas*, *penkeriōpas* usw., mit unbeweglichem ton. Das suffix ist *-iōpas*, von *ketveriōpas* ist das *-er-* weiter gewuchert. Das zugehörige interrogativum ist *keleriōpas* wie vielerlei.

§ 160. Multiplikativa.

Das deutsche „mal“ wird ausgedrückt durch den akkusativ des betreffenden zahlworts mit dem entsprechenden akkusativ von *kārtas* oder *sýkis* mal, z. b. *vēnā kārtā* oder *sýkī* einmal, *dū kartū* oder *sýkiū* zweimal, *kēturis kartūs* oder *sýkiūs* viermal usw. Die adjektivischen multiplikativa werden

durch das suffix *-linkas*, fem. *-linkà* oder durch das suffix *-gubas*, fem. *-gubà* gebildet; doch ist die bildung durch *-linkas* nur bei den zahlen 1—4, die durch *-gubas* nur bei den zahlen 2 und 3 gebräuchlich, also: *vēnlinkas* einfach, *dvilinkas* oder *dvigubas* zweifach, *trilinkas* oder *trigubas* dreifach, *ketūrlinkas* vierfach. Von der zahl fünf an werden in multiplikativer bedeutung die qualitativa auf *-eriōpas* gebraucht, z. b. *szimteriōpas* hundertfach. Betont werden die multiplikativa auf *-linkas* und *-gubas* nach schema 3.

§ 161. Altersbezeichnung.

Nur bei den ersten zahlen, ausser der zahl eins, gebräuchlich sind zur bezeichnung des alters der tiere, nicht der menschen, bildungen mit dem suffix *-gỹs* (*-gis*), fem. *-gē* (*-gē*), z. b. *dveigỹs* zweijährig, *treigỹs* dreijährig, *ketvérgis* vierjährig; von *ketvérgis* aus hat sich für die weitem zahlen das suffix *-érgis* herausgebildet, z. b. *penkérgis* fünfjährig; bei Bretken kommt auch *dvejergis* vor (Bezzenberger 189, wo eine andre erklärung von *-érgis* gegeben wird). Einjährig heisst *mitulỹs*.

§ 162. Interrogativa und indefinita.

kēk wie viel, *tēk* so viel, *daūg*, *daūgel* viel; es sind indeklinable substantiva, werden daher mit dem genitiv verbunden; doch kommen in der älteren sprache auch flektirte formen vor. Adjektivisch ist *kelì*, fem. *kēlios* einige, das wie die zahlwörter *keturì* usw. flektirt und nach schema 1 betont wird, z. b. akk. masc. *kelis*, fem. *keliàs*.

6. Das ungeschlechtige pronomen.

Vgl. Torp., A., Beiträge zur Lehre von den geschlechtslosen Pronomen in den indogermanischen Sprachen. Christiania 1888.

§ 163. Paradigmata.

	1. pers.	2. pers.	refl.
sg. n. <i>ász</i> , pr. <i>es</i> , <i>as</i>	<i>tù</i> , pr. <i>tou</i>		
a. <i>manē</i> , pr. <i>miēn</i>	<i>tavē</i> , pr. <i>tien</i>	<i>savē</i> , pr. <i>sien</i> , <i>sin</i>	
l. <i>manyjē</i>	<i>tavyjē</i>	<i>savyjē</i>	
d. <i>mānei</i> (gew. <i>mān</i>), pr. <i>mennei</i>	<i>tāvei</i> (gew. <i>tāv</i>), pr. <i>tebbei</i>	<i>sāvei</i> (gew. <i>sāv</i>), pr. <i>sebbei</i>	
i. <i>manimì</i>	<i>tavimì</i>	<i>savimì</i>	
g. <i>manēs</i> , <i>māno</i> (poss.), pr. <i>mai-</i> <i>sei</i>	<i>tavēs</i> , <i>tāvo</i> (poss.), pr. <i>twaisei</i>	<i>savēs</i> , <i>sāvo</i> (poss.)	

pl. n. <i>mēs</i> , pr. <i>mes</i>	<i>jūs</i> , pr. <i>jous</i>
a. <i>mūs</i> , pr. <i>mans</i>	<i>jūs</i> , pr. <i>wans</i>
l. <i>mūsyjē</i>	<i>jūsyjē</i>
d. <i>mūms</i> , pr. <i>noumans</i>	<i>jūms</i> , pr. <i>joumans</i>
i. <i>mumīs</i>	<i>jumīs</i>
g. <i>mūsū</i> , pr. <i>nouson</i>	<i>jūsū</i> , pr. <i>jouson</i>
dual. n.-a. <i>mūdu</i> , fem. <i>mūdvi</i>	<i>jūdu</i> , fem. <i>jūdvi</i>
d. <i>mūdvēm</i>	<i>jūdvēm</i>
i. <i>mūdvēm.</i>	<i>jūdvēm.</i>

§ 164. Ältere und dialektische formen (soweit letztere nicht auf rein lautgesetztlichen veränderungen beruhen); vgl. Kurschat §§ 854—864, Bezzenberger 161 ff., LB. 302.

sg. akk. alit. *mi*, *ti*; *mūmī* Wjekszy, *mañē* Kowno, Godlewa.

lok. *mañē* Memel, *mañēj* Russ. Krottingen, *munē* Salanty, *mañēj* Kupiszki.

dat. alit. *mi*, *mani*, *ti*, *tavi*; *māni*, *mā* (*táu*, *sáu*) Godlewa.

instr. *manī* Memel, *munī* Russ. Krottingen, *mān* Popely.

gen. alit. *manā*, *maņē*, *mane*; *mañē* Tilsit, *munēs* Salanty, *munēs* Wjekszy, *manēs*, *manī* Kupiszki, *manī* Onikszy, *manī many* Merecz, *manīē* Kowno, *manē*, *manēs* Godlewa.

pl. nom. *mens* (Geitler 96), *juns*, *jums* Worny, *mās*, *juñs* Wjekszy, Kupiszki.

akk. alit. *mums*, *mūs*; *mumīs* Tilsit, Kowno, Godlewa, *mūmīs* Memel, Russ. Krottingen, *mumīs* Salanty, Wjekszy (hier neben *mus*), *mums*, *mum* Popely, *mum*, *mumī* Neu-Alexandrowo, *mum* Kupiszki, Onikszy, *mumī* Godlewa.

lok. alit. *musuie*, *musui*, *jusuie* *jusui*; *mūsē* Memel, *museije* Salanty, *mumysē* Kowno.

dat. alit. *mumūs*, *mumīs*, *nunus*, *jumums*; *mum* Popely, Neu-Alexandrowo, Godlewa, *mumī*, *mumīs*, *mūmēm* (daneben auch *mūms*) Godlewa.

instr. *mumīms* Rossein, *mumīm* Neu-Alexandrowo, *mūm* Kupiszki, *munī* Kowno, *mumī* (daneben auch *mumīs*) Godlewa.

gen. *mūs* (daneben, aber sehr selten, *mūsū*), *mumī*, *mumīs* Godlewa (doch vgl. hierüber LB. 303).

dual. nom.-akk. alit. *vedwi* neben *mudwi*; *vèdu*, fem. *vèdi* Memel, *vedu*, fem. *vedi* Russ. Krottingen, *vèdu*, fem. *vèdri* Salanty, *mes du*, fem. *mes dvi* Popely, *mèdu*, *mès du*, fem. *madri*, akk. *mum du*, fem. *mumdri* Kupiszki.

dat.-instr. *vèdum*, fem. *vèdem* Memel, *mudum*, *vedum*, fem. *mudvims* Worny, *mudrim* Rossein, *mum drēm* Neu-Alexandrowo, *mumdrēm* Kupiszki, *numēm* Mercz.

gen. alit. *mumqs dwieiu*, *mumu dwieju*, *jumu dwieju*; *mùdrēs* Tilsit, *vèdums*, fem. *vèdes* Memel, *jungdrìjung* Salanty, *mùdrìjū* Rossein, *mudums* Wjekszny, *mūsū drējū* Popely.

Anm. Die hier angeführten formen des pronomens der 1. pers. gelten auch als typen der entsprechenden kasus des pronomens der 2. pers. und des reflexivums, die ich, um raum zu sparen, nicht besonders anführe; nur gelegentlich sind auch sie berücksichtigt.

Auf eine erläuterung der flexion muss ich hier verzichten und verweise ausser auf die oben genannte abhandlung von Torp auf Leskien (dekl. 140 ff.), Brückner (archiv IV, 1 ff.), Brugmann (grdr. II, 795, 800 ff.).

Anhang zur deklination.

§ 165. Komparation der adjektiva.

Die komparation geschieht dadurch, dass an stelle des stammanlautenden vokals des positivs im komparativ das suffix *-ēsnis*, fem. *-ēsne*, im superlativ *-iāusias*, fem. *-iāusia* tritt, wobei die § 63, 1 erwähnten lautgesetzlichen veränderungen eintreten, z. b. *gēras* (stamm *gera-*) gut: komp. *gerēsnis*, superl. *geriāusias*; *saldūs* (stamm *saldu-*) süß: komp. *saldēsnis*, superl. *saldžāusias*. Das komparativsuffix *-ēsnis* steht am nächsten dem komparativsuffix got. *-izan-* (s. § 107) und geht weiter auf die suffixform *-jes-* (pr. *muīs-ies-on*), woraus nach § 63, 1 *-es-* werden musste, zurtück (Joh. Schmidt, ztschr. XXVI, 399). Das superlativsuffix *-iāusias* hat seinen nächsten verwandten im slavischen, nämlich das zur substantivirung der adjektiva dienende suffix abulg. *-uchr-*, fem. *-ucha* (Brugmann, grdr. II. 234; Leskien, nomina 598; anders Schleicher, komp.⁴ 467; Joh. Schmidt, vok. I, 176, ztschr. XXVI, 378 f.).

Die flexion des komparativs ergibt sich nach dem oben

(§ 138) über die flexion der adjektivischen *ijo*-stämme bemerken; der superlativ flektirt wie ein adjektivischer *jo*-stamm, wobei der ton unbeweglich ist.

§ 166. Bildung der adverbia.

Die adjektivischen reinen *o*-stämme bilden ihr adverb auf *-ai*, z. b. *gēras* gut: *gerai*; die *jo*- und *u*-stämme hingegen haben im adverb *-iai*, wobei die lautgesetzlichen veränderungen (§ 63, 1) zu beachten sind, z. b. *tuszczas* leer: *tuszczaī*, *saldūs* süß: *saldžai*; die endung *-iai* hat auch der *o*-stamm *sēnas* alt: *seniai*. Von den *ijo*-stämmen hat *didis* gross das adverb *didei*, das nach § 63, 2 lautgesetzlich aus **didijai* entstanden ist. Die stoffadjektiva auf *-inis* bilden kein adverb; die komparative haben als adverb eine form auf *-iaūs*, z. b. *geriaūs*, *saldžaūs*, während die superlative ihr adverb von demselben stamm bilden, den die adjektivischen superlative zeigen, und zwar ganz wie die übrigen *jo*-stämme, z. b. *geriausiaī*, *saldžiausiaī* oder mit schwund des *-iai*: *geridus*, *saldžiaus*.

Betont werden die adverbia der zweisilbigen *o*-stämme auf der endsilbe, und zwar immer geschleift, z. b. *gerai*, *minksztai*; die zweisilbigen *u*-stämme mit betontem *-us* im nom. sg. masc. haben bei kurzer stammsilbe den (geschleiften) ton auf der endung, bei langer stammsilbe aber in der regel auf der stammsilbe, die *u*-stämme mit gestossen betonter stammsilbe behalten den (gestossenen) ton auf der stammsilbe, z. b. *grazūs* schön: *graziaī*, *saldūs* süß: *saldžai* (daneben auch *salždai*), *lygus* gleich: *lyg(iai)*. Die komparativadverbia haben immer den geschleiften ton auf der endsilbe, die superlativadverbia immer gestossenen ton auf dem *au* des superlativsuffixes. Mehrsilbige adjektiva mit beweglichem ton haben im adverb geschleiften ton auf der endsilbe, mehrsilbige adjektiva mit unbeweglichem ton behalten ihn auch im adverb unverändert.

Eine andre gruppe der adjektivadverbia sind die adverbia auf *-yn*, aus älterem *-yna*; sie kommen nur bei verba der bewegung vor und bezeichnen die richtung, z. b. *auksztyn eiti* in die höhe gehn, *geryn eiti* zum guten gehn, besser werden; letzteres beispiel zeigt, wie in diese adverbia komparativische bedeutung hineinkommt. Ihrer entstehung nach ist diese adverbialbildung nicht recht klar; sicher ist nur, dass in dem *-n*, *-na* die postposition *-na* steckt.

II. Konjugation.

A. Die personalendungen.

§ 167. Einleitende bemerkungen.

Der unterschied zwischen primär- und sekundärendungen ist verwischt; es haben sich grösstenteils nur die primärendungen erhalten, die sekundärendungen kommen nur noch in der 3. pers. sg. und im preussischen in der 2. pers. sg. vor.

§ 168. 1. pers. sg.

Die verba auf *-mi* haben *-mi* (z. b. *dūmi* gebe), die auf *-ō -u*, refl. *-ū-s* (z. b. *sukū* drehe, refl. *sukū-s* drehe mich) ersteres entspricht der endung idg. *-mi*, letzteres der endung idg. *-ō* (Scherer² 213 f.; Mahlow 89 f.; verf., ztschr. XXXII, 113 f.; Brugmann, grdr. II, 1335; anders Brugmann, MU. I. 13 anm., 145; Leskien, ber. d. sächs. ges. d. wiss., phil.-hist. kl. 1884, 100). Die verba auf *-mi* haben im reflexivum die endung *-mē-s*: in dem *mē* kann die medialendung idg. *-mai* (pr. *-mai* in *asmai* bin) stecken; Bezzenberger 199 hält auch *-mi* (und eben so *-si* der 2. und *-ti* der 3. pers. sg.) für die medialendung (vgl. jedoch Joh. Schmidt, jen. lit.-ztg. 1878, art. 191, s. 180). Das *-mē-* (und eben so das *-sē-* der 2. sg.) kann aber auch auf analogie beruhen (etwa nach der endung der 2. sg. der verba auf *-ō*), denn die 3. sg. hat in refl. *-tī-s*, nicht *-tē-s*; vgl. Joh. Schmidt aao. und Brugmann (grdr. II. 1339 f., 1344 f.).

§ 169. 2. pers. sg.

Die endung der verba auf *-mi*, *-si* = idg. *-si*, ist jetzt ganz veraltet (belege aus alit. texten bei Bezzenberger 198), weil sie immer einen zusammenfall der 2. sg. praes. mit der 2. sg. fut. zur folge hat; daher ist an die stelle des alit. *dūsi* usw. jetzt *dūdi* usw., mit der endung der verba auf *-ō*, getreten. Das reflexivum hat das suff. *-sē-s*. Bei den verba auf *-ō* haben wir die endung *-i*, refl. *-ē-s*, das noch nicht befriedigend erklärt ist; erklärungsversuche bei Bezzenberger 194 f., Brugmann (MU. III, 26, grdr. II, 1344 f.), Haberlandt (wiener stzgs.-ber., phil.-hist. kl. C, 996 ff.), Tomson (lingvist. izslēd. 112 ff.) und Hoffmann (d. präs. d. idg. grdspr. 6 f.). Die sekundärendung, idg. *-s*, hat sich nur im preussischen erhalten: *weddeis*, *imais*.

§ 170. 3. pers. sg.

Die verba auf *-mi* haben *-t(i)* (= idg. *-ti*), refl. *-ti-s* (z. b. *eiti, eit* geht, *dūsti-s*). Die verba auf *-ō* haben die sekundärendung idg. *-t*, die lautgesetzlich (§ 69, 1) schwinden musste, daher *sūka* dreht für urlit. **sukat* (verf., beitr. z. abulg. konj. 24; Brugmann, grdr. II, 1350; anders Joh. Schmidt, ztschr. XXIII, 358; Bezzenberger 197). Die 3. sg. wird sowol bei den verba auf *-mi* als auch bei den verba auf *-ō* auch als 3. plur. und 3. dual. gebraucht.

§ 171. 1. pers. pl.

Sowol die verba auf *-mi* als auch die verba auf *-ō* haben die endung *-me*, refl. *-mē-s* (z. b. *sūkame, sūkamē-s*). Die aktivendung *-me* kann = griech. *-μεν* sein; dann ist die endung des reflexivs *-mē-s* davon zu trennen (denn *-mē-s* kann nicht aus **men-s* entstanden sein); in *-mē-s* steckt ein idg. *-mē* (= got. *-ma* in der 1. pl. opt.) und dies idg. *-mē* kann auch dem lit. *-me* zu grunde liegen (Bezzenberger 195). Das lett. *-mē-s* entspricht dem pr. *-mai* (vielleicht ist diese endung auch im litauischen vertreten; Bezzenberger 196). Die von Bezzenberger 193 belegten reflexivischen formen auf *-mo-se, mo-s* sind wol analogiebildungen nach der 1. dual. *-vo-s* (Bezzenberger 196).

§ 172. 2. pers. pl.

Die endung *-te* entspricht der endung idg. *-te*; das reflexivum hat *-tē-s*, dessen *ē* nur durch analogie der 1. pl. hervorgerufen sein kann, da die länge nirgend einen anhalt hat.

§ 173. 1. pers. dual.

Die endung *-va*, refl. *-vo-s* geht wol mit got. *-wa* auf idg. *-vā* zurück, das sich aber sonst nicht nachweisen lässt (vgl. abulg. *-vė, aind. -vas, -va*); *-va*, refl. *-vo-s* kann aber auch nach analogie des suffixes der 2. dual. *-ta*, refl. *-to-s* an stelle von **ve*, refl. **vė-s* aus idg. *-vē* = got. *-wa*, abulg. *-wė* getreten sein.

§ 174. 2. pers. dual.

Die endung *-ta*, refl. *-to-s* lässt sich mit abulg. *-ta* auf idg. *-ta* zurückführen. Geitler 60 führt die dialektische endung *-tau* an und setzt sie = aind. *-tam*, was nicht angeht.

B. Die modi.

§ 175. Der optativ.

Vom alten optativ haben sich im litauischen nur trümmer erhalten.

1. Die 2. sg. opt. praes. ist erhalten im preussischen, wo sie die endung *-ais* oder *-eis* = idg. *-ois* hat und als 2. sg. imperat. verwandt wird: *imais* nimm, *weddeis* führe.

2. Die 3. sg. opt. praes. hat sich im preussischen und litauischen erhalten und hat im preussischen die endungen *-ai*, *-ei*, im litauischen, wo der optativ nur in der Verbindung mit *te-* vorkommt, die endung *ė*, z. b. pr. *gaunai*, *gaunei* er empfangen, lit. *te-vežė* er fahre. Sowol das pr. *-ai*, *-ei* als auch das lit. *-ė* geht auf idg. *-oit* zurück (vgl. aind. *bhāret*, griech. *φέροι*, got. *bairei*, abulg. *berī*). Im altlitauischen kommen bei den verba auf *-mi* formen auf *-i* vor (Bezzenberger 209), z. b. *tė-si*, *te-esi* er sei, *te-dūdi* er gebe; in diesem *-i* steckt das optativsuffix der verba auf *-mi*, das in den starken formen idg. *-iē*, in den schwachen idg. *-ī* ist (Joh. Schmidt, ztschr. XXIV, 303 ff.); im litauischen ist die schwache form des suffixes an die stelle der starken getreten, wie z. b. auch in lat. *sim*, *sīs*, *sit* für alat. *siem*, *siēs*, *siet*.

Die 3. sg. opt. auf *-ė*, in der litauischen grammatik permissiv genannt, kann nur von solchen unabgeleiteten verba gebildet werden, die (vortretende präpositionen nicht mitgezählt) im präsensstamm zweisilbig sind und in der 1. sg. praes. den ton auf der endung haben; der permissiv hat immer den geschleiften ton auf der endung, z. b. *vežū* fahre: *te-vežė*, *tekū* laufe: *te-tekė*. Verba mit dem präsenssuffix idg. *-jo-*: *-je-* verlieren nach § 63, 1 das *j* vor dem *ė*, z. b. *puczū* blase: *te-putė* aus **-putjė*.

Sämtliche abgeleitete verba und die unabgeleiteten verba, die in der 1. sg. praes. den ton nicht auf der endung haben, haben die alte 3. sg. opt. verloren und bilden den permissiv durch vorsetzen von *te-* vor die 3. sg. indic., die ja unechter konjunktiv ist, z. b. *bėgu* laufe, fliehe: *te-bėga*, *mýliu* liebe: *te-mýl*, *sakaū* sage: *te-sako*, *dainūju*, singe eine daina: *te-dainūja*. Dieser art der bildung des permissivs können auch diejenigen verba folgen, die noch die alte optativform erhalten haben, z. b. *tė-reža* neben *te-vežė*. Dieser permissiv auf *-a* ist der unechte konjunktiv (Bezzenberger 210 sieht darin den echten konjunktiv).

Anm. 1. Der permissiv kann auch gebildet werden durch *tegūl*, der form nach permissiv zu *gulėti* liegen, mit der 3. sg. praes., z. b. *te-gūl vēža*, oder sogar mit dem permissiv, z. b. *te-gūl vežė*.

Nach analogie von *te-bėga* usw., wo eine form des unechten konjunktivs vorliegt, die ohne *te* als indikativ fungirt, wird bei den verba auf *-mi te* mit der echten indikativform verbunden, z. b. *te-dūsti* er gebe.

Anm. 2. Bei zusammensetzung der verba mit präpositionen tritt *te* vor die präposition, z. b. *te-pabėga* er entlaufe. Das refl. *si* steht entweder zwischen *te* und dem verbum oder am ende, z. b. *te-si-bijo* oder *te-bijo-s* er fürchte sich.

3. Ein durchflekterter optativ, und zwar der optativ eines starken aorists, liegt vor in den endungen des in der litauischen grammatik sog. optativs, die folgendermassen lauten:

1. sg. <i>-biau</i>	1. pl. <i>-bime</i>	1. dual. <i>-biva</i>
2. „ <i>-bei</i>	2. „ <i>-bite</i>	2. „ <i>-bita</i> .

Die 3. pers. hat im optativ keine endung. Über die flexion dieses *-biau* usw. vgl. Joh. Schmidt (ztschr. XXIV, 305) und verf. (lit. prät. 184 f.); anders Bezzenberger 214 und Brugmann (grdr. II, 1081).

Die bildung des optativs geschieht dadurch, dass an das supinum, das seiner form nach dem lateinischen supinum auf *-tum* entspricht, also alter akkusativ ist, die endungen *-biau* usw. treten, wobei das auslautende idg. *m* erhalten bleibt; in der 3. pers. fungirt das supinum allein als optativ und muss hier das auslautende idg. *m* verlieren, daher tritt das *u* in den auslaut, und zwar ist es lang: *-ū*, jedoch kommt dialektisch auch die kürze vor: *-ũ* (Kurschat § 1098). Bretken hat häufig *ũ*, worin Bezzenberger 216 eine andre form sucht; doch ist auf diese schreibung nichts zu geben. Die mit dem *-tum* des supinums verschmolzenen endungen des optativs sind demnach:

1. sg. <i>-tumbiau</i>	1. pl. <i>-tumbime</i>	1. dual. <i>-tumbiva</i>
2. „ <i>-tumbi</i>	2. „ <i>-tumbite</i>	2. „ <i>-tumbita</i>
3. „ <i>-tū (tũ)</i> .		

Von *sūkti* drehen lautet also der optativ:

1. sg. <i>sūktumbiau</i>	1. pl. <i>sūktumbime</i>	1. dual. <i>sūktumbiva</i>
2. „ <i>sūktumbi</i>	2. „ <i>sūktumbite</i>	2. „ <i>sūktumbita</i>
3. „ <i>sūktū (sūktu)</i> .		

In der 1. sg. lautet die endung statt *-tumbiau* gewöhnlich *-czau*, alit. *-czą* (Bezzenberger 212 f.), Godlewa *-cze* (LB. 313), das noch unaufgeklärt ist; erklärungsversuche bei Schleicher (gramm. 229), und Bezzenberger 215. Dialektisch kommen auch die endungen *-cze*, *-tio* vor. Eben so unerklärt ist die in der 2. sg. häufig vorkommende endung *-tai*; in Godlewa hat die

2. sg. *-tum* (LB. 315), das aus **tumb(ei)* (vgl. die superlativadv. auf *-iaus* für *-idusiai*) entstanden sein kann; ferner kommt auch *-tumei* vor (LB. 316). Die 1. pl. hat statt *-tumbime* gewöhnlich *-tum*, alit. *-tum*, *-tumim* (Bezenberger 213 f.), die 2. pl. gewöhnlich *-tum*, Godlewa *-tumet* (LB. 315). Bezenberger 216 nimmt an, *-tum* sei aus *-tumb-* assimiliert; Joh. Schmidt (in seinen vorlesungen) meint, unter berufung auf die in Merecz vorkommende 2. pl. auf *-tūt* (Kurschat § 1158), dass wie dies *-tūt* auch das *-tum* der 1. pl. von der 3. sg. ausgegangen ist: nach *vēža: vēžam(e), vēžat(e)* ist zu *vēžtū vēžtum, vēžtut* gebildet.

4. Der optativ des *s*-aorists ist mit den resten des idg. futurums zum futurum verschmolzen (Joh. Schmidt, pluralbild. 423 ff.) und kommt daher beim futurum (§ 189) zur sprache.

§ 176. Der imperativ.

Wir haben hier folgende bildungen:

1) Alit. formen ohne endung in der 2. sg.: *ved* führe, *atleid* vergib (Schleicher, gramm. 230; Bezenberger 222); hier kann auslautendes *e* abgefallen sein, dann sind es die idg. imperativformen; es kann aber auch *-i* geschwunden sein und dann sind diese formen mit denen unter 2 identisch.

2) Alit. formen auf *-i*, z. b. *vedi, dūdi* (Schleicher, gramm. 230; Bezenberger 222). Schleicher und Bezenberger sehen darin die 2. sg. opt. auf idg. *-ois*; es sind aber indikativformen (vgl. lat. *es, ēs*); *dūdi* kann aber auch das imperativsuffix idg. *-dhi* (aind. *-dhi*, griech. *-θι*) enthalten, also einem griech. **δωθι* entsprechen, und weil auch die 2. sg. praes. *dūdi* lautet, können formen wie *vedi* analogiebildungen nach *dūdi* sein (Brugmann, grdr. II, 1320, 1323; das 1320 angeführte *girdi* höre und andre derartige formen sind nicht belegt).

3) Heute alleinherrschend und schon im altlitauischen vorkommend (Bezenberger 222) ist im imperativ in der 2. sg. *-k*, alit. *-ki* und *-k* (refl. *-ki-s*), 1. pl. *-kime*, 2. pl. *-kite*, 1. dual. *-kiva*, 2. dual. *-kita*, das an den infinitivstamm tritt, z. b. *vēž-k* fabre, *gēlbē-k* hilf, *saký-k* sage. Wurzelschliessender dental erscheint vor dem *-k* als *s*, z. b. *metù* werfe: *mēsk, vedù* führe: *vēsk*. In dem *k* steckt, wie schon Schleicher (gramm. 230 f.) erkannt hat, eine partikel, aber nicht aind. *ca*, sondern wol aind. *cid* (Osthoff, perf. 355 anm.). Durch antritt dieser partikel an alte imperative wie *im* nimm, *iszrisz* bind los u. ähnl. sind

die heutigen formen *iñk*, *rišk* u. ähnl. entstanden; nach analogie solcher formen, die vor dem *-k* scheinbar den infinitivstamm haben, sind dann formen wie *gėlbėk*, *sakỹk*, *mėšk*, *vėšk* gebildet. Anders Bezzenberger 217 f., Prusik (ztschr. XXXIII, 157 f.) und Joh. Schmidt (bei Prusik, aao. 158 anm. 1).

C. Die tempora.

1. Das präsens.

Vgl. Uljanov, osnovy nastojaščago vremeni v staro-slavjanskom i litovskom jazykach. Warschau 1888; verf., lit. prät. 53 ff.; Brugmann, grdr. II, 884 ff., 909 ff.

§ 177. Klasse I: wurzelklasse (ind. II. klasse).

1. Idg. **esmi* bin. 1. sg. *esmi* und, mit herübernahme des *-u* der verba auf *-ō*, *esmū* (dazu die 2. sg. *esmi* neu gebildet), 2. sg. *esi*, 3. sg. *esti*, *est*; im plural und dual ist an stelle des schwachen stammes *s* der starke *es* eingedrungen: 1. pl. *esme*, 2. pl. *este*, 1. dual. *esva*, 2. dual. *esta*; opt. alit. *te-si*, part. *sqs* (pr. *-sins*). Diese formen sind teils altlitauisch, teils dialektisch noch heute gebräuchlich. In der heutigen schriftsprache ist das verbum substantivum völlig in die analogie der verba auf *-ō* übergegangen: 1. sg. *esū* usw.; die 3. pers. lautet *yrā*, das ein substantivum ist (Joh. Schmidt, ztschr. XXV, 595); part. *ēsqs*. Aus dem im litauischen verlorenen imperfektum vorlit. **ėsom* (= abulg. **jachō* im imperfektum, z. b. *nesē-achō*) ist *ē-* in das präsens gedrungen: 1. sg. *ēsū* usw., part. *ēsqs*. Der permissiv *tesē* kann als *te-sē* oder als *t-esē* aufgefasst werden; letzteres ist der endung *ē* wegen (vgl. alit. *te-si*: lat. *sit*) wahrscheinlicher.

2. Idg. **eimi* gehe. 1. sg. *eimi*, 2. sg. *eisi*, 3. sg. *eiti*, *eit* (letzteres dialektisch als aus **eita* verkürzt empfunden und dazu ein präsens 1. sg. *eitū* usw. neu gebildet; Bezzenberger, Bezz. beitr. IX, 334 ff.), plural und dual mit starkem stamm: 1. pl. *eime*, 2. pl. *eite*, 1. dual. *eiva*, 2. dual. *eita*; die 2. pl. lautet auch *eīste*, dessen *s* wol auf analogie von *ēste*, *dūste* beruht; imper. (unechter konjunktiv) 3. sg. *ei*, 1. pl. *eimē*, 1. dual. *eivā*; der schwache stamm *i* liegt vor im part. *ent-* (aus **jent-* = aind. *yant-*, Joh. Schmidt, ztschr. XXV, 595 anm.; pluralbild. 426). Nach analogie der verba auf *-ō* gebildet ist der pr. opt. 2. sg. *jeis*, 2. pl. *jeiti*. Im schriftlitauischen lautet das präsens jetzt *einū* nach klasse III.

3. Idg. **édmi* esse, im litauischen nur in der bedeutung „fresse“. 1. sg. *ėmi* aus und neben *ėdmi*. 3. sg. *ėsti*, *ėst*, 1. pl. *ėme*, 2. pl. *ėste*, 1. dual. *ėdra*, 2. dual. *ėsta*. Jetzt lautet das präsens *ėdu* (klasse VII A.) oder *ėdžu* (klasse VIII): nach klasse VII A. auch pr. 2. pl. opt. *idaiti*.

4. Idg. **relmi* will. 1. sg. alit. *pa-relmi*. 3. sg. *pa-relt*, refl. 1. sg. *velmē-s*: aind. *d-cr-ta*, lat. *rel-i-m*, got. 2. sg. *wil-ei-s*.

5. Idg. **dhēghmi* brenne. 1. sg. *degmi*: aind. 2. sg. *dhāk-shi*.

6. Idg. **sédmi* sitze. 3. sg. *sěst*, refl. 1. pl. *sědmē-s*: aind. 2. sg. *sāt-si*.

7. Idg. **leikmi* bleibe. 1. sg. *lēkmi*. 3. sg. *lēkti*, *lēkt*: aind. 2. dual. *rik-tam*, 2. sg. med. *rik-thās*.

8. Idg. **reūdmi* wehklage. 1. sg. *ráudmi*: av. 3. sg. med. *raostā*.

9. Idg. **jousmi* gürtel. 1. sg. *jūsmi* (neben *jūsiu* nach klasse VIII): av. *jās-ti*.

Die übrigen bei Schleicher (gramm. 253) und Kurschat § 1180 ff. angeführten präsentia auf *-mi* sind junge umbildungen alter präsentia auf *-ō*.

§ 178. Klasse II: reduplizierende klasse (ind. III. kl.).

1. Idg. **di-dōu-mi* gebe. Im litauischen und slavischen ist der schwache stamm idg. **de-d-* in die starken formen gedungen: **dedmi*, dann aber im litauischen aus den ausserpräsentischen formen *û* an stelle des *e* eingedrungen, um den zusammenfall mit **dedmi* von der idg. w. *dhē* zu vermeiden, daher 1. sg. **dūdmi*, daraus nach § 65, B 4. *dūmi*, 2. sg. *dūsi*, 3. sg. *dūsti*, *dūst*, 1. pl. *dūme*, 2. pl. *dūste*, der dual ist nicht belegt; heute gewöhnlich nach analogie der verba auf *-ō*: 1. sg. *dūdu*, 2. sg. *dūdi*, 3. *dūda* usw.

2. Idg. **dhi-dhē-mi* lege. Auch hier ist der schwache stamm idg. **dhe-dh-* = lit. *ded-* durchgeführt und so 1. sg. *dēmī* (aus **dedmi*), 2. sg. refl. *desē-s* (aus **detsē-s*), 3. sg. *dēsti*, *dest*, 2. pl. *dēste* (weitere formen sind nicht belegt) entstanden. Durch eindringen des *ē* der ausserpräsentischen formen entstand die flexion: 1. sg. *dēmī*, 3. sg. *dēsti*. Heute flektirt *dēti* im präsens meist nach analogie der verba auf *-ō*: 1. sg. *dedū*, 2. sg. *dedī*, 3. sg. *dēda* usw.

§ 179. Klasse III: präsenssuffix -*na*- (ind. IX. klasse).

Wie auch in den andern idg. sprachen ist die ursprünglich unthematische flexion nach verallgemeinerung des schwachen stamms thematisch geworden. Im schriftlitauischen gehören zu dieser klasse nur drei verba mit vokalisch schliessender wurzel: *einù* gehe (über die reste der alten flexion idg. **eimi* s. § 177, 2), *gàunu* bekomme (aind. *jundmi* mit abweichendem wurzelvokalismus) und *aunù* ziehe fussbekleidung an; dazu kommt noch lett. *sënu* binde (aind. *sināmi* mit andrer ablautstufe). In litauischen dialekten und im lettischen kommt diese präsensbildung in grösserem umfang vor, im lettischen auch bei konsonantisch schliessenden wurzeln, die dann aber stets auch inlautenden nasal haben, z. b. *brënu* (= lit. **bre-n-d-nu*) wate.

Anm. Die schwache form dieses präsenssuffixes, idg. -*na*-, von der aus der übergang in die flexion der verba auf -*ō* stattgefunden hat, mag mit dazu beigetragen haben, dass im litauischen die präsenssuffixe, die von alters her den ablaut *e:o* zeigen, diesen ablaut zu gunsten des *o* (lit. *a*) ausgeglichen haben.

§ 180. Klasse IV: präséntia mit innerem nasal (ind. VII. klasse).

Die bedeutung der litauischen verba dieser klasse ist überwiegend intransitiv-inchoativ und in dieser bedeutung ist diese präsensbildung auch auf abgeleitete verba übergegangen; ursprünglich ist diese bedeutung nicht, sie hat sich erst in litu-slavischer zeit entwickelt. In welchem verhältnis diese klasse zur vorigen steht, ist noch nicht genügend aufgeklärt; sicher ist nur, dass sie schon indogermanisch ist. Die wurzelsilbe steht auf der tiefstufe, doch kommen auch beispiele für hochtonige wurzelform nicht selten vor. Als beispiele dieser präséntia seien genannt: *tenkù* reiche hin: serb. *tekne*m; lett. *gëdu* (= lit. **gendu*) vermute: lat. -*hendō*, alb. *gëdem*; *limpù* bleibe kleben: abulg. *pri-lbna*, aind. *limpāmi*; *pa-bundù* erwache: abulg. *vz-bbna*, griech. *πυρδάνομαι*. Hierher gehören auch, wie schon Kurschat § 403 f. erkannt hat, präséntia wie *szålù* (Sz. *szulu*; Leskien, nomina 245 anm.) werde kalt, *bālù* werde weiss, *byrù* verstreue mich, *kylù* erhebe mich u. a. Manchmal ist der nasal auch in die ausserpräsentischen formen gedrunken, so in: **mīžu* (**myžu*) harne (lat. *mingō*).

prät. *myžau*, inf. *myžti*, dazu nach analogie von *renkù*: *rinkau*, *rinkti* u. dgl. ein neues präs. *męžù*; eben so sind die präsentia *senkù* falle (vom wasser) (lett. *siku* = lit. **sinku*, aind. *siñcāmi*) und *pa-si-gendù* sehne mich (zu *geisti* begehren) zu ihrem präsentischen *e* gekommen, nur ist bei diesen beiden verba der nasal auf das präsens beschränkt. Andre verba, die den präsensbildenden nasal verschleppen, nehmen noch ein andres präsenssuffix an, z. b. lett. *jūku* (= lit. **junku*) werde gewohnt (inf. *jukt*): lit. *junkstù* werde gewohnt; *jūngiu* spanne in's joch: lat. *jungō* (wo ebenfalls der nasal in ausserpräsentische formen gedrungen ist) neben *jugum*.

§ 181. Klasse V: präsenssuffix -*sta*-.

Diese präsensbildung lässt sich ausserhalb des litauischen nicht nachweisen; versuche, sie an bildungen in den übrigen idg. sprachen anzuknüpfen bei Schleicher (gramm. 246, komp. ⁴ 786), Brugmann (grdr. II, 1043 f.), Johansson (ztschr. XXXII, 507 ff.). Diese präsensbildung, deren bedeutung intransitiv-inchoativ ist, ist sehr verbreitet und hat auch denominativa ergriffen. Die wurzelsilbe erscheint überwiegend in der tieftönigen form. Beispiele: *virstù* falle um, *tirpstù* erstarre, *kilstù* erhebe mich, *tīstù* dehne mich aus, *misztù* mische mich, *dustù* komme in's keuchen, *djgstù* keime, *lūztù* breche intr., *témsta* wird dunkel, *gāstù* erschrecke intr., *sprógstu* prassle, spriesse. Nach *r* wird -*sta*- zu -*szta*- (§ 55, 2): *mīrsztu* sterbe. Bei vokalisch auslautender wurzel kommt diese präsensbildung nur in *džūstu* trockne intr. vor.

§ 182. Klasse VI: präsenssuffix -*da*-.

Diese, der griechischen durch -*θο*-: -*θε*- entsprechende präsensbildung kommt heute nur bei *vérdù* koche intr. und trans. (inf. *virtù*) vor; im altlitauischen ist noch belegt *ifchediens* (Bezenberger 89), das als *isz-eidens* hinausgegangen seiend zu lesen ist und ein aus dem präs. **eidu* (abulg. *ida*) verschlepptes *d* enthält.

§ 183. Klasse VII: präsenssuffix -*a*-.

A. Die wurzelsilbe steht auf der hochstufe (ind. I. klasse).

Über die bedeutung der verba dieser klasse lässt sich nichts bestimmtes sagen; sie ist teils intransitiv, teils transitiv. Beispiele: *sekù* folge: aind. *sāce*, griech. *ἔπομαι*, lat. *sequor*, air. *sechur*; *degù* brenne intr. und trans.: aind. *dāhami*; *velkù*

ziehe: abulg. *vlěka*; *neszù* trage: abulg. *nesq*; *metù* werfe: abulg. *meta*; *lesù* picke: got. *lisa*; lett. *perdu* pedo: griech. *πέγω*, ahd. *firzu*; *malù* mahle: lat. *molō*, got. *mala*; *vejù* winde, drehe: abulg. *vɔja*, aind. *váyami*; *lěkù* lasse zurück: got. *leiha*, griech. *λείπω*; *sněga* es schneit: griech. *λείπει*, ahd. *snīwit*; *vezù* fahre trans.: abulg. *veza*, aind. *vāhāmi*; *běgu* laufe, fliehe: russ. *běgu*; *spěju* habe musse: abulg. *spěja*, aind. *sphāyami*; *rěju* schichte auf: lat. *reor*. Mehrfach haben verba dieser klasse einen sekundären infinitivstamm, z. b. *tekù* laufe: *tek-ě-ti*, *gědu* singe: *gěd-ó-ti*.

B. Die wurzelsilbe steht auf der tiefstufe (ind. VI. klasse).

Auch hier lässt sich keine bestimmte bedeutung erkennen. Beispiele: *pisù* coeo; *riszù* binde; *minù* trete: russ. *mnu*; *pinù* flechte: abulg. *-pɔna*; *imù* nehme: abulg. *ima*; *lipù* steige; *sukù* drehe: russ. *sku*; *plakù* schlage; *dugu* wachse: got. *auka*. In präsentia wie *griāvù* stürze ein intr.: griech. *βούω*, lat. *-gruō*, *kliāvù* bleibe hangen, *pāvù* faule u. a. steht *ū* für *u* nach analogie von *rjti*: *ryjù*, *lȳti*: *lȳja* (verf., lit. prät. 72 f.).

§ 184. Klasse VIII: präsenssuffix *-ja-* (ind. IV. klasse).

Das suffix ist idg. *-jo-*: *-je-*, nicht *-ijo-*: *-ije-*, das lehrt das litauische in formen wie *spiduju* speie (Joh. Schmidt, ztschr. XXI, 285). Die bedeutung dieser litauischen präsentia ist überwiegend transitiv oder kausativ; die präsentia dieser klasse sind sehr zahlreich, zum teil dadurch, dass verba, die nach ausweis der verwandten sprachen ursprünglich einer andern klasse angehören, im litauischen in die *j*-klasse übergegangen sind. Die wurzelsilbe erscheint im litauischen überwiegend in der hochstufe; doch gibt es auch mehrere fälle, wo in übereinstimmung mit andern idg. sprachen tiefstufe erscheint. Beispiele: *spiriù* stosse mit dem fuss: griech. *ἀσπάζω*; *guliù* lege mich: griech. *βάλλω*; *sěju* säe: abulg. *sěja*; *lenkiù* biege; *kenczù* leide; *keliù* hebe. Verba mit wurzelhaftem *é* in den ausserpräsentischen formen haben im präsens mehrfach *e*, z. b. *kvepiù* dufte, *dvesiù* atme, *srebiù* schlürfe; hier ist *e* durch qualitative anlehnung an den hochstufigen vokal an die stelle von *a* getreten (vgl. griech. *ἔρος*: lat. *satus*). Ausserlitauische präsentia nach der klasse VII stehn z. b. folgenden *j*-präsentia gegenüber: *verczù* wende, kehre: lat.

vertō, got. *wairþa*; *berīu* streue: abulg. *berq*, griech. *q-έγω*, lat. *ferō*, got. *baīra*, aind. *bhāramī*; lett. *steidzū-s* eile: griech. *σείχω*.

§ 185. Präsenssuffix idg. -*sxo-*: -*sxe-*.

Diese bildung ist im litauischen verloren; dass sie aber einst vorhanden gewesen ist, darf man vielleicht aus dem *sz* von *aūszta* es tagt von der idg. w. *aus* schliessen (§ 65, B 7).

2. Das präteritum.

Vgl. verf., das litauische präteritum. Strassburg 1891.

§ 186. Formen des präteritums und ihr verhältnis zur präsensbildung.

Es gibt zwei formen des präteritums: in der einen hat das präteritum die endungen 1. sg. -*au*, 2. sg. -*ai*, 3. sg. -*o*, 1. pl. -*ome*, 2. pl. -*ote*, 1. dual. -*ora*, 2. dual. -*ota*, in der andern die endungen 1. sg. -*iau*, 2. sg. -*ei*, 3. sg. -*ė*, 1. pl. -*ėme*, 2. pl. -*ėte*, 1. dual. -*ėva*, 2. dual. -*ėta*.

1. Das präteritum auf -*au* usw. bilden fast alle verba der klassen IV und V, von den verba der klasse VIII alle diejenigen, deren wurzel auf einen langen monophthong oder einen i-diphthong ausgeht (z. b. *sēju* säe: prät. *sėjau*, *lėju* giesse: prät. *lėjau*), sowie *lėidžu* lasse: prät. *lėidau*, *grūdžu* stampfe: prät. *grūdau*, *grindžu* diele: prät. *grindaū* (nach KLD. s. v. jedoch *grindžaū*) und *grėndžu* (daneben *grėndu*) reibe, scheuere: prät. *grėndau*; ferner von verba anderer klassen *esmi*: prät. *buvau*, *eimi*: prät. *ėjau*, *dėmi*: prät. *dėjau*, *gdunu*: prät. *gavaū*, lett. *sėnu*: prät. *sēju*.

2. Das präteritum auf -*iau* bilden die meisten verba der klasse VIII, das zur klasse VI gehörige *vėrdu*: prät. *vėriaū*, von den verba der klasse I *ėdmi*: prät. *ėdžau*, von den verba der klasse II *dūmi*: prät. *daviaū*, von den verba der klasse III *aunū*: prät. *aviaū*, von den verba der klasse IV *skantū* hüpfte auf: prät. *skaczaū* und *tampū* werde: prät. *tapiaū*, von den verba der klasse V *mīrsztu* sterbe: prät. *mīriaū* und *szvīrksztu* pfeife: prät. *szvīrkszczau*.

3. Für die verba der klassen VII A und B gelten folgende regeln:

a) Von den verba der klasse VII A haben:

a) ein präteritum auf -*au* usw. diejenigen, deren wurzel auf *r*, *l*, *m*, *n*+kons. schliesst (z. b. *per-*

kù kaufe: prät. *pirkaũ*, *telpù* habe raum: prät. *tìlpaũ*, *krentù* nage: prät. *krimtaũ*, *kàndu* beisse: prät. *kàndau*), fast alle, die in der wurzelsilbe einen langen vokal oder diphthong haben (z. b. *szóku* springe: prät. *szókau*, *lèkù* lasse übrig.: prät. *likaũ*);

β) ein präteritum auf *-iau* usw. diejenigen, die vor wurzelschliessendem einfachem konsonanten *e* oder *a* haben (z. b. *sekù* folge: prät. *sekiaũ*, *malù* mahle: prät. *maliaũ*), sowie *mezgù* knote: prät. *mezgiaũ*, *rezgù* stricke: prät. *rezgiaũ*, *troskù* schwatze viel: prät. *troskiaũ* und *pùlu* falle: prät. *pùliau*.

b) Von den verba der klasse VII B haben ein präteritum auf *-iau* usw. alle verba mit dem wurzelvokal *i* vor wurzelschliessendem *n*, *m* (z. b. *pinù* flechte: prät. *pýniau*, *imù* nehme: prät. *èmiaũ*), ferner *muszù* schlage: prät. *musziaũ*, *lakù* fresse dünnes: prät. *lakiaũ*, *plakù* schlage: prät. *plakiaũ* und lett. *at-raugù-s* rülpe: prät. *at-raudzù-s*. Alle andern verba der klasse VII B haben ein präteritum auf *-au* usw.

§ 187. Vokalismus der wurzelsilbe.

1. Die überwiegende mehrzahl der verba hat den ablaut verloren und in allen formen denselben wurzelvokal, z. b. *sekù* folge: prät. *sekiaũ*, *malù* mahle: prät. *maliaũ*, *bègu* fliehe: prät. *bègau*, *szóku* hüpfte, springe: prät. *szókau*, *dirbu* arbeite: prät. *dirbau*, *lipù* steige: prät. *lipaũ*, *sukù* drehe: prät. *sukaũ*, *plakù* schlage: prät. *plakiaũ*, *dýgstu* keime: prät. *dýgau*, *lùžtu* breche intr.: prät. *lùžau*. Hierher gehören auch fälle wie *džáuju* trockne trans.: prät. *džóviau*, lett. *leiju* giesse: prät. *lèju* (verf., lit. prät. 102 ff.).

2. Findet vokalwechsel statt, so hat das präteritum (und der infinitiv) in den weitaus meisten fällen tieftonigen wurzelvokal, z. b. *lendù* kricche: prät. *lindaũ*, *snèga* es schneit: prät. *snigo*; nur in wenigen fällen hat das präteritum (und der infinitiv) hochtonigen wurzelvokal, z. b. *krepìu* dufte: prät. *krèpiaũ*, *vagiù* stehle: prät. *vogiaũ*.

3. Verba mit wurzelhaftem *e*, *a*, *i*, *u* vor wurzelschliessendem *r*, *l*, *m*, die ihr präsens nach der klasse VIII bilden, und verba mit wurzelhaftem *i* vor wurzelschliessendem *n*, die ihr präsens nach der klasse VII B bilden, zeigen im präteritum

dehnung des wurzelvokals, z. b. *geriù* trinke: prät. *gériaù*, *geliù* steche: prät. *géliaù*, *remiù* stütze: prät. *rémiaù*, *kariù* hänge: prät. *kóriaù*, *giriù* rühme: prät. *gýriaù*, *skiliù* schlage feuer an: prät. *skýliaù*, *duriù* steche: prät. *dúriaù*, *kuliù* dresche: prät. *kúliaù*, *stumiù* stosse: prät. *stúmiaù*, *pinù* flechte: prät. *pýniaù*. Hier liegt überall unursprüngliche dehnung vor, ausgegangen vom prät. *émiaù* nahm (verf., lit. prät. 117 ff.).

§ 188. Ursprung und flexion.

Dem präteritum liegen sekundäre verbalstämme auf idg. *-ā-* und idg. *-ē-* zu grunde und seine flexion kommt dadurch zu stande, dass an diese stämme nach art der unthematischen flexion die personalendungen treten, also 1. sg. *a+u*, daraus *-au*, *-ē+u*, daraus *-iaù*, 2. sg. *-ā+i*, daraus *-ai*, *-ē+i*, daraus *-ei* usw.

3. Das futurum.

§ 189.

Das futurum setzt sich aus dem futurum auf idg. *-sjō* und dem optativ des *s*-aorists zusammen (Joh. Schmidt, pluralbild. 423 ff.); anders Brugmann (grdr. II, 1101). Altes futurum liegt vor in der 1. sg. auf *-siu* = idg. *-sjō* und in den dialektischen formen der 1. plur. auf *-siame* = idg. *-sjomen*, ferner in dem dialektischen partizipium auf *sius* (= hochlit. **-siāš*) = idg. *-sjonts*. Alle übrigen formen sind optativformen des *s*-aorists: 3. sg. *-s* für *-si*, refl. *-si-s*, 1. pl. *-sime*, 2. pl. *-site*, 1. dual. *-siva*, 2. dual. *-sita*; part. *-sēs* = griech. *-oās*. Dialektisch kommen formen mit geschwundenem *i* vor, z. b. *árste* ihr werdet pflügen, *su-láuksme* wir werden erwarten (Kurschat § 1161; LB. 12).

4. Das imperfektum.

§ 190.

Das imperfektum wird gebildet, indem an den infinitivstamm die endungen 1. sg. *-davau*, 2. sg. *-davaì*, 3. sg. *-duro*, 1. pl. *-davome*, 2. pl. *-davote*, 1. dual. *-darova*, 2. dual. *-darota* treten, z. b. *sùkti* drehen: *sùkdavau*, *mylēti* lieben: *mylēdavau*.

D. Das verbum infinitum.

§ 191. Part. praes. act. I.

Das suffix *-nt-* = idg. *-nt-* tritt an den präsensstamm, z. b. *reža-nt-* fahrend trans. Die verba auf *-mi* haben vor

dem *-nt-* ein *e* entwickelt: pr. dat. sg. *empriki-sentismu* dem gegenwärtig seienden, alit. gen. pl. *prie-sienczu* der gegenwärtigen (vgl. lat. *sent-*), *ent-* gehend = aind. *yant-* (Joh. Schmidt, ztschr. XXV, 595 anm.); eben so beim part. fut. act. *dūṣēs* = griech. part. aor. *-oās*. Über die flexion s. §§ 116, 151 ff.

§ 192. Part. praes. act. II.

Es kommt nur im nominativ aller drei numeri vor und wird gebildet durch antreten des suffixes *-dama-*, fem. *-dama-* an den infinitivstamm, z. b. *sūk-damas* drehend. Der ursprung dieses *-dama-* ist dunkel, es hängt aber wol mit dem *-davau* des imperfekts zusammen.

§ 193. Part. perf. act.

Das suffix ist idg. *-vēns-*: *-us-*, lit. *-ęs*, alit. *-ens* (auf den nom. sg. masc. beschränkt): *-us-* (Joh. Schmidt, ztschr. XXVI, 329 ff., bes. 359 ff.; anders Brugmann, ztschr. XXIV, 69 ff., bes. 87 ff.; grdr. II, 410 ff.), z. b. nom. sg. masc. *vēžēs*, akk. sg. masc. *vēžusj*. Über die flexion s. §§ 117, 151 ff. Im vokalismus der wurzelsilbe folgt das part. perf. act. dem präteritum, z. b. *ēmēs* genommen habend nach *emiau* gegenüber pr. *immus*.

§ 194. Part. imperf.

Es hat das suffix nom. sg. masc. *-darēs*, stamm *-davus-*, und verhält sich zu *-davau* eben so wie z. b. *sūkēs*: *sukaū*. Die flexion ist dieselbe wie beim part. perf. act.

§ 195. Part. praes. pass.

Das suffix *-ma-* = idg. *-mo-* (vgl. abulg. *-mo-*) tritt an den präsensstamm, z. b. *vēža-mas* gefahren werdend. Im preussischen haben wir das suffix *-mana-* (nom. pl. fem. *po-klausī-manas*), das dem suffix griech. *-μερο-* entspricht; auch im altlitauischen findet sich *ifchrodimans* verratend (Bezenberger 227), das aber seiner aktiven bedeutung wegen sehr verdächtig ist.

§ 196. Part. fut. pass.

Dies partizip war nach Mieleke (anfangsgründe 80) schon zu beginn dieses jahrhunderts ungebräuchlich; es kommen bildungen auf *-semas* und *-simas* vor, von denen Bezenberger 227 nur die auf *-semas* an zwei stellen nachweist. Hierin kann ein futurpartizip stecken, denn *-semas* kann als *-siamas* = idg. *-sjomos* aufgefasst werden. Die form auf *-simas* ist

zu *-sime* (1. pl.) neu gebildet nach dem verhältnis von 1. pl. *tūrime*: part. praes. pass. *tūrimas*.

§ 197. Part. praet. pass.

Das suffix ist *-ta-* = idg. *-to-* (vgl. abulg. *-to-*, aind. *-ta-*, griech. *-to-*, lat. *-to-*, got. *-pa-*, *-da-*), z. b. *vēztas* gefahren, *imtas* genommen. Wo ablaut stattfindet, folgt dies partizip immer dem infinitiv, auch wenn er hochtonigen wurzelvokal gegenüber tieftonigem im präsens hat, z. b. *vōgtas* gestohlen: präs. *vagiū*, *srēbtas* geschlürft: präs. *srebiū*. Ursprünglich steht die wurzelsilbe bei dem suffix idg. *-to-* auf der tiefstufe und beispiele hierfür haben sich noch erhalten, wo die bedeutung adjektivisch geworden ist, z. b. *girtas* trunken: *gértas* getrunken, *tvirtas* fest: *tvértas* gefasst.

§ 198. Part. necessitatis.

Es wird aus dem part. praet. pass. gebildet, indem an das suffix *-ta-* das suffix *-ina-* = idg. *-ino-* tritt, z. b. *vēztinas*: *vēztas*, *imtinās*: *imtas* (verf., beitr. z. abulg. konj. 142; Leskien, nomina 405 f.; Brugmann, grdr. II, 1427; anders Joh. Schmidt bei Bersu, gutt. 134, Brugmann, am. journ. of phil. VIII, 441 ff., grdr. II, 152 f.).

§ 199. Infinitiv.

Er hat zwei formen, die beide ursprünglich tieftonige wurzelsilbe haben; doch ist dies verhältnis im litauischen oft gestört.

1. Das suffix ist *-ti*, refl. *-ti-s* (dialektisch oft *-tė*, refl. *-tė-s*; Schleicher, gramm. 314; Kursehat § 566; Wsew. Miller, beitr. VIII, 157; LB. 316); lautgesetzlich sind nur *-ti* und refl. *-tė-s*, *-tė* und refl. *-ti-s* beruhen auf ausgleichung; *-ti* ist = aind. *-taye* = idg. *-tejai*, also der dat. sg. eines stammes auf *-ti-* (Joh. Schmidt, ztschr. XXVI, 361).

2. Das suffix ist *-te*, das seiner form nach lok. sg. eines nomens auf *-ti-* ist (Joh. Schmidt, ztschr. XXVII, 287); dieser infinitiv kommt nur in verbindung in dem zugehörigen verbum finitum vor, z. b. *degtė dēga* es brennt lichterloh, *degtė nēdega* es brennt ganz und gar nicht.

§ 200. Supinum.

Es hat das suffix idg. *-tu-* (vgl. abulg. *-tū-*, aind. *-tu-*, lat. *-tu-*) und ist seiner form nach akk. sg., deckt sich also mit dem abulg., aind. und dem lat. supinum auf *-tum*, z. b. *dūtū* geben: abulg. *datz*, aind. *dātum*, lat. *datum*. Die wurzel-

silbe steht ursprünglich auf der hochstufe, doch ist durch ausgleichung mit dem vokalismus der wurzelsilbe des infinitivs vielfach die tieftonige wurzelform eingetreten.

E. Das verbum reflexivum.

§ 201.

Das verbum reflexivum wird gebildet durch anfügung von *-s*, älter *-si* an die aktivformen, wobei ursprüngliche lange vokale und diphthonge der personalsuffixe erhalten bleiben, z. b. 1. sg. *-û-s*: akt. *-u*, 2. sg. *-ě-s*: akt. *-i*, 1. pl. *-mé-s*: akt. *-me* (das aber auch anders beurteilt werden kann; § 171), 2. dual. *-to-s*: akt. *-ta*. In der 3. sg. fut. ist vor dem *-s* das im aktiv stets geschwundene *-i* erhalten, z. b. *sûkxi-s* er wird sich drehen: akt. *sûks*. Bei zusammengesetzten verba steht *si* zwischen präposition und verbum, z. b. *nu-si-dûti* sich begeben, sich ereignen.

F. Die abgeleiteten verba.

§ 202. Verba auf *-enu*, *-inu*.

Diese verba, von denen die auf *-inu* kausativbedeutung haben, flektiren ganz nach analogie der unabgeleiteten verba, z. b. präs. *gyrenû* lebe, *mokinû* lehre: prät. *gyvenaû*, *mokinaû*, fut. *gyrěsiu*, *mokĩsiu*, inf. *gyrénti*, *mokinti*. Die verba auf *-inu* sind, da sie im futurum lautgesetzlich mit den abgeleiteten verba auf *-yti* zusammenfallen, vielfach mit ihnen vermisch, so dass häufig bei demselben verbum beide formen neben einander vorkommen: *-au*: *-yti* neben *-inu*: *-inti*.

§ 203. Verba auf *-iu*, inf. *-ėti*.

Diese verba sind die abgeleiteten verba auf idg. *-ejō* (griech. verba auf *-ew*, lat. 2. konjugation). Die präsensflexion hat sich nach § 63, 3 lautgesetzlich aus der flexion auf idg. *-ejō* entwickelt: 1. sg. *-iu* = idg. *-ejō*, 2. sg. *-i* = urlit. *-ejei*; 3. sg. *-[i]*, refl. *-i-s* = idg. *-ejet*, 1. pl. *-ime* = idg. *-ejomen*, 2. pl. *-ite* = idg. *-ejete*, 1. dual. *-iva* = urlit. *-ejavā*, 2. dual. *-ita* = idg. *-ejetā*, z. b. *sraviû* fliesse: griech. *ζοέω*, *veizdžu* sehe: lat. *videō*. Alle ausserpräsentischen formen werden von dem stamm auf *-ē-* gebildet, z. b. prät. *sravėjau*, *veizdėjau*, fut. *sravėsiu*, *veizdėsiu*, inf. *sravėti*, *veizdėti*. Die bedeutung dieser verba ist fast durchweg intransitiv. Anders über diese

verba Streitberg (PBr. XIV, 224 ff.) und Brugmann (grdr. II, 1081 ff.).

§ 204. Verba auf *-au*, inf. *-yti*.

Im präsens haben diese verba dieselben endungen wie die präterita auf *-au* (§ 186); sie sind auch hier entstanden, indem an den stamm auf urlit. *-ā-* die endungen 1. sg. *-u*, 2. sg. *-i* usw. gefügt wurden. Der präsensstamm auf urlit. *-ā-* ist hier jedenfalls jünger als der infinitivstamm auf urlit. *-ī-*, der allen ausserpräsentischen formen zu grunde liegt; dabei ist zu beachten, dass im präteritum die endungen 1. sg. *-au* usw. ohne vermittlung eines *j* an das stammauslautende urlit. *i* antreten, wobei dies sich in *ij* auflöst und mit den endungen des präteritums nach § 63, 2 zu den endungen 1. sg. *-iau*, 2. sg. *-ei*, 3. sg. *-ė*, 1. pl. *-ėme*, 2. pl. *-ėte*, 1. dual. *-ėva*, 2. dual. *-ėta* verschmilzt, z. b. *sakaũ* sage, inf. *sakįti*, fut. *sakįsiu*, prät. *sakiaũ*.

§ 205. Verba auf *-au*, inf. *-oti*.

Die abgeleiteten verba auf *-au*, inf. *-oti*, bei denen die wurzelsilbe in der regel auf der tiefstufe steht, haben überwiegend resultative bedeutung und berühren sich sehr nahe mit verba wie lat. *cubare* liegen, eig. sich gelegt haben. Ihre präsensflexion unterscheidet sich in nichts von derjenigen der verba auf *-au*, inf. *-yti*; den ausserpräsentischen formen liegt derselbe stamm zu grunde wie dem präsens, z. b. *lindau* stecke, eig. hin hineingekrochen, prät. *lindojau*, fut. *lindosiu*, inf. *lindoti*.

§ 206. Verba auf *-ėju*, inf. *-ėti*.

Sie sind ursprünglich von den verba auf *-iu*, inf. *-ėti*, mit denen sie auch die intransitive bedeutung gemein haben, nicht geschieden gewesen; ein unterschied ist erst dadurch hineingekommen, dass schon in litu-slavischer zeit der stamm auf idg. *-ē-* auch in das präsens gedrungen ist. Mehrfach ist die ableitung von einem nomen auf *-ė* deutlich, so z. b. *seilėju* geifere, prät. *seilėjau*, fut. *seilėsiu*, inf. *seilėti*, abgel. von *seilė* geifer.

§ 207. Verba auf *-yju*, inf. *-yti*.

Nur wenige dieser verba sind echt litauisch und sind dann von nominalen *i*-stämmen abgeleitet, z. b. präs. *dalyjũ*, prät. *dalyjaũ*, fut. *dalýsiu*, inf. *dalýti* teilen, abgel. von *dalis* teil, *kirmýti* von würmern gefressen werden, abgel. von *kirmis* wurm (alter *i*-stamm, wie aind. *kými-s* zeigt), *rūdyti* ro-

sten, abgel. von *rūdis* rost. Zuweilen liegen auch *o*-stämme zu grunde, z. b. *vēnyti* einigen, abgel. von *vēnas* ein. Die überwiegende masse der abgel. verba auf *-yju*, inf. *-yti* sind slavische lehnwörter, z. b. *vēryti* glauben, für wahr halten, entlehnt aus poln. *wierzyć*.

§ 208. Verba auf *-oju*, inf. *-oti*.

Sie sind mehr oder minder klar erkennbare denominativa von fem. nominalstämmen auf idg. *-a-* und entsprechen völlig den slavischen verba auf abulg. *-aja*, inf. *-ati*, z. b. *pāsakoju* erzähle (abgel. von *pāsaka* erzählung), prät. *pāsakojau*, fut. *pāsakosiu*, inf. *pāsakoti*. Eine andre gruppe dieser abgeleiteten verba bilden die iterativa, bei denen dem *o* in der regel ein *i* vorausgeht, z. b. *radžóju* (iter. zu *redū* führe) führe hin und her, prät. *radžójau*, fut. *radžósiu*, inf. *radžóti*.

§ 209. Verba auf *-auju*, inf. *-auti*.

Am nächsten stehn diese verba den slavischen auf abulg. *-uja*, inf. *-orati*, mit denen sie auch die intransitive bedeutung gemein haben; sie sind teils durativ-iterativ, teils denominativ. Das *-au-* wird vor den endungen des präteritums *-au* usw. zu *-ar-*, z. b. *rēkauju* (iter. zu *rēkiu* schreie) lärmte, prät. *rēkavau*, fut. *rēkausiu*, inf. *rēkauti*, *keliāju* (abgel. von *kēlias* weg) reise, prät. *keliavaū*, fut. *keliāusiu*, inf. *keliāuti*.

§ 210. Verba auf *-āju*, inf. *-āti*.

Sie berühren sich auf's engste mit den abgeleiteten verba auf *-auju*, inf. *-auti*, namentlich im lettischen gehn beide klassen durch einander; daher erklärt es sich auch, dass diese verba im präteritum dieselbe endung, *-avau*, haben wie die verba auf *-auju*, inf. *-auti*. Es sind teils denominativa, teils entlehnte verba, z. b. *badāju* (abgel. von *bādas* hunger) leide hunger, prät. *badavaū*, fut. *badāusiu*, inf. *badāti*, *kasztāju* (entlehnt aus poln. *kosztować*) koste, prät. *kasztavaū*, fut. *kasztāusiu*, inf. *kasztāti*.

G. Betonung der verba.

§ 211. Einleitende bemerkungen.

Die betonung der verba ist weit einfacher als die der nomina, denn im allgemeinen ist der ton beim verbum wenig beweglich und daher leicht zu bestimmen; eine etwas grössere beweglichkeit tritt nur in der zusammensetzung mit präpositionen, mit der negation *ne* und den verbalpartikeln *be-* und

te- ein. Es empfiehlt sich daher, die betonung der einfachen verba von der betonung der zusammengesetzten verba gesondert zu besprechen.

I. Betonung der einfachen verba.

§ 212. Vorbemerkung.

Hinsichtlich der betonung lassen sich die verbalformen in drei gruppen gliedern: 1) das präsens, zu dem der indic. praes., der permissiv, das part. praes. act. I und das part. praes. pass. gehören; 2) das präteritum, zu dem ausser dem präteritum selbst noch das part. praet. act. gehört; 3) die zum infinitivstamm gehörenden formen: infinitiv, supinum (nebst optativ), imperativ, futurum nebst part. fut. act. u. pass., imperfectum nebst part. imperf., part. praes. act. II, part. praet. pass., part. necess. Wir betrachten die drei gruppen der reihe nach.

Anm. Das präteritum bildet nur bei den unabgeleiteten verba, die keinen sekundären infinitivstamm haben, und bei den abgeleiteten verba auf *-aũ*: *-ŷti*, *-enũ*, *-inũ*, *-ŷjũ*, *-auju* und *-iũ* eine gruppe für sich; in allen übrigen fällen gehört es zur gruppe des infinitivstamms.

§ 213. Das präsens.

1) Steht in der 1. sg. praes. der ton auf der stammsilbe, so ist er unbeweglich und, wenn die 1. sg. praes. zweisilbig ist, stets gestossen; z. b. 1. sg. *dugu* wachse: 2. sg. *dugi*, 3. sg. *duga* usw.; 1. sg. *bėgu* laufe: 2. sg. *bėgi*, 3. sg. *bėga* usw.; 1. sg. *vėizdũ* sehe: 2. sg. *vėizdi*, 3. sg. *veizd* usw.; 1. sg. *pĩldau* fülle: 2. sg. *pĩldai*, 3. sg. *pĩldo* usw.; 1. sg. *kĩbau* hange: 2. sg. *kĩbai*, 3. sg. *kĩbo* usw.

2) Steht in der 1. sg. praes. der ton auf der endsilbe, so bleibt er auch in der 2. sg. auf der endsilbe, geht aber in allen übrigen personen auf die stammsilbe, und zwar, falls deren beschaffenheit es zulässt, als geschleifter ton, z. b. 1. sg. *velkũ* schleppe, ziehe: 2. sg. *velkĩ*, aber 3. sg. *velka* usw.; 1. sg. *metũ* werfe: 2. sg. *metĩ*, aber 3. sg. *mėta* usw.; 1. sg. *sukũ* drehe: 2. sg. *sukĩ*, aber 3. sg. *sũka* usw.

Anm. Der permissiv, der ja überhaupt nur bei verba mit betonter endung in der 1. sg. praes. bildbar ist (§ 175, 2), hat den ton stets auf der endsilbe, z. b. *te-velkė*, *te-metė*, *te-sukė*.

§ 214. Das präteritum.

1) Steht in der 1. sg. praes. der ton auf der stammsilbe, so bleibt er meist auch im ganzen präteritum unverändert auf der stammsilbe und zwar ist auch hier der ton gestossen, wo er im präsens gestossen ist; z. b. 1. sg. praes. *dugu* wachse: prät. *đugau*; 1. sg. praes. *běgu* laufe: prät. *běgau*; 1. sg. praes. *pildau* fülle: prät. *pildžau*. Die abgel. verba auf *-đuju* und *-űju* haben im präteritum (1. u. 2. sg.) den ton stets auf der endsilbe; z. b. 1. sg. praes. *keliđuju* reise: prät. *keliavaũ*, 1. sg. praes. *badűju* leide hunger: prät. *badavaũ*. Ferner haben mehrere vereinzelte verba mit gestossener stammsilbe im präsens im präteritum (1. u. 2. sg.) den ton auf der endsilbe; z. b. 1. sg. *dũmi*, *dũdu* gebe: prät. *daviaũ*, 1. sg. *gũnu* empfang: prät. *gavaũ*, 1. sg. praes. *mĩrsztu* sterbe: prät. *mĩriaũ*, 1. sg. *tẽmstu* werde dunkel: prät. *temaũ*, 1. sg. praes. *vẽrdu* koche intr. und trans.: prät. *viriaũ*, 1. sg. praes. *szlűju* fege: prät. *szlaviaũ* und einige andre (Kurschat § 1225).

2) Steht in der 1. sg. praes. der ton auf der endung, so steht er in der regel auch in der 1. und 2. sg. praet. auf der endung, geht aber in allen übrigen personen auf die stammsilbe, und zwar, eben so wie im präsens, als geschleifter ton, wenn die beschaffenheit der stammsilbe es zulässt; z. b. 1. sg. praes. *velkũ* schleppe, ziehe: 1. sg. praet. *vilkaũ*, 2. sg. *vilkaĩ*, aber 3. sg. *vilko* usw.; 1. sg. praes. *metũ* werfe: 1. sg. praet. *meczaũ*, 2. sg. *meteĩ*, aber 3. sg. *mětẽ* usw.; 1. sg. praes. *sukũ* drehe: 1. sg. praet. *sukaũ*, 2. sg. *sukaĩ*, aber 3. sg. *sũko* usw.; 1. sg. praes. *imũ* nehme: 1. sg. praet. *ẽmiaũ*, 2. sg. *ẽmeĩ*, aber 3. sg. *ẽmẽ* usw. Verba mit wurzelschliessendem *r*, *l*, *m*, *n* haben im präteritum gestossenen ton auf der stammsilbe, wenn diese im präteritum gedehnten vokal gegenüber kurzem vokal im präsens und infinitiv hat; z. b. 1. sg. praes. *giriũ* rühme: prät. *gýriau*, 1. sg. praes. *pĩlũ* giesse: prät. *pýliau*, 1. sg. praes. *semĩũ* schöpfe: prät. *sẽmiau*, 1. sg. praes. *ginũ* wehre: prät. *gýniau*; eben so 1. sg. praes. *tyriũ* erfahre (das auch im präsens langen vokal gegenüber kurzem im infinitiv hat): prät. *týriau*.

Anm. Nach Kurschat § 1229 haben einige verba mit *ẽ* im präteritum gegenüber *e* im präsens und infinitiv den ton in der 1. und 2. sg. praet. auf der endsilbe und dann in den übrigen personen geschleiften ton auf der stammsilbe; z. b. 1. sg. praes. *berĩũ* streue: *bériaũ*, 1. sg. praes. *remĩũ* stütze: prät. *rẽmiaũ*.

§ 215. Der infinitivstamm.

1. Steht in der 1. sg. praes. und praet. der ton auf der stammsilbe, so bleibt er auch im infinitivstamm auf der stammsilbe, und zwar ist er gestossen, wenn er im präsens und präteritum gestossen ist: z. b. 1. sg. praes. *augu* wachse, 1. sg. praet. *augau*: inf. *augti*: 1. sg. praes. *bėgu* laufe, 1. sg. praet. *bėgau*: inf. *bėgti*: 1. sg. praes. *pildau* fülle, 1. sg. praet. *pildžau*: inf. *pildyti*. Diejenigen verba, die im präsens gestossenen ton auf dem stamm haben, im präteritum aber in der 1. und 2. sg. die endsilbe betonen, folgen im infinitiv dem präsens: z. b. 1. sg. praes. *keliāju* reise, 1. sg. praet. *keliaraũ*: inf. *keliąti*: 1. sg. praes. *badāju* leide hunger, 1. sg. praet. *badaraũ*: inf. *badūti*: 1. sg. praes. *dūmi, dūdu* gebe, 1. sg. praet. *daciaũ*: inf. *dūti*: 1. sg. praes. *gānuu* empfangen, 1. sg. praet. *gacaũ*: inf. *gāuti*: 1. sg. praes. *tėmstu* werde dunkel, 1. sg. praet. *temaũ*: inf. *tėmti*: 1. sg. praes. *rėrdu* koche intr. und trans., 1. sg. praet. *viriaũ*: inf. *virti*: 1. sg. praes. *szlāju* fege, 1. sg. praet. *szlariaũ*: inf. *szlūti*. Eine ausnahme bildet nur 1. sg. praes. *mirsztu* sterbe, 1. sg. praet. *miriaũ*: inf. *mirti* (mit geschleiftem, nicht mit gestossenem ton auf der stammsilbe).

2. Steht in der 1. sg. praes. und praet. der ton auf der endung, so hat der infinitivstamm in der regel geschleiften ton: z. b. 1. sg. praes. *velkū* schleppe, ziehe, 1. sg. praet. *vilkaũ*: inf. *vilkti*: 1. sg. praes. *genū* treibe (vieh), 1. sg. praet. *giniaũ*: inf. *giñti*. Hingegen haben gestossenen ton:

a. die verba mit wurzelauslautendem *y* und *ū*, z. b. 1. sg. praes. *gyjū* lebe auf, genese, 1. sg. praet. *gijaũ*: inf. *gyti*: 1. sg. praes. *pūcū* faule, 1. sg. praet. *purcaũ*: inf. *pūti*:

b. die intransitiven verba mit wurzelauslautendem *r* und *l*, die ihr präsens nach der klasse IV bilden (§ 180): z. b. 1. sg. praes. *yrū* trenne mich auf, 1. sg. praet. *irāũ*: inf. *irti*: 1. sg. praes. *kylū* erhebe mich, 1. sg. praet. *kilaũ*: inf. *kilti*:

c. die verba mit wurzelhaftem *e* und *a* vor wurzelauslautender muta oder spirans, haben im infinitiv kurzen gestossenen wurzelvokal: z. b. 1. sg. praes. *sekū* folge, 1. sg. praet. *sekiaũ*: inf. *sekti*: 1. sg. praes. *lesū* picke, 1. sg. praet. *lesiaũ*: inf. *lēsti*: 1. sg. praes. *lakū* fresse dünnes, 1. sg. praet. *lakiaũ*: inf. *lōkti*: 1. sg. praes. *kasū* grabe, 1. sg. praet. *kasiaũ*: inf. *kāsti*:

d. die abgel. verba auf *-enu*, *-inu*, *-au*: *-yti*, *-yju*, die

in der 1. sg. praes. und praet. den ton auf der endsilbe haben, haben im infinitiv gestossenen ton auf dem ableitungssuffix; z. b. 1. sg. praes. *gyvenù* lebe, 1. sg. praet. *gyvenau̯*: inf. *gyvėnti*; 1. sg. praes. *mokinù* lehre, 1. sg. praet. *mokinau̯*: inf. *mokinti* (*mok̃ti*); 1. sg. praes. *sakaũ* sage, 1. sg. praet. *sakiau̯*: inf. *sakỹti*; 1. sg. praes. *dalyjũ* teile, 1. sg. prät. *dalyjaũ*: inf. *dalỹti*.

3) Steht in der 1. sg. praes. der ton auf der endsilbe und hat das präteritum gestossenen ton auf der stammsilbe, so hat der infinitivstamm gestossenen ton; z. b. 1. sg. praes. *geriũ* trinke, 1. sg. praet. *gėriau̯*: inf. *gėrti*; 1. sg. praes. *keliũ* hebe, 1. sg. praet. *kėliau̯*: inf. *kėlti*; 1. sg. praes. *semiũ* schöpfe, 1. sg. praet. *sėmiau̯*: inf. *sėmti*; 1. sg. praes. *pinũ* flechte, 1. sg. praet. *pjniau̯*: inf. *pinti*; 1. sg. praes. *kariũ* hänge auf, 1. sg. praet. *koriau̯*: inf. *kárti*. Diesen verba schliessen sich die verba mit wurzelhaftem *a* vor wurzelauslautendem *r* und *l* an, die im präteritum keine dehnung des *a* zu *o* eintreten lassen und in der 1. sg. praet. den ton auf der endsilbe haben; z. b. 1. sg. praes. *ariũ* pflüge, 1. sg. praet. *ariau̯*: inf. *árti*; 1. sg. praes. *malũ* mahle, 1. sg. praet. *maliau̯*: inf. *málti*.

4) Unabgeleitete verba mit einem sekundären infinitivstamm auf *-o-* oder *-ė-* haben in der regel den gestossenen ton auf dem ableitungsvokal, auch wenn im präsens die stammsilbe den (gestossenen) ton hat; z. b. 1. sg. praes. *mėgmĩ*, *mėgũ* schlafe: inf. *mėg-ó-ti*; 1. sg. praes. *gėdmĩ*, *gėstu* singe (ein geistliches lied): inf. *gėd-ó-ti*; 1. sg. praes. *tekũ* laufe, fliesse: inf. *tek-ė-ti*; 1. sg. praes. *móku* vermag, zahle: inf. *mok-ė-ti*. Nur wenige verba mit gestossen betonter stammsilbe im präsens behalten auch im infinitiv den gestossenen ton auf der stammsilbe, z. b. 1. sg. praes. *gėlbu* helfe: inf. *gėlb-ė-ti* (unabgel. verba mit sekundärem infinitivstamm auf *-o-*, die durchweg gestossenen ton auf der stammsilbe haben, gibt es nicht).

Anm. Dieselbe regel gilt auch für die abgel. verba auf *-iu-*: *-ėti*; auch diese haben den ton im infinitiv fast stets auf dem ableitungssuffix, mag er im präsens auf der end- oder (als gestossener ton) auf der stammsilbe liegen; z. b. 1. sg. praes. *regiũ* sehe: inf. *reg-ė-ti*; 1. sg. praes. *sėdžu* sitze: inf. *sėd-ė-ti*. Selten hat die stammsilbe auch im infinitiv den gestossenen ton; z. b. 1. sg. praes. *kósiũ* huste: inf. *kós-ė-ti*.

Über die betonung der partizipia s. § 153.

II. Betonung des zusammengesetzten verbs.

§ 216. Vorbemerkung.

Die durch zusammensetzung der verba mit präpositionen oder mit der negation *ne* oder den partikeln *be-* und *te-* oft hervorgerufene bewegung des tons findet stets in der weise statt, dass der ton das verbum verlässt und auf die präposition, bez. auf *ne*, *be-*, *te-* übergeht. Ist das verbum mit mehreren präpositionen zusammengesetzt, so geht der ton, wenn er das verbum verlässt, stets auf die der verbalform unmittelbar vorhergehende präposition über; eben so geht der ton, wenn zwischen präposition und verbalform das reflexivische *si* steht, auf dieses über, nicht auf die präposition; z. b. *vêdê* er führte, *pãr-vêdê* er führte nach hause, *par-si-vêdê* er führte mit sich nach hause. Eine ausnahme machen die zusammensetzungen mit der präposition *per*, in denen bei sämtlichen verba in allen formen des verbum finitum und infinitum ausnahmslos die präposition den gestossenen ton hat; z. b. *bêgu* laufe: *pêr-bêgu* laufe hindurch; *skirti* trennen, scheiden: *pêr-skirti* auseinanderteilen, *pêr-si-skirti* sich zerteilen. Von den zusammensetzungen mit *per* ist bei den folgenden regeln abgesehen. Ferner gilt als allgemeine regel, dass bei abgel. verba (und desgleichen bei den zum infinitivstamm gehörenden formen der unabgel. verba mit sekundärem infinitivstamm) die betonung durch zusammensetzung keine veränderung erleidet. Aber auch bei primären verba, die keinen sekundären infinitivstamm haben, findet keine bewegung des tons statt, wenn die stammsilbe gestossenen ton hat.

Auch hier betrachten wir präsens, präteritum und infinitivstamm gesondert. Dazu kommen dann noch als vierte gruppe die partizipia.

§ 217. Das präsens.

1) Ist die stammsilbe lang, d. h. hat sie einen natura oder positione langen vokal, so bleibt der ton unverändert; z. b. *baudžù* züchtige: *nebaudžù* züchtige nicht; *geidžù* begehre: *už-si-geidžù* bekomme verlangen.

Anm. Eine ausnahme von dieser regel bilden die meisten langsilbigen verba der klasse VII A, indem bei ihnen der ton auf die vorsilbe übergeht, z. b. *ž-lendu* krieche hinein, *nù-kertu* haue ab, *ùž-velku* schleppe hinauf; hingegen heisst es *isz-lëkù* bleibe übrig.

2) Ist die stammsilbe kurz, so verlässt der ton in allen formen das verbum; z. b. *metù* werfe; *pà-metu* werfe hin, verliere; *geriù* trinke: *pri-si-geriu* trinke mich voll.

§ 218. Das präteritum.

1) Hat das präteritum die flexion *-au*, *-ai*, *-o* usw., so bleibt der ton in allen formen auf dem verbum; z. b. *likaũ* liess: *at-likaũ* verrichtete, *kirtaũ* hieb: *i-kirtaũ* hieb hinein.

2) Hat das präteritum die flexion *-iau*, *-ei*, *-é* usw., so verlässt der ton in allen formen das verbum, einerlei ob die stammsilbe kurz oder lang ist; z. b. *sekiaũ* folgte: *at-si-sekiau* fand mich wieder zurecht, *verkiaũ* weinte: *áp-verkiau* beweinte.

§ 219. Der infinitivstamm.

In den zum infinitivstamm gehörenden formen wird (abgesehen von den partizipia) durch die zusammensetzung keine bewegung des tons veranlasst; z. b. *nészti* tragen: *nu-nészti* hintragen, hinabtragen; *deňgsiu* werde decken: *at-deňgsiu* werde aufdecken.

§ 220. Die partizipia.

Eine zurückziehung des tons findet nur bei denjenigen partizipia statt, die überhaupt beweglichen ton haben (§ 153): part. praes. act. I und II, part. praes. pass., part. praet. pass., part. necess., und zwar verlieren diese partizipia den ton nur in denjenigen kasus, in denen er sonst auf der stammsilbe steht.

1) Part. praes. act. I. Hier findet eine zurückziehung des tons nur bei verba mit kurzer stammsilbe statt; z. b. a. sg. masc. *nészantĩ* den tragenden: *pri-neszantĩ* den herbeitragenden. Verba mit langer stammsilbe, die auch sonst unbeweglichen ton haben, behalten ihn auch in der zusammensetzung auf der stammsilbe, z. b. a. sg. masc. *kalbantĩ* den redenden: *nekalbantĩ* den nicht redenden.

2) Part. praes. act. II. Auch hier findet zurückziehung des tons fast nur bei verba mit kurzer stammsilbe statt; bei verba mit langer stammsilbe findet sie sich seltner, hier bleibt vielmehr der ton lieber auf der verbalform; z. b. *likdamas* zurücklassend: *át-likdamas* vollendend, aber *veřk-damas* weinend: *ap-veřkdamas*, seltner *áp-verkdamas* beweinend.

3) Part. praes. pass. Zurückziehung des tons findet sowol bei kurzer als auch bei langer stammsilbe statt; z. b.

reṁtas gestützt: *ṛ-remtas* eingestemmt, *piṛktas* gekauft: *āt-piṛktas* losgekauft.

4) Part. necess. Hier gilt dieselbe regel wie bei dem part. praet. pass.; z. b. *reṁtinas* zu stützender: *ṛ-remtinas* einzustemmender, *piṛktinas* zu kaufender, *āt-piṛktinas* (aber auch *at-piṛktinas*) loszukaufender.

H. Paradigmata.

§ 221. Das verbum substantivum.

Präsens.

	flexion auf - <i>mi</i>		flexion auf - <i>ō</i>
indik. sg. 1.	<i>esmi</i>		<i>esū</i>
2.		<i>esi</i>	
3.	<i>ēsti</i> (<i>ēsti</i>)		<i>yṛā</i>
pl. 1.	<i>ēsme</i> (<i>ēsme</i>)		<i>ēsame</i> (<i>ēsame</i>)
2.	<i>ēste</i> (<i>ēste</i>)		<i>ēsate</i> (<i>ēsate</i>)
dual. 1.	<i>ēsca</i> (<i>ēsca</i>)		<i>ēsava</i> (<i>ēsava</i>)
2.	<i>ēsta</i> (<i>ēsta</i>).		<i>ēsata</i> (<i>ēsata</i>).

permissiv *t-esē* (*t-ēsti*).

imper. sg. 2. *būk*

pl. 1. *būkime*

2. *būkite*

dual. 1. *būkiva*

2. *būkita*.

part. act. I. *ēsqs* (*ēsqs*).

gerund. *ēsant* (*ēsant*).

part. act. II. *būdamas*.

Präteritum.		Futurum.
sg. 1. <i>buraū</i>		sg. 1. <i>būsiu</i>
2. <i>buraī</i>		2. <i>būsi</i> [§ 69, 2 B).
3. <i>būro</i>		3. <i>būs</i> (aus <i>*būs</i> nach
pl. 1. <i>būrome</i>		pl. 1. <i>būsime</i>
2. <i>būrote</i>		2. <i>būsīte</i>
dual. 1. <i>būrova</i>		dual. 1. <i>būsiva</i>
2. <i>būrota</i> .		2. <i>būsita</i> .
part. <i>būrēs</i> .		part. <i>būsēs</i> .
gerund. <i>būrus</i> .		gerund. <i>būsēnt</i> .

Imperfektum.	Infinitiv.
ind. sg. 1. <i>búdavau</i>	<i>búti, bíte.</i>
2. <i>búdavai</i>	Supinum.
3. <i>búdavo</i>	<i>bútū.</i>
pl. 1. <i>búdavome</i>	Optativ.
2. <i>búdavote</i>	sg. 1. <i>bútumbiau</i> , gew. <i>bú-</i>
dual. 1. <i>búdavova</i>	2. <i>bútumbei</i> [czau
2. <i>búdavota.</i>	3. <i>bútū</i>
part. <i>búdarēs.</i>	pl. 1. <i>bútumbime</i>
gerund. <i>búdarus.</i>	2. <i>bútumbite</i>
	dual. 1. <i>bútumbiva</i>
	2. <i>bútumbita.</i>

§ 222. Die unabgeleiteten verba.

A. Das verbum aktivum (und passivum).

Als paradigmata seien gewählt: *dirbti* arbeiten, *kiřsti* hauen, *vėžti* fahren trans., *pinti* flechten, *geįsti* begehren.

Präsens.

indik. sg. 1. <i>dirbu</i>	<i>kertū</i>	<i>vežū</i>	<i>pinū</i>	<i>geidžū</i>
2. <i>dirbi</i>	<i>kerti</i>	<i>veži</i>	<i>pini</i>	<i>geidi</i>
3. <i>dirba</i>	<i>keřta</i>	<i>vėža</i>	<i>pina</i>	<i>geidža</i>
pl. 1. <i>dirbame</i>	<i>keřtame</i>	<i>vėžame</i>	<i>piname</i>	<i>geidžame</i>
2. <i>dirbate</i>	<i>keřtate</i>	<i>vėžate</i>	<i>pinate</i>	<i>geidžate</i>
dual. 1. <i>dirbara</i>	<i>keřtava</i>	<i>vėžava</i>	<i>pinava</i>	<i>geidžava</i>
2. <i>dirbata</i>	<i>keřtata</i>	<i>vėžata</i>	<i>pinata</i>	<i>geidžata</i>
permissiv —	<i>te-kertė</i>	<i>te-vežė</i>	<i>te-pinė</i>	<i>te-geidė</i>
<i>te-dirba</i>	<i>tė-kerta</i>	<i>tė-veža</i>	<i>tė-pina</i>	<i>te-geidža</i>
imper. sg. 2. <i>dirbk</i>	<i>kiřsk</i>	<i>vėžk</i>	<i>pink</i>	<i>geįsk</i>
pl. 1. <i>dirbkime</i>	<i>kiřskime</i>	<i>vėžkime</i>	<i>pinkime</i>	<i>geįskima</i>
2. <i>dirbkite</i>	<i>kiřskite</i>	<i>vėžkite</i>	<i>pinkite</i>	<i>geįskite</i>
dual. 1. <i>dirbkiva</i>	<i>kiřskiva</i>	<i>vėžkiva</i>	<i>pinkiva</i>	<i>geįskiva</i>
2. <i>dirbkita</i>	<i>kiřskita</i>	<i>vėžkita</i>	<i>pinkita</i>	<i>geįskita</i>
part. act. I. <i>dirbąs</i>	<i>keřtąs</i>	<i>vėžąs</i>	<i>pinąs</i>	<i>geidžąs</i>
gerund. <i>dirbant</i>	<i>keřtant</i>	<i>vėžant</i>	<i>pinant</i>	<i>geidžant</i>
part. act. II. <i>dirbdamas</i>	<i>kiřsdamas</i>	<i>vėždamas</i>	<i>pinkdamas</i>	<i>geįsdamas</i>
part. pass. <i>dirbamas</i>	<i>keřtamas</i>	<i>vėžamas</i>	<i>pinamas</i>	<i>geidžamas</i>

Präteritum.

sg. 1. <i>dirbau</i>	<i>kirtaũ</i>	<i>vėžiaũ</i>	<i>pýniau</i>	<i>geidžaũ</i>
2. <i>dirbai</i>	<i>kirtai</i>	<i>vėžeĩ</i>	<i>pýnei</i>	<i>geideĩ</i>
3. <i>dirbo</i>	<i>kirto</i>	<i>vėžė</i>	<i>pýnė</i>	<i>geidė</i>
pl. 1. <i>dirbome</i>	<i>kirtome</i>	<i>vėžėme</i>	<i>pýnėme</i>	<i>geidėme</i>
2. <i>dirbote</i>	<i>kirtote</i>	<i>vėžėte</i>	<i>pýnėte</i>	<i>geidėte</i>
dual. 1. <i>dirbora</i>	<i>kirtora</i>	<i>vėžėra</i>	<i>pýnėra</i>	<i>geidėra</i>
2. <i>dirbota</i>	<i>kirtota</i>	<i>vėžėta</i>	<i>pýnėta</i>	<i>geidėta</i>
part. act. <i>dirbęs</i>	<i>kirtęs</i>	<i>vėžęs</i>	<i>pýnęs</i>	<i>geidęs</i>
gerund. <i>dirbus</i>	<i>kirtus</i>	<i>vėžus</i>	<i>pýnus</i>	<i>geidus</i>
pass. part. <i>dirbtas</i>	<i>kirstas</i>	<i>vėžtas</i>	<i>pintas</i>	<i>geistas</i>
part. nec. <i>dirbtinas</i>	<i>kirstinas</i>	<i>vėžtinas</i>	<i>pintinas</i>	<i>geistinas</i>

Futurum.

sg. 1. <i>dirbsiu</i>	<i>kĩrsiu</i>	<i>vėsziau</i>	<i>pĩsiu</i>	<i>geisiu</i>
2. <i>dirbsi</i>	<i>kĩrsi</i>	<i>vėszĩ</i>	<i>pĩsi</i>	<i>geisĩ</i>
3. <i>dirbs</i>	<i>kĩrs</i>	<i>vėsz</i>	<i>pĩs</i>	<i>geis</i>
pl. 1. <i>dirbsime</i>	<i>kĩrsime</i>	<i>vėszime</i>	<i>pĩsime</i>	<i>geisime</i>
2. <i>dirbsite</i>	<i>kĩrsite</i>	<i>vėszite</i>	<i>pĩsite</i>	<i>geisite</i>
dual. 1. <i>dirbsiva</i>	<i>kĩrsiva</i>	<i>vėsziva</i>	<i>pĩsiva</i>	<i>geisiva</i>
2. <i>dirbsita</i>	<i>kĩrsita</i>	<i>vėszita</i>	<i>pĩsita</i>	<i>geisita</i>
part. act. <i>dirbsęs</i>	<i>kĩrsęs</i>	<i>vėszęs</i>	<i>pĩsęs</i>	<i>geisęs</i>
gerund. <i>dirbsent</i>	<i>kĩrsent</i>	<i>vėszent</i>	<i>pĩsent</i>	<i>geisent</i>
part. pass. <i>dirbsimas</i>	<i>kĩrsimas</i>	<i>vėszimas</i>	<i>pĩsimas</i>	<i>geisimas</i>

Imperfektum.

sg. 1. <i>dirbdavau</i>	<i>kĩrslavau</i>	<i>vėždavau</i>	<i>pĩndavau</i>	<i>geĩsdavau</i>
2. <i>dirbdavai</i>	<i>kĩrslavai</i>	<i>vėždavai</i>	<i>pĩndavai</i>	<i>geĩsdavai</i>
3. <i>dirbdavo</i>	<i>kĩrslavo</i>	<i>vėždavo</i>	<i>pĩndavo</i>	<i>geĩsdavo</i>
pl. 1. <i>dirbdavome</i>	<i>kĩrslavome</i>	<i>vėždavome</i>	<i>pĩndavome</i>	<i>geĩslavome</i>
2. <i>dirbdavote</i>	<i>kĩrslavote</i>	<i>vėždavote</i>	<i>pĩndavote</i>	<i>geĩsdavote</i>
dual. 1. <i>dirbdavora</i>	<i>kĩrslavora</i>	<i>vėždavora</i>	<i>pĩndavora</i>	<i>geĩsdavora</i>
2. <i>dirbdavota</i>	<i>kĩrslavota</i>	<i>vėždavota</i>	<i>pĩndavota</i>	<i>geĩsdavota</i>
part. <i>dirbdavęs</i>	<i>kĩrslavęs</i>	<i>vėždavęs</i>	<i>pĩndavęs</i>	<i>geĩsdavęs</i>
gerund. <i>dirbdavus</i>	<i>kĩrslavus</i>	<i>vėždavus</i>	<i>pĩndavus</i>	<i>geĩsdavus</i>

Infinitiv.

<i>dìrbti</i>	<i>kìrsti</i>	<i>vèzti</i>	<i>pìnti</i>	<i>geìsti</i>
<i>dìrbte</i>	<i>kìrstè</i>	<i>veztè</i>	<i>pintè</i>	<i>geistè</i>

Supinum.

<i>dìrbtū</i>	<i>kìrstū</i>	<i>vèztū</i>	<i>pìntū</i>	<i>geìstū</i>
---------------	---------------	--------------	--------------	---------------

Optativ.

- sg. 1. *dìrbtumbiau*, *kìrstumbiau*, *vèztumbiau*, *pìntumbiau*, *geìstumbiau*,
 gew. *dìrb-* gew. *kìrs-* gew. *vèž-* gew. *pìn-* gew. *geìs-*
czau *czau* *czau* *czau* *czau*
 2. *dìrbtumbei* *kìrstumbei* *vèztumbei* *pìntumbei* *geìstumbei*
 3. *dìrbtū* *kìrstū* *vèztū* *pìntū* *geìstū*
- pl. 1. *dìrbtumbime* *kìrstumbime* *vèztumbime* *pìntumbime* *geìstumbime*
 2. *dìrbtumbite* *kìrstumbite* *vèztumbite* *pìntumbite* *geìstumbite*
- dual. 1. *dìrbtumbica* *kìrstumbica* *vèztumbica* *pìntumbica* *geìstumbica*
 2. *dìrbtumbita* *kìrstumbita* *vèztumbita* *pìntumbita* *geìstumbita*

B. Das verbum reflexivum.

Als paradigmata seien gewählt: *réizti-s* sich brüsten,
kélti-s sich erheben, *džaūgti-s* sich frenen.

Präsens.

indik. sg. 1.	<i>réiziū-s</i>	<i>kelīū-s</i>	<i>džaugiū-s</i>
2.	<i>réizē-s</i>	<i>kelē-s</i>	<i>džaugē-s</i>
3.	<i>réizia-s</i>	<i>kēlia-s</i>	<i>džaūgia-s</i>
pl. 1.	<i>réiziamē-s</i>	<i>kēliamē-s</i>	<i>džaūgiamē-s</i>
2.	<i>réiziatē-s</i>	<i>kēliatē-s</i>	<i>džaūgiatē-s</i>
dual. 1.	<i>réiziaro-s</i>	<i>kēliaro-s</i>	<i>džaūgiaro-s</i>
2.	<i>réiziato-s</i>	<i>kēliato-s</i>	<i>džaūgiato-s</i>
permissiv	—	<i>te-kelē-s, te-si-kelē</i>	<i>te-džaugēs, te-si-džaugē</i>
	<i>te-réizia-s, te-si-réizia</i>	<i>tē-kelia-s, te-si-kelia</i>	<i>te-džaūgia-s, te-si-džaūgia</i>
imper. sg. 2.	<i>réizki-s</i>	<i>kēlki-s</i>	<i>džaūgki-s</i>
pl. 1.	<i>réizkimē-s</i>	<i>kēlkimē-s</i>	<i>džaūgkimē-s</i>
2.	<i>réizkitē-s</i>	<i>kēlkitē-s</i>	<i>džaūgkitē-s</i>
dual. 1.	<i>réizkivo-s</i>	<i>kēlkivo-s</i>	<i>džaūgkivo-s</i>
2.	<i>réizkito-s</i>	<i>kēlkito-s</i>	<i>džaūgkito-s</i>
part. I.	<i>réiziqsi, réiziqsi-i-s</i>	<i>keliqsi, keliqsi-i-s</i>	<i>džaūgiqsi, džaūgiqsi-i-s</i>

gerund. <i>réizianti-s</i>	<i>kélianti-s</i>	<i>džaŋgianti-s</i>
part. II. <i>réizdamasi</i>	<i>kéldamasi</i>	<i>džaŋgdamasi</i>

Präteritum.

sg. 1. <i>réiziau-s</i>	<i>kéliau-s</i>	<i>džaŋgiau-s</i>
2. <i>réizei-s</i>	<i>kélei-s</i>	<i>džaŋgei-s</i>
3. <i>réizé-s</i>	<i>kélé-s</i>	<i>džaŋgé-s</i>
pl. 1. <i>réizémé-s</i>	<i>kéléme-s</i>	<i>džaŋgémé-s</i>
2. <i>réizété-s</i>	<i>kéleté-s</i>	<i>džaŋgété-s</i>
dual. 1. <i>réizéro-s</i>	<i>kéléro-s</i>	<i>džaŋgéro-s</i>
2. <i>réizéto-s</i>	<i>kéléto-s</i>	<i>džaŋgétó-s</i>
part. <i>réizęsi, réizęs-i-s</i>	<i>kélęsi, kélé-s-i-s</i>	<i>džaŋgęsi, džaŋ- gęs-i-s</i>
gerund. <i>réizusi-s</i>	<i>kélusi-s</i>	<i>džaŋgusi-s</i>

Futurum.

sg. 1. <i>réisziü-s</i>	<i>kélsziü-s</i>	<i>džaŋgsziü-s</i>
2. <i>réiszë-s</i>	<i>kélsë-s</i>	<i>džaŋgsë-s</i>
3. <i>réiszi-s</i>	<i>kélsi-s</i>	<i>džaŋgsi-s</i>
pl. 1. <i>réiszimé-s</i>	<i>kélsimé-s</i>	<i>džaŋgsimé-s</i>
2. <i>réiszitë-s</i>	<i>kélsitë-s</i>	<i>džaŋgsitë-s</i>
dual. 1. <i>réisziro-s</i>	<i>kélsiro-s</i>	<i>džaŋgsiro-s</i>
2. <i>réiszito-s</i>	<i>kélsito-s</i>	<i>džaŋgsito-s</i>
part. <i>réiszęsi, réi- szęs-i-s</i>	<i>kélsęsi, kélé-s-i-s</i>	<i>džaŋgsęsi, džaŋ- sęs-i-s</i>
gerund. <i>réiszenti-s</i>	<i>kélsenti-s</i>	<i>džaŋgsenti-s</i>

Imperfektum.

sg. 1. <i>réizdarau-s</i>	<i>kéldarau-s</i>	<i>džaŋgdarau-s</i>
2. <i>réizdarai-s</i>	<i>kéldarai-s</i>	<i>džaŋgdarai-s</i>
3. <i>réizdaro-s</i>	<i>kéldaro-s</i>	<i>džaŋgdaro-s</i>
pl. 1. <i>réizdaromé-s</i>	<i>kéldaromé-s</i>	<i>džaŋgdaromé-s</i>
2. <i>réizdarotë-s</i>	<i>kéldarotë-s</i>	<i>džaŋgdarotë-s</i>
dual. 1. <i>réizdaroro-s</i>	<i>kéldaroro-s</i>	<i>džaŋgdaroro-s</i>
2. <i>réizdaroto-s</i>	<i>kéldaroto-s</i>	<i>džaŋgdaroto-s</i>
part. <i>réizdaręsi, réiz- daręs-i-s</i>	<i>kéldaręsi, kél- daręs-i-s</i>	<i>džaŋgdaręsi, džaŋgdaręs-i-s</i>
gerund. <i>réizdarusi-s</i>	<i>kéldarusi-s</i>	<i>džaŋgdarusi-s</i>

Infinitiv.		
<i>réižti-s</i>	<i>kélti-s</i>	<i>džaūgti-s</i>
Supinum.		
<i>réižtū-s</i>	<i>kéltū-s</i>	<i>džaūgtū-s</i>
Optativ.		
sg. 1. <i>réižtumbiau-s</i> , gew. <i>réiž- czau-s</i>	<i>kéltumbiau-s</i> , gew. <i>kél- czau-s</i>	<i>džaūgtumbiau-s</i> , gew. <i>džaūg- czau-s</i>
2. <i>réižtumbei-s</i>	<i>kéltumbei-s</i>	<i>džaūgtumbei-s</i>
3. <i>réižtū-s</i>	<i>kéltū-s</i>	<i>džaūgtū-s</i>
pl. 1. <i>réižtumbimē-s</i>	<i>kéltumbimē-s</i>	<i>džaūgtumbimē-s</i>
2. <i>réižtumbitē-s</i>	<i>kéltumbitē-s</i>	<i>džaūgtumbitē-s</i>
dual. 1. <i>réižtumbivō-s</i>	<i>kéltumbivō-s</i>	<i>džaūgtumbivō-s</i>
2. <i>réižtumbitō-s</i>	<i>kéltumbitō-s</i>	<i>džaūgtumbitō-s</i>

Anm. Der infinitiv auf *-te* kommt im reflexiven verbum nicht vor; statt seiner wird die aktivform gebraucht, z. b. *džaūgtē džaūgiū-s* ich freue mich sehr.

C. Das zusammengesetzte verbum.

Als paradigmata seien gewählt: *už-miḡti* einschlafen, *ī-līsti* hineinkriechen, *pa-krēsti* einladen, *at-si-gul̄ti* sich niederlegen, schlafen gehn.

Präsens.

indik.sg. 1. <i>už-miḡti</i>	<i>ī-lendu</i>	<i>pa-krēczi</i>	<i>at-si-guliu</i>
2. <i>už-miḡti</i>	<i>ī-lendi</i>	<i>pa-krēti</i>	<i>at-si-guli</i>
3. <i>už-miḡga</i>	<i>ī-lenda</i>	<i>pa-krēcza</i>	<i>at-si-gulia</i>
pl. 1. <i>už-miḡgame</i>	<i>ī-lendame</i>	<i>pa-krēczame</i>	<i>at-si-guliamē</i>
2. <i>už-miḡgate</i>	<i>ī-lendate</i>	<i>pa-krēczate</i>	<i>at-si-guliate</i>
dual. 1. <i>už-miḡgava</i>	<i>ī-lendava</i>	<i>pa-krēczata</i>	<i>at-si-guliava</i>
2. <i>už-miḡgata</i>	<i>ī-lendata</i>	<i>pa-krēczata</i>	<i>at-si-guliata</i>
permissiv <i>te-už-miḡgē</i>	<i>te-ī-lendē</i>	<i>te-pa-krētē</i>	<i>te-at-si-gulē</i>
<i>te-už-miḡga</i>	<i>te-ī-lenda</i>	<i>te-pa-krēcza</i>	<i>te-at-si-gulia</i>
imper.sg. 2. <i>už-miḡk</i>	<i>ī-līsk</i>	<i>pa-krēsk</i>	<i>at-si-gul̄k</i>
pl. 1. <i>už-miḡkime</i>	<i>ī-līskime</i>	<i>pa-krēskime</i>	<i>at-si-gul̄kime</i>
2. <i>už-miḡkite</i>	<i>ī-līskite</i>	<i>pa-krēskite</i>	<i>at-si-gul̄kite</i>
dual. 1. <i>už-miḡkiva</i>	<i>ī-līskiva</i>	<i>pa-krēskiva</i>	<i>at-si-gul̄kiva</i>
2. <i>už-miḡkita</i>	<i>ī-līskita</i>	<i>pa-krēskita</i>	<i>at-si-gul̄kita</i>

part. act. I. <i>už-miŋgq̄s</i>	<i>ī-leŋdq̄s</i>	<i>pa-kr̥ēc̣zq̄s</i>	<i>at-si-guliq̄s</i>
gerund. <i>už-miŋgant</i>	<i>ī-lendant</i>	<i>pa-kr̥ēc̣zant</i>	<i>at-si-guliant</i>
part. act. II. <i>už-miḡdamas</i>	<i>ī-līsdamas</i>	<i>pa-kr̥ēṣdamas</i>	<i>at-si-guḷdamas</i>
part pass. —	—	<i>pa-kr̥ēc̣zamas</i>	—

Präteritum.

sg. 1. <i>už-migaũ</i>	<i>ī-lindaũ</i>	<i>pà-kr̥ēc̣zau</i>	<i>at-si-guliau</i>
2. <i>už-migaĩ</i>	<i>ī-lindaĩ</i>	<i>pà-kr̥ėtei</i>	<i>at-si gulei</i>
3. <i>už miḡo</i>	<i>ī-lindo</i>	<i>pà-kr̥ėtė</i>	<i>at-si-gulė</i>
pl. 1. <i>už-miḡome</i>	<i>ī-līndone</i>	<i>pà-kr̥ėtėme</i>	<i>at-si-gulėme</i>
2. <i>už-miḡote</i>	<i>ī-līndote</i>	<i>pà-kr̥ėtėte</i>	<i>at-si-gulėte</i>
dual. 1. <i>už-miḡora</i>	<i>ī-līndora</i>	<i>pà-kr̥ėtėra</i>	<i>at-si-gulėra</i>
2. <i>už-miḡota</i>	<i>ī-līndota</i>	<i>pà-kr̥ėtėta</i>	<i>at-si-gulėta</i>
part. act. <i>už-miḡēs</i>	<i>ī-līndēs</i>	<i>pa-kr̥ėtēs</i>	<i>at-si-gulēs</i>
gerund. <i>už-miḡus</i>	<i>ī-līndus</i>	<i>pa-kr̥ėtus</i>	<i>at-si-guḷus</i>
part. pass. —	—	<i>pà-kr̥ėstus</i>	—
part. nec. —	—	<i>pà-kr̥ėstinas</i>	—

Futurum.

sg. 1. <i>už-miḡsiu</i>	<i>ī-ḷsiu</i>	<i>pa-kr̥ēṣsiu</i>	<i>at-si-guḷsiu</i>
2. <i>už-miḡsi</i>	<i>ī-ḷsi</i>	<i>pa-kr̥ēṣsi</i>	<i>at-si-guḷsi</i>
3. <i>už-miḡs</i>	<i>ī-ḷs</i>	<i>pa-kr̥ēṣs</i>	<i>at-si-guḷs</i>
pl. 1. <i>už-miḡsime</i>	<i>ī-ḷsime</i>	<i>pa-kr̥ēṣsime</i>	<i>at-si-guḷsime</i>
2. <i>už-miḡsite</i>	<i>ī-ḷsite</i>	<i>pa-kr̥ēṣsite</i>	<i>at-si-guḷsite</i>
dual. 1. <i>už-miḡsiva</i>	<i>ī-ḷsiva</i>	<i>pa-kr̥ēṣsiva</i>	<i>at-si-guḷsiva</i>
2. <i>už-miḡsita</i>	<i>ī-ḷsita</i>	<i>pa-kr̥ēṣsita</i>	<i>at-si-guḷsita</i>
part. pass. <i>už-miḡsēs</i>	<i>ī-ḷsēs</i>	<i>pa-kr̥ēṣsēs</i>	<i>at-si-guḷsēs</i>
gerund. <i>už-miḡsent</i>	<i>ī-ḷsent</i>	<i>pa-kr̥ēṣsent</i>	<i>at-si-guḷsent</i>
part. pass. —	—	<i>pa-kr̥ēṣsimas</i>	—

Imperfektum.

sg. 1. <i>už-miḡdavau</i>	<i>ī-ḷsdavau</i>	<i>pa-kr̥ēṣdavau</i>	<i>at-si-guḷdavau</i>
usw.	usw.	usw.	usw.

Infinitiv.

<i>už-miḡti</i>	<i>ī-ḷsti</i>	<i>pa-kr̥ėsti</i>	<i>at-si-guḷti</i>
-----------------	----------------	-------------------	---------------------

Supinum.

<i>už-miḡtū</i>	<i>ī-ḷstū</i>	<i>pa-kr̥ėstū</i>	<i>at-si-guḷtū</i>
-----------------	----------------	-------------------	---------------------

Optativ.

sg. 1. <i>už-migtum-</i>	<i>į-lįstumbiau,</i>	<i>pa-krėstum-</i>	<i>at-si-gultum-</i>
<i>biau, gew.</i>	<i>gew. į-lįs-</i>	<i>biau, gew.</i>	<i>biau, gew.</i>
<i>už-migczau</i>	<i>czau usw.</i>	<i>pa-krėsczau</i>	<i>at-si-gul-</i>
<i>usw.</i>		<i>usw.</i>	<i>czau usw.</i>

Anm. Der infinitiv auf *-te* kommt beim zusammengesetzten verbum nicht vor; statt seiner wird der infinitiv des nichtzusammengesetzten verbs gebraucht, z. b. *migtė užmigo* er schlief fest ein.

§ 223. Die abgeleiteten verba.

A. Die abgeleiteten verba auf *-iu:-ėti*.

Als paradigmata seien gewählt: *mylėti* lieben, *girdėti* hören, *stebėti-s* sich wundern.

Präsens.

indik. sg. 1. <i>myliu</i>	<i>girdžiu</i>	<i>stebiu-s</i>
2. <i>myli</i>	<i>girdi</i>	<i>stebė-s</i>
3. <i>myl</i>	<i>gird</i>	<i>stebi-s</i>
pl. 1. <i>mylime</i>	<i>girdime</i>	<i>stebimė-s</i>
2. <i>mylite</i>	<i>girdite</i>	<i>stebitė-s</i>
dual. 1. <i>mylicia</i>	<i>girdicia</i>	<i>stebiviro-s</i>
2. <i>mylita</i>	<i>girdita</i>	<i>stebito-s</i>
permissiv <i>te-myl</i>	<i>te-gird</i>	<i>te-stėbi-s,</i> <i>te-si-steb</i>
imper. sg. 2. <i>mylėk</i>	<i>girdėk</i>	<i>stebėki-s</i>
pl. 1. <i>mylėkime</i>	<i>girdėkime</i>	<i>stebėkimė-s</i>
2. <i>mylėkite</i>	<i>girdėkite</i>	<i>stebėkitė-s</i>
dual. 1. <i>mylėkicia</i>	<i>girdėkicia</i>	<i>stebėkiviro-s</i>
2. <i>mylėkita</i>	<i>girdėkita</i>	<i>stebėkito-s</i>
part. act. I. <i>mylįs</i>	<i>girdįs</i>	<i>stebįsi, stebįs-i-s</i>
gerund. <i>mylint</i>	<i>girdint</i>	<i>stėbinti-s</i>
part. act. II. <i>mylėdamas</i>	<i>girdėdamas</i>	<i>stėbėdamasi</i>
part. pass. <i>mylimas</i>	<i>girdimas</i>	—

Präteritum.

sg. 1. <i>mylėjau</i>	<i>girdėjau</i>	<i>stėbėjau-s</i>
2. <i>mylėjai</i>	<i>girdėjai</i>	<i>stėbėjai-s</i>
3. <i>mylėjo</i>	<i>girdėjo</i>	<i>stėbėjo-s</i>

pl. 1. <i>mylējome</i>	<i>girdējome</i>	<i>stebējomē-s</i>
2. <i>mylējote</i>	<i>girdējote</i>	<i>stebējotē-s</i>
dual. 1. <i>mylējora</i>	<i>girdējora</i>	<i>stebējoro-s</i>
2. <i>mylējotu</i>	<i>girdējotu</i>	<i>stebējoto-s</i>
part. act. <i>mylējēs</i>	<i>girdējēs</i>	<i>stebējēsi, stebē-</i>
gerund. <i>mylėjus</i>	<i>girdėjus</i>	<i>stebėjusi-s</i> [<i>jēs-i-s</i>]
part. pass. <i>mylētas</i>	<i>girdētas</i>	—
part. nec. <i>mylētinās</i>	<i>girdētinas</i>	—

Futurum.

sg. 1. <i>mylēsiu</i>	<i>girdēsiu</i>	<i>stebēsiūs</i>
2. <i>mylēsi</i>	<i>girdēsi</i>	<i>stebēsē-s</i>
3. <i>mylēš</i>	<i>girdēs</i>	<i>stebēsī-s</i>
pl. 1. <i>mylēšime</i>	<i>girdēšime</i>	<i>stebēšimē-s</i>
2. <i>mylēšite</i>	<i>girdēšite</i>	<i>stebēšitē-s</i>
dual. 1. <i>mylēšira</i>	<i>girdēšira</i>	<i>stebēširo-s</i>
2. <i>mylēšita</i>	<i>girdēšita</i>	<i>stebēšito-s</i>
part. act. <i>mylēšēs</i>	<i>girdēšēs</i>	<i>stebēšēsī, stebē-</i>
gerund. <i>mylēsent</i>	<i>girdēsent</i>	<i>stebēsenti-s</i> [<i>šēs-i-s</i>]
part. pass. <i>mylēšimas</i>	<i>girdēšimas</i>	—

Imperfektum.

sg. 1. <i>mylēdarau</i>	<i>girdēdarau</i>	<i>stebēdarau-s</i>
usw.	usw.	usw.
part. <i>mylēdarēs</i>	<i>girdēdarēs</i>	<i>stebēdarēsī, stebē-</i> <i>darēs-i-s</i>
gerund. <i>mylēdarus</i>	<i>girdēdarus</i>	<i>stebēdarusi-s</i>

Infinitiv.

<i>mylēti</i>	<i>girdēti</i>	<i>stebēti-s</i>
<i>mylēte</i>	<i>girdēte</i>	—

Supinum.

<i>mylētū</i>	<i>girdētū</i>	<i>stebētū-s</i>
---------------	----------------	------------------

Optativ.

sg. 1. <i>mylētum-</i>	<i>girdētum-</i>	<i>stebētumbiau-s,</i>
<i>biau, gew.</i>	<i>biau, gew.</i>	<i>gew. stebēczaus</i>
<i>mylēczau</i>	<i>girdēczaus</i>	<i>usw.</i>
<i>usw.</i>	<i>usw.</i>	

B. Die abgeleiteten verba auf -au:-yti.

Als paradigmata seien gewählt: *pildyti* füllen, *sakýti* sagen.

Präsens.	
indik.sg. 1. <i>pildau</i>	<i>sakaũ</i>
2. <i>pildai</i>	<i>sakai</i>
3. <i>pildo</i>	<i>sako</i>
1. <i>pildome</i>	<i>sakome</i>
2. <i>pildote</i>	<i>sakote</i>
1. <i>pidora</i>	<i>sakora</i>
2. <i>pildota</i>	<i>sakota</i>
permissiv <i>te-pildo</i>	<i>te-sako</i>
imper.sg. 2. <i>pildyk</i>	<i>sakýk</i>
pl. 1. <i>pildykime</i>	<i>sakýkime</i>
2. <i>pildykite</i>	<i>sakýkite</i>
dual. 1. <i>pildykiva</i>	<i>sakýkiva</i>
2. <i>pildykita</i>	<i>sakýkita</i>
part. act. I. <i>pildąs</i>	<i>sakąs</i>
gerund. <i>pildant</i>	<i>sakant</i>
part. act. II. <i>pildydamas</i>	<i>sakýdamas</i>
part. pass. <i>pildomas</i>	<i>sakomas</i>
Präteritum.	
sg. 1. <i>pildžau</i>	<i>sakiaũ</i>
2. <i>pildei</i>	<i>sakei</i>
3. <i>pildė</i>	<i>sakė</i>
pl. 1. <i>pildėme</i>	<i>sakėme</i>
2. <i>pildėte</i>	<i>sakėte</i>
dual. 1. <i>pildėra</i>	<i>sakėra</i>
2. <i>pildėta</i>	<i>sakėta</i>
part. act. <i>pildęs</i>	<i>sakęs</i>
gerund. <i>pildžus</i>	<i>sakius</i>

part. pass. <i>pildytas</i>	<i>sakýtas</i>
part. nec. <i>pildytinas</i>	<i>sakýtinas</i>

Futurum.

sg. 1. <i>pildysiu</i>	<i>sakýsiu</i>
2. <i>pildysi</i>	<i>sakýsi</i>
3. <i>pildys</i>	<i>sakýs</i>
pl. 1. <i>pildysime</i>	<i>sakýsime</i>
2. <i>pildysite</i>	<i>sakýsite</i>
dual. 1. <i>pildysiva</i>	<i>sakýsiva</i>
2. <i>pildysita</i>	<i>sakýsita</i>
part. act. <i>pildysęs</i>	<i>sakýsęs</i>
gerund. <i>pildysent</i>	<i>sakýsent</i>
part. pass. <i>pildysimas</i>	<i>sakýsimas</i>

Imperfektum.

sg. 1. <i>pildydavau</i>	<i>sakýdavau</i>
usw.	usw.
part. <i>pildydavęs</i>	<i>sakýdavęs</i>
gerund. <i>pildydavus</i>	<i>sakýdavus</i>

Infinitiv.

<i>pildyti</i>	<i>sakýti</i>
<i>pildyte</i>	<i>sakýte</i>

Supinum.

<i>pildytũ</i>	<i>sakýtũ</i>
----------------	---------------

Optativ.

1. sg. <i>pildytum-</i>	<i>sakýtum-</i>
<i>biau, gew.</i>	<i>biau, gew.</i>
<i>pildyczau</i>	<i>sakýczau</i>
usw.	usw.

C. Die abgeleiteten verba auf -au:-oti.

Als paradigmata seien gewählt: *kýboti* hangen, *žinóti* wissen.

Präsens.	
indik.sg. 1. <i>kýbau</i>	<i>žinaũ</i>
2. <i>kýbai</i>	<i>žinaĩ</i>
3. <i>kýbo</i>	<i>žino</i>
pl. 1. <i>kýbome</i>	<i>žinome</i>
2. <i>kýbote</i>	<i>žinote</i>
dual. 1. <i>kýbora</i>	<i>žinora</i>
2. <i>kýbota</i>	<i>žinota</i>
permissiv <i>te-kýbo</i>	<i>te-žino</i>
imper.sg. 2. <i>kýbok</i>	<i>žinók</i>
pl. 1. <i>kýbokime</i>	<i>žinókime</i>
2. <i>kýbokite</i>	<i>žinókite</i>
dual. 1. <i>kýbokira</i>	<i>žinókira</i>
2. <i>kýbokita</i>	<i>žinókita</i>
part. act. I. <i>kýbąs</i>	<i>žinąs</i>
gerund. <i>kýbant</i>	<i>žinant</i>
part.act.II. <i>kýbodamas</i>	<i>žinódamas</i>
part. pass. —	<i>žinomas</i>
Präteritum.	
sg. 1. <i>kýbojau</i>	<i>žinójau</i>
2. <i>kýbojai</i>	<i>žinójai</i>
3. <i>kýbojo</i>	<i>žinójo</i>
pl. 1. <i>kýbojome</i>	<i>žinójome</i>
2. <i>kýbojote</i>	<i>žinójote</i>
dual. 1. <i>kýbojova</i>	<i>žinójova</i>
2. <i>kýbojota</i>	<i>žinójota</i>
part. act. <i>kýbojės</i>	<i>žinójės</i>
gerund. <i>kýbojus</i>	<i>žinójus</i>

part. pass. —	<i>žinótos</i>
part. nec. —	<i>žinótinas</i>

Futurum.

sg. 1. <i>kýbosiu</i>	<i>žinósiu</i>
2. <i>kýbosi</i>	<i>žinósi</i>
3. <i>kýbos</i>	<i>žinós</i>
pl. 1. <i>kýbosime</i>	<i>žinósime</i>
2. <i>kýbosite</i>	<i>žinósite</i>
dual. 1. <i>kýbosira</i>	<i>žinósira</i>
2. <i>kýbosita</i>	<i>žinósita</i>
part. act. <i>kýbosės</i>	<i>žinósės</i>
gerund. <i>kýbosent</i>	<i>žinósent</i>
part. pass. —	<i>žinósimas</i>

Imperfektum.

sg. 1. <i>kýbodarau</i>	<i>žinódavau</i>
usw.	usw.
part. <i>kýbodavės</i>	<i>žinódavės</i>
gerund. <i>kýbodavus</i>	<i>žinódavus</i>

Infinitiv.

<i>kýboti</i>	<i>žinóti</i>
<i>kýbote</i>	<i>žinóte</i>

Supinum.

<i>kýbotū</i>	<i>žinótū</i>
---------------	---------------

Optativ.

sg. 1. <i>kýbotum-</i>	<i>žinótum-</i>
<i>biau, gew.</i>	<i>biau, gew.</i>
<i>kýboczau</i>	<i>žinóczau</i>
usw.	usw.

C. Die abgeleiteten verba auf *-auju:-auti* und *-ũju:-ũti*.

Als paradigmata seien gewählt: *rėkauti* schreien, lärm-
men, *mėrėti* messen.

Präsens.		
indik. sg. 1.	<i>rēkauju</i>	<i>mērūju</i>
2.	<i>rēkauji</i>	<i>mērūji</i>
3.	<i>rēkauja</i>	<i>mērūja</i>
pl. 1.	<i>rēkaujame</i>	<i>mērūjame</i>
2.	<i>rēkaujate</i>	<i>mērūjate</i>
dual. 1.	<i>rēkaujava</i>	<i>mērūjava</i>
2.	<i>rēkaujate</i>	<i>mērūjata</i>
permissiv	<i>te-rēkauja</i>	<i>te-mērūja</i>
imper. sg. 2.	<i>rēkauk</i>	<i>mērūk</i>
pl. 1.	<i>rēkaukime</i>	<i>mērūkime</i>
2.	<i>rēkaukite</i>	<i>mērūkite</i>
dual. 1.	<i>rēkaukiva</i>	<i>mērūkiva</i>
2.	<i>rēkaukita</i>	<i>mērūkita</i>
part. act. I.	<i>rēkaujās</i>	<i>mērūjās</i>
gerund.	<i>rēkaujant</i>	<i>mērūjant</i>
part. act. II.	<i>rēkaudamas</i>	<i>mērūdamas</i>
part. pass.	—	<i>mērūjamas</i>

Präteritum.		
sg. 1.	<i>rēkavau</i>	<i>mēravaū</i>
2.	<i>rēkavai</i>	<i>mēravaī</i>
3.	<i>rēkavo</i>	<i>mērāvo</i>
pl. 1.	<i>rēkavome</i>	<i>mērācome</i>
2.	<i>rēkavote</i>	<i>mērācote</i>
dual. 1.	<i>rēkavova</i>	<i>mērāvova</i>
2.	<i>rēkarota</i>	<i>mērāvota</i>
part. act.	<i>rēkarēs</i>	<i>mērārēs</i>
gerund.	<i>rēkarus</i>	<i>mērāēus</i>

part. pass.	—	<i>mērūtas</i>
part. nec.	—	<i>mērūtinas</i>

Futurum.

sg. 1.	<i>rēkausiū</i>	<i>mērūsiū</i>
2.	<i>rēkausi</i>	<i>mērūsi</i>
3.	<i>rēkaus</i>	<i>mērūs</i>
pl. 1.	<i>rēkausime</i>	<i>mērūsime</i>
2.	<i>rēkausite</i>	<i>mērūsite</i>
dual. 1.	<i>rēkausiva</i>	<i>mērūsiva</i>
2.	<i>rēkausita</i>	<i>mērūsita</i>
part. act.	<i>rēkausēs</i>	<i>mērūsēs</i>
gerund.	<i>rēkausent</i>	<i>mērūsent</i>
part. pass.	—	<i>mērūsimas</i>

Imperfektum.

sg. 1.	<i>rēkaudavau</i>	<i>mērūdavau</i>
usw.		usw.
part.	<i>rēkaudavēs</i>	<i>mērūdavēs</i>
gerund.	<i>rēkaudavus</i>	<i>mērūdavus</i>

Infinitiv.

<i>rēkauti</i>	<i>mērūti</i>
<i>rēkaute</i>	<i>mērūte</i>

Supinum.

<i>rēkautū</i>	<i>mērūtū</i>
----------------	---------------

Optativ.

sg. 1.	<i>rēkautum-</i>	<i>mērūtum-</i>
	<i>biau, gew.</i>	<i>biau, gew.</i>
	<i>rēkauczau</i>	<i>mērūczau</i>
	usw.	usw.

Um die flexion der übrigen abgeleiteten verba zu veranschaulichen, bedarf es keiner paradigmata, da diese sich nach analogie der hier gegebenen leicht ergeben.

TEXTE.

1. Aus dem neuen testament.

Ēvangēlija šveņtojo Markōsziaus.

I.

1. Sžitā yrā pradžā ēvangēlijos apē Jēzū Kristu, Dēvo sūnu, 2 kaīpo parasžyta yrā prārakūse: sžtai āsz siunczū sāvo āngēlā pirm̃ tavēs, kursai pagatāvys tāvo kēliā pirm̃ tavēs. 3. Yrā bal̃sas Dēvo žōdī sākanczo pūsczoje: taisýkite kēliā Vēsžpatēs, lýgius darýkite jō takūs. 4. Jōnas būvo pūsczoje, kriksžtyjo iř apsākē kriksžtā prisivertimo, aņt grēkū atleidimo. 5. Iř isžējo pās jļ visā žýdu žēmē, iř tē isž Jerúzalēs, iř visi jō kriksžtydinos Jordanē, isžsipāžindami sāvo grēkūs. 6. Bēt Jōnas aprédýtas būvo verbliādu plaukais iř sziksžnōs diržū aplīnk sāvo strēnas, iř vālgē žiōgus beī laukini mēdu. 7. Iř kozōņī sākē tarýdams: ateīt vēns pāskui manē, tās drutēsniš ūž manē, kuriō nē esmī veřtas, kād jām klōnocžaus, iř atrisžczau dirželiūs jō kūrpiu. 8. Āsz kriksžtyju jūs vandenimī, alē jisaī kriksžtys jūs szventāja dvāsē. 9. Iř nusidavē tū czēsū, kād Jēzus atējo isž Galylēos, isž Nāžaret, iř kriksžtydinosi Jōno Jordanē. 10. Iř tūjaūs isžējēs isž vandeņš isžvýdo daņgu atsiveriantī, iř dvāsē, kaīp karvēlī aņt jō nusileidžancž. 11. Iř tadā bal̃sas isž dangauš stójosi: tū esi māno mēlāsis sunūs, kuriūm āsz mēgštūs. 12. Iř tūjaūs dvāsē iřvārē jļ ī pūscž. 13. Iř būvo tēnai kēturiasdesžimtis dēnū, iř būvo szētōno gūndýtas, iř būvo tařp žvēriū, iř āngēlai szlūžyjo jāmui. 14. Bēt kaīp Jōnas potām būvo padýtas, atējo Jēzus ī Galylēā, sakýdams ēvangēlijā apē karalýstē Dēvo. 15. Iř tārē: czēsas isžsipūldē, iř prisidartino karalýstē Dēvo; prisiveřskit, iř tikēkit ēvangēlijai. 16. Bēt vāksžczodams pās marēs Galylēos, pamātē Symōnā iř Endrēju, jō brōlī, sāvo tinklūs ī marēs be-

lēidzunczu, nēs būvo žvejū. 17. Ir Jēzus tārē jēmdrēm-
 sēkkita manē, padarýsiu jūdu žmoniū žvejais. 18. Tūjaūs
 palikusiu sārvo tinklūs sēkē jī. 19. Ir izš czā māž toliaūs
 nuējēs, pamātē Jokūbā, sūnū Zebedējaus, ir Jōnā, jō brōlī,
 tiņklā lāive lópanczu; ir tūjaūs vadīno jūdu. 20. Ir jūdu
 palikusiu sārvo tēvā Zebedējū lāive sū samdiniņkais, sēkē jī.
 21. Ir ējo ī Kapernaumā, ir tūjaūs sabatosē iējēs jis (Jē-
 zus) ī sziūilē mokīno. 22. Ir jē stebējosi jō pamókslo, nēs
 jis mokīno macniā, ir nē kaip rasztē-mokītēji. 23. Ir būvo
 jū sziūilēje žmogūs neczyjstos drāsēs vārginamas, tās szańkē,
 24. sakýdams: āk! kāgi mēs sū taviņ dārbo tūrime, Jēzau
 izš Nāzaret? tū atējaī mūs izsgaiszinti. Žinaū, kās tū esi,
 tū esi Dēvo szventāsis. 25. Ir Jēzus jī āpdraudē, sakýdams:
 nutīlk, ir iszeik izš jō. 26. Ir neczystóji drāsē plēszuši jī, szańkē
 didžū balsū, ir iszējo izš jō. 27. Ir nusigāndo visi, āza kits
 kitā pasiklāusē, ir tārē: kās tai? kōks tās naūjas mókslas?
 Jis palēpia macniā neczystómsioms drāsēms, ir jōs jō klaūso.
 28. Ir jō garšas iszējo greītai ī visā apýlinkā szālī Galylēos.
 29. Ir tūjaūs iszējē izš sziūilēs, atējo ī namūs Symōno ir En-
 drējaus, sū Jokubū ir sū Jonū. 30. Ir uszrē Symōno gu-
 lējo sirgdamā drugiū; ir tūjaūs jām apē jā pasākē. 31. Ir
 jisai priējēs prē jōs, āttēsē jā, ir laikē jā prē raņkos, ir
 drugys jā tolýdžaus prastójo, ir jī szlūžyjo jēms. 32. Bēt
 vakarē sáulei nusilēidus, atgabēno pās jī visókius negalinczus
 ir vėlnio vārgintus. 33. Ir visas mēstas susirīnko pās durīs.
 34. Ir jis izsgýdē daūg negalinczū, tuleriópomis ligomis ap-
 suņkintu, ir iszrārē daūg vėlniū, ir nēdacē kalbēti vėlniāms,
 nēs jē pažīno jī. 35. Ir rytmetýj dār neaūsztant, jis kēlēsi
 iszējo. Ir nuējēs Jēzus ī pūstā vėtā, tēnai mēldēsi. 36. Ir
 Pētras sū taīs, pās jī ēsanczais, skūbinos pāskui jī. 37. Ir
 rādē jī, tārē jām: visi tavēs jėszko. 38. Ir jis tārē jēms:
 eīkim ī artymidusiūsius mēstūs, kād ir tēnai kožōņī sakýczau,
 nēs tām atējaū. 39. Ir kožōņī sākē jū sziūilēse visōj Galy-
 lēoj, ir iszrārē vėlnius. 40. Ir atējo pās jī raupsótas, tās
 atsiklaūpēs prāszē jī sakýdams: jēi nóri, galē manē czýstyt.
 41. Ir Jēzus pasigailējēs isztēse raņkā, pakrūtino jī, ir tārē:
 nóriu, būk czýstytas. 42. Ir jām taip sākant, tūjaūs nū
 jō raūpsas atstójo, ir jis pastójo czýstus. 43. Ir Jēzus jī
 āpdraudēs, tūjaūs jī pavārē nū savēs. 44. Ir tārē jām:
 dabókis, idānt nēkam tai nesakýtumbei, bēt eik, ir pasiródyk

kūnigui, ir apēravók už sãvo apczýstyjima, kã Moyzėszius lēpēs yrã, jũ apliūdymui. 45. Bēt jis iszējēs, pradējo daũg apē tai sakýjt, ir iszplãtino tã nusidãvima, taip, kãd jis negalējo žmonėms bemãtant eiti į mēstã; bēt būvo laukē pustosē vėtose, ir jē atējo pãs jĩ isz visũ kampũ.

II.

1. Ir pō keliũ dēnũ jis vėl parējo į Kapernaũmã, ir žmónės patýrē, jĩ ēsantį namēj. 2. Ir tũjaũs taip daũg susiējo, kãd nesutiũpo nei laukē pãs duris, ir jis sãkē jēms žodį. 3. Ir atējo pãs jĩ keli, tē atgabēno kãullige sērgantį, keturiũ nēszamã. 4. Ir kaip negalējo jĩ prieiti dēl žmoniũ, praplēsžē stogã, kuĩ jis būvo, ir tã atdeņgē nulėido lora, kuriojē kãullige sērgãsis gulējo. 5. Bēt Jėzus regėdams jũ tikėjima, tãrē kãullige sērganczamui: mãno sunaũ, atlėisti tãv yrã tãvo grėkaĩ. 6. Bēt būvo keli rasztē-mokĩtuju, tē czã sėdėdami dumójo sãvo szirdyjē: 7. Kaip szisãĩ tókį Dėvo blũznyjima kalba? kãs gãl grėkũs atlėisti, kaip tikť vėns Dėvas? 8. Ir Jėzus tũjaũs numãnē sãvo dvãsėje, jũs taip savyjē dumójant, ir tãrē jēms: kã tai dumójat sãvo szirdyjē? 9. Kãs pigiaũs yrã, taĩti kãullige sērganczamui: atlėisti tãv yrã tãvo grėkaĩ, arbã: kėlkis, iĩk sãvo pãtala, ir váikszczok? 10. Bēt kãd žinótumbit, žmogaũs sũnũ tũrintį mãcijã ant žemės, atlėisti grėkũs, tãrē kãullige sērganczamui: 11. Sakaũ tãv: kėlkis, iĩk sãvo pãtala, ir eĩk namō. 12. Ir jis tũjaũs atsikėlēs ir ėmēs sãvo pãtala iszējo pō akiũ visũ, taip, kãd visi nusigaĩdo, ir gãrbino Dėvã, sakýdami: mēs toktaĩ dãr nėkadaĩ nemãtėm. 13. Ir jis iszējo vėl pãs marės, ir visi žmónės atējo pãs jĩ, ir jis mokĩno jũs. 14. Ir prãeidams Jėzus pamãtē Lėcijã, sũnũ Alpėjaus, sėdintį prē muĩto, ir tãrē jãm: sėkk manē. Ir jis kėlēsi sėkē jĩ. 15. Ir nusidãvē, Jėzui besėdint už stãlo jō namūsē, daũg muĩtininku ir grėkinĩku susėdo už stãlo, sũ Jėzumi ir sũ jō mokĩtiniais. Nēs daũg tũ būvo, kurē jĩ sėkē. 16. Ir rasztē-mokĩtėjĩ beĩ paryzėusziai matýdami, jĩ vãlgant sũ muĩtininkais ir grėkinĩnkais, tãrē jō mokĩtiniais: dēl kō jisãĩ vãlgo ir gėria sũ muĩtininkais ir grėkinĩnkais? 17. Tai Jėzus iszgirdēs tãrē jēms: drutėjĩ neprĩvãlo lėkoriaus, bēt ligónys. Ąsz atējaũ vadinti grėkinĩnkũs prisivertimop, ō nē teisiũsius. 18. Ir mokĩtiniai Jōno beĩ pa-

ryžēušiu daug pāstninkaro; ir atējē keli, tārē jām: kodēl mokītiniai Jōno ir paryžēušiu pāstninkauja, ō tāro mokītiniai nepāstninkauja? 19. Ir Jēzus tārē jēms: kaip gāl svōdbininkai pāstninkaut, jaunikiui pās jūs ēsant? kōl jaunikis pās jūs yrā, jē negāl pāstninkauti. 20. Bēt ateis tās czēsas, kād nū jū būs atimtas jaunikis, tai jē pāstninkaus. 21. Nēks neūždeda lōpa naūjo mīlo aūt sēno rūbo, nēs naujāsis lōpas nuplīsza nū sēnojo, ir skylē dedēsne pastōja. 22. Ir nēks nēpila svēžū rīna ī senūs rykūs, szejp svēžūsīs rīnas iszplaiszina rykūs, ir rīnas iszteka, ir rykai pagenda, bēt svēžū rīna ī naujūs rykūs reikia pilti. 23. Ir nusīdarē, jām einant sabatōj pēr jarūs, pradējo jō mokītiniai beeidami vārpa traukyti. 24. Ir paryžēušiai tārē jām: sztaī, dabōk, kā dāro tāro mokītiniai sabatōj, kās nē valīa? 25. Ir jis tārē jēms: arī nēkadōs neskaitēt, kā Dōrydas dārē, kaip jis pristōko, ir iszalkēs būro, sū tais, pās jī ēsanczais? 26. Kaip jis ējo ī Dēro namūs czēsē Abjatāro, cyridusiojo kūnigo, ir cālgē szcentāsias dūnas, kuriās nēks neturējo cālgyt, kaip tikt kūnigai, ō jis dārē ir tēms, pās jī ēsantēms. 27. Ir jis sākē jēms: sabatā dēl žmogūs lēista, ō nē žmogūs dēl sabatōs. 28. Taigi žmogaus sunūs ir sabatōs cēszpats yrā.

III.

1. Ir jis ējo cēl ī szīuīlē. Ir būro czā žmogūs, turīs padžūcusiā raņkā. 2. Ir jē tīkojo jō, baū jis jī sabatōj gūdīsēs, kād prēžastī aūt jō gāutu. 3. Ir tārē žmogui, turīnczam padžūcusiā raņkā: czā stōkis. 4. Ir tārē jēms: ar reikia sabatōj gēr darīt, ar pikto? ar gytastī iszlaikīt, ar nužavinti? bēt jē tylējo. 5. Ir paeiliumi aūt jū pažiurējo supgkēs, ir smūtyjosi dēlei jū szirdēs kētūmo, ir sākē tām žmogui: isztēsk sārō raņkā. Ir jis isztēsē jā, ir jō rankā jām sveikā pastōjo, kaip ir kitā. 6. Ir paryžēušiai iszējē tūjaūs sudūmē sū Ērōdo tarnais prēsž jī, kaip jī nužavintu. 7. Bēt Jēzus sū sārō mokītiniais szaliņ ējo pās marēs, ir daug žmoniū jī sēkē isz Galylēos ir isz žgdu žēmēs, 8. ir isz Jerūzālēs, ir isz Idumēos, ir isz anōs szalēs Jordāno, ir tū, kurē gyvēna aplīnk Tjry ir Sydōnā, didē daugybē girdinczuju jō dārbus, atējo pās jī. 9. Ir jis sākē sārō mokītiniams, kād laivēlī jām laikytu gātara dēl žmoniū, jeib jī nespāu-

stu. 10. Nēs jis daug jū gydē, taip, āza pulte ant jō pūlē visi cārgintēji, kād jī pakrūtintu. 11. Ir drāsēs neczgstos jī pamāczusios atsiklaupē ir šaūkē, sakūdamos: tū esi Dēvo sunūs. 12. Ir jis jās asztriai āpdraudē, idānt jī neapreiksztu. 13. Ir jis užējes ant kālno, vadīno pās savē, kuriūs norējo, ir tē atējo pās jī. 14. Ir jis ištātē anūs drýlika, kād sū jūmū būtu, ir kād jis jūs iszsiūstu, apsakýti Dēvo žōdī; 15. ir kād turētu māci, iszgýdyti ligās, ir vėlnius iszvarýti. 16. Ir dāvē Symōnui vaīdą Pėtro. 17. Ir Jokūba, sūnų Zebedėjaus, ir Jōnā, brólī Jokābo, ir dāvē jėmdrēm vaīdą Bneārgēs, tai mūsu žōdžū, perkūno vaikai. 18. Ir Endrėju, ir Pilippą, ir Baltramėju, ir Mattėoszių, ir Tamōszių, ir Jokūba, sūnų Alpėjaus, ir Taddėauszią, ir Symōną Kananytą, 19. ir Judōszių Iszariótą, kursai jī iszdavē. 20. Ir jėms parėjus namō, vėl žmōnės susirińko, taip, kād nei vėtos neturėjo rālgyti. 21. Ir kaip tai girdėjo aplińk jī ėsantēji, iszėjo jē, jī laikýti; nēs jē tārē: jis isz ūmo iszeis. 22. Bėt rasztė-mokýtēji, kurē būvo atėję isz Jerúzalės, sáke: jis tūr Beelzėbūba, ir per tyridusiajī vėlniū jis iszcaro vėlnius. 23. Ir jis sucadinēs jūs kalbėjo jėms prilyginimūse: kaip gál szėtōnas szėtōną iszcarýti? 24. Kād kokiā karalýstė pati tarp savēs nesutińka, tai jī negál iszsilaikýtis. 25. Ir kād namai pātys tarp savēs nesutińka, tai jē negál iszsilaikýtis. 26. Tai gi jėi szėtōnas pāts prėsz savē kėlias, ir sū sarim nesutińka, tai jis negál iszsilaikýtis, bėt tūr suteszkėti. 27. Nėks negál stipriojo namūs užpūlti, ir jō náudą iszplėszti, jėi nē pirmā stiprųjī sūrisza, ir potām jō namūs iszplėszia. 28. Isz tėsōs, sakaū jūms: visi grėkai žmoniū vaikāms atlēidžami, ō ir Dēvo blūznyjimai, kuriais Dėra blūznyj; 29. bėt kursai blūznyj szveńtają dvāsę, tās negāun atleidimo amžinaī, bėt kaltas yrā amžinojo sūdo. 30. Nēs jē sáke: jis tūr neczgstą dvāsę. 31. Ir atėjo jō mótyna, ir jō bróliai; ir stocėdami laukē, nūsiuntė pās jī, ir vadindino jī. 32. Ir žmōnės sėdėjo aplińk jī, ir tārē jam: sztai, tārō mótyna, ir tārō bróliai laukē klāusia tavēs. 33. Ir jis jėms atsáke, tarýdams: kās māno mótyna, ir kās māno bróliai? 34. Ir paeiliumi ant mokýtiniu, kurē aplińk jī sėdėjo, pažiurėjes, tārē: sztai, tē māno mótyna, ir māno bróliai. 35. Nēs dārąsis Dēro cālia, tās yrā māno brólis, ir māno sesū, ir māno mótyna.

IV.

1. Ir jis pradėjo vėl mokėti prė mairi, ir susiriško pas jį daug žmonių, taip, kad jis turėjo ižėngti į laivą, ir sėdėti ant vandenų, ir visi žmonės stovėjo ant žemės pas marės. 2. Ir jis ilgai Dėvo žodį sakė per prilyginimus. Ir savo kozonyj sakė jis jėms: 3. Klausykite: sžtai, iszėjo sėjėjas sėti. 4. Ir nusidavė, jam besėjant, keli grudaį pūlė pas kėlią, tai paūkszczai dangaus atlėkė sūlesė tūs. 5. Kiti vėl pūlė į akmenynę, kur nė daug žemės būvo, ir tūjaūs iszdýgo, todėl, kad neturėjo giliūs žemės. 6. Bėt sdulei užtekėjus, parvijo, ir neturėdami szaknės, padžuvo. 7. Ir kiti pūlė tarp erszkėczu, ir erszkėczai per viřszų dugo, ir nusmelkė tūs, ir nėnesė raįsiaus. 8. Ir kiti pūlė į gėrą žemę, ir raįsių nėsė tarpstantį, ir atnesė kiti trisdeszimteriopą, ir kiti szeszasdeszimteriopą, ir kiti szimteriopą. 9. Ir jis sakė jėms, kās tūr ausių girdėti, tās tegird. 10. Ir jam rėndm beėsant klause jį tē, kurė pas jį būvo sū anaįs dvýlika, apė tą prilyginimą. 11. Ir jis atsakė jėms: jūms dūta žinoti paslėptinės karalystės Dėvo, bėt tēms, kurė laukė, vislab sakoma per prilyginimus. 12. Kad atciromis akimis regėtu, ir tikt neiszpažintu, ir girdinczomis ausimis girdėtu, ir tikt neiszmąntu; jeib nė kartuāta prisicėřstu, ir nebūtu jėms atlėisti jų grėkaį. 13. Ir tārė jėms: ar neiszmānote tą prilyginimą? kaipogi iszmanýsite visūs kitūs prilyginimus? 14. Sėjėjas sėja žodį. 15. Bėt kurė pas kėlią, tē yrā, kurėms žodis sėjamas yrā, ir kad jė tą girdėję, tai tūjaūs ateima szėtōnas ir atima žodį, įsėtaį jū szirdyjė. 16. Taipojau ir tē, kurė į akmenynę pasėti, tē yrā, kurė girdėję žodį, tūjaūs tą sū džaugsmiū priima. 17. Ir nētur szaknės savyjė, bėt yrā lýg ōras mėtasis; kad rañdasi bėdā, arbā pėřsekinėjimas dēl žōdzo, tai jė tūjaūs pasipiktin. 18. Ir kurė tarp erszkėczu pasėti, tē yrā, kurė klaūsos žōdzo. 19. Ir rūpestis sziō svėto, ir viliójantýji bagotýstė, ir daug kitū geiduliū užėina, ir nusmelkia žodį, ir pasilėkt bė raįsiaus. 20. Ir kurė į gėrą žemę sėti, tē yrā, kurė klaūsos žōdzo, ir tą priima, ir atnesz raįsių, kits trisdeszimteriopą, ir ktis szeszasdiszimteriopą, ir kits szimteriopą. 21. Ir jis sakė jėms: argi uždega kās žvākė, kad tą pastatýtu pō ketvirczū arbā pō stalū? nē, bėt kad

tā aņt liktōriāus uždētu. 22. Nēs nēko nērā paslēptā, kās nebūtu atdengtā. ir nēko uždengtā, kās nebūtu aprēikszta. 23. Kās tūr ausiū girdēti, tās tegird. 24. Ir jīs sākē jēms: dabōkit, kā girdite. Kōkiu saikū jūs seikiate, tōkiu būs jūms vēl atseikēta, ir būs jūms dār pridēta, kurē tai girdit. 25. Nēs tūrinčamiam dūdāmā, ō nēturinčamiam atimamā, ir kā tūr. 26. Ir jīs sākē: tokiā yrā karalystē Dēvo, līg kāip kād žmogūs īberia sēklā ī žemē; 27. ir mēgt, ir kēliasi dēnā ir nākti, ir sēklā iszdīgsta, ir dug jām nežinant. 28. (Nēs žemē isz savēs pirmā nēsza želmenī, potām vārpas, paskuī brēndusi kvētī vārpose.) 29. Bēt kād atnēsuzusi vāisū, tai tūjaūs jīs nusiunča piatuvūs, nēs piutis priējo. 30. Ir jīs sākē: kām prilygīsimē karalystē Dēvo? arbā kōkiu prilygiminu tā prilygīsimē? 31. Yrā kāipo garstījczu grūdas, kād tās sējams ī žemē, tai jīs mažiāusias yrā taip visū sēklā aņt žemēs. 32. Ir isētas taipsta, ir didždusias pastōj ūz visās daržū žolēs, ir gāun szakās didēs, taipo, kād pō jō pavēsū gāl paūkszczai pō dangumī pabūti. 33. Ir jīs daug tokiaīs prilyginimais kalbējo jēms žōdī, kāipo jē galējo girdēti. 34. Ir bē prilyginimo jīs nēko nekalbējo jēms. Alē sāvo mokītiniamis vislab īpaczai iszguldē. 35. Ir tā pāczā dēnā vakarē sākē jīs jēms: pērsiirkim ī kitā krāszta. 36. Ir jē palēidē žmōnes szaliņ, ēmē jī, kāipo jīs būvo lāive, ir būvo kiti laivai pās jī. 37. Ir pasikēlē didis ūmars vėjo, ir vilnyš mūsze ī lāiva, taip, kād lāivas pilnas vandeņs pastōjo. 38. Ir jīs ūzgalyj lāive mēgōjo aņt prēgalvio, ir jē pabūdino jī, sakūdami jām: mokītojau, ar nēko natbōjī, kād mēs prapūlum? 39. Ir jīs atsikēlēš āpdraudē vēja, ir tārē mārēms: nutilk, ir būk tykā. Ir liōvēsi vējas ir didei tykā pastōjo. 40. Ir jīs tārē jēms: kodēl taip bijótēs? kāipogi netūrīt tikējimo? 41. Ir jē didei bijōjos, ir sākē kits kitām: kās tasai? nēs vējas ir mārēs jō klaūso.

V.

1. Ir jē atējo anāszal māriū, ī szālī Gadarēnu. 2. Ir kāip jīs iszējo isz lāivo, tūjaūs jām prēsšais atējo žmogūs isz kapū, dvāsēs neczystōs pristōts. 3. Kursai laikēsi kapūsē. Ir nēks jī negalējo surishti, nei lencūgais. 4. Nēs tānkiai būvo pānczais ir lencūgais sūrisztas, ir jīs lencugūs būvo

sučraukęs, ir pānczus sudaūžęs, ir nēks jī negalējo suvaldīti.
 5. *Ir jis būvo visū cžēs, dēnq ir naktī, ant kalnū ir kapūsē, sžaūkdamas ir akmeninūs besimūsždams.* 6. *Bēt Jēzū isz tōlo pamātes, jis pribēgo, ir atsiklaupęs didžū balsū sžaūkē, tarýdams:* 7. *Kā turiū dārbo sū taciū, Jēzau, sunaū Dēvo, aukszcždusiojo: prisakaū tūv prē Dēvo, kād manē necdrgintumbei.* 8. *Bēt jis jām sākē: iszeik, tū neczystóji drāsē, isz tō žmogaūs.* 9. *Ir jis klāusē jī: kū cardū esi? Ir jis atsa- kýdams tārē: māno caīdas yrā lēgiōnas; nēs mūsu daūg yrā.* 10. *Ir prāszē jī labai, kād jūs nevarýtu isz tōs szulēs.* 11. *Ir būvo tēn pās kálnus didē kiaūliu kaīmenē ant gangklos.* 12. *Ir prāszē jī risi celniai, sakýdami: lēisk mūs ī tās kiaulēs ieiti.* 13. *Ir tūjaūs pavēlyjo jēms Jēzus. Tai neczystosios drāsēs iszėjusios, ējo ī kiaulēs, ir kaīmenē padūrmai isimetē nū krañto ī marēs. (Bēt jū būvo apē dū tūkstanczu) ir nuskeñdo mārēse.* 14. *Ir kiaūliu keīdzai pabēgē, pasākē tai mēstē ir kēmūsē. Ir jē iszējo žiurēti, kās būvo nusidāvē.* 15. *Ir atējo pās Jēzū ir pamātē tā, kuīs būvo velniū cārgint- tas, kād sēdējo āprīktas, sāvo prōtq turēdams, ir jē bijójos.* 16. *Ir tē, kurē tai regējē būvo, sākē jēms, kās būvo tikēsi tám velniū cārgintamiam, ir kiaulēms.* 17. *Ir pradējo jī melsti, kād iszeitu isz jū rubēžiu.* 18. *Ir kaip jis īžengē ī lāivq, prāszē jī cēlnio cārgintasis, kād pās jī būtu.* 19. *Bēt Jēzus jī nelēido pās jī būti, bēt sākē jām: eik ī sāvo namūs ir pās savūsius, ir apsakýk jēms. kókiq didē geradējýstę tāv iszrōdē Vēsžpats, ir kaip tavēs susimilo.* 20. *Ir jis nuējēs pradējo apsakýt dēsžimts mēstūse, kókiq didē gera- dējýstę jām Jēzus iszrōdēs, ir risi dývyjosī.* 21. *Ir kaip Jēzus vėl péréjo sū lāivu, susirīnko pās jī daūg žmoniū, ō jis būvo prē māriu.* 22. *Ir sžtai, atējo cēns ryriāusias sziūilēs, cardū Jajrus, ir pamātes jī, atsiklaupē.* 23. *Ir didei jī meldē, tarýdams: māno duktē marinama; ateik, pra- sžaū, ir uždēk ant jōs sāvo rañkq, kād iszgýtu, ir iszlīktu.* 24. *Ir jis nuējo sū jāmī. Ir sēkē jī daūg žmoniū, ir spdu- dē jī.* 25. *Ir būvo czū moteriszkē, kuri kraūjo pludinū drýlika mētu būvo siřgusi,* 26. *ir daūg kentėjusi nūg daūg lēkoriu, ir visq sāvo turťq dēl tō prarādusi, ir nēko jaī nemāczyjo, bēt dūr labiaūs piktýn ējo sū jā.* 27. *Tū iszgīr- dusi apē Jēzū, atējo isz ūžpakalio tarp žmoniū, ir pakrūtino jō rūbq.* 28. *Nēs jī sākē: kād tiktai jō rūbq pakrūtinczau,*

taī āsz iszgyēzau. 29. Ir tūjaūs apsistójo jōs kraūjo pludīmas, ir jī pasijūto sāvo kūne pasceikusi nūg tōs slogōs. 30. Ir tūjaūs pajūto Jēzus saryjē, tā mācī isz jō iszējusīq, ir atsigrēžēs žmonēms tārē, kās pakrūtino māno rubūs? 31. Ir mokītīniai sākē jām: mataī, kād žmónēs spāudža tavē, ō tū sakaī: kās manē pakrūtino? 32. Ir jis apsižcalgē tōs, kuri taī padāriusi būro. 33. Bēt tā moteriszkē bijójosi ir drebējo, (nēs žinójo, kās jaī būro tikēsi) atējo, ir pulē tēs jūmī ī keliūs, ir iszkalbējo visq tēsq. 34. Bēt jis tārē jaī: māno duktē, tāvo tikējīmas tavē pasceīkino; eik sū pakājumi, ir būk sveikā nūg tōs tāvo slogōs. 35. Jām taīp dār bēkalbant, atējo keli isz szejmynos ryriāusiojo sziūlēs, sakjdami: tāvo duktē nūmirē, kān toliaūs prōcēs darai mokītojai? 36. Bēt Jēzus iszgirdo rēikiai tā kalbq sakjtajq, ir tārē vyridusiamiam sziūlēs: nesibijók, tikt tikēk. 37. Ir neleido nei cēnq, jī sēkti, kaip tikt Pētrq ir Jokūbq, beī Jōnq, Jokūbo brólī. 38. Ir jis atējo ī namūs ryriāusiojo sziūlēs, ir mātē trañksmq ir labai rērkianczus ir raudójanczus. 39. Ir iējēs tārē jēms: kodēl trañksmq dārote ir rērkiate? tās kūdikis nē numirēs, bēt mēgti; ir jē iszjūkē jī. 40. Ir jis iszcāres visūs, ēmē sū savīm tēraq, ir mōtynq kūdikio, ir tūs, kurē pās jī būro, ir iējo, kur kūdikis gulējo. 41. Ir nutvērēs kūdikī prē rañkos, tārē jaī: talýta kūni; tai mūsu žodžu: mergāit, sakaū tāv, kēlkis. 42. Ir tūjaūs mergāitē kēlēsi, ir ráikszczajo; bēt jī būro drýlika mētu senā; ir jē labai stebējosi. 43. Ir jis dideī jēms isākē, idánt taī nēks neisztirtu; ir sākē, kād dūtu jaī rálgyti.

VI.

1. Ir jisai iszējo isz czà, ir atējo ī sāvo tėvisczkē, ir jō mokītīniai sēkē jī. 2. Ir sābatai priējus, pradējo jis mokinti jū sziūlēje. Ir daūg, kurē klaūsēs, stebējos jō pamókslo, ir tārē: isz kur jām taī, ir kokiā tā iszmintis, kuri jām dūta yrà, ir tokē darbai, kurē pēr jō rankās dāromi? 3. Ar jisai nē cīmerninks, Maryjōs sunūs, ir brólīs Jokūbo ir Jōzēs, ir Jūdo ir Symōno? argi nē ir jō sēsērēs sziczon yrà prē mūsu? ir jē pasipiktino isz jō. 4. Bēt Jēzus tārē jēms: prārakas nēkur ūz mažēsni nēlaikomas, kaip sāvo tėvisczkēj, ir namēj prē sarāju. 5. Ir negalējo tēnai padaryt nei jō-

kio stebūklo, kaip tik kelėms ligonims jis uždėdams rankas, jūs išgydė. 6. Ir jis dvyjosi jū netikėjimo. Ir percaik-szczojo mēsteliūs aplinkui mokėdams. 7. Ir suvadinęs anūs dvylīka, pradėjo jūs pō dū beī dū išsiūsti, ir dāvė jēms mაცი ანტ neczystū dvāsiu. 8. Ir lēpē jēms, kād nēko draugē neimtus ant kēlio, kaip tik lāzda; neī delmōno, neī dūnos, neī piningū czaraslē; 9. bēt būtu kūrpeti; ir neapsivīlktu dvēm sermēgom. 10. Ir sākē jēms: ī kuriūs namūs iēisite, tūsē pasīlikit, ikī išz tēn vėl atstōsite. 11. Ir kurē jūs neprīma, neī jūsu klaūso, nū tū atstōkite, ir nukratykīt dūlkes nūg sāvo kōju, liūdymui ant jū. Išz tēsos, sakaū jūms: lengviaūs būs Sodōmai ir Gomōrrai sudnōj dēnōj, nē kaip tokiām mēstui. 12. Ir jē išzējē, apsākē, kād prisivērstu. 13. Ir iszvārē daūg velniū, ir daūg ligōniū alējumi mōstyjo, ir išgydē jūs. 14. Ir iszgirdēs tai karālius Ērōdas, (nēs jō vařdas jaū žinoms būvo) tārē: Jōnas kriksztytojīs kēlesi išz numirusiū, tōdēl jis tōkiūs stebuklūs dāro. 15. Bēt keli sākē: jis Ēlijōszius yrā; kitī vėl sākē: jis prārakas, arbā prāraku vēns. 16. Bēt Ērōdas tai iszgirdēs tārē: jis Jōnas, kuriām āsz gālva nukirsdinau, tasai kēlēs išz numirusiū. 17. Bēt jis, Ērōdas, būvo pasiūntēs ir sugādūdinēs Jōnā, ir apkāldinēs, dēl Ērodiados, paczōs Pilippo, sāvo brōlio, nēs jā būvo vėdēs. 18. Bēt Jōnas sākē Ērōdui: nē valiā tār, sāvo brōlio paczā turėti. 19. Bēt Ērodiadā tykojo jō, ir norėjo jī nužavinti, bēt negalėjo. 20. Bēt Ērōdas bijōjos Jōno, nēs jis žinōjo, jī vjřrā teisū ir szveņtā ēsanti, ir dabōjo ant jō, klausydavo jō daūg daiktūsē, ir mēlai jō klaūsēs. 21. Ir atėjo dēnā patogi, kād Ērōdas szvėsdamis sāvo užgimimo dēnā, pataisē vakarēnē pulkauniņkams, szimtiniņkams, ir vyresnēmsēms Galylēos. 22. Tai ējo duktē Ērodiados, ir szokinėjo, ir pamēgo Ērōdui, ir draugē už stālo sēdintēm-sēms. Tai sākē karālius mergāitei: praszūk išz manēs, kō tū nōri, āsz tāv dūsiu. 23. Ir prisēkē jai: kā išz manēs praszysi, dūsiu tāv, ikī pūsēs sāvo karalystēs. 24. Ir iszėjusi tārē sāvo mōtynai: kō praszysiu? Tā atsākē: galvōs Jōno kriksztytojo. 25. Ir jī pasiskūbīdama iējusi vėikiai pās karāliū prāsžē jī, sakūdama: nōriū, kād mán dabař tū-jaūs dūtumbēi ant bliādo, gālva Jōno kriksztytojo. 26. Karālius smūtnyjos, alē dēl prysēgos, ir dēl draugē už stālo sēdinczuju, nenorėjo jōs praszymā panėkint. 27. Ir tūjaūs

nusiuntes karalius būdelį, lėpė atgabėnti jō gálvą. Tās nuė-
jės nukirto jām tą kalėjime. 28. Ir atneszė jō gálvą bliudė,
ir dāvė tą mergáitei, ir mergáitė dāvė tą sávo mótynai.
29. Ir tai iszgirdę jō mokėtiniai atėjo, ir ėmė jō lavóną, ir
padėjo jī į kápą. 30. Ir apasztalai susiėjo pās Jėzų, pa-
sākė jām tai vislab, ir ká jė būvo dārę ir mokinę. 31. Ir
jis sākė jėms: eikime vėnì skyriū į pūsczą, ir maž atsiulsė-
kit, nės tū daūg būvo, kurė ateidavo, ir szaliñ eidavo; ir
nė ganà atspėjo nei vālgyti. 32. Ir jis pėrėjo láiru į pū-
sczą skyriū. 33. Ir žmonės mātė jūs atstójanczus; ir daūg
jī pažino, ir susibėgo tēn pėsti isz visū mēstu, ir prālenkė
jūs ir atėjo pās jī. 34. Ir Jėzus iszėjės pamātė daugumą
žmoniū ir pasigailėjo jų, kád jė būvo kaip árys, neturinczos
keřdžaus. Ir pradėjo ilgaì Dėvo žodį sakýti. 35. Ir dėnai
jaū veikiai besibaigiant, priėjo pās jī jō mokėtiniai, saký-
dami: pusczą czónai ir dėnà jaū pradėjo. 36. Léisk jūs nū
savęs, kád nuėjė apliñkui į kėmus ir mēsteliūs pirktus sáv
dūnos; nės netūr kō vālgyt. 37. Bėt Jėzus atsakýjdamis tārė
jėms: dúkit jūs jėms vālgyt. Ir jė sākė jām: ar nuėjė pirk-
sim dūnos už dū szimtu grāsziu, ir dúsim jėms vālgyt?
38. Bėt jis sākė jėms kėkgi kepalū tūríte? eikit ir žiurėkit.
Ir jė pėržiurėję, pasākė: penkis, ir dvi žuvi. 39. Ir jis lėpė
jėms, kád visi eilėmis, kaip apė stalūs, pasisėstu ant žaliōs
zolės. 40. Ir jė sėdosi eilėmis, szimtais ir szimtais, penkias-
deszimtais ir penkiasdeszimtais. 41. Ir ėmės tūs penkis kė-
palus dūnos ir tēdvi žuvi, pažiurėjo dangūn, ir dėkavojės
láužė dúną, ir dāvė sávo mokėtiniams, kád jėms padėtu, ir
tēdvi žuvi visėms iszdalyjó. 42. Ir visi vālgė ir priėdłgė.
43. Ir suriñko trupuczū, drýlėka pīntiniū pilnū, ir nū žu-
viū. 44. Ir vālgiusiuju būvo penki tūkstanczai výru. 45. Ir
tūjaūs jis privertė sávo mokėtinius, kád jė įėjė į láivą, pirm
jō pėreitu į Bėtsáyđą, iki jis palėisės žmonės nū savęs. 46. Ir
jis palėidės jūs nū savęs užėjo ant kálno mēlstisi. 47. Ir
ant vākaro būvo láivas vidurįj māriu, o jis vėns ant krāszo-
to. 48. Ir jis regėjo, kád jė vargo irdamės, nės vėjas
būvo į akis. Ir apė ketvīrtąją naktės sargybė atėjo jis pās
jūs, vākszczodams ant māriu. 49. Ir norėjo prō jūs proėiti.
Ir jī pamātė vākszczojantį ant māriu, mīslyjo, deivę ėsant,
ir szaūkė. 50. Nės visi jī regėjo ir nusigañdo. Bėt jis tū-
jaūs kalbėjo sū jais, ir tārė jėms: būkit linksmi, ásž esmi,

nesibijokit. 51. Ir ižengē pās jūs ī lāivq, ir vējas nustōjo. Ir jē stebējos ir dīvyjosi labai didei. 52. Nēs jē nebūvo iszmintingesnī pastōjē isz tō stebūklo, sū dūna darýtojo, ir jū szirdis būvo užkētusi. 53. Ir pērsiyrē atējo ī žemē Genēzaret, ir prisiyrē prē krāsztō. 54. Ir kaip jē iszkōpo isz lāivo, tūjaūs jī pažindami, 55. nubēgē ī risās aplīnk ēsančas szalis, pradējo ligōnis pās jī gabēnti ant pātalū, kuŗ tikt isztýrē, jī ēsanti. 56. Ir kuŗ jis iējo ī mēsteliūs arbā ī mēstūs, arbā ī kēmūs. czā paguldē ant tuŗgaus ligōnis, ir mēldē jī, kad jē tikt sermēgos siulē pakrūtīt gāutu, ir visi, kurē jī pakrūtino, iszgijo.

VII.

1. Ir susiriņko pās jī paryzēusziāi ir keli rasztē-moktūju, kurē isz Jeruzalēs atējē būvo. 2. Ir jē iszvėdē kelis jō mokītiniu neczystomis (tai ēsti nemazgōtomis) raņkomis dūnq vālgant, iszpeikē tai. 3. Ir paryzēusziāi ir visi zýdai nevdlgo, nesimazgōjē tānkiai sāvo rankās; taiþo jē laiķo ištātymus sāvo vyresniūju. 4. Ir isz tuŗgaus parējē jē nevdlgo nesimazgōjē. Ir tokiū daiktū daūg yrā, kuriūs jē yrā priēmē laikýti, kaipō mazgōjima kūpku ir krāgu, ir variniu ryķū ir stālu. 5. Dēlgi tō klāusē jī paryzēusziāi ir rasztē-moktēji: kodēl tāvo mokītiniai neelġiasi pagal ištātymus vyresniūju, bēt dūnq vdlgo nemazgōtomis raņkomis? 6. Bēt jis atsakýdams tārē jēms: labai gerai Jēzaiōszius yrā apē jūs veīdmainius prārakatēs, kaipō paraszýta: szē žmōnēs gārbina manē lūpomis, bēt jū szirdis toli yrā nū manēs. 7. Bēt noprōsnai yrā, kad jē mān szlūzyj, kadāngi mokīn tōķi mōkslq, kursai tikt žmoniū iśākymys yrā. 8. Jūs prastōjat Dēvo prisākymus, ir laikot žmoniū ištātymus, mazgōjima krāgu ir kūpku, ir daūg tēms lygiū daiktū dārote. 9. Ir sākē jēms: baiś gerai panēkinot Dēvo prisākymus, kad sāvo iśākymus laikýtumbit. 10. Nēs Moyzēszius sākē: gārbink sāvo tėvq ir sāvo mōtynq, ir kās tėvui ir mōtynai kēikia, tās tūr smerczū mirti. 11. Bēt jūs mokinat, kad kās tėvui arbā mōtynai sāko: kōrban, tai ēsti: kad āsz tai apēravōju, tai tāv toktai toli naudingiaūs yrā, tās gerai dāro. 12. Ir tōķiu budū nelēidzate jī toliaūs kō gēro daryti sāvo tėvui arbā sāvo mōtynai. 13. Ir nēķi rečzat Dēvo žōdī sāvo ištātymais, kuriūs prasimānēte, ir daūg tēms lygiū daik-

tū dārote. 14. Ir prisivadīnēs pās savē visūs žmōnes; tārē jēms: klausījķite manēs visi, ir iszmanījķit. 15. Neī jōks dāīkts, isz vīrszaūs iēīnāsis ī žmōgu, negāl jī neczjstā darjti, bēt iszeīnāsis isz jō, jī neczjstā dāro. 16. Jēī kās tūr ausiū girdēti, tās tegird. 17. Ir kaīp jis nū žmoniū atējo ī namūs, klāusē jī jō mokjtiniai apē tā prilyginimā. 18. Ir jis sāķē: arģi ir jūs tokē nīszmānā ēsat? ar dār nīszmānote, kād vīslab, kās isz vīrszaūs iēīna ī žmōgu, negāl jī neczjstā darjti? 19. Nēs neīēit ī jō szirdj, bēt ī pīlvā ir iszeit pēr iszeīgā prīlīktajā, kurī iszczjstjy visūs īvdīgymus. 20. Ir jis sāķē: kās iszeīna isz žmogaūs, tai žmōgu neczjstā dāro. 21. Nēs isz vīdaūs, isz szirdēs žmogaūs, iszeit pīktos dūmos, vīnczatonjstēs pēržengīmas, kekszjstē, razbajjstē, 22. vagjstē, gōdas, pīktenjībē, nelabā akīs, Dēvo blūznyjīmas, didjstē, nīszmintīs. 23. Vīsi tē pīktēji daīktai iszeit isz vīdaūs, ir žmōgu neczjstā dāro. 24. Ir ķēlēsi paējo jis isz czā ī rubežiūs Tjraus ir Sydōno, ir iējēs ī namūs, nenorējo, kād tai kās žinōtu, ō tīkt negalējo pasislēpt. 25. Nēs moterīszķē, kuriōs duktēlē neczjstā dvāse tūrējo, gīrdējusi apē jī, atējo ir atsīklaupē pās jō kōjas. 26. (Ir jī būvo grjķīszķa moterīszķē isz Syropēnjcijos) ir mēldē jī, kād vēlnīā iszvarjtu isz jōs dukteīrs. 27. Bēt Jēzus sāķē jaī: tesīsōtīna pīrmīaūs vaīkaī. Negražūs dāīkts grā, vaīkā dūnā īmti, ir szunīms pamēsti. 28. Bēt jī atsakjdamā tārē jām: berōds, Vēszpatē, alē tīkt ir szunjczai ēda pō stalū nū vaīkā trupczū. 29. Ir jis sāķē jaī: tō žōdžo dēlei eīķ; vēlnīas isz tāvo dukteīrs iszējo. 30. Ir jī parējusi ī sāvō namūs, rādo vēlnīā iszējusi, ir dūķterī begūlīnczā patalē. 31. Ir jis vēl iszējēs isz rubēžiū Tjraus ir Sydōno, atējo pās murēs Galylēos vīdurjy rubēžiū dēszīmtēs mēstu. 32. Ir ātvedē pās jī ķūrtīnī, nēbylī ēsantī, ir mēldē jī, kād raīķā aīt jō ūzdētu. 33. Ir jis ēmēs jī nū žmoniū skyriū, iđējo pīrsztūs ī jō ausīs, ir spīovēs pakrūtīno jō lēžūvī. 34. Ir pažiurējēs ī daīgu atsidusējo ir tārē jām: epatā, tai mūsū žōdžū: atsīvērk. 35. Ir tūjaūs atsīvērē jō ausys, ir ryszjys jō lēžūvio iszsrīszo, ir gerai iszkalbējo. 36. Ir jis ūzdraudē jēms, īdānt tai nēkam nesakjtu. Alē jū labīaūs jis ūzdraudē, jū daugīaūs jē tai iszplātīno. 37. Ir labāī dīdēī dīvyjosi, sakjdamī: jis vīslab gerai padārē, ķūrtīnīus jis dāro gīrdīnczus, ir nēbylīus kalbānczus.

VIII.

1. Tū czēs, kaip daūg žmoniū czà būvo, ir neturėjo ką vālgyt, pasivadīnēs Jēzus sàvo mokītinius, tārē jēms: 2. Gailiūs žmoniū, nēs jau trīs dēnās pās manē iszbūvo, ir netūr ką vālgyti. 3. Ir kād jūs nū savēs iszālkusius namōn parlēisczau, ant kēlio atalptu, nēs keli isz tōlo būvo atējē. 4. Ir jō mokītiniai atsākē jām: kuŗ īmsim dūnos, czónai pūsczoje, jūs pasótinti? 5. Ir jis jūs klāusē: kēk dūmos kepalū tūrite? jē atsākē: septýnis. 6. Ir jis lēpē žmonēms sēstis ant žēmēs. Ir ēmēs tūs septýnis kēpalus, dėkavojēs lāužē tūs, ir dārē sàvo mokītiniams, kād jēms padētu. Ir jē padėjo zmonēms. 7. Ir turėjo māj žuvėliu, ir dėkavojēs lēpē tās padalýti. 8. Bēt jē vālgē ir privālgē, ir suriņko likusiuju trupczū septýnis pintinius. 9. Ir vālgiusiuju būvo kokē keturi tūkstanczai. Ir jis paléido jūs nū savēs. 10. Ir tūjaūs ižēngēs i lāivą sū sàvo mokītinais atėjo i szalį Dalmanūtą. 11. Ir paryzėusziai iszėjē pradėjo sū jūmi klausinētisi, gundē jī, ir prāsžē isz jō žėnklo isz dangaus. 12. Ir jis atsīdusėjo sàvo dvāsėje, ir tārē: kōgi jėszko szī gimīnē žėnklo? isz tēsōs, āsz sakaū jūms: sziaī giminei nebūs dūtas nei jōks žėnklas. 13. Ir palikēs jūs, vėl ižengē i lāivą ir péréjo i aňtrąją pūšę. 14. Ir jē būvo užmīrszē dūnos draugē īmtis, ir neturėjo daugiaūs pās sacē lāive, kaip tikt vėną kēpalą dūnos. 15. Ir jis lēpē jēms, tarýdams: dabókitēs, ir saugókitēs ráugo paryzėusziū, ir ráugo Ėrōdo. 16. Ir jē szeip ir taip mislydami, tārē kits kitám: apē tai jis kalba, kād mēs dūnos netūrim. 17. Ir Jēzus tai numānēs sākē jēms: kōgi rūpinatēs, dūnos neturėdami? ar dār nēko nepérmanot, ir dār nesupraňtat? ar dār tūrit užkētusią szirdį savýjē? 18. Turėdami akiū neregite, turėdami ausiū negirdite, ir tō neatsimenat? 19. Kaip penkis kēpalus lāužiau penkēms tūkstanczams, kēk czà pintiniu pripildēt trupczais? jē sākē: dvýlika. 20. Bēt kaip septýnis kēpalus lāužiau keturēms tūkstanczams, kēk czà pintiniu pripildēt trupczais? jē sākē: septýnis. 21. Ir jis sākē jēms: kaipogi nēko nizmānote? 22. Ir jām atėjus i Bėtsáyda, atvedē pās jī āklą, mēlsdami jī, kād jis jī pakrūtintu. 23. Ir nutvėrēs āklojo raňką iszvedē jī laūkan isz mėstelio, ir spióvēs i jō akis, uždėjo sàvo rankās ant jō, ir klāusē jī, baū ką regīs. 24. Ir jis pažvil-

gējo, ir tārē: āsz mataū žmōnes vāikszczojanczus, līg me-
dzūs mātqs. 25. Potām jīs vėl uždējo rankās aņt jō akiū,
ir vėl lēpē jām žiurēti, ir jīs pastōjo regīs, kād vislab ga-
lējo tikrai matyti. 26. Ir jīs pařsiuntē jī namōn, tarjdamš:
neeik į mēstėlį, ir tai nei vėndm tamē nepasakyk. 27. Ir
Jėzus iszėjo sū sāvo mokītīniais į mēsteliūs mēsto Cėsdrijos
Pilippi. Ir keliāudams kldusē sāvo mokītīnius, tarjdamš
jēms: kāgi sāko žmōnės manē ēsantį? 28. Jē atsākē: sāko,
tavē ēsantį Jōnā kriksztytojį; kitī sāko Ėlijōsziū, kitī prāraku
vėnā ēsantį. 29. Ir jīs tārē jēms: bēt jūs kā sākote manē
ēsantį? tai Pētras atsakydamš tārē jām: tū esi Kristus.
30. Ir jīs uždraudē jēms, kād tai nēkam nesakytu. 31. Ir
pradėjo jūs mokīti: žmogaūs sunūs tūr daūg kentėti, ir at-
mestas būti vyresniūju ir vyridusiūju kunigū, ir raszē-mo-
kītūju, ir užmusztas būti, ir pō trijų dēnū keltis. 32. Ir
jīs tā žodį drąsiai atviraī kalbėjo. Ir Pētras jī ėmēs į szalį
pradėjo jī drausti. 33. Bēt jīs atsigrėžēs pažiurėjo į sāvo
mokītīnius, ir sūdraudē Pētrā, tarjdamš: atstók nū manēs,
tū szėtonē, nēs tū nemislyji tai, kās dēviszka, bēt kās žmō-
giszka yrā. 34. Ir prisivadīnēs pās savē žmōnes sū sāvo
mokītīniais, tārē jēms: kās manē nór sėkti, tužsiginē savēs,
ir ėmēs sāvo krjžiū aņt savēs, tesekē manē. 35. Nēs kās
sāvo gyvastį nór iszlaikyti, prapūldys tā, ir kās sāvo gy-
vastį prapūldo dēl manēs ir ēvangēlijos dēlei, tā iszlaikys.
36. Kā māczytu žmōgui, nórint jīs visā svētā nusipelnytu
ir iszkādā gātu aņt sāvo dūszos? 37. Arbā kā gāl zmogūs
dūti, kād sāvo dūszą atvadūtu? 38. Bēt kursai manēs ir
māno žodžu gėdisi tarp szios vėnczavonjstę pėrzengianczos
ir grėkingos giminės, tō ir žmogaūs sunūs gėdėsis āteidams
szlovėjē sāvo tėvo, sū szventaisiais angėlais. IX. 1. Ir jīs
sākē jēms: isz tėsōs, sakaū jums: czā stov keli, tē neragdūs
smertį, ikī matys karaljstę Dėvo ateinanczą sū macē.

IX.

2. Ir pō szesziū dēnū ėmēs Jėzus pās savē Pētrā, Jo-
kūbā ir Jōnā, ir užsivėdēs jūs aņt āukszto kálno skyriū vė-
nus, pėrsiszvėtē pō jų akiū. 3. Ir jō rūbai pastōjo skáistus,
ir labaī balti kaip snėgas, āza tū ir nei vėns baltininks aņt
žēmės negal taišo iszbáltinti. 4. Ir pasiródē jēms Ėlijōsziūs

sù Moyzèsziumi, ir susikalbėjo sù Jėzumi. 5. Ir atsakydams Pėtras tārė Jėzui: mokėtojai, gėr czónai bėti, pakurkim tris szėtras, tāv vėnq, Moyzėsiui vėnq, ir Ėlijōziui vėnq. 6. Bėt jis nežinōjo, kq kalbas; nėsà jė būvo pėrsigandė. 7. Ir atėjo debesis, tōs szeszėlis užėjo aūt jū. Ir isz debesės balsas atėjo, ir tārė: tās yrà māno mėlasis sunūs, tō klausykite. 8. Ir tūjaūs pō tō jė apsižvalgė apliñkui, ir nemātė nei vėno daugiaūs, kaip tiktaĩ vėnq Jėzų pās savė. 9. Bėt jėms nueĩnant nū kālno, uždraudė jėms Jėzus, kād, kq regėjė, nėkam nesakytu, iki žmogaūs sūnui isz numirusiuju prisikėlus. 10. Ir jė palaikė tq žōdį pās savė, kits kitq klausinėdami tarp savės: kāsgi tai yrà isz numirusiuju prisikėltis? 11. Ir jė klāusė jĩ, tarýdami: jūk rasztė-mokėtėji sako, Ėlijōszių tūrintį pirmà ateiti. 12. Bėt jis atsakydams tārė jėms: Ėlijōszius tūr tēsà pirmà ateiti, ir vislab vėl sutaisýti. Prėgtám žmogaūs sunūs tūr daūg kentėti ir panėkintas bėti, kaip ir paraszyta yrà. 13. Bėt asz sakaũ jūms: Ėlijōszius atėjo, ir jė dārė jam, kq norėjo, kaip apė jĩ paraszyta yrà. 14. Ir atėjės pās savo mokėtinius, iszvýdo didė daugybė žmoniũ apliñk jūs, ir rasztė-mokėtu, sù jaĩs pasiklausinėjanczu. 15. Ir tūjaūs visi žmōnės jĩ iszvýdė, nusistebėjo ir pribėgė pasvėikino jĩ. 16. Ir jis klāusė rasztė-mokėtūsius: apė kq pasiklausinėjate sù jaĩs? 17. Bėt vėns isz žmoniũ atsakydams tārė: mokėtojai, asz savo sūnų atsivedžiau pās tavė, tās tūr nėkalbanczq dvāsė. 18. Ir kuĩ jĩ jĩ tik sugrėb, czq jĩ plėszia, ir jis putūja ir grėžia dantimis, ir džústa. Asz kalbėjau sù tavo mokėtiniais, kād jė jq iszvarytu, o jė negál. 19. Bėt jis atsakydams tārė jam: ak tū netikintýji giminė! kaip ilgaĩ pās jūs būsiau, ir kaip ilgaĩ jūs pakėsiu? atvėskite jĩ szia pās manė. 20. Ir jė atvedė jĩ pās jĩ. Ir tūjaūs, kaip dvāsė jĩ iszvýdo, plėszė jĩ, ir jis parpūlė aūt žēmės, ir varťėsi putūdamas. 21. Ir jis klāusė jō tėvq: kaip seniaĩ tai yrà, kād jam tai tikos? jis atsakė: dár kudikėliui ėsant. 22. Ir tánkiai jĩ mėtė ĩ ugnĩ, ir ĩ vādenĩ, kād jĩ nužavintu. Bėt jėi kq galĩ, pasigailėdams mūsu, gėlbėk mūs. 23. Bėt Jėzus tārė jam: kād tū galėtumbei tikėti. Visi daiktaĩ tikinczam yrà galimĩ. 24. Ir tūjaūs szaũkdams vaiko tėvas sù āszaromis tārė: tikiũ, mėl̃s Vėszpatė, gėlbėk māno netikėjima. 25. Ŗgi regėdams Jėzus žmōnės susibėgant, āpdraudė neczytąjq dvāsė, tarýdams: tū nekalbantýji ir negĩr-

dintyji dvāsē, āsz tāv prisakaū, kād isz jō iszeitumbei, ir daugiaūs ī jī neieitumbei. 26. Tai jī saūkē, ir didei jī plēszusi, iszējo. Ir jis līg numirēs būvo, taip, kād daug ir sākē: jis numirēs. 27. Bēt Jēzus nutvērēs jō raņķa, attēsē jī, ir jis kēlēsi. 28. Ir jām namō parējus, kldusē jī jō mokītiniai skyriū: kodēl mēs jā negalējome iszvaryti? 29. Ir jis atsākē: szi veislē nēkaip negāl iszeiti, kaip tikt peŗ maldās ir pāstninkavimus. 30. Ir isz czā szaliņ atstōjē, keliāvo peŗ Galylēa, ir jis nenorējo, kād tai kās zinōtu. 31. Bēt jis mokino sāvo mokītinjus, ir tārē jēms: žmogaūs sunūs padūtas būs ī žmoniū rankās, ir jē ūzmūsz jī, ir ūzmusztas treczojē dēnojē kēlsis isz numirusiuju. 32. Ir jē tō zōdzo neiszmānē, ir bijōjos jō kldusti. 33. Ir jis atējo ī Kaper-naūma. Ir namēj būdams, kldusē jūs: apē kāgi jūs aņt kēlio tarp savēs kalbējote? 34. Bēt jē tylējo. Nēsā jē tarp savēs būvo aņt kēlio kalbējē, kursai ēsas didždausiasis? 35. Ir jis pasisēdes pasivadīno anūs dvýlika ir tārē jēms: jēi kās nór pirmidusiasis būti, tās būs paskiāusiasis ūz visūs, ir visū taŗnas. 36. Ir ēmēs kudikēlī pastātē tā tarp jū, ir apsikabīnēs jī tārē jēms: 37. Kās tōkī kudikēlī māno varđan prīma, tās manē prīma; ir kās manē prīma, nē manē prīma, bēt tā, kursai manē siuņtēs. 38. Bēt Jōnas atsākē jām, tarýdams: mokýtojai, mēs regējom vēnā, tāvo varđan vélnius iszváranti, kursai mūs nēsekē; ir mēs jām tai gy-nēm, tōdēl, kād nēsekē mūs. 39. Bēt Jēzus tārē: neginkit jām, nēs nei vēno nērā, kursai darýtu stebūklā māno varđan ir galētu tūjaūs piktai apē manē kalbēti. 40. Kās nē prēsš mūs yrā, tās yrā sū mumis. 41. Bēt kās jūs pagirdo vandeņs kupkā māno varđan, dēl tō, kād Krīstaus ēste, isz tēsōs, āsz jūms sakaū, nepasiliks jām tai neatpildyta. 42. Ir kās papiktin vēnā sziū mažūju, ī manē tikinczuju, tām geriaūs būtu, kād jām girnu akmū aņt kāklo ūzkabintas, ir jis ī jūres būtu īmestas. 43. Bēt jēi tavē tāvo rankā piktin, tai nukīrsk jā. Geriaūs tāv yrā, loszām ieiti ī gyvātā, nē kaip, kād tū dvi ranki turēdams, ieitumbei ī pēklā, ī āmžinajā ūgnī, 44. kuŗ jū kirmēlē nemīrszta, ir jū ugnis neužgēsta. 45. Jēi tavē piktin tāvo kója, nukīrsk jā. Geriaūs tāv yrā, raiszām ieit ī gyvātā, nē kaip, kād tū abi kōji turēdams, būtumbei īmestas ī pēklā, ī āmžinajā ūgnī, 46. kuŗ jū kirmēlē nemīrszta, ir jū ugnis neužgēsta. 47. Jēi

tasē, akus tācu paktim. atamēk jū mūg sarēk. Verisās tār grā, mē cēnu akia ieti i Dēca karalģstē. mē kēip. kād tā dēc akis turēdamas, imēstas būtambe i pēklus āgni. 48. kār jū kirmellē nemarrēsta. iē jū ugnis nenēģēsta. 49. Vislab tār ugnīma sēdyta būti, iē kēkrēnā apērā druskā sēdama grā. 50. Druska gerā grā; bēt jēi druska sarūma pāmēta. kāmī sēdyim! turēkit druskas saripi, iē turēkit pakāju taip sarēs.

X.

1. Iē jū pasikēles isz tēn atējo i szalis ēģdu žēmēs anānzal Jordāno. Iē žmōnēs rēl pulkais ējo pās jī. iē jū pagal saro pāproti, rēl jūš mokimo. 2. Iē paryzēšzini atējē pās jī klāusē jī: baū rēgrui calia ēsant, skirtis nū saro pazōn! Iē tūmī jī gūndē. 3. Bēt jūš atsakýdams tārē: kā jūms Moyzēšzius prisākē! 4. Jē tārē: Moyzēšzius parēlyjo paraszýt atinskýrimo grōmata, iē skirtis nū jōš. 5. Jēzus atsakýdams tārē jēms: dēl jūnu szirdēs kētūmo jis jūms tā prisākymā parānzē. 6. Alē isz pradžōš sutčērimo Dēcas jūdu sutčērē rēgrā beī mōteri. 7. Tōdēl žmogūs saro tēcā iē mōtynā palikēs, prē saro mōteris glaūsis. 8. Iē būs jūdu cēns kūnas. Taipogi jūdu negrā di, bēt cēnus kūnas. 9. Taigi, kā Dēcas sutčēdēs, žmogūs netūr pērsķirt. 10. Iē namēj rēl klāusē jī jō mokētiniai apē tatal. 11. Iē jis tārē jēms: kušs skīriasi nū saro paczōn, iē kīta vēda, tās pērženg venczarongstē prēsš jā. 12. Iē jēi moteriszkē skīriasi nū saro vēro, iē už kīta eit, tā pērženg saro venczarongstē. 13. Iē jē prīneszē kudikēliu pās jī, kād jūš pakrūtintu. Bēt mokētiniai bārē ātneszančūsius. 14. Bēt Jēzus tai iszvjēdēs pýkterējo, iē tārē jēms: lēiskite kudikēlius pās manē ateiti, iē nedraūskit jēms; nēs toklū grā dangauš karalģstē. 15. Isz tēsōš, sakaū jūms: jēi kās dangauš karalģstē nepriūms kārē kudikēlis, tās nejeis i jā. 16. Iē jis jūš apsikabīnēs, beī saro rankās aūt jū uždējēs, pēržeguojo jūš. 17. Iē jām iszējus aūt kēlio, cēns pīrmā bēgo, klāupēsi jām, iē klāusē jī: gērs mokētojai, kā dargšiu, kād dūžinajā gýrātā i dalykus gāuczau! 18. Bēt Jēzus tārē jām: kodēl tā manē radinē gerū? nēi cēns nēsti gēras, kārē tiktaū cēns Dēcas. 19. Jūk žinaī prisākymus: Nepēržengk venczarongstē. Neuzmūszk. Nerōgk. Neliudyk neteisans liūdymo. Nēkq neprigduk. Gārbink saro tēcā iē mōtynā. 20. Bēt jis atsakýdams tārē jām: mokētojai, eis-

lab tai dariaū isz sāvo mažū dēnū. 21. Ir Jēzus pažiurējės ī jī, mylėjo jī, ir sāké jām: vėno dār tāv reikia. Eik, pardūk vīslab, kā turī, ir dūk ubagdms, tai skārba turėsi dangujė; ir atėjės sėkk manė, imdams kręžiu aūt savės. 22. Bėt jis apsismūtnyjes dėl tōs kalbōs, atstōjo nuliūdės, nės jis daūg lōbiu turėjo. 23. Ir Jēzus apsižvalgēs tārė sāvo mokītiniam: kaip suñkiai bagótėji ieis ī Dėvo karalystę! 24. Bėt mokītiniai nusigañdo, jō kalbōs dėlei. Bėt Jēzus vėl atsakýdams tārė jėms: mēli vaikaž, kaip nē pigū yrā nusitīkintėmsėms aūt sāvo bagotýstės, ieiti ī Dėvo karalystę. 25. Pigiaūs yrā verbliūdui pėreiti prō adatōs aūsi, nē kaip kokidm bagótam ieiti ī Dėvo karalystę. 26. Bėt jē jū daugiaūs nusigañdo, ir kalbėjo tarp savės: kāsgi tai gāl iszganýtas pastóti? 27. Bėt Jēzus ī jūs žiurėdams tārė: žmonėms tai negalimā, bėt nē Dėvui; nėsā Dėvui visi daiktai galimī. 28. Tai sāké jām Pėtras: sztai, mēs vīslab palikę pāsėkėm tavę. 29. Jēzus atsakýdams tārė: isz tėsōs, sakaū jūms: neyrā nei vėno, jei jis paliktu namūs, arbā brólius, arbā sėseres, arbā tėvą, arbā mótyną, arbā móterį, arbā vaikūs, arbā laukūs, dėl manės, ir dėl évangėlijos, 30. kurš neįgýtu szimteriópai, dabař szimė czėsė namūs, ir brólius, ir sėseres, ir mótynas, ir vaikūs, ir laukūs, su pėrsekinėjimais, ir anamė būsenczame dmžyje dmžinają gyvātą. 31. Bėt daūg būs paskuczdsėjī, kurē yrā pirmėjī, ir būs pirmėjī, kurē yrā paskuczdsėjī. 32. Bėt jē būvo aūt kėlio, užėidami ī Jerúzalė; ir Jēzus pirm jū ėjo, ir jē nusigañdo, sėké jī, ir bijójos. Ir Jēzus vėl ėmēs anūs dvýlika pās savę, sāké jėms, kās jām nusitīksent: 33. Sztai, mēs einam auksztýn ī Jerúzalę, ir žmogaūs sunūs būs padūtas vyresnėmsėms kunigdms, ir rasztė-mokītiniam, ir jē prasūdys jī aūt smertės, ir iszdūs jī pagōnams. 34. Tē jī apjūks, ir nuplāks, ir apspidudys, ir užmūsz, ir trėcząją dēną jis prisikėlsis isz numirusiuju. 35. Tai atėjo pās jī Jokūbas ir Jōnas, Zebedėjaus sūnu-du, tarýdamu: mokītojav, mūdu nóriva, kād mūm darýtumbei, kō tavę praszýsiva. 36. Jisaī tārė jėmdvėm: kō nórita, kād jūm darýczau? 37. Jūdu sāké jām: dūk mūmdvėm sėdėti, vėnām pō tāvo deszinės, ō antrām pō tāvo kairės tāvo szlovėjė. 38. Alė Jēzus tārė jėmdvėm: jūdu nežinota, kō prászota: aīgi gālita gerti tō kylýko, kurī asz geriū, ir tūm kriksztū kriksztydintis, kuriū asz kriks-

sztyjams esmī? 39. Jūdu sākē jām: gāliva. Bēt Jēzus tārē jēmdrēm: kylgkq tēsā gērsita, kurī āsz geriū, ir kriksztū pakriksztytu būsita, kuriū āsz kriksztujamas esmī; 40. alē sēdēt pō māno deszinēs, ir pō māno kairēs, nē mán pūlasi jūmdvēm dūti, bēt tēms, kurēms yrā pagatāvyta. 41. Ir tai izsgirdē anē dēszimt, pýkterējo aņt Jokūbo ir Jōno. 42. Bēt Jēzus pasivadinēs jūs tārē jēms: jūs žinote, svētiskūsus kunigāikszczus vēszpatāujanczus, ir galingūsus tarp jū mēcēs tūrinczus; 43. bēt taišo netūr būti tarp jūsu; bēt kušs nór didžū pastōti tarp jūsu, tasi būs jūsu tarnū; 44. ir kās tarp jūsu nór vyridusiūju būti, tās būs visū bēru. 45. Nēs ir žmogaūs sunūs natējo, kād sāv dūtus szlūžyti, bēt kād jis szlūžytu, ir sāvo gývastī dūtu atpirkimui ūz daūg. 46. Ir jē atējo ī Jērikā. Ir kaip iz Jērikos ējo, jis, ir jō mokītiniai, ir didē žmoniū dauggbē, tai sēdējo āklas, Bartymējus, Tymējaus sunūs, pakelīj ūbagaudams. 47. Ir izsgirdēs Jēzū Nazareņskajī czā ēsantī, pradējo jis szaūkti ir tārī: Jēzau, tū sunaū Dóvydo, susimūlkis manēs. 48. Ir daūg jī draudē, kād tylētu; bēt jis jū daugiaūs szaūkē: sunaū Dóvydo, susimūlkis manēs. 49. Ir Jēzus apsistōjēs lēpē jī atradīnti; ir jē atradīno āklājī, sakýdami jām: būk liņksmas, kēlkis, jis vadīn tavē. 50. Ir jis sāvo rūbā nūg savēs pāmetē, ir kēlēsi atējo pās Jēzū. 51. Bēt Jēzus atsakýdams tārē jāmui: kō nōri, kād tāv darýczau? Aklāsis jām tārē: mokītojau, kād regēcza. 52. Bēt Jēzus sākē jām: eik, tāvo tikējimas tavē gēlbējo. Ir tūjaūs jis galējo regēti, ir sēkē jī aņt kēlio.

XI.

1. Ir kaip jē prisiārtino pās Jerúzale, ī Bētpāgē ir Bētānijā, pās alýru kálnā, nūsiuntē Jēzus dū sāvo mokītinū, 2. ir tārē jēmdrēm: nueikīta ī mēstēlī, jūmdvēm pō akiū ēsantī, ir tūjaūs iējusi, tēnai rāsita asilāitī prīrisztā, aņt kuriō nēkadōs nēi vēns žmogūs nesēdējēs; atrīszusiū tā sziān atrēskīta. 3. Ir jēi jūmdrēm kās sakýtu: kām tai dārota? tai sakýkīta: Vēszpats jō privālo; tai tūjaūs jī sziān atsiūs. 4. Jūdu nuējusiū rādo asilāitī prīrisztā prē dūriū laukē, kuš kēlias skīriasi, ir atrīszo jī. 5. Ir kelī iz anū, kurē tēn stovējo, tārē jēmdrēm: kā dārota asilāitī atrīszdamu? 6. Bēt jūdu atsākē jēms, kaip jēmdrēm Jēzaus

isakýta buvo; ir jē pavēlyjo tai. 7. Ir atvēdusiu asilāitī pās Jēzu, uždējo aņt jō sāvo rubūs, ir jis uzsīsēdo aņt tō. 8. Bēt daūg paklōjo sāvo rubūs aņt kēlio; kitī verbās kiřto nūg mēdžu, ir bařstē tās aņt kēlio. 9. Ir kurē pirmā ir pāskui ējo, šaūkē sakýdami: oziānna, paszlōvintas teesē, kursaī ateit vařdan Vēszpatēs. 10. Paszlōvinta teesē karalýstē mūsu tėvo Dōvydo, kuri ateit vařdan Vēszpatēs! Oziānna auksztýbēje! 11. Ir Vēszpats iējo ī Jerúzale, ir ī bažnýczā, ir pērziurējo vislab, ir vakarē iszējo jis ī Bētānija sū anaīs dvýlika. 12. Ir aņtrajā dēnā jēms iszējus isz Bētānijos buvo jis iszalkēs. 13. Ir pamātē isz tōlo pýgu mēdī, lapūs tūrinti, tai jis priējo prē tō, baū kā aņt jō rāstu. Ir priējes, nēko nerādo, kaīp tikt vēnus lapūs; nēsā dār nebūvo czēsas pýgoms būti. 14. Ir atsakýdams Jēzus tārē jām: taīgi nēks tenevdlgo daugiaūs nū tavēs nei jókio vaīsiaus amžinaī. Ir jō mokýtiniai tai girdējo. 15. Ir jē atējo ī Jerúzale; ir Jēzus iējes ī bažnýczā pradējo laūkan varýti pardūdanczūsus ir pērkcanczūsus bažnýczoj; ir pařvertē stalūs piningmainiū, ir krēslus karveliūs pardūdanczujū. 16. Ir nepērleido nei vēndm kā nēszi pēr bažnýczā. 17. Ir jis mokīno, sakýdams jēms: ar neparaszyta yrā: māno namaī būs vadīnami maldā namaī visēms žmonēms? bēt jūs padārēte isz jū razbdininku dūbē. 18. Ir tai iszgirdē rasztē-mokýtēji ir vyridusēji kunigaī, jēszkōjo, kaīp jī nužudýtu. Bēt bijójosi jō; nēsā visi žmonēs stebējosi jō pamókslo. 19. Ir aņt vākaro iszējo jis laūkan isz mēsto. 20. Ir rýta mēta praeīdami, iszvydo jē pýgu mēdī padžūvusī iki szakniū. 21. Ir Pētras atsimīnēs tō, sāķē jām: mokýtojai, shtaī, pýgu mēdis, kuri praķēķei, padžūvēs. 22. Jēzus atsakýdams tārē jēms: tikēķit ī Dēva. 23. Isz tēsōs, sakaū jūms: kās szīdm kālnui sakýtu: pasikēlk, ir īsiveřsk ī jūres, ir neabejōtu sāvo szirdyjē, bēt tikētu, nusidūsēnt, kā jis sāko, tai nusidūs jām tai, kā jis sāko. 24. Tōgidēl sakaū jūms: vislab, kā jūs mēldzate sāvo maldojē, tikt tikēķit, gāuse, tai būs jūms. 25. Ir kād stōvit mēlsdamēji, tai atlēiskit, jēi kā tūrit prēs kīta, kād ir jūsu tėvas dangujē jūms atlēistu jūsu nusidējimūs. 26. Bēt jēi jūs natlēisite, tai ir jūsu tėvas daņgujasis jūms neatlēis jūsu nusidējimūs. 27. Ir jē vėl atējo ī Jerúzale. Ir jām ī bažnýczā iējus, atējo pās jī vyridusēji kunigaī ir rasztē-mokýtēji ir vyresnēji, 28. ir tārē jām: ko-

kiōj mǎcēja tū tai daraī? ir kās tāv szitā mǎci dāvē, kād tai darjǔtumbei? 29. Bēt Jēzus atsakjdamš tārē jēms: ir āsz paklāusiu jūs vēnā žōdī, atsakjkit mǎn, tai jūms sakysiu, kokiōj mǎcēj āsz tai daraū. 30. Jōno kriksztas, ar tās īsz dangaūs būvo, ar īsz žmoniū? atsakjkit mǎn. 31. Ir jē dumōjo savjē tarjdamī: jēi sākome, jī īsz dangaūs būvusī, tai jis sakys: kodēlgi jūs jām nevēryjot? 32. Bēt jēi sākom, jī īsz žmoniū būvusī, tai žmoniū bijomēs; nēsā visi laikē Jōnā peŗ tikrā prārakā. 33. Ir atsakjdamī tārē Jēzui: mēs tō nežinome. Ir Jēzus atsakjdamš tārē jēms: tai ir āsz jūms nesakaū, kokiōj mǎcēja āsz tai daraū.

XII.

1. Ir jis pradējo jēms peŗ prilyginimus kalbēti: žmogūs sodīno vjnyczā, ir tā aptvērē tvorā, ir īszkasē vjno spaustūvē, ir pabudarvōjo kōrā, ir parsamēdēs tā vjnyczininikams, ī svētīmā žēmē īszkelīdavo. 2. Ir nūsiuntē vēnā taŗnā, czēsui atējus, pās vjnyczininikus, kād jis nūg vjnyczininiku iŗtu vjnyczos vaŗsiū. 3. Bēt jē nutvērē jī, nūplakē jī ir jī tūszczā nūg savēs palēido. 4. Ir vėl nūsiuntē jis pās jūs kitā taŗnā, tō gālva jē akmenimis sukūlē, ir apgēdintā palēido nū savēs. 5. Ir vėl jisai nūsiuntē kitā, tā jē ūzmuszē, ir daūg kitū, kitūs jē nūplakē, kitūs nužavīno. 6. Tai jis turēdamš vīczvēnā sūnū, kuŗš jō mjlims būvo, tā jis paskidūs nūsiuntē taipojaū pās jūs, sakjdamš: jē bijōsis mǎno sunaūs. 7. Bēt tē vjnyczininikai susikalbējo: tai tēvonis; eīkim, ir ūzmuszķim jī, tai mūsu būs tēvisķē. 8. Ir jē ēmē jī ūzmuszē, ir laūkan īszmetē īsz vjnyczos. 9. Kāgi pōnas tōs vjnyczos darjys? jisai atējēs nužudys tūs vjnyczininikus, ir vjnyczā kitēms dūs. 10. Ar neskaūtēt ir szitā rāsztā: akmū, kurī budarōninikai ātmetē, tās kampiniū ākmeniū pastōjo? 11. Nūg Vēszpatēs tai tikosi, ir djeas yrā mūsu akysē. 12. Ir jē jēsķōjo, kāip jī sugāutu (ō taczaū žmoniū bijōjos), nēsā jē suprāto, jī tūs prilyginimus ant jū kalbėjusi, ir jī palīķē, atstōjo. 13. Ir jē nūsiuntē pās jī kelis īsz paryzēusziū ir Ērōdo tarnū, kād jī sugāutu kalbojē. 14. Ir jē atējē tārē jām: mokītojau, žinome, tavē teisū ēsanti, ir nei vēno neatbōjanti; nēsā tū nevēizdi nei szīōkio, nei tōkio žmogaūs, bēt ķēliā Dēvo teisiai mokinī. Ar vēŗt, czjżē dūti cēcōriui,

ar nē? ar jām dūsim, ar nedūsim? 15. Bēt jis suprātes jū veidmainīstē, tārē jēms: kām manē gūndote? atnēszkit mād grāszī. kād jī matījczau. 16. Ir jē atneszē jām. Tai jis tārē: kēnō tai ābrozas ir ūzraszas? anē jām sākē: cēcoriaus. 17. Tai atsakýdams Jēzus tārē jēms: taigi dūkite cēcoriui, kās cēcoriaus, ir Dēvui, kās Dēvo yrā. Ir jē dývyjos jō. 18. Tai atējo pās jī sadducēūsziai, (kurē sāko, neēsans prisikēlīmo īsz numīrusiuju) tē jī kldusē, sakýdami: 19. Mokýtojau, Moyzēszius mūms parāszē: jēi kēnō brōlis numīrdams palēkt mōteri, ir nepalēkti vaikū, kād tai jō brōlis paimtu jō pāczā, ir sāvo brōliui sēklōs pagamintu. 20. Bēt dabař septyni brōliai yrā būvę. Pirmāsis ēmē mōteri, tasaī numīrdams nepalīko vaikū. 21. Ir antrāsis jā paēmēs pasimīrē, ō ir tās taipojau nepalīko vaikū. Taipojau ir treczāsis. 22. Ir tā pāēmē visi septyni, ir nepalīko vaikū. Galidusiai pō visū nūmīrē ir tā moterīszkē. 23. Taigi prisikēlīme īsz numīrusiuju, kād jē kēlsis, kuriō jī bus patī īsz tū? nēsā septyni jā pē pāczā turējo. 24. Tai atsakýdams Jēzus tārē jēms: ar nē taipo? jūs klajójate, tōdēl, kād nēko nežimote, neī apē rāszta, neī apē māci Dēvo. 25. Kād jē īsz numīrusiuju kēlsis, tai jē neī vēs, neī tekēs, bēt jē yrā kaip angēlai dangujē. 26. Bēt apē numīrusiūsus, jūs prisikēlsent, ar neskaitēte knýgose Moyzēsziaus, pās krūmā, kaip jām Dēvas kalbējo ir tārē: āsz esmī Dēvas Abraōmo, ir Dēvas Izaōko, ir Dēvas Jokūbo. 27. Bēt Dēvas nē numīrusiuju, bēt gyrūju Dēvas. Tōgidēl jūs labai klajójate. 28. Ir priējēs jī vēs īsz rasztē-mokýtuju, kursai jū īsiklaūses būvo, kaip jē tarp savēs klausinējos, regēdams, kaip jis jēms mañdagiai atsākēs būvo, kldusē jī: kuřs yrā visū vyridusysis prisākymas? 29. Bēt Jēzus atsākē jām: vyridusysis īsz visū prisākymu tās yrā: klausýk Izraēl, Vēszpats, mūsu Dēvas, yrā vēs vēnātyjis Dēvas. 30. Ir mylēk Dēvā sāvo Vēszpatī īsz visōs szirdēs, īsz visōs dūszos, īsz viso ūmo, ir īsz visōs sāvo sylōs, tai yrā vyridusysis prisākymas; 31. ir antrāsis tāmui yrā lýgus: mylēk sāvo ārtymā, kaip pāts savē. Nērā neī jōkio kito didēsno prisākymo pēř szītūs. 32. Ir rasztē-mokýtasis tārē jām: mokýtojau, īsz tēsōs, geraī atsakeī; nēsā vēnus Dēvas yrā, ir nērā kito pēř jī. 33. Ir tā mylēti īsz visōs szirdēs, īsz viso ūmo, īsz visōs dūszos, ir īsz visōs sylōs, ir mylēti sāvo ārtymā, kaip savē patī, tai daugiaūs

yrà ūž visàs dēginimo apērās, ir ūž visàs apērās. 34. Bēt Jēzus regēdams, anā iszmintīngai atsākusi, tārē jām: tū nē toli esi nūg Dēro karalystēs. Ir nēi vēns nedrīso jā toliaūs kldusti. 35. Ir Jēzus atsakýdams tārē, mokindams bažnýczoj: kaipo sāko raztē-mokítēji, Kristu ēsantī Dóvydo sūnu? 36. Bēt jis, Dóvyds, peř szreņtajā dvāse sāko: Vēszpats sākē māno Vēszpaczui: sēskis pō māno deszinēs, kōlei padēsiu tāro neprētelius sūleliū tāro kōju. 37. Czā jūk Dóvyds jā radīn sāro Vēszpatimī, kaipogi tai jis yrà jō sunūs? Ir daūg žmoniū mēlai jō klaūsēs. 38. Ir jis mokindams jūs, tārē jēms: saugókitēs nūg rasztē-mokítuju, kurē ilgus rubūs dēc, ir mēlai aņt tuřgaus scēikindīnas. 39. Ir meļuj sēdēti vyridusiose vētose sziūlēse, ir ūž stālo czesnysē. 40. Jē prarģja naszliū namūs, ir sākosi, ilgus maldās mēldžasi. Tēms būs jū didēsnis prazūdymas. 41. Ir Jēzus pasisēdēs tēs bažnýczos skrynē regējo, kaipo žmónēs pinīngū idējo ī bažnýczos skryņē. Ir daūg bagótu daūg idējo. 42. Ir atējusi vēnā naszlē vargdēnē, idējo dū jūdikiū, tūdu padāro vēnā piningēlī. 43. Ir jis pasivadīnēs sāro mokítīnius tārē jēms: isz tēsōs, sakaū jūms, szi varģingoji naszlē daugiaūs idējo ī bažnýczos skryņē, ūž visūs, kurē idējo. 44. Nēsā jē visi idējo nūg sāro apstūmo, alē szi nūg sāro ubagýstēs, vislab, kā turējo, visā sāro iszlaikymā, idējo.

XIII.

1. Ir jām iszeinānt isz bažnýczos, sākē jām vēns jō mokítīniu: mokítóju, veizdēk, kokē tai ākmenys, ir kokiā tai budavōnē yrā. 2. Ir Jēzus atsakýdams tārē jām: begū matai szitā visā didē budavōnē? nēi akmū aņt akmeņs nepasilīks nesugriāutas. 3. Ir sēdint jāmui aņt alģvu kālno tēs bažnýcza, kldusē jā skyriū Pētras, ir Jokūbas, ir Jōnas ir Endrējus: 4. Pasakýk mums, kadā tai būs? ir kōks būs zēnklas, kadā tai vislab turēs nusidūti? 5. Jēzus atsakýdams jēms, pradējo sakýti: dabókitēs, kād jūs nē kās suklastótu. 6. Nēsā daūg ateis māno varđan, sakýdami: āsz esmī Kristus; ir daugūmā suklastós. 7. Bēt kād jūs iszģiršite karūs, ir szauksmūs apē karūs, tai nesibijókit; nēs taiř tur būti. Bēt dār nē yrā ģalas. 8. Sukils žmónēs prēsž žmónēs, ir karalģstē prēsž karalģstē, ir būs žēmēs drebģjimas sziān

ir tēn, ir būs badaī ir iszgašczai. Tai bēdōs yrā pradžā.
 9. *Bēt jūs saugokitēs! Nēsā jūs padūs rōtai ir szūuļēms, ir jūs tūrīte būti plakti, ir pās kunīgdīkszczus beī karaliūs tūrīte būti vesti dēl manēs, liūdymui aņt jū.* 10. *Ir ēvangēlija tūr pirmā apsakýta būti taŗp visū žmoniū giminiū.*
 11. *Taigi kād jē jūs vēs ir padūs, tai nesirūpikitēs, kā jūms reikia kalbēti, nei pirmā apsimislykitēs; bēt kās jūms tā pāczą adýnā būs dūta, tai kalbēkit; nēs nē jūs ēste, kurē kalbate, bēt szventōji dvāsē.* 12. *Bēt brōlis padūs brōlī aņt smērtēs, ir tėvas sūnu, ir vaikaī pasikēls prēsž gimdytojus, ir padēs jūs užmūszi.* 13. *Ir būsīte napkeņczami visū, dēl māno varđo. Bēt kās isztrivōs iki gālo, tās būs iszganýtas.*
 14. *Bēt kād iszvýsite iszpūstyjimo bīaurýbē, āpsakýtają, peŗ prāraką Dāngēlą, stōvīncą vētoje, kuŗ nepareitis (tai skaitāsis teiszmāno,) tād, jēi kās Judēoje yrā, tebēga aņt kalnū;*
 15. *ir jēi kās aņt stōgo yrā, tās tenenukōpa ī būtą, ir tenējeina, kā gabēntis isz sāvo namū.* 16. *Ir kās aņt laūko yrā, tās tenegrīžta atgaliōs, sāvo rūbu iņtis.* 17. *Bēt bēdā nēsčzōms ir žīndanczōms tū czēsū.* 18. *Bēt mēlskite, kād jūms netēktu bēgti žēmōj.* 19. *Nēs būs tosē dēnosē tokē vargaī, kokē iksziōliai nei būte nebūvo, nūg pradžōs sutvėrimu, kuriūs Dėvas sutvėrēs, ir kokiū nei būte nebūs.* 20. *Ir jēi Vėszpats tās dēnās nebūtu patruņpinēs, tai nei vėns žmogūs nepastōtu iszganýtas; bēt dēl iszrinktāju, kuriūs jis iszsiriņko, jis patruņpino tās dēnās.* 21. *Jeigu tadā kās jūms taŗs: sžtai, czą yrā Krīstus, sžtai, tēnai yrā; tai nevėrykit.* 22. *Nēsā pasikēlsis netikrī Krīstus ir netikrī prārakai, dāraq ženklū ir stebūklū, āža iszvadžōtu, jēi galimā, ir iszrinktūsius.* 23. *Bēt jūs saugokitēs. Sžtai, āsz vislab jūms pirmā pasakiaū.*
 24. *Bēt tamē czēsē pō tō vargo sdulē ir mėnū sāvo szvėsýbē pamēs.* 25. *Ir žvaigždēs nūg dangauīs pūls, ir dangauīs tvirtýbēs jūdýsis.* 26. *Ir tād jē iszvýs žmogaūs sūnu ateinanti debesysē, sū didē stiprybē ir szlovē.* 27. *Ir tadā jis siūs sāvo angēlus, ir suriņks sāvo iszrinktūsius, nūg keturiū vėju, nūg žēmēs krāsžto, ik' krāsžto dangauīs.* 28. *Nūg pýgu mēdžo mokýkitēs priļýginimą: jō szakōms jaū sprōgstant, ir lāpams atsiraņdant, numānote, vāsaraq ārtinantis.* 29. *Taipo ir jūs, matýdani tai nusidūdant, žinókite, tai artī už dūriu ēsant.* 30. *Isz tēsōs, sakaū jūms: nesugaīsz tā giminē, ik' tam visdm nusidūdant.* 31. *Dangūs ir žēmē sugaīsz, bēt*

māno zōdžai nesugaīsz. 32. Bēt tā dēnā īr adīnā nežino nēks, neī angēlai dangujē, neī sunūs, bēt tiktai vēns tėvas. 33. Dabōkitēs, budēkite, īr mēlskitēs; nēsā nezinote, kadā tās czēsas yrā. 34. Līgīai kaip žmogūs, kuīs toli keliāudams, palīko sāvo namūs, īr vāliā dāvē sāvo bernāms, kožnām jō dārba, īr varītininkui prisākē, kād budētu. 35. Taiģi budēkite, (nēsā nežinote, kadā namū Vēszpatis ateīs; ar jīs ateīs vakarē, ar naktēs viduryjē, ar gaīdgystēje, ar rījtā mētā,) 36. kād nē, āteidams staīģiai, rāstu jūs bemēganczus. 37. Bēt kā āsz jūms sakaū, tai sakaū visēms: budēkit.

XIV.

1. Īr pō dvēju dēnū būvo velīkos, īr dēnos neraugīntos dūnos. Īr vyridusēji kunīgai beī rasztē-mokītēji jēszkōjo, kaip jī kyīriai sugāvē, nužavīntu. 2. Bēt jē tārē: mīndu nē peī szevītē, kād maīsztas nerāstus taīp žmoniū. 3. Īr Jēzui ēsant Bētdnījoje, namūsē Symōno raupsōtojo, īr ūz stālo besēdīnt, atējo moterīszkē, turēdama stīklā sū nemaīszjtu īr kasztāunu naīdo vandenīmī, īr jī sukūlusi stīklā, ūzlējo tā aīt jō galvōs. 4. Tai keli būvo, tē pykterējo, tarīdami: kāmgi tās pūstyjīmas? 5. Būtu galējē tā vāndenī ūz daugiaūs nē kaip ūz trīs szīmtūs grāszīu pardūti, īr tai ubagāms dūti. Īr murmējo aīt jōs. 6. Bēt Jēzus tārē: dūkite jāī pakāju, kodēl jā raudīnate? Jī tiktai gerai mān padārē. 7. Ūbagus visadōs tūrit pās savē, īr kād nōrite, gālīt jēms gēr darīti; bēt manē netūrit visadōs. 8. Jī dārē, kā galējo; jī pasiskūbīno, māno kūnā pamōstyti aīt māno palāidojīmo. 9. Īsz tēsōs, sakaū jūms: kuīr sākoma būs szītā ēvangēlija peī visā svētā, czā īr sākoma būs aīt jōs pamīnklo, kā jī dabaī dāriusi. 10. Īr Judōszīus Īszkariōtas, vēnas Īsz tū dvīlīka, nuējo pās vyridusiūsīus kūnīgus, kād jī Īszdūtu. 11. Tai anē Īszgīrdē prasīdžūgo īr pasīzādējo jām pīnīngū dūti. Īr jīs jēszkōjo, kaip jī tropnai Īszdūtu. 12. Īr pīrmajā dēnā neraugīntosios dūnos, kaip velīku avīnēlī apēravōjo, sāke jām jō mokītīniai: kuīr nōri, kād mēs nuēje, pagatāvytumbīm, kād velīku avīnēlī vālgytumbēi? 13. Īr jīs nūsiuntē dū sāvo mokītīnīu, īr tārē jēmdvēm: eīkita ī mēstā, īr sutīks jūdu žmogūs, neszās izbōnā vandeīs, tā sēkkita. 14. Īr kuīr jīs īeīs, czā tarīkita gaspadōriui: mokītōjis tāv

sakýdin, kuŗ yrà gaspadà, kuŗ àsz galéczau velýku avinèlì
 vålgyti sù sàvo mokýtiniais? 15. Ir jìs paròdys jùm dideleę
 sretlýczà, iszklòtą ir prigutàvytą; czà mùm̃s pagatàvykita.
 16. Ir pasiuntiniaĩ iszèjè, atèjo i mès̃tą, ir ràdo, kaip̃ jìs
 jèmdvèm bũvo sàkès, ir pagatàvyjo velýku avinèlì. 17. Bèt
 vakarè atèjo jìs sù taìs dvýlika. 18. Ir jèms už stàlo besè-
 dint ir bevålgant, tārè Jèzus: isz tèsòs, sakaũ jùm̃s, vèns
 jūsu, kuŗs sù manimì vålgo, iszdũs manè. 19. Ir anè nusi-
 smũtnyje, tārè jàm pò kìts kito: aręi àsz esmì? ir aĩtras:
 aręi àsz esmì? 20. Jìs atsakýdams tārè jèms: vèns isz dvý-
 lika, kursaĩ sù manimì i bliudą dàžo. 21. Žmogaũs sunũs
 tèsà nueit, kaip̃o apè jì paraszyta; bèt bèdà tám žmògui,
 peĩ kurì žmogaũs sunũs iszdũtas bũs! Geriaũs bũtu tám
 žmògui, kàd nèkadòs nebũtu gĩmès. 22. Ir jèms bevålgant,
 èmè Jèzus dũnà, dèkarojo, láužè ir dàvè jèms, sakýdams:
 iĩkit, vålgykit, taĩ èsti mào kũnas. 23. Ir èmès kylýkà,
 padèkarojo ir dàvè jèms tą, ir jè visi isz tò gèrè. 24. Ir
 jìs tārè jèms: taĩ yrà mào kraũjas naũjojo testamènto, kur-
 saĩ pralèjamas už daũgel. 25. Isz tèsòs, sakaũ jùm̃s: àsz
 daugiaũs negèrsiu vaĩsiaus vỹnmedžo, ikì anòs dènòs, kàd
 gèrsiu tą naũjà karalýstèje Dèvo. 26. Ir pagèdòjè liaupsès
 gèsmè, iszèjo jè pàs alývu kálnà. 27. Ir Jèzus tārè jèms:
 jũs visi szią nàktì manimì pasipiktĩsite. Nèsà paraszyta
 yrà: àsz isztiksiu ganýtoji, ir àvys iszsisklaidýs. 28. Bèt
 pasikèlès isz numĩrusiuju, àsz pirm̃ jũsu nueĩsiu i Galylèą.
 29. Bèt Pètras tārè jàm: ò kàd ir visi pasipiktintu, àsz ta-
 czaũ nepasipiktinczau. 30. Ir Jèzus tārè jàm: isz tèsòs, sa-
 kaũ tãv: sziãndèn, szią nàktì gaĩdžui dár nè dũ kartũ pra-
 gýdus, tris kartũs manès užsigĩsi. 31. Bèt jìs dár toliaũs
 kalbèjo: bejà, kàd sù tavim̃ ir mĩrti turèczau, nenorèczau
 tavès užsigimti. Lýg taipojaũ ir visi kalbèjo. 32. Ir jè atèjo
 pàs dràrą, Getsèmanę vadĩnamą. Ir jìs tārè sàvo mokýti-
 niams: pasisèskit czà, ikì nuèjès pasimèlsiu. 33. Ir draugè
 èmès Pètrą, ir Jokũbą, ir Jòną, pradèjo drebèti ir sèlvar-
 tduti. 34. Ir tārè jèms: mào duszà smutnà yrà ikì smeĩ-
 tès; czónaĩ pasilìkè, budèkite. 35. Ir mážumą toliaũs nuè-
 jès, pùlè aĩt žèmès, mèsdamasi, jèi galimà bũtu, kàd praeitu
 tà adynà, 36. sakýdams: àba, mào tère! vĩslab tãv yrà
 galimà; atimk tą kylýkà nũg manès, taczaũ, nè kà àsz, bèt
 kà tũ nòri. 37. Ir atèjès ràdo jũs bemèganczus. Ir tārè

Pētrui: Symonē ar mēgi? ar negali beñ cēnq adynq budēti?
 38. Budēkit iŗ mēlskitēs, kād neipūltumbit ī pagūndymq.
 Dvāsē yrā noringa, bēt kūnas silpnas. 39. Iŗ vėl nuējēs
 mēldēsi, tūs paczūs žodžūs kalbēdams. 40. Iŗ sugrīžēs rādo
 jūs vėl bemēganczus, (nēsā jū ākys pilnos būvo mēgo) iŗ ne-
 žinōjo, kā jām atsakýti. 41. Iŗ atējēs trēcā kartq tārē
 jēms: āk! arģi dabaŗ mēgōsite iŗ ūlsēsitēs? ganā, adynā
 atējo. Szaŗ, žmogaūs sunūs padūdamas ī grēkiniņku ran-
 kās. 42. Kēlkitēs, eikim; szaŗ, paszālyj māno iszdarējas.
 43. Iŗ tūjaūs, jām dār bēkalbant, atējo Judōszius, vēns isz
 anū dvýlika, iŗ sū jūmī didis pulkas, sū kardaīs iŗ sū kār-
 timis, nū vyriaūsiju kunīgū, nū rasztē-mokýtuju iŗ vyres-
 niūju. 44. Iŗ iszdarējas būvo jēms žēnkļā dāvēs, sakýdams:
 kurī āsz pabuczūsiu, tās tikrāsis; tā sugāvē rēskite tvirtai.
 45. Iŗ atējēs tūjaūs jī priējo, iŗ tārē jām: mokýtojau, moký-
 tojau, iŗ pabuczāvo jī. 46. Bēt anē jī raņkomis nutvėrdami
 sugāvo. 47. Bēt vēns tū, kurē czā szalē stovējo, isztrāukēs
 sāvo kārda, isztiko vyridusiojo kunīgo bėrna, iŗ nukirto jō
 aūsī. 48. Iŗ Jēzus atsakýdams tārē jēms: jūs iszējote, kaŗp
 aņt kōkio razbādininko, sū kardaīs iŗ kārtimis manē sugduti.
 49. Āsz kās dēnq pās jūs bažnýczoje buvaū, iŗ mokinaū, ō
 jūs manēs negāudēte. Bēt kād rāsztas iszspildytu. 50. Iŗ
 visi mokýtiniai jī palikē pabēgo. 51. Iŗ būvo vēns jaunikdi-
 tis, tās sēkē jī, tās būvo drōbe āpvilktas aņt nūgo kūno, iŗ
 jaunikāiczai tā sugāvo. 52. Bēt jis palikēs drōbē, nūgas
 nūg jū pabēgo. 53. Iŗ jē nūvedē Jēzu pās vyridusījī kū-
 niga, kuŗ susiējē būvo visi vyridusēji kunigaŗ, iŗ vyresnēji,
 iŗ rasztē-mokýtēji. 54. Bēt Pētras isz tōlo jī sēkē, ikī ī pa-
 lōczu vyridusiojo kunīgo; iŗ jis czā būdams sēdējo sū tar-
 nais iŗ szildēsī prē ugnēs. 55. Bēt vyridusēji kunigaŗ, iŗ
 visā rōta jēsžkōjo liūdyjimo prēsž Jēzu, kād jām gālā da-
 rýtu; iŗ nēko nerādo. 56. Daūg liūdyjo neteisiai prēsž jī,
 bēt jū liūdyjimai nesūtārē. 57. Iŗ kitī atsikēlē neteisiai
 liūdyjo prēsž jī, sakýdami: 58. Mēs girdējome jī kalbant:
 āsz nōriu bažnýczā, raņkomis padarýtāja, pargriduti, iŗ ī
 trīs dēnās kitq pakūrti, kuri nē raņkomis pakūrta. 59. Bēt
 jū liūdyjimas dār nesūtārē. 60. Iŗ vyridusīasis kunīgas
 kēlēsi taŗp jū, klāusē Jēzu, tarydams: arģi nēko neatsakaŗ
 aņt tō, kā tē liūdyjo prēsž tavē? 61. Bēt jis tylējo, iŗ nēko
 neatsākē. Tai jī vėl klāusē vyridusīasis kunīgas, jām sa-

kýdams: ar tū esi Kristus, sunūs auksztai paszlóvintojo? 62. *Bēt Jēzus tārē: āsz esmī. Ir jūs regēsīte žmogaūs sūnu sēdintī pō deszinēs raņkos stiprgbēs, ir ateinant sū dangaus debesīmīs.* 63. *Tai vyriđusīasis kūņīgas sudrāskēs sāvo sermēgā tārē: kōgi bereīkia mūms daugiaūs liūdinīnku?* 64. *Girdējote tā Dēvo blūznyjīmā. Kās jūms rēgīsī? bēt jē visi jī prasūdyjo, jī veřtā ēsantī smeřtēs.* 65. *Tai pradējo kelī ī jī spīdudyti ir uzdeņgti jō vēidā, ir kūmsczomis mūsztī, ir jām sakýti: prārakauk mūms. Ir bernaī isztīko jī ī vēidā.* 66. *Ir Pētras būvo žemaī palōczuje; tai atējo vyriđusiojo kūņīgo mergū vēnā,* 67. *ir iszvđdusi Pētrā besiszdant, pažiurējusi ī jī, tārē: ō ir tū taipiaū buvaī sū tūm Jēzumi īsz Nāzaret.* 68. *Bēt jis užsigýnē, tarýdams: āsz jō nepažįstu, neįgi žinaū, kā tū kalbī. Ir iszējo laūkan ī prýange, ir gaidýs pragýdo.* 69. *Ir mergā iszvđdusi jī, vėl pradējo sakýt czā stóvintēmsēms: tās vēns yrā tūju.* 70. *Ir jis vėl užsigýnē. Ir pō mažōs valandōs vėl sākē Pētrui tē, kurē czā stovējo: īsz tēsōs, tū esi tūju vēns, nēsā tū esi galylēiszkis, ir tāvo kalbā tokiajaū yrā.* 71. *Bēt jis pradējo kéiktis ir bāžytis: āsz nepažįstu tō žmogaūs, apē kurī kalbate.* 72. *Ir gaidýs aņtrā kartā pragýdo. Tai atsīmīnē Pētras anō žōdzo, kurī Jēzus jām būvo kalbējēs: gaīdžui dār nē dū kartū pragýdus, tū trīs kartūs manēs užsigįsi. Ir jis pradējo veřkti.*

XV.

1. *Ir tūjaūs rýtā mēta, sudūmē vyriđusēji kūņīgaī sū vyresniaīsaīs ir rasztē-mokýtaīsaīs prēgtām ir visā róta, ir surīsę Jēzū nūvedē jī, ir pādavē jī Pyliótui.* 2. *Ir Pyliótas jī klāusē: ar tū esi žýdu karālius? bēt jis atsakýdams tārē jām: tū sakaī.* 3. *Ir vyriđusēji kūņīgaī dīdēi jī káltino.* 4. *Bēt Pyliótas jī vėl klāusē, sakýdams: ar nēko neatsakaī? sztaī, kaip dīdēi jē tavē apskūndža!* 5. *Bēt Jēzus daugiaūs nēko neatsākē, āza ir Pyliótas dývyjos.* 6. *Bēt jis paprātēs būvo, jēms peř velýku szveņtę vēnā kálinī izlēisti, kuriō jē norējo.* 7. *Bēt būvo vēns, Barabōszius vadīnams, sugđutas sū maīsztinīnkais, kurē maīsztē razbājū būvo padārē.* 8. *Ir užējē žmónēs, prāszē, kād darýtu, kaip darýdavo.* 9. *Bēt Pyliótas jēms atsākē: ar nōrit, kād jūms žýdu karāliū iszlēisczau?* 10. *Nēs jis žinójo, vyriđusiūsius kūņīgus jī īsz*

pavŕdo iszdāvus. 11. Bēt vyriāusēji kunīgai pakūse zmō-
 nes, kād jēms veikiaūs Barabōszių iszlēistu. 12. Bēt Pyliō-
 tas vēl atsakŕdams tārē jēms: kōgi nōrit, kād āsz darŕczau
 tām, kurŕ vadīnata žŕdu karāliumi? 13. Jē vēl šaūkē:
 nukryžavók jŕ. 14. Bēt Pyliōtas tāre jēms: kāgi jīs pikto
 padārē? bēt jē dār jŕ daugiaūs šaūkē: nukryžavók jŕ. 15.
 Bēt Pyliōtas norēdams žmonēms ŕtikti, iszlēido jēms Bara-
 bōszių; ŕr Jēzų jēms pādavē, kād būtu nūplaktas ŕr nukry-
 žavōtas. 16. Bēt zalnēriai ŕvedē jŕ ŕ sūdo būta, ŕr suvadino
 vīsa pulkā. 17. ŕr āpsiautē jŕ pŕrpura, ŕr nupŕnē erszkē-
 czu vainīka, jām tā ŕzdējo. 18. ŕr pradējo jŕ svēikinti:
 sveīks, žŕdu karāliau! 19. ŕr mūsē jō gālva nēndre, ŕr
 spiādē ŕ jŕ, ŕr parsiklaūpē mēldēsi jō. 20. ŕr kaip jŕ būvo
 apjŕkē, nūsiautē jō pŕrpura, ŕr aprēdē jŕ jō patēs rūbais, ŕr
 izšvedē jŕ, kād jŕ nukryžavōtu. 21. ŕr privertē vēnā prō
 szālŕ einantŕ, vardū Šymōnā isz Cyrēnijos, kuŕs nŕ laūko
 parējo, (tēvā Aleksāndro beŕ Rŕpo,) kād jām krŕzių nēsztu.
 22. ŕr jē nūvedē jŕ ānt vētos Gōlgata, tai mūsu žōdzais: la-
 vōngalviu vētā. 23. ŕr dāvē jām mirā sŕ vynŕ gērti, ŕr jīs
 nepriēmē tai. 24. ŕr kaip jŕ būvo nukryžavōjē, dalŕjjos jō
 rubus, mēsdami ānt jā būrtā, kās kā gāseš. 25. ŕr būvo
 apē trēcā adŕnā, kaip jŕ kryžavōjo. 26. ŕr būvo vīrszū
 jō ŕzraszyta, kō jŕ kāltino, būtent: žŕdu karālius. 27. ŕr
 nukryžavōjo draūg sŕ jŕmŕ dŕ razbāininku, vēnā pō jō de-
 szinēs, āntrā jŕ pō kairēs. 28. Tai iszšŕpildē rāsztas, kursai
 sāko: jīs grā taŕp piktadēju parokŕtas. 29. ŕr kurē prō
 szālŕ ējo, blŕznyjo jŕ, ŕr kratŕdami sāvo gālvas, tārē: beŕ
 gēdēkis, kaip gražiaŕ tŕ suardaŕ bažnŕczā, ŕr pākuri jā ŕ
 tris dēnās. 30. Pāts dabaŕ gēlbēkis, ŕr nužeŕgk nŕ krŕžiaus.
 31. Taipojaŕ ŕr vyresnēji kunīgai āpjŕkē jŕ taŕp savēs sŕ
 rasztē-mokŕtaisiais, tarŕdami: kitŕs jīs gēlbējo, ŕr pāts savē
 gēlbētis negāl. 32. Jēi jīs Krŕstus beŕ karālius Izraēlio, tai jīs
 dabaŕ nŕ krŕžiaus tenužeŕgia, kād regētumbim ŕr tikētumbim.
 ŕr tŕdu, kuriŕdu sŕ jŕm būvo nukryžavōtu, taipojaŕ jŕ āpjŕkē.
 33. ŕr pō szesztōsēs adŕynos rādosi tamsŕbē peŕ vīsa žēmē, ikŕ
 devintōsēs adŕynos. 34. ŕr apē devintā jā adŕnā šaūkē Jēzus
 didžŕ balsŕ, tarŕdams: Ēlŕ, Ēlŕ, lamā azabtāni? tai grā mūsu
 žōdzais: māns Dēvē, māns Dēvē, kodēl manē prastōjai? 35.
 ŕr kelŕ tēn stōvinczuju tai iszgŕdē sākē: sztai, tās Ēlijōszių
 vadina. 36. Tai bēgēs vēns pŕpildē kēmpinŕ ŕksŕsu, ŕr tā

uzmōvēs aņt nēndrēs, girdē jī sakjdam: palāukit, žiurēkim, baū ateis Ēlijōšzius, jī nuiņti. 37. Bēt Jēzus šaūkdams didžū balsū, izslēido dvāšē. 38. Iŗ bažņyczos apkabā pusiaū pērdrisko ī dvi dalī, nūg virszaūs ikī apaczōs. 39. Bēt žalnēriu vyresņjsis, kursai czā stovējo tēs jūmī, regēdams, jī sū tōkiu šauksmū dvāšē izslēidžant, sāke: isz tēsōs, tās žmogūs Dēvo sunūs būvēs. 40. Būvo taipojau īr mōteriu czōnai, isz tōlo tai žiūrinczu, tarp kuriū būvo Maryjā Madlīna, īr Maryjā, māžojo Jokūbo īr Jozēpo mōtyna, īr Sālomē; 41. kuriōs taipiaū jī sēkē, jām dār Galylēoje ēsant, īr jām tarnāvo, īr daūg kitū, kuriōs sū jūmī draugē iszėjusios būvo ī Jerūzale. 42. Iŗ vakarē, kadangi dēnā būvo prigatāvjiimo, kuŗš yrā šveņts vākars pirīm sabbatōs, 43. atējēs Jozēpas isz Arimatijos, vēžlības rōtponis, kursai taipojau karalystēs Dēvo lāukē, tasai pasidrāsīnēs, īr iējēs pās Pyliōtā, prāszē Jēzaus lavōno. 44. Bēt Pyliōtas dījcyjos, kad jis jau būvo numirēs, īr pasivadīnēs žalnēriu vyrēsniījī klāusē jī: ar jis seniaī numirēs? 45. Iŗ isztjres nūg žalnēriu vyrēsniōjo, dāvē Jozēpui lavōno. 46. Iŗ jis nusipirkēs drōbē, īr nuēmēs jī, īsiautē ī drōbē, īr paguldē jī ī kāpā, tasai būvo ī ūlā īkaltas, īr užrito ākmenī ūz kāpo angōs. 47. Bēt Maryjā Madlīna, īr Maryjā Jōzēs, pažiurējo, kuŗ jis būvo padētas.

XVI.

1. Iŗ sabbatai pērējus, pirkos Maryjā Madlīna, īr Maryjā Jokūbo, īr Sālomē žoliū, gražiaī kvēpianczu, kad atējusios jī mōstytu. 2. Iŗ labaī ankstī pirmōj dēnōj sabbatū atējo jōs pās kāpā, sdulei ūztekant. 3. Iŗ kalbējo tarp savēs: kās mums atris ākmenī nūg kāpo angōs? 4. Iŗ nužiurēdamos tēn iszvōdo ākmenī ātristā, nēs būvo labaī didis. 5. Iŗ iējusios ī kāpā, iszvōdo jaunikāitī sēdint pō deszinēs, āprilktā bāltu rubū, īr jōs nusigaņdo. 6. Bēt jis sākē jēms: nenusi-gāskite; Jēzaus jūs jēszakot isz Nāzaret, nukryžavōtojo, jis kēlēs, īr nērā czā; sžtai vētā, kuŗ jī padējē būvo. 7. Bēt nuėjusios pasakjkit jō mokītiniamis, īr Pētrui, kad jis pirīm jūsu nueis ī Galylēā, tēnai jī matysite, kaip jis jūms sākēs. 8. Iŗ iszėjusios vēikiai pabēgo nūg kāpo; nēsā apēmēs jās būvo drebējimas īr iszgastis, īr nēkam nēko nesākē, nēs bijōjos. 9. Bēt Jēzus isz numirusiņu prisikēlēs ankstī pir-

mojē dēnojē sabatū, pirmidus pasiródē Marġjai Madlŷnai, isz kuriōs būvo septŷnis vélņius iszvárēs. 10. Ir ģi nuējusi apsākē tai tēms, kurē sū ģūmī būdavo, kurē gedējo ir veŷkē. 11. Ir tē, iszġirdē ģī ģvā ēsantī, ir ģai pasiródžusi, nevēryjo. 12. Potām, dvēm isz ģū einant, pasiródē ģis kitókiu véidu, kaip ģūdu aņt laūko ējo. 13. Ir tūdu taipiaū nuējsiu apsākē tai kitēms; bēt ir tēmdvēm ģē nevēryjo. 14. Pasķidus, kaip anē vėnūlika ūz stālo sēdējo, pasiródē ģis ģēms ir bārē ģū netikēģimā ir szirdēs kētūmā, kād tēms nebūvo vēryjē, kurē ģī regējo prisikēlusī. 15. Ir tārē ģēms: eikit ģ visā svētā, ir sakŷkit ēvangēlijā visām sutvėrimui: 16. Kursai tik, ir pakriksztytas yrā, tās būs iszġanytas; bēt kuŷs nētik, tās būs pražudŷtas. 17. Bēt ženklaī, kurē sēks tūs, kurē tik, yrā tē: māno vaŷdan vélņius iszvarŷs, naujaīs lēžūviais kalbēs, 18. zālczus pravarŷs. Ir nōrint kō smeŷtiszko gėrtu, ģēms nēko nekeņks. Aņt ligóniu ģē rankās ūz dēs, tai ģē gerŷn eis. 19. Ir Vēszpats tai sū ģais kalbējes, pakēltas būvo ģ daņgu, ir sēd pō deszinēs Dēvo. 20. Bēt ģē iszējē apsākē Dēvo žōdī visosē szalysē. Ir Vēszpats ģēms padējo, ir žōdī pastiprino pāsekanczais ženklaīs.

Matth. V—VII.

V.

1. Ir ģis pamātes žmōnes ūzējo aņt kālno, ir sēdosi, ir atējo pās ģī ģō mokŷtiniai. 2. Ir ģis atvērēs sāvo būrnā, mokŷno ģūs, sakŷdams: 3. Iszġanytingi, kurē vaŷgsta dvāsēje, nēs ģū dangaūs karalŷstē. 4. Iszġanytingi, kurē smūtyjas, nēs ģē būs palinksminti. 5. Iszġanytingi lengvaszirdingēji, nēs ģē žēmē ģaus ģ dalykūs. 6. Iszġanytingi, kurē ālksta ir trók-szta teisŷbēs, nēs ģē būs pasótinti. 7. Iszġanytingi mēlaszirdingēji, nēs ģē ģaus mēlaszirdingŷstē. 8. Iszġanytingi czy-stōs szirdēs ēsantēji, nēs ģē Dēvā regēs. 9. Iszġanytingi pakajingēji, nēs ģē vadinami būs Dēvo vaikaīs. 10. Iszġanytingi pėrsekinēģimā keņczantēji dēl teisŷbēs, nēs ģū dangaūs karalŷstē. 11. Iszġanytingi ēste, kād žmōnēs ģūs iszġėdin ir pėrsekinēj dēl manēs, ir apskēlb' ģūs, melūdami. 12. Dzaūģkitēs, ir linksmī būkite, nēs pilnai ģūms būs danguī atpildyta. Nēs ģē taiģ pėrsekinējo prārakus, pirņ ģūsu būvusius. 13. ģūs ēste žēmēs druskā. Jėigi druskā surūmā sāvo pāmēta, kāmī sūdysim? ģi nēkam daugiaūs netiņka, kaip tikt

iszmēsti ir dūti žmonēms sumindžoti. 14. Jūs ēste svēto
 szvēšjbē. Mēstas, gulis aņt kálno, negál bít pásleptas. 15.
 Žvākē uzdegtā nepastātoma pō ketvirczū, bēt aņt liktōriaus,
 tai visēms namūsē ēsantēms szvēcza. 16. Taiþ teszvēcza
 szvēšjbē jūsu pō žmoniū akiū, kād regētu jūsu gerūs dār-
 bus, ir gārbintu jūsu tėvā dangū ēsanti. 17. Nemislykite,
 manē atējusi zokānā arbā prārakus iszardýti; neatējaū isz-
 ardýti, bēt iszpildyt. 18. Nēsā isz tēsōs, sakaū jūms: iki
 dangūs ir žēmē sugaīsz, nesugaīsz nei mažidusiasis rasztēlis,
 arbā nei jōks brukszmēlis zokāno, iki vislab iszšipildys. 19.
 Taiģi kursai ardo vēnā sziū mažidusiūju prisākymu, ir taiþ
 mokin žmōnes, mažidusiu būs vadīnams dangauš karalýstēje;
 bēt kursai pildo ir mokina, tās didžū būs vadīnams dangauš
 karalýstēje. 20. Nēs āsz sakaū jūms: jēi nebūs teisjbē jūsu
 gerēsne, kaip rasztē-mokītuju ir paryzēusziū, tai nejeisite ī
 dangauš karalýstē. 21. Girdējot, sakýta senēmsēms: neuž-
 mūszk: ir užmuszās, būs sūdo kaļtas. 22. Bēt āsz jūms sa-
 kaū: kād kēkvēns aņt sāvo brólio pýkstas, ģr sūdo kaļtas;
 ir sāķsis aņt sāvo brólio: ráka, yrā rótos kaļtas; ir sāķ-
 sis: tū duřniau, pēklos ugnēs yrā kaļtas. 23. Taiģi apēra-
 vódams sāvo dōvanā aņt altōriaus, jēi czā atsimiņtumbei,
 tāvo bróli kā prēsš tavē tūrinti, 24. tai palīķes sāvo dōvanā
 pás altōriu, pirmā eik ir susidērīnk sū sāvo bróliu, ir po-
 tdm atējes apēravók sāvo dōvanā. 25. Būk tūjaūs gatarōs
 szirdēs sāvo prēsšzininkui, kōl dār sū jūmi aņt kēlio stōvi;
 jeib prēsšzininkas tavē kartuņta nepadūtu sūdžai, ir sudžā
 tavē nepadūtu tařnuī, ir būtumbei žmestas ī temņyczā. 26.
 Īsz tēsōs, sakaū tāv: neiszeisi isz tēn, ik' ir paskidusiģi pi-
 ningēli užmokēsi. 27. Girdējot, sakýta ēsant senēmsēms: ne-
 péržengk venczavonýstē. 28. Bēt āsz sakaū jūms: kēkvēns
 užmetās akis aņt moteriszkēs, jōs užsigeist, jaū péržengē
 venczavonýstē sāvo szirdyģē. 29. Taiģi jēi piktin tavē tāvo
 deszinē akis, iszplēszk jā, ir mēsk jā nū savēs. Nēs nau-
 dingiaūs tāv yrā, vēndm tāvo sánariu pražuvus, užiot visas
 tāvo kūnas būtu žmestas ī pēklā. 30. Ir jēi tāvo deszinē
 rankā tavē piktin, nukiřsk jā, ir mēsk jā nūģ savēs. Nēs
 naudingiaūs tāv yrā, vēndm tāvo sánariu pražuvus, užiot
 visas tāvo kūnas būtu žmestas ī pēklā. 31. Vēl sakýta yrā:
 kās skiriāsi nū sāvo paczōs, tās jaī tūr dūti grōmatā atsi-
 skyrimo. 32. Bēt āsz sakaū jūms: kās nū sāvo paczōs ski-

riasi, (jēi nepērženģusi venczavonģstę) tās dāro, kād jīji pērženģ venczavonģstę. Ir kās tokiā ātskirtā vēda, pērženģ venczavonģstę. 33. Vēl girdējot, sakýta ęsant senęmsęms: neprisęk neteįsiai ir attesęk pōnui Dęvui sāvo prýsęģą. 34. Bęt āsz sakaū jūms, kād nękaip neprisęktumbit, neį prę dangaūs, nęs tās yrā Dęvo sōstas; 35. neį prę žēmės, nęs tū yrā jō pakōja; neį prę Jerúzalės, nęs jī yrā męstas dīdžo karāliaus. 36. Neįgi prisęk prę sāvo galvōs, nęs negali padarýt neį vęnā plđukā ar bāltā ar jūdā. 37. Bęt jūsu kalbā tesę jā, jā, nę, nę; kās daugiaūs, tai nū pikto. 38. Girdējot, sakýta ęsant: ākį ūz ākį, ir daņtį ūz daņtį. 39. Bęt āsz sakaū jūms, kād nesistęngtumbit pręsz piktā, bęt jēi kās pēr aūsį tavę isztiktu aņt deszinęs, tām padūk ir aņtrajā pūšę. 40. Ir jēi kās sū taviņ nōr prōvytis, ir atimti tāvo sermęģą, tām palik ir skreįstę. 41. Ir jēi kās tavę vęrs eit vęnā mýle, eik sū jūmī dvi. 42. Dūk prāszanczan tavę, ir nū nōrinczo ūz tavęs žýczyti, neatsitrukkis. 43. Girdējot, sakýta ęsant: dŗtymā sāvo mylęk, ir nepręteliu sāvo nekęsk. 44. Bęt āsz jūms sakaū: mylękit sāvo neprętelius, žegnókit jūs kęikianczus, gēr darýkit jūs nekeņczantęms, ir męlskite ūz tūs, kurę jūs užkabin ir pērsekineja; 45. jeib būtumbit vaikai tęvo dangui ęsanczo. Nęs jis dūd sāvo sāulei užtekęti aņt piktū ir aņt gerū, ir dūd lýti aņt teisū ir aņt neteisiū. 46. Nęs jēi mýlite jūs mýlinczus, kokiāgi alģą gāusite? ar nę ir muitininkai tai dāro? 47. Ir jēi tiktai sū sāvo bróliais meilingai elģiatės, kāgi daūģ ýpatiszko dārote? ar nę ir muitininkai tai dāro? 48. Taiģi būkite tóbuli lýģ kaipo tęvas jūsu daņģujasis tóbulas yrā.

VI.

1. Dabókitės, kād nedūtumbit dāļi ubagāms pō akiū žmoniū, jeib ję matýtu jūs; szeįp neturėsíte alģōs pās tęvā sāvo dangujē. 2. Taiģi dūdams dāļi ubagāms, nedūk trābyt pirm savęs, kaipo veidmainiai dāro sziūlēse ir aņt ūlyczu, kād būtu žmoniū pagirti. Įsz tēsōs, sakaū jūms, ję atsiēmē sāvo alģą. 3. Bęt kād tū dāļi dūdi ubagāms, kairē tāvo rankā tenežino, kā tāvo deszinē dāro, 4. jeib sāvo dōranas ubagāms slaptā dūtumbei, ir tāvo tęvas, mātās pāslęptus dáiktus, atlýģis tāv regimai. 5. Ir kād meldēs, nebūk, kaįp

veidmainiaī, kurē mīļ mēlstisi sziūlēse ir aīt kampū ūlyczu stovēdami, kād žmoniū būtu regimi; isz tēsōs, sakaū jūms, jē atsiēmē sāvo ālga. 6. Bēt tū, kād meldēs, eik ī sāvo kamarelē ir uzrakīņes duris mēlskis sāvo tėvo slaptojē; ir tāvo tėvas, mātās pāslēptūsūs dāiktus, uzlīgīs tāv regimaī. 7. Ir jūs mēlsdamēs netūrit daūg sznekēti, kaip pagōnai, nēs jē mīsljjas dēl sāvo daugkalbējimo būsē iszklausyti. 8. Taigi jēms netūrit prilgti; jūsu tėvas žino, kō privāloze, dār jūms jō nemēldžant. 9. Tōdēl taipo mēlskitēs: tėve mūsu, kuŗs esi dangujē. Būk szeņczamas tāvo vārda. 10. Ateik tāvo karalystē. Būk tāvo valia, kaip dangujē, taip ir aīt žēmēs. 11. Dūnā mūsu kasdēniskajā dūk mūms sziā dēnā. 12. Ir atlēisk mūms mūsu kaltēs, kaip ir mēs atlēidžam sāvo kaltēmūs. 13. Ir nevēsk mūs ī pagūndymā. Bēt gēlbēk mūs nū pikto. Nēsā tāvo yrā karalystē, ir macis, ir garbē iki amžiu. Amen. 14. Nēs jēi žmonēms atlēisite jū nusidējimus, tai atlēis ir jūms jūsu tėvas daūgujasis. 15. Bēt jēi žmonēms natlēisite jū nusidėjimus, tai ir jūms jūsu tėvas natlēis jūsu nusidėjimus. 16. Kād jūs pāstininkaujate, netūrit susiraukti, kaip veidmainiaī; nēs jē nulēidž sāvo akis, kād žmonēs matytu, jūs pāstininkaujanczus. Isz tēsōs, sakaū jūms, jē atsiēmē sāvo ālga. 17. Bēt tū, kād pāstininkauji, mōstyk sāvo gūlvā, ir praūskis sāvo vēidā; 18. jeib žmonēms nesirōdytumbei pāstininkaujas, bēt tikt sāvo tėvui, ēsanczam paslēptōj vētoj; ir tāvo tėvas, mātās pāslēptūsūs dāiktus, atlīgīs tāv tai regimaī. 19. Nerīnkītēs sāv skarbū aīt žēmēs, kuriūs kaūdys ir rūdys suēst, ir kuriū vāgys kasa ir vāgia. 20. Bēt rīnkītēs sāv skarbū danguī, kuriūs neī kaūdys neī rūdys nesuēst, ir kuriū vāgys nekasa ir nēvagia. 21. Nēs kuŗ jūsu skūrbas, czā ir jūsu szirdis. 22. Akis yrā tāvo kūno szvēsģbē. Jēi tāvo akis gerā, visas tāvo kūnas būs szvēsūs. 23. Bēt jēi tāvo akis piktā, tāvo visas kūnas būs tamsūs. Taigi jēi tavyjē ēsantjji szvēsģbē yrā tamsģbē, kaip didēgi būs pati tamsģbē? 24. Nēks negāl dvēm pōnam szlūzyti, ar jis vēnā nekēs, ir kitā mylēs, ar prē vēno laikysis, ir kitā panēkīs. Negālite Dēvui szlūzyt ir mammōnui. 25. Tōdēl sakaū jūms: nesirūpinkītēs apē sāvo gīvastī, kā vālgysite arbā kā gērsite, neī apē sāvo kūnā, kūmī vilkēsīt. Ar nē gīvastis brangēsnis yrā ūz vālgī? ir kūnas ūz rubūs? 26. Ziurēkit ī paukszczūs pō danguī, jē nesēja,

neī piāuja, neī surālo ī skunēs, ō tikt jūsu tėvas daņgujasis jūs pēn. Aīgi jūs nēste daūg geresnī ūž jūs? 27. Kursai īsz jūsu gāl prē sāvo stomeņs pridēt māstā, nōrint didei rūpintus? 28. Ō apē āpdangalā kō rūpinatēs? ziurēkit ī lelijās aūt laūko, kaiņpo jōs dūga, jōs nedīrba, neī veīpia. 29. Āsz sakaū jūms, kād neī Salomōnas visdāj sāvo szlovēj nebūvo taiņ aprēdytas, kaiņ tū vēnā. 30. Taiņgi jēi Dēvas žolē aūt laūko, szīā dēnā ēsancā, īr rytāj īmetamā ī pēczu, taiņ aprēdo, aīgi nē labiaūs jūms taiņ darjtu, jūs mažtikēji? 31. Tōdēl nesirūpinkitēs, sakjdami: kā vālgysim, arbā kā gērsim, arbā kūmī vilkēsīm? 32. Tō viso jēszko pagōnai; nēs tėvas jūsu daņgujasis žino, jūs tō viso privālant. 33. Bēt jēszkōkite pirmiāus Dēvo karaljstēs īr jō teisjbes, taiņ visi szē daiktai jūms pripūls. 34. Dēlgi tō nesirūpinkit apē rjytiszkojā dēnā: nēs rjytiszkoji dēnā ūž sāvo reikalus rūpīsis. Pakaņka kēkrēnai dēnai, sāvo vaīgā tūrint.

VII.

1. Nesūdykit, kād nebūtumbit sūdyti. 2. Nēs kōkiu sudū jūs sūdyt, tōkiu sūdyti būsit, īr kōkiu saikū jūs seīkiate, tōkiu jūms būs atseikēta. 3. Bēt kodēl matai krislā sāvo brōlio akyjē, ō nepamatai rāstā sāvo patēs akyjē? 4. Aīgi kaiņ dresī sakjti sāvo brōliui: palāuk, īszīmisiu krislā īsz tāvo akēs, īr sztai, rāstas tāvo akyjē kjszo. 5. Tū veidmainj, īsztrāuk pirmā rāstā īsz sāvo akēs, īr potām dabōk, kaiņ krislā īszimtumbei īsz akēs sāvo brōlio. 6. Jūs netūrit dūt szvēntajj dāiktā szunims, īr sāvo perlās nepamēsti kiaūlēms, kād jās nesumintu sāvo kōjomis īr atsigrēžusios jūs nesudraskjtu. 7. Prasjykit, taiņ būs jūms dūta, jēszkōkit, taiņ rāsīt, tuzgēnkīt, taiņ būs jūms atvērtā. 8. Nēsā kās prāszo, tās gūuna, īr kās jēszko, tās raņda, īr kās tuzgēna, tām atveriamā. 9. Kursai žmogūs taiņ jūsu yrā, jēi jō sunūs jj prasjytu dūnos, kursai jām sūlytu ākmeni? 10. Arbā jēi jj prasjytu žuvēs, kursai jām sūlytu žūlti? 11. Taiņgi, jēi jūs nēlabi būdami, taczaū gālite sāvo caikāns gerū doranū dūti, kēk daugiaūs jūsu tėvas daņgiszkasis gēro dūs tēms, kurē jj mēldza? 12. Tōdēl vislab, kā nōrite, kād žmōnēs jūms darjtu, taiņ darjkit īr jēms. Taiņ zokānas, taiņ prārakai. 13. Įeikite prō anksztūsūs cartūs, nēsā vaītai

erdvī, ir kēlias platūs, ī prapūlimā nuvedās, ir daūg yrā aņt tō vākszczojanczuju. 14. Ir vartai anksztī, ir kēlias saūras, ī gycātā vedās, ir māž yrā tā atraņdanczuju. 15. Saugōkītēs nūg netikrū prāraku, aviū rūbūse pās jūs atēnanczu, bēt viduī jē yrā drāskā vilkaī. 16. Īsz jū vaīsiu jūs pažinkit. Baū gali skint vjnāgiu nū erszkēczu? arbā pġgu nū ūsniū? 17. Taiġo kēkvēms gēras mēdis gerū vaīsiu nēsza, bēt negērs mēdis negerū vaīsiu nēsza. 18. Gērs mēdis negdī negerū vaīsiu nēszi, ir negērs mēdis negdī gerū vaīsiu nēszi. 19. Kōžnas mēdis, neneszās gerū vaīsiu, nūkertams, ir ī ūgni īmetams. 20. Tōdēl Īsz jū vaīsiu jūs Īszpažinkit. 21. Nē visi mān sakantēji: Vēsztatē, Vēsztatē, ieis ī dangaus karalġstē, bēt tē, kurē vāliā dāro tēro māno dangui ēsanczojo. 22. Daūg sakys mān anōj dēnōj: Vēsztatē, Vēsztatē, ar mēs nē tāvo vařdan prārakavom? ar nē tāvo vařdan vēlnius Īszcārēm? ar nē tāvo vařdan daūg stebuklu dārēm? 23. Tadā jēms Īszsipāžīsiu: āsz dār jūsu nēkadōs nepažinaū, atstōkit nū manēs visi, jūs piktadējai. 24. Tōdēl kēkrēnā ġirdintī ir dārantī tūs māno žodzūs, priļġginu Īszmintingam vġrui, sāvo būtā aņt ūlōs budacōjanczam. 25. Ō kaīp dideī nulġjus tvānas użējo, ir vējai pusdamī aņt tō būto daūžēsi, taczaū jis nepargriūvo, nēsā būvo aņt ūlōs gruntorōtas. 26. Ir kās tūs māno žodzūs ġird, ir jū nedāro, tās lġgus paikām vġrui, budacōjanczam sāvo būtā aņt smiltēs. 27. Ō kaīp dideī nulġjus tvānas użējo, ir vējai pusdamī aņt tō būto daūžēsi, jis sugriūvo, ir jō pargriuvims būvo didis. 28. Ir nusidarē, Jēzui tūs žodzūs pabaġus, nusigaņdo žmōnēs jō pamōkslo. 29. Nēs jis Dēvo žōdī sāké macniaū, ir nē kaīp rasztē-mokītēji.

Matth. XIII, 24—30.

24. Kītā priļġginimā sāké jis jēms, tarġdams: priļġgsta dangaus karalġstē žmōgui, sējanczam ġērā sēklā ī sāvo diřvā. 25. Bēt žmonēms bemēgant atējo jō neprēteliūs, ir uzsējo kukaliūs taiġp krēcū, ir atstōjo. 26. Ir kaīp želmū padugo, ir vaīsiu nēsze, sžtai, rādos ir kukāliai. 27. Taiġ bernaī priējē gaspadōriū, tārē jām: ponē, ar nē ġērā sēklā pasējai ī sāvo diřvā? Īszġikō jaī rādosī kukāliai? 28. Jis tārē jēms: neprēteliūs taiġ padārē. Taiġ tārē bernaī: baūgi nōri, kād

nuējē iszrāutumbim jūs? 29. Jis tārē: nē, jeib rāudami kukaliūs nē ir kvēcūs draugē iszrāutumbit. 30. Dūkite abejēms podraūgiai āugti ikī piūtēs, ir piūtēs czēsē sakýsiu piovejāms: suriņkite pirmā kukaliūs, ir suriszkite jūs ī kuleliūs sudēginimui, bēt kvēcūs suriņkite ī māno skūnē.

Matth. XX, 1—16.

1. Dangaūs karalýstē prilygsta ūkininkui, kursai ankstī iszējo samdýti darbinīnku ī sāro vñnyczā. 2. Ir suderējēs sū darbinīnkais pō grāszī ant dēnōs, nūsiuntē jūs ī sāro vñnyczā. 3. Ir iszējēs trēcāją adýnā pamātē kitūs ant turgaus pateikianczus. 4. Ir tārē jēms: ir jūs eikit ī vñnyczā, dūsiu jūms, kās vertā. 5. Ir jē nuējo. Vēl iszējēs apē szēsztāją ir devīntāją adýnā, taipiaū padārē. 6. Bēt iszējēs apē vñnūliktają adýnā, rādo kitūs pateikianczus, ir tārē jēms: kā czā stōvite visā dēnā pateikdamī? 7. Ir jē sākē jām: nēks mūs nesaīndē. Jis sākē jēms: eikit ir jūs ī vñnyczā, ō kās vērt būs, ir jūs gāusite. 8. Bēt vākarui atēnant, tārē vñnyczos ūkininks sāro ūzveizdui: radīnk darbinīnkūs, ir dūk jēms alga, pradējēs nū paskuczāsiuju ikī pirmāju. 9. Tai atējo vñnūliktoj adýnoj samdýtēji, ir gāro kēkvēns sāro grāszī. 10. Bēt pirmēji atējē mīslýjos, daugiaūs gāuse, ir taipiaū kēkvēns gāro sāro grāszī. 11. Ir tā gāvē murmējo prēsš ūkinīnkā, 12. tarýdami: szē paskuczāsiuji tiktaī vēnā adýnā tedirbo, ō tū jūs mūms sulýginai, kurē mēs dēnōs nāszta nesziōjom, ir jōs kařszī krutējom. 13. Bēt jis atsakýdams tārē vēndm isz jū: prēteliau, āsz nedaraū tāv neteisýbē; ar nesuderējai sū manimī pō vēnā grāszī? 14. Imk, kās tāro, ir eik. Bēt szēms paskuczāsiūs nōriu dūt, kaip tāv. 15. Arbā, ar āsz neturiū rālēs, sū savāju darýti, kō āsz nōriu? ar tōdēl taip žcairiai žiuri, kād āsz tōks gērs esmī? 16. Tai po būs paskuczāsiuji pirmī, ir pirmēji paskuczāsi. Nēs daūg yrā paradintu, bēt māž iszrinktāju.

Matth. XXV.

1. Tadā prilygs dangaūs karalýstē dēszimt mergōms, kuriōs ēmusios sāro liāmpas ējo prēsšais jaunīkiui. 2. Bēt peñkios isz jū būro paikos, ir peñkios iszmintingos. 3. Paikosios ēmēsi sāro liāmpas, bēt nēēmēs alējaus draugē.

4. Bèt iszmintingosios ėmės alėjaus ĩ sãvo rykūs, sũ sãvo lidmpomis. 5. Bèt jaunikiui užtruňkant visos susnūdusios užmigo. 6. Iŗ naktės vidurýj szańksmas pastójo: szań, jauníkis ateit, eikit jãm prėszaís. 7. Taĩ atsikėlusios visos szitos meŗgos pritaísė sãvo lidmpas. 8. Bèt paĩkosios tãrė iszmingomsioms: dũkite mũms nũ sãvo alėjaus, nėsà mũsu lidmpos gęsta. 9. Taĩ atsakýdamos iszmingingosios tãrė: nē taĩp, kãd potãm nē kaĩp jũs, taĩp iŗ mēs pristòktumbim, bēt nuėjusios pãs pardavėjũs pãczos sãv nusipĩkit. 10. Iŗ jónis nuėjus pĩrktis, atėjo jauníkis, iŗ tøs, kuriøs gãtavos bũvo, iŗejo sũ jãmĩ aĩt svodbøs, iŗ dũrys tãpė užrakĩntos. 11. Bēt paskiaũs atėjo iŗ kitos meŗgos, sakýdamos: ponē, ponē, beň iŗ mũms atvėrk. 12. Bēt jis atsakýdamis tãrė: isz tėsøs, sakaũ jũms: nepazĩstu jũsu. 13. Tòdėl budėkit, nėsà nežĩnote neĩ dēnøs neĩ adýnos, kuriøj ateis žmogaũs sunũs. 14. Lýgiai kaĩpo žmogũs szaliň iszkeliãudams sãvo tarnũs susivadĩno, iŗ jẽms sãvo lobiũs iszdalýjo. 15. Iŗ vėnãm dãvė penkis szĩmtũs pĩningũ, antrãmiam dũ szĩmtũ, treczãmiam vėnã szĩmtã, kožnãm pagal jø pagalėjĩmã; iŗ tũjaũs iszkeliãvo. 16. Taĩ nuėjes tãs, kuŗs penkis szĩmtũs bũvo gãvęs, tãs vėrtėsi iŗ kitũs penkis szĩmtũs pelnė. 17. Taĩpojaũ iŗ tãs, kuŗs dũ szĩmtũ bũvo gãvęs, pelnė kitũ dũ. 18. Bēt tãs, kuŗs vėnã szĩmtã bũvo gãvęs, nuėjes iszkasė dũbė žemėje, iŗ pãslėpė sãvo põno pĩningus. 19. Põ ilgo czėso sugrižęs põns tũ tarnũ, rokũndã sũ jaĩs laĩkė. 20. Taĩ atėjo tãs, kuŗs penkis szĩmtũs bũvo gãvęs, iŗ padėjo jãm antrũs penkis szĩmtũs, taĩdams: ponē, penkis szĩmtũs tũ mãn daveĩ, szań, kitũs penkis szĩmtũs taĩs nupelniaũ. 21. Taĩ jãm tãrė jø põns: ãk geraĩ, tũ gerãsis iŗ vėrnãsis tarnė, tũ aĩt mãžo buvaĩ vėrnas, ãsz tavė aĩt daũgio statýsiu; ĩeĩk ĩ sãvo põno linksmýbė. 22. Taĩ priėjo iŗ tãs, kuŗs dũ szĩmtũ gãvęs bũvo, iŗ tãrė: ponē, tũ mãn dũ szĩmtũ daveĩ, szań, ãsz taĩsiaĩs kitũ dũ szĩmtũ nupelniaũ. 23. Jø põnas tãrė jãm: ãk geraĩ, tũ gerãsis iŗ vėrnãsis tarnė, tũ aĩt mãžo buvaĩ vėrnas, ãsz tavė aĩt daũgio statýsiu; ĩeĩk ĩ sãvo põno linksmýbė. 24. Taĩ priėjo iŗ tãs, kuŗs vėnã szĩmtã bũvo gãvęs, iŗ tãrė: ponē, žinójau, tavė skaũdu žmogũ ėsanti; tũ piãuji, kuŗ nē sėjes, iŗ renki, kuŗ nē baĩstęs. 25. Taĩgi pasibijójes nuėjaũ, iŗ pãslėpiaũ tãvo szĩmtã põ žemė; szań, iĩk, kãs tãvo. 26. Bēt jø põns atsakýdamis tãrė jãm: tũ piktãsis

tarnē ir tinginġ! jēi zinójai, manē pidujanti, kuṛ nesējau, ir reñkanti, kuṛ nebarscau; 27. tai būtumbei māno pinīgus turējes pinīgmainiāms dūti, ō āsz sugrīžes, būczau sāvaġa sū nūmaīs atsiēmēs. 28. Tōdēl atimkite tām tā szimta, ir dūkite dēszimt szimtū tūrinčamiam. 29. Nēsā tūrinčamiam būs dūta, ir apsczaī turēs; bēt netūrinčamiam ir tai, kā tūr, būs atimtā. 30. Ir nenādudēlī taṛnā imēskit ī tolimiāusią tamsġbe; tēn būs kaukims ir dantū klebėjimas. 31. Bēt kād ateīs žmogaūs sunūs sāvo szlovējē, ir visi szrentēji angēlai sū jūmī, tai jis sēdēs aīt krāsēs sāvo szlovēs; 32. ir visos žmoniū ġiminēs būs sūrinktos pō jō akiū. Ir jis skirs jūs nū kits kito, lġgiai kaip ķeṛdžus avis nūg oziū skiria. 33. Ir avis pō sāvo deszinēs statġs, bēt ōzius pō kairēs. 34. Tai sakġs karālius tēms pō sāvo deszinēs: eikszte sziañ, jūs pērzegnotēji māno tėvo, apturēkite karalġstē, kurī jūms pagatāvyta nūg svēto pradžōs. 35. Nēs āsz buvaū iszālkēs, ō jūs manē valgydinot. Āsz buvaū isztrōszkēs, ō jūs manē girdēt. Āsz sveczū buvaū, ō jūs manē priēmēt. 36. Āsz nūgas buvaū, ō jūs manē aprēdēt. Āsz sirgaū, ō jūs manē atlañkēt. Āsz apkālts buvaū, ō jūs manēsp atējot. 37. Tai jāmui teisēji atsakġs, taṛdami: Vēszpatē, kūczēs tavē regėjom iszālkusi, ir tavē valgydinom? arbā trōksztantī, ir tavē girdēm? 38. Kadā regėjom tavē svēcza, ir priēmēm? arbā nūga, ir tavē aprēdēm? 39. Kadā tavē regėjom seġgantī, arbā apkālta, ir pās tavē atējom? 40. Ir karālius atsakġdams taṛs jēms: isz tēsōs, āsz sakaū jūms: kā vēndm padārēt tū māno mažiāusiūju brōliu, tai mán padārēt. 41. Tai jisai ir sakġs tēms pō kairēs: eikit szaliñ nūg manēs, jūs prakēiktēji, ī āmžinaġa ūgni, kurī pagatāvyta vėlniui ir jō angēlāms. 42. Āsz buvaū iszālkēs, ō jūs manē nevalgydinot. Āsz buvaū isztrōszkēs, ō jūs manē negirdēt. 43. Āsz sveczū buvaū, ō jūs manē nepriēmēt. Āsz nūgs buvaū, ō jūs manē neaprēdēt. Āsz sirgaū, ir apkālts buvaū, ō jūs manē neatlañkēt. 44. Tai ir jē atsakġs, tarġdami: Vēszpatē, kadā tavē regėjom iszālkusi, arbā trōksztantī, arbā svēcza, arbā apkālta, ir tāv nepaszlāžġjom? 45. Tai jis jēms atsakġs, tarġdams: isz tēsōs, sakaū jūms, kā nepadārēt vēndm szīū mažiāusiūju, tai ir mán nepadārēt. 46. Ir jē nueis ī āmžinaġa mūka, bēt teisēji ī āmžinaġa ġyrāta.

Luk. II, 1—14.

1. Bēt nusīdāvē tosē dēnosē, kād prisākymš iszējo nūg cēcoriaus Augūsto, kād paraszytas būtu vīsas svētas. 2. Iř tās parāszymš būvo pirmīdusiasis, iř nusīdāvē, kāp Cyrēnius Sýrijoj valdōnas būvo. 3. Iř ējo visi pasiraszydint, kōžnas ī sāvo mēstā. 4. Tai pasikēlē taipojaū iř Jozēpas isz Galylēos, isz mēsto Nāzaret, ī žydu žemē, ī mēstā Dōvydo, vadīnamā Bētlēem; tōdēl, kadāngi jis būvo isz namā iř isz giminēs Dōvydo, 5. pasiraszydint sū Maryjā, jām pažadētaja moterimī, tā būvo nēszczā. 6. Iř jēmdvēm tēn ēsant, iszspildē czēsas, kād pagimdýtu. 7. Iř pagimdē sāvo sūnu pirmgimī, iř surýstē jī vystyklaīs, iř paguldē jī ī prākartā, nēs neturējo rūimo gaspādoje. 8. Iř būvo ķērdžai tōj szalýj ant laūko prē gardū, tē sērgējo naktyjē sāvo kaīmenē. 9. Iř sztaī āngēlas Vēszpatēs atējo pās jūs, iř szlovē Vēszpatēs āpszvētē jūs, iř jē nusigañdo didžū iszgāsczu. 10. Iř āngēlas tārē jēms: nesibijokitēs; sztaī, āsz apsakaū jūms didī džaūgsma, kuřs nusīdūs visēms žmonēms. 11. Nēs ūzgimē jūms szīā dēnā iszganýtojis, kuřs yrā Kristus Vēszpats, mēstē Dōvydo. 12. Iř tai jūms būs ženklū: jūs rāsīte kūdikī surýstytā iř begūlintī prākarte. 13. Iř tūjaūs būvo sū tūm āngēlu daugybē dangaūs pulkā, lidupsīnanczu Dēvā iř tarianczū: 14. Garbē tesē Dēvui augsztýbēj, pakājus ant žēmēs, iř žmonēms pasimēgīmas.

Luk. II, 41—52.

41. Iř jō gimdýtojai ējo kās mētā ī Jerūzale, ant velýku szvēntēs. 42. Iř jām dvýlika mētu sukākus, ējo jūdu ī Jerūzale pogal pajunkīmā szvēntēs. 43. Iř kāp tōs dēnos pasīdaigē, iř jūdu vėl sugrīžo, pasīlīko vaīkēlis Jēzus Jerūzaleje. Iř jō gimdýtojai tai nežinōjo, 44. bēt mīslýjo, jī tārp draugū ēsantī, iř ējo dēnōs ķēliā, iř jēszkōjo jō tārp genczū iř pažiřtamū. 45. Iř jī nerāde vėl sugrīžo ī Jerūzale, jēszkōdamu jō. 46. Iř nusīdāvē pō trijū dēnā rādo jī bažnýczoje besēdint, vidurýj tārp mokýtoju, kād jū klaūsēs, iř jūs klāusē. 47. Iř visi, kurē jī girdējo, stebējos jō iszmintēs, iř jō atsākymu. 48. Iř jī pamātē stebējosi; iř jō mōtyna tārē jām: māns sunaū, kām tū mūmdvēm tai padareī? sztaī, tāvo tēcas iř āsz skaūdžai

tavēs jēszkójova. 49. Iŗ jīs tārē jēmdrēm: kāsgi yrā, kād manēs jēszkójota? aŗ nežinota, kād āsz turiū būti tamē, kās māno tėvo yrā? 50. Bēt jūdu neiszmānē tā žodī, kurī jīs jēms sākē. 51. Iŗ jīs nuējo sū jaīs, iŗ atējo ī mēstā Nāzaret, iŗ būvo jēmdrēm paklusnūs. Ō jō mōtyna palaīkē visūs tūs žodžūs sāvo szirdyjē. 52. Iŗ Jēzus taŗpo iszmintyjē, augimē beī malónēje prē Dēvo iŗ žmoniū.

Luk. VII.

1. Bēt kaīp jīs pō akiū žmoniū vislab iszkalbējes būvo, nuējo jīs ī Kapernaūmā. 2. Iŗ vēno vyridausiojo žalnēriu bērnas gulējo aŗt smērtēs, jō mýlins. 3. Bēt tās apē Jēzu girdēdams, siuņtē pās jī žydu vyresniūsus mēlsdams jī, kād atējes iszgýdytu jō bērnā. 4. Bēt jē pās Jēzu atēje, mēldē jī dideī, tarýdami: jīs tō veŗts yrā, kād jām tai darýtumbei. 5. Nēs jīs mýl mūsu žmōnes, iŗ pakūrē mums sziiulē. 6. Bēt Jēzus ējo sū jaīs tēnai. Bēt nē toli jēms nū namū ēsant, siuņtē žalnēriu vyresnýsis prēteliu pās jī, iŗ jām sakýdino: āk, Vēszpatē, neprocevókis, āsz neveŗtas esmī, kād pō māno stōgu paeitumbēi. 7. Tōdēl āsz pāts tariaūs neveŗts ēsas pās tavē ateiti; bēt isztarķ vēnā žodī, tai pagilbs māno vaīks. 8. Nēs iŗ āsz esmī žmogūs pō vyriausybē, iŗ turiū žalnēriu pō saviņ, iŗ sakaū vēndām: nueīk, tai nueit; iŗ antrām: ateīk, tai ateit, iŗ sāvo taŗnui: darýk tai, tai jīs dāro. 9. Bēt Jēzus tai girdēdams stebējos jō, iŗ atsigrēžes tārē žmonēms, jī sēkantēmsēms: āsz sakaū jūms: tókio tikējimo nei Izraēlyje neradaū. 10. Iŗ páslai vėl sugrīžē, seŗgantījī bērnā rādo pasigārusī. 11. Iŗ nusidavē potām, kād jīs ējo ī mēstā, vadīnamā Nāyn; iŗ daūg jō mokītīniū beī daūg žmoniū ējo draugē sū jūmī. 12. Iŗ jām pasiārtinant pās mēsto vartūs, sztaī, iszneszē numīrusī, kuŗs būvo vēnātýjis sunūs sāvo mōtynos, ō tā būvo naszlē, iŗ daūg žmoniū isz mēsto ējo sū jā. 13. Iŗ Vēszpats jā iszgydēs, pasigailējo jōs, iŗ tārē jaī: neveŗk. 14. Iŗ priējes pakrūtino grābā, iŗ neszējaī stovējo. Iŗ jīs tārē: jaunikaīt, sakaū tāv, kēlkis. 15. Iŗ numīrēsis atsītēsēs pradējo kalbēti. Iŗ jīs ātdavē jī jō mōtynai. 16. Iŗ bāimē āpēmē jūs visūs, iŗ gārbino Dēvā, tarýdami: didis prāraks kēlēsi taŗp mūsu, iŗ Dēvas aplaīkē sāvo žmōnes. 17. Iŗ tūs gaŗsas apē jī iszējo peŗ visā Judēos žēmē, iŗ pō

visās aplīnkui ēsanczas szalis. 18. Ir apsākē Jōnui jō mokītniai tai vislab. Ir jis pasivadīnēs dū sāvo mokītniu, 19. siuntē jūdu pās Jēzu, ir jām sakūdino: ar tū esi aņš ateisēsis, arbā ar kito lāuksime? 20. Bēt tūdu vjru atējusiu pās jē, tārē: Jōnas kriksztytojis mūdu pās tavē atsiuntē, ir tāv sakūdīn: ar tū esi aņš ateisēsis, arbā ar kito lāuksime? 21. Bēt tojē adjnoje jis daūg iszgūdē nū ligū ir negāliu, ir nū piktū drāsiu, ir daūg aklēms doranojo jis akiū szvēsģbē. 22. Ir Jēzus atsakūdams tārē jēmdvēm: nuļėjusiu apsakykita Jōnui, kā regējota ir girdējota: aklēji rēg, raiszēji vāikszczoj, raupsótēji apczģstyjamī, kurtīnīai gird, numirusēji prisikēliasi, ir cargdēnīams ēvangēlija apsākoma. 23. Ir iszganģtas, kuŗš manīmī nepasipiktīn. 24. Bēt tēmdvēm Jōno pāslam paļjus, pradējo Jēzus kalbēti žmonēms apē Jōno: kō iszējot ī pūsczā regēti? ar nēndrēs, vėjo subōjamos? 25. Arbā kō iszējot regēti? ar žmogaūs, mīnksztais rūbais apsirēdzusio? sztai, brangiūsē rūbūsē ir geiduliūsē gycēnantēji, karāliszkūsē dvarūsē yrā. 26. Arbā kō iszējot žiurēti? ar prārako? tiktaī, sakaū jūms: jis ir ūz prārakā didēsnis yrā. 27. Jis yrā tās, apē kurī paraszģta: sztai, āsz siunczū sāvo angēlā pīrm tāvō vėido, kuŗš pataisģs tāvō kēliā pīrm tavēs. 28. Nēs sakaū jūms, kād taŗp tū, kurē isz mōteriu ģimē, nērā didēsnio prārako peŗ Jōnā kriksztytojē; bēt kuŗš mažēnis yrā Dēvo karalģstēje, tās didēsnis ūz jē. 29. Ir visi žmōnēs, kurē jē girdējo, ir muītīnīkai, Dēvui garģbē dāvē, ir kriksztydinos Jōno kriksztū. 30. Bēt paryzēusziai ir rasztē-mokģtēji panēkino Dēvo rōdā prēs szavē, ir nēdarēsī jō kriksztytis. 31. Bēt Vēszpats tārē: kām āsz prīlģģģsiu žmōnes szīds ģimīnēs? ir kām jē lģģus? 32. Jē lģģus yrā vaikāms, aņt tuŗģaus sēdintēms, ir prēs kģts kģtā szauķiantēms: mēs jūms žaidēm aņt vāmzdzo, ō jūs neszokinģjot; mēs jūms raudōjom, ō jūs nēverkēt. 33. Nēsā Jōnas kriksztytojis atējēs nevālgē dģnos, ir negērē vģno, tai jūs sākot: jis tūr vėlniā. Žmogaūs sunūs vālgō ir ģēr, tai jūs sākot: sztai, tās žmogus rijūns ir vģno ģirtūklis, muītīnīku ir ģrēkinīku prētelius. 35. Ir iszmīntis tūr dģtis apsisūdģti nū visū sāvo vaikā. 36. Bēt mēldē jē vėns isz paryzēuszū, kād sū jūmī vālgģtu. Ir jis iģjēs ī namūs paryzēuszio, sēdosi ūz stālo. 37. Ir sztai, mōteriszkē tamē mēstē, kurī ģrēkinīnkē būvo, tā isztģrusī, kād jis ūz stālo sē-

dėjo namūsė paryzėuszio, atsineszė stiklą mostės. 38. Ir atėjusi iš užpakalio pās jō kōjas, veřkė, ir pradėjo jō kōjas āsaromis szlāpinti, ir plaukaīs sāvo galvōs szliūstyti, ir buczdvo jō kōjas, beī mōstyjo tās mostimī. 39. Bēt tai regėdams paryzėuszias, kuřs jī būvo pasikvėtęs, kalbėjo pāts savyjē, tarýdams: kād szisaī būtu prāraks, tai jis žinōtu, kās ir kokiā tā moteriszķė yrā, kuri jī pakrūtina, nēs jī yrā grėkiniņkė. 40. Jėzus atsakýdams tārė jām: Symōn, āsz tāv kā turiū sakýti. Bēt jis tārė: mokýtojau, sakýk. 41. Nekursai nūminiņkas turėjo dū skolininkū; vėns skelėjo penkis szimtūs grāsziu, antrāsis peņkiasdeszintis. 42. Bēt kaip jūdu neturėjo, kūm užmokėt, padovanójo jis abēm. Sakýk, katrās tūdvėju jī daugiaūs mylēs? 43. Symōns atsakýdams tārė: bėtikiu tās, kuriām daugiaūs padovanójo. Bēt jis tārė jām: tū geraī atsūdyjai. 44. Ir jis atsigrėžęs prėsz moteriszķę, tārė Symōnui: ar tū regī tā moteriszķę? āsz iėjaū ī tāvo namūs, tū nēdavei mán vandeņs māno kójoms, bēt szī māno kōjas āsaromis szlāpino, ir plaukaīs sāvo galvōs szliūstė. 45. Tū nepabuczavaī manē, bēt tā iėjusi, nepalióvė māno kōjas buczūti. 46. Tū māno gálvą alėjumi nepamōstyjai, bēt tā māno kōjas mostimī mōstyjo. 47. Tōdėl sakaū tāv: jaī daūg grėkū yrā atléisti, nēs jī daūg mylėjo, bēt kuriām maž atleidžamā, tās maž mýl. 48. Ir jis tārė jaī: tāv atléisti yrā tāvo grėkaī. 49. Tai pradėjo tē, kurē sū jūmī už stālo sėdėjo, pātys savyjē kalbėti: kās yrā tās, kuřs ir grėkūs atleidž? 50. Bēt jis tārė moteriszķei: tāvo tikėjims tavę pagėlbėjo. Eik sū pakājumi.

Luk. X, 23—37.

23. Ir jis atsigrėžęs prėsz sāvo mokýtinius, tārė jėms ypaczai: iszganytingos ākys, mātanczos tai, kā jūs mātot. 24. Nēsā āsz sakaū jūms: daūg prāraku ir karāliu norėjo matýti, kā jūs mātot, ir nemātė; beī girdėti, kā jūs girdit, ir negirdėjo. 25. Ir sztai, kėlēsi vėns rasztė-mokýtas, gundė jī, tarýdams: mokýtojau, kā turiū daryti, kād āmžinają gyvātą ī dalykūs gduczau? 26. Bēt jis tārė jām: kaip stov paraszýta zokanė? kaip skaitai. 27. Jis atsākė tarýdams: mylėk Dėvą, sāvo Vėszpatį, iš visōs szirdės, iš visōs dūszos, iš visōs sylōs, ir iš viso ūmo; ir sāvo ārtymą, kaip

savē pātī. 28. Bēt jis tārē jām: geraī atsakeī; tai daryk, tai givs būsī. 29. Bēt jis savē tēisintis norēdams tārē Jēzui: kāsgi māno drtymas? 30. Tai Jēzus atsakydams tārē: būvo žmogūs, tās nūeidams isz Jerúзалės ī Jėriką, ipūlē taŗp razbáininku, tē jī nurēdē, sūmuszē, īr atstójo, īr pūsgyvi paliko: 31. Bēt gādyjosi, kād klebōns tūm pacziū keliū keliavo, īr jī pamātes praċjo prō szālī. 32. Taipojau īr lėvgtas, iszkāķes ī tā vėta, īr jī pamātes, praċjo prō szālī. 33. Bēt samaritōns keliadudams tēnai iszkāķo, īr jī pamātes, jō pasigailėjo. 34. Priċjēs jī, aptvėrē jō žaizdas, ipildams alċjaus beī vċno, īr iszkēķes jī aūt sāvo gývūlio, nugabēno jī ī gaspāda, īr kavójo jī. 35. Antraċą dēna iszkelidudams iszēmē jis dū grasziū īr dāvė tūdu gaspadōriui, jām tarýdams: priķavók jī, īr jēi kō daugiaūs iszlėisi, āsz tāv užmokėsiu sugriċdams. 36. Kursai isz tū trijū rėgisi drtymas būvęs tām, kuŗs ipūlēs būvo taŗp razbáininku? 37. Jis tārē: kursai jām mēlaszirdingystę iszródė. Tai Jēzus jām tārē: taigi eik, īr daryk taipojau.

Luk. XV, 11—32.

11. Īr jis tārē: turėjo žmogūs dū sūnu. 12. Īr jaunesnċsis tūdvėju tārē tėvui: dūķ mán, tėve, dalī lōbio, mán pūlanczaja; īr jis pėrdalyjo jėndvėm lōbī. 13. Īr neilgu metū potām jaunesnċsis sunūs vislab surińķes iszkelidavo toli ī svėtima szālī; īr tēnai sāvo lōbī iszpūstyjo belėbaudams. 14. Taipgi jām visą sāvo tuŗtą iszlėidus, didė brangybė rādos peŗ tā visą žėmę; īr jis pradėjo stokóti. 15. Īr nuċjēs pristójo prē vėno mēsczonės tōs žėmės, tās jī siuńtė ī sāvo laūķą, kiaūliu ganýt. 16. Īr jis geĩdė sāvo pilvą pildytis žliauktimis kiaūliu ėdamoms; īr nei vėns jām tū nėdavė. 17. Tai jis susimislyċes tārē: kėķ samdinińķu tūr māno tėvs, dūnos pilnai tūrinczu, ō āsz badū prapūlu. 18. Pasikēķes eĩsiu pās sāvo tėvą, īr jām sakýsiu: tėve, āsz susigrėszyjau prėsz dańgų īr prėsz tavę. 19. Īr toliaūs neverċts esmī, tāvo sunumī vadīnamas būti; laikýķ manę, kaĩp vėną sāvo samdinińķu. 20. Īr pasikēķes atċjo pās sāvo tėvą. Bēt jām dār toli ėsant, pamātė jī jō tėvs īr pasigailėdams bėgo, īr jō kaķlū apsikabĩnēs pabuczāvo jī. 21. Bēt sunūs tārē jām: tėve, āsz susigrėszyjau prėsz dańgų īr prėsz tavę, īr toliaūs neverċts esmī, tāvo sunumī vadīnamas būti. 22. Bēt tėvs tārē

sāvo bernāms: isznēsšķit gerīdusījī rūbā, īr aprēdýkit jī, īr žēdā dūkit aņt jō raņkos, īr kūrpes aņt jō kōju. 23. Īr atgabēnkīť sziān penēťā veřszi, īr papiāukīť tā; bevdľgykim īr būkim linksmī. 24. Nēsā szis māno sunūs būvo numīrēs, īr vėl atgījo; jis būvo prapūļēs, īr vėl atsirādo. Īr pradējo linksmintis. 25. Bēt vyresnýsis sunūs būvo aņť laūko; īr artýn prē namū priēķēs, iszgīrdo dainūjimus īr szokīmā. 26. Īr prisivadīņēs prē savēs bernū vēnā, klāusē, kās tai ēsā. 27. Bēt tās sākē jām: tāvo brōlis parējo, īr tāvo tėvs penēťā veřszi papióvē, kād jī sveikā sulāukēs. 28. Tai jis papýķēs nenorējo ī vīdu eit. Tai jō tėvs iszēķēs jī prāsžē. 29. Bēt jis atsakýdams tārē tėvui: sztai, tēķ mētu tāv szlūžyju, īr dār nēkadōs tāvo prisākymā nepēržengiau, ō tū mán nēkadōs nēi ōžio nēdavei, kād sū sāvo prēteliais pasilinksminczau. 30. Bēt kaļp szis tāvo sunūs parējo, kursai sāvo lōbī sū ķēkszēmīs prarīķēs, tai tū jām penēťā veřszi papióvēi. 31. Bēt jis tārē jām: sunaū, tū vis pās manē esī, īr vislab, kās māno, tai īr tāvo yrā. 32. Bēt reļktu tāv džaūgtis īr linksmām būti: nēsā szis tāvo brōlis būvo numīrēs, īr vėl atgījo; jis būvo prapūļēs, īr vėl atsirādo.

Luk. XVI, 19—31.

19. Bēt būvo bagōczus, tās vilķējo pūrpura īr brangīdusia drōbe īr kasdēn gyvēno raskaszniā īr linksmāi. 20. Bēt būvo īr ūbags, vardū Lōzorius, tās ūž jō varťu gulējo, pūlnas voczū, 21. geļsdams sōtintis trupuczais, nū bagōczaus stālo pūlanczais: taczā szūnys priēķē, jō votis laižē. 22. Bēt nusīdavē, kād ūbags nūmīrē, īr tāpē angēľū nūneszťas ī prēgľobstī Abraōmo. Bēt īr bagōczus nūmīrē, īr tāpē palāidots. 23. Bēt jaū pēķļoj īr māķoj bebūdams, jis sāvo akīs pakēļēs pamātē Abraōmā isz tōlo, īr Lōzoriū jō prēgľobstýje, 24. szaūkē īr tārē: tėve Abraomē, susimīķ manēs īr siūsk Lōzoriū, kād jis galēļī sāvo pīrszťo ī vāndenī pamīrkýťtu, īr atāuszintu māno lēžūvī, nēsā āsz mukās kenczū szīdýj ľēpsnōj. 25. Bēt Abraōmas tārē: atsimīņķ, sunaū, kād tū sāvo gērā gavaī dār gýrs bebūdams, ō Lōzorius atpeņcz pikťo gāvo; bēt dabaŗ jis palinksmīnānas, ō tū mūczyjams. 26. Īr aņť tō viso tarp mūsu īr jūsu didīs tarpas padrūtintās yrā, kād tē, kurē norēťu isz czā žemýn pās jūs nužeņgti, negāľ, neģgi

isz tēn pās mūs pēreit. 27. Tai jis tārē: taigi, tēve, meldžu tavē, kād jī siūstumbei ī māno tėvo namūs. 28. Nēs dār turiu penkis brólius, kād jis jēms izšliudytu, jeib nē ir jē iszkaktu ī sziā mūkos vēta. 29. Abraomas tārē jām: jē tūr Moyzēszių beī prārakus, tū jē teklaūso. 30. Bēt jis tārē: nē, tēve Abraomē; bēt jēi kās isz numirusiuju pās jūs nu-eitu, tai jē prisiveřstus. 31. Jis tārē jām: jēi jē Moyzēsziaus beī prāraku neklaūso, tai jē ir netikēs, nóriš kās isz numirusiuju prisikēltu.

Joh. II, 1—22.

1. Ir trēcąją dēną būvo svodbà Kānoj Galylėos, ir Jėzaus mótyna būvo tojė. 2. Bēt Jėzus ir jō mokėtiniai taipiaū ī svotbą pakvēsti būvo. 3. Ir kaip vyno netėko, tārē Jėzaus mótyna jām: vyno netūr. 4. Jėzus tārē jai: mōterisk, kās mán dārbo sū taviņ? māno adynà dār nepriėjo. 5. Ir mótyna tārē tarnāms: kā jis jūms sāko, tai darykite. 6. Bēt būvo czą szeszi akmenini vandenš kōdzai pagal būda žydu apsiczystyjimo pastatyti, ī kuriū kėkvėną dū ar trys saikai tilpo. 7. Jėzus tārē jėms: pripilkit tūs kodžūs vandenimi. Ir jē pripylė jūs sklādinus. 8. Ir tārē jėms: sėmkit dabar, ir nunėskit svotbōs ūzveizdui. Ir jē nuneszė. 9. Bēt kaip svotbōs ūzveizdas paragāvo vyną, pirm tō vandeni būvusį, ir nežinójo, isz kuř tās atsiradėš, (bēt tarnai žinójo, kurė vāndenį būvo sėmė,) vadino svotbōs ūzveizdas jauniki, 10. ir tārē jām: kōžnas pirmāus dūda gėrajį vyną, ir atsigėrus, tadà prastėsnįjį; tū gėrajį vyną ikszōliai palaikei. 11. Tai pirmāsis ženklas, kurį Jėzus padārė Kānoj Galylėos, ir aprėiszkė sāvo szlōvė. Ir jō mokėtiniai ī jī tikėjo. 12. Potām jis nusitrdukė ī Kapernaumą, jis, jō mótyna, jō bróliai ir jō mokėtiniai; ir nē ilgai pasiliko tēnai. 13. Ir žydu velýkos artì būvo, ir Jėzus nukeliavo auksztyn ī Jerúzalė. 14. Ir rādo bažnýczoj besėdint, kurė jáuczu, aviū ir karvėliu pařdavė, ir piningmainiūs. 15. Ir padārės botągą isz virvėliu, visūs iszvārė isz bažnýczos sū avimis ir sū jáuczais; ir pābėrė piningus piningmainiū ir pařvertė stalūs. 16. Ir tārē tēnis, kurė karveliūs pařdavė: nėsokit toktaį szaliņ; ir nedarykit isz namū māno tėvo namūs kupczyštės. 17. Bēt jō mokėtiniai atsiminė tō, kās paraszyta grà: pāpykis dėl tāvo namū manė ēdė. 18. Tai atsākė žygdai ir

tārē jām: kókī žēnkļā tū mūms ródai, kād tai darýt gali?
 19. Jēzus atsakýdams tārē jēms: pargridukit tā bažnýcā,
 ō trēcājā dēnā āsz jā pastatýsiu. 20. Tai sākē žýdai: szi
 bažnýcā peŗ kēturiasdeszimt iŗ szezsis metūs kúrta, ō tū
 jā ī tris dēnās nóri pastatýti? 21. Bēt jis kalbējo apē baž-
 nýcā sāvo kūno. 22. Iŗgi jām īsz numĩrusiuju prisikēlus,
 atsĩminē jō mokĩtiniai, jĩ tai sākusi, iŗ vēryjo rāstui, iŗ žō-
 dzui, Jēzaus sakýtam.

Joh. IV, 1—42.

1. Bēt kaĩp Vēszpats numānē, paryžēusziūs isztýrus,
 Jēzū daugiaūs mokĩtiniai pasidārantĩ iŗ krĩksztýjanti nē kaĩp
 Jōnā, 2. (nórint tēsā Jēzus patsai nekrĩksztýjo, bēt jō mo-
 kĩtiniai,) 3. palĩķes žēmē Judēā nusitrukē ī Galylēā. 4.
 Bēt jis turējo peŗ Samārijā keliduti. 5. Tai jis atējo ī
 mēstā Samārijos vadīnamā Sīkar, arti kēmēliui, kurĩ Jo-
 kūbas sāvo sūnui Jozēpui dāvē. 6. Bēt būvo czā Jokūbo
 szulinýs. Taiģi Jēzus pailšes būdams īsz keliōnēs, sēdosi
 aĩt szulinio; iŗ tai būvo apē szēsztājā adýnā. 7. Tai
 atējo moteriszkē īsz Samārijos, vandeĩs sēmti. Jēzus sākē
 jaĩ: dūk mán gērti. 8. Nēs jō mokĩtiniai būvo ī mēstā nuēģē,
 valģio pĩrktis. 9. Tai tārē jām moteriszkē samarģĩtszkoji:
 kaĩp prasai īsz manēs gērt, žýds būdams, ō āsz samarģĩtszka
 moteriszkē? nēs žýdai nelaĩko draugģstē sū samaritōnais.
 10. Jēzus atsakýdams tārē jaĩ: kād tū īszpažĩntumbei tā dó-
 vanā Dēvo, iŗ kās tasaĩ yrā, kursai tāv sāko: dūk mán
 gērti, tū prasģýtumbei jĩ, iŗ jis dũtu tāv gývo vandeĩs. 11.
 Tārē jām moteriszkē: Vēszpatē, jũk nēko neturi, kũm sēmti,
 ō szulinýs gilūs; īsz kuŗģi turi gývojo vandeĩs? 12. Aŗ tū
 didēsniš esi ūz mūsu tēvā Jokūbā, kuŗš mūms tā szulinĩ dā-
 vēs? ō jis īsz tō gērē, iŗ jō vaikaĩ, iŗ jō galvĩjai? 13. Jēzus
 atsakýdams tārē jaĩ: kās tō vandeĩs gērs, tās vēl īsztróksz.
 14. Bēt kās tō vandeĩs gērs, kurĩ āsz jām dũsiu, tās am-
 žinaĩ netróksz, bēt tās vandũ, kurĩ āsz jām dũsiu, pastós
 jamē versmē vandeĩs, ī amžinaģā gycātā tēkanczo. 15. Tārē
 jām moteriszkē: Vēszpatē, dūk mán tō vandeĩs, jeib āsz ne-
 trókszczau, kād nerekĩtu mán szian ateĩt sēmti. 16. Jēzus
 tārē jaĩ: eĩk, vadĩk sāvo výrā, iŗ atēik szianai. 17. Mote-
 riszkē atsakýdama tārē jām: āsz neturiũ výro. Jēzus sākē
 jaĩ: tū tēsā atsakeĩ, āsz neturiũ výro. 18. Penķis výrus tū

turējai, o tās, kurī tū dabaŗ turi, nē tāvo vȳras. Tamē tēšā pasakei. 19. Moteriszkē tārē jām: Vēsapatē, mataū, tavē prārakā ēsanti. 20. Mīsu tēvai aņt sziō kālno mēdēsi; o jūs sākot, Jerūzalēj ēsanczā tā vētā, kuŗ reik mēstisi. 21. Jēzus tārē jaī: mōteriszk, vēryk mán, ateit czēsas, kād neī aņt sziō kālno, neī Jerūzalēj tēvo nemelsitēs. 22. Jūs nezinote, kō mēldžatēs; bēt mēs zinome, kō mēldžamēs, nēs iszgānyms ateit nū žydu. 23. Bēt ateit czēsas, ir jaū dabaŗ yrā, kād tikrēji mēldējaī tēvo mēlsis dvāsēj ir tēsōj; nēs tēvas tokiū ir jēszo, kurē jō taīpo mēldžas. 24. Dēvas dvāsē yrā, ir tē, kurē jō mēldžasi, tūr dvāsēj ir tēsōjē jō mēlštis. 25. Tārē jām moteriszkē: žinaū, kād Messijōszius ateit, vadinams Kristus. Kād tās ateis, tai jis mūms vislab apsakys. 26. Jēzus tārē jaī: āsz esmī tasaī, kuŗs sū tavīm kalbū. 27. Ir aņt tō atējo jō mokītīniai, ir dȳvyjosi, kāu jis sū tā moteriszkē kalbējo; taczaū neī vēns nesākē: kō klāusi? arbā: kā kalbi sū jā? 28. Tai moteriszkē palikusi sāvo izbōnā, nuējo ī mēstā, ir tārē žmonēms: 29. Eikšte, regēkit žmōgu, kursai mán pasākē vislab, kā dāriusi esmī, baū jisai nē Kristus ēsas. 30. Tai jē iszējē isz mēsto atējo pās jī. 31. Bēt tamē tārpe graudēno jī mokītīniai, ir tārē: rabbi, vālgyk. 32. Bēt jis tārē jēms: āsz turiū vālgio vālgyt, apē tā jūs nēko nezinot. 33. Tai tārē mokītīniai taŗp savēs: ar kās jām kā ātnesžē vālgyt? 34. Jēzus sākē jēms: tai māno vālgis, kād daraū vāliā tō, kuŗs manē siuņtēs, ir iszpildau jō dārbā. 35. Ar nē pātys sākote: dār keturi mēnesiai, tai piūtēs czēsas prietis? Sžtai, sakaū jūms: pakēlkit sāvo akis ir žinrēkit ī laūkā, nēs jis jaū baltūj (prinōkes) piūczui. 36. Ir kuŗs piduja, gāun algōs, ir surenka vāisiaus ī āmžinaajā gypātā; kād podraūg džaūgtusi ir sejasis, ir pidujasis. 37. Nēs tamē tā kalbā iszšipildo: kits šēja, kits piduja. 38. Āsz jūs siunczaū piāuti; kā jūs nēdārbot, kitī dārbo, o jūs ī jū dārbā istōjot. 39. Bēt daūg samarītōnu isz tō mēsto ī jī tikējo, dēl kalbōs tōs moteriszkēs, kuri liūdyjo: jis mán vislab pasākē, kā āsz dāriusi. 40. Ir kaŗp samarītōnai pās jī atējo, prāsžē jē jī, kād pās jūs pasilīktu; ir jis pasilīko czā dvī dēnī. 41. Ir jū daugiaūs tikējo dēl jō žōdzo. 42. Ir sākē moteriszkei: jaū mēs dabaŗ nē dēl tāvo žōdzo tikime; mēs pātys girdējom ir iszpažinom, kād tās tikrai yrā Kristus, svēto iszgānytojis.

Joh. IX.

1. *Iř prō szālī eidams pamātē jis vēnā žmōgu, āklā gimusi.* 2. *Iř jō mokītiniai jī klāusdami tārē: mokītojai, kās susigrēszyjo, ar szis, ar jō gimdytojai, kād jis āklas užgimēs?* 3. *Jēzus atsākē: nei szis nesusigrēszyjēs, nei jō gimdytojai; bēt kād Dēvo darbaī prē jō apsirēikшту.* 4. *Āsz turiū darīt dārbus tō, kursaī manē siuņtēs, kōl dēnā yrā; ateīna naktis, kād nēks nēko negāl darīt.* 5. *Kōlei svēte esmī, esmī svēto szvēsģbē.* 6. *Taī sāķes spiōvē jis ant žēmēs, iř padārē puŗvā isz spidūdulo, iř tēpē tā puŗvā ant āklojo akiū.* 7. *Iř tārē jām: eik pās ēžerā Silōā, (taī mūsu žodzū, pāsiustas) iř praūskis. Taī aņs nuējēs praūsēsi, iř parējo regīs.* 8. *Kaimýnai, iř kurē jī pirmā būvo mātē, ūbagā ēsantī, tārē: ar taī nē tās, kursaī sēdējo iř ūbagavo?* 9. *Kitī tārē: taī jis; kitī vėl: jis jām lýgus. Bēt jis pāts tārē: āsz tasaī esmī.* 10. *Taī jē tārē jām: kaīp tāvo ākys ģr atvērtos?* 11. *Jis atsakýdams tārē: ansaī žmogūs, vardū Jēzus, padārē puŗvā, iř tēpē māno akis, tařdams: eik pās ēžerā Silōā, iř praūskis. Āsz nuējēs prausiaūsi, iř pražiuraū.* 12. *Taī jē tārē jām: kuŗ yrā tasaī? Jis tārē: nežinaū.* 13. *Taī jē nusivedē tā pās paryžēusziūs; kuŗs pirmā āklas būvēs.* 14. *(Bēt būvo sabatā, kaīp Jēzus puŗvā padārēs jō akis atvērē.)* 15. *Taī klāusē jī vėl paryžēusziai, kaīpo jis pražiūrēs? bēt jis tārē jēms: puŗvā jis mán uždējo ant akiū, ō āsz prausiaūsi, iř dabaŗ regiū.* 16. *Taī tārē kelī paryžēusziu: tās žmogūs nē isz Dēvo, kadāngi jis nelaīko sābatā. Bēt kitī tārē: kaīp gāl grēsšnas žmogūs tókius zēnklus darīt? iř nesutarīms rādosi taŗp jū.* 17. *Jē vėl tārē aklāmiam: kā tū sakaī apē jī, kād jis tāvo akis atvērēs? Bēt jis tārē: jis yrā prārakas.* 18. *Žýdai nevėryjo apē jī, kād jis āklas būvēs, iř regīs pastójēs, iki jē pasivadīnē gimdytojus tō pražiūrusiojo,* 19. *klāusē jūs sakýdami: ar taī jūma sunūs, kurī sākota āklā gimusi? kaīpgi jis dabaŗ yrā regīs?* 20. *Iř gimdytojai jēms atsakýdami tārē: mūdu žnōva, szī mūma sūnų ēsantī, iř āklā gimusi;* 21. *bēt kókiu budū jis dabaŗ regīs, nežinova, arbā kās jō akis atvērēs, nei tō mūdu nežinova. Jis ganā mētu tūr, klāuskit jī; tēkalba jis pāts ūz savē.* 22. *Toktaī sākē jō gimdytojai, nēsā jē bijójosi žýdu; nēsā žýdai jaū būvo susitārē, jei kās jī.*

peŗ Krīstū īszpaŗīšes, kād tās tūrīs būt īsz jū surīnkīmo āt-skīrtas. 23. Tōdēl sāķē jō ģīmdýtojai: jīs ganā mētu tūr, klāusķī jī. 24. Tai jē pasīvadīno aŗtŗā kaŗtā tā žmogū, āklā būvusījī, īr tārē jām: dūk Dēvui garbē. Mēs žīnom, kād tās žmogūs grēķīnīnkas. 25. Jīs atsakýdams tārē: aŗ jīs grēķīnīnkas, tai āsz nežīnaū; vēnā ddīktā tēsā žīnaū, āsz būvaū āklas, īr dabaŗ regiū. 26. Tai jē vėl jām tārē: kā jīs tāv dārē? kaŗp jīs tāvo akīs atvērē? 27. Jīs atsākē jēms: āsz dabaŗ tai jūms sakīaū; aŗ tai negīrdējot? kād tai vėl nōrit ģīrdēt? aŗ īr jūs nōrit jō mokītinīais pastōtī? 28. Tai jē ķēīķē aŗt jō sakýdami: tū esi jō mokītinīs, bēt mēs ēsme Moyzēsziāus mokītinīai. 29. Žīnom, Dēvā sū Moyzēsziūmī kalbējusī; bēt szī nežīnom, īsz kuŗ jīs ēsas. 30. Tās žmogūs atsakýdams tārē jēms: tai dýēnas ddīkts, kād jūs nežīnot, īsz kuŗ jīs ēsas, ō jīs māno akīs atvērē. 31. Bēt mēs žīnom, kād Dēvs neklaūso grēķīnīnķu, bēt jēī kās Dēvo bījos, īr jō vāliā dāro, tā jīs īszklaūso. 32. Nū svēto pradžōs tai negīrdēta, kād kās akīs aklū ģīmusīo ēsas atvērēs. 33. Kād tās nebūtu īsz Dēvo, tai jīs nēķo negalētu darýt. 34. Jē atsakýdami tārē jām: tū vīsas grēķūsē ģīmeš esi, ō mūs mo-ķīnī? īr īszstūmē jī laūkan. 35. Įsztýrē Jēzus, kād jī būvo īszstūmē. Įr jī rādēs tārē jām: aŗ tīķī ī Dēvo sūnu? 36. Jīs atsakýdams tārē: Vēszipatē, kursaī tās, kād ī jī tīķēcīau? 37. Jēzus tārē jām: tū mateī jī, īr kursaī sū taviŗ kalba, tai tās. 38. Bēt jīs tārē: Vēszipatē, tīķīu. Įr mēldēsi jō. 39. Jēzus sāķē: āsz atējaū aŗt sūdo ī szī svētā, kād nepri-rēģīntēģī reģētu, īr rēģīntēģī apjēktu. 40. Įr tai ģīrdēģē ķelī paryzēusīai, pās jī ēsantēģī, tārē jām: aŗģī īr mēs aklī? 41. Jēzus tārē jēms: kād aklī būtumbīt, tai neturētumbīt grēķo; bēt dabaŗ jūms sāķant: mēs rēģīm, pasīlēķt jūsu grēķas.

Joh. XI.

1. Bēt vēns būvo sērgas, vardū Lōzoriūs, īsz Bētānījos, īsz mēstēlio Maryjōs beī jōs sēsērs Maŗtos. 2. (Bēt Maryjā tā būvo, kurī Vēszipatī mōstyģo mostīmīs īr džovīno jō kōjas sāvo plauķaīs, tōs brōlis Lōzoriūs sīrģo.) 3. Tai siuntē tēdvi sēsēri pās jī īr dāvē jām sakýti: Vēszipatē, sztaī tās, kurī tū mýli, sērga. 4. Tai Jēzus tokītai ģīrdēdamas tārē: tā līģā neēsti aŗt smeŗtēs, bēt aŗt Dēvo garbēs, kād Dēvo sūnūs

peŗ tā pagārbintas būtu. 5. Bēt Jēzus mylējo Martu, iŗ jōs sēseri, iŗ Lōzoriu. 6. Taigi girdēdams, jĩ seŗganti, pasiliko jīs dvi dēni aŗt tōs vētos, kuŗ jīs būvo. 7. Pō tō tārē sāvo mokĩtiniam: eikim vėl ģ Judēq. 8. Jō mokĩtiniai tārē jām: mokĩtojai, anq kart norējo žgdai tavē akmenimis nužudyti, o tū vėl nōri tēn nueiti? 9. Jēzus atsākē: aŗ nē dvylīka adgņu yrā dēnōs? dēnōj vāikszczojasis neĩsitrenkia; nēs jīs szvēsģbē sziō svēto rēg. 10. Bēt kuŗs naktyģē vāikszczoj, tās ģsitrenkia; nēsā nērā szvēsģbēs jamē. 11. Tai sākēs jīs potām tārē jēms: Lōzorius, mūsu prētelis, mēgt; bēt āsz eimi, jĩ pabūdint. 12. Tai tārē jō mokĩtiniai: Vēszpatē, jei jīs mēgt, tai pasveĩks. 13. Bēt Jēzus sākē apē jō smērti; bēt jē dumōjo, jĩ apē kūniszķajĩ mēgq kalbantĩ. 14. Taigi jēms Jēzus dīszķiai pasākē: Lōzorius numīrēs. 15. Ō āsz dzaugiūs jūsu dēl, kād āsz tēnai nebucā, jeib tikētumbit. Bēt eikim pās jĩ. 16. Tai tārē Tamōszius, kuŗs vadīnamas dvynas, mokĩtiniam: eikim sū jūm draugē, kād sū jūm miŗtumbim! 17. Tai atēģēs Jēzus rādo jĩ jau ķturias dēnās kapē gnlėjusi. 18. (Bēt Bētānija būvo artĩ Jerūzalēs, apē penkiolīka varšnu.) 19. Iŗ daug žģdu būvo prē Martos iŗ Maryģos atēģē, jās rāmdyti dēl jū brōlio. 20. Taigi kaĩp Martā iszgīrdo, Jēzu ateĩnanti, tai jĩ ējo jām prēszaĩs; bēt Maryģā pasiliko namēģ besēdinti. 21. Tai tārē Martā Jēzui: Vēszpatē, kād tū czq būtumbei būģēs, māno brōlis nebūtu numīrēs. 22. Bēt āsz iŗ dār žinaū, kād, ķq tū mēlsi nū Dēvo, Dēvs tāv dūs. 23. Jēzus tārē jaĩ: tāvo brōlis prisikēls. 24. Martā sāko jām: āsz žinaū, jĩ prisikēlsenti prisikēlime ģsz numīrusiuju, sudnōģ dēnōģ. 25. Jēzus tārē jaĩ: āsz esmĩ prisikēlīmas iŗ ģycastis, kuŗs ģ manē tik, tās ģģvs būs, nōrint iŗ numīrtu; 26. iŗ kuŗs ģģvs yrā, iŗ tik ģ manē, tās nēkadaĩ nemīrs. Baū tiki tai? 27. Iŗ tārē jām: Vēszpatē, iŗ labaĩ āsz tikiū, kād tū esi Kristus, sunūs Dēvo, ģ svētq ateĩsģsis. 28. Iŗ tai pasāķiusi nuģjo, iŗ vadīno Marģģq, sāvo sēseri, slapczā, tarģdama: mokĩtojģs czq yrā, iŗ vadīna tavē. 29. Tōģi tai iszgīrdusi ķlēsi skubriā, iŗ ējo pās jĩ. 30. Nēsā Jēzus dār nebūvo ģ mēstēlģ atēģēs, bēt dār tebebūvo toģē vētoģē, kuŗ jām būvo Martā prēszaĩs atēģusi. 31. Žgdai, kurē prē jōs namūsē būvo iŗ jā rāmdē, regēdami Marģģq taĩp skubriā pasikēlianaczq iŗ ģszeĩnanczq, sēķē jā, tarģdami: jĩ eina pās ķapq tēnai vērkti.

32. *Taigi kaip Maryjā atējo, kuŗ Jēzus būvo, ir jī iszvīdo, pūlē jī jām ī keliūs, tarjđama jām: Vēšpatē, kād tū czā būtumbēi, māno brōlis nebūtu numīrēs.* 33. *Kaip Jēzus jā iszvīdo veŗkianczā, ir žydūs sū jā atējusiūsūs, taipojāu veŗkianczus, papjko jis dvāsēje, ir apsismūtyjo pāts.* 34. *Ir tārē: kuŗ jī padējot? Jē tārē jām: Vēšpatē, eiksz ir veizdēk.* 35. *Ir Jēzui pradējo āszaros tekēti.* 36. *Tai tārē žyđai: veizdēkit, kaip jis jī mylējes.* 37. *Bēt kitī taŗp jū tārē: aŗ negalējo tās, kuŗs aklāmiam akis atvērē, tai darjti, kād tās nebūtu mīrēs.* 38. *Bēt Jēzus vėl papjko pāts savyjē, ir atējo pās kāpā. Bēt tai būvo dūbē, ir akmā ūŗistas aŗt tōs.* 39. *Jēzus tārē: atriskite ākmenī. Tārē jām Martā, sesū numīrusiojo: Vēšpatē, jis jāu pakvīpes, nēsā jis ķeturias dēnās kapē gulējes.* 40. *Jēzus tārē jāi: aŗgi āsz tāv nesa-kiaū, jēi tikēsi, iszvīsi szlōvę Dēvo?* 41. *Tai jē atrito ākmenī, kuŗ numīrēsis būvo paguldjtas. Bēt Jēzus pakēļs sāvo akis, tārē: tēve, dēkavoju tāv, kād tū manē iszklausēi.* 42. *Taczaū āsz zinaū, kād tū manē visadōs iszklausai; bēt dēl žmoniū, aplīnk stōvīnczaju, tai sakaū, jēib jē tikētu, kād tū manē siuntei.* 43. *Ir tai isztārēs szaūkē didžū balsū: Lōzoriau, eiksz laūkan.* 44. *Ir numīrēsis iszējo sūrisztas īn-kapiu drōbēmīs aŗt kōju ir raŗku, ir jō vēidas būvo āprisztas sū skēpeta. Jēzus tārē jēms: iszriszkite jī, ir dūkit jām eitti.* 45. *Taigi daūg žyđu, kurē pās Marjā būvo atēje, ir regējo tai, kā Jēzus būvo dārēs, tikējo ī jī.* 46. *Bēt kitī isz jū nuējo pās paryzēusziūs, ir pasāke jēms, kā Jēzus padārēs.* 47. *Tai susiriŗko vyresnēji kunīgai, ir paryzēusziiai rōton, tarjđami: kā darjsim? tās žmogūs daūg ženklū dāro.* 48. *Jēi jī taip palīksim, tai visi ī jī tikēs. Tai ateis rymūdnai, ir atīms mūms žēmę ir žmōnes.* 49. *Bēt vēns taŗp jū, Kay-pōszius, tā mētā vyridusysis kunīgas būdams, tārē jēms: jūs nēko nežīnot, 50. ir nēko neapdumōjat: geriaūs mūms yrā, kād vēns žmogūs numīrtu, nē kaip kād visi žmōnēs prapūltu.* 51. *Bēt tai jis nekalbējo isz savēs; bēt kadāngi jis tā mētā vyridusysis kunīgas būvo, jis prārakavo. Nēs Jēzus turējo mīrt ūz žmōnes; 52. ō nē tiktai vēnat ūz žmōnes, bēt kād jis ir Dēvo vaikūs, kurē iszbarstjti būvo, suriŗktu.* 53. *Isz tōs dēnōs dūmē jē, kaip jī nužudjtu.* 54. *Bēt Jēzus nevđikszczozo daugiaūs regimai taŗp žyđu, bēt nuējo isz tēn ī szalī artī pasczos, ī mēstā, radinamā Ėprem, ir lai-*

kési tēn sū sāto mokītiniais. 55. Bēt artī būro žydu telykos; ir daug ējo auktyn ī Jerūzalē isz tōs szalēs, pirm telyku, kād apsiczystytu. 56. Tai jē stovējo, klausinēdami Jēzaus, ir kalbējo tarp satēs bažņyczoje: kās rēgis jūms, kād jis neateit aūt szventēs? 57. Bēt vyridusēji kunigai ir paryzēusiai būro prisākymā dātē, jēi kās žinaš, kuŗ jis ēsas, kād žinē dūtu, jēib jī sugāutu.

II. Aus Christian Donalitus' dichtungēn.

Vasarōs darbai 1—186.

„Sveiks, svētēli mārgs, szventēs pavāsario szventēs;
sveiks ir tū, žmogau, sulāukēs vāsara mēla,
sveiks kvētkēlēmīs pasidžaūgēs, sveiks prisiūstēs,
sveiks, Dēvē dūk, sulāuk dār daug pavāsario szvēnczu
5 irgi, sulāukēs jās, vis sveiks ir drūts pasilīnksmīk.
Taip, Dēvē dūk, kožnām, kūs mūs Lētuvā gārbin
ir lētūviszkai kalbēdams baūdžavā sēka,
tām Dēvē dūk sulāukt kās mēts pavāsari sveikā,
ōgi, pabaigēs tā, potām ir vāsara līnksmā.“
10 Taip, prēs sekminēs burūs ī baūdžavā kvēsdams,
ir, kās reik, atlikt pamokīdams, svēikino Prīczkus.
Rōds sveiks kūs, kūs vis szokinēdams nūtveria dārbus
yr didždusi bei brangīdusi dovanā Dēvo.
Tās žmogūs, kūs, daug triusinējēs bei prisivārgēs,
15 sdo prastūs valgiūs vis sū pasimēgimu valgo,
o, prisivālgēs ir vērnat dēkavōjēs Dēvui,
līnksmas, sveiks ir drūts mēgót ī pātala kōpa,
tās apgduna tā, kūs vis, kās dēn iszsirēdēs,
alē dūsaudams ir vis sirgdams nūtveria száuksztā.
20 Kās isz to, kād tūls Mikōls, iszpūtusi pilvā
svētui rōdydams ir nei puslē pasipūsdams,
kaip kōks smirdas dēl szelmýstu svēte nerimsta,
bēt sū Koynū kās dēn dangaus iszsigāsta.

Kās izš to, kād Dikšas nūgs, pās kūpinā skryņē
klūpodams ir vis vaitódams, gárbina skárbus, 25
o nei grászio sáv, kād reik, iszĩmti nedrĩsta,
bēt nei blóznas vis nedarĩtā vĩralā srēbia
ir skaróts bēi pũsnũgis kās dēn pasiródo.

Mēs Lētvĩnĩnkai vyzóti, mēs nabagēlei,
pónams ir tarnāms jũ róds prĩlygti negālim; 30
bēt ir pónĩszkas ligās kentēt neprivālom.

Āk, kaip daũg mēstē bēi dēdrũse prisistēna,
kād mūs atlankýt pamažĩ vēl vāsara rengias.
Czē vēns, rēkaudams durnai, sũ pódagra pĩdũjas,
o kits tēn, kitaip dũsaudams, dāktaro szaũkia. 35

Āk, dēl ko ponũs taip skaũdžēi kankĩna ligos?
Ko dēl jũ taip daũg pĩrm czēso Gĩltĩnē sũka?
To dēl, kād jē, bũriszkus iszjũkdami dārbus,
sũ grēkatis kās dēn ir vis tingēdami pēnis.

O sztai, mēs mēstē pēr nēkā laikomi bũrai, 40
pāsuku kēk ār iszrugũ skystũ prĩsisũrbē,
vis tekĩnĩ, kaip klāpams reik, atlēkame dārbus.
O kād kārtais kókĩ dār laszĩniũ szmotēlĩ
ār deszrós lētvĩviszkos bēn kēk paragāujam,
tai dār jũ dailiaũs uždēts mũms sēkasi dārbas. 45

„Róds“, tārē Laũras, ānt kumpós lazdzós pasirēmes,
„Dēvui bũk garbē, sveikĩ pavdsarĩ baĩgiam
ir visi druti pargrĩsztant vāsaraĩ mātóm.

Veĩ, kaip vēl auksztĩn saulēlē kópti palióvē
ir, aukszczaũs sāvó žērintĩ nurĩtusi rāta, 50
ānt dangaus iszgaidrĩto sēdēdama žēdĩža.

Vet, kaip jos skaistũms, kurēndams žĩburĩ kārszta,
žēmēs vainikũs pamažĩ jauĩ prādeda výtĩt
ir grožĩbes jũ puikiās sũ pāszaru maĩszo.

Āk, kaip tulā mũsu žolēliũ taip nusirēdē, 55
kād nei bóba jauĩ didei sukrószusi kũmpso.
O kēk jũ daržē žmogaũs rankā nusiskĩnē
ir, grožĩbēms jũ margóms trumpai pasidžaũgus,
jaũgi suvĩytusias ir nederĩngas iszmetē laũkan.

Bēt taip ir pauksztēliams mūs linksmēms pasidārē. 60
Kā gegužē pakukāvo, kā laksztĩngala sũkē
ir kā vēverseĩ poróms lakstĩdami žēidē,
tai pabaĩgias vis ār jauĩ visai pasilióvē.

- Daug gyvū daiktū, kurē lizdē prasidējo,*
 65 *tēvā sū momā prastōjē pēnisi pātys*
ir dainās sāvo tēvū atkartōdami cūypsi.
Taip trumpām czēsē nei naūjas svēts pasidārē.
Tōkius āsz dycūs kaip sēns žmogūs pamatýdams
irgi dūsaudams isz szirdēs tū szūkteriu graūdžei.
 70 „Ak“, tariū, „kaip visai nēkings mūsu veikalas amžiol!“
Mēs silpnī daiktaī, kaip szvēts mūms prānesza Dōvyds,
nei žolēls ant laukū dār dugdani žýdim.
Kōznas vēns žmogūs užgimdams pūmpurui lýgus,
isz kuriō žēdelis jo pirmidus iszsiluksztin,
 75 *ik po tám jis, pēržydējēs ir nusirēdēs,*
užaugin vaisiūs ir amžī sāvo pabaigia.
Taip, isz viso taip, ir mūms bēdnēms pasidāro.
Mēs, taip pōns kaip būs, lopszýj verkszlēndami bēdžei,
amžio būsenczo tikt blōgą pūmpurą rōdom.
 80 *O paskūi, kād czēsas jau žydēti pareina,*
sztai, vēns kaip ponātis, pōniskai szokinēdams,
o kits būriskai, kaip būrvaikis bēginēdams,
jāunas sāvo dēnās glupaī gaiszýdami lōszta.
Bēt sztai, kād usai pirmi jau prādeda žēlti
 85 *ir kād dārbus jau sunkiōkus reikia nutvėrti,*
ai, kūr dingstu glūps ir vaikiskzas szokinējims?
O kēk sýk, linksmāi szokinējant ir besispārdant,
Giltinē sū rauplēms piktōms atszōkusi smāugia,
ār sū kārsztlige dār tikt māčką pāsuka bēdžu.
 90 *Bēt ir klāpams ir mergōms ji gātavą dālgį*
asztrina vis ir, jāuno jū nathōdama vėido,
kirsteria taip aklai, kād kāsos irgi kepūrēs
sū grožybėmis visōms ī nēką pavirsta.
Taigi matai, kaip žmogiszkas trumpintelis amžis
 95 *žýdinczoms ir krintanczoms prilýgsta žolēlėms.“*
Taip besipāsakojant, sztai, vākmistras pasirōdē
ir besispārdydams taip baisei kēikti pagāvo,
kād svēts visas sū visais daiktais padrebėjo.
„Kād Perkūns, kād vėlnias“ — ai, žmogai pasimėlyk!
 100 *Kām dukstī taipó, kām kēiki taip iszsižiojēs?*
Ar tavę pātį jau Szėtōns padūkino visą?
Nėprėteliau, kām plėszais taip? kās tāv pasidārē?
Bēt jis dār labiaūs ir taip durnūti pradėjo,

kād visóki paúksczei po dangum nusigāndo.
 Syceidā kytrā, nulēnkus ūdegā, bēgo, 105
 o sturlūks, ausis iszkēlē irgi drebādams,
 ī arczdāsius krūmus vos nusikakino slēptis.
 Bēt ir rūpuizēs ir vārlēš taip nusigāndo,
 kād jos ūmaru sū vaikaš ī vāndenī szóko.
 Žiurkēs po kraikū sū pēlēms irgi pelēdoms 110
 dēl tokiū baisybiu jau apālpti pradējo,
 o daūg žvirbliu pūsgyviu nū stógo nupūlē.
 Taip, ār girdit, taip tās nēprēteliūs prasikēikē.
 „Ak“, tārē Selmas, „jau pēr daūg yr svēte bedēviu,
 ant kuriū lēžuvio vis velniai szokinēja. 115
 Tūš apjēkēlis, suldukęš rytmetī mēla,
 póteriu jau nemokēdams ār skaitýt nenorēdams,
 sū Perkūnais ir velniais isz pátalo kópa,
 o paskui jis, taip sávo náma visā prakēikēs,
 sū visais velniais szejmýnā rágina dirbti. 120
 Bēt ir vālgant jis paskui, taipiaū sávo stálā
 sū tokioms žegnónēms pékliszkoms izegnójęš,
 dūnā nūtveria rēkt, po tām ir viralā srēbia.
 Taip jis sū velniais, iszausztant, imasi dārbus,
 taip ir, tēstant jau, kirmýt ī pátalā žērgia. 125
 Kād pilvóts koks pónpalaikis taipó prasikēikia,
 tai jau nē dýtai; nēs vélniui jis pasidāvēš,
 póteriu gēdis ir dangaūs paminēdams jūkias
 ir, kaip mūsu glupi galvijai stipt užsigēidēs,
 kiaulēms ant garbēs vis kiaūliszkai szudinēja. 130
 Bēt kād būrpalaikis koksai vos pásukas ēsdams
 ir, kaip nūlupts pūsgyvis, vargū rēplinēdams,
 sū velniais kās dēn sávo dārbā nūtveria kóžnā
 tai baisybē, kād jau ir plaukat pasisizidusia;
 o tiktai, kaip žinom, taip kās dēn pasidáro.“ 135
 Sēlmui taip besidývyjant, sztai, gīrgžteria dūrys
 ir szaltýjsziūs Priczkus tū visēms pasiródē.
 „Sztai“, tārē jis, tūjaūs skaitýdams grómatā póno,
 „sztai, porýt mūsu póns mūs bēgt ī baūdžavā siuncza
 ir isz stāldu jo iszgrāmdyt mēžini lēpia. 140
 To dēl ir vežimūs, kaip reik, taisýkite kóžnas
 ir sū szákēms bei kablēis atbēgkite greitai.
 Žinot jūk visi, kās mēžiant pūlasi būrams

- ir kēkvēns numanai sdvo mūrga jau primatūtā.
 145 Āsz, kād Dēvs laikys, tārp jūsu mudrei makalūdams,
 nē tiktai, kād mēszi, jūs vērnai pridabōsiu,
 bēt ir isz szirdēs, kād grāmdyt reiks, pamokīsiu.“
 Taip isztārēs jis kuleis pro duris iszsōko
 ir, ānt kūmelio ketvērgio tūjaus užsimētēs,
 150 skūbinos ir kitēms kaimynams ūrdelī rōdyt.
 O kaip jau dēnā pasakjta būvo praszvitus,
 sztai, baudžduninkai visi pulkats susirinko.
 Vēns sāvo kāblī o kitsai naujintelē szdķē
 nēszdams ir besiskūbindams tikt bēga, tikt bēga.
 155 Ālbas szūdleteres naujās tyczōms pasidārēs,
 o Merczūks rateliūs taipiau naujūs užsimōvēs,
 sū kitais baudžduninkais ī baudžavā tārskē.
 O bernai visi naujās vyžās nusipynē
 ir autūs naujūs isz drōbēs sāv pasidārē,
 160 vis tekini kits kitā neigi pranōkdami szōko.
 Tai isz tēs dypai, nēs taip nedarydavo būrai:
 sāko jūk visūr, kād būrs ī baudžavā slēnka
 ir kād kārtais sū piktū jī reikia pajūdīt,
 kād, kaip pūlas jām, jis žēngt ir dirbt užsigeistū.
 165 Alē kā macyja, cžē mūms nereik nusidjvyt.
 Āmtrsots vālscaus to, kursai tā baudžavā vāldē,
 toks szirdings būvo pōns, kād kōznas, jo paminēdams,
 dār vis vērķia; nēs jisai jau nūmirē pērnai.
 Ak, isz tēs ir vērts, kād jo kās dēn paminētu
 170 ir kād jo vaikū vaikai paminēdami vērktu.
 Tai būvo pōns; āk tōķi vos vėl rāsime svēte.
 Mislyk tikt, gaidau, kaip jis mylēdavo žmōnes
 ir dēl ko jī vėl visi mylēdavo būrai.
 Daug jyr pōnpalaikiu, kurē, pamatydami būrā,
 175 spidiudo nei ānt szūns ir jī pēr drimelī laiko,
 lūgei kād žmogūtis toks nē vērts pažiūrėti.
 Alē nabāszninks āmtrsots taip nedarydavo būrui,
 bēt visūr, asztrei kaip tērs, užstōdavo bēdžū
 Keikesczu nekados isz jo burnōs nesuldukēm
 180 ir, kād kūczēs jis burūs iszgirsdavo kēikiant,
 tai tū tėviszķai jis jūs mokēdavo kōliot.
 Jis nesakjdamo „tū“, bēt vis pasakjdamo „jūsu“,
 ir iszkōliodams jis vis isztārdavo „jūsu“;

nēs tikt vókiskai jisai mokėdavo kóliot.
O kád kártais szí ár tq reikėdavo gárbit,
tai jis tám lėtūviszkai padárjėdavo gárbę.

185.

Žemės rūpesczei 1—116.

Ant, žemós narsai jau vėl rustáudami grįžta
ir sziaurys pasisziduszęs vėl mūs átlekia gándit.
Vėl, kaip ant ežerū visūr langai pasidáro,
lygei, kaip antai stiklórius įdeda stiklą.
Taipgi namai žuviū, kūr vārłės vásarą szvėntė, 5
dėl barniū žemós nei sū szarvais užsidėngia
ir tamsój mėgót kėkvėną gývulį siuncza.
Ant, laukūs žemys jau taip nugándino bárdams,
kád ir bálos ir klampynės prádėda rauktis
ir purvėnai jū teskėt ir szliūrpt pasiliáuja. 10
Kėlias, kád jį mėgina trėnkt szokinėdami rátai,
nei kóks búbnas įtemptas dėl pdszalo trinka,
taip, kád gársas jo toli galvój atsilėpia.
Taipgi dabár jau vėl svėts svėikīt prádėda žėmą.
Ak, jau bėn ir reik. Kalėdu didelė szvėntė 15
ártinas ir atpėntai nór porýt pasibaigti.
Rudenys, àns dramblis, pėr daug nemándagei drėbdams
ir besivóliodams purvūs, mūs vėrgino skauđzei.
Kóznas, į klumpės ir į vyžàs įsinėrdams,
kóliojo jo dárbus ir jo mádarą skýstą. 20
Bėt ir pónai, sū szulnats skraidýdami žirgais
ir sū póniszkais kàs dėn vėszėdami rėdais,
bėteszkant purvams, neszėvėnkų rúdenį peikė.
To dėl į žėmiūs visi žiurėdami žmónės
ir sausós žemós dideigi beldukdami skúndės. 25
Taip visėms bedėjújant, sztai, pažárs pasidėrė
ir tū žėmiszkai visūr plezdėndami vėjai
dárganas į pėtūs, kūr gándras mėgti, nubaidė.
Isz debesū žėmà po tám iszkiszusi gálvą
nei pikežurna kokià sū szúďais rúdenio bārės 30
ir sū szálczėis jo szlapiūs nudėgino dárbus,
ik jį jau po tám, rudėns iszkópusi szúďus,
ant visū baisiū klampýniu kėlią padarė
ir sū rógėms vėl skraidýt ir czúžt pamokino.

- 35 *Taipgi dabār, kūr mēs pirm to pavāsarī linksma
szvēntēm ir žolelēs jo mārgas sāv nusiskānēm
o paskui džaugs mūs sziltūs sū vasarā baigēm,
tēn pusnānai sū baltais kalnais pasidārē
ir žēmā sāv žēmiskās kvētkās nusipjņē.*
- 40 *Tikt dīvai žiurēt, kaipó barzdóti pusznāi
sū sāvó kūdais garbanótais visūr pasiródo
ir nei pūderūti pondāzei stóv īsirēmē.
Bēt kitī nūgī žagarai, tārp jū pasilenkē,
būriszkai po stogais jū stovēdami drēba,*
- 45 *ir raudódami klóniojas, kād szvilpina vējai.
Bēt ir kērpleszos ir jū kelmai nusigāsta,
kād smarkūs žēmýs sāvó dūmples prādeda judīt
ir besijódams nei sū sētais dūlkina snēga.
Taipgi dabār visi pasislēpē gīvūlei girīu,*
- 50 *vētroms vėl berustādujant ir sumisatī besipīdujant,
cē vēns ūrvoj sāv sziltai, kaip gāl, īsigūsztēs,
o kitsai tenai ānt virbo tūpi besndusdams.
Taip, pauksztēlei mēli, jūns, taip mūs pasidārē
ir taip jūs, kaip mūs baugin braszkēdami szālczei.*
- 55 *Jūs žēmós smarkūs ī szdltā gīrē nubaidē,
o mūs jis besipūrtīdams ī stūbā suvdrē
ir pasiszildyt nūsiuntē pās kākali mēla.
Jūsu namai szalti, kūr jūs mēgódami krānkīat,
jūs negāl užstót, kād jūs iszgāndina szālczei.*
- 60 *Mēs, kād mūs žēmýs pēr daūg užkībina grūmsdams,
tū kytrei pasislēpt ī sziltā pāszalī lēndam
ir, tykām kampē žēmós natbódami kērszto,
sāv, tikrai suszilt, karsztókā vīralā srēbiam.
Āk, jūs vargdēnēlei, jūs nūgī nabagēlei,*
- 65 *ār būt szilts ār szāls ār kits koks dīvīnas óras,
rūbais vis vēnais ir tats paczeis užsidēngiat.
Mēs, kād sāulē mūs pēr daūgel nūgarā kaitin,
tū trīnyczūs ār kóbotus vēsiūs užsimaūjam;
o kād jau pēr daūg žēmýs mūs prādeda dóvyt,*
- 70 *sztai, tūjais vīlnónā sāv ir kāilīnius īmam,
ār, tikrai suszilt, ī sziltā pātālā kó pam.
Taip bedumójam mán, vilkai gaujóms susibēgo
ir, kaip prātē yr, tamsój tralalāudami staūgē.
Āk, jūs nēprētelei, ār jau mēsós pasigēndat?*

- Ār jau vēl skūļojj jūms pāstninkai pasidārē? 75
 Eiksz, sziaurj baisus, iszklēstyk nūgarā blōznu;
 bausk, prispāusk sū szālczeis jūs, kād glōda jū būtu.
 Jūk baisū žiurēt, kaip jē kās vāsarā mēlā
 nei mēsininkai pēr laukūs bēginēdami smūgia.
 O kād jē pagirīj užpūla katmenē linksmā, 80
 tai nesirūpin, ār lēsā ār tūkusi kiaulē
 irgi negailis, kād kokī kuiliūkā suēda;
 bēt ir kuilī didelī jē parplēszť nesibījo.
 Taip tē nēprētelei, kiaulēnos jau prisiēdē,
 dār nesisótin, bēt, ir jāutēnos užsigeidē, 85
 taip berždzās kaip ir verszingas pāmusza kārves.
 O ir tai nē ganā; jē, vis daugiaūs iszsižiojē,
 jau ir jāuczu szeszērgiu parplēszť nesibījo.
 Aī, kēk mārgiu, kēk doyliu jē svēte suēda!
 Žālī sū laukiū kytrū bei bīngusī kērszī 90
 kārtais, ī laukūs nusibastē, prādeda gāndīt.
 Bēt, ir jūdo jē daig sīj natbōdami būliaus,
 plēszť ir mēsōs prisiēst ī katmenē šōka.
 Kērdžaus ir pēmenū, kād jūs ulūdami baido,
 kārtais taip natbōj, kād vos ī pāgiri trāukias 95
 ir, nusinēszē kā, tūjāus tikt ēda, tikt ēda.
 Āk, žēmī, žēmī, susimīlk, padarīj mūms prōvā.
 Jūk nē daugio reik, sztai, jau galviju netēksim,
 o po tām dār mūs paczūs sū gīmīne mūsu
 mōteris ir vaikūs vilkai mēsinēt pasidrāsis. 100
 O jūs jēgērēs mokīti, jūs lēsininkai,
 kām neszdūdōt, kā valdōnai pālēpē szādudyt?
 Ārgi nežinot, kād nei vēns malonīngs karālius
 jūs užmūszt ir iszgaiszīt žmonēms nepavīdi?
 Ār dykaī jis jūms kulkās bei pārakā dāvē? 105
 O dēl ko vartūs kytriūs pās girē pastātē
 ir, linksmāi gyvēnt, jēms ūbā primuszē laūko?
 Ei, kēk sīj ī szilā vōgt nuvaziūdami būrai
 sū kaszelē dovanōt slaptōms jēms ātnesza kūmpi
 ir aklai prisisūrbt sū stūpoms pripila gērklē. 110
 Bēt tai vis klastā; nēs vārts, taipō prisisūrbes,
 jau po tām ir prisēgos atmīt užsimīrszta,
 o taip, jām bekāpanojant, klastūdami vāgys
 lēpas ūzdraustas, puszis ir drūtmedī vāgia,

- 115 *ār, nūsiszovē sū grēkais, sāv pārveža brēdī
irgi namēj slaptā mēsinēdami jūkiasi szēlmei.*

Priczkaus pāsaka apē lētūviszkā svōtbā.

- Priczkus iszmintings szaltyszius, Blēberio žēntas,
daug dyvinū daiktū pasigēres plūsti galējo,
ypaczei, kād karczamōj tārp būru grōmatas skaitē
ār, pasitrdinijēs krivūlei, bārdavo Slūnkiū.*
- 5 *Tās mokīts žmogūs, vēnā kārt ī baudžavā jōdams,
isz ilgōs valandōs pradējo pāsakot būrams.*
- Būvo dū burū, senōvēs pāsaka sako,
vēnā visas kēms tyczōms vadīdavēs Slūnkium,
o kitām pēr prāvardī Pelēda pramānēs.*
- 10 *Bēt nesidīvykit dēl ko jēm taip pasidārē.
Jūk Lētūvininkams pēr jūkā daugel užeina,
kād kaīmīns užgērdams kūmā maitā vadīna,
o Marjķē Jēkei „eik supūvēlē“ tārē.*
- Ypaczei ānt czesniū, kād Krizas, Krizā mylēdams,*
- 15 *isz nežiniū labai neszvānkū kvāpā padāro
ir beszūtydams pās stālā szūdā pasāko.
Bēt kād svōtas jo dēl smdrvēs jām nepapjktu,
tū, jī brangeynū pavitōt, jām pripīla stūpā
ir po tām atsigērt alūczaus ātnesza bāczkā.*
- 20 *Taip sveczāms visēms īlēidēs sklīdinā vēdrā
isz tikrōs szirdēs auksztai ānt stālo pastāto
ir sū kauszais ār kražūkais rāgina sūrbti.
Tat dabār ir bōbos jau sū sāvō pūdēleis
ār sū szūkēmis tārp vīru lēnda vitōtis,*
- 25 *o paskūi ragaisziu ār prisvīlusiu plýcku
kārtais pūskepiu prikrāutā ātnesza lōvī.
Nēs jau svōtbininkai Didvīžio pārveža mārcaž
ir isz tōlo jau, kaip jāuczei, baūbia bē prōto.
Pirm visū pīrszlys apsīrijēs spīria kumēlē*
- 30 *ir bevēmdams jau, szūleis dār mēgina szōkti.
Tū nelābs žmogau, kām spārdai vēžlibā kūnā?
Ār nežinai, kaip jī vos gīvā baudžava lūpo?
O tū dār kaip szū daugiaūs jām bārszkini kāulus.
Jōk pamaži; rytōj reikēs ī gīrē važiūti,*
- 35 *o porýt mažū reiks kokī didpīlvī parvēžti.*

*Taip beklykaudami, kaip girdit, pàrveža mdręzą
ir sù jaunikiù í Krizo íveda būtą.*

*Úszvis sù sveczėis visais pasvėikina pórą,
ànt kuriós klėbóns, kaip reik, žegnónę padėjo;*

o po tám, abù tėsióg už stálo nukrėtęs, 40

*sù Ilzbė sávo kùkarka, pasėnusia bóba,
daug skanei keptú ir szútítu àtnesžė vėlgiu;*

*jautėnos rėbiós, kiaulėnos irgi žasėnos,
plaiczu ir kepenù ir blėku didelį pùdą.*

Tùs valgiùs visùs sveczámis í bliudą supiltus 45

Krizas sù paczà meilėngai rágina vėlgyt.

*Sztai, Enskýs tųjaus isztrdukęs didelį peilį,
virtas ir keptàs mėsàs jau pràdėda pídustyt*

ir ànt lùbù ár lentėliu pàmeta stùkeis; 50

nės apsirijęs jau nežino mándagei elgtis.

*O kitsai taipiau bė peilio ėda isz rėnku,
kád lasziniù taukai pėr bėrzdą vėrva nù zùbu.*

Bėt bevėlgant jùk, kaip žinot, reikia vitótis.

*To dël svótbininkams sù krágais àtnesza pýro
ir sù lėgėre brangrýno málką nemázą.* 55

*Taip keli, akis užpýlę, pràdėda szútýt
ir nù jáuczu ir kumėliu daug pamelùja.*

*Kàrtais ir vilkùs baisiùs neprėtelius peikia,
ár kitaip nėkùs visókius plúsdami jùkias.*

Bėt kitì, tyloms susisėdę, gėrė tabako. 60

*Móters sù mergóms dainùja pászuku dainą,
o gaspadinės nù visókiu reikmeniu vėpa.*

*Gryta sávo linùs gražiùs ir pdkulas giria;
o Jėvà žasù ir kiauliu didelį skaitliu.*

Taip becapėdamos brangrýno ima laszėlį; 65

nės tokeis daiktais jos smėrkų iszguja gùmbą.

*Bėt dár vis nė ganà. Jau Kùbas czėrszkina smùiką,
o Enskýs mergàs sù klėpais rágina szókti.*

Taip girti visi, kaip kiaulės, bėga í krėvą. 70

Sìmas sù biaureis sopágais nùtveria Lįžę,

o Mikòls sù kùrpėms Jėkę szókti vadina.

*Kàrtais ir sù vyžomis neprėtelei spėrdos,
ár basì nusizilkę svótbai gėdą padaré.*

*Taip beszókant jau isz kėmo Slėnkis atbėgo
ir sù jùm jo kùmas, àns Pelėda vadìnams.* 75

Apsaugók Dēvē, kokiā cē smārvē suūsczau!
Tikt kōn apalpaū, visūr biaurībē matydam.
Vēns neszvānkēlis mēsinējo vānagā jūdā,
o kitsai sū nagats nulūpo isztisā zūikī,
isz kuriō viduriū vabalū tikt rītasi lizdai. 120
Bēt treczāsis dū rykū ānt stālo pastātē,
isz kuriū varlēs dyvnās, vadīnamas aīster,
ir biaurībē, jū pagirtā, kābiar krdustē.
Taip pažiūrint mān, jaū dūszei pikta pastōjo
ir tūjaūs, pro duris iszszōkēs, vēmti pradējau. 125
Po valandōs, biaurei nusivēmēs, vēl pasirōdžau;
bēt tyczōms nesakiaū, dēl ko mān taip pasidārē.
Žinot jūk, kaip pōnpalaikei rods jūkiasi būrui,
bei sāvo pūsgyvi padōnā laiko pēr szūnī
ir, kād būt valia, tūjaūs jī visā suēstu. 130
Āsz tai vis žinaū, tēk mētu jaū jodinējes
ir ānt baūdžavu daūg visōkiu āszaru mātēs.
To dēl nedrīsaū dvarē teisībē sakyti;
jūk manē tū visi kaip szūnys būtu apnikē,
ār kaip nārā tū karbāczeis būtu nuplēkē. 135
Tikt pasidrāsinau tylōms ūz dūru nulīsti,
kād pamatījczau bēn, kaip pōnai prīma svēcza.
Jaū tarnai visi puikei rēdyti atējo
ir valgiūs visōkius vālgyt ātnesze greitai.
Āsz rankās susiēmēs, vis jaū pōteriu lāukiū; 140
bēt, beldukdam, sztai, mataū pās stālā besēdint
ir sū szutkomīs biauriōms bē Dēvo beēdant.
Āk, jūs nēprētelei, tariaū didei nusigāndēs,
jūs prakēikti kiaulēs, jūs penēti bedēvei,
ār jaū gēditēs pās stālā Dēvo minēti? 145
ār nē jūs taipō, kaip mūs, mēls Dēvs papenēja?
Mēs prasti ubagai daūg sīj tikt vāndenī lākam
ir, nusidīrbē, vos nedarģtā virālā vālgom,
o tikt ir ūz tai sāvo Dēvo rānkā buczūjam.
Bēt jūs nēprētelei, taip daūg turēdami gēro, 150
vis kās dēm skanei visōkī ēsdami vālgī
ir brangiaūsī, kaip tikt nōrit, rūdami vyna,
Dēvo ir dangaus visai minēti paliōrēt.
Ār nesibijotēs ūzspringt, kād imate kāsni
ir isz kēlnorēs lēbaut vadinate vyna? 155

- Taip sāv mislyjēs palikau jūs smārvē beēdant
 ir jū gērimā, jēms taip gārdū, rinczu bergjant.
 Nēs pabūgau, kād Perkūnas, tūjaūs pasikēlēš,
 nēprēteliu tokiū namūs ī plēntā suplēsziš.
 160 To dēl, kaip īmaniau, iszbēgau ātraszā gāvēš.
 Āk tū, szvēnts Dēvē, kokiā gadynē suldukēm!
 Āk, kokiōs tamsybēs jau apjēkino svētā!
 Pōns ir tārnas jau peklōn tikt bēga, tikt bēga.
 Vēns, visai prastōjēs Dēvā, jūkiasi āklas;
 165 o kitsai, kād jām patiktu, nēkina Dēvā.
 Pōns apjēkēlis, velniōp szūleis besisūkdams,
 ir tarnūs sāv iszrinktus apjēkti mokina.
 Dēts ir zōdis jo, bažnīczos mēlā grožybē,
 gēsmēs gēdanczu, taipiau ir pōterei mūsu
 170 nēprēteliams tokēms kaip smārvē mēžinio smirdi..
 Lūmper ir kamēdijēs padūkino dvāra,
 o pās Krizā bei jo kērdzū szōka bebūksvis.
 Tūls, vos grūczē pūsvirē, vos pāsukas ēsdams,
 po vargū nasztā kās dēn vaitōja pakūmpēs,
 175 o dār ir toksai utēlius jūkiasi Dēvui.
 Skūndžas nēprētelius, kād pōnai vārgina būrā,
 ir isz gyslu jo paskutinī lāszina kraujā;
 o taczau, nusipēszt smagēi, ī kārczamā bēga,
 kād dār pānedēlyj nuszlūsto krūvinā snūki
 180 ir, kaip koks zalnērius krīgēj nōsi palikēs,
 sū kitais draugais czēktāts ī baudžavā slēnka.
 Bēt ir czē daūg sūk pugiriōms pēr nūgarā gāuna,
 kād, kaip būrui reik, žioplīs nesūkasi greitai.
 Vēns tinginīs tikt vis ī pūpkī kēmsza tabākā,
 185 o kitsai ugnēs ī pīntī skīlia vēpsōdams,
 ār kitāip, nēkūs beplūsdams, kibina draugā.
 Eik, tinginī, eik dīrbt; kām stōvi taip iszsižiojēs?
 Szēndēn ōrs gražūs, saulēlē kaitina dāngu;
 rāsi rytōj ankstī ār szēndēn dārganā gāusim.
 190 Eik, kardīlius nōr ir āmtmons bāria, jo tārnas.
 Eik, atlik kās reik, paskūi kaszēlē pagāvēš,
 vālgyk vēžlibai kā sāv pētūms īsidējei
 ir tabūkpalaiķiu, kēk nōri, pēvā pasmirdīk.
 Bēt, mināu, nevōgk kā draūgs, ī baudžavā bēgdams,
 195 sāv trupuczū pasivālgyt, ī krepszūkā sudējo.

*Stēpai, imk drāsei, sāvo dēszrā krimsk atsisēdēs,
o tū pūsberni Merczūk, kramtīj k sāvo kēžā.
Bēt, jei dār daugiaus ko reiks gardzei pasivālgyt,
tai pridēk prē to dār pōrā szūtītu grību.
Kūbai, tū iszdījēli, pamēsk tāvo smūka,* 200
*o Enskj, tū svōtbininke, paliāuk szokinēti.
Jai dabār ganā, eimē, atlikime dārba
ir sāvo āmtmonui visi padarījime gārbe.*
*Tai p besipāsakojant keli murmēti pradējo.
Ūpaczei būrpalaikis, āns Slūnkis, jau pasikēsēs* 205
*ir Pelēdpalaikī ānt mūsio kūsino rēngtis.
Kūbas sū Enskiū jau Priczkū lēpē nutvērti.
Tai p visi tūjaus sū kūceis bēgo ī krūvā
ir tikt vis „užmūst, užmūst“ putōdami rēkē.
Vēns sū bōtkoczū jau Priczkaus nūgarā taisē,* 210
*o kitsai sū grēbliū, kits sū lōpeta bēgo.
Czē Prancūsai ir papýkē Szveisterei maīsēs,
o tēn Zālcbergerei pradējo rēkdami bēgti.
Tikt dývai, kokiā baisýbē czē pasidārē.
Bēt sztai, vākmistras bekēikdams jēms pasirōdē* 215
*ir, kaip prātēs ģr, nuplēkdams prōvā padārē.
Priczkau, Priczkau, pēr drāsei pakibinai szirszliūs.
Rods visūs macnei pamokīno pāsaka tāvo;
pōnai taip, kaip būrai gāvo sāvo perlēnkī.
Bēt matai, kaip ģr; teisýbē vos pasakýsi,* 220
*tū sāv vaido ir nepakājaus daūg padarýsi.
Tai ģi dabōkis, kād burūs dār kārtā mokýsi.*

Lāpēs ir gāndro czesnīs.

*Lāpē ānt laukū medžōdama gāndrā sutīko.
„Sveiks“, tārē, „mēls broliā, kā veikia tāvo paczūtē?
Kūdikei tāvo taipiaū, kā veikia sāvo līzdēly?
O ir tū kā veikī, ār sveiks, ār drūts dār medžōji?
Bēt nepadývyk mán, broliā, jau bārti reikētu.* 5
*Ko dēl tū manē pēr tókī didelī czēsā,
ko dēl taip ilgai nelankei namēliūse mánō?
Rāsi jau iszdykai, varliū per daūgel turēdams
ir sāvo rūpuīzes isz prūdu mūsū žvejōdams?
Jūk nē māndaģu ģr kaīmýnā ģērā užmīrszti“.* 10

- „Rods“, tārē gāndras jei, „ir jau bēn kārtā reikētu,
alē žinai koks triušas ūr ant stogo matītīs
irgi keliūs vaikelius penēti ir užaugīti,
prēgtām nū canagū piktū neprētelīu gīti.“
- 15 Nēs jau gāndras labai szelmystę lāpēs numānē;
bēt kaip jī pēr daug jī taip prispūrusi mēldē,
nūlēkē po keliū dēnū ant pētu steliūtas.
Lāpē jī tū meilīngais žódzeis svēikīt pradėjo.
„Sceiks“, tārē, „mēls broliaū, ī mūsu kāmą parėjēs;
20 būk taip gērs, praszau, ī ūrcą māno ilīškē
ir, ká asz steliavaū, už gēr szī sýkī priūmkē.“
Tū jām jī keliūs krūpās ant lūbo užpylē
ir tókius valgiūs labai jī rāgino lēsti.
„Imk“, tārē, „mēls broliaū, asz tāv daugiaūs dār atnēsziū.“
- 25 Taip jī pasdkiusi, isz ūrvos greitai iszlindo
ir surinkusi daug ipūcusiū atneszē kaulu.
„Sztai“, tārē, „ir mēsós tāv atneszu skānų kqsnėlī.“
Bēt jau gāndras gerai tokią szelmystę matýdams
„asz“, tārē, „tāv, sesėl, už gārbę daug dėkaróju.
30 Mán, nežinaū, kaip szėndėn taip dycinaī pasiródo;
rāsi kokiā ligā ar gūmbas sūnkina szirdī.“
Bēt jēms bėkalbant, sztai, gāndro atlēkē bėrnas
ir gaspadórių namó labai jis skubītis mēldē.
Taip atsisvėikīnēs jis isz ūrvos lāpēs iszlindo
35 ir po to czesnēs bēi lāpēs tánkei minėjo.
Bēt girdėkit toliaūs, kās kitą tikosi sýkī.
Gāndras jau vaikelius uždugusius būco iszlėidēs
ir bē rūpesczu ant lizdo lópē sermėga;
nēs jau czėsas jo keliūti ártinos vėlei.
- 40 Sztai, lapūtē isz tólo jī lankýti atbėga
ir, kaip prátusi ūr, meilīngais svėikina žódzeis.
„Ak“, tārē, „mēls broliaū, bėdā manę didelē spaudža.
Asz jau trīs dēnās medžódama nēko nužspėjau;
to dēl isz bėdós bandžau tarp visztu nulīsti.
45 O ir tén manę bóbos sū kacėrgoms iszbádē
ir, szunims piudýdamos, jau konē visą suplėsžē.
Sztai, matýk, visós ūdegós vos gālas dār liko.
Ak, susimilk, meldžū, ir dūk mán kókī kqsnėlī.“
Gāndras tūjaūs, aną isztėsęs ilgąjį snápą,
50 isz gerós szirdės iszvėmē rūpuizę vėnq.

„Sztai“, tārē, „rāsi ganā būs ūž czestavójimą tāv.“

Eiksz, žmogau, eik szén, mokikis szėlmi pažinti,
kūrs saldžoms kalboms meilėgai klastą dumója
ir bebuczūdams szirdingai, kózną kasnėlį pavýdi.
To, sakau tāv, tókio neprėteliaus skaudžei saugókis. 55

Lápiu dār pēr daug visūr ant svėto medžója
ir klastóriu nereik tiktai tarp būru jėszkóti.
Eik, klausinėk tiktai, kās pónu dvārūse dėstis,
kūr szvelnioms ūdegoms sirdtu skaudulius glósto,
o paseloms smarkūs neprėtelius vārgdėnį lūpa. 60
Mėsk szelmystę szalín ir visą vėlniszką klastą;
ártymą sávo mylėk, kaip myli tū savę pátį.

Kās tāv nemalonū, nevėlyk ártymui sávo,
o kās tāv malonū, darýk ir jám tai szirdingai.
Lápė, kaipó isz pásakos mūsų mąndagei girdim, 65
isz klastós įpūvusius káulus siūlyjo gándrui,
o jei gándras vėl iszvėmęs rūpuizę dāvė,
o tikt beklastūdami vágys lánkė kīts kītą.

Bėt dabókim tiktai, ár svėto būdas gerėsnis?
Isz burnós iszeina umai „sesūtė, brolėlis“, 70
o isz rānku tėsióg pasislėpęs būdelis kėrta.
Taip ant svėto yrà, kūr vėlnias ábažą vāldo
ir tarp sávo tarnū sávo didelę kaimenę gáno.

Eiksz, máno mės gentė, máno iszrinktāsis brolėli,
eiksz, mylėkivos taip, kaipó mylėdavos brólei. 75

Rūdikis jómarkininks.

Rūdikis kártą slaptoms į turgų bėgo medžóti.
Bėt tās glúpas dāikts, nėkadós ant turgaus nebūvęs,
mislyjo, kád tadà dovanai tavórá pardúda
ir taipiau szunis visūs meilėgai penėja.

Taip bemislydams drąsà į mėstą įbėgo 5
ir tarp krómininku ir kūpczu greitai nulindo,
lýgei kaip svėczas kóks į czėsnį vėžlibai krėstas.
Bėt dabókūt tiktai, kaip jám dyvinai pasidārė.

Jis pasidrąsino į kūpczaus būdą ikópti,
dėngodams durnai, kád pónu vėlgei skaniausi; 10
o jám, taip drąsei į krómo būdą bekópant,
kūpczus sū mastū taipó pēr nūgarą dāvė,

- kād jis bekaikdams nū trėpu dvilinks nupūlē.
 Bēt netoli taipiai ant tūrgaus kūrpūs sėdėjo
 15 ir szikszninī visėms, kaip prātes, siūlyjo krómą.
 Sztai, ir szū slaptoms nutvėrė pórą sopągu,
 mislydams, kūr sziksznà, tén ir mėsà būs padėta.
 Bēt ir czè sū kūcium taip pēr sprándą jis gavo,
 kād bevaitódamas pàs bėkėrės būdą nuszóko.
 20 Bēt taipiai ir czè sū págaliu gavo pēr strėnas,
 kād szlubūdams vos isz vėtos iszeiti galėjo.
 O tiktai nē ganà dār jām czestavójimo būvo.
 Jis pasidrāsino glupai mėsininką lankyti,
 mislydams, kād bèn tén rāsi kókį žarngalį gausės.
 25 Taip betýkodams nasrūs jau gátavus laizo
 ir kaip kóks vagis, artyn pagrėbti vis slėnka.
 Bēt mėsininks, tai vis gerai isz tólo matýdams,
 jām beszókant jau, nukirto ūdegą visą.
 Taip czestavóts jisai isz tūrgaus vėlei pargrízo
 30 ir czesnės dypinós bei tūrgaus tánkei minėjo.
 Tū iszplėkts vagė, girdėk ká pāsaka sáko.
 Rudikį, kaip girdi, ant tūrgaus laikė pēr vágį
 ir visūr vertai kaip glúpą nárá nuplėkė.
 Bēt kās kálts, sakýk, kám ima svétimą túrtą?
 35 Rods tēsà, glúps szū, ar būtu didis ar mažas,
 próto netūr, dėl tó nereik jām grėką rokūti;
 alė žmogūs smarkūs, kitėms iszkádą darýdams,
 àns razbáininks, àns klastórius būdelio vėrtas.
 Toks žmogūs, sakaú, nupėlno grėką ir gálges.
 40 Bēt dār ir daugiaus isz mūsų púsakos imkis.
 Szū glupai, kaip náras koks, į tūrgų nubėgo,
 ir drąsei, bė próto, tū iszsiziójęs nutvėrė,
 dīngodams, kád jo visūr jau ėdėsei líukia.
 Ar geriaus túls slūnkius, žmogiszką prótą turėdams,
 45 ar geriaus, sakaú, kaip szítas rudikis elgias?
 Daug yrà valkatú, kurė bė dārbo maitinas
 ir kampūs belindodami tikt gátavo grėbia.
 Eik, tinginý, eik dirbt, pelnýkis vėžlibai dūną
 ir, ká pàts pelnei, laikýk pēr sávo dalýką.

III. Aus Schleicher's Iesebuch.

Apē sēnā bōbā kytrēsne ūz vēlniē.

Vēnām kēmē gyvėno jāduns gaspadōrius, tās būvo grā-
 žiē jāunā pācē vēdēs, o jūdu ir teip labai sutiko, kād nē-
 kadōs ir nēkadōs nei kōkī piktā žodēlī prēsš kits kitā ne-
 pasisakūdavo, bēt vis meilīngai pasipāsakodavo ir vis užstāun
 buczūdavos. Dabār sýkī trōpyjos, kād vēlnies aplīnk ke-
 liāudams ir tā jāunā pōrā aplānkē; jis nemēnk nusidývyjo
 isz tos nemērūtinos sāndoros, ir bāndē tā ardýti, alē jām
 nepasisekē, kād jis ir szejp ir teip bāndē. Kaip jāū dabār
 jis ilgā czēsā noprōsnai vislab pabāndēs būvo, tai jis bai-
 singai supýkēs atstōjo ir spidudydams sāvo keliū ējo. Teip
 beeidams jis sutiko sēnā bōbā ūbagais beeinancē; tā jī klāusē:
 Gentē, ko tū teip spidudai? Vēlnies sudúkēs atsilēpē: Āk
 ko klāusi, jūk tū manē negali gēlbēt. Kodēl, atsilēpē bōba,
 ār tū nežinai, kād mēs bōbos daūg žinom ir iszmānom; pa-
 sisakýk tikt, kās tāv kēnk, rāsi galiū ir tāv pagēlbēt, kaip
 jāū daugēms pagēlbējau. Vēlnies mīslýje: Ticz, tā senā
 bōba, rāsi teip gudri ir būtu, ir jis dabār jei visā sāvo bēdā
 pasipāsakojo ir sākē: Mīslýkis sýkī, āsz konē pūšē mētu
 isztupējau sztai sziam kēmē prē tū jaundvedžu, kuriūdu teip
 didei sutinka, ir norējau jūdu kaip nōrīs supēsdzīt, alē nē-
 kaip negalējau, ir ganā, kūrģi āsz dabār nepērpykēs būsiu,
 tōkī ilgā czēsā sugaiszēs o nēko neisztaisēs. Bōba jām atsilēpē:
 Tai mán tikt mēnks szpōsas, czē āsz tāv tā gārbe padarý-
 siu. Vēlnies isz to labai prasidžugo ir klāusē bōbā, kā jis
 jei turēsēs dūti. Bōba atsilēpē: Āsz daugiaūs nēko nenōriu,
 kaip tikt pōrā naujū výžu beī pōrā naujū zambriniū kūrpiu.
 Vēlnies jei tai vislab pažadējo gražei ir drutai padarýtā
 dūti. Taip pasisznēkėjus jūdu pērsiskýrē ir bōba atstōdama
 dā unām priszaukē, kād jis nē pēr toli nukeliāutu, nēs ji
 dār szēndēn kā apsiēmusi isztaisýs.

Dabār ji nuējo ī tā kēma pās tā jāunājē gaspadīnē,
 tā tikt vēnā namē būvo, výrs ānt laūko ārē. Bōba ī stūbā
 iējusi pīrmuczāus dalēs mēldē, o tā gāvusi pradējo visōkiu

nėknėkiu szėlnei zaúnyt: Āk máno mėlėji szirdytė, kėkie tū tikt graži ir apreidi esi, táto tyrėlis rod* gál sū tarim isz szirdės pasidžaúgti; àsž labai gerai žinaú, kád jūdu gražei sutinkata, kaip nei cėns žmogūs cėsām srėte, alė, máno risztjėtė, máno dukrėlė, àsž tarė pamokįsiu, kád jūdu dār geriaús sutiksta ir pėr cėsą ámžię nei jókį piktà žodýtį nepasakýsta. Jaunóji patì džaúgėsi ir mēldė bóba, kád ji jei pasakýtu tá móksla, jau ji jė gražei apdoranós. Bóba sákė: Ānt táto vỹro gáltós netoli nū sūkurió yrà cėns žilas pláukas, tá tū jám turì pagál gáltą, jám alė nežinant, nupidauti, tai paskui jūdu pėr cėsą jūma ámžię nē tikt tókio bėt dār didesnió mēilė gyvėsitā. Jaunóji patì mįslyjo tai tėsā, ir kláusė tá bóba, kaip ji tai galėtu, sūto vỹrui nežinant, padaryti. Anā sákė: Kád tū táto tyrėliui pėtūs nunėsi, tai tū jám sakýk, kád jis sáro gáltą ānt táto kėliu padėtu ir pėrpėtę pėrsnaustu, o kaip jis būs užmigęs, tai tū iszsím* bārzdskutį isz tāsės ir tá žiląjį pláuką nupiduk. Tai riskas jáunajei páczei labai patiko ir ji bóba gerai apdoranójusi ir pasidėkaródama palėido. Bóba nū jos atstójusi nuėjo dabār ānt laúko pās vỹrą, kūr jis árė. Lábą dēn, lábą dēn, putytėl, lábą dēn! Dėkui, dėkui, sėnut. Teip abū pasilābinusi, bóba mēldė, kád jis biskį apstótótu, jūk rāsi ir jautėliems reik pasikrapstýt; jis ir apstótójo. O kági nóri senūtė? Ji sákė: Āk máno mēls vaikėli, máno szirdėlė, àsž vos galiu tāv pasakýti, teip àsž nusigāndusi; ir pradėjo baisingai rėkti. Vỹrs sákė: Alė kūs tāv yr, tikt tū sakýk. Bóba dabār rėkdamā sákė: Jūdu, sū sáro paczutė, žinaú, labai gražei sutinkata, alė, āk Dėvė apsaugók, ji tavė nór papidut ir kitą cėst, kūs daúg bago-tėsnis už tavė; àsž dabār pās jė buraú, o tai àsž visą tá baissýbę maczaú ir patýriau. Āns žmogūs isz tós sznektós nusigāndo ir kláusė bóba, baú ji nežinanti, kadā ir kaip jo moteriskė tai nóriinti darýti? Bóba sákė: Szėndėn ānt pėtú, kaip ji atnėsz pėtūs, tai turės bārzdskutį sáro tāsė, o tai ji tāv sakýs, kád paválgēs í jos stėrbę gáltą padėtai ir pėrpėtę pėrsnaustai, o kád būsì užmigęs, tai ji tāv gáltą nupidūs. Vỹrs už tai jetjei gražei pasidėkavojo ir pažadėjo jė kitą syk sžaúnei apdoranóti; ir bóba dabār toliaús ėjo ikì í rugiūs, jeib cė paxislėpusi isz tólo matýtu, kaip tūdu žmónės ānt pėtú pėszis. Kaip jau dabār pėtú laiks priėjo, tai patì susidabójo vỹro bārzdskutį ir isidėjo í sáro tāsę. Bėt vỹrs

sù didžū nérimasczu pētū czēso lāukē, žinōti norēdams, argī tai ir vislab tēsā būs, kā tā bōba jām papāsakojo. Jei jei atējus, jūdu apsikabinusiu skanei pasibuczāro, kaip paprd-tusiu būro, o dabār jis pasisēdo pētūs vdlgyt; jām parālgius sākē ji jām: Eiksz szēn ir dēk sāvo galvėlē ī māno stērblē ir prasnāusk pērpētē, jūk nuvargai ikī pētū. Jis tai ir ddrē ir rēik dējos būk mēgas; nēs jau dabār jis numānē tēsā ēsant, kā bōba jām pāsakojo. Jijē jau mīslydama jē bemēgant, pamažī bārzdskutī isz tāsēs iszsitrāukē, jēb jām žilājī plāuką nuskūstu. Alē jisai, kai nemēgōjo, tūjaus pajūto ir kaip žaibs, tikt strākt, paszōko ir dabār, ār tū nematei, czūpt, jei ūž galvōs, mūtura nuplēsšēs ī plāukus jē īkibo, o dabār pradējo jē bāisei draskjīt ir mūst ir dārkjīt: Tū nevidōnka, tū razbāininkē, tū bēstije, tū galvžudē, ār tai dēltō tū teip prēsž manē dējeis gerā ir manē mjlinti, kād manē jū veikiaūs galētai nužudjti, āsz tāv dabār parōdysiu ir ūzmokēsiu, kād tāv daugiaūs tā vėlniszka baisybē ī mīslī nepareis. Ji mēldēsi, kēk ji tikt galējo, alē tai nēko nemāczyjo, jis jei tōl sūdavē, kōl jām tikt pakāko, kōl jis porisām pailso. Vėlnias netoli ūž akmēns susirēngēs tjkojo ir pamātēs anā skaudū muszīmą suplōjo ī rankās ir jūkēsī disziu balsū; alē potām jis pāts pasikrātē tos baisybēs ir pasibiaurējo tos bōbos buklystē, savj mīslydams: Žiurēkis tik-tai, tā bōba ūž manē piktēsnē: bēskū žmōnēs prē visū nelabjyczu ir bēdū vis vėlniē kāltin, o vėi, tōkios bōbos kaip daūg daugiaūs ir piktēsni nekliūtą padāro ūž manē. Pažadētas vyžās beī kūrpes jis jei ātdavē, alē jis atsineszē bāis ilgā kārtj ir ānt tos gālo ūžsimōvēs jēs bōbai prikiszo ir sākē: Āsz negaliū prē tavēs ārtjitis, tū mēnkinei ir manē galētai apmōnyti ir apgduti, jau tū dabār piktēsnē ir buklēsne ūž manē. Ir kaip anā atsiēmē, jis kārtj pasmōgēs kaip szūvis teip staigā pabēgo, o bōba sāvo keliū ējo, besidžiaugdama, kād ji kytrēsne būrusi ūž vėlniē ir kād jis, dēl jos bāimē gāvēs, pabēgo.

Apē razbāininkus ir smākui pažadētą princēsę.

Vēns tēvs turējo sūnų ir dukterį, o kaip jūdu užāugo, abū tōkē netikēlei ir neklāzados pastōjo, kād tēvs abūdu turējo parārjti. Pirm iszeinant sunūs susijēsžkōjo tēro lāzdā,

kuri tókį macnūmą turėjo, kàd jė vėns į rānką ėmęs prėsz kitūs žmōnes iszkėldavo, tai anė kaip perkūno nuremti stovėjo, kàd nei kōjė nei rānką pajūdīt negalėjo. O dabār jūdu, brōlis ir sesū, keliāvo nežinōdamu nei kūr. Treczė dēnā jūdu parėjo į girę, ir jau dabār būvo labai iszālkusiu. Pavakarė jūdu pamātė žiburėlį isz tōlo ir nuėjo į tą būtą; bēt tamė tikt sēnā bobūtė terādo, tos jūdu mēldė, kàd ji jėmdvēm kā nōris vālgyt dūtu. Bobūtė isz pirmo nenorėjo, alė kaip jūdu jė labai mēldė, tai ji jėmdvēm ātneszė biskį dūnos, o potām ji sākė: Dabār tūrīta eit greitai pasislėpt, nēs āsz turiū dvylīka sunū, o tē visi razbāininkai, kaip tē pareis o jūdu czė rās, tai jė jūdu ir užmūsz. Bēt sziūdu užsiēmė sū tā senėje pāsakotis, ir sztai, nē ilgai trūko, anė vėjrai ir parėjo. Kaip tikt sziūdu pamātė, sākė vyresnysis: Tai pēr visā dēnā nēko nužtrōpyjom, o sztai, dabār mūms į namūs atėjo. Pirmuczūs jė visi sāvō givėras į szālį padėjo, potām nusivīlko sermėgās ir tā senōji bobūtė jėms vakarēnē ānt stālo uždėjo. Po vakarēnės vyresnysis szėmdvēm sākė: Gerai, kàd jūdu szēn atējota, dabār tūrīta mirti. Brōlis sākė: Kàd jau mūmdvēm teip žadėta, tai jau jūms ir pasidūdava, darýkit, kaip jūs nōrit. Tai tūjaūs vėns ātnesze didelį klūciū ir dabār jė tarp savės susitarė, katrā pirmā žudýsė. Brōlis sākė: Gālit ir manė; o kaip jis tai pasākė ir razbāininkai prisitaisė jį prė klūciaus pririszt ir kirtiks býlė nūsiszeitė, tai jis greitai, czūpt, sāvō lāzdā, kuriē po pabālke būvo pakiszęs, iszsitrāukė ir jė prėsz razbāininkus iszkėlė, tai anė kai negyvi stovėjo ir nei jūdīt negalėjo jūdītis. Dabār jis jūs ėmęs vėnā po kito ānt to klūciaus sū jū paczū býlė gālvas nukirto; alė paskutiniam gālvā nenukirto, bēt tikt į sprāndā įkirto. Ānt rytōjaus jis ējo jū visās stubās pērziurėti. Pirmōjo būvo pūczku, pistūlin ir szōbliu sukabfū; antrō visōkiu drabūžiu; treczō daug pinigū; ketvirtō lavōnu, o penktō tū lavōnu gālvos į sēnā ānt gėmbiu pakabfōs. Dabār jis ėmė o anūs lavōnus ir į lavōnu stubā suvīlko, bēt jū gālvas teipiau ānt gėmbiu sukabinėjo, o lavōnu stubā sū didele spynā užrakino. Vidūrdėny jis užsikabinęs pūczkā ējo į girę, kōkį nōris pauksztį nūsiszaut, kàd mēsōs turētu; alė iszeidams sēserei sākė: Tū gali dabār, kōl āsz sugrįsziu, jeib tāv czėsas nepailgtu, pēr visās stubās eiti, czė tū rāsi visōkiu puikiū drabūžiu ir pinigū, gali apsiredýjt,

kaip tãv geriaũs patiks, alẽ í tã stũbã, kurì sũ didẽje spyndũzrakĩta, í tã neik. Kaip dabãr brõlis iszẽjes hũvo, tai jĩjẽ czẽsã bepraleidzẽnt ẽjo stubãs pažiurẽt, ir atẽjusi í drabũziũ stũbã pasijẽszkõjo puikidusius drabužius ir tais apsirẽdẽ, ir nemẽnk gẽrẽjos tã visã gražnã. Bẽt dabãr ji tikt negalẽjo iszkẽst ir í anã uždraustãjẽ stũbã eiti; alẽ tikt vos ji duris atdãrẽ, tai ãns razbãininks, kuriãm gãlvã nenukirteš hũvo, pũsgyvis pasilikẽs ir prẽ dũru prirẽplõjes, tikt czũpt, jei užd kleidõs ir jẽ teip drutai laikẽ, kãd ji nũ jo nagũ iszsikliudĩti negalẽjo ir ji jãm ãnt vẽtos prisiklaũpusi turẽjo prisẽkt jãm nũ aũksztõ žoliũ nunẽszt ir apẽ sprãndã apdẽt, tai jis iszgysẽs ir potãm jis jẽ vẽsẽs, tai ji pastõsenti tõkie župõne, kaip didždusie dvaronkã; alẽ ji ir turẽjo prisẽkt sãvo brõliui apẽ tai nẽko nesakỹt. Ji tai vislab pasĩžadẽjo ir tũjaũs anũ žoliũ atnẽszusi jãm apẽ kãklã aprĩso, ir jãm tũjaũs hũvo geriaũs.

Brõlis iszẽjes ir szaũnã kãmpã gĩrẽs apsũkẽs uždtrõpyjo zuĩkĩ, ir greitai pũczkã isztẽsẽs norẽjo jĩ nuszdũt; alẽ zuĩkũtis prẽsz jĩ atsikreĩpẽs sãkẽ: Æk bẽnt neszdũuk manẽ, ãsz tãv kĩtã sỹk rãsi ir galiũ ãnt gẽro bũt; teip jis jĩ ir neszõvẽ. Tai zuĩkis jãm dãvẽ mãžã szvilpũkã ir sãkẽ: Kãd tũ sũ tũm paszvilpsi, tai ãsz tũjaũ pũs tavẽ bũsiũ; szitã szvilpũkã jis parsinẽszẽs po pabãlke pakĩszo.

Kaip brõlis parẽjo, tai sesũ dẽjos nusimĩnusi, ir brõlis jẽ klãusẽ: Kãs tãv kẽnk, sẽsel, tũ mãn teip smutnã ir povĩsdm nẽ mundrã iszžiuri. Ji atsilẽpẽ: Mãn teip nesmagũ, kãd tũ mãn galẽtai vilkẽnẽs pẽno parnẽszt, tai ãsz tã gerczau ir mãn rãsi smagiaũs bũtu. Bẽt tai ãns pũsgyvis razbãininks hũvo jei isãkẽs, kãd ji sãvo brõliui sakỹtu kõkiũ daiktũ jis jei turĩs parũpint ãnt sveĩkãtos, kãd ji paskui jãm tũs galẽtu dũti, tai jis umã iszgysẽs. Brõlis ãntrã dẽnã ãnt medžõklẽs iszẽjes dabõjo, kãd jis žĩndancẽ vilkẽnẽ trõpytu, o jis ir uždẽjo vẽnã, akarõt jaunikiũs sãvo bežĩndant; tai jis pũczkã isztẽsẽs norẽjo jẽ nuszdũt. Alẽ vilkẽnẽ sãkẽ: Eĩ, neszdũuk manẽ, ãsz tãv kĩtã sỹk labai galiũ ãnt gẽro bũt; ãnt to žõdžõ jis paklũso ir neszõvẽ, tikt ẽjes jos pẽno pasimĩlžõ ir tã sãvo sẽserei pãrneszẽ gẽrti, bẽt ji tã pẽnã dãvẽ razbãinkui. O vilkẽnẽ jãm dãr ir dãvẽ mãžã szvilpũkã ir sãkẽ: Kãd tũ sũ tũm paszvilpsi, ãsz tũjaũ czẽ bũsiũ; tã szvilpũkã jis parsinẽszẽs vėl po pabãlke pakĩszo.

Āntrā dēnā sesū vėl nusimīnusi išsveizdėjo ir kai brōlis jė klāusė kās jei kėnk, tai ji sākė: Mān teip nesmagū ir nei pati nežinaū, alė kād mān galētumbi liutėnės pėno parnėszt, tai mān būtu geriaūs. Tai brōlis vėl išžėjo ānt medžoklės ir vėik rādo jaunikiūs bežindancę liutėnę; alė tā vėl teipiaū sākė: Eī, nesząuk manė, āsz tāv galiū labai ānt gėro būt; tai jis priėjęs jė pamūlzo ir ji jām teipiaū dāvė mąžą szvilpūką, sakýdama: Kād sū tūm paszvilpsi, tai āsz tūjaū pās tavė būsiu. Pėnā parnėsžes ātdavė sėserei, o ji slapczei razbáininkui. Sėkancę dēnā ji vėl lýg teipojaū smutnā dējosi ir užsigeidė meszkėnos pėno. Ir to pėno jei brōlis parúpino; alė jām vėl teip atsiėjo, kaip ir sū anais žvėrimis ir vėl szvilpūką gavo, kurį jis ir po pabálke pakiszo. Dabār jis turėjo kėturis szvilpukūs.

Bėt āns razbáininks visūs tūs žvėriū pėnus išzgėres porisām sveiks pastójo; o ānt rytójaus jis ankstė pās szį í stūbą atėjęs sākė jām, kād jis turís dabār mirti. Szis atsilėpė: Jei jaū āsz turiū mirti, tai āsz jaū ir nóriū pasidūti. Sesū ir atejo ir sávo brōliui sākė, kād ji dabār razbáininką vėsenti, nės ji jām pasizadėjo ir nū jo atsisvėikinti norėjo. Alė jis neatsisvėikino, bėt stūmė jė nū savės. Alė pirm jām gálvą ānt klūciaus reikient dėti, sākė jis razbáininkui: Ąsz dār norėczau išsimėlsti sū szeis szvilpūkais pasiszvilpt; ir kaip jis lāngą atsivėrės pradėjo szvilpt, tai tūjaūs anė visi žvėrys cė būvo ir jis jūs ānt razbáininko užsiūdė, tai tūjaūs jis būvo í stukiūs ir stnkeliūs suplėszyts. Bėt jis dāvė ir sávo sėseri sudraskýti, kād ji teip nevėrnaí prėsz jį būvo pasiėlgusi.

Potām jis vėns czon pasilėkęs mėslyjo: Ką āsz czon veiksiu tām razbáininku butė ir szio girio teip atstū nū visū žmoniū; mān jaū povisām neramiū. Jis taigi pasikėlęs susiszvilpė sávo žvėris ir keliávo í svėtą. Jām jaū netoli nū girės krásztu ėsant, trópyjo jis dvi angis, kurėdvi sū tókū inirtimū pėszės, kād pailsusios pasilsėjo o potām vėl pradėjo pėsztis, o tai kelis kartūs. Bėt jėdvi teip besipeszdamos būvo skaudingai susidrąskiusios, kād būvo baūgu žiurėt ir jis mėslyjo, jėdvi tūjaū atliks. Alė kaip jaū jėdvi sávo peszimā nūbaigė, tai prislinko prė vėno krūmo ir nū to pradėjo lápu nusipėszt ir koznā ānt savės užsidėt; ir sztai, abidvi tūjaū vėl būvo sveikos. Nū tos labai minėtinos vėtos jis sū sávo žvėrimis í tólimą mėsztą nukeliávo kursai pūšę apgrimzdes

būvo. Cžè jisai į vėną karczemą įėjęs pasiganyti, nū to szinkoriaus patyrė, kād po trijų dēnū paskutinė princėsė to karaliaus būsentī nū smāko isznesztā; bēt jei kās jė galėtu nū smāko atvadūti, tai tām ji pēr pácę tēksenti ir po karaliaus galvos karalystę visą paveldēsę ir karaliūm pastósęs. Szis vjrs tū pamislyjo, kād jis tą smāką sū sāvo draugais galėtu įveikti, ir dėl to sū jets apė tą dalýką susisznękėjo ir jė drutai tikėjo smāką įveikti. Tās szinkorius dabār tai karaliui prāneszė ir karaliūs dāvė szį svėtimąjį výrą tūjau pās savę pakvēsti, ir nū jo patēs patýręs, kād jis nórīs sū smākū kariāuti ir jo dukterį iszvadūti, didei sū visā sōvo gimine džaūgėsi. Kaip treczė dēnā atėjo, tai jām karaliūs dāvė apsirėdýjt szārvu ir smarkius ginklus jām priteikė, kaip tikrām kārýgiui pūlas. Tū po pūsrýczu princėsę iszvezė szalė mēsto ānt paskirto plėcaus, o nē po ilgu atėjo ir svėtimāsis vjrs sū sāvo žvėrimīs ir pasisėdo szalė princėsės ānt krūsės, lāukdams smāko ātlekient. Alė visas mēstas nusi-mīnēs tikt drebėjo belāukdami, kaip dabār nusidūs. Ānt devyniū žėgoriaus pirm pētū isz tólo būvo matýt lėpsnāvimas kaip zaibū ir užimas kaip kókio sztūrmo; tai būvo žinoma, kād smāks jau ātlek ir nē tolī yrā. Bēt svėtimāsis výras jau ir ānt kovós gátavs būvo sū sāvo draūgkareiveis; o smākui dabār artýn prilėkus, tai jau vis vėnī ugnės stulpai isz jo nasrū iszėjo, nēs tās smāks būvo devyngalvis. Alė kaip jau jis ānt žemės nusileido ir prė princėsės prisigāut norėjo, kād sū sāvo baisingais nagaīs nutvėręs nēsztusi, tai tē visi žvėrys, kaip tikt priėjo, plėszė ir drāskė smāką, o vjrs sāvo smarkiū kārdu jām gálvas žemýn kirto. Teip szita iszgąstinga kovā jau konė tris stūndus būvo trūkusi ir smākas tápė pėrgalėtas; alė nū to bais sūnkio kovójimo szė visi teip būvo mūlšę, kād karžygys devintąjį gálvą tikt iki į pūšę įkirto ir vos tēk sylós teturėjo, isz smāko galvū lėžuviūs iszpiduti ir pasikavóti. O dabār jė visi teip nuvārgę saldžei užmigo. Bēt princėsė isz didžo džaūgsmo tūjau sāvo dukso žėdą nū sāvo pirszto numóvusi užmóvė tą ānt kāržygio pūrszto, kurį ji dabār pēr sāvo iszvalnytojį ir jaunikį didei už riską garbė laikė. Tām tārpe karaliaus keli tarnai atėjo ānt to plėcaus pažiūrēt ir rádo smāką pėrgalėtą; jė pavydėjo svėtimājam tą didę garbę, kurię jis dabār igýsęs, ir tūjau susitarė jį bemėgant užmūszti. Tai ir nusidavė. Princėsė tad

nenorėjo perleist, alė szė sákė: Kād tū netylėsi, mės ir tavę užmūšim, todėl geriaūs pasilik gyvą. Ir vyriāusysis karaliaus tārnas sákė princėsei: Dabār tū turi manę pėr sāvō iszgėlbėtojį iszpažinti ir pėr sāvō vėdį laikyti. Tai ji, ār norėjo ār nenorėjo, turėjo isz prėvartos daryti ir prisėkti. Kaip tai viskas būvo atlikta, tai jė greitai iszkasė dūbė ir aną kāržygį czonai pākasė. Dabār jė sū puikiė muzikė ir sū didele linksmybė ė mēstą ėtrāukė, kūr kōžnas vėns artyn vėžėsi, princėšę pasvėikyt.

Anė žvėrys iszmėgōjė ir pasilsėjė nėko nerādo ir nezinōjo, kās nusidavė. Kōžnas ėjo sāvō keliū, nės teip jū pōnas jėms būvo pirm užmėgant sākės, alė ir tai, kād jė po trijų mėtu vėl ānt tos vėtos susirāstu. Po trijų mėtu taigi ir karalius prisitaisė sāvō dūktėrį apvėsdit sū jos iszgėlbėtoju, bėt princėšė būvo labai nuliūdusi ir nėks tai nežinōjo. Bėt cenczavōnės dēnā karalius būvo ānt tos paczōs dēnōs stātės, knriō smāks būvo pėrgalėts. Ānt tos dēnōs taigi susibėgo visi anė žvėrys ir czė jėms tū labai dyrcinai atsidavė. Meszkā, labai gerās ūslės turėdama, tū užsūdė, kūr lavōns gūl, ir sákė sāvō draugāms: Vėrykit manim, czonai gūl mūsu pōns pākasts, kās nōris jį užmuszė; ir sztai, tūjau meszkā, liūts beī vilks sāvō letenomīs ėmė kāst, o zuikis vėktą turėjo laikyt. Nūlgai trūko, tai būvo lavōns iszkasts ir visi pažinosāvo pōnā; alė jė būvo visi nusiminė. Ticzte, sákė zuikūtis, āsz atsimenu nū anō mėto tū gājū lāpu, kurė tēdvi supėszusies angis teip staigā iszgūdė; tē mūsu pōnui ir gāl māczyti; ir tai sākės kaip žaibs atstōjo ir nubėgēs prė anō krāmo tēk lāpu susipeszė, kėk jis mislyjo, kād ganā būs lavōnā apdėdinėt, ir pōrā stundāms neprabėgus, jau jis būvo sugrīžęs. Dabār jė greitai tūs lapūs ėmė lavōnā sū tais apdėjo ir nūlgai trūko, tai jis vėl atgijo ir atsigāvęs sákė: Kām manę pabūdinot, āsz teip sāldzei mėgōjau. Bėt vilks tārė: Nė teipo, mēls pōne, tū nemėgōjei, bėt buvai numiręs, sztai dūbė, isz kuriōs mės dabār tavę iszkasēm. Dabār jė susitarė visi eit ė mēstą, ir trōpyjo ė tą pāczę kārcezēmā, kūr anā mėt. Tasai szinkorius alė nepažino jį ir kaip jau vākars pastōjo, tai szinkorius sákė: Āk kād mės szį vākara nū karaliaus stālo kā nōrs gātumbim, nės karaliaus duktė szėndėn svōtbā szvėncze sū tū vėru, kūrš jė pirm trijų mėtu būvo nū smāko iszgėlbėjės. Szis vėrs atsilėpė: Tai mán tikt menki daiktai nū.

svótbos vėlgiu ir gėrimu gáuti. Szinkorius mįslyjo, tai neit; ir jūdu dėl to pradėjo ginczytis. Potám ginczę nubaigt norėdamu susilažino. Tadà iszsiprászė svetimāsis isz szinkoriaus pópėro bei tintos ir surószė gromatėlę iki princėsės ir tą pariszio zuikūczui po kaklū ir lėpė tą princėsei nunėszt. Zuikūtis vos nėvos galėjo į stūbą dėl didelės daugybės sveczū isibriáut, o ir potám jis turėjo ilgai tykinēt, kol jis prė princėsės prisigáro; alė kaip tikt jis priėjo, tai jis princėsei tūjaus sū pirmutinioims kójoms ánt kėliu užsikabino ir gálvą vis auksztyn kėlė. Princėšė jūm besidžaugdama ir užtėmyjo gromatėlę po kaklū, ji tūjaus jė nuriszio ir rádo, kád jetjei tū gromatėlė raszyta. Stalgei ji tą atplėszė ir skaitydama rádo, kád jos tikrāsis atradūtojis gýrs ėsas, ir tūjaus ji pālėpė tarnāms, kád kās greiczāusei nū risókiu vėlgiu, peczėnku ir vyno į tą ir į tū kārčzemą nunėшту. Bėt ir princėšė pati isz tos adýnos labai linksmā pastójo; o szis svetimāsis visą lažybą sū szinkorium darýtą laimėjo ir jām sákė: Kitą syk nesikėsyk lažītis.

Princėšė alė potą greitai iszsimįslyjo, kaip ji sáro atvadūtoji galėtu į svótbą atgáuti. Ji todėl tylomis prė sáro tėvo priėjusi jām sákė, būk labai bagóts gróvs to ir to kārčzemó nakvinójes, ár jis jė nenorėtu ir į svótbą pakvėsti. Karālius tai tū apsėmė ir greitai sáro garbingāusius tarnūs į aną kārčzemą nusiuntė tą svėtimąjį gróvą pakvėstį; szis ir nesidavė ilgai maldýtis ir ėjo, ir jo žvėrys draugė sū jūm. Ánt karāliszko dvaro jām užeinant, karālius dāvė tókię didelę muzikę darýt, kád vis žėmė drebėjo, ir labai garbingai priėmė; alė jis ir iszsimeldė, kád ir jo žvėrys sū jūm galėtu draugė būt, nės jis jūs už vislab didžó garbė laikas, kadangi jė jām daug gėro padarė, jė nėkam nėko nedarysė. Ir karālius tai mėl pavėlyjo. Princėšė tūjaus tą vėyrą pažino, kád tās jė nū smóko iszgėlbėjes, o jis jė ir pažino, alė jūdu dėjos svėtimu ir pocisám nepasizįsta. Kaip jau dabār gróvs pusėtinai apsisvėtinės būvo, norėjo jis žinóti, isz kūr vėdýs ir kaip susivedims prasidėjes ir kaip tai viskas atsėjo? Tai jām tūjaus visą lābą nūlatai papásakojo ir jis pagyrė vėdį kaip didelį kāržygi, bėt ir klāusė, baú jis ir ženklū tūr nū to smáko. Bejė, atsilėpė visi ir tūjaus visos devýnios gálvos būvo átnesztos paródyt. Gróvs nusidýcydams tās gálvas pažiurėjo, o vėną nusitrėres sákė:

Reik sýkį vėnai ir į nasrūs pažiūrėt; bėt jis nerádo lėžuvio vidui ir sákė: Alė mán dývai, jùk nérà lėžuvio. Vėdýs ir sveczei atsilėpė, kád smáks bė lėžuvio ėsas, bėt gróvs sákė, kád tai negálims dáikts; visì gyvì sutvėrimai tūrì turėt lėžurį. Isz to vėnì mislyjo szeip, kitì tetp. Ànt gálo sákė gróvs: Àsz nóriu dabót tám ginczui gálą padaryt ir tai pasákęs isztráukė visùs devýnis lėžuviùs isz delmóno ir jùs visėms ródýdams sákė: Pažiurėkit tús lėžuviùs, baú jė nė smáko bútu ir nórìm vėnà į nasrūs įkiszt, ár jis neprítáks ir ár nerásim nasrūs gómurio galė lėžurį iszpiáutą. Kaip jė tai dárė, lėžuvei visì labai grazei įtiko ir nei vėns negalėjo abejót, kád tai nė smáko lėžuvei, tikt koznám búvo dabár labai didelì dývai, isz kúr tás svetimásis gróvs tús lėžuviùs góvęs. Vėdýs bei martì o ir gróvs ganà gerai žinójo ir vėdžui dabár jau povisám neramù pastójo aplink szirdį, nės jis žinójo, kaip sù tų smáko apgalėjimu búvo atsėjė. Bėt dór didėsnis nusidývyjims rádosi, kaip gróvs žėdą iszsėmęs paródė, kurį jám princėse anó dėnó búvo dovanójusi, kaip smáks búvo pėrgalėts, ir mėldė sveczùs, kád jė tą žėdą pažiurėtu, baú nepažintu kėnó jis bútu. Visì vėik rádo princėses varda, kurį áukskalis tą žėdą nulėdams búvo iszkáles ir sákė: Tai marczós princėses žėdas; o kaip jė tą žėdą märkei pridavė, jeib jįjė ir jį pažiurėtu ir tą visą dývną dalýką ir povisám niszmánomą nusiddvimą iszpásakotu, tai ji sù labai dideliu ir linksmingu balsu szaúkė: Tai máno žėds ir tás výrs, kúrs jį turėjo, tai dabár yrà máno tikrásis jauníkis, tás manė nù smáko atvadávo, sztaí, sù szeis sávo žvėrimis; ir pribėgusi jį meilėngai apsikabino ir pabuczávo ir dabár abù isz džaúgsmo vėrkė. Isz to visì sveczei ir karálius jau jù nusidývyjo ir ilgą válandą nei vėns nei žódì nekalbėjo o karálius kaip perkúno nùtrenkts stovėjo. Potám princėse papásakojo vislab, kaip sù smáko apgalėjimu, sù jo lėžuveis ir sù galvóms ir sù visù labù búvo atsėjė ir kaip jįjė tikt del to jám turėjusi pasižadėt, kadangi jis jė nuždýt norėjęs, nės jos tikrajį atvadutojį jis jau búvo užmúsęs; bėt kaip szėndėn vėl gyvs czon ėsas, tai ji nežinanti. Tai zuikùtis atszókęs tų greitai ir tą nusidávima grazei papásakojo. Dabár ir nilgai trùko, tai visà tėsà szio výro búvo iszrastà, alė ir visà klastà ir baisybė anó. Tai karálius didei ànt sávo žėnto supýko ir kláusė visùs sveczùs bei sávo

dumczūs, ká dabār darýt reikią. Tai visi susitáre atsilépė, kád tóks žmogūs povisám nevėrts ėsąs karáliaus žėntu bėti ir, kadangi jis tókį garbingą vėrą ir didelį káržygį nurazbájaves, tai jis ėsąs žudýtins. Kardlius sákė: Ąsz jį ir smer-tės káltą iszrandų; ir jė jám tų sůdą paddrė ir jis būvo ketureis jáuczeis suplėszyts. O dabār isz naujo svotbà sù tikrųju vadūtoju būvo szvēstà, ir viskas dār jũ szlovniaūs ir puikiaūs būvo pataisýta, ir didis týtveiks sveczų būvo sù-krėsts, tai ir ąsz czė buvai ir isz tólo žiopsójau ir artýn ett nesidrįsau, nės bijójause liuto, meszkós bei vilko, tē trýs tu-rėjo dabót, kád žmonės neįsibridutu į karáliaus dvárą. O kardlius tēms laukė būvo pastatýdinęs didelę bączką pývo ir úmą brangvyno ir ilgą kurbą pilną visókiu pyrágų, ir anė žvėrys sù žmonėms isz visų kampų susibėguseis daug sztu-kavójo. O szis naujėsis žėnts anó karáliaus ir pastójo po jo galvos karálium ant visos karalýstės ir pastójo labai isz-mintings ir gėrs kardlius o, jei jis nenúmirė, tai dār ir szėn-dėn bevàldo.

Apė žmogų bė báimės.

Augino sýkį bagóts tėvs vėnintelį súnų; tās turėjo visa vėlę; jis dárė, ká norėjo, ir teip jis uždugo bė jókios bau-smės ir drausmės ir kàs dėną raskasznei prisiválgė o todėl jis jau į jaunikaiczo metūs istójęs nėko nesibijójos nei ne-žinójo, kàs báimė pėr dáikts. Jis taigi kártą pasikėlė ett į svėtą ir báimės jėszkót. Kaip jis jau szaúnei toli apė kėk mýliu nukákęs būvo, parėjo jis į vėną kėmą, czė žmonės ant úlyczos susistóję kldusė jį, kūr jis einas. Jis sákė: Ąsz einu báimės jėszkót, rąsi jūs bėnt žinot, kūr ąsz báimę ga-lėczau rąsti. Anė vėrai jám atsilépė, kád jė žinę. Tās kėms būtent turėjo kápines, ant kurių kàs náktį numirėlei atsikėlė baisingai tóbydavos, kitì povisám sù grabais iszet-davo ir prėsz kits kitą mūszdavos, o beslėpiczos ýpaczei tá visą iszgąstingą dárbę sù numirėleis vdrė; todėl ir nei vėns žmogūs náktį o ýpaczei tarp zėgoriaus vėnūlika ir dvýlika nei isz tólo pro tās kápines negalėjo keliduti. Tai anė gas-padórei mislyjo: Paláuk, kád tų báimės neturi, czė ant tų kapinių táv báimės pridūs. O jė jám sákė: Szė náktį tų turi ant kapinių stovėti, tai táv báimės padarýs. Gera,

sákė jis, kád tai nusidūs, àsž už tai jūms pasigėrėsiu. Jis nusivėsdino ànt kapinių ir stovėjo, ir szeit nēko prė savės neturėjo, kaip tikt szilkinę skepetatę rānko nōsei nuszislūstyt. Po zėgoriaus vėnūlika paniko numirėlei sū didžū murmėjimu ir rėkavimu isz žėmės iszsitarabūt, kitì povisām sū grabais. Tai cžė stōjos didis užims ir braszkėjims; cžė vėns kaūkė, kits szvīlpė, kits rėkė, kits murmlėno, kitą vėl beslėpicze sū grabū nutvėrusi smógė prėsz kito grabą, alė isz to viso àns vėys bāimės negāvo. Paskūi vėns numirėlis sū sāvo grabū tēsiog ànt jo, bēt szis, tikt czūpt, jī: Ko tū nōri? Àns atsilėpė: Gėlbek manė, àsž turiū drūgī burnó. Rōdyk szėn! Ir kaip grabāsius gāltą pro grabą iszkiszo ir iszsižiojo, tikt szvāpt, jām isz burnós Dėvo kūns ir iszkrito. Szitą Dėvo kūną jóm kūnėgs būvo turėjęs dūti trumpai pirm mīrsztant, alė kadāngi jis pēr visą sāvo āmžię baisūs klastōrius ir prigaviks būvo būvęs, tai jis negalėjo nuryti Dėvo kūną ir tās jām burnó pasiliko ir teip jis būvo numiręs; tai tās vėys patygrės ir Dėvo kūną ė sāvo szilkinę skepetatę suryniojęs sākė: Eik szalin, tū baisybė, nū manės; tai vėns vėlnies jī nutvėręs kaip smógė, tai jis sū sāvo grabū keleis kuleis nusirito ir kazin kėk kitū pārdaužė. Rytmetį atėjo gaspadōrei ir klāusė, kaip jām nusidavė. Jis jūkės isz visū tū regėjimu ir sākė: Berōds tē numirusėji cžė sū beslėpiczoms smārkei tōbės, alė àsž isz to nei jōkię bāimę nepajutāu. Bēt už tą gėrą jis tēms gaspadōriems tikt keliēs stūpas brangėyno dāvė ir paskūi toliaūs keliāvo. Kaip jis vėl kėk mýliu keliāvęs būvo, tai jis parėjo ė bažnýtķėmī, ir kaip jis ė karczemą iėjo, tai karczāuninks jī klāusė, kūr jis keliāująs. Jis atsilėpė, kād jis einąs bāimės jėszkót. Tai karczāuninks jām sākė: Tai gerai, kād tū szėn atėjęi, mūsu bažnýczo tū gali bāimės gāut, kėk tū nōri; nės to bažnýczo kās mēlą nāktī velnei sū numirėleis baisingą bildėjimą darydavo, mētydāvos sū plýtstukeis ir kitōkeis daiktais o kitì numirėlei pāt sū grabais ė bažnýczę atsibāldydavo, tai cžė jē klykdavo ir szaūkdao ir kaukdavo. Svetimāsis ir to bažnýczo pēr nāktī pasiliko. Įeidams tai durīs bažnýczos užrakino ir vėnām kampė pasisėdo. Kaip tikt vėik naktis pastōjo, tai pradėjo plýtstukei lakiót ir bevėik būvo girdēt trinkėjims, kaip kād arklei bėgo, paskūi ir dū grabū pasirōdė o apė vidurnaktī ir kelī velnei atėjė pagāvo cžė sū deivėms bastytis ir sāvo iszgastingą dārbą varūt; tai paniko

visūs krasztūs teip braszkēt ir pyszkēt, tārši tūjaus visā bažnīcē sugriūs. Alē tās vīrs sāvo kampē sēdējo ir nēko natbōjo, tai jām kaip ir nei mōtais. O ilgai jēms bažnīcē sāvo tōkī dārbā vārius, vēns velniūksztis pamazēliū norējo prē to vīro prītīkīt, alē jis jī tū ūzmātē ir greitai isz sāvo skepetātēs Dēvo kūnā iszsēmēs tā sū sēilēms padrekino ir, kaip jau tā beslēpicze teip artī prē jo būvo prislinkusi, kād jis jē prigāut galējo, tai jis ēmē tā kūnā ir prilipino vēlniui prē smakrōs. Ei dabār tās vēlnies saukūt ir rēkt, kād jau nei rīmt būtum galējēs, nēs tās švēnts dāikts jām dār pikcaus kaip degtē degē, o dabār jis pradējo tā vīrā mēlst, kēk jis tikt galējo, vis kēleis atsiklaūpēs, kād jis jām tā dāiktā, kurī jis jām prilipinēs, atīmtu. Vīrs sākē: Eik ir nunēszk tūdu grabū ī vidurī pēklos. Vēlnies tai ir padārē, o kaip jis vēl sugrīžo dār vis saukdams, tai vīrs sākē: Āsz tavim tikt negaliū iszvēryt, todēl imk ir iszkēlk bažnīczos durīs ir ūzsidēk ānt savēs, āsz ānt dūru ūzsisēsū ir tū manē ikī prē pēklos angōs turī nunēszti, kād āsz tūdu grabū pamatysū. Vēlnies greitai tai padārē ir vīrā prē pēklos angōs nūneszē, teip kād jis visā gerai ī pēklos vidurī galējo izīurēti ir tūdu grabū storējo patim vidurj pēklos pastatytī. Kaip tai vīrs pamātēs būvo, sākē jis vēlniui: Dabār parnēszk manē vēl ī bažnīcē, tai būs gerai. Jis ir tai vēl padārē o tadā vīrs jām nū smakrōs Dēvo kūnā atēmē ir vēlnies prasidžūgēs greitai isz bažnīczos atstōjo ir pasižadējo daugiaūs nēkadōs neateiti; o nū to czēsō to bažnīcē daugiaūs nēks nesivaidino ir nēko nebūvo girdēt. O rytmetj karczūninks sū klēkneriū atējo bažnīcē atrakint, bemislydānu, tā svētimā jau negyvā rāsenczu, ār rāsī nōrs pūsgyvi, o sztai, jis sēdējo sāvo kampē bē jōkios bāimēs. O kaip sziūdu jī paklāusē, kaip czē jām būvo to bažnīcē, ār jis nesibijōjēs, tai jis sākē: Āk ko czē gali bijōtis; atējo ir pasirōdē czē tōkē nēknēkei, alē āsz jūs visūs iszbaidzāu, kād jē jau nateis. Tai karczūninks jām sākē: Kād tū czōn bāimēs neradai, tai tū gali eit pēr visā svētā, tū jos nerāsi. Paskūi to bažnītkēmio žmōnēs tai visā patyrē visi susējo ir tām vīrui szirdingai pasidēkavojo, kād jis isz jū bažnytēlēs tā visā nelabystē būvo iszvērēs. Jau dabār tās vīrs matydams, kād jis nēkur negālīs bāimēs rāsti, vēl grīžo namō o po ilgōs keliōnēs ī sāvo namūs parējo

o parējēs, pailsēs ir nucārgēs būdams, ī lōvā atsīgulē ir sāl-dzei užmigo. O pirm užmēgās, būvo tēvui ir mōtynai pasi-sākēs, kād jis toli būvo nukeliāvēs, alē bāimēs negalējo rāsti. Jām dabār teip bemēgant atējo ubagē; tēvs tos ir paklāusē, ar ji nežinanti, kaip žmōguī galī bāimē padarīt, jis turīs sūnu, tās dabār nū ilgōs keliōnēs pargrīžēs, ant kuriōs jis būvo bāimēs jēsžkōt, alē nēkur nerādēs. Ubagē sāķē: Eī, bandýkit jām bemēgant szālta vāndenī ant jo užpilt, tai jis rāsi iszsigās ir bāimēs igāus. Tūjaūs tēvs atsīneszē pilnā kibirā szalto vandēns ir, tikt sū sykiū, plūpt ant sāvo su-naūs. Tās, tikt strākt, isz lōvos paszōko ir teip skaūdzei su-szūko drebēdams: Uī, dabār didei iszsigandaū, dabār jau žinaū, kās tai, bāimē; o isz to czēso ir nū to vandēns už-lējimo jis teip bijōjos kaip ir daug kitū nāru.

Apē kardliaus dūķerī.

Sýķī būvo vēns kardlius, tās turējo vēnā bedýnterī, la-bai gērā výrā. Karāliui kārtā namē neēsant jo duktē būvo daržē, o tās bedýnteris ir tām daržē sūkinos; o tai freileinei nepatiko, kād jis czē vis aplink ējo, ir ji dāvē jē nūzudýt. Alē dabār jeiķei bāmē būvo, kād karālius pareis, kā jis sa-kyš, kād ji dāvē jo bedýnterī nūzudýt; ir ji pasikēlusi pa-bēgo isz namū. O ganā toli bēgusi ji pribēgo didelē dāržā, ī tā ji iķėjusi atsīgulē ir užmigo, nēs būvo labai pailsusi. Bēt szalē to dāržo būvo vēno kardliaus dvāras, ir rytmetý atējo princas ī tā dāržā szpacērūt, ir rādo anā princēsē ir jē pabūdino ir klāsē, isz kūr jījē ir kūr ji ein? O ji sākē, kād ji ir yr kardliaus duktē, ir ji jēm tai patiko, kād jis jē isīvedē ī sāvo būtā. Alē jis turējo labai piktā mōtynā, tai jis tā mērgā pasikavōjo kēturies nedēles, kād tā senōji jē nematýtu. O vēnā nedēlē tā senōji bōba labai gerā būvo, tai jis jei sāķē: Alē māmē, kā āsz pēr pauksztī turiū! Ir jis tā mērgā jei parōdē, o tā mergā jei ir labai patiko; alē kai tās princas sāķē, kād jis jē nór pēr pāczē palaikýt, tai tā senōji jos visā nēkentē ir nenorējo, kād jos sunūs jē vēs-tu. O kād ji mātē, kād jau nēķo nemāczy, turējo tās prin-cas sāvo mōtynai kitā dvārā laukē pabudavót, nēs tā bōba nenorējo sū tā marcžē gycēt, o sunūs tai ir padārē, ir tā princēsē vēdē. Potām tās princas turējo ī krýgē iszjót, ir

jis paliko sávo páczei raudóną péczvētę, o tai jo mótynai jūda. Nė po ilgu, tai atėjo sýkį tà senóji atsilankýt pás sávo mārcezę ir jei pávogė jos péczvētę. Ir dabār, kád karalėnė sávo výrui grómatą raszydavo, tai ji nėtur sù kù sýge-liūt; o kád ji raszydavo, tai turėdavo vis pústas sù grómata eit pro tos senósios dvėrą, o kai ateidavo pústus, tai ji tūs výrus apgirdidavo ir karalėnės grómatą ėmusi atplėszdavo ir sudėgidavo ir kitą grómatą raszydavo, ir sù tá pavogtáje péczvėte užspáusdavo (užspáusdavo), ir karáliui nusiųsdavo. Ir kardilius vis mislydavo, kád tos grómatos jo paczós suraszýtos. O sýkį karalėnė nurászė, kád ji susilákusi dū princu, alė kai tās pústas prė tos senósios būto priein, tai ji vėl tūs výrus apgirdino ir rászė, kád ji tūr dū szunyczu. O kardilius atrászė, kád tūr pasilikł, kól jis namó pareis, o kai vėl tās pústas prė tos senósios praein, tai ji vėl tą grómatą átima, ir kitą rászo, kád ji sù tēmdvēm vaikais tūjaū tūr būt nužudyta. Ir jė iszveda į vėną girę, o tē nór pirmą jos vaikūs žudył, alė ji sáko: Trimis smerczeis ász nėgaliau mirt; pirmą manė žudyłkit; ir mēldė labai, jė gývą palikt; tās kraujes, sákė ji, testó ánt jūsu ir ánt jūsu vaikų vaikų. O tarnai pabúgę jė nežūdė. Alė būvo tēms tarnáms įsakýta, kád tūr parnėszť visūs sesziēs akis (karalėnės ir túdvėju vaikų) ir visūs tris lėžuviūs. Ir trópyjosi, kád jėms į girę beeinant trys szūnes atbėgo, tú szunū akis ir lėžuviūs parnėszė namó. O karalėnė pasižadėjo daugiaūs į tú mēstą nesugrįžť. Ir kai jėjė palėdo sù sávo kúdiķeis, tai ji atsigulė po vėnu medžū ir atbėgo vilks ir vėną nū jos vaikų átėmė; bėt vėns búrs to girio búdams památė tú vilką vėną kúdiķį nėsantįs ir pribėgęs jėm tú vaiką átėmė; ir vilks apsisúkęs bėgo ántrąjį atsinėszť, alė tās búrs jėm ir tú átėmė. O tās vaiks turėjo dár ir didelio žmogaus ránką ánt vėno petės pririsztą, o tai būvo karalėnės ránką; nės tarnai tú jei būvo nukirtę. Túdu vaikų tās búrs namó parsigabėno, ir kai jūdu didesnė pastójo, sákė jis jēmdvēm. Vaikai! ász neesū jūma tikras tėcs; kád nórity, gálity pasilikł, o kád nē, gálity ir eit, kūr jūdu nórity. Tai túdu vaikai nū to búro iszėjo, o tās vėns tú ránką vis ánt petės nesziójo. Ir potám trópyjos, kád jūdu nuėjo į vėną mēstą ir pás karálius būtą, ir kardilius iszėjo tú vaikų pažiurėt; ir kai jis tú ránką pažiūr, tai būvo ánt vėno pirszto žėds, o tú žėdą kardilius pa-

žino, kād tai būvo jo paczós žēds. Dabār jis tūdu vaikūs klāsē, kūr jūdu būvo, ir jūdu sākē: Mūdu būvom pās vēnā būrā, ir tās būrs mūmdvēm sākē, kād mūdu nē jo sūnus ēsava, ir kād nōriva, tai gāliva pās jē pasilikt, o kād nē, tai gāliva ir eit. Dabār tās karālius iszpažino, kād tai jo vaikai ir jūdu pās savē pasilaikē, ir važiāvo sāvo paczós jēsškót; ir jis ivažiāvo ī vēnā mēstā ir iējo ī kārcemā, bēt jo kūczērius pasiliko laukē ir památē vēnā žmōnā sū vēna rankā, o ji ējo pās szūlinī vandēns sēmt. Tai kūczērius tūjau pās karāliū ībēges jēm tai pasākē; karālius ir tūjau iszējēs tā žmōnā susirādo ir jē pažino, kād tai jo patī, ir jē namō parsivežē ī sāvo dvārā. Dabār jis tūr abū sāvo sūnu ir sāvo pāczē; o tā sāvo mōtynā tūjau dāvē sū jos butū ir sū visū labū sudēgīt.

Apē žalbārzdi.

Vēnām mēstē gvrēno didei bagōts kūpczus, tās turējo labai grāziē dūkerī, tojē nē vēnā kitōkī nenorējo vēst, kāip tik vjā sū žaliē barzdā. Apē tā mēstā būvo labai dīdēlēs girēs, tosē giriose laikēsi kruvō dvideszimt keturi razbāninkai. Tū razbāninku vyresnīsīs apē sziē mērgā girdējēs, kād ji nenōrinti kitōkī, kāip vjā sū žaliē barzdā, klāsē sāvo vjrus, ar jē nežinōtu tōkio dāžo, kuriūm galī bārzdā žalei prisiparbūt; tē alē jēm tūjaūs tōkio dāžo sudabōjo. Dabār jis sāvo bārzdā priparbāvo, o ir sziēp jis labai szvānkus vjrs būvo ir nukeliāvo ī tā mēstā pās tā kūpczū, kād jis norīs jo dūkerī vēst. Tai mērgai jis ir labai patīko, teip jis czē pasiliko pēr nākt. Ant rytōjaus jē susisznēkējo, kād mērgā pās jē atkeliātu, jis ūž girios dīdēlī dvārā tūris. Tai mērgai jis pažēnkliņo, kād ji jōtu vis keliū, kōl tilta prijōs, ūž to tilto po kairēs pasinēsztu, o tū keleliū ji jōtu, kōl ji jo dvārā prijōs. Szi mērgā apsiēmē tai viskā atlikt. Žalbārzdis iszkelīāvo. Kūpczaus duktē dabār ēmē taisytis ant keliōnēs, dāvēsi puikiūs pyragūs pasikēpt pās sāvo vēdī nusinēszt ir potām iszjōjo. Prijōjo ji tā tilta, czē yr ir tās kelēlis, kāip žalbārzdis būvo sākēs. Ji tū keleliū jōjo ī girē; kāip ji alē toliaūs ī girē iējōjo, teip tās kelēlis siauryn, paškiāus tās kelēlis visā pasibaigē, tik siaurs takēlis būvo, pēszczū einams. Kā jijē dabār darīs, jau jōt negāl, ji tūr

nusisėst, árklį pririszt o pėszczè eit. Kaip ji gálą ėjo, památė ji butėlį, prė to butėlio dūru būvo dū liūtai prirakíti. Kai ji prė tú priėjo, ji dabàr mįsly: Àr eit, àr nè? alė tik, kai liūtai nėko nedàrė, ji iėjo į vidų; iėjo į vėną stūbą, cžė lóvos stovėjo, ir kėlios púčkos kabėjo prė sėnos; ji cžė apsidairiusi ėjo į kitą stūbą, cžė stovėjo stàls ir prė bálkio kabėjo kurbėlis sū pauksztýczu. Tàs pauksztýtis sàko jet: Kùr tú cžė atėjei, jùk tai razbàninku būs; iszett tú dabàr negalì, kaip tú nóri iszett laukan, liūtai tavę sudràsko, alė àsz tavę pamokėsiu: Dabàr tú eik atsigùlt po lóva, kàd tē razbàninkai pareis, tai jē prisigėrę užmìgs, tadà tú iszett ir iszeidamà pamėsk abėmdvėm liūtams po stūkį pyrągo, tai tú gálą nubėgsi. Teip szijė ir padàrė; ji pasilindo po lóva. Razbàninkai pareina vėns pagàl kitą ir sàko: Cžė žmogenà smird, alė szis pauksztýtis gina, kaip tik gál; teip jē tik dāvėsi nusisznėkėt. Razbàninkai parsivedė vėną mėrgą; vakarėnę pavàlgę ėmė jē tą mėrgą kapót ir pradėjo nū mažiuku pirsztu. Ant vėno ji turėjo žėdą, ir tàs pirsztas sū žėdu nusirito po tą lóva, kùr szijė gulėjo; teip ji pirsztą paėmusi, įsikiszo į delmóną. Bėt szė razbàninkai sàvo dárba atlikę, dà sykį pradėjo gért, ir teip įsigėrė, kàd jē nū sàvo grėkū nėko nežinójo ir visì užmìgo. Kaip szijė jau mįslyjo, kàd jē visì drutai mēgt, ji pakilusi įdavė tám pauksztėliui stukėlį cùkoriaus ir į kózną ránką ėmė po didelį stūkį pyrągo, iszeidamà pàmetė tēmdvėm liūtams. Į tą tårpą, kól jē suėdė tai, ji szóko laukan. Alė kaip jē būvo suėdę, kaip jē pradės rėkt, tóks rėksmas būvo, kàd vis girė skambėjo. Teip szė razbàninkai visì sukilo, jē tú mįslyjo, kàd tà mėrgà cžė būs bŭvusi; jē visì ėmė jė výt, alė szì tik nubėgo pàs sàvo árklį. Kaip ji užsisėdo, jos tóks bėgìms būvo, kàd ji, kai namó parjójo, tai kai lavóns iszbàlusi būvo isz to iszgasczo, ir tūjaù atsigulė ir apsìrgo. Szis žalbàrzdìs sàvo bàrzdą tú nuskuto ir mįsly, kaip jis tą mėrgą tik prigáus. Jis alė trumpai ir gerai pasimįslyjęs, pasistelidvo didelius vėžimùs ir didelius bosùs, į tūs bosùs jis sulandino po kėturis razbàninkus o nuvažiàvo pàs tą kùpczų, lyg kàd jis tavóro norìs pìrkt, jis ir didelìs kùpczus isz to ir isz to mėsto. Jis įeis į stūbą pàs tą kùpczų o szėms razbàninkams jis dūs žinė, kàd visì sumìgę būs stubó, tai jē dugnùs iszmūsztu isz tú bósu ir atėję į stūbą viską iszplėsztu ir iszkeliàdami dár

ir tã męrgã draugė imtu. Teip jãm stubó beėsans to kũp-
czaus bėrnas, ant dvãro tarp vėžimu vãikszczodams, iszgirdo
bãlsã vėnãm bosė sãkant: Kàs tai yr, labai ilgai trũnka.
Teip szis bėrnas iėjęs pàs pónã sãko: Pón, kàs tai yr? tãs
bósũs, czė žmónės vidũi. Tai szis kũpczus tũjaũ pasisteliãro
daũg drutũ vỹru, kurė razbãninkus turės tvėrt; anã razbã-
ninkã stubó visã ĩ ũžstalę pasodino o pórã drutũ vỹru ũž
szaliũ. Tai atėjo tã mergã, jēm paródė tã nukirstã pĩr-
sztã sũ žėdu ir klãsė, ar jis to atsimena; tai jis tũ numánė,
kãd jĩ pažĩsta, ir dairėsi, kaip galėtu isztrĩkt; kũpczus alė
jēm tẽk czėso nėdavė, bėt tũ tẽmdvėm paródė, kãd jė turėjo
jĩ tvėrt, teip sziiũdu jĩ ir tũ nutvėrė ir tũjaũs rankãs ir kó-
jes suriszo, o jo aulė rãdo ilgã peĩlĩ. Kaip jĩ drutai bũvo
suriszė, tai ėjo ant dvãro ir anũs paeilėmis sugãvo ir nuga-
bėno ĩ kalėjimã. Razbãninkai visi bũvo dabãr aprũpĩti.
Szi mergã turėjo dabãr jũs vėst ĩ razbãninku bũtã. Ji sãv
tã pauksztĩtĩ pasilaikė, kũtã nãdã (nãudã) vãrgdėniems isz-
dalino, tã bũtã sudėgino, o liutũs kũpczus atsiėmė; razbãnin-
kai kalėjime ir kóznas sãvo smėrtĩ gãvo; teip bũvo viskas
iszgaiszĩta ir tã mergã daugiaũs žalbãrzdzo nenorėjo.

Apė devynis brólius.

Devynĩ brólei turėjo tik vėnã sėserĩ, o jė visi pastójo
zalnėrei. Vyriãusies, prė zalnėriu iszeidams, nupirko sãvo
sėserei ãkso žėdã; alė sesũ dã tãsyk bũvo mažũ ir nũ to
žėdo nėko nežinójo. Bėt kai ji didele pastójo, tai ji rãdo
skrynĩo tã žėdã ir klãsė sãvo mótynos: Kàs nupirko tã žėdã
ir ji czė ĩdėjo? Tai mótyna jei pasãkė: Tũ turėjei devynis
brólius ir vyriãusies tãv tã žėdã nupirko. Paskũi ji prãszė
sãvo mótynã, kãd jė lėstu atsĩlankỹt pàs sãvo brólius, tai
jos mótynã jė ir lėdo ir pakĩnkė jei tókĩ mãzã vėžimãtĩ ir
arklũkã mãzã, o tai ji važiãvo. Bevažiũdama ant kėlio ji
sutiko zuikũtĩ, o tãs zuikũtis prãszė: Onũtė, sėselė, pavėžĩk
manė; tai ji jĩ ĩlėdo ir sãkė: Tũpkis ĩ vėžimo gdlã. Kai
jũdu dabãr važiãvo, tai prĩvažiãvo jũres; tosė jũrėse mãdėsi
(mãudėsi) laũmės prė krãszto. Onũtė alė bũvo labai pũikei
apsirėdzusi o ir tã ãkso žėdã turėjo. Kai dabãr laũmės jė
mãtė važiũjent sũ tũ zuikuczũ, tai szaukė jė: Eik szė, Onũtė,
pàs mũs pasipũszkyt, pasimãdyt; pàs mũs pėno ũpė tẽka ir

raudono vyno isz krasztelio. Alè tàs zuikutis draudè jé ir sàké: Onutè, sesèlè, neeik pàs jès; upè kraujeis tèka, ir isz krasztelio aszarèlès. Tai tà laumè pèrpykusi iszszóko isz vandèns ir iszplèszè tám zuikuczui abì kójes paskutinès. Paskui vèl važiavo gálq, tai vèl kità laumè jé teipojaù szauké: Onutè, sesèlè, eik szé pàs mūs, pasipúszkyt, pasimádyt, pàs mūs pèno upè tèka ir raudono vyno isz krasztelio. Tàs zuikutis vèl jé draudè sakýdams kaip pirmà kàrtq. Tai vèl ir tà laumè iszszóko isz vandèns ir tq zuikutì sudraskè ir iszmetè isz vèzimèlio.

Dabàr tà mergà vèl važiavo vènà pagàl tq vándenì ilgà gálq; tai jé kità laumè vèl szauké, ir ji nuėjo pàs jé mádytis; o ji nusivilkò visùs sàvo drebužiùs, tik tq àkso žèdà palaitkè ànt pìrszto. Paskui tà laumè sàké jet: Onutè, sesèlè, àsz tavè pavèrsiu í útèlq o savè í blùsq, o katrà pirmà isz vandèns iszrèplòsiva, tai tà sù gražeiseis drebùžeis apsirèdýs, o katrà páskui iszeis, sù tq skrepliù skránda apsilvìks. Tà laumè pirmà iszszóko ir apsirèdè tais gražeiseis drebùžeis, o Onutè páskui iszvèzliójo ir turėjo tq skrepliù skránda apsilvìkt, alè àkso žèdà turėjo ànt sàvo ránkòs, o laumè tq nepamátè. Bèt tà laumè dabàr draugè važiavo ir jèmdvèm ilgà gálq važiavus Onutè labai graudžèi vèrkè. Tà laumè klàsè jé: Kùr tù važiúi? Ji sàké: Àsz važiùju pàs sàvo brólius atsilankýt. Paskui jèdvi privažiavo tókì dvàrà didelì, didelì, ir tà laumè iėjo í tq dvàrà ir klàsè: Àr yr czè devynì langai, àr yr czè devynì stàlai, àr yr czè devynì pùdai, àr yr czè devynì bliùdai bei devynì szàksztai (száuksztai)? Ir galidsei klàsè: Àr yr czè devynì brólei? Tai szìnkarka atsilèpè: Czè neyrà devynì langai neì devynì stàlai neì devynì pùdai neì devynì bliùdai neì devynì szàksztai ir neì devynì brólei. Tai jèdvi vèl nuvažiavo í kità dvàrà, ir tà laumè vèl iėjo í vidù ir teipiau klàsè, kaip ir pirmà sýk. O czonai bùvo devynì brólei, ir vyriàsies brólis po lango stovėjo ir iszgirdo jé teip sznèkant; tai jis tùjaù èjo kitùs brólius pavadýt ir sàké: Tai būs tikrai mūsu sesù: paskui jé tũ garbingai prièmè, pasisodino už stàlo ir jé labai pamylėjo. Paskui vyriàsies brólis klàsè: Kàs tai, kùr vèzimèly távo sèd? Tai laumè: Àsz pajurèmis kai važiavaù, tai laumè vènà isisèdo ir àsz jé pavèžinau. Brólei sàké: Tegùl ji eina žirgù ganýt í laukà; ir ji turėjo eit ga-

nýt. Kai ji gánė árklíus, tai ryriásiojo brólio arklýs neėdė, atsistójo ir ganė, neėda. Paskùì ji daináro tókię dainą:

Ei, žirgėli, jūdberėli.

ko neėdi žalíę žólę.

ko nègeri srórę ùpė?

Tai tàs arklýs praszneko ir sákė:

Ká àsž ėsiu žalíę žólę!

Ká àsž gėrsiu srórę ùpė?

Anà laumė, raganėlė,

sù brólėleis rýno gėrie,

o tù, bróliu sesužėlė,

turi žirgeliùs ganýt.

Vyriásies brólis laukė būro, tai jis girdėjo tą dainą dainùjent; tai jis nuėjo ànt laũko ir sákė: Laumė, rágana, eik szė máno gálta pautinėt; ji graūdzei labai vėrkė ir nuėjo. Gálta beutinėjent, památė brólis tą žėdą ànt jos ránkos ir kláse jė: Kùr tù gavai tą žėdą? Tai ji jém sákė: Àsz turėjau derýnis brólius, o kaip àsž dá mažà butai, tai ryriásiesis brólis má nupirko tą žėdą. Užágusi àsž iszsiùlgau sáto brólius atlankýt, o má bevažiùjent pagál jures, laumės manė radino mádytis ir àsž nuėjau; tai vėnà laumė manė pàvertė í ùtelę o savę í blusą ir sákė: Katrà pirmà isz vandėns iszeis, tà sù gražeiseis drebùzeis apsirėdýs; laumė pirmà iszszóko ir apsirėdė. Dabàr máno brólei jė mýl, o àsž turiu jù žirgus ganýt. Tai tàs brólis tájau szalė jos isz gailesczo apgaismo, ir atsigávęs vėdėsi jė namó. Ji turėjo gražei nusimazgót, ir jis jei nupirko naujė kleidą ir jė gražei aprėdė. Potám vyriásies brólis sákė sávo kitėms bróliems, kàd laumė prigávo jù sėseri; tai jė sákė: Kókię mùką mės dabàr tai laumei uždėsim? Tai jė ėmė árklį, àptepė jį sù smulà, pastátė jį szalė dùru ir sákė: Laumė, rágana, eik laũka isz stubós. Tà laumė sákė: Eì, pón, àsž negaliu iszeit, arklýs stó už dùru. Jė sákė: Mùszk sù rankà árklį, tai eis szalin; ji mùszė, tai rankà ir prilipo prė smalós. Jė sákė: Spìrk sù kóje; ji spýrė sù kóje ir kóje prilipo. Sùkė vėl: Mùszk sù kità rankà; ji mùszė, ir kità rankà prilipo. Vėl sákė: Spìrk sù kità kóje, tai viskas atszóks; tai ji spýrė, alė ir kità kóje prilipo. Mùszk sù kaktà, tai atszóks viskas; jei tai dárant ir kaktà prilipo. Ànt gálo ir sù pilvù turėjo stùmt, tai prilipo ir pilvas. O

*dabār būvo visā prīlīpusi, tai brōlei ģmē gērā rjksztē, pā-
plakē tā ārkļi ir sāke:*

*Bēgk, žirgēli,
Jūdberēli,
Pēr puscžēs,
Pēr daubās,
Parbēgdams jūrēse nusiplāk (nusiplāuk).*

Apē āksa tiltā.

*Īlgā czēsā pirm septyniū mētu krýges būdarōje vēns
kardliūs tiltā isz czýsta āksa pēr vēnā ūpē, o kās pēr tā
tiltā eit norēje, tās turēje dēszimt dōleriu ūzmokēt. O szis
kardliūs turēje trīs sūnus, tē turēje panakti tā tiltā sērgēt,
jeib nēks nepēreitu. Pirmajā vākarā jis ātsiunte vyriāsiējī
sūnu; tām nuējus atēje sēns cargings žmogūs, tās mēlde,
kād jis jī pēr tiltā pērleistu, alē szis nelēda, kōl nē dēszimt
dōleriu ūzmokēje. Rytmetj parējes, tūs dēszimt dōlerin
sāva tēvui ātdave. Antrā nāktj ēje antrāsis sūnūs, o ir
teipiaū atsēje, o jis ir teip padāre, kaip pirmāsis. Trē-
czē vākarā turēje eit trecžēsis, o tās būva vis pēr paikā lai-
koms; tām nuējus pās tiltā vėl tās senūks atēje ir mēlde jī,
kād jis jī pēr tiltā lēstu. Alē szis sāke: Kaipgi āsz tavē
galiū dykā pērlest? Ūzmokēk dēszimt dōleriu, tai gali eit.
Tai pradēje tās senūks jī isz visōs szirdēs mēlst, kād jis
ānt jo susimiltu ir jī pērlestu, nēs jis netūrīs nei dēszimt
grāsziu, o tik jām labai reikals pēr tā tiltā anāpus ūpes nu-
kākt. Teip jis dāre pērsimaldyt, kād ir tēvs jī teip asztrei
būva īkalnēs, ir sāke tām senūkui: Ār tū žināi kā, eik szēn
ir ūzsikabīk mā ānt peczū, āsz tavē kromū pērnesziū, tai tū
neprivalysi pēr tiltā eit; teip ir nusidave. Alē tās senūks
būva pōns Dērs, bēt szis tai nežinōje, kād ir pōns Dērs
kitā sýk tánkei pasirōdydava. Kaip jis jī būva pērnesžēs,
tai tās senūks pasiverte ī ārkļi ir lēpe kardliaus sūnuī, kād
jis žiupsnēlī plaukt isz jo nūgaras iszšipēsztu, ir kaip jis
tai padāre, tai tās senūks sāke jām: Kād tū manē atsimīsi,
tai tū ī greicāsī ārkļi pavīrsi. Paskūi tās ārkļys pasiverte
ī erēlī ir lēpe sziēm sūnuī, kād jis nū jo keliēs plūnkšnas
iszšipēsztu, ir sāke: Kād tū manē pasimīslysi, tai tū grei-
czaūs lēkt galēsi ūž erēlī. Paskuczās pasiverte ī lydēkā ir
lēpe jēm, kād jis keliēs žvýnes nusiplēsztu, ir sāke jēm: Kād.*

tū manē atsimīsi, tai tū greiczaūs ūz lydeką galēsi plaukt. Kaip tai viskas nusidave, tai tās senūks prapūle. Kaip rjys iszaūsza, tai ir szis sunūs pās sava tėvą parėje, tai jį tėvs tū paklase: Ogi kaip, ar pērleidai ką pēr tiltą? Jis sáke: Atėje vėns labai sėns žmogūs, tās labai pavargęs iszžiurėje, o tās manē didei mēlde, tai āsz jį rōds lēste nepērleidau, alē āsz jį nesztē pērnesziau. Kardlius tai iszgirdęs jū labiaūs ānt sava sunaūs pērpyka, kād jis nē tik ūbagus pēr tiltą pērleidž, bēt jūs dā ir pērnesz, ir todėl jēm nemenkai dāve nūgarą iszkirst ir sáke: Tū paiks buvai, paiks ir pasiliksi, isz tavės jau, kaip āsz matau, tik nēka gēra nebūs, tū visām svėtui tik ānt āpjūka, o mą bei visai mūsu giminai ānt didžós gēdas.

Bēt nūgai potām pasikėle septyniū mėtu krýge, o ir atkeliāva vėns karālius isz tolimós žėmes sū sava zalnėreis į tą žėmę, kur āns āksa tilts būva, kād sū tūm kardlium susidraūgavojęs prėsz Prūsū karāliū kariātu, bēt jis būva užmirsęs sava žiuróna, o todėl jis sava visūs greiczásius vjrus bei kāržygius suvadinęs klase jūs: Kās isz jūsu galētu mą szię nákt māna žiuróną isz namū atnėszt, tām āsz sava dukterį pēr pdcę dūczau, o po māna galvós jis ānt visós māna karalýstes galētu kardlium pastót. Bēt nei vėns isz visū tū vjru niszsrāda ir nei vėns bėgūns tai nāpsėme. Teip jēm labai besirūpinant atėje szio karāliaus jauniāsis sunūs pās jį ir jēm sáke: Ąsz girdėjau, kād tū vėną vjrá jėszkai, kūrš tāv tava žiuróną atnėsztu, o kād tai nei vėns nenór apsimt, tai āsz atėjau; kād tū mą sava dukterį pēr pdcę ir po tava galvós karalýstę dūsi, tai āsz tāv szę nákt tava žiuróną atnėsziu. Anām kardliui tās užmānyms labai patika, alē jis jēm atsilėpe: Ąsz sava pažadėjimą rōds galiū iszpildyt, ir tikrai iszpildysiu, ar būtu tāv ar kitām, alē māna žiuróną atnėszt, tai nē teip lėngva. Ąr tū žinai, māna mēls princė, kād māna gycėnims nū sziczon apė tris szimtūs mjliu atstū? Princas sáke: Tai āsz labai gerai žinau, alē āsz to toľuma nebóju, āsz tai iki rytójaus būsiu atlikęs. Teip kardlius sū tū princu tūjau visą derybą padare ir princas pasikėles ėje. Bēt jis isz pirma teip seyrūdams ėje ir teip retais žingsneis žėnge, kād visi isz jo turėje jūktis, jį pēr visą mērą paikū laikýdami, ir sáke kits kitām: Nā, tās pāts tikrāsis ledžvygā, tās pēr nákt nei pūsmylį nenuklipytūs.

Bēt jis tyczoms tōkie eisenā ēje o ir tik teip toli, kōl ūz kālņa nuēje, kūr jī nēks nemāte. Paskūi jis iszēmēs isz delmōna anā žiupsnēlī ārkliē plaukū ir pamislyje ānt anō senūko, tai jis tūjau ī labai greitā ārkliē pavirta, ir dabār pradēje žovada bēgt, kōl povisām pailsa. Tadā apsistōjēs isz-sitrāke tā žiupsnēlī plūksnu ir pavirta ī erēlī, ir dabār vėl teip greitai lēke kaip szūvis, kōl pailsa. Tai vėl apsistōjēs iszsēme tās zvīnes ir pavirta ī lydēkā, ir tadā labai smārkei plaūkdams apē vidūrnaktī iszkāka ī anō karāliaus mēstā. Cžē vėl ī žmogū pasivērtēs greitai nuēje ī karāliaus palōczū, czōn jis giliukingai rādo princēsē, kurei jis vislab papāsa-koje ir labās dēnās nū jōs tėva jei pārnēsze. Tai jī jēm sava tėva žiurōnā tūjau īdave bei sava āksa žēdā nū pirsztā nusimōvusi pusiau pērkanda ir vēnā pūsē jēm ānt paminkla ir atsiminīma padovanōje. Atstōjēs nū princēses jis gdlā ēje kaip žmogūs, bēt kaip jau jī nēks negalēje užtēmyt, tai jis vėl pasiverte ī žuvī, paskūi ī erēlī, o potām ī ārkliē ir dā pirm dēnōs namē būva. O kai dā visi mēgōje, tai jis pri to karāliaus negalēje preit, ir isz džaūgsma, kād jēm teip gerai viskas būva pasisēkē, jis pasiverte ī erēlī ir už-situpe ānt vēnōs rānkines, kurī mylēs rōda, visā szalē mēsta, o žiurōnā szalē savēs pasidēje. Rytmetī vōs beaūsztant ēje vēns gendrōliūs pasivaiksztinēt, ir pamātes erēlī ānt rānkines bētupint, jī nuszōve ir žiurōnā sāv ātsēme ir karāliui nūnēsze, ir dējos, būk jis žiurōnā būtu parnēsšēs. Karāliūs isz didže džaūgsma szī gendrōliū bagotīngai apdovanōje ir sāke jēm, kād jis jēm tikrai sava dūkerī pēr pāczē dūs. Alē nuszūtasis erēlis po pōra stundū vėl atgīje ir ī žmogū pasiverte, alē nēkam nēka nesāke, teip kād āns karāliūs pēr tikrā tēsā laiķe, kās jēm jo gendrōliaus sakījta būva. Kaip jau visas krījges pasiliōve, tai ir āns karāliūs sū sava vaiskais namō keliāva, ir jēm parkeliāvus tās jo pirmāsis rūpestis būva, sava dūkerī sū anūm gendrōliū suvēsdiēt ir todēl szlōvnā svōtbas czēsni kēle. O princēsē tā gendrōliū netīkrai pažina, kadāng pēr tēk mētu ji negalēje atsīmīt, ār tai tikrāsis ār nē. Bēt ānt tōs svōtbas, kād ir dā teip szlōvni, tik teip grāmžei ir vārgei ir trūdnei iszsiveizēje, kaip po žemē, ir kožnām isz to labai dīvai būva, alē nei vēns neži-nōje, kodēl teip būva. Teip jēms visēms ānt tōkies linksmōs czesnēs kaip ir vargtē bevārgstant, atēje ūbags ir pri

kákalie atsisėda, o kai jis ir muzikąnts būra ir sava smūiką draugė turėje, tai jis sveczū iszsımelde, kád jėm pavėlytu nōrs pōrą szōkiu paszpėliūt. Sveczei sava jūkūs sū jūm prōvydami, jėm pālėpe, ir kaip tās ūbags pagáva szpėliūt, tai rādos tōkie dyvinā linksmýbe bei szokims ir rykāvims pōvisą palōczū karāliaus, kád nei aūszť iszaūsza kažin kōkie szlovinga dēnā ir visas āns nuliudims ir gramzūmas prapūle. Dabār visi sveczei pilnī džaūgsma budamī ātnesze tām ūbagui vālgyt ir gėrt, bėť jis nei nū vėna nėme, kaip tik nū princėses. Ir kaip ji sū stiklū, sū kuriū ji jām vyna gėrt būra dāvusi, atstōje, tai ji tām stiklė ānt dūgna rāda pūse žėdą. Ji tą iszėmusi pažiūrėje ir labai nusidýcyje, kai ji iszpažina, kád tai tās pūse žėds, kurį ji kitą syk pėrkandusi tām vȳrui dāve, kūrš žiurōna būva atkelidėves. Tūjai ji sava tėvą tyloms į szālį pasivadina ir jėm apė tą dalyką papāsakoje, sakýdama: Kaip tū anāmet į septyniū mėtu krýgę buvai iszkelidėves ir sava žiurōna užmīrszės, tai āsz tām vȳrui, kūrš žiurōna būva atkelidėves, szį pūse žėdą įdaviau ānt paminkla, kadāng tū manė jėm pėr pāczę buvai pažadėjes, o dabār szis ūbags tą pūse žėdą į stiklą įdėje. Tai karālius tōkie naujėną iszgirdės, tūjai tą ūbagą ėmęs į kitą stūbą įsivede ir pradėje ji apė tą žėdą klausinėt, o sztai, nilgai trūka, tai tū visā klastā būva iszrastā. Tās ūbags sáke: Ąsz esū tās princas, kūrš tāv tava žiurōną į vėną naktį ātnesziau. O tai teip atsėje: Kaip āsz sava tėva āksa tiltą sėrgėjau, tai atėje sėns žmogūs, tą āsz pėr tiltą pėrnesziau, o ūž tai jis mą tōkį galėjimą dāve, kád āsz galėjau į árklį ir į erelį ir į lydėką pasivėrst, todėl mą gālima būva tōkie didelę kelionę į vėną nakt subėgiót; o kaip āsz dá pīrm dēnās namė buvai, tai āsz į erelį pasiverczau ir ōnt vėnās rānkenas užsitupiau, ir tās gendrōlius, kūrš dabār tava žėnts pastó, manė rādės nuszóce ir žiurōną atsėmęs tāv ātnesze, gražei pamelūdams, būk jis parnėsžės. Bėť āsz potām vėl atgijau ir į žmogų pasiverczau ir visą tą czėsą tylėjau iki szėndėn. Bėť dabār iszgirdės tava dūkterį bėvedant, kurię mą pažadėjei ir kits pėr klāstą pagáva, tai tyczóms szėn atkelievau, tik matýt norėdams, kaip eis, bei ir, jei gālima, tāv visą tą klāstą pranėszť. Dabār karālius tai viską iszgirdės, tūjai labai āsztrų iszjėszkójimą laiķe, ir nilgai trūka, tai anó gendrōliaus visā klastā o princa visā tėsā

būva iszrastà. Tai karàlius, didei supýkës dël tókies prigavima, dave gendròliu sù ketureis júczeis gývą suplëszyt, o princas į jo vėtą žėntu ir po kardliaus galvos tos žėmes karaliūm pastòje.

Apė pavàrgusį liūsininką, kùrs palaimings pastòje.

Kità sýk vėnàm kėmė pàs vėną būrą prisilaitė liūsininks, tàs būva teip pavàrgęs, kàd jis nėka neturėje; jis būva sù paczė ir vaikais porisàm nudriskęs ir konė badū nùmire, jis pėlną ir nėkur negalėje gát. Teip jis nežinòje kà daryt ir pasimùslyje bile dėn, nėkam nėka nesákęs, iszett o pakeliui àr prapùlt àr kùr pėlną ràst. Teip jėm iszėjus ir jau gėrą gálą nukakus, sutiko jis sėną žmògą, tàs jį klàse: Kùr eini? Jis sake: Àk àsž nei pàts nežinau, kùr àsž einu, tik teip einu isz didelie dpmauda į svėtą, kadàng namė būt negaliu; nės esu labai pavàrgęs, benė rasiu kùr dárba, o jei nė, tai turiu prapùlt. Tàs senutis sàke jėm: Eiksz sù manim draugė, àsž tavė nù tos bėdós iszgėlbėsiu; ir jis jį įsivede į girė ir ànt szańnei àkszta kálna, o ànt to kálna būta stalėlis. Tai senutis sàke jėm: Sztai, tą stalėlį àsž táv doranòju; kàd tù sakysi: Stalėl, dėngkis! tai ànt jo bus visòkiu vėlgiu, kòkiu tù tik norėsi; tą dabàr parsineszk namó, tai busi isz visų vargų, bėt pàreidams nėkur nepasilik nakvót. Dabàr liūsininks pilns didžasiu džiaugsmu sù tų stalelių keliavo. Bėt jėm dá toli nù namėliu ėsant, pradėje tēmt, ir jis bijòjos naktý sù tókies dócana eit, todėl jis iėje į vėną kàrczemą ir czė apsigulėje. Kai kàrczninks sù savaiseis vakarėnė vėlge, tai ir szis kampùty sàva stalėlį pasistatęs sàke: Stalėl, dėngkis! Ir tųjau ànt stalėlie būva visòkiu skaniu vėlgiu ir gėrimu ir tàs vargūzis galėje, kaip kòks àkszts pòns, prisivėlgyt ir atsigért. Kàrczninks tai vėslab ir mätte ir jis to stalėlie labai panùda. Kai taigi àns žmogėlis naktý užmiga, tai kàrczninks tą stalėlį apmainė. Liūsininks, kai dabàr tą stalėlį parsinesze ir pàczei pasàke, kàd tàs stalėlis jùs visus isz visós bėdós iszgėlbėses, tai rados linksmýbe ir szokinėjims tarp vaikų ir jė nėkaip negalėje suldkit, kàd tėvs czė sàva dýviną pagàlbą sù tų stalelių padarys. Dabàr tėvs stalėlį gražei pastatęs sàke: Stalėl, dėngkis! Bėt ànt stalėlie nei jòkie stàltėse, nei jòks kàsnėlis

dūnas, nei mėsos ir nei szejp ko neatsirūda. Jis mīsljje, tai benē vētā kaltā, ir todēl ī kitā dūktā pastāte, o kaip czē nēka nemāczyje, vėl ī kitā; alē jis galēje jī statīt, kūr norēje, tai nēka nemāczyje, stalēlis pasilika tūszczes.

Dabār tās liūsininks pasikēļs vėl iszēje, ir jēm vėl gērā gālā ējus, sutiko jī vėl tās senūtis ir klāse jī: Kūr eini? Ans vėl sāke: Nežinaū nei kūr eit, nei kūr dētis. Senūtis sāke: Eiksz draugē; ir jī vėl īsivede ī girē ir ant kālņa. Czōn būva avinēlis, tā senūtis vėl liūsininkui dovanōje ir sāke: Kād tū sakysi: Āvinēl, pūrtykis! tai pradēs nū jo pinigai birt; dabār imk ir nēszkis namō, alē nēkur nepasilik nakrinōt, bēt eik kaip galē greitai namō. Bēt jēm einant ir dā toli nū sava namū ēsant, sutēma ir jis turēje ī tā pāczē kārczemā eit pērgulēt. Vakarēnei jis nēka neturēje, bēt jis avinēlī pasistātēs sāke: Āvinēl, pūrtykis! Tai pradēje pinigai vis skambēdamū nū jo zemī birt; tūs jis susirinka, ir tū dāve sāv vakarēnē pasitaisīj. Tām szinkoriui tās avinēlis vėl labai ī szirdī būva, ir kaip liūsininks užmiga, tai jis vėl tā avinēlī apmainē. Namō parējēs vėl pasigīyre, kād tās avinēlis visā bēdā pravārījēs; patī tai negalēje iszmanģti ir todēl jis tū avinēlī pasistātēs sāke: Āvinēl, pūrtykis! Avinēlis bēt tai nīszmāne, kās tai, ir nesipūrte. Tai liūsininks jī nutvērēs pūrte, kēk tik galēje, bēt nenubira nei vēns grāszis. Tai jis ēmēs jī papiōve ir nōrs pōrā sīj prisivālge.

Paskūi liūsininks trēcē kart iszēje ir vėl trōpyje tā senūtī; tās jī vėl paklausinējēs nusivede ant anō kālņa ir dovanōje jēm žakā, o tām žakē būva pajēgūs knīpelis. Tās senūtis sāke jēm: Kād tū sakysi: Knīpel, eiksz laūkā! tai jis isz žaka iszszōks ir tōl mīsz, kōl tū sakysi: Knīpel, ī žakā! O szī kart galē paprastō kārczemō vėl pērnaktvot. Liūsininks taigi vėl sū tū dovanōtu žakū atēje ī tā kārczemā, kūr anūdu kārts būva nakvinōjēs. Kaip vakarēnes czēsas prēje, szis varģūzis mīsljje, kād tās žaks jēm kā ant vakarēnes dūšēs, ir todēl sāke: Knīpel, isz žaka! Tūjaūs tās knīpelis isz žaka iszszōka, ir dabār, ar nematei, tā szinkoriū bei tā szinkarkā būbyt, kād jūdu nīzmāne, kūr dētis ir kūr bēgt. Tai szinkorius pradēje liūsininkā mēlst, kād jis tik jūdu gēlbētu, jau atdūšēs stalēlī ir avinēlī. Dabār liūsininks pirmā tik suprāta, kād szinkorius sū sava paczē jī prigārcuse, ir todēl

jis jūau teip sukalatót dāve, kād jūdu vōs paeit galēje; o kaip jau jis mīslīje, kād ganā, tai sāke: Knīpel, ī žākā! Tū knīpelis paliōve mūsēs ir ī žākā īszōka. Szīnkorius dabār greitai atnesze tā stalēlī ir avinēlī ir sāke: Sztai, mēldžems, atsīnk sāva stalēlī ir avinēlī ir tik daugiaūs jau teip mūs nemūsēdīk. Liūsinīks ir pasižadēje teip daugiaūs nedarjīt, jei jē jēm nē vėl kōkiē szelmjstā padarjīs. Dabār jis ir tūjau sāke: Stālel, dēngkis! Tai tū būva visōkiu vālgiu ir gērimu ant jo; ir paskūi: Āvinēl, pūrtykis! Tai avinēlis pūrtes ir tū pagāva pinigai birt. Dabār jis mātē, kād tai tikrai tās pāts stalēlis ir tās pāts avinēlis, kūr āns senūtis ant kālna jēm būva dāvēs; ir teip to karczemō gražēi pērnakvojēs līnksmas namō kelidva. Namō parējēs sāke jis pāczei: Nā, mōtyn, dabār tik sīkī visā giliūkī radaū; dabār džauģkitēs, jau visū bēdū glōda. Patī, matjūdama vėl stalēlī ir avinēlī, pradēje baisei ant sāva vjra bārtis ir jī dārkyt. Tū avinaūsi, kōks tū tik mīnksztprōtis ir bē jōkie rāzuma žmogūs esi; kād nōrs kōkī grāszī ant drūskas užpēlņēs parnēsztai, tai tik kās būtu, nekaip tā stalēlī. Vjrs jei ant to nēka netsāke, vis tik klaūse; alē kaip jau jī pēr daūģ ant jo plēsžēt pagāva, tai jis tik czūpt tā žākā: knīpel, isz žākā! Ir tū knīpelis isz žākā ir dabār, drūfki, pāczē būbyt; āk tā pagāva dairjītis ir szokinēt o potām ir szaukt, alē tai nēka nemāczyje, tās knīpelis jei sūdave, kād jos vis plaūczei skambēje. O kaip jau vjrs numāne, kād ganā, tai sāke: Knīpel, ī žākā! Tai tūjau knīpelis paliōve mūsēs ir smūkszt ī žākā. Dabār patī rēkdama ir dejūdama atēje pās sāva vjra ir mēlde, kād jis tik bēnt daugiaūs tōkī mūsī ant jos nužlēs-tu, jau jī teip daugiaūs nedarjīs. Paskūi ēme vjrs stalēlī ir pasistātēs jī vidūrasly sāke: Stālel, dēngkis! Tūjau ant jo stovēje visōkiu vālgiu ir gērimu, gražū žiurēt ir skanū vālgyt, ir tūjau turēje atēt patī ir visi vaikai ir prisivālgyt ir atsigert, kēk tik kōžnas norēje: Po vālgie atsīvede jis avinēlī ir sāke: Āvinēl, pūrtykis! Tai jis pagāva pūrtytis ir pinigai nū jo vis birte bira. Isz to czēsa tās varģūžis liūsinīks pastōje labai bagōts žmogūs, o dēl to knīpelis jis ir labai pagirts būva; nēs kād kūr kōkie neteisjbe nusidū-dava, tai jī atvadīdina ir jis tū sū sāva knīpeliu gražīdsiē teisjbe padarjīdava. Galīdsei jis labai kasztaūnā dvārā nusipirka, kuriem jis rāsī dā szēndēn begyvēn, jei nenūmire.

Apē laumēs.

Seniāusiose gadīniose būdaro ir laumiū, o senējē Lētūvininkai laikē jēs pēr negerās drasēs, kuriās pustosē rētosē kaip prakēiktos turējo laikītis, o vis mōteriszkame paridale pasirōdydaro. Jos galēdarusios labai dirbt, kaip antai: vērpt, āust o ir lauiko dārbus, bēt jos negalēdarusios nei vēnā dārba pradēt nei pabaigt. Piktā arbā iszkādā jos žmonēms nelabai padarýdaro, bēt tánkei géro; didžāusie iszkadā, kuriē jos prōtydaro, būrusi tā: jos naujei užgimusius kūdikius parōgdaro ir apmainýdaro. Tókē laumiū apmaiņyti kūdikei turēdaro bais dīdeles gālvas, kuriēs jē nēkadōs nulaikýti negalējo, o kād ir dēszimt mētu ir dār senesnī pastōdaro, bēt daugiauš kaip dýlika mētu tókē kūdikei nesukākdavē.

Teip kārtā vēnā gaspadīnē ir tókī nū laumēs āpkeistā kūdikī auginusi, ir jau būres becéik dýlika mētu sēns, bēt porisām bē jōkios nūjēgos, teip kād jē turējo vis nesziōt ir valgydīt. Tai gādýjosi sýkī, kād vasarōs czēsē atējo sēns ubagēlis, tām tā gaspadīnē pasigūdē sāvo bēdā dēl kūdikio; tās ubags jē pamokino, kād ji imtu visztkiauszi, tā grazei izlēistu, o ī tā kēvalā vandēns īpiltu ir teip pritaisýtu, kād ji jē kaip kōkī katilatī galētu pakabīt, tadā ji tūrinti tā kūdikī ī kūknē draugē imti, ugnēlē susikūrti, o teip trusūti, būk alaūs norētu daryti; tai tās kūdikis, toktaī matýdams, prasznēksēs, alē potām ir mīrsēs. Tā gaspadīnē tai vislab padārē. O sztaī, jei kūknio betrūsient, sākē tās kūdikis: Mōtyn, kā tū czē darai? Mōtyna sākē: Māno vaiks, āsz darā alaūs. Tās vaiks ānt to atsīlēpē: Dēcē susimīlk, āsz jau teip sēns esū; āsz jau ānt svēto buvaū pīrm Kāmszczu giratē būvo sodīta, kuriō didelē mēdzei užāugo, o dabār jau vėl nupūstyta, bēt dār tōkiu dývu nemaczaū. Tēk pasāķēs daugiauš nekalbējo; potām tūjaūs apsīrgo ir nūmirē.

Vēns labai dývīns nusidāvīms apē apmainymā kūdikio, kursai Būdvczczu parapījo nekuriēm kēmē nusidāvēs, ir kurē dār daug senīju žīno papāsakot, szītoks grā. Vēnā gaspadīnē pagimdē kūdikī. Antrā dēnā gaspadōrius izsvaziāvo prēsž vākarā ī mēstā, jeib kriksztýnoms kās reīk īsipīrktu; o bērnas gulējo butē. Bēt Lētūvininkai turējo kitā sýk la-

hai didelius butūs, kaip tai ir dabar dar senosė trobosė rāndasi. Dabar vakarė vėlai, visėms atgūlus ir jau szańnei į naktį ėsant, ir atėjo dvi laumės; pėr kūr ir kaip jėdvi į būta įėjo, tai bėrnas nežinėjo, jis tik išgirdo jėdvi besipāsakojent, nės jis dar nebūvo tikrai užmīgęs, bėt tik prisnūdęs. Tūjaūs jėdvi į kūknę įėjo ir cžė žiburį užsidėgė, ir dabar pamažti į stūbą įėjo, o nilgai trūko, tai jėdvi tą naujėi užgimusį kūdikį gaspadinės išsineszė. Tadą jį išvystė ir į sđvo vystyklus išivystė, bėt į kūdikio vystyklus jėdvi įvystė pėczszlūtė. Kaip tai vėskas atlikta būvo, tai jėdvi nēkaip nesūtare, katrā tą pėczszlūtę pās gaspadinę inēs ir į kūdikio vėtą prė jos padēs. Teip jėdvi ilgą vālandą kivirczyjos: Nėszk tū, nėszk tū; bėt kaip jau sutarti negalėjo, tai ėmusios abidvi nēsė. Tām tārpe bėrnas išszókęs iš lōvos, greitai sđvo gaspadinės kūdikį, kurį laumėdvi būvo kūknio gūlintį palikusias, pās savę į lōvą išidėjo. Laumėdvi iš stubós į kūknę sugrįžusios ir kūdikio nerādusios nemėnk apsirustđvo, ir pagavo ant kits kitós bārtis: Tū kaltā; nē, tū kaltā. Ar āsz nesakiau: Nėszk tū, āsz sziczon pasiliksiu ir vektūsiu, jūk sakiau, kād parōgs. Teip jėmdvėm besipūstyjent ir besibarrant, tik kakarykū, gaidys ir pragydo ir jėdvi, tik drykt, drykt, pro duris ir išzdulkėjo. Dabar bėrnas ėmęs kūdikį išineszė į stūbą. Stubó rōds žiburėlis dēgė, alė szesziāuninkė teip drutai mėgōjo, kād bėrnas jė negalėjo išzbūdit, bėt turėjo jė nusitvėręs pūrtit, o ir tai ilgai trūko, kól jis jė išbūdino; pabūdusi ji sākė: Āk, kād tū sveiks būtai, kād tū manę pabūdina, āsz tókį bāisų sāpną sapnavai, lyg kād mán kōks klūcius ant krutinės būvo uždėts, kād āsz vos atsidvėst galėjau. Dabar bėrnas jei pagđvo visą tą nusidvėmą papāsakot; bėt ji tai nenorėjo vėryt, kól ji pasimátė, kād dū kūdikiu turėjo, vėns rōds kaip jōs pagimdytas, alė kits tōks dýrvins išveizdėjo, tai būvo tās nū pėczszlūtės. Ant rytōjaus bėrnas nuėjo pās kūnigą ir tām papāsakojo tą dýviną nusidvėmą, o ir norėjo kūnigo pasiklāust, kā reiktu darýt. Kūnigs bėrnui tókį pamókslą dāvė, sakýdams: Kād tū tai tikrai žinai ir gali ant to prisėkt, tai tū parėjės ėmk tą bóstrą, pasidėk jį ant slėnksczo ir nukĩrsk jam gālvą su kirviū, nės tās bóstras netūr sulāukt dvideszimt kėturis stūndus, potām jau jis įgdun tikrą gývastį. Bėrnas parėjės vėns toktai tik nenorėjo darýt, bėt lāukė, kól gaspadōrius iš mė-

sto parcažiavo; bėrnas ir jám riską papásakojo, o tai jūdus bė jókio užtrukimo ėmė pagal kunigo palėpimą tą hóstrą žudyt. O kaip jám gálta nukirto, tai radosi jemė dár visi szaudū stegerėi, alė isz tú, lýg kaip isz kókiu gýslu, kraújes tekėjo. Todėl senėjė Lėtūrininkai mĩslyjo, kád tókė didgálvei nū laumiū ėsq apkeistì (bėt dabár jau tókiu nėrà ár tik didei retai rándas) o todėl ir pirm krikszto eis žiburýs turėjo dėgti, kaip tai prė daug Lėtūrininku dár ir dabár laikoma.

Kits nusidávims. Vėns bėrnas sáv rėns kamáro gulėjo, o jį eis kás nákt ateidavo laumė slogít ilgą czėsq, teip kád tās žmogus jau porisám pasibaigęs būvo; jis eislab bándė, alė nėks nemaczýjo, ikì jį rėns žmogus pamokino, kaip jis tą laumė galėtu sugdūt. Būtent jis tūrĩs nueit į girė, o tankumýnė stóvintį aužulátį pasikĩrst ir isz to pasidarýt sztűpselį ant virszúnėslink smailýn nudróżta, o sū tũm jis tūr tą skýlę užkált, pėr kurię laumė į jo kamára įlend; prėgtám jis tūrĩs dūt isz trijų devyniū stukėliu geležės kúgį pasidarýt, o į tą kúgį lėpinį kótą įsidėt, sū tũm kúgiu jis tūr aną sztűpselį įmũszt. Kaip jis tai eislab gátarą turėjo, tai jis vėną nákt uždabójo, ir kaip vėik jis pajuto laumė įlindus, tai jis tūjaus isz lóvos paszókės užkalė tą skýlę o paskui vėl atsigulė. Pėr náktį jis szeip nėko nepajuto, kaip tiktai vėnám kampė, lýg kaip kád katė į sėną brėžie; alė kaip iszaúszo, tai jis rádo labai grázie jũmprova, bėt būvo labai nuliūdusi. Tą jũmprova jis nė po ilgo ir pàrcedė, o jėmdvėm ir tikrai gerai sėkės, nės ji greitai ir grazei dirbt mokėjo, tik pradėt bei pabaigt negalėjo. O jūdu ir susiláukė dū kúdikius, alė ji eis didei smutná būvo dėl to sztűpselio, ir ji jį todėl užstauĩ mėlsdavo, kád jis tą sztűpselį atkĩsztu, tai ji potám kózną dárba pradėt ir pabaigt galėsentì. Po keliu mėtu jis ir atkĩszo tą skýlę, ir sztai, sū pirma nakczė jo patì ir prapúlė ir daugiaus nesugrįžo; alė kás czetvėrgo vákara ji atnėszdavo tėmdvėm kúdikieĩms po báltus marszkĩnáczus, konė czėla mėta ilgai, bėt jė pácze nei vėns nemátė.

Vėl vėnūsė namūsė abū tėvai mĩrė ir paliko vėną dukterátę apė keturióluka mėtu. Tū mergáitė labai vėrkė ir nėks jė negalėjo nurámdyt. Tai atėjo pàs jė dri laumės ir sáke jei: Ak, mėls kúdiki, nevėrk taip labai dėl sávo tėtėlio bei mamėlės, mūdri tavė visũkũm aprũpĩsiva, tū nėkad nėko

nepristóksi, táv nereiks nei vèrpt, nei dust. Tókeis gražeis žodėleis mergaitė kėk tėk rámdėsi, ir nė po ilgo, tai ji rádo sávo klėtėlė pórá száunų ritiniu gražios dróbės, bėt jū ilgý, jū daugý ėjo ritinei, nė tik dróbės, bėt ir visókiu brangių marginių. Alė tėdvi laúmės jei būvo įsákusios, kád ji nėkadós nėko netūr mastūt, o kád ir kás žin kėk turėtu. Bėt kártą po ilgo czėso, jau nįmanýdama, kūr sávo lóbį dėt, norėjo mástą ėmusi pėrmastūt o ánt tūrgaus vaziūt ir pardūt; alė kaip ji tik pamatávo, tai tá sėkanczė náktį būvo viskas szalin ir daugiaús ji nėkadós nėko negávo.

Vėl vėnà gaspadinė, naszlė budamà, piūtės czėsė nėkaip negalėjo sávo lauką nuvalýti ir labai dėltó dejávo; tai atėjo vėnà laumė pás jė ir sákė: Jei tú mán dūsi sykį laszinių priválgyt, tai ász táv visą távo vasaróji sù dėnà nuvalýsiu. Gaspadinė mįslyjo: Tai jūk ganà menkai; ir pažadėjo. Ánt rytójaus būvo visi javai skúnio; tai gaspadinė sztrószijos laszinių száuną taurėlių prispirgít, ir laumė vėik atėjusi pradėjo tūs spirgus válgyt. Alė tūjaús būvo iszválgyti ir gaspadinė turėjo žalių laszinių atnėszť, bėt kėk ji tik atnėszė, tėk anà vis suėdė. Jau dabár tik mážą szmotėlį nū paskutínios páltės teturėdama, pradėjo sù tūm laimei pėr būrną mūszt. Laumė besiczaupýdama sákė: Brýzge, brázge, tai tik mūsza, tik skálbie pėr zubūs; nà palduk, tú kandlios galė, ász táv padirbsiu už tatai: kaip távo vasarójis ánt lauko gulėjo, teip jis ir vėl tūr gulėt. Teipo ir nusidavė. Laumė í trūmpą czėsą vėl viską isz skúnės ánt lauko nūneszė ir teip vėl pàpleikė, kaip būvo, bėt laszinius ji neatgádyjo, tē pasiliko saválgyti.

Kità gaspadinė, labai darbininkė budamà, mážą turėjo, ir nenorėdama dėną susigaiszť, vakarė vėlai pabulėlius ėjo ánt ėžero lėpto iszsiskálbt; o tai trópyjosi sykį ir czetvėrgo vákara. Kitą czetvėrgo vákara ánt to lėpto po sáulės nusileidimo pradėjo laúmės skálbt, kád baúgu būvo klausýt; o tai dabár nusidavė kóžną czetvėrgvakarį. Tú namų žmónės nemėnką ápmaudą ir rūpestį isz to turėjo. Po ilgo czėso vėns sėns žmogūs jūs pamokino, kád jė imtu plauszų ir nusivýtu botágą, alė atžagarei tūr výti; sù tūm botagū vėns tūr nueit pás tú lėptą, o kaip vėik vėl skálbient iszgirs, tai vis ánt lėpto tūr kirst, kád ir nėko nebūs matýt. Teip tē žmónės padaré. Tà gaspadinė turėjo brólių, Jakamū vardū,

tās būvo zalnērius būvēs, ir būvo drāsūs. *Kaip jau sēkan-
tījī cztvērgvakarī iszgirdo beskālbient, tai Jākams plauszū
botāgā ēmeš nuējo prē lēpto balsei szmagót; jis rōds nēko
nemdtē, alē ānt lēpto rādo tris kūltuves, tās jis ēmeš par-
sineszē namó. Tā vdkarā būvo tykā, kitā cztvērgvakarī ir
nēko; alē kaip jau Jākams sāvo kamāro atsīgulē, tai prē jo
kamāros langēlio vis szaukē: Jākamēl, atdūk mūsu kultuvē-
lēs! O teip ilgā vālandā. Āntrā cztvērgvakarī vėl teipiaū.
Trēczejī vėl: Jākamēl, atdūk mūsu kultuvēlēs, jau daugiaūs
neskālbsim, mēldžem tavē labai, tik atdūk, szeip mums labai
piktai eis, atdūk, brólel, szeip mēs būsīm žudýtos. Tai Jā-
kams pasigailējēs nūneszē tās tris kūltuves ānt lēpto, ir tūjaūs
laumēs jēs ātsēmē ir nū to czēso jós daugiaūs nēskālbē.*

*Vėl kitā gaspadinē turējo mážā kūdikī, o būvo rugpiū-
tis. Po pūsryczu ji ēmusi atsikaitino vandēns ir tā kūdikī
nūpērē; potām gražei suvýsczusi ir pažindžusi paguldē, ir
kūdikis užmigo. Paskūi ji sāvo tālkai prēszpēczus pritaisē
ir kaczeig netoli klūngalio kírto, tai ji pati ir nūneszē,
bemislýdama, kūdikis teip ilgai mēgós, kól ji sugrýsz. Alē
kóks jei iszgāstis. Jei stubós duris beatsiverient, tik szlumszt,
laumē pro duris. Tā laumē būvo kūr nōrs kokiēm užkampy
stovējusi ir mączusi, kaip mótyna kūdikī pērē, o mótynai
iszėjus ji ir teipiaū norējo darýt, alē ji vāndenī iki vėrdant
atkaitino ir kūdikī ī tā vėrdanti vāndenī idējo. Kūdikis
visas nuplīko ir turējo bēdningai nūmirti, ir teip atlīkusī
jī mótyna gēldo begūlintī rādo.*

*Vėl nekuri gaspadinē užsitaīsē darbū czēsē kāpā plo-
nós dróbēs dust, alē vos galējo pradēt; dēl daūg laūko darbū
negalējo prieit dust ir nemenkai pūstyjos, kād noprósnai už-
sitaisiusi, ir labai tánkei sakýdavo: Māno dróbē gāus laū-
mēs iszāust. Nekurió dēnó ir atējo vėnā laumē ir sākē tai
gaspadinēi: Tū sāvo dróbē vis siūlai laumēms āust; dabār
āsz atējaū, āsz tāv tāvo dróbē iki baigient iszāusiu. Alē jei
tū, iki āsz iszāusiu, māno vārdā atmīsi ir manē gražei pa-
mylēsi, tai tā dróbē tāv tēks, o jei nē, tai būs māno. Tai
gaspadinēi nemáž pradējo rupēt; alē ji tik tūjaūs īsimaīsžē
pyragūs ir kēpē ir trusāvo, kaip tik galējo, kād laumē pa-
vytótū. Teip gaspadinēi vis szén ir tén bebėgiójent, laumē
vis pasigirdamā audē ir sākē: Tai tik audž, tik dūzgie Bi-
gūtē. Gaspadinē tai ir īsiklausē. Kaip jau iki baigient*

laumė būvo dudusi, tai ji iš stakliu išsilipusi sākė: Nà, gāspadin, dabār sakýk, kaip āsz vardū. Gāspadinė atsilėpė: Tai tik išdudė, tik išduzgė Bigūtė. Laumė tai girdėdama nei mýlystos nei nėko nenorėjo, bēt didei supýkusi ir vis spiāudydama iszbėgo.

Senėji mīslýjo, kād laumės vis daugidusei czetvėrgvakareis tarp žmoniū bastýdavos; szitas vākars tai būvo laumiū vākars, ir todėl nėkur neturėjo būt vėrpiema. Jei kūr czetvėrgo vākara mōters būvo vėrpusios, tai, atgūlus, laumės ānt tū pacziū vīndu ėmė vėrpt ikì gaidžiū o vėrpalus imdavusios vis draugė. Todėl szitas vākars tarp Lėtūvininku ikì szei dēnai yrā szvēnts vākars, bēt ýpaczei netūr būt vėrpiema. Teipiaū neturėjo tā vākara būt skālbiema po sādulės nusileidimo, ir nei szeip kókė darbai neturėjo būt dirbamì, kuriūs laumės dirbdavo, jeib nē savė pasiszėlptu o žmonėms iszkādą padarytu.

Apė Kākszbali.

Labai senosė gadýnėse stovėjusi szaunà girė ānt tos vėtos, kūr dabār Kākszbalis gūl; o tó girio ýpaczei beržiū beī vīksznu stovėjo. Bēt sýkì didelė vėtra pakilo ir tā visą girę iszláužė, o kadāngi tūczės žmoniū menkai Lėtuvo tebūvo, o giriu apstingai, tai tē mēdžei pasiliko czejaū gulėt ir ānt jū pagdvo sámanos dugti, teip szitu balà atsirādusi, o ir dār dabār daūg szėksztu to bālo rāndasi.

Bēt ir būvo anó girio daūg ežerū, mažesniū ir didesniū, í kuriūs vėtra teipiaū daūg mēdžu sūvertė, ir tūsė ežerūsė pagdvo sámanos pirmidusei āugt o potām iš czė vis tolýn nūrėtė. Pēr ilgus czėsūs tós sámanos ānt kits kitū āugo, ir sziteipo tā balà tókiūse daiktūsė, kūr kitą sýk lėnkės būvo, dabār apė dėsizmt ikì penkiólíka pėdū ir dār daugiaūs gili. Alė dār ir dabār rāndasi atvirì ežerai, bedugneis vadínami, viduryjė bālos; tē ežerai kitą sýk būvo daūg didesni, bēt dabār jau iš visū szaliū sámanos toli įrėtusios jūs sumadžino. Tūs bedugniūs sėntėvei yrā tánkei iszmatdė sū ilgóms kártimis arba sū ilgóms virvėms ākmenis prisirāszė, alė negalėjo dūgno rāst. Vėną sýk, teip pásako keli dār gyvi tebėsą úkininkai Kaksziū kēmo, jė vėną nedėldėnė ėmė konė visū gāspadoriu vadžės, tās sumazgiójo o svarbóką ākmenį įriszo, o potām žemýn lėido. Alė kaip jau mažnė

visās vadžēs īlēido, tai sū sýk tám, kúrs laikē, tik trūkt, vadžēs isz rānku ir isztrāukē ir jos tám bedūgny pradingo, teip kād jē bē vadžū namó turējo eit. Bēt antrā rýjtā kóznas sávo vadžēs, gražei czystās, rádo sávo pastāldszaly bēkabant. Tai būvo nemāž dývu, ir nei vēns nežinójo, kaip tai nusīdavē.

Bēt szítam Kákszbaly teipiaú isz senú gadýniu rāndasi velnenkā, kurī vēnām bedūgny ānt geležinēs krāsēs sēd. O vēnā sýk jī szēpī isz debesēs, kursai pēr bālā trāukē, nuplēszusi ir dabār tamē gyrēnantī. To szēpēs māsto vīrszūnē kýszojusi laukē, ir senējē tā galējo matýt; bēt dabār tēs tā vīrszūne, arbā ānt tós vīrszūnēs, atsīrdāusi mažā salūtē isz sámanu. Tā velnenkā labai tánkei iszkildavusi ānt vīrszaus, ir anē sēntēvei jē gerai galējo matýt. Vēnā sýk senējē, parsigabēnē czērknynigininkā, norējo, kād jis jē isz tós bālos iszvarýtu. Kaip jis pās jē nuējo ir jei tai pasakē, kād jis jē norīs isz czē iszvarýti, tai jī jām atsákiusi: jei jī turētu isz tós bālos, kūr jī teip ilgai ponavójusi, iszeiti, tai jī sávo ponýstē iszplátýtu ānt visū Isrós pēvu, iki Kraupiszeko tilto, o prē Laugaliū po tūm tiltu sávo krāsē pastatýtu ir czē sávo tikrā gyvénimā laikýtu. Czērknynigininks tai isz jos girdējēs dāvē jei pakájū; nēs geriaús, kād jī pustó bálo pasiliktu, nekaip ānt gražiū lankū ponavótu, o ýpaczei po tókiu tiltu, kūr daūg žmoniū dār ir szēndēn tūr keliāuti. Prēgtām jī sákiusi jām, kād jī iszkeliaúdama isz tós bālos atkásztu tā skýlē, kurī sū dīdele árklīo gálva užkiszta ēsanti ir pēr kuriē visas tós bālos vandū ir visi bedūgnei isztekēt gálī, o tai tē visi kēmai, kuriūs tā srovē trópysenti, turēsē nuskēsti. Kaip czērknynigininks tai vislab senēmsēms prāneszē, tai jē labai nusigāndo ir daugiaús jē neužkabīmo, o todēl jī dār ir szēndēn vēnām bedūgny besēd, bēt pamatýt jau dabār nei vēns negāun; alē kād jī tā sávo geležinē krāsē būs susēdējusi, tai būsenti sudnā dēnā. O būvē szīto bálo teipiaú ir daūg velniūkszczu, kurē tós velnēnkos vaikai būvē; tē senamē czēsē ateīdavē sū kitais jaunais klāpais í Kaksziū kārczemā ānt jaunīmo, ir szókdavē sū mergóms, kaip ir kitī, ir vis būdavē žaleis rubais apsīrēdē. Bēt iszpažint jūs galēdavē ānt tó, kād ānt sopāgu užmīdavo, nēs jū sopāgai vis būdavē tuszti; alē kaip vėik jūs suprāsdavē, tai ir prapūldavē. Szītē velniūkszczei yrā daūg žmoniū, kurē pēr bālā arbā pabaleis

kelidavo, nudobę. Yrą pāsakojema, kād daug sýk rádę negyvus žmōnes ir bālo ir pabalý, baisingai sugndābytus, lýg kaip sukāndžotus, teip kād vis mēsā nū kāulu būvo nuplėsztā, pręgtām jū drebužiūs visur sđamanoms prikimsztus, ir teip tōks žmogūs bēdningai ir iszgāstingai turėjo pasibaigti. Kārtais tē velniūkszczei ateidavę pās pēmenis arbā pās ekētojus ānt laūko, ir praszydavę drklį, būk tėvs to vaiko arbā mergdītės jām vėlyjės, ir dėdavęsi kaip kókė labai pažįstami; jei drklį anė sugdvę pažabódavo ir jēms kokiām dūdavo, tai jē užsisėdę nujódavę ir ganā, arbā ār iki í bālā ijódavę ir árklį nuskandýdavę, arbā ār pasijódę palėisdavę, o tai árklýs ār tą pāczę ār kitą dėnā parbėgdavęs. Alė potām jau iszkýtrę visi ir nedūdavę. Vėnā kārta ir pēr Kaksziū kēmā pērjojės ėgėriu kaprólius ānt puikāus jūdzo, o keli výrai stógā dēngē, kūr jis pēr dvārā pērjojo, tē jí pamdtę dývyjos, kūr tās czē atjójės; alė jis neapsistójo, pēr tą dvārā tēsióg í bālā, o pēr bālā vėl vis tēsióg pēr visūs bedugniūs, ir teip toli, kaip tē výrai nū stógo tik matýt galėjo, jis jójo ir nujójo. O teip senējē pāsako, kād jē tánkēi yrā jójent mdtę skėrskryžēis pēr bālā, kūr nei vėns žmogūs jóti negdł.

Datnos.

1.

*Mėnū saulūžę vėdę,
pirma pavasarėlį.*

*Saulūžė ankstī kėlės,
mėnūžis atsiskýrė.*

*Mėnū vėns vaiksztinėjo,
auszrinę pamylėjo.*

*Perkūns didei supýkęs
jí kárdu pėrdalyjo.*

*Ko saulūžės atsiskýrei,
auszrinę pamylėjei,*

*vėns naktý vaiksztinėjei?
szirdis pilnā smutnybės.*

2.

*O vākar, vakarāty
prapūlė māno avátė.
Et, kās gėlbės jėszkóti
māno vėntūrtę avátę?*

*Iszėjau pās auszrinę;
auszrinę atsilėpė:
Āsz ankstī rýt saulėlei
turiū prakūrt ugnėlę.*

*Iszėjau pās vakarinę;
vakarinę atsilėpė:
Āsz vakarais saulėlei
turiū klót patalėlį.*

*Iszėjau pās mėnesėlį;
mėnesėlis atsilėpė:
Āsz kárdu pėrdalytas,
smūtnas māno veidėlis.*

*Iszėjau pàs saulėlę;
saulūžė atsilėpė:*

*Dainūk, sesytė,
ko nedainiūji,
ko rýmai ànt rankėliu?
rankelės užrýmotas.*

*Kūr àsž dainūsiau,
kūr linksmà būsiau?
yrà daržė iszkadà,
daržėly iszkadūžė.*

*Rútos numintos,
róžės nuskintos,
lelijos iszlaksztýtos,
rasūžė nubraukýta.*

*Ar sziaurýs pútė,
ar upė aptvino,
ar Perkúnas grióvė,
ar žaibais mūsė?*

*Jaū ir atlėkė gūlbiu pulkātis
o ir pavdrė í kàrą jóti.*

*Kitù iszjójo jaunì brolýczei,
o mūsu nērà neigì kám jóti.*

*Brolýczuijóti, bróliui nejóti,
eivà tėvėliui žirgą žabóti.*

*Eivà, sesytė, brólį lydėti,
jį lydėdamos žodį kalbėsím.*

*Vėnà sesytė brolýtį rėdė
o szì antróji carteliūs kėlė.*

*Et, brólì, brólì, kadà parjósi
po mūsų tėvo raudóna rožė?*

*Sesýt, sesytė, jaunóji mánò,
kad ji pražydės, tai àsž par-
jósiau.*

*O ir pražýdo nedėlės rýta;
nērà kai nērà muma broláczo.*

*Devýnies dēnàs jėszkósiu
o deszìmtą nei nusilėisiu.*

3.

*Nė sziaurýs pútė,
nė upė aptvino,
Perkúns negridudams
sù žaibais nēmuszė.*

*Barzdūti výrai,
výrai isz júriu,
prė krászto lėidant,
í dāržą kópant*

*rutàs numýnė,
rožės nuskýnė,
lelijės iszlaksztė,
rasūžė nubraukė.*

*O ir àsž patì
vos iszsilaikiau
po rútù paszakėlė,
po jūdu vainikėliu.*

4.

*Eivà, sesytė, brolýczo ldukti
ànt dukszto kálno, pàs úsės
tvóraq.*

*Ir nustovėjom kálnė dūbátė;
nērà kai nērà muma broláczo.*

*Ir nurýmojom úsės tvordátė;
nērà kai nērà muma broláczo.*

*Parbėg žirgātis, riszczė par-
bėga,
dukso kilpdtės szalė subūje.*

*Eivà, sesytė, žirgą gaudyti
ir į sugávus iszklausinėsím.*

*Et, žirge, žirge, brólio bė-
gúne,
o kūr tù dėjėi muma brolýtį?*

*Juma brolýtį múszynuszóvė
o manė palėido í visą svėtą.*

*Devýnies upès plauktè pér-
plaukiau
o szíé deszimtą nérte pérnė-
riau.*

*Ūi, ūi, dēvūzi, dēvūliau máno,
kàs mums padėsi brólio gedėti?*

*Iszėjo tetūzis, iszkúprino,
puczkėlę prė sóno, tén dýrino.*

*Įstėlges bėtupint pavūbino,
atldužės žvirblýtį nubildino.*

*Pārcežė brolýczei, pargirgž-
dino,
įvilko nū rógiau, įczūnczino.*

*Nūpeszė dukrýtės, nudūl-
kino,
iszkepė mamūžė, iszczĩrszkino.*

*Nusipýniau vainikėlį
vėnū nėgelkáczu;
užsidėjau ànt galvėlės,
ėjau vandenáczo.*

*Ir užkilo vėjužėlis
sziaurinis vėjátis,
ir nupútė vainikėlį
į srocės upėlę.*

*Ir atjójo trýs bernýczei,
visi trýs nevėdę;*

*Mūsu brolýczei,
plaukat kružūti,
pentinėlius nuszveiskit.*

*Kėlk, kėlk, sesýtė,
prauskis burnýtę,
dėki žalię vainikėlį.*

*Dėk vainikėlį,
sėgk burtikėlę,
vaziūk isz tėviszkėlės.*

*Saulūžė tārė nusilėisdama:
Àsz jūms padėsiu brólio gedėti.*

*Devýnis rýtus miglūžė tém-
siu,
o szí deszimtą nei netekėsiu.*

5.

*Įszkepė žvirblýtį, iszczĩr-
szkino,
įneszė sesýtės, įstýryjo.*

*Įneszė žvirblýtį, įstýryjo,
pastátė ànt stálo, parėplino.*

*Susėdo svetýczei, suróglino,
suválgė žvirblýtį, sutrąszkino.*

*Bevālgant žvirblýtį, betrā-
szkinant
iszmaukė alūko dvi pūsaczkĩ.*

6.

*„kursai búsit máno mėlás,
plauksit vainikėlio?“*

*Isz tú trijų atsirádo
szis vėns, tàs jaunàsis;
kai jis plaukdams nepriplaukė
tai jis ir nuskėndo.*

*„Nesakýkit mėlám tėvui
kād bernýtis skėndo;
bėnt sakýkit mėlám tėvui,
kād žirgýczus girdant.“*

7.

*Pamazi jókit,
balti brolelei,
pėr varinį tĩltėlį.*

*Kād ir įpūlsva,
tik neprapūlsva,
iszkád' sėno tėvėlio.*

*Sū dēv, mamūžė,
trāuk, szpilmonėli,
isz tėviszkės tėvėlio.*

*Për szilélì jójau,
szilè szèkà pióviau,
jànt júdo laivélìo
žirgýtì paszèriau.*

*Szèkùžis pavýto,
žirgùžis pailso,
tikrai nenujósìu
pàs sávo mergýtę.*

*Motynėlè mánò,
sengalcėlè mánò,*

*Kàs subatėlę
szlaviaù moczùtès kėmà,
kàs nedėlėlę
baltù svetéliu laúkiaù.*

*O ir atjójo
penkì, szeszi nevėdę;
jė mėldė, prászė
nù moczùtès dukrýtę.*

*Lėiste ródš lėisczau,
žadėte pažadėczau,
tik jús niszvėszit
mánò dukters kraitėlį.*

*„Kàd mės niszvėszim
távo dukters kraitėlį,
mės užkinkýsim
szeszis szirmùs žirgeliùs;*

*Tù aužúlėli,
tù szimtszakėli,
tù nē ilgai žaliùsi.*

*Jùk àsz dár turiù
dù raitelėliù,
žàda tavę nukirsti.*

*Jo jei nukirsi
manę žemėlė,
vasarùžė žaliùsiu.*

8.

*nežadėk, moczùtė,
nemėlám bernýczui.*

*Jei tù pažadėsi
nemėlám bernýczui,
tánkei atlankýsiu,
graúdžei pavirkdýsiu.*

*Jei tù pažadėsi
norimám bernýczui,
retai atlankýsiu,
džauğsmà táv darýsiu.*

9.

*ir uždėdýsim
žaliù szilkù strangeliùs,
tai mės iszvėszim
távo dukters kraitėlį.“*

*Nenuvažidvo
nù moczùtès dvarėlio,
ir apsistójo
szeszi szirmà žirgėlei.*

*Nenulýdýkit
margù skrynìu rasztėlį,
nenudrukúsit
bė Tilžės drukorėlio.*

*Nenuláužýkit
margù skrynìu kojelės,
nepadarysit
bė Išrùts diszėrėlio.*

10.

*Jo kà darýsit
jisz mánò szakù,
jisz mánò lėmenėlio?*

*Jisz távo szakù
rėšva vazėlį
sù jùdbėriu žirgýczu;*

*jisz lėmenėlio
jùdà laivėlį,
vandenùžy vandrùti.*

*Jo mės jiszlėidom
mūsu sesýtę
jũž jũriu, jũž mardczu.*

*Sesýtė mūsų,
jaunóji mūsų,
kadà mūs aplankýsi?*

*Brolýczei mánò,
jaunėji mánò,
asz jūs neaplankýsiu.*

*Užtvýs upėlės,
iszsisplės lapėlei,
užžėls žaliė vejėlė.*

*Sesýtė mūsų,
jaunóji mūsų,
mės tavę japlankýsim.*

*Mės pėrsitėsim
žalię szilkėlį
pėr jures, pėr mardtes.*

*Tai būs mums írklas,
tai būs mums gínklas,
tai būs mums pėrcazėlis.*

11.

*Pàs tėvėlį ágau,
valūžę turėjau,
iszsiszėriau sáv žirgėlį
grynóms avizėlėms.*

*Szėrte iszsiszėriau,
szropūt neszropavaú
siųszczau sava mergužėlę
žirgūžį szropūti.*

*Pėr aslėlę ejau,
visi graudžei vėrke,
nėks teip graudžei tik nėverke
kaip mana mergėle.*

*Àht žirgėlie sėdau,
seserėles vėrke,
nėks teip graudžei tik nėverke
kaip mana mergýte.*

*Í krygėlę jójau,
visi palydėje,
nėks teip toli nelydėje
kaip jaunà mergėle.*

*Nelydėk, mergýte,
asz táv nè brolėlis,
grížk, mergýte, atgalió
asz jáns í krygėlę.*

*Palydėk, mergýte,
ik žaliós girėles,
tėn prakukūs gegužėle,
būs ramū szirdėlei.*

*Kad asz įmanýczau,
pàts savę skandýczau,
nekaip sava mergužėlę
atgalió grąžýczau.*

*Nusieik, mergýte,
í rútu daržėlį,
nusipíkė rainikėlį
nū žaliū rutėliu.*

*Píte nusipísiu,
alė nedėvėsiu,
asz gedėsiu bernužėlie
nórs trejūs meteliūs.*

*Negedėk, mergýte,
asz táv nè brolėlis,
tėn gedės jūk gendrolėlei
ir jaunì burszėlei.*

12.

Tris kàrts gaidēlei gēdōje, O kām tū vōzei skrynužēs,
tris kàrts moczūze būdina: o kām tū rēzei drobužēs?
Ei, kēlkit, kēlkit, sunjciei Nei tū siūsi mą marszkinēlius,
 māna, nei āsz dēvēsiu tais marszki-
reiks jūms ī krygę jōti. nēleis.

Uzdēgk, moczūze, liktužēs, Krygūžē tārp brolēliu
mēs nusipraūsīm burnūžē, dūs mūms karālius mandēra,
atsisvėkšīm tėva, moczūžę ī āntrą rānką givėra,
irgī visą giminėlę. būsīm rėdyti ir iszmokīti.

Preisai stovėkit, tik nedrebėkit,
Francūzus tik pėrgalėkit;
tai mūsu žėmei ānt garbės
ir mūs kardliui ānt szlovės.

WÖRTERBUCH.

Vorbemerkung.

Die einem substantivum oder adjektivum nachgesetzte zahl bezeichnet das betonungsschema (§ 73), dem das betreffende wort folgt; weggelassen ist die zahl nur bei solchen wörtern, die bei Kurschat fehlen und deren zugehörigkeit zu einem der schemata sich nach den bei Kurschat gegebenen regeln nicht feststellen lässt, so namentlich bei fremden eigenamen und sonstigen fremdwörtern. Bei den substantiva auf *-is* ist der genitiv, bei den adjektiva in der regel auch das zugehörige adverb angegeben, auch wenn es in den lesestücken nicht vorkommt. Zusammengesetzte verba sind unter dem simplex zu suchen. Bei den unabgel. verba, die keinen sekundären infinitivstamm haben, ist die 1. sg. praes. und praet. und der infinitiv, bei den unabgel. verba mit sekundärem infinitivstamm und bei den abgel. verba die 1. sg. praes. und der infinitiv angegeben. Die betonung ist auch bei den wörtern der aus Schleicher's lesebuch und ausgabe des Donalitus entnommenen lesestücke die in der grammatik befolgte betonung Kurschat's (unterscheidung der tonqualitäten).

A.

<i>àba</i> m. vater (hebr. <i>abba</i>).	<i>abù</i> , f. <i>abi</i> beide.
<i>ābažas</i> m. 3 lager, heerlager, heer (poln. <i>oboz</i>).	<i>adatà</i> f. 3 nähnadel.
<i>abejì</i> , f. <i>ābejos</i> 3 (nur bei pl. t. gebräuchlich) beide.	<i>adynà</i> f. 2 stunde, zeitpunkt (weissr. <i>hodzina</i>).
<i>abejóju</i> , <i>abejótì</i> zweifeln.	<i>ai</i> ai, ach.
<i>Abiatāras</i> m. 2 Abjathar.	<i>-ai</i> verstärkende partikel, an pronomina und adverbia gefügt, z. b. <i>jisaĩ</i> , <i>kursaĩ</i> , <i>tiktaĩ</i> u. a.
<i>Abraōmas</i> m. 2 Abraham.	
<i>ābrozas</i> m. 4 bild (poln. <i>obraz</i>).	

áiszkus, f. -*ki* 4, adv. *áiszkiai*
laut, deutlich.

àk ach.

akarót gerade (dtsh. *akkurat*).

akis, -*ès* f. 1 auge.

àklas, f. -*là* 1, adv. *aklaĩ*
blind, töricht.

akmenynė f. 2 steiniges land.

akmeninis, f. -*nė* 2 steinern.

akmũ m. 3. stein.

Albas m. Albas.

alè aber (poln. *ale*).

alėjus m. 2 öl (poln. *olej*).

Aleksāndras m. 2 Alexander.

algà f. 1 lohn.

alyvà f. 2 olive (poln. *oliwa*).

àlkstu, *àlkau*, *àlkti* hungern.

isz-àlkstu, *isz-àlkau*, *isz-àlkti* hungrig werden.

Alpėjus m. 2 Alphäus.

alpstũ, *alpaũ*, *àlpti* schwach.
ohnmächtig werden.

ap-àlpstũ, *ap-alpaũ*, *ap-àlpti* dass.

at-àlpstũ, *at-alpaũ*, *at-àlpti*
sich von der ohnmacht er-
holen.

altōrius m. 2 altar (poln. *oltarz*).

alūczus m. 2 dem. zu *alūs*.

alūkas m. 2 dem. zu *alūs*.

alūs m. 1 hausbier.

āmen amen.

āmtsmonas (Kurschat *āmtsmo-*
nas) m. 4 amtmann (a. d. dtsh.).

āmtsrotas (Kurschat *āmtsrotas*)
m. 4 amtsrat (a. d. dtsh.).

āmžias, *āmžis* m. 4 lebenszeit,
lange zeit, ewigkeit.

āmžinas, f. -*nà* 3, adv. *āmžinaĩ*
ewig.

anāmet (aus *anā mēta*) in je-
nem jahr, damals.

anapusiaĩ, *anāpus*, prāp. m. d.
gen, jenseit.

anāszal (jetzt ungebräuchlich),
prāp. m. d. gen., jenseit.

añdai jüngst, neulich.

angà f. 1 türöffnung, öffnung,
eingang.

āngēlas m. 3 engel (russ. *angel*).

angis, -*ès* f. 1 schlange, natter.

ankstĩ frühe.

añksztas, f. -*tà* 1, adv. *ank-*
sztai eng.

añs, f. *anà* jener, jene.

añt, prāp. m. d. gen., auf, zu
(vom zweck).

antaĩ, abgek. *añt* dort, da,
sieh da.

añtras, f. -*rà* andrer, zweiter.

apaczà f. 3 unterer teil, fuss
(des berges).

apāsztalas m. 4 apostel (poln.
apostol).

apczỹstyjimas m. 4 reinigung.

āpdangalas m. 4 bekleidung.

apē, prāp. m. d. akk., um, über,
von (de).

apērà f. 2 opfer (poln. *ofiara*).

apēravóju, *apēravóti* opfern.

apgalėjimas m. 4 überwindung,
besiegung.

apylinkas f. -*ka* 4 rings her-
umliegend.

apjėkelis m. 4 blinder, verblen-
deter.

āpjúkas m. 4 spott, verspottung.

apkabà f. 3 vorhang.

aplĩnk, prāp. m. d. akk., um.

aplĩnkui, *aplĩnk* herum, umher.

- apliūdymas* m. 4 zeugnis.
apmainymas m. 4 vertauschung.
apmaudas m. 3 verdruss.
apsiczjstyjimas m. 4 reinigung.
apstingas f. -ga 4, adv. *apstingai* reichlich.
apstūmas m. 2 fülle, reichlichkeit.
apveidūs, f. -dī 1 schön von angesicht.
aĩ fragepartikel, oder, ob; *aĩ* — *aĩ* ob — oder, entweder *arbà* oder. [— oder.
arczàusias, f. -ia nächster (superl. zu *arti*).
ardaũ, *ardyti* trennen, auflösen. *su-ardaũ*, *su-ardyti* ganz zertrennen.
aĩgi (*aĩ* mit dem hervorheben -den -gi) fragepartikel, oder.
Arimatija f. 2 Arimathia.
ariũ, *ariaũ*, *arti* pflügen.
arklỹs m. 3 pferd.
arklũkas m. 2 dem. zu *arklỹs*.
arti nahe.
artymas, f. -ma 4 nahe; gew. gebräuchl. als substantivum
artymas m. 4 nächster.
artĩn in die nähe, näher.
artinu, *artinti* näher bringen, nähern; *artinũ-s*, *artinti-s* sich nähern.
pri-si-artinu, *pri-si-artinti* perfektiv zu *artinũ-s*.
asilãitis m. 4 dem. zu *ãilas*.
ãilas m. 3 esel (poln. *osioł*).
aslã f. 1 fussboden, diele.
aslẽlẽ f. 2 dem. zu *aslã*.
asz ich. [träne.
ãszara, gew. pl. t. *ãszaros*, f. 4
aszarẽlẽ f. 2 dem. zu *aszarã*.
ãsztrinu, *ãsztrinti* schärfen.
asztrũs, f. -tri 1, adv. *asztriaĩ* scharf. [rück.
atgaliũ, *atgaliũn*, *atgaliũs* zu-
atleidĩmas m. 2 vergebung.
atpeñcz im gegenteil, dagegen, vielmehr.
atpeñtai (pl. t.) m. 2 adventszeit (lat. *adventus*).
atpirkĩmas m. 2 erlösung.
ãtraszas m. 4 antwortschreiben.
atsãkymas m. 4 antwort.
atsiminĩmas m. 2 erinnerung, andenken.
atsiskĩrimas m. 4 scheidung.
atstũs, f. -ti fern; als adv. dient das ntr. *atstũ*.
atvadũtojis m. 4 befreier.
ãtviras, f. -rã 3, adv. *ãtviraĩ* offen.
atzagariaĩ verkehrt, rücklings.
dudžu, *dudžau*, *dusti* weben.
isz-dudžu, *isz-dudžau*, *isz-dusti* perfektiv zu *dudžu*.
augĩmas m. 2 wachstum, wachsen.
auginũ, *auginti* erziehen.
už-auginũ, *už-auginti*, perfektiv zu *auginũ*.
dugu, *dugau*, *dugti* wachsen.
pa-dugu, *pa-dugau*, *pa-dugti* zieml. heranwachsen.
už-dugu, *už-dugau*, *už-dugti* aufwachsen.
Augustas m. Augustus.
duksas m. 4 gold.
dukskalis m. 4 goldschmied.
duksztas, f. -tã 3, adv. *auksztaiĩ* hoch.

aüksztas m. bodenraum, boden.
aüksztýbé f. 2 höhe.
aüksztýn in die höhe, hinauf.
aūlas m. 1 stiefelschaft.
ausis, -*ēs* f. 1 ohr.
aūster indekl. *auster* (a.d.dtsch.).
auszinu, *auszinti* kühlen.
at-auszinu, *at-auszinti* wieder abkühlen.
auszrā f. 1 morgenröte, tagesanbruch.
auszrinē f. 2 morgenstern.
aūsza, *aūszo*, *aūszi* tagen.
isz-aūsza, *isz-aūszo*, *isz-aūszi* perfektiv zu *aūsza*.
aūtas m. 2 fusslappen.

dužūlas m. 3 eiche.
aužūlātis, -*czo* m. 4 dem. zu *dužūlas*.
aužūlēlis, -*lio* m. 2 dem. zu *dužūlas*.
arātē f. 4 dem. zu *aris*.
arinas m. 3 schafbock, hammel.
arinaūsis, -*io* m. 2 schafsohr.
arinēlis, -*lio* m. 2 dem. zu *arinas* lamm, in der bibel von Christus als lamm gebraucht.
avis, -*ēs* f. 1 schaf.
arizā f. 3 hafer.
arizēlē f. 2 dem. zu *arizā*.
azabtāni hebr. asabthani.
āza so dass.

B.

baczkā f. 2 fass (russ. *bočka*).
bādas m. 1 hunger.
badaū, *badýti* stechen, stossen.
isz-badaū, *isz-badýti* ausstechen, austossen, durchstechen hinausbefördern, verjagen. [*bogač*].
bagōczus m. 2 reicher (russ. *bogotá*).
bagótas, f. -*ta* 4, adv. *bagótai* reich (russ. *bogatyj*).
bagotīngas, f. -*ga* 4, adv. *bagotīngai* reich, reichlich.
bagotýstē f. 2 reichthum.
baidadā, *baidýti* scheuchen.
isz-baidadā, *isz-baidýti* hinausscheuchen.
nu-baidadā, *nu-baidýti* hinabscheuchen, verscheuchen.
baigiū, *baigiaū*, *baigti* beendigen; *baigiū-s*, *baigiaū-s*, *baigti-s* zu ende gehn.

nu-baigiū, *nū-baigiau*, *nu-baigti* beendigen.
pa-baigiū, *pā-baigiau*, *pa-baigti* beendigen; *pa-si-baigiū*, *pa-si-baigiau*, *pa-si-baigti* aufhören, zu ende gehn, sterben.
báimē f. 4 furcht.
baīs s. *baisūs*.
baisýbé f. 2 schrecklichkeit, greuel, grausen, scheusal.
baisīngas, f. -*ga* 4, adv. *baisīngai* furchtbar.
baisūs, f. -*si* 1 fürchterlich, greulich, hässlich; adv. *baisiai*, abgek. *baīs* schrecklich, ungeheuer, gar sehr, sehr. [moor.
balā f. 2 (nach Kurschat 1) torfbaldau, *baldyti* stark poltern, *at-si-baldau*, *at-si-baldyti* daherpoltern, polternd herankommen.

- bālkis*, -*kio* m. 4 balken (a. d. dtsch.).
- bašas* m. 1 stimme, laut, ton.
- bāltas*, f. -*tà* 3, adv. *baltai* weiss.
- bāltininkas* m. 4 bleicher.
- bāltinu*, *bāltinti* weiss machen, bleichen.
- isz-bāltinu*, *isz-bāltinti* perfektiv zu *bāltinu*.
- Baltramėjus* m. 2 Bartholomäus.
- bāltūju*, *bāltūti* weiss schimmern.
- balū*, *balaū*, *bālti* weiss werden, erbleichen.
- isz-balū*, *isz-balaū*, *isz-bālti* erbleichen.
- bandaū*, *bandyti* versuchen.
- Barabōszius* m. 2 Barabbas.
- barnis*, -*ēs* f. 1 zank, hader, schelten.
- barstaū*, *barstyti*, hin- und herstreuen.
- isz-barstaū*, *isz-barstyti* ausstreuen, zerstreuen.
- bārszkinu*, *bārszkinti* klappern machen.
- Bartymėjus* m. 2 Bartimäus.
- barū*, *bariaū*, *bārti* schelten, schmähen; *barū-s*, *bariaū-s*, *bārti-s* einander schelten, sich zanken.
- barzdà* f. 1 bart.
- barzdōtas*, *barzdūtas*, f. -*ta* 4, adv. *barzdōtai*, *barzdūtai* bärtig.
- bařzdskutis*, -*czo* m. 4 scheermesser, rasirmesser.
- barzdūtas* s. *barzdōtas*.
- bāsas*, f. -*sà* 1 barfuss.
- bastai-s*, *bastyti-s* sich umhertreiben.
- at-si-bastai*, *at-si-bastyti* sich umhertreibend herankommen, herbeischlendern.
- nu-si-bastai*, *nu-si-bastyti* sich umhertreibend wohin gelangen, hinabschlendern, hinschlendern.
- baū* fragepartikel, besonders bei der indirekten frage.
- baubiū*, *baubiai*, *baūbti* brüllen.
- baudžduninkas* m. 4 schaarwerker.
- baudžara* f. 4 frohndienst.
- baudžū*, *baudžai*, *baūsti* strafen, züchtigen.
- baūgi* (*baū* mit dem hervorhebenden -*gi*) fragepartikel.
- bauginū*, *baugini* ängstigen, schrecken, in furcht setzen, scheuchen.
- baugūs*, f. -*gi* 1, adv. *baūgiai* u. *baugiai* furchtsam, furchtbar.
- bausmė* f. 1 zucht, züchtigung.
- bāžyjū-s*, *bāžyti-s* beschwören, betenern (russ. *božitsja*).
- bažnyčia* f. 4 kirche, tempel (poln. *kościół*).
- bažnytėlė* f. 2 dem. zu *bažnyčia*.
- bažnytkėmis*, -*io* m. 4 kirchdorf.
- bė*, prap. m. d. gen., ohne.
- be-*, verbalpräfix zur bezeichnung der dauer.
- bebūksvis*, -*io* m. 2 hosenloser, ohnehose.
- bėdà* f. 1 not, elend.
- bedėvis*, -*io* m. 2 gottloser.
- bedýnteris*, -*io* m. 4 bedienter (a. d. dtsch.).

bėdnas, f. -nā 1, adv. *bėdnai*
elend, arm russ. *bėduj*.

bėdningas, f. -ga 4 voll not und
elend: adv. *bėdningai* elen-
diglich.

bėdūnis, -io m. untiefe, boden-
lose stelle, abgrund.

bėdūs m. 2 armer.

Beelzebūdas m. 2 Beelzebub.

bėgmas m. 2 laufen.

bėgūjū, *bėginėti* hin- und her-
laufen.

bėgūjū, *bėgūti* hin- und her-
laufen.

sa-bėgūjū, *sa-bėgūti* durch-
laufen, laufend zurücklegen.

bėgū, *bėgūti*, *bėgūti* laufen, flie-
hen.

at-bėgū, *at-bėgūti*, *at-bėgūti*
herbeilaufen.

į-bėgū, *į-bėgūti*, *į-bėgūti* hin-
einlaufen.

iš-bėgū, *iš-bėgūti*, *iš-bėgūti*
hinauslaufen.

sa-bėgū, *sa-bėgūti*, *sa-bėgūti*
hinlaufen, hinauslaufen.

pa-bėgū, *pa-bėgūti*, *pa-bėgūti*
hinlaufen, entlangent-
fehen.

pa-bėgū, *pa-bėgūti*, *pa-bėgūti*
nach Hause laufen.

pa-bėgū, *pa-bėgūti*, *pa-bėgūti*
vertheilen.

pa-bėgū, *pa-bėgūti*, *pa-bėgūti*
vertheilen.

sa-bėgū, *sa-bėgūti*, *sa-bėgūti*
zusammenlaufen.

bėgūti *įsaguparčiai*.

bėgūti m. 2 hüten, wachen.

bėti m.

bėti ja wol, freilich.

bėkėrė m. 4 bäcker (a. d. dtseh.).

benė, *beñ*, *bėnt* doch, doch we-
nigstens, vielleicht.

beriu, *bėriaū*, *bėrti* streuen.

į-beriu, *į-bėriaū*, *į-bėrti* hin-
einstreuen.

pā-beriu, *pā-bėriaū*, *pā-
bėrti* hinstreuen, ver-
streuen.

bėrnas m. 3 knecht.

bėrnūtis, -ezo m. 4 dem. zu *bėr-
nas*, in der daina jüdling,
geliebter.

bėrnūtis, -lio m. 2 dem. zu
bėrnas, in der daina jüng-
ling, geliebter.

bėrnai zwar, freilich.

bėrnai m. 3 birke.

bėrnai 1 geht.

bėrnai, f. -nē 2 birken: als
subst. *bėrnai* m. 2 stock
aus birkenholz.

bėrnai darum, deshalb.

bėrnai f. 4 unhold, unge-
heuer.

bėrnai f. 2 bestie a. d. dtseh.).
bėrnai aber.

Bėrnai f. 4 Bethanien.

Bėrnai f. 2 Bethphage.

Bėrnai f. 4 Bethsaida.

Bėrnai Bethlehem.

bėrnai bald in kirchen.

bėrnai f. 2 ansehnlichkeit,
große.

bėrnai, *bėrnai* absehen
empfinden.

pa-bėrnai, *pa-bėrnai*
sich einsetzen, ab-
sehen bestimmen.

- biaurūs*, f. -rī 1, adv. *biaūriai* und *biauriai* hässlich, abscheulich.
- biczūlis*, -lio m. 2 freund, vertrauter.
- Bigūtė* f. 2 Bigute.
- bijaū-s*, *bijóti-s* sich fürchten. *pa-si-bijaū*, *pa-si-bijóti* furcht bekommen.
- bildėjimas* m. 4 poltern.
- bildinu*, *bildinti* klopfen. *nu-bildinu*, *nu-bildinti* hinabpoltern machen.
- bilė*, auch *bile* etwa, ob, vielleicht; in Verbindung mit interrogativa irgend, z. b. *bilė kàs* irgend wer.
- býlė* f. 4 beil (a. d. deutsch.).
- bingstu*, *bingau*, *bingti* feist, stattlich, mutig, mutwillig werden.
- byrū*, *biraū*, *birti* ausgestreut werden, ausfallen. *nu-byrū*, *nu-biraū*, *nu-birti* herabfallen.
- biskis*, -io m. 4 kleines stück; akk. sg. *biskį* adv. ein wenig (a. d. deutsch.).
- Blėberis* m. 4 Bleberis.
- blėkas* m. 2 stück gekrüse, pl. *blėkai* gekrüse (deutsch. *fleck*).
- bliūdas* m. 2 schüssel (russ. *bljudo*). [schwach, matt.
- blōgas*, f. -gà 1, adv. *blogai*
- blōznas* m. 2 narr, tor (poln. *blasz*).
- blusà* f. 2 floh. [*blazen*).
- blūznyju*, *blūznyti* lästern (poln. *bluznić*).
- blūznyjimas* m. 4 lästerung.
- Bnearġė* Bnecharge.
- bóba* f. 4 altes weib (poln. *baba*).
- bobūte* f. 2 dem. zu *boba*).
- bóju*, *bójau*, *bóti* sich kümmern, rücksicht nehmen, achten. *at-bóju*, *at-bójau*, *at-bóti* dass.
- da-bóju*, *da-bójau*, *da-bóti* acht geben, aufmerken; *da-bójū-s*, *da-bójau-s*, *da-bóti-s* sich in acht nehmen, sich hüten.
- pri-da-bóju*, *pri-da-bójau*, *pri-da-bóti* acht geben, bewachen.
- su-dabóju*, *su-si-dabóju* s. u. d.
- už-da-bóju*, *už-da-bójau*, *už-da-bóti* aufmerken, aufpassen.
- bōsas* m. 2 fass.
- bōstras* m. 2 wechselbalg, bastard (weissr. *bastrja*).
- botāgas* m. 2 peitsche (russ. *batog*).
- bōtkotis*, -czo m. 4 peitschenstiel.
- brangġbė* f. 2 teuerung.
- brangūs*, f. -gì 1, adv. *brangiai* teuer.
- brangvynas* m. 2 brantwein.
- braszkėjimas* m. 4 gekrach, geprassel.
- braszkū*, *braszkėti* krachen, prasseln.
- braukau*, *braukyti* streifen. *nu-braukau*, *nu-braukyti* abstreifen.
- brėdis*, -džo m. 4 elen.
- brėstu*, *brėndau*, *brėsti* einen kern ansetzen.

- brėžiu, brėžiau, brėžti* kratzen.
bridųjū-s, brióciau-s, briáuti-s
 sich vordrängen.
į-si-bridųju, į-si-brióciau,
į-si-briduti sich hinein-
 drängen.
brýzge, brázge ausruf beim ge-
 ohrfeigtwerden.
brolátis, -czo m. 4 dem. zu
brólis.
brolėlis, -lio m. 2 dem. zu
brólis.
brólis, -lio m. 4 bruder.
brolýtis, -czo m. 4 dem. zu *brólis*.
brükszmėlis, -lio m. 2 dem. zu
brükszmis.
brükszmis, -mio m. 2 strich.
būbyju, būbyti trommeln, prü-
 geln. [ben].
būbnas m. 2 trommel (russ. *bu-*
buczųju, buczųti küssen; *bu-*
czųjū-s, buczųti-s einander
 küssen.
pa-buczųju, pa-buczųti per-
 fektiv zu *buczųju*; *pa-si-*
buczųju, pa-si-buczųti per-
 fektiv zu *buczųjū-s*.
būdà f. 1 bude, laden, kauf-
 mannsladen (poln. *buda*).
būdas m. 2 art und weise, ge-
 wohnheit, sitte, brauch.
budavóju, budavóti bauen (poln.
budować)
pa-budavóju, pa-budavóti
 perfektiv zu *budavóju*.
budavōnė f. 2 bau, gebäude.
budavōninkas m. 4 erbauer,
 bauarbeiter.
būdelis, -lio m. 4 büttel, scharf-
 richter (a. d. dtsh.).
būdinu, būdinti wecken.
isz-būdinu, isz-būdinti durch
 wecken munter machen.
pa-būdinu, pa-būdinti per-
 fektiv zu *būdinu*.
Būdžėczai (pl. t.) m. 4 name
 eines dorfs.
būgstu, būgau, būgti sich
 fürchten.
pa-būgstu, pa-būgau, pa-
būgti erschrecken, in
 furcht, angst geraten.
būk (eig. 2. sg. imperat. zu *būti*
 sein) als ob, als wenn.
buklýstė f. 2 verschmitztheit,
 list.
buklūs f. -lė 1, adv. *bukliaž*
 verschmitzt, listig.
būlius m. 2 stier, zuchtstier,
 bulle (dtsh. *bulle*).
bundū, budėti wachen.
bundū, budaū, būsti (nur in der
 zusammensetzung mit *isz* und
pa-) aufwachen.
pa-bundū, pa-budaū, pa-
būsti aufwachen.
būras m. 2 bauer (a. d. dtsh.).
būriszkas, f. -ka 4, adv. *būri-*
szkai bäurisch.
burnà f. 3 mund.
burnýté f. 4 dem. zu *burnà*.
burnūžė f. 2 dem. zu *burnà*.
būrpalaikis, -kio m. 4 schlech-
 ter bauer, bauernwicht.
būrszas m. 4 bursch (a. d. dtsh.).
burszėlis, -lio m. 2 dem. zu
būrszas.
būrtas m. 4 loos.
burtikà f. 3 borte, hutband.
burtikėlė f. 2 dem. zu *burtikà*.

būrvaiķis, -*kio* m. 4 bauern-
junge, bauernkind.
būtas m. 2 haus.

butēlis, -*lio* m. 2 dem. zu *būtas*.
būtent nämlich.
buvaū prät. zu *esū* s. d.

C.

cēcorius m. 4 kaiser (poln. *ce-sarz*).
Cēsārija f. 4 Cäsarea.
cimerninkas m. 4 zimmermann
(a. d. dtsh. mit lit. suff.).
Cyrēnija f. 4 Kyrene.
Cyrēnius m. 4 Kyrenius.
cūkorius m. 4 zucker (poln. *cu-
czà* da, hier. [kier].
czà da, daselbst.
czajaū ebenda.
czarāslas m. 2 geldkatze (kleinr.
čereslo).
czaupaū-s, *czaupti-s* den mund
verziehen.
czēkūju, *czēkūti* zeichnen, mit
einem zeichen, mal versehen
(dtsh. *zeichnen*).
czēlas, f. -*lā* 1, adv. *czēlā* ganz
(russ. *cēlyj*).
czeṛnknygininkas, *czeṛknygi-
ninkas* m. 4 schwarzkünstler
(russ. *černoknižnik*).
czēsas m. 2 zeit (poln. *czas*).
czesnis, -*ēs* f. 1 gastmahl.
czestavójimas m. 4 bewirtung.
czestavóju, *czestavóti* bewirten
(weissr. *čestovac*).
czetveṛgas m. 2 donnerstag
(russ. *četverg*).

czetveṛgvakarīs, -*rio* m. 4 don-
nerstagabend.
czyṗsiu, *czyṗsēti* piepsen.
czīrszkinu, *czīrszkinti* schwir-
ren lassen, kreischen machen.
isz-czīrszkinu, *isz-czīrsz-
kinti* prasseln lassen,
schmoren.
czyṡtas, f. -*tā* 1, adv. *czystaṡ*
rein (poln. *czysty*).
czyṡtyju, *czyṡtyti* reinigen
(poln. *czyścić*).
ap-czyṡtyju, *ap-czyṡtyti* be-
reinigen; *ap-si-czyṡtyju*,
ap-si-czyṡtytisich reinigen.
isz-czyṡtyju, *isz-czyṡtyti*
durch reinigen entfernen,
ausfegen, auskehren.
czyṡzē f. 4 zins (a. d. dtsh.).
czón, *czónai* (auch *czonaī*) hier.
czuñczinu, *czuñczinti* auf dem
arm schaukeln.
ī-czuñczinu, *ī-czuñczinti*
unter schaukeln hinein-
bringen, hineinschleppen.
czūpt interj. beim schnellen
greifen.
czūziū, *czūziaū*, *czūṡti* gleiten,
rutschen (absichtlich und un-
absichtlich).

D.

dā s. *dār*.
dabaṛ jetzt.

dabóju, *dabóti* (von *dabóti*
acht geben zu trennen;

- nur in der zusammensetzung mit *su*) suchen.
su-dabóju, *su-dabóti* aufsuchen, verschaffen; *su-si-dabóju*, *su-si-dabóti* sich verschaffen, sich ver-
 sehen.
dáuktas m. 3 ort, stelle, ding, sache, geschöpf, wesen.
dailūs, f. -li 1, adv. *dailiai* zierlich, schön, nett, geschickt.
dainà f. 1 volkslied.
dainūjimas m. 4 gesang.
dainūju, *dainūti* singen.
dairāu-s, *dairýti-s* sich umsehen.
ap-si-dairāu, *ap-si-dairýti* perfektiv zu *dairāu-s*.
daktaras m. 3 doktor, arzt (dtsch. doktor).
dalyjū, *dalyti* teilen; *dalyjū-s*, *dalyti-s* untereinander teilen.
isz-dalyjū, *isz-dalyti* aus-
 teilen. [teilen.
pa-dalyjū, *pa-dalyti* zu-
pér-dalyju, *pér-dalyti* zer-
 teilen, verteilen.
dalykas m. 2 teil, anteil, sache, an-
 gelegenheit, ereignis.
dalinū, *dalinti* teilen.
isz-dalinū, *isz-dalinti* aus-
 teilen.
dalīs, -ės f. 1 teil, erbteil, ar-
 menteil, almosen.
Dalmanūta f. 2 Dalmanutha.
Dángėlas m. 4 Daniel.
daņgīszkas, f. -ka 4, adv. *daņ-
 gīszkai* himmlisch.
daņgujas, -jis (f. und adv. feh-
 len) 4 himmlisch.
dangūs m. 1 himmel; *danguñ*
 gen himmel.
dantis, -ės f. 1 zahn.
dār, *dá* noch.
daraū, *daryti* machen, tun.
at-daraū, *at-daryti* öffnen.
pa-daraū, *pa-daryti* per-
 fektiv zu *daraū*; *pa-si-
 daraū*, *pa-si-daryti* für
 sich machen, sich ereignen.
dārbas m. 3 arbeit.
darbininkas m. 2 arbeiter.
darbininkė f. 2 arbeiterin.
dārgana f. 4 kaltes regen-
 wetter, schlackwetter.
darkaū, *darkyti* beschmutzen,
 entstellen, schmähen, schim-
 pfen.
daržas m. 1 garten.
daržėlis, -lio m. 2 dem. zu
daržas.
daubà f. 1 schlucht, tal.
daūg viel.
daūgel dem. zu *daūg*.
daugybė f. 2 menge.
daugkalbėjimas m. 2 vielre-
 derei.
daugūmas m. 2 menge.
daužiū, *daužiaū*, *daužti* stos-
 sen; *daužiū-s*, *daužiaū-s*,
daužti-s sich stossen.
par-daužiū, *par-daužiaū*,
par-daužti umstossen.
su-daužiū, *sū-daužiaū*, *su-
 daužti* zerschlagen.
dāžas m. 1 tunke, farbe.
dažaū, *dazyti* tauchen, tun-
 ken, färben.
debesis, -ės f. und -sio m. 3
 wolke.

dēdinēju, dēdinēti ein wenig hin- und herlegen.

ap-dēdinēju, ap-dēdinēti belegen, bedecken.

dēdinu, dēdinti legen lassen.

už-dēdinu, už-dēdinti hin-auflegen lassen, (den pferden) anlegen lassen.

dedù (alt *dēmi, dēmi*), *dējau, dēti* legen, setzen, stellen; *dedū-s, dējau-s, dēti-s* sich stellen, sich anstellen, sich wohin begeben, sich ereignen.

ap-dedu, ap-dējau, ap-dēti belegen, herumlegen.

ī-dedu, ī-dējau, ī-dēti hineinlegen, hineinstecken; *ī-si-dedu, ī-si-dējau, ī-si-dēti* zu sich stecken, hineinstecken.

nū-dedu, nū-dējau, nū-dēti ablegen; *nū-si-dedu, nū-si-dējau, nū-si-dēti* sich vergehn.

pà-dedu, pà-dējau, pà-dēti hinlegen, helfen.

prà-dedu, prà-dējau, prà-dēti anfangen; *prà-si-dedu, prà-si-dējau, prà-si-dēti* seinen anfang nehmen.

pri-dedu, pri-dējau, pri-dēti hinzufügen

sū-dedu, sū-dējau, sū-dēti zusammenlegen, häufen, einpacken.

už-dedu, už-dējau, už-dēti aufsetzen, auflegen; *už-si-dedu, už-si-dējau, už-si-dēti* sich (dat.) auflegen.

dēginimas m. 4 brennen, brand; *dēginimo apėrà* brandopfer.

dēginu, dēginti brennen trans. *nu-dēginu, nu-dēginti* weg-brennen, durch brennen entfernen, (durch kälte) hart machen.

su-dēginu, su-dēginti ver-brennen trans.

degù, degiaũ, dėgti brennen intr. n. trans.

už-degu, už-degiau, už-dėgti anbrennen, anzünden; *už-si-degu, už-si-degiau, už-si-dėgti* sich (dat.) anbrennen, anzünden.

deivė f. 1 gespenst.

dejūju, dejūti wehklagen.

dėkaróju, dėkaróti (auch *dėkavóju, dėkaroti*) danken (weissr. *džjakovac*).

pa-dėkaróju, pa-dėkaróti perfektiv zu *dėkaróju*; *pa-si-dėkaróju, pa-si-dėkaróti* sich bedanken.

dėkui danke! (weissr. *džjakuj*).

dėlei, dėl, dėlgi, präp. m. d. gen., wegen, um — willen.

dėlmōnas m. 2 tasche (des *dėltō* deshalb. [kleids]).

dėnà f. 1 tag; *kàs dėn* jeden tag, täglich.

dėngiũ, dėngiaũ, dėngti decken, bedecken; *dėngiũ-s, dėngiaũ-s, dėngti-s* sich decken, sich bedecken.

at-dėngiũ, at-dėngiau, at-dėngti aufdecken.

už-dėngiũ, už-dėngiau, už-dėngti bedecken, zudecken;

- už-si-dengiù, už-si-dengiau, už-si-dengti* sich bedecken.
derjba, gew. pl. t., f. 4 ver-
 trag, abmachung.
dėrinu, dėrinti versöhnen.
su-si-dėrinu, su-si-dėrinti
 sich versöhnen.
deriù, derėti verhandeln (über
 den preis), feilschen, dinge.
sù-deriu, su-derėti überein-
 kommen.
deszimtas, f. -tā zehnter.
dėsimts, dėsimt zehn.
deszinė f. 3 rechte hand.
deszrà f. 1 wurst.
Dėvas m. 1 gott.
devyngalvis, f. -vė 2 neunköpfig.
devyni, f. *devynios* neun.
deviñtas, f. -tā neunter.
dėviszkas, f. -ka 4, adv. *dėvi-
 szkai* göttlich.
dėviù, dėvėti tragen (ein kleid).
Dėvūlius m. 2 dem. zu *Dėvas*.
Dėvūzis, -zio m. 2 dem. zu *Dė-
 didelis*, f. -lė 3 gross. [vas.
didgalvis, f. -vė 2 grossköpfig.
didis, f. -dė 1 gross, adv. *di-
 deĩ* sehr.
didjstė m. 2 grosstun, hofahrt.
didpilvis, f. -vė 2 dickbauchig.
didvįžis, f. -žė 2 grosse bast-
 schuhe tragend, auch als
 eigename: *Didvįžis*.
dýgstu, dýgau, dýgti keimen.
*isz-dýgstu, isz-dýgau, isz-
 dýgti* perfektiv zu *dýgstu*.
dykà, dykaĩ umsonst.
Diksas m. Diksas.
dykstù, dykaũ, dýkti (nur in
 zusammensetzungen) über-
 mütig werden.
*isz-dykstù, isz-dykaũ, isz-
 dýkti* übermütig, frech
 werden.
dìngau (dìngoju), dìngoti wä-
 nen, meinen.
dingstù, dingaũ, dīngti hinge-
 raten.
*pra-dingstù, pra-dingaũ,
 pra-dīngti* verschwinden.
dirbu, dirbau, dirbti arbeiten.
*nu-si-dirbu, nu-si-dirbau,
 nu-si-dirbti* sich abar-
 beiten.
*pa-dirbu, pa-dirbau, pa-
 dirbti* arbeiten, auch im
 sinn von vergelten.
dýrinu, dýrinti schleichend
 gehn, gehend lauern.
dirvà f. 1 acker.
diržas m. 1 riemen.
diržėlis, -lio m. 2 zu *diržas*.
diszéré m. 4 tischler (a.d.dtsch.).
diszėrėlis, -lio m. 2 dem. zu
diszéré.
dývas m. 2 wunder (weissr. *dziv*).
dývyjũ-s, dývyti-s sich wundern
 (weissr. *dzivićca*).
nu-si-dývyju, nu-si-dývyti
 sich verwundern.
dývinas, f. -nà 3, adv. *dyvinaĩ*
 wunderbar.
dývnas, f. -nà 1, adv. *dyvnaĩ*
 wunderbar (weissr. *dzivnyj*).
dóbiu, dóbiau, dóbti nur in der
 zusammensetzung *nu-dóbiu,
 nu-dóbiau, nu-dóbti* zu tode
 quälen. [dtsch.).
dóleris, -rio m. 4 taler (a. d.

- dovanà* f. 3 gabe, geschenk.
dovanaž geschenkweise, ohne bezahlung, umsonst.
dovanóju, *dovanóti* schenken.
ap-dovanóju, *ap-dovanóti* beschenken.
pa-dovanóju, *pa-dovanóti* perfektiv zu *dovanóju*.
Dóvydas m. 4 David.
dóvyju, *dóvyti* quälen (kleinr. *davyty*).
drabūžis, auch *drebužis*, -žio m. 2 kleid, gewand.
dramblīs m. 1 dickbauch.
drasà f. 2 dreistigkeit, kühnheit; instr. sg. *drasà* adv. dreist.
drásinu, *drásinti* ermutigen, kühn machen.
pa-si-drásinu, *pa-si-drásinti* sich erdreisten.
draskaū, *draskýti* reissen, zerreissen.
su-draskaū, *su-draskýti* perfektiv zu *draskaū*; *su-si-draskaū*, *su-si-draskýti* einander zerreißen.
drasūs, f. -sì 1, adv. *drāšiai* und *drāšiai* dreist, kühn.
draudžù, *draudžau*, *draūsti* drohen, verbieten.
ap-draudžù, *ap-draudžau*, *ap-draūsti* bedrohen.
su-draudžù, *sù-draudžau*, *su-draūsti* drohen, bedrohen.
už-draudžù, *už-draudžau*, *už-draūsti* verbieten.
draūgas m. 1 gefährte, genosse.
draugavóju, *draugavóti* verbinden, vereinigen.
su-si-draugavóju, *su-si-draugavóti* sich verbünden.
draugè, *draūg* mit, zusammen, in gesellschaft.
draugystè f. 2 gemeinschaft.
draūgkareivis, -vio m. 4 kampfgenosse, mitkämpfer.
drausmè f. 1 ermahnung, drohung, zucht.
drebėjimas m. 4 zittern, beben.
drebiū, *drėbiaū*, *drėbti* dickflüssiges werfen.
drebu, *drėbti* beben, zittern.
pà-drebu, *pa-drėbti* erbeben, erzittern.
drebužis s. *drabūžis*.
drekinū, *drekininti* anfeuchten.
pa-drekinū, *pa-drekininti* perfektiv zu *drekinū*.
drykstù, *driskaū*, *driksti* zerlumpt werden.
nu-drykstù, *nu-driskaū*, *nu-driksti* perfektiv zu *drykstù*.
pèr-drykstu, *pèr-driskau*, *pèr-driksti* entzweireissen intr.
drýkt husch!
drimelis, -lio m. 4 lümmel, flegel.
drįstù, *drįsau*, *drįsti* dreist werden, wagen; *drįstù-s*, *drįsau-s*, *drįsti-s* dass.
dróbè f. 4 feines linnen, laken.
drobūžè f. 2 dem. zu *dróbè*.
dróžiu, *dróžiau*, *dróžti* schnitzen, schneiden.
nu-dróžiu, *nu-dróžiau*, *nu-dróžti* perfektiv zu *dróžiu*.

drufki drauf!

drugys m. 1 fieber.

drukorius m. 4 drucker (poln. *drukarz*).

drukorelis, -lio m. 2 dem. zu *drukorius*.

drukūju, drukūti drucken (a. d. dtsch.).

nu-drukūju, nu-drukūti abdrucken.

druskā f. 2 salz.

drūtas, f. -tā 3, adv. *drūtāi* fest, stark.

drūtinu, drūtinti fest machen, befestigen.

pa-drūtinu, pa-drūtinti perfektiv zu *drūtinu*.

drūtmedis, -dzo m. 4 hartholz, nutzholz.

dū, f. dvi zwei.

dūgnas m. 1 boden.

dūkinu, dūkinti toll, rasend machen, betören.

pa-dūkinu, pa-dūkinti perfektiv zu *dūkinu*.

dukrėlė f. 2 dem. zu *duktė*.

dukrýtė f. 4 dem. zu *duktė*.

dūkstū, dūkaũ, dūkti rasend werden, rasen, wüten, grimmig, böse sein.

su-dūkstū, su-dūkaũ, su-dūkti rasend, grimmig, böse werden.

duktė f. 3 tochter.

duktėlė f. 2 dem. zu *duktė*.

dukterátė f. 4 dem. zu *duktė*.

dūlkės (pl. t.) f. 4 staub.

dūkinu, dūkinti stäuben.

nu-dūkinu, nu-dūkinti abstäuben.

dūlku, dulkėti stieben.

isz-dūlku, isz-dulkėti hinausstieben. [*duma*].

dūmā f. 2 gedanke (weissr.

dumczus m. 2 denker, berater, ratsherr, rat, minister (kleinr. *dumec*).

dumiu, dūmiau, dūmti trachten.

sū-dumiu, su-dūmiau, su-dūmti beschliessen.

dūmóju, dūmóti denken, überlegen (kleinr. *dumaty*).

ap-dūmoju, ap-dūmóti bedenken.

dūmplės (pl. t.) f. 4 blasebalg.

dūrys (pl. t.) f. 2 tür.

duřnas, f. -nā 1, adv. *durnaĩ* närrisch, töricht, albern, unleidlich (poln. *durny*).

duřnius m. 2 narr, verrückter (poln. *dureń*).

durnūju, durnūti rasen, toben.

dūsauju, dūsauti seufzen.

dūsüü, dūsėti atmen.

at-si-dūsüü, at-si-dūsėti aufatmen.

dūszā, dūszė f. 2 seele, herz (poln. *duza*).

dūzgiü, dūzgiaũ, dūzgėti klappern.

isz-dūzgiü, isz-dūzgiau isz-dūzgėti perfektiv zu *dūzgiü*.

dūbátė f. 4 dem. zu *dūbė*.

dūbė f. 1 grube, loch.

dūdu (alt *dūmī*), *daviaũ, dūti* geben, erlauben, lassen;

dūdū-s, daviaũ-s, dūti-s sich geben, sich lassen, sich an etwas machen.

- at-dūdu, at-daviau, at-dūti* wiedergeben; *at-si-dūdu, at-si-daviau, at-si-dūti* sich hingeben, sich darbieten, sich wahrnehmen lassen.
- į-dūdu, į-daviau, į-dūti* hineingeben, hingeben, schenken.
- isz-dūdu, isz-daviau, isz-dūti* herausgeben, verraten.
- nu-dūdu, nu-daviau, nu-dūti* hingeben; *nu-si-dūdu, nu-si-daviau, nu-si-dūti* sich begeben, sich zutragen, sich ereignen.
- pa-dūdu, pa-daviau, pa-dūti* hingeben, darreichen, überantworten; *pa-si-dūdu, pa-si-daviau, pa-si-dūti* sich ergeben, sich begeben.
- par-dūdu, par-daviau, par-dūti* verkaufen.
- pri-dūdu, pri-daviau, pri-dūti* befallen, anwandeln.
- su-dūdu, su-daviau, su-dūti* zusammengeben, verloben; auch als perfektiv zu *dūti* geben, d. h. schlagen.
- dūna* f. 4 brod.
- dvāras* m. 2 hof, hofraum, herrenhof.
- dvarėlis, -lio* m. 2 dem. zu *dvāras*.
- dvaronkà* f. 2 gutsbesitzerin.
- dvāsė* f. 2 hauch, atem, geist, seele.
- dvesiù, dvėsiaù, dvėsti* atmen.
- at-si-dvesiù, at-si-dvėsiaù, at-si-dvėsti* aufatmen.
- dvideszimt* zwanzig.
- dvylas, f, -là* 1 schwarz (nur vom rind).
- dvylika* zwölf.
- dvilinkas, f. -ka* 4 doppelt, zwiefach, hals über kopf.
- dvylis, -liom* 2 schwarzer ochse.
- dvynas* m. 1 zwilling.
- džaugiù-s, džaugiaù-s, džaughti-s* sich freuen.
- pa-si-džaugiù, pa-si-džaugiaù, pa-si-džaughti* perfektiv zu *džaugiù-s*.
- džaūgsmas* m. 1 freude.
- džovinù, džovinti* trocken machen, trocknen, abtrocknen.
- džungù-s, džugaù-s, džughti-s* (nur in der zusammensetzung mit *pra-*) froh sein.
- pra-si-džungù, pra-si-džugaù, pra-si-džughti* froh werden, sich freuen.
- džústu, džúvau, džúti* trocken, dürr, mager werden, verdorren.
- pa-džústu, pa-džúvau, pa-džúti* perfektiv zu *džústu*.

E.

- ėdelmonas* m. 4 edelmann (a. d. dtsh.). [m. 4 frass.
- ėdesis, -sio* (auch plur. gebr.) *ėdu* (auch *ėdžu*, alt *ėmi*), *ėdžau, ėsti* fressen.
- pri-si-ėdu, pri-si-ėdžau, pri-*

- si-ésti* sich voll fressen,
sich satt fressen.
su-édu, su-édžau, su-ésti
auffressen.
égéré m. 4 = *jégéré* jäger.
eī ei!
eīlē f. 2 reihe; instr. pl. *eīlē-*
mis adv. reihenweise.
einū (alt *eimi*), *ėjaū, eīti* gehn.
at-einū, at-ėjaū, at-eīti
kommen, wiederkommen;
at-si-einū, at-si-ėjaū, at-
si-eīti geschehen, sich be-
gehen.
i-einū, i-ėjaū, i-eīti hinein-
gehn.
isz-einū, isz-ėjaū, isz-eīti
hinausgehn.
nu-einū, nu-ėjaū, nu-eīti
hingehn; *nu-si-einū, nu-si-*
ėjaū, nu-si-eīti für sich
hingehn.
pa-einū, pa-ėjaū, pa-eīti
fortgehn, zu gehn im
stande sein.
par-einū, par-ėjaū, par-
eīti heimkehren, wieder-
kommen, hingelangen, her-
ankommen; *par-eīti-s, par-*
ėjo-s, par-eīti-s zukommen,
gebühren.
pér-einu, pér-ėjau pér-eīti
durchgehn, hinübergehn,
vorübergehn, übertreffen.
pra-einū, pra-ėjaū, pra-
eīti vorübergehn.
pri-einū, pri-ėjaū, pri-eīti
hinzugehn, herankommen,
hingelangen, erreichen.
pro-einū, pro-ėjaū, pro-
eīti hindurchgehn.
su-si-einū, su-si-ėjaū, su-si-
eīti zusammenkommen.
už-einū, už-ėjaū, už-eīti
dahintergehn, hinaufgehn,
hineingehn, antreffen, fin-
den, einfallen.
eisena f. 4 ganz.
ekėtojis, -jo m. 4 egger.
elgiū-s, elgiaū-s, elgti-s sich
betragen, sich aufführen.
pa-si-elgiū, pa-si-elgiau,
pa-si-elgti perfektiv zu
Ėli m. Eli. [*elgiū-s.*
Ėlijōszius m. 2 Elias.
Endrėjus m. 2 Andreas.
Enskys m. 1 Hans.
epatà tu dich auf (hebr. *he-*
phatha).
Eprēm Ephrem.
erdcas, f. -vā 1, adv. *erdvāi*
weit, breit.
erēlis, -lio m. 2 adler.
Ėerōdas m. 2 Herodes.
Ėrodiadā f. 2 Herodias.
erszkēczaī (pl. t.) m. 2 dornen.
esū (alt *esmī*), *buvaū, būti* sein.
(*isz-esu,*) *isz-buvaū, isz-*
būti zu ende bleiben.
(*pā-esu,*) *pa-buvaū, pa-būti*
perfektiv zu *esū*.
ėvangėlija f. 4 evangelium
(russ. *jevangelije*).
ėžeras m. 3 teich, kleiner see.

F.

Francúzas m. 4 franzose (russ. *freileinë* f. 4 fräulein (a. d. *francuz*). dtsch).

G.

gabenù, gabénti bringen, schaffen, herbeischaffen; *gabennù-s, gabénti-s* mit sich nehmen.

at-gabenù, at-gabénti herbeibringen.

nu-gabenù, nu-gabénti weg-schaffen, fortbringen, hinbringen.

par-si-gabenù, par-si-gabénti mit sich nach hause bringen.

Gadarénas m. 2 Gadarener.

gādyjù-s, gādyti-s sich schicken, sich treffen, sich ereignen (weissr. *hodziéca*).

at-gādyju, at-gādyti zurückgeben, wiedergeben.

gadýné f. 4 zeit, zeitraum (poln. *godzina*).

gaidēlis, -lio m. 2 dem. zu *gaidys*.

gaīdgysté f. 4 hahnenschrei.

gaidys m. 1 hahn.

gaīdrinu, gaīdrinti heiter machen, hell machen.

isz-gaīdrinu, isz-gaīdrinti aufhellen, wolkenlos machen.

gaidùs m. 1 freund, lieber.

gaīlestis, -czo m. 4 jammer.

gailiù-s, gailēti-s mitleid haben, bereuen.

pa-si-gailiu, pa-si-gailēti sich erbarmen.

gaiszaù, gaiszyti verzögern, vernichten.

su-gaiszaù, su-gaiszyti verschwenden.

gaiszinù, gaiszinti verzögern, vernichten.

isz-gaiszinù, isz-gaiszinti vernichten.

su-si-gaiszinù, su-si-gaiszinti versäumen.

gaisztù, gaiszaù, gaįszi zögern, schwinden, vergehn.

ap-gaįsztù, ap-gaiszaù, ap-gaįszi ohnmächtig werden.

su-gaįsztù, su-gaiszaù, su-gaįszi vergehn.

gajùs, f. -ji 1 heilsam.

gālas m. 1 ende.

galējimas m. 4 fähigkeit.

galēlis, -lio m. 2 dem. zu *gālas*.

gālgés (pl. t.) f. 4 galgen (a. d. dtsch.).

galiausias, f. -a 4 letzter, äusserster; adv. *galiausiai*, abgek. *galiaùs*) zuletzt, endlich.

Galyléa f. 1 Galiläa.

galylėiszkas, f. -ka 4, adv. *galylėiszkai* galiläisch.

- gālimas*, f. -mā 3 möglich.
gālingas, f. -ga 4, adv. *gālin-gai* mächtig.
galiū, *galėti* können, vermögen.
pér-galiu, *pér-galėti* überwinden.
galvā f. 3 kopf; *pō galvōs* nach dem tode.
galvėlė f. 2 dem. zu *galvā*.
galvijās, *galvijis* m. 2 rind.
galvžudė f. 3 mörderin.
gaminū, *gaminti* erzeugen.
pa-gaminū, *pa-gaminti* perfektiv zu *gaminū*.
ganā genug.
ganaū, *ganyti* hüten, weiden.
isz-ganaū, *isz-ganyti* erlösen.
pa-si-ganaū, *pa-si-ganyti* sich ein wenig erquicken.
gañdinu, *gañdinti* erschrecken trans.
isz-gañdinu, *isz-gañdinti* perfektiv zu *gañdinu*.
nu-gañdinu, *nu-gañdinti* perfektiv zu *gañdinu*.
gañdras m. 2 storch.
ganyklā f. 2 weide, weideplatz.
ganytojis, -jo m. 4 hirt.
garbanōtas, f. -ta 4 lockig, kraus,
garbė f. 1 ehre.
garbingas, f. -ga 4, adv. *garbingai* ehrenvoll.
gárbinu, *gárbinti* ehren.
pa-gárbinu, *pa-gárbinti* perfektiv zu *gárbinu*.
garđas m. 1 hürde.
gardūs, f. -dī 1, adv. *gardžai* wol-schmeckend, schmackhaft.
gařsas m. 2 schall, ton, stimme, gertücht.
garstýtis, -czo, gew. pl. t. *garstýczai* m. 4 senfpflanze.
gaspadā f. 2 herberge (poln. *gospoda*).
gaspadinė f. 2 landwirtin, bauernwirtin (poln. *gospodyni*).
gaspadōrius m. 2 landwirt, bauernwirt (poln. *gospodarz*).
gastū-s, *gandaū-s*, *gāsti-s* (nur in zusammensetzungen) erschrecken intr.
isz-si-gastū, *isz-si-gandaū*, *isz-si-gāsti* in schrecken geraten, erschrecken.
nu-si-gastū, *nu-si-gandaū*, *nu-si-gāsti* in schrecken geraten, erschrecken.
pér-si-gastu, *pér-si-gandaū*, *pér-si-gāsti* sehr erschrecken intr.
gātavas, f. -vā 3, adv. *gatavai* bereit, fertig (poln. *gotów*).
gatāvyju, *gatāvyti* bereiten, fertig machen (poln. *gotować*).
pa-gatāvyju, *pa-gatāvyti* perfektiv zu *gatāvyju*.
gāudau, *gāudyti* fangen.
gāudinū, *gāudinti* fangen lassen.
su-gāudinū, *su-gāudinti* festnehmen lassen.
gaujā f. 1 haufe, schaar; instr. pl. *gaujōms* adv. in schaa-ren.
gāunu, *gavaū*, *gauti* erhalten, bekommen.
ap-gāunu, *ap-gavaū*, *ap-gauti* überlisten, übervor-

- teilen, betrügen, über-
treffen, überholen.
*at-gāunu, at-gavaū, at-
gāuti* wiederbekommen;
*at-si-gāunu, at-si-gavaū,
at-si-gāuti* sich erholen.
ī-gāunu, ī-gavaū, ī-gāuti
in seinen besitz bekom-
men.
*pa-gāunu, pa-gavaū, pa-
gāuti* wegnehmen, anfan-
gen; *pa-si-gāunu, pa-si-
gavaū, pa-si-gāuti* genesen.
*pri-gāunu, pri-gavaū, pri-
gāuti* betrügen; *pri-si-
gāunu, pri-si-gavaū, pri-
si-gāuti* herankommen.
*su-gāunu, su-gavaū, su-
gāuti* fangen, bekommen.
gēda f. 4 schande.
gēdinu, gēdinti beschämen,
beschimpfen.
ap-gēdinu, ap-gēdinti
schmähen, verhöhnen.
isz-gēdinu, isz-gēdinti
schmähen.
gedū, gedēti trauern, leid tra-
gen.
gēdu, gēdōti singen, krähen.
pa-gēdu, pa-gēdōti perfek-
tiv zn *gēdu*.
gēdžū-s, gēdēti-s sich schämen.
gegužē f. 3 kuckuk.
gegužēlē f. 2 dem. zu *gegužē*.
geidulys 3 (*geidulis, -lio* 4) m.
lust, gelüste. [ren.
geidžū, geidžaū, geisti begeh-
*už-si-geidžū, už-si-geidžaū,
už-si-geisti* lust bekom-
men, gelüsten, begehren.
gēlbu, gēlbēti helfen; *gēlbū-s,
gēlbēti-s* sich helfen.
isz-gēlbu, isz-gēlbēti heraus-
helfen, erretten.
pa-gēlbu, pa-gēlbēti per-
fektiv zu *gēlbu*.
gēlda f. 4 mulde, trog.
geležinis, f. -*nē* 2 eisern.
geležis, -ēs f. 3 eisen.
gēmbē f. 4 pflock.
gemū, gimiaū, giṁti geboren
werden.
*ūž-gemu, ūž-gimiau, už-
giṁti* perfektiv zu *gemū*.
gendrolēlis, -lio m. 2 dem. zu
gendrōlius.
gendrōlius m. 2 general (a. d.
dtseh.).
gendū, gedaū, gēsti entzwei-
gehn.
*pa-gendū, pa-gedaū, pa-
gēsti* perfektiv zu *gendū*.
gendū-s, gedaū-s, gēsti-s (nur
in der zusammensetzung mit
pa-) sich sehnen.
*pa-si-gendū, pa-si-gedaū,
pa-si-gēsti* sich sehnen,
gelüsten.
Genēzaret Genezareth.
gentis, -tēs u. -*czo* m. 1 ver-
wandter, gevatter.
geradējystē f. 2 woltat.
gēras, f. -*rā* 1, adv. *gerai* gut;
gēr daryti woltun; *añt gēro
būti* zum nutzen gereichen,
von nutzen, nützlich sein;
gerjñ eiti besser werden.
gērējū-s, gērēti-s sich freuen,
sich auf etwas zu gute tun.
gērimas m. 4 getränk.

gërinu, gërinti gut machen.

pa-si-gërinu, pa-si-gërinti
sich erkenntlich zeigen,
erkenntlich sein.

geriü, gëriau, gërti trinken;

gërti tabāko tabak rauchen.

at-si-geriu, at-si-gëriau,

at-si-gërti sich satt trinken.

i-si-geriu, i-si-gëriau, i-si-

gërti sich voll trinken.

isz-geriu, isz-gëriau, isz-

gërti austrinken.

pa-si-geriu, pa-si-gëriau,

pa-si-gërti sich betrinken.

pri-si-geriu, pri-si-gëriau,

pri-si-gërti sich betrinken,

sich voll trinken.

üz-geriu, üz-gëriau, üz-gér-

ti zutrinken.

gerklë f. 3 kehle, schlund,

speiseröhre.

gësmë f. 3 geistliches lied.

gestü, (gëstü), gesaü, gësti

verlöschen.

üz-gestü (üz-gëstü), üz-ge-

saü, üz-gësti perfektiv zu

gestü (gëstü).

Getsëmanë Gethsemane.

-gi verstärkende partikel, an

pronomina, adverbia, präposi-

tionen, konjunktionen gefügt.

gyđau, gyđyti heilen trans.

isz-gyđau, isz-gyđyti per-

fektiv zu *gyđau*.

gyđinu, gyđinti heilen trans.

gyjü, gijaü, gyti heil, gesund

werden, aufleben.

at-gyjü, at-gijaü, at-gyti

wieder aufleben, sich er-

holen.

isz-gyjü, isz-gijaü, isz-gyti

heil, gesund werden.

gyjü, gijaü, gyti (nur in der
zusammensetzung mit *i*) er-
langen.

i-gyjü, i-gijaü, i-gyti er-
reichen, erlangen.

gilbstü, gilbaü, gilbti genesen.

pa-gilbstü, pa-gilbaü, pa-

gilbti perfektiv zu *gilbstü*.

giliukingas, f. -ga 4, adv. *gi-*
liukingai glücklich.

giliukis, -kio m. 2 glück (a. d.
dtsch).

Giltinë f. 3 name der todes-
göttin.

gilüs, f. -li 1, adv. *giliaü* tief.

gimdaü, gimdyti gebären.

pa-gimdaü, pa-gimdyti per-
fektiv zu *gimdaü*.

gimdytojai (pl. t.) m. 4 eltern.

giminë f. 3 geschlecht, sippe,
familie.

giminëlé f. 2 dem. zu *giminë*.

giñczas m. 1 streit.

giñczyjü-s, giñczyti-s streiten.

giñklas m. 2 waffe.

ginü, gýnian, ginti wehren,
schützen.

üz-si-ginu, üz-si-gýniau, üz-

si-ginti verleugnen.

girdau, girdyti tränken.

pa-girdau, pa-girdyti per-

fektiv zu *girdau*.

girdinu, girdinti tränken.

ap-girdinu, ap-girdinti

trunken machen.

girdzü, girdëti hören.

girë f. 2 wald.

girëlé f. 2 dem. zu *girë*.

gīrgždinu, gīrgždinti knarren machen.

par-gīrgždinu, par-gīrgždinti unter knarren nach hause bringen.

gīrgžteriu (j-präsens), *gīrgžterėti* knarren.

giriū, gýriau, girti rühmen, preisen.

pà-giriū, pa-gýriau, pa-girti perfektiv zu *giriū*; *pa-sì-giriū, pa-si-gýriau, pa-si-girti* sich rühmen.

gīrna f. 4 mühlstein.

gīrstū, girdau, gīrsti hören, vernehmen.

isz-gīrstū, isz-girdau, isz-gīrsti perfektiv zu *gīrstū*.

girtas, f. -tā 3 betrunken.

girtūklis, -lio m. 2 trinker,

gýsla f. 4 ader. [trunkenbold.

gýstu, gýdau, gýsti (nur in der zusammensetzung mit *pra-*) zu singen, zu krähen anfangen.

pra-gýstu, pra-gýdau, pra-gýsti perfektiv zu *gýstu*.

gývas, f. -vā 3, adv. *gyvāi* lebendig.

gyvastis, -ės f. 3, *gývastis, -czo* m. 4 leben.

gyvatà f. 2 leben.

gyvėnimas m. 4 wohnung.

gyvenū, gyvėnti leben, wohnen.

givėra f. 4 gewehr (a. d. dtsch.).

gývūlis, -lio m. 4 lebendes wesen, tier.

glaudžū-s, glaudžaū-s, glaūs-ti-s sich anlehnen, sich anschmiegen.

glóda fort! weg!

glóstau, glóstyti streicheln.

glūpas, f. -pā 1, adv. *glupaĩ* dumm, töricht (poln. *glupy*).

gnāibau, gnāibyti kneifen.

su-gnāibau, su-gnāibyti zer-kneifen.

Gólgata f. 4 Golgatha.

Gomórra f. 4 Gomorra.

gomurys m. 3 schlund, mund-
höhle, gaumen.

grābas m. 2 sarg (kleinr. *hrob*).

grabāsius m. 2 im sarg liegen-
der.

grāmdau, grāmdyti schrapen,
abkratzen.

isz-grāmdau, isz-grāmdyti
auskratzen.

gramzdūmas m. 2 versunken-
heit, betrübnis.

gramzdūs, f. -dì 1, adv. *graž-
džai* versunken, betrübt.

grāszis, -szio m. 2 groschen
(poln. *grosz*).

graudenū, graudenti ermah-
nen.

graudūs, f. -dì 1, adv. *graū-
džai* herzbewegend, rührend,
bitterlich.

gražinū, gražinti umkehren,
zurückkehren machen.

gražnà f. 1 schönheit, zierde.

gražūs, f. -žì 1, adv. gražiaĩ
schön.

grėbiū, grėbiaū, grėbti greifen,
raffen, packen.

*pa-grėbiū, pà-grėbiau, pa-
grėbti* erhaschen, erraffen.

*su-grėbiū, sù-grėbiau, su-
grėbti* zusammenraffen.

- grēbl̥ys* m. 3 harke.
greītas, f. -tā 1, adv. *greītai*
 geschwind, flink, schnell,
 hurtig.
grēkas m. 1 stunde (russ. *gréch*).
grēkīngas, f. -ga, adv. *grēkīn-*
gai sündlich, sündhaft, sün-
 denvoll.
grēkiniņkas m. 2 sündler.
grēkiniņkē f. 2 sündlerin.
grēszyju, *grēszyti* sündigen
 (russ. *grēsīt'*).
su-si-grēszyju, *su-si-grē-*
szyti sich verständigen.
grēsznas, f. -nā 1, adv. *grēs-*
naī sündig (russ. *grēsnyj*).
grēžiū, *grēžiau*, *grēžti* wenden,
 kehren.
at-si-grēžiū, *at-si-grēžiau*,
at-si-grēžti sich zurück-
 wenden, umkehren.
grēžiū, *grēžiau*, *grēžti* knir-
 schen.
griduju, *grióviau*, *griduti* um-
 stürzen, umwerfen.
par-griduju, *par-grióviau*,
par-griduti niederwerfen,
 niederreißen.
su-griduju, *su-grióviau*,
su-griduti zerstören.
gr̥g̥bas m. 2 pilz.
gr̥g̥kiszkas, f. -ka 4, adv. *gr̥g̥-*
kiskai griechisch.
grimstū, *grimzdaū*, *grīmsti*
 sinken (in wasser u. dgl.).
ap-grimstū, *ap-grimzdaū*,
ap-grīmsti einsinken.
gr̥j̥nas, f. -nā 3, adv. *gr̥j̥naī*
 rein, unvermischt (vom ge-
Gr̥j̥ta f. 4 Grete. [treide].
- griūvū*, *griuvaū*, *griūti* einstür-
 zen, zusammenfallen.
par-griūvū, *par-griuvaū*,
par-griūti einstürzen.
su-griūvū, *su-griuvaū*, *su-*
griūti zerfallen.
grīžtū, *grīžaū*, *grīžti* zurück-
 kehren.
at-grīžtū, *at-grīžaū*, *at-*
grīžti heimkehren.
su-grīžtū, *su-grīžaū*, *su-*
grīžti perfektiv zu *grīžtū*.
grōmata f. 4 brief (russ. *gra-*
mota).
gromatēlē f. 2 dem. zu *grō-*
mata.
gróvas m. 4 graf (a. d. dtsch.).
grožybē f. 2 schönheit.
grūczē f. 2 mehlbrei, grützb-
 brei (dtsch. grütze).
grūdas m. 3 korn.
grumzdžū, *grumzdžaū*, *grum-*
sti drohen.
gruntavóju, *gruntavóti* grün-
 den, grund legen (russ. *grun-*
tovat').
 -*gu*, verstärkende partikel, in
 gleicher bedeutung und
 weise wie -*gi* gebraucht.
gudrūs, f. -rī 1, adv. *gudriaī*
 klug, schlau, verschmitzt.
gujū, *gujaū*, *gūiti* jagen, trei-
 ben.
isz-guju, *isz-gujau*, *isz-gūiti*
 hinaustreiben, vertreiben.
gulbē f. 1, *gulbis*, -*bio* m. 4
 schwan.
guldaū, *guldýti* legen.
isz-guldaū, *isz-guldýti* aus-
 legen, erklären.

- pa-guldaũ, pa-guldýti* hinlegen.
guliũ, gulėti liegen, schlafen.
ap-si-guliũ, ap-si-gulėti über nacht bleiben.
pér-guliũ, pér-gulėti übernachten.
guliũ, guliaũ, gul̃ti sich legen, schlafen gehn.
àt-guliũ, àt-guliaũ, at-gul̃ti sich niederlegen, schlafen gehn; *at-si-guliũ, at-si-guliaũ, at-si-gul̃ti* dass.
- guĩbas* m. 1 auswuchs, leibweh.
gũndau, gũndyti versuchen.
gũndymas m. 4 versuchung.
gũztũ, gũztaũ, gũzti sich verbergen.
ĩ-si-gũztũ, ĩ-si-gũztaũ, ĩ-si-gũzti sich einhüllen, sich betten.
gũdzũ-s, gũdzau-s, gũsti-s sich beklagen.
pa-si-gũdzũ, pa-si-gũdzau, pa-si-gũsti perfektiv zu *gũdzũ-s*

I.

- ĩ*, präp. m. d. akk., in.
idánt auf dass, damit.
Idũmėa f. 4 Idumäa.
iki, iki, ik, präp. m. d. gen., bis.
iksziõliai, iksziõl bisher, bis jetzt.
ilgas, f. -gà 3, adv. *ilgai* und *ilgaĩ* lange.
ilgstũ, ilgau, ilgti lang werden.
isz-si-ilgstũ, isz-si-ilgau, isz-si-ilgti sich die zeit lang werden lassen, sich sehnen.
pa-ilgstũ, pa-ilgau, pa-ilgti perfektiv zu *ilgstũ*.
ilsĩũ-s, ilsėti-s ruhen.
at-si-ilsĩũ, at-si-ilsėti ausruhen, sich erholen.
ilstũ, ilsaũ, il̃sti müde werden.
nu-ilstũ, nu-ilsaũ, nu-il̃sti perfektiv zu *ilstũ*.
pa-ilstũ, pa-ilsaũ, pa-il̃sti perfektiv zu *ilstũ*.
Ilzbė f. 1 Elsbeth.
- imũ, ėmiaũ, im̃ti* nehmen, beginnen; *imũ-s, ėmiaũ-s, im̃ti-s* sich (dat.) nehmen, sich an etwas machen, angreifen.
àp-imũ, àp-ėmiaũ, ap-im̃ti ergreifen, befallen; *ap-si-imũ, ap-si-ėmiaũ, ap-si-im̃ti* auf sich nehmen, übernehmen.
àt-imũ, àt-ėmiaũ, at-im̃ti wegnehmen; *at-si-imũ, at-si-ėmiaũ, at-si-im̃ti* an sich nehmen.
isz-imũ, isz-ėmiaũ, isz-im̃ti herausnehmen; *isz-si-imũ, isz-si-ėmiaũ, isz-si-im̃ti* sich (dat.) herausnehmen.
nũ-imũ, nũ-ėmiaũ, nu-im̃ti abnehmen, herabnehmen.
pà-imũ, pà-ėmiaũ, pa-im̃ti aufheben.
pri-imũ, pri-ėmiaũ, pri-im̃ti annehmen, empfangen.
sũ-imũ, sũ-ėmiaũ, su-im̃ti

- zusammennehmen; *su-si-imu, su-si-émiau, su-si-iñti* (*rankàs*) falten (hände).
ùž-imu, ùž-émiau, už-iñti aufnehmen, einnehmen;
už-si-imu, už si-émiau, už-si-iñti auf sich nehmen, sich vornehmen.
inirtimas m. 2 wut, grimm, ingrimm.
iñkapės (pl. t.) f. 4 grabttücher.
ypaczai besonders.
ypatiszkas, f. -ka 4 eigentümlich, fremdartig, sonderbar.
iř und, auch.
yrà, yr 3. pers. zu *esù* s. d.
iřgi, iřgi (*iř* mit dem hervorhebenden -gi) und, auch.
iriù, yriau, irti rudern (den kahn); *iriù-s, yriau-s, irti-s* rudern, (rundernd) fahren.
pér-si-iriù, pér-si-yriau, pér-si-irti hinüberraubern.
pri-si-iriù, pri-si-yriau, pri-si-irti heranrudern.
irklas m. ruder.
iřàkymas m. 4 ansage, befehl.
Isrà f. 1 Inster.
Isrutys m. 3 Insterburg.
iřtätymas m. 4 einsetzung.
isz, präp. m. d. gen., aus.
Iszariótas m. 4 = *Iszkariótas*.
iszdavėjas m. 2 verräter.
iszdýkėlis, -lio m. 4 übermütiger.
iszėiga f. 4 ausgang.
- iszgānymas* m. 4 erlösung, heil.
iszganytingas, f. -ga 4, adv. *iszganytingai* selig.
iszganytojis, -jo m. 4 erlöser.
iszgąstingas, f. -ga 4, adv. *iszgąstingai* schrecklich.
iszgąstis, -czo m. 4 schreck.
iszgėlbėtojis, -jo m. 4 befreier, erretter.
iszjėszkójimas m. 4 untersuchung.
iskadà f. 2 schaden (poln. *szkoda*).
iskadùžė f. 2 dem. zu *iskadà*.
Iszkariótas m. 4 Ischarioth.
iskýtrės, f. -rusi 4 (der form nach part. perf. act. eines nicht bildbaren verbum) gewitzigt.
iszlaiķymas m. 4 unterhalt.
iszmintingas, f. -ga, adv. *iszmintingai* verständig, ein-sichtsvoll.
iszmintis, -ės f. 3 verstand, einsicht.
iszpūstyjimas m. 4 verwüstung, verschwendung.
isžrūgos (pl. t.) f. 4 molken.
isztisas, f. -sà 3 ausgestreckt.
isžválnytojis, -jo m. 4 befreier.
ižvalgymas m. 4 genossenes, speise.
Yzaōkas m. 2 Isaak.
izbōnas m. 2 krug (kleinr. *zban*).
Yzraēlis, -lio m. 2 Israel.

J.

- jà ja.*
Jajrus m. 4 Jaïrus.
Jakamas m. 3 Jochem, Joachim.
- Jakamėlis, -lio* m. 2 dem. zu *Jākamas*.
jañt dial. für *añt* s. d.

jap- dial. für *ap-*.

jaū schon; tritt verstärkend an adverbial.

jaūgi (*jaū* mit dem hervorhebenden *-gi*) schon. [jung.

jdunas, f. -*nā* 3, adv. *jaunaī*

jaunāvedis, -*džo*, f. *jaunāmartē* 4 neu verheiratet.

jaunikāitis, -*czo* m. 4 jüngling.

jaunikis, -*kio* m. 2 tierjunges, bräutigam.

jaunīmas m. 2 tanzvergnügen der erwachsenen dorfjugend.

jautēlis, -*lio* m. 2 dem. zu *jāutis*.

jautēnā f. 3 rindfleisch.

jāutis, -*czo* m. 4 ochse.

javaī (pl. t.) m. 1 getreide.

jēgērē m. 4 jäger (a. d. dtsch.).

jeī, *jēi* wenn.

jeīb damit, auf dass.

jeīgi, *jēigi* (*jeī*, *jēi* mit dem hervorhebenden *-gi*) wenn.

jeīgu, *jēigu* (*jeī*, *jēi* mit dem hervorhebenden *-gu*) wenn.

Jēkē f. 2 Jette.

jēkinu, *jēkinti* blenden.

ap-jēkinu, *ap-jēkinti* blenden, verblenden, betören.

jenkū, *jekaū*, *jēkti* erblinden.

ap-jenkū, *ap-jekaū*, *ap-jēkti* erblinden, verblendet, betört werden.

Jērika f. 4 Jericho.

Jerūzālē f. 4 Jerusalem.

jēszkau, *jēszkóti* suchen; *jēszkau-s*, *jēszkóti-s* sich (dat.) suchen.

pa-si-jēszkau, *pa-si-jēszkóti* perfektiv zu *jēszkau-s*.

su-si-jēszkau, *su-si-jēszkóti* sich (dat.) zusammensuchen.

Jēvā f. 1 Eva.

Jēzaiōszius m. 2 Jesaias.

Jēzus m. 4 Jesus.

jīs, f. *jì* er, sie.

jīsz dial. für *isz* s. d.

jō dial. für *ō* s. d.

jódau, *jódyti* umherreiten.

pa-si-jódau, *pa-si-jódyti* sich ausreiten, sich satt reiten.

jodinēju, *jodinēti* ein wenig umherreiten, umherreiten.

jóju, *jójau*, *jóti* reiten.

at-jóju, *at-jójau*, *at-jóti* herbeireiten.

ī-jóju, *ī-jójau*, *ī-jóti* hineinreiten.

isz-jóju, *isz-jójau*, *isz-jóti* hinausreiten.

nu-jóju, *nu-jójau*, *nu-jóti* fortreiten.

par-jóju, *par-jójau*, *par-jóti* nach hause reiten.

pér-jóju, *pér-jójau*, *pér-jóti* hindurchreiten.

pri-jóju, *pri-jójau*, *pri-jóti* hinzureiten.

jōks, f. *jokiā* irgend welcher, welche.

Jokūbas m. 2 Jakob (poln. *Jakób*).

jomarkiniñkas m. 2 jahrmarktsbesucher.

Jōnas m. 2 Johannes.

Jordānas m. 2 Jordan.

Jōzé m. 2 Jose.

Jozēpas m. 2 Joseph.

- Jadëa* f. 4 Judäa.
jüdinu, *jüdinti* rühren, bewegen; *jüdinû-s*, *jüdinti-s* sich rühren, sich regen.
pa-jüdinu, *pa-jüdinti* perfektiv zu *jüdinu*.
Jädöszius m. 2 Judas.
jük doch, ja.
jümprova, *jümprava* jungfrau (a. d. dtsch.).
juntû, *jutaû*, *jüsti* fühlen, merken, gewahr werden.
pa-juntû, *pa-jutaû*, *pa-jüsti* perfektiv zu *juntû*; *pa-si-juntû*, *pa-si-jutaû*, *pa-si-jüsti* (von, an sich) gewahr werden.
jürës (pl. t.) f. 4 meer.
jüz dial. für *üz* s. d.
- jű* desto; *jű* — *jű* je — desto.
jűdas, f. -*dà* 3, adv. *jűdaĩ* schwarz.
jűdbëris, -*rio* m. 4 schwarzbrauner.
jűdbërëlis, -*lio* m. 2 dem. zu *jűdbëris*.
jűdikis, -*kio* m. 2 pfennig, scherflein.
jűdis, -*džo* m. 4 rappe.
jűkas m. gelächter, scherz, spott.
jűkiû-s, *jűkiaû-s*, *jűkti-s* lachen, scherzen, spotten.
ap-jűkiû, *ap-jűkiau*, *ap-jűkti* belachen.
isz-jűkiû, *isz-jűkiau*, *isz-jűkti* verlachen, verhöhnern.

K.

- kabiar* indekl. kaviar (a. d. dtsch.).
kabinëju, *kabinëti* hierhin- und dorthinhängen.
su-kabinëju, *su-kabinëti* der reihe nach aufhängen.
kabinù, *kabinti* hängen, aufhängen.
ap-si-kabinù, *ap-si-kabinti* sich (dat.) umhängen, sich um etwas hängen, umarmen, einander umarmen.
pa-kabinù, *pa-kabinti* perfektiv zu *kabinù*.
su-kabinù, *su-kabinti* zusammen aufhängen.
üz-kabinù, *üz-kabinti* umhängen, anfechten; *üz-si-*
- kabinù*, *üz-si-kabinti* sich (dat.) umhängen, sich um etwas hängen, umarmen.
kablÿs m. 1 haken, mistgabel.
kabù, *kabëti* hangen. [wol.
kaczaĩ, *kaczaĩg* obgleich, wie.
kaczàrga f. 4 ofenkrücke (poln. *koczàrga*). [damit.
kàd dass, so dass, auf dass,
kadà, *kàd* wann, wenn, als.
kadàngi, *kadàng* weil.
kaĩ wie.
kailiniaĩ (pl. t.) m. 3 pelz.
kaĩmenë f. 4 herde.
kaimÿnas m. 4 nachbar.
kaĩp, *kaĩpo* (*kaipō*) wie.
kaĩpgi (*kaĩp* mit dem hervorhebenden -*gi*) wie.

kaipogi (*kaipo* mit dem hervorhebenden *-gi*) wie.

Kaypōszius m. 2 Kaiphas.

kairė f. 1 linke hand.

kaĩtinu, *kaĩtinti* heiss machen, erhitzen.

at-kaĩtinu, *at-kaĩtinti* perfektiv zu *kaĩtinu*; *at-si-kaĩtinu*, *at-si-kaĩtinti* sich (dat.) heiss machen.

kakalys m. 3 ofen (dtsch. *kachel*).

kakarykū, *kakaryku* kikeriki.

kākinu, *kākinti* hingelangen lassen, hinbefördern.

nu-si-kākinu, *nu-si-kākinti* hingelangen.

kāklas m. 1 hals.

Kākszbališ, *-lio* m. 4 torfmoor bei Kakschen.

Kaksziaĩ (pl. t.) m. 1 Kakschen.

kaktà f. 1 stirn.

kalatōju, *kalatōti* hämmern, schlagen (weissr. *kołotać*).

su-kalatōju, *su-kalatōti* durchprügeln.

kalbà f. 1 rede.

kalbū, *kalbėti* reden.

isz-kalbu, *isz-kalbėti* entschuldigen.

su-si-kalbu, *su-si-kalbėti* sich unterhalten.

kāldinu, *kāldinti* schmieden lassen.

ap-kāldinu, *ap-kāldinti* beschmieden lassen, gefangen setzen.

kalėdos (pl. t.) f. 2 weihnachten (poln. *kolęda*).

kalėjimas m. 4 gefängnis.

kalinys m. 3 gefangener.

kalinū, *kalinti* einschärfen.

ĩ-kalinū, *ĩ-kalinti* perfektiv zu *kalinū*.

kālnas m. 3 berg.

kałtas, f. *-tā* 1, adv. *kaltaĩ* schuldig.

kaltė f. 1 schuld, vergehen.

kāltinu, *kāltinti* beschuldigen.

kalū, *kaliaũ*, *kālti* schlagen, schmieden.

ap-kalu, *ap-kaliau*, *ap-kālti* beschmieden, gefangen setzen.

ĩ-kalu, *ĩ-kaliau*, *ĩ-kālti* einschlagen, einhauen.

isz-kalu, *isz-kaliau*, *isz-kālti* ausmeisseln.

ũz-kalu, *ũz-kaliau*, *ũz-kālti* verschlagen, zuschlagen.

kamarà f. 2 kammer (weissr. *komora*).

kamėdija f. 4 komödie (a. d. dtsch.).

kaĩpas m. 1 winkel, ecke, gegend.

kampinis, f. *-nė* 2 zur ecke gehörig, eckig.

kampūtis, *-czo* m. 2 dem. zu *kaĩpas*.

Kaĩszczai m. 2 name eines dorfs.

Kāna Kana.

kanālia f. 4 kanaille (a. d. dtsch.).

Kananjtas m. 4 Kananita.

kandis, *-ės* f. 1 motte.

kāndu, *kāndau*, *kāsti* beissen.

pėr-kandu, *pėr-kandau*, *pėr-kāsti* durchbeissen, zerbeissen.

kāndzoju, *kāndžoti* oft beissen.

- su-kándžoju, su-kándžoti* zerbeissen, zernagen.
kankinü, kankinti quälen.
kankü, kakaü, kakti gelangen, genügen, hinreichen.
isz-kankü, isz-kakaü, isz-kakti hingelangen.
nu-kankü, nu-kakaü, nu-kakti hingelangen.
pa-kankü, pa-kakaü, pa-kakti genügen, hinreichen.
su-kankü, su-kakaü, su-kakti erreichen, erlangen.
kapà f. 1 schock (weissr. *kopa*).
kāpanoju, kāpanoti liegend sich durch bewegung der hände und füsse aufzuhelfen suchen.
kāpas m. 1 grabhügel, grab.
Kapernaūmas m. 2 Kapernaum.
kāpinēs (pl. t.) f. 3 begräbnisstätte, friedhof.
kapóju, kapóti hacken.
kaprōlius m. 2 korporal (a. d. dtsch.).
karalēnē f. 4 königin.
karalýstē f. 2 königreich, reich.
karāliszkas, f. -ka 4, adv. karāliszkai königlich.
karālius m. 2 könig (kleinr. *kāras* m. 1 krieg. *korol'*).
karbāczus m. 2 peitsche (kleinr. *karbač*).
karczamà f. 3 schänke, krug (weissr. *korčma*).
karczāuninkas m. 4 schänkwirt, krüger.
kārdas m. 3 schwert.
kareivis, -vio m. 2 kämpfer, kriegler.
kariduju, kariduti kämpfen.
kārsztas, f. -tā 3, adv. karsztaĩ heiss.
kařsztis, -czo m. 2 hitze.
kařsztligē f. 4 hitzige krankheit, fieber.
karsztókas, f. -kà 3, adv. karsztokaĩ ziemlich heiss.
kařtas m. 2 hieb, mal; instr. pl. *kařtais* adv. manchmal, zuweilen, zu zeiten.
kārtis, -ēs f. 4 stange.
kartóju, kartóti wiederholen.
at-kartóju, at-kartóti perferktiv zu *kartóju*.
kartuñta dereinst.
kārvē f. 4 kuh.
karvėlis, -lio m. 2 taube.
karžygys m. 3 held.
kàs wer, was; in adverb. Verbindung mit einem substantiv, und zwar stets in der unveränderlichen form *kàs*, jeder, jede, z. b. *kàs dēnq* jeden tag, täglich.
kasà f. 1 haarflechte, zopf.
kasdēniszkas, f. -ka 4, adv. kasdēniszkai täglich.
kāsnėlis, -lio m. 2 dem. *zukāsnis*.
kāsnis, -nio m. 4 bissen.
kasù, kasiaü, kasti graben.
isz-kasu, isz-kasiau, isz-kasti ausgraben.
pà-kasu, pà-kasiau, pà-kasti begraben.
kaszėlē f. 2 bastkörbchen, körbchen, lischke (weissr. *košel'*).
kasztāunas, f. -na 4, adv. kasztāunai kostbar (poln. *kosztowny*).

- katė* f. 1 katze (a. d. dtsch.).
kātilas m. 3 kessel (kleinr. *kotel'*).
katilātis, -czo m. 4 dem. zu *kātilas*.
katrās, f. -rā welcher, welche von beiden.
kaukimas m. 2 heulen.
kaukiū, kaukiaū, kaukti heulen.
kūlas m. 4 knochen.
kāulligė f. 4 gicht.
kūszas m. 4 grosser schöpf-
 löffel, hölzernes trinkgefäss.
kavóju, kavóti hüten, pflegen,
 bewahren (poln. *chować*).
pa-si-kavóju, pa-si-kavóti
 sich (dat.) aufbewahren.
pri-kavóju, pri-kavóti war-
 ten, pflegen.
keiczū, keiczau, keisti wechseln.
ap-keiczū, ap-keiczau, ap-
keisti verwechseln, ver-
 tauschen.
keikestis, -czo n. 4 fluch.
keikiu, kéikiau, kéikti fluchen;
kéikiū-s, kéikiau-s, kéikti-s
 dass.
pra-kéikiu, pra-kéikiau,
pra-kéikti verfluchen; *pra-*
si-kéikiu, pra-si-kéikiau,
pra-si-kéikti mit fluchen
 um sich werfen.
kėk wie viel; *kėk — tėk* wie
 viel — so viel.
kėkgi (*kėk* mit dem hervor-
 hebenden -gi) wie viel.
kėksė f. 2 hure.
kėkszėstė f. 2 hurerei.
kėkvėnas, f. -nà jeder, jede,
 jedweder, jedwede.
kelėlis, -lio m. 2 dem. zu *kėlias*.
keli, f. *kėlios* einige.
kėlias 1 (*kėlys* 1, *kėlis*, -lio 2)
 m. weg.
keliduju, keliąuti wandern,
 reisen.
at-keliduju, at-keliduti
 wandernd, reisend er-
 reichen.
isz-keliduju, isz-keliduti
 fortwandern, wegreisen.
nu-keliduju, nu-keliduti
 perfektiv zu *keliduju*.
par-keliduju, par-keliduti
 heimwandern, heimreisen.
kelišė f. 2 wanderung, reise.
kėlys 1 (*kėlis*, -lio 2) m. knie.
keliū, kėliau, kėlti heben, be-
 reiten, ausrichten (fest, gast-
 mahl), öffnen (tor), sich he-
 ben, aufstehn; *keliū-s, kė-*
liau-s, kėlti-s sich erheben,
 aufstehn.
at-si-keliu, at-si-kėliau, at-
si-kėlti perfektiv zu *keliū-s*.
isz-keliu, isz-kėliau, isz-
kėlti erheben.
pà-keliu, pa-kėliau, pa-
kėlti aufheben; *pa-si-ke-*
liu, pa-si-kėliau, pa-si-
kėlti sich erheben, auf-
 stehn.
pri-si-keliu, pri-si-kėliau,
pri-si-kėlti auferstehn.
ųz-keliu, už-kėliau, už-kėlti
 aufheben, aufladen.
kėlmas m. 3 baumstumpf.
kėlnorė f. 4 keller.
kėmas m. 1 dorf.
kėmėlis, -lio m. 2 dem. zu
kėmas.

kémpinis, -nio m. 4 schwamm.
kemszù, *kimszaũ*, *kiĩszti*
 stopfen.

pri-kemszu, *pri-kimszaũ*,
pri-kiĩszti vollstopfen.

kenczù, *kenczaũ* (*kentėjau*),
kęsti (*kentėti*) leiden, dul-
 den, gern haben; mit *nė*
 hassen.

ap-kenczù, *ap-kenczau*, *ap-*
kęsti gern haben; mit *nė*
 hassen.

isz-kenczù, *isz-kenczau*, *isz-*
kęsti aushalten.

pa-kenczù, *pà-kenczau*, *pa-*
kęsti sich gedulden.

kenkiũ, *kenkiaũ*, *keĩkti* scha-
 den, fehlen.

kėnõ wissen.

kėpalas m. 3 brod, laib.

kėpenos (pl. t.) f. 3 leber.

kepù, *kepiau*, *kėpti* backen,
 braten.

isz-kepu, *isz-kepiu*, *isz-*
kėpti ausbraten.

pa-si-kepu, *pa-si-kepiu*,
pa-si-kėpti sich (dat.)
 backen.

kepùrė f. 2 hut.

kėrdžus m. 2 hirt.

kėrplėsza (*kėrplėsza*) f. 4 alter
 baumstumpf.

kėrszis, -szio m. 4 gefleckter
 ochse.

kėrsztas m. 2 zorn, grimm.

kertũ, *kirtaũ*, *kiĩrsti* hauen.

ĩ-kertu, *ĩ-kirtaũ*, *ĩ-kiĩrsti*
 einhauen.

isz-kertu, *isz-kirtaũ*, *isz-*
kiĩrsti aushauen, verhauen.

nũ-kertu, *nu-kirtaũ*, *nu-*
kiĩrsti abhauen.

pa-si-kertu, *pa-si-kirtaũ*,
pa-si-kiĩrsti sich (dat.) ab-
 hauen.

kėsaũ-s, *kėsyti-s* sich unter-
 fangen.

pa-si-kėsaũ, *pa-si-kėsyti*
 sich anschicken.

kęstu, *kėtau*, *kęsti* hart wer-
 den, sich verhärten.

už-kęstu, *už-kėtau*, *už-kęsti*
 perfektiv zu *kęstu*.

kėtũmas m. 2 härte.

keturiĩdeszimt vierzig.

keturi, f. *kėturios* vier.

keturiõlika vierzehn.

ketvėrgis, f. -gė 4 vierjährig.

ketviĩrtas, f. -tã vierter, vierte.

ketviĩrtis, -czo m. 2 scheffel.

kėžas m. 3 käse (a. d. dtsch.).

kiaulė f. 2 schwein.

kiaulėnã f. 3 schweinefleisch.

kiaulĩszkas, f. -ka 4, adv.

kiaulĩszkai schweinish.

kiãvalas m. 3 schale.

kĩbinu, *kĩbinti* reizen, necken.

pa-kĩbinu, *pa-kĩbinti* per-
 fektiv zu *kĩbinu*.

už-kĩbinu, *už-kĩbinti* ne-
 cken, reizen, anfechten.

kĩbũras m. 2 eimer.

kylĩkas m. 2 kelch (poln. kie-
 lich).

kĩlpa f. 4 steigbügel.

kĩlpátė f. 4 dem. zu *kĩlpa*.

kylũ, *kilaũ*, *kĩlti* sich erheben.

isz-kylũ, *isz-kilaũ*, *isz-kĩlti*
 sich aus etwas niedrigem
 emporheben, emporsteigen.

- pa-kylù, pa-kilaũ, pa-kilti* perfektiv zu *kylù*.
su-kylù, su-kilaũ, su-kilti auffahren (aus dem schlaf, rausch).
už-kylù, už-kilaũ, už-kilti perfektiv zu *kylù*.
kimbù, kibaũ, kibti hangen bleiben, sich einhaken.
į-kimbù, į-kibaũ, į-kibti sich einhaken, sich festgreifen, sich einkrallen.
kinkaũ, kinkyti anspannen (pferde), anschirren.
pa-kinkaũ, pa-kinkyti perfektiv zu *kinkaũ*.
už-kinkaũ, už-kinkyti an den wagen anspannen.
kirmėlė f. 3 wurm.
kirmijù, kirmyti schlafen.
kiřsdinu, kiřsdinti hauen lassen.
nu-kiřsdinu, nu-kiřsdinti abhauen lassen.
kiřsteriu (j-präs.), *kirsterėti* hin- und herhauen.
kirtikas m. 2 hauer, henker.
kiřvis, -vio m. 2 axt.
kýszau, kýszoti stecken intr., darinstecken, hervorstecken.
kiszù, kiszau, kiszti stecken trans., stopfen.
at-kiszu, at-kiszaũ, at-kiszti verstopftes öffnen.
į-kiszu, į-kiszaũ, į-kiszti hineinstecken; *į-si-kiszu, į-si-kiszaũ, į-si-kiszti* zu sich stecken.
isz-kiszu, isz-kiszaũ, isz-kiszti hinausstecken.
- pà-kiszu, pa-kiszaũ, pa-kiszti* unterstecken.
pri-kiszu, pri-kiszaũ, pri-kiszti zustecken, hinzu stecken.
už-kiszu, už-kiszaũ, už-kiszti zustopfen, verstopfen.
kitaip anders.
kitas, f. -tà anderer, andre, mancher, manche.
kitòks, f. -kià anders beschaffen.
kýtras, f. -rà 1, *kytrus*, f. -rì 1, adv. *kýtriai* und *kytriaĩ* schlau, listig (poln. *chytry*).
-kýtřes s. *iszkýtřes*.
kiviřczyjù-s, kiviřczyti-s sich zanken.
klajóju, klajóti irre gehn, umherirren.
klampýnė f. 2 sumpfige, grundlose stelle. [*chlop*].
klāpas m. 2 bursche (poln.).
klastà f. 1 betrug.
klastorius m. 2 betrüger.
klastūju, klastūti betrügen, betrügerisch handeln.
su-klastūju, su-klastūti betrügen.
klaupiiù-s, klaupiaũ-s, klaupiti-s in die knie sinken.
at-si-klaupiiù, at-si-klaupiaũ, at-si-klaupiti niederknien.
par si-klaupiiù, par-si-klaupiaũ, par-si-klaupiti niederknien.
pri-si-klaupiiù, pri-si-klaupiaũ, pri-si-klaupiti hin knien.
- klausau, klausyti* hören, ge-

- hören; *klausau-s, klausj-ti-s* zuhören.
i-si-klausau, i-si-klausyti durch genaues hören sich einprägen, sich merken.
isz-klausau, isz-klausyti er-hören.
klausinėju, klausinėti wiederholt fragen, hin- und herfragen; *klausinėju-s, klausinėti-s* dass.
isz-klausinėju, isz-klausinėti ausfragen.
pa-klausinėju, pa-klausinėti perfektiv zu *klausinėju*; *pa-si-klausinėju, pa-si-klausinėti* perfektiv zu *klausinėju-s*.
kláusiu, kláusiau, kláusti fragen.
pa-kláusiu, pa-kláusiau, pa-kláusti perfektiv zu *kláusiu*; *pa-si-kláusiu, pa-si-kláusiau, pa-si-kláusti* sich erkundigen.
klebėjimas, m. 4 klappern (der zähne).
klebōnas m. 2 pfarrer, priester (mazur. *kleban*).
kleidà f. 1 kleid (a. d. dtsh.).
klėkneris, -rio m. 4 glöckner (a. d. dtich.).
klėstyju, klėstyti peitschen, stäupen.
isz-klėstyju, isz-klėstyti aus-peitschen.
klėtis, -ės f. 4 vorratsgebäude.
klėtėlė f. 2 dem. zu *klėtis*.
klýkauju, klýkauti schreiben, kreischen.
klykiù, klykiaù, klýkti schreiben, kreischen.
klipytùju, klipytùti schwankend, schlecht gehn.
nu-klipytùju, nu-klipytùti schlecht gehend zurücklegen. [machen, anhängen.
kliudinù, kliudinti anhaben
isz-si-kliudinù, isz-si-kliudinti sich loshaben, sich losmachen.
klóju, klójau, klóti hinlegen, spreiten, betten.
isz-klóju, isz-klójau, isz-klóti ausschlagen (mit teppichen u. dgl.).
pa-klóju, pa-klójau, pa-klóti ausbreiten, hinbreiten, breit bedecken.
klōnojù-s, klōnoti-s sich neigen, sich niederbeugen, sich verbeugen.
klūcius m. 2 klotz (a. d. dtsh.).
klūmpė f. 4 holzschuh.
klūpau, klūpoti in kniender stellung verharren, knien.
klustù, klusaù, klūsti, klūstis geben, gehorchen.
pa-klustù, pa-klusaù, pa-klūsti gehorchen.
klūnas m. 4 raum hinter dem hause, bleichplatz. [ende.
klūngalis, -lio m. 4 bleichplatz-
knygà (gew. pl. t. knýgos) f. 2 buch (russ. *kniga*).
knìpelis, -lio m. 4 knüppel (a. d. dtsh.).
kō (für kodėl) weshalb, warum.
kóbotas m. 4 frauenjacke, kamisol (poln. *kabat*).

- kodėl* weshalb, warum.
kōdis, -*džo* m. 2 wasserkrug
 (poln. *kadz*).
Koŭnas m. 2 Kain.
kója f. 4 fuss.
kojėlė f. 2 dem. zu *kója*.
kōks, f. -*kià* was für einer,
 was für eine, irgend einer,
 irgend eine.
kōliai, *kōl* wie lange, so lange
 als, bis.
kōlioju, *kōlioti* schelten, tadeln.
isz-kōlioju, *isz-kōlioti* aus-
 schelten, in schelten aus-
konė fast. [brechen.
kópiu (*kópu*), *kópiu* (*kópau*),
kópti steigen.
į-kópiu, *į-kópiu*, *į-kópti*
 einsteigen.
isz-kópiu, *isz-kópiu*, *isz-*
kópti aussteigen, überstei-
 gen, überwinden.
nu-kópiu, *nu-kópiu*, *nu-*
kópti herabsteigen, hinab-
 steigen.
kōras m. 2 turm.
kōrban hebr. *korban*.
kótas m. 3 stiel.
kovà f. 1 kampf.
kovójimas m. 4 kämpfen, kampf.
kozonis, -*nės* f. 3 predigt, er-
 mahnung (poln. *kazanie*).
kōžnas, f. *kožnà* jeder, jede.
krāgas m. 2 krug, kanne (dtsch.
krug).
kraikas m. 1 first.
kraitėlis, -*lio* m. 2 dem. zu
kraitis.
kraitis, -*czo* m. 2 brautschatz,
 mitgift.
kramtaũ, *kramtyti* kauen, na-
 gen, beissen.
krankiũ, *krankiaũ*. *krañkti*
 schnarchen.
krañtas m. 2 steiles, hohes
 ufer.
kràpelis, -*lio* m. 4 krapfen.
krāsė f. 2 stuhl, thron.
krāsztas m. 1 rand, ufer.
krasztėlis, -*lio* m. 2 dem. zu
krāsztas.
krataũ, *kratyti* schütteln.
nu-krataũ, *nu-kratyti* ab-
 schütteln.
pa-si-krataũ, *pa-si-kratyti*
 sich schütteln.
kraũjas m. 1 blut.
kráuju, *króviau*, *kráuti* häufen,
 schichten, laden.
pri-kráuju, *pri-króviau*,
pri-kráuti vollpacken.
Kraupiszkas m. 2 Kraupisch-
 ken.
kráustau, *kráustyti* packen,
 kramen.
kražukas m. 2 dem. zu *krāgas*.
kreipiũ, *kreipiaũ*, *kreipti* keh-
 ren, wenden.
at-si-kreipiũ, *at-si-kreipiau*,
at-si-kreipti sich wenden,
 sich umwenden.
kremtũ, *krimtaũ*, *krimsti* na-
 gen, (hartes) beissen.
krėpszas m. 1 kleiner sack,
 ranzen.
krepszukas m. 2 dem. zu *krėp-*
szas.
krėslas m. 3 stuhl, schemel.
krýgė f. 4 krieg (a. d. dtsch.).
krygėlė f. 2 dem. zu *krýgė*.

- krygùžé* f. 2 dem. zu *krýgé*,
kriksztas m. 1 taufe.
kriksztýdinu, *kriksztýdinti*
 taufen lassen; *kriksztýdinû-s*,
kriksztýdinti-s sich taufen
 lassen.
kriksztýju, *kriksztýti* taufen;
kriksztýjû-s, *kriksztýti-s* ge-
 tauft werden.
pa-kriksztýju, *pa-kriksztý-
 ti* perfektiv zu *kriksztýju*.
kriksztýnos (pl. t.) f. 2 tauf-
 feier, taufschmaus.
kriksztýtojís, -jo m. 4 täufer.
krintû, *kritaû*, *kristi* herab-
 fallen.
isz-krintû, *isz-kritaû*, *isz-
 kristi* herausfallen.
krislas m. 1 splitter.
Kristus m. 4 Christus.
krivülé f. 2 krummstab.
Krizas m. Christian.
kryžavóju, *kryžavóti* kreuzi-
 gen (weissr. *kryžovać*).
nu-kryžavóju, *nu-kryžavóti*
 perfektiv zu *kryžavóju*.
krýžius m. 2 kreuz (weissr.
kryž).
krōmas m. kram; *kromû* nészti
 als kram, d. h. auf dem
 rücken, tragen.
krōmininkas m. 4 Krämer.
krosztû, *kroszaû*, *krōszti* ho-
 cken, krumm, alt werden.
su-krosztû, *su-kroszaû*, *su-
 krōszti* perfektiv zu *krosz-
 tû*.
krūmas m. 4 strauch, busch.
krūtīnē f. 2 brust. [wegen.
krūtīnu, *krūtīnti* rühren, be-
pa-krūtīnu, *pa-krūtīnti* an-
 rühren, berühren.
krutû, *krutēti* sich regen, sich
 bewegen.
krāvā f. 1 haufe; *krāvō-na*,
krāvō-n, *krāvō* in haufen,
 zusammen.
krūvinas, f. -nā 3, adv. *krū-
 vinaĩ* blutig.
krūžūtas, f. -ta 4, adv. *krūžū-
 tai* kraus (a. d. dtsch.).
krûpā f. 2 grützkorn (dtsch.
graupe).
Kūbas m. Kubas.
kūbilas m. 3 kübel (a. d. dtsch.).
kūcius m. 2 knüttel.
kūczērius m. 4 kutscher (a.
 d. dtsch.).
kūdīkēlis, -lio m. 2 dem. zu
kūdīkis.
kūdīkis, -kio m. 4 kind, klei-
 nes kind.
kūgis, -gio m. 4 hammer.
kuilys m. 1 eber.
kuiliūkas m. 2 dem. zu *kuilys*.
kuinas m. 2 pferd, gaul, klepper
 (poln. *kón*).
kūkālis, -lio (gew. pl. t. *kū-
 kāliai*) m. 2 raden, un-
 kraut (kleinr. *kukil*).
kūkarka f. 4 köchin (poln.
kucharka).
kūknē f. 2 küche (poln. *kuch-
 nia*).
kūkorius m. 4 koch (poln. *ku-
 charz*).
kukūju, *kukūti* wie ein ku-
 ckuk rufen, kuckuk rufen.
pa-kukūju, *pa-kukūti* per-
 fektiv zu *kukūju*.

- pra-kukūju, pra-kukūti* anfangen wie ein kuckuk zu rufen, anfangen kuckuk zu rufen.
- kulēlis* m. 2 dem. zu *kulj̄s*.
- kulj̄s* m. 1 bund (getreide, stroh); instr. pl. *kāliais* adv. wie strohbündel, kopfüber.
- kuliū, kūliau, kūlti* dreschen, schlagen.
- sū-kuliū, su-kūliau, su-kūlti* zerschlagen, schlagend verwunden, verletzen.
- kultuvē* f. 3 waschbleuel.
- kultuvēlē* f. 2 dem. zu *kultuvē*.
- kūmas* m. 2 gevatter (weissr. *kumēlē* f. 2 stute. [*kum*]).
- kumelj̄s* m. 3 füllen.
- kūmi* hebr. *kumi* steh auf.
- kūmpas*, f. -*pā* 1, adv. *kūmpaī* krumm.
- kūmpis*, -*pio* m. 2 schinken.
- kumpsau, kumpsoti* krumm dastehn, dasitzen.
- kumpstū, kumpaū, kūmpti* krumm werden.
- pa-kumpstū, pa-kumpaū, pa-kūmpti* perfektiv zu *kumpstū*.
- kūmscza* f. 4 faust.
- kūnas* m. 4 leib, fleisch.
- kunigáiksztis, -czo* m. 4 fürst.
- kūnigas* m. 3 priester, pfarrer.
- kūniszkas*, f. -*ka* 4, adv. *kūniszkai* leiblich, fleischlich.
- kupczj̄stē* f. 2 handel.
- kūpczus* m. 2 kaufmann (weissr. *kupiec*). [gehäuft.
- kūpinas*, f. -*nā* 3, adv. *kūpinaī*
- kūpkā* f. 2 becher.
- kūprinu, kūprinti* mit gekrümmtem rücken gehn.
- isz-kūprinu, isz-kūprinti* mit gekrümmtem rücken
- kūr* wo, wohin. [hinausgehn.
- kūrbas* m. 2 korb (a. d. dtsh.).
- kurbēlis, -lio* m. 2 dem. zu *kūrbas*.
- kūrenū, kūrenti* heizen.
- kūr̄gi*, (*kūr* mit dem hervorhebenden -*gi*) wo, wohin.
- kuriū, kūriau, kūrti* bauen.
- pā-kuriū, pa-kūriau, pa-kūrti* perfektiv zu *kuriū*.
- kuriū, kūriau, kūrti* heizen.
- pā-kuriū, pa-kūriau, pa-kūrti* perfektiv zu *kuriū*.
- su-si-kuriū, su-si-kūriau, su-si-kūrti* sich ein feuer anmachen.
- kūrpē* f. 4 schuh.
- kūrpētas*, f. -*ta* 4 beschuht.
- kūrpius* m. 2 schuhmacher.
- kūr̄s*, f. *kuri* welcher, welche, der, die.
- kursaī* (*kūr̄s* mit dem hervorhebenden -*ai*) welcher, der.
- kurtinj̄s* m. 3 tauber, tauber mensch.
- kusaū, kusj̄ti* reizen.
- pa-kusaū, pa-kusj̄ti* perfektiv zu *kusaū*.
- kūczēs* (= *kū czēsū*) wann, irgend wann. [zotte.
- kūdas* m. 2 flachswickel, schopf,
- kūdēlis, -lio* m. 2 dem. zu *kūdas*.
- kvāpas* m. 1 duft, geruch, atem, hauch.
- kvapstaū-s, kvapstj̄ti-s* luft zu schöpfen suchen.

- pra-si-kvapstaũ, pra-si-kvapstýti* luft schöpfen, sich verschnauften, etwas ausruhen.
kvėczũ, kvėczaũ, kvėsti einladen.
nu-kvėczũ, nũ-kvėczau, nu-kvėsti wohin einladen.
pa-kvėczũ, pã-kvėczau, pa-kvėsti perfektiv zu *kvėczũ*;
pa-si-kvėczũ, pa-si-kvėczau, pa-si-kvėsti zu sich einladen.
su-kvėczũ, sũ-kvėczau, su-kvėstiz zusammenbitten, mit einander einladen.
kvėpiũ, kvėpiaũ, kvėpti duften, hauchen.
kvėtýs m. 1 weizenkorn; pl. *kvėczaĩ* weizen.
kvėtkã f. 2 blume.
kvėtkėlė f. 2 dem. zu *kvėtkã*.
kvimpũ, kvipaũ, kvipti geruch bekommen.
pa-kvimpũ, pa-kvipaũ, pa-kvripti perfektiv zu *kvimpũ*.

L.

- lãbas*, f. -bã 1 gut; adv. *labaĩ* recht, sehr; *dãr labiaũs* vielmehr.
lãbinu, lãbinti grüssend anreden, begrüßen.
pa-si-lãbinu, pa-si-lãbinti einander begrüßen.
lãidau, lãidoti bestatten.
pa-lãidau, pa-lãidoti perfektiv zu *lãidau*.
laĩkas m. zeit, frist.
laikaũ, laikýti halten (tenere, putare); *laikaũ-s, laikýti-s* sich halten, sich aufhalten.
isz-laikaũ, isz-laikýti aus halten, erhalten, am leben erhalten, bewahren, ernähren; *isz-si-laikaũ, isz-si-laikýti* sich erhalten, am leben bleiben.
nu-laikaũ, nu-laikýti zu halten vermögen.
pa-laikaũ, pa-laikýti behalten; *pa-si-laikaũ, pa-si-laikýti* bei sich behalten.
pri-si-laikaũ, pri-si-laikýti sich aufhalten, wohnen.
laimiũ, laimėti gewinnen.
lãivas m. 3 boot.
laivėlis, -lio m. 2 dem. zu *lãivas*.
laižaũ, laižýti lecken.
lãkióju, lãkióti flattern, fliegen, umherfliegen.
lakstaũ, lakstýti hin- und herflattern, umherflattern.
laksztaũ, laksztýti blättern, blätter brechen.
isz-laksztaũ, isz-laksztýti die blätter abbrechen, herausbrechen, entblättern.
laksztiĩgala f. 4 nachtigall.
lakũ, lakiaũ, lãkti leckend fressen, schlürfen.
lamã hebr. *lama* warum.
landinũ, landinti kriechen lassen.

- su-landinù, su-landinti* zusammen kriechen lassen.
lángas m. 3 fenster.
langēlis, -lio m. 2 dem. zu *lángas*.
lankà f. 1 wiese (am fluss).
lankaũ, lankýti besuchen.
ap-lankaũ, ap-lankýti perfektiv zu *lankaũ*.
at-lankaũ, at-lankýti perfektiv zu *lankaũ*; *at-si-lankaũ, at-si-lankýti* einen besuch machen.
lāpas m. 2 blatt.
lāpē f. 2 fuchs.
lapēlis, -lio m. 2 dem. zu *lāpas*.
lapēnē f. 2 kohlr, sauerkohl.
lapūtē f. 2 dem. zu *lāpē*.
lāšzas m. 1 tropfen. [*šzas*.
lašzēlis, -lio m. 2 dem. zu *lāšzinaĩ* (pl. t.) m. 3 speck.
lāšzinu, lāšzinti tröpfeln lassen, tropfen machen, abzapfen, auspressen.
Laugaliaĩ m. 3 Laugalen.
laũkas m. 1 feld, flur; lok. sg. *laukē* adv. draussen; akk. sg. mitangefügtem-*n(a)* *laũka-n, laũka* hinaus.
laukinis, f. -nē 2 zum feld gehörig, feld-.
laũkis, -kio m. 2 ochse mit einem weissen fleck auf der stirn, blässochse.
láukiu, láukiau, láukti warten, harren.
pa-láukiu, pa-láukiau, pa-láukti perfektiv zu *láukiu*.
su-láukiu, su-láukiau, su-láukti nach warten er-
reichen, erwarten, erleben;
su-si-láukiu, su-si-láukiau, su-si-láukti nach warten bekommen.
laumē f. 1 laune, eine art hexe oder nixe.
Laũras m. Lorenz.
láužinu, láužinti brechen.
nu-láužinu, nu-láužinti abrechen.
láužiu, láužiau, láužti brechen.
at-láužiu, at-láužiau, at-láužti zurückbrechen, den hahn spannen.
isz-láužiu, isz-láužiau, isz-láužti herausbrechen, durch brechen vernichten, zerstören.
lavónas m. 4 leiche, leichnam.
lavóngalvė f. 4 schädelstätte.
lazedà f. 3 stab.
lažyba f. 4 wette.
lažinūs, lažinti-s wetten.
su-si-lažinù, su-si-lažinti mit einander wetten.
lėbauju, lėbauti schwelgerisch, flott leben, prassen (poln. *la-bowdę*).
ledžvygà f. 3 hufeisen, spottname für einen, der schlecht geht. [*lechel*].
lėgėrė f. 4 kleines fass (dtsh. *legiõnas* m. 2 legion.
lėidžu (lėidu), lėidau, lėisti lassen, gestatten, landen.
at-lėidžu, at-lėidau, at-lėisti erlassen, vergeben.
į-lėidžu, į-lėidau, į-lėisti hereinlassen.
isz-lėidžu, isz-lėidau, isz-

- lėisti* hinauslassen, ausfließen lassen, ausgeben, aufgehen (*dvāsę* geist).
nu-lėidžu, nu-lėidau, nu-lėisti hinablassen, senken (augen); *nu-si-lėidžu, nu-si-lėidau, nu-si-lėisti* sich herunterlassen, untergehn.
pa-lėidžu, pa-lėidau, pa-lėisti loslassen, entlassen.
par-lėidžu, par-lėidau, par-lėisti heimlassen.
pér-leidžu, pér-leidau, pér-leisti durchlassen, zulassen, erlauben.
pra-lėidžu, pra-lėidau, pra-lėisti vorbeilassen, vertreiben (zeit).
lėju, lėjau, lėti giessen.
nu-lėju, nu-lėjau, nu-lėti giessen, ausgiessen (metall).
pra-lėju, pra-lėjau, pra-lėti vergiessen.
už-lėju, už-lėjau, už-lėti aufgiessen.
lekū, lekiau, lėkti fliegen.
at-lekiu, at-lėkiau, at-lėkti herfliegen.
nū-lekiu, nū-lėkiau, nū-lėkti hinfliegen.
pri-lekiu, pri-lėkiau, pri-lėkti heranfliegen.
lėkorius m. 4 arzt (poln. *lekarz*).
lėkū (lėkmi), likaū, likti lassen, übrig lassen.
at-lėkū, at-likau, at-likti beenden, vollenden, übrig bleiben, zu ende sein, sterben.
isz-lėkū, isz-likau, isz-likti übrig bleiben, leben bleiben.
pa-lėkū, pa-likau, pa-likti zurücklassen, hinterlassen, verlassen, verlieren; *pa-si-lėkū, pa-si-likau, pa-si-likti* bleiben, zurückbleiben, übrigbleiben.
pri-lėkū, pri-likau, pri-likti bestimmen.
lėlįja f. 2 lillie.
lėmenėlis, -lio m. 2 dem. zu *lėmū*.
lėmū m. 3 stamm, wuchs.
lencūgas m. 2 kette (weissr. *łancuh*).
lėdū, lindaū, lįsti kriechen, schleichen.
į-lėdu, į-lindaū, į-lįsti hereinkriechen, hereinschleichen.
isz-lėdu, isz-lindaū, isz-lįsti herauskriechen.
nū-lėdu, nu-lindaū, nu-lįsti hinschleichen.
pa-si-lėdu, pa-si-lindaū, pa-si-lįsti unterkriechen, sich worunter verkriechen.
lėngvas, f. -vā, gew. lengvūs, f. -vī 1, adv. lėngviai leicht.
lengvaszirdingas, f. -ga 4, adv. lengvaszirdingai sanftmütig.
lėnkė f. 4 vertiefung, wiese in einer vertiefung.
lenkiū, lenkiaū, lenkti biegen, beugen.
nu-lenkiū, nū-lenkiau, nū-lenkti herabbeugen, senken.

- pa-si-lenkiu, pa-si-lenkiau, pa-si-leñkti* sich beugen.
pra-lenkiu, prà-lenkiau, pra-leñkti überholen.
lentà f. 1 brett.
lentėlė f. 2 dem. zu *lentà*.
lėpinė f. 2 kleines gefäss aus lindenholz.
lėpinis, f. -*nė* 2 aus lindenholz gefertigt.
lėpiu, lėpiaū, lėpti befehlen.
at-si-lėpiu, at-si-lėpiau, at-si-lėpti antworten.
pa-lėpiu, pà-lėpiau, pa-lėpti perfektiv zu *lėpiu*.
lėpsnà f. 1 flamme.
lėpsnàvimas m. 4 flammen.
lėptas m. 2 steg.
lėsas, f. -*sà* 3, adv. *lėsaĩ* mager.
lėsininkas m. 2 fôrster (poln. *leśnik*).
lesu, lesiaū, lėsti picken, lesen, fressen (von vögeln).
sù-lesu, sù-lesiau, su-lėsti aufpicken, auffressen.
letenà f. 3 tatze.
Lėtuvà f. 3 Litauen.
Lėtùvininkas m. 4 litauer.
lėtùviszkas, f. -*ka* 4, adv. *lėtùviszkai* litauisch.
Lėvi m. Levi.
lėvgtas m. 2 levit.
lėžùvis, -vio m. 2 zunge.
liàmpa f. 4 lampe (a. d. dtsch.).
liàuju, lióviau. liàuti aufhören;
liàujù-s, lióviau-s, liàuti-s dass.
pa-liàuju, pa-lióviau, pa-liàuti perfektiv zu *liàuju*;
pa-si-liàuju, pa-si-lióviau, pa-si-liàuti perfektiv zu *liàuju*.
pa-si-liàuti perfektiv zu *liàuju*.
liaupsė f. 1 lobpreisung.
liàupsinu, liàupsinti lobsingend, lobpreisen, loben.
lydekà f. 2 hecht.
lýdinu, lýdinti regnen lassen.
nu-lýdinu, nu-lýdinti durch regen verwischen lassen.
lydžù, lydėti begleiten, das geleit geben.
pa-lydžù, pa-lydėti perfektiv zu *lydžù*.
lyg s. *lygus*. [tiv zu *lydžù*.]
ligà f. 1 krankheit.
lyginu, lýginti gleich machen, vergleichen. [ten. *at-lyginu, at-lyginti* vergel-pri-lyginu, pri-lyginti ver-gleichen. [setzen. *su-lyginu, su-lyginti* gleich uż-lyginu, uż-lyginti ver-gelten.
ligónis, -ės m. 4 kranker.
lygstu, lýgau, lýgti gleichen, gleich kommen.
pri-lygstu, pri-lygau, pri-lygti gleichen, es gleich tun.
lygus, f. -*gi* 3 gleich; adv. *lygiai, lýg* gleich, gleich wie, wie.
lyjù, lijaū, lýti regnen.
nu-lyjù, nu-lijaū, nu-lýti herabregnen.
liktis, -ės f. 1 licht (a. d. dtsch.).
liktōrius m. 2 leuchter (weissr. *lichtar*).
liktùžė f. 2 dem. zu *liktis*.
lìmpù, lipaū, lipti kleben bleiben.

- pri-limpù, pri-lipaũ, pri-lipti* ankleben intr.
- lìnas* m. 1 flachsstengel; pl. *lìnaĩ* flachs.
- lìndau, lìndoti* hineingeschlüpft sein, stecken.
- link* -wärts.
- lìnksmas*, f. -mà 1, adv. *lìnk-smaĩ* froh, heiter, fröhlich, lustig.
- lìnksmjbe* f. 2 freude, heiterkeit, fröhlichkeit, lust, herrlichkeit.
- lìnksmingas*, f. -ga 4, adv. *lìnksmìngai* freudig.
- lìnksmìnu, lìnksmìnti* erfreuen, erheitern, trösten; *lìnksmì-nũ-s, lìnksmìnti-s* sich freuen, sich trösten.
- pa-lìnksmìnu, pa-lìnk-smìnti* perfektiv zu *lìnk-smìnu; pa-si-lìnksmìnu, pa-si-lìnksmìnti* perfektiv zu *lìnksmìnu-s*.
- lìpinù, lìpinti* kleben, kleben machen.
- pri-lìpinù, pri-lìpinti* ankleben trans.
- lìpù, lìpaũ, lìpti* steigen.
- isz-sì-lìpu, isz-sì-lìpaũ, isz-sì-lìpti* heraussteigen.
- liudyjimas* m. 4 zeugnis.
- liudyju, liudyti* zeugnis ablegen, bezeugen.
- isz-liudyju, isz-liudyti* bezeugen, bestätigen.
- liudymas* m. 4 zeugnis.
- liudininkas* m. 4 zeuge.
- liästù, liädaũ, liästi* traurig werden.
- nu-liästù, nu-liädaũ, nu-liästi* perfektiv zu *liästù*.
- liūtas* m. 2 löwe.
- liūtėnė* f. 4 löwin.
- liūsininkas* m. 4 losmann, instmann.
- lìzdas* m. 1 nest.
- lìzdėlis, -lio* m. 2 dem. zu *lìzdas*.
- Lýzė* f. 4 Lise.
- lōbis, -bio* m. 2 besitz, habe, reichthum.
- lōpas* m. 1 lappen, flick.
- lōpau, lōpyti* flicken.
- lopetà* f. 3 schaufel.
- lopszys* m. 1 wiege.
- lōszas*, f. -szà 3, adv. *loszaĩ* lahm.
- losztù, loszaũ, loszti* mutwillen treiben, tollestreiche machen.
- lōva* f. 4 bett.
- lovys* m. 1 trog.
- Lōzorius* m. 4 Lazarus.
- lūksztinu, lūksztinti* aushülsen, ausschälen.
- isz-si-lūksztinu, isz-si-lūksztinti* aus der hülse schließen, hervorbrechen.
- lūmper* indekl. l'hombre (a. d. dtsch.).
- lūpa* f. 4 lippe.
- lupù, lupaũ, lūpti* schälen, die haut abziehen, schinden.
- nũ-lupu, nu-lupaũ, nũ-lūpti* perfektiv zu *lupù*.
- lūbas* m. 3 rinde, schale, deckel.

M.

- macis*, -ės f. 1 (*mācė* f. 2) macht (poln. *moc*).
macnūmas m. 2 macht, kraft.
macnūs, f. -nì 3, adv. *macniaĩ* mächtig, stark.
māczyju, *māczyti* von nutzen sein, helfen.
mādaras m. 3 schlechte arbeit, pfuscherei.
Madlėna f. 4 Magdalena.
mainaũ, *mainyti* tauschen.
ap-mainaũ, *ap-mainyti* vertauschen.
maiszaũ, *maiszyti* mischen; *maiszaũ-s*, *maiszyti-s* sich mischen, sich mengen, handgemein werden.
ĩ-si-maiszaũ, *ĩ-si-maiszyti* sich (dat.) einrühren (teig u. dgl.).
maĩsztas m. 2 aufruhr.
maĩsztininkas m. 4 aufrührer.
maità f. 1 aas.
maitinũ, *maitinti* nähren; *maitinũ-s*, *maitinti-s* sich nähren.
makalũju, *makalũti* sich tumeln.
maldà f. 1 bitte, gebet.
maldaũ, *maldyti* bitten.
pėr-maldau, *pėr-maldyti* durch bitten umstimmen, erweichen.
maĩkas m. 1 schluck.
malónė f. 4 gnade.
maloningas, f. -ga 4, adv. *maloningai* gnädig.
malonūs, f. -nì 1, adv. *malo-*
niaĩ gnädig; im neutr. *malonũ* angenehm.
māma f. mama.
māmėlė f. 2 dem. zu *māma*.
mammōnas m. 2 mammon.
mamūžė f. 2 dem. zu *māma*.
manaũ, *manyti* verstehn, denken.
ĩ-manaũ, *ĩ-manyti* wissen, verstehn können.
isz-manaũ, *isz-manyti* verstehn, einsicht haben.
nu-manaũ, *nu-manyti* vernehmen, merken, begreifen.
pėr-manau, *pėr-manyti* verstehn.
pra-manaũ, *pra-manyti* ersinnen, erdenken, erfinden; *pra-si-manaũ*, *pra-si-manyti* worauf verfallen.
maĩdagus, f. -gì 4, adv. *maĩdagiai* anständig, fein, treffend. [dtsch.).
mandėra f. 4 montur (a. d. *māno* gen. poss. zu *āsz*.
marátės (pl. t.) f. 4 dem. zu *mārės*.
mārės (pl. t.) f. 2 binnensee, haff.
mārgas, f. -gà 3, adv. *mārgaĩ* bunt.
marginys (gew. pl. t. *marginiaĩ*) m. 3 buntes zeug.
mārgis, -gio m. 4 bunter ochse.
Maryjà f. 2 Maria.

- Maryké* f. 4 Mariechen (a. d. dtsch.).
marinù, marinti sterben lassen; pass. im sterben liegen.
marszkindczai (pl. t.) m. 4 dem. zu *marszkiniaĩ*.
marszkinėliai (pl. t.) m. 2 dem. zu *marszkiniaĩ*.
marszkiniaĩ (pl. t.) m. 3 hemd.
Martà f. 2 Martha.
marti f. 1 braut, junge frau, schwiegertochter.
māstas m. 2 mast, elle (dtsch. *mast*). [messen.
mastūju, mastūti mit der elle *pér-mastūju, pér-mastūti* mit der elle ausmessen.
mataũ, matýti sehen, schauen. *isz-mataũ, isz-matýti* anschauen.
pa-mataũ, pa-matýti erblicken, zu sehen bekommen, bemerken; *pa-si-mataũ, pa-si-matýti* dass.
už-mataũ, už-matýti aufblicken.
matūju, matūti messen. *isz-matūju, isz-matūti* ausmessen.
pa-matūju, pa-matūti perpektiv zu *matūju*.
pri-matūju, pri-matūti zumessen.
Mattėšzius m. 2 Matthäus.
māudau, māudyti baden; *māudau-s, māudyti-s* sich baden.
pa-māudau, pa-māudyti perfektiv zu *māudau*; *pa-si-māudau, pa-si-māudyti* perfektiv zu *māudau-s*.
māuju, mōviau, mđuti streifen. *nu-māuju, nu-mōviau, nu-mđuti* abstreifen, abziehen; *nu-si-māuju, nu-si-mōviau, nu-si-mđuti* sich (dat.) abstreifen, abziehen.
už-māuju, už-mōviau, už-mđuti aufstreifen; *už-si-māuju, už-si-mōviau, už-si-mđuti* sich (dat.) aufstreifen.
maukiũ, maukiaũ, maũkti glatt streifen, gleiten lassen. *isz-maukiũ, isz-maukiaũ, isz-maũkti* (in den schlund) gleiten lassen, austrinken.
mazgióju, mazgióti knoten. *su-mazgióju, su-mazgióti* zusammenknoten.
mazgójimas m. 4 waschen.
mazgóju, mazgóti waschen; *mazgójũ-s, mazgóti-s* sich waschen.
nu-mazgóju, nu-mazgóti abwaschen; *nu-si-mazgóju, nu-si-mazgóti* sich abwaschen.
māžas, f. -žà 1 klein; adv. *mažai, maž* wenig.
māžinu, māžinti klein machen. *su-māžinu, su-māžinti* vermažnè fast. [kleinern.
mažtikýs m. 3 kleingläubiger.
mažũ vielleicht.
mažukas m. 2 kleiner; auch adjektivisch als dem. zu *māžas*.
māžumas m. 3 kleinigkeit; akk. sg. *māžumą* adv. ein wenig, etwas.

mēdis, -dzo m. 2 baum.

medūs m. 1 honig.

medžóju, medžóti jagen.

medžóklė f. 2 jagd.

mėgas m. 1 schlaf.

mėginù, mėginti prüfen, versuchen.

mėgstu, mėgau, mėgti gefallen; *mėgstũ-s, mėgau-s, mėgti-s* gefallen haben.

pa-mėgstu, pa-mėgau, pa-mėgti perfektiv zu *mėgstu*. *mėgù (mingù), migaũ, migtì* (nur in der zusammensetzung mit präpositionen) einschlafen.

su-mėgù (su-mingù), su-migaũ, su-migtì perfektiv zu *mėgù (mingù)*.

už-mėgù (už-mingù), už-migaũ, už-migtì perfektiv zu *mėgù (mingù)*.

mėgù (mėgmù), mėgótì schlafen. *isz-mėgù, isz-mėgótì* ausschlafen.

mėilė f. 4 liebe.

meilyju, meilyti herzlich verlangen, gern wollen, wünschen.

meilingas, f. -ga 4, adv. *meilingai* liebevoll, lieblich, freundlich.

mėlas, f. -lã 3 lieb; adv. *mėlai, mėl* gern.

mėlaszirdingas, f. -ga 4, adv. *mėlaszirdingai* barmherzig.

mėlaszirdingystė f. 2 barmherzigkeit.

meldėjas m. 1 anbieter.

meldžù, meldžau, melsti bitten,

beten; *meldžũ-s, meldžau-s, melsti-s* dass, meist: beten. *isz-si-meldžũ, isz-si-meldžau, isz-si-melsti* sich ausbitten, sich erbitten.

pa-si-meldžũ, pa-si-meldžau, pa-si-melsti ein gebet verrichten.

meliju, meliuti lügen.

pa-meliju, pa-meliuti perfektiv zu *meliju*.

mėlzu, mėlzu, mėlžti melken. *pa-mėlzu, pa-mėlzu, pa-mėlžti* perfektiv zu *mėlzu*; *pa-si-mėlzu, pa-si-mėlzu, pa-si-mėlžti* sich (dat.) melken.

mėnesėlis, -lio m. 2 dem. zu *mėnũ*.

meňkas, f. -kã 1 gering, unbedeutend; adv. *menkai, meňk* wenig.

meňkiniai doch, wol.

menũ, miniaũ, miñti gedenken, im gedächtnis haben, erraten. *at-menu, at-miniaũ, at-miñti* erraten; *at-si-menu, at-si-miniaũ, at-si-miñti* sich erinnern.

nu-si-menu, nu-si-miniaũ, nu-si-miñti traurig werden, verzagen.

menũ, minėti gedenken, erwähnen.

pã-menu, pã-minėti perfektiv zu *menũ*.

mėnũzis, -žio m. 2 dem. zu *mėnũ*.

mėnũ m. 4 mond.

mėrà f. 1 mass (weissr. *mėra*).

Merčūkas m. 2 dem. zu *Mertynas*.

mergà f. 1 mädchen.

mergaitė f. 4

mergelė f. 2

mergjtė f. 4

mergužėlė f. 2

} deminutiva
zu *mergà*.

Mertynas m. 2 Martin.

mėrūju, mėrūti messen.

mėsà f. 1 fleisch (russ. *mjaso*).

mėsczonis, -ės m. 3 städter, bürger, bewohner (russ. *měščanin*).

mėsinėju, mėsinėti schlachten, ausschlachten.

mėsininkas m. 2 fleischer.

Messijōszius m. 2 Messias.

mėstas m. 2 stadt (weissr. *město*).

meszkà f. 1 bär (russ. *meška*).

meszkėnė f. 4 bärin.

mėtas, auch pl. t. mėtai m. 2 jahr, zeit.

mėtau, mėtyti hin- und herwerfen; *mėtau-s, mėtyti-s* sich hin- und herwerfen, schwanken, um sich werfen, sich umhertreiben.

metėlis, auch pl. metėliai m. 2 dem. zu *mėtas*.

metù, meczau, mėsti werfen.

at-metu, at-meczau, at-mėsti zurückwerfen, verwerfen.

į-metu, į-meczau, į-mėsti hineinwerfen; *į-si-metu, į-si-meczau, į-si-mėsti* sich hineinwerfen.

isz-metu, isz-meczau, isz-mėsti hinauswerfen.

pà-metu, pà-meczau, pà-

mėsti wegwerfen, verlieren.

ùž-metu, ùž-meczau, už-mėsti hinaufwerfen, auf etwas werfen (*akis* die augen); *už-si-metu, už-si-meczau, už-si-mėsti* sich auf etwas werfen, sich schwingen (auf's pferd u. dgl.).

mėžingys m. 3 misthaufen, miststätte. [fahren.

mėžiu, mėžiau, mėžti mist

miglà (myglà) f. 1 nebel.

miglūžė f. 2 dem. zu *miglà*.

Mikolas m. Michel.

milas m. 1 tuch, zeug.

mylė 1 (*mylė* 4) f. meile (a. d. dtsch.).

mýlista (mýlysta) f. 4 huld, bewirtung (kleinr. *mylist*).

mýliu, mýlėti lieben, bewirten.

pa-mýliu, pa-mýlėti perfektiv zu *mýliu*.

milstù-s, milaù-s, milti-s (nur in der zusammensetzung mit präpositionen) sich erbarmen.

su-si-milstu, su-si-milaù, su-si-milti perfektiv zu

milstù-s.

mináu ja nicht.

mindžoju, mindžoti hin- und hertreten, trampeln.

su-mindžoju, su-mindžoti zertreten.

mingù s. *mėgù*.

minksztas, f. -tà 3, adv. *minksztaĩ* weich.

minksztprōtis, -czo m. 2 schwachkopf.

- minù, mýniau, minti* treten.
nù-minu, nu-mýniau, nu-minti abtreten, zertreten.
sù-minu, su-mýniau, su-minti zertreten.
ùž-minu, už-mýniau, už-minti auftreten.
- mira* f. 4 myrrhe (a. d. dtsh.).
mirkau, mirkýti einweichen, eintauchen.
pa-mirkau, pa-mirkýti perfektiv zu *mirkau*.
- mirsztu, miriaù, miřti* sterben.
nu-mirsztu, nù-miriau, nu-miřti perfektiv zu *mirsztu*.
pa-si-mirsztu, pa-si-miriau, pa-si-miřti perfektiv zu *mirsztu*.
- mirsztù, mirszaù, miřsti* vergessen.
isz-mirsztù, isz-mirszaù, isz-miřsti perfektiv zu *mirsztù*.
už-mirsztù, už-mirszaù, už-miřsti perfektiv zu *mirsztù*; *už-si-mirsztù, už-si-mirszaù, už-si-miřsti* dass.
- mislyju, mislyti* denken; *mislyjù-s, mislyti-s* sich denken (poln. *myślic*).
ap-si-mislyju, ap-si-mislyti bei sich überlegen.
isz-si-mislyju, isz-si-mislyti sich ausdenken, ersinnen.
pa-mislyju, pa-mislyti perfektiv zu *mislyju*; *pa-si-mislyju, pa-si-mislyti* sich entschliessen.
su-si-mislyju, su-si-mislyti sich bedenken, sich besinnen.
- mislis, -ės* f. 1 gedanke (poln. *myśl*).
myžalaĩ (pl. t.) m. 3 harn.
moczùtė f. 2 dem. zu *mótyna*.
moczùžė f. 2 dem. zu *mótyna*.
Moyžėszius m. 2 Moses.
mokinù, mokinti lehren.
isz-mokinù, isz-mokinti abrichten, einexerzieren.
pa-mokinù, pa-mokinti perfektiv zu *mokinù*.
mokĩtinis, -nio m. 4 schüler, jünger.
mokĩtojis, -jo m. 4 lehrer.
mókslas m. 4 lehre.
móku, mokėti können, zahlen.
už-móku, už-mokėti bezahlen.
momà f. 1 mama, mutter.
mõnyju, mõnyti zaubern (kleinr. ob-manyty).
ap-mõnyju, ap-mõnyti bezaubern, behexen.
mõstyju, mõstyti salben (poln. *maścić*).
pa-mõstyju, pa-mõstyti perfektiv zu *mõstyju*.
mostis, -ės f. 1 salbe.
mõtas m. 2, nur in der redensart *taĩ mán neĩ mõtais* das ist mir nichts, daraus mache ich mir nichts.
motė (mótė) f. 3 weib, frau.
móteriszkas, f. -ka 4, adv. *móteriskai* weiblich.
moteriskė f. 2 weib, frau.
mótyna f. 4 mutter.
motynėlė f. 2 dem. zu *mótyna*

- mūczyju, mūczyti* quälen
(kleinr. *mučyty*).
mūdrūs, f. -rī 1, adv. mūdriāi
 munter, frisch, flink, tüchtig
 (russ. *mudryj*). [*myto*].
muītas m. 2 zoll, maut (russ.
muītininkas m. 4 zöllner.
mūkā f. 2 qual, marter, pein
 (kleinr. *muka*).
muñdras, f. -rā 1, adv. mun-
drai munter, beherzt (dtsch.
munter).
mūrgas m. 3 morgen landes (a.
 d. dtsch.). [*brummen*.
murmėjimas m. 4 murren,
mūrmiu, murmėti murren,
 brummen, murmeln.
murmlenū, murmlėnti murmeln.
mūszdinu, mūszdinti schlagen
 lassen.
muszimas m. 2 schlagen.
mūszis, -szio m. 2 schlagen,
 schlacht.
- muszū, musziaū, mūszti* schla-
 gen; *muszū-s, musziaū-s,*
mūszti-s sich schlagen, sich
 prügeln. [*einschlagen*.
ī-muszu, ī-musziau, ī-mūszti
isz-muszu, isz-musziau, isz-
mūszti ausschlagen, hin-
 ausschlagen.
pā-muszu, pā-musziau, pa-
mūszti erschlagen, töten.
pri-muszu, pri-musziau,
pri-mūszti anschlagen, zu-
 schlagen, zuteilen.
sū-muszu, sū-musziau, su-
mūszti zerschlagen, zer-
 prügeln.
ūž-muszu, ūž-musziau, už-
mūszti erschlagen, töten.
mūturas m. 3 kopftuch der
 frauen.
muzikė f. 2 musik (a. d. dtsch.).
muzikañtas m. 2 muskant
 (a. d. dtsch.).

N.

- nà na!*
-na, -n postposition zur be-
 zeichnung der richtung.
nabāgas, f. -gė 2 armer, arme,
 elender, elende (russ. *nebog*).
nabagėlis, f. -lė 2 dem. zu *na-*
bāgas, -gė.
nabāszninkas m. 4 seliger, ver-
 storbner (poln. *nieboszczyk*).
nāgas m. 1 nagel, krallen.
Nāyn Nain.
naktis, -ės f. 1 nacht.
nakvinóju, nakvinóti nāch-
 tigen.
- nakvóju, nakvóti* übernachten.
pér-nakvojū, pér-nakvoti
 die nacht zubringen.
namaĩ (pl. t., selten auch sg.
nāmas) m. 1 haus; *namė* zu
 hause; *namō-n, namō* nach
 hause.
namėliai (pl. t.) m. 2 dem. zu
namaĩ.
nāras m. 2 narr (a. d. dtsch.).
nařdas m. 2 narde.
nařsas (auch im pl. gebr.) m. 1
 zorn.
nasrai (pl. t.) m. 1 rachen.

- naszlė* f. 1 wittwe.
nasztà f. 1 last.
naudà f. 3 habe, gut.
naudingas, f. -ga 4, adv. *naudingai* nützlich, vorteilhaft.
naūjas, f. -jà 1, adv. *naujaĩ* neu; *isz naujo* von neuem.
naujėnà f. 2 neuigkeit.
naujintėlis, f. -lė 4, adv. *naujinteliai* ganz neu.
nazareňskas, f. -kà 2 nazare-Nāzaret Nazareth. [nisch.
nė nicht.
nė=neĩ.
nebylė m. 3 stummer.
necygtas, f. -tà 1, adv. *ne-czystaĩ* unrein.
nedarýtas, f. -ta 4, adv. *nedarýtai* ohne zutat, ungesalzen, ungeschmälzt.
nedėldėnė f. 4 sonntag.
nedėlė f. 4 woche, sonntag (poln. *niedziela*).
nedėlėlė f. 2 dem. zu *nedėlė*.
nederingas, f. -ga 4, adv. *nederingai* unbrauchbar.
negalė f. 2 siechtum.
negalimas, f. -mà 3 unmöglich.
negalĩs, f. -intĩ siech.
nėgelkátė f. 4 dem. zu *nėgelkė*.
nėgelkė f. 4 nelke (nnd. *negelke*).
negėras, f. -rà 1, adv. *negeraĩ* nicht gut, schlecht.
negývas, f. -và 3, adv. *negyraĩ* leblos.
neĩ und nicht, auch nicht, nicht einmal, wie; *neĩ* — *neĩ* weder — noch.
neigĩ, *neigĩ=neĩ* mit dem hervorhebenden -gi.
nėkadà, *nėkadaĩ*, *nėkadõs* niemals.
nėkaĩp als (nach einem komp. und bei anderen vergleichungen).
nėkaĩp auf keine weise.
nėkas niemand, nichts; pl. *nėkaĩ* nichtige dinge, possen.
nėkingas, f. -ga 4, adv. *nėkingai* nichtig.
nėkinu, *nėkinti*, vernichten, verachten, verleugnen, abschlagen (bitte).
pa-nėkinu, *pa-nėkinti* perfektiv zu *nėkiau*.
neklàzada m. und f. 4 ungeratener, ungeratene.
neklíútas m. 4 unheil, schlechtigkeit. [dinge.
nėknėkiaĩ (pl. t.) m. 4 nichtige
nėkur nirgend. [eine.
nekuřs, f. -rĩ irgend ein, irgend
nelàbas, f. -bà 1, adv. *nelabaĩ* nicht gut, bõse.
nelabýstė f. 2 bosheit.
nemaiszytas, f. -ta 4, adv. *nemaiszytai* unvermischt, rein.
nemalonũs, f. -nĩ 1, adv. *nemaloniaĩ* unangenehm.
nemaňdagus, f. -gi 4, adv. *nemaňdagiaĩ* unanständig.
nemàzas, f. -žà, adv. *nemažai*, *nemàž* nicht klein, tüchtig.
nemėlas, f. -là 3, adv. *nemėlaĩ* unlieb, ungeliebt..
nemenkas, f. -kà 1, adv. *nemenkaĩ*, *nemenk* nicht gering, tüchtig.
nemėrūtinas, f. -na 4, adv. *nemėrūtinaĩ* unermesslich.

nenáudélis, -lio m. 4 nichts-nutz.

néndrè f. 4 rohr, schilt.

nepakájus m. 2 unfriede (russ. *nepokoj*).

neprételius, *neprételis*, -lio m. 4 feind, unhold (weissr. *ne-prijacel'*).

nèrà, *nër*=*nè* *grà* ist nicht, sind nicht.

neranùs, f. -mì 1 unruhig.

neraugintas, f. -ta 4 ungesäuert.

nerimastis, -ès f. und -czo m. 3 unruhe.

neriù, *nèriau*, *nèrti* tauchen. *ì-si-neriù*, *ì-si-nèriau*, *ì-si-nèrti* sich hineintauchen, hineinschließen, hinein-schlüpfen.

pér-neriù, *pér-nèriau*, *pér-nèrti* untertauchend durchschwimmen.

nèsà, *nès* denn.

nesmagùs, f. -gì 1, adv. *ne-smagiai* unangenehm.

nesutarìmas m. 2 uneinigkeit, meinungsverschiedenheit.

nészczà 1 schwanger. [ger.

neszèjas m. 2, *neszèjys* m. 1 trä-

neszióju, *neszióti* dauernd tragen, umhertragen.

neszù, *nesziaù*, *nèszti* tragen; *nesziù-s*, *nesziaù-s*, *nèszti-s* sich (dat.) tragen, mit sich tragen.

àt-neszu, *àt-nesziaù*, *at-nèsz-ti* tragen (frucht), herbeibringen, bringen, holen; *at-si-neszu*, *at-si-nesziaù*, *at-*

si-nèszti mit sich tragen, mit sich bringen, sich holen.

ì-neszu, *ì-nesziaù*, *ì-nèszti* hineinbringen; *ì-si-neszu*, *ì-si-nesziaù*, *ì-si-nèszti* mit sich hineinbringen, hineinbringen.

isz-neszu, *isz-nesziaù*, *isz-nèszti* hinaustragen; *isz-si-neszu*, *isz-si-nesziaù*, *isz-si-nèszti* herausholen.

nù-neszu, *nù-nesziaù*, *nu-nèszti* hintragen; *nu-si-neszu*, *nu-si-nesziaù*, *nu-si-nèszti* mitsich hintragen.

pà-neszu, *pà-nesziaù*, *pa-nèszti* forttragen; *pa-si-neszu*, *pa-si-nesziaù*, *pa-si-nèszti* sich zutragen, sich begeben, sich wenden.

pař-neszu, *pař-nesziaù*, *par-nèszti* zurückbringen, heimbringen; *par-si-neszu*, *par-si-nesziaù*, *par-si-nèszti* mit sich heimbringen.

pér-neszu, *pér-nesziaù*, *pér-neszti* hindurchtragen, hinübertragen.

prà-neszu, *prà-nesziaù*, *pra-nèszti* vorbringen, hinterbringen.

pri-neszu, *pri-nesziaù*, *pri-nèszti* herzutragen.

neszvánkélis, -lio m. 4 unanständiger mensch.

neszvánkus, f. -kì 3, adv. *neszvánkiai* unanständig, unfein.

neteisýbè f. 2 ungerechtigkeit.

neteisùs, f. -sì 1, adv. *neteisiai* ungerecht.

- netikėjimas* m. 4 unglaube.
netikėlis, -lio m. 4 ungeratener, taugenichts.
netikės, f. -usi 4 ungeraten, nichtsnutzig.
netikras, f. -rà 1, adv. *netikrai* (*netikrai*) nicht richtig, unecht, falsch.
netoli unfern, nahe.
nevėrmas, f. -nà 1, adv. *nevėrmai* treulos; falsch (poln. *nie wierny*).
nevertas, f. -tà, 1, adv. *nevertai* unwürdig.
nevėžlibjstė f. 2 unkeuschheit, unzucht.
nevidonkà f. 2 unholdin, teufel.
nevõs s. *võs*. [lin.]
nežinė f. nur in der redensart *iš nežinių* von ungefähr, unversehens.
ninkù, nikaũ, nikti heftig beginnen, auffahren.
ap-ninkù, ap-nikaũ, ap-nikti anfallen, herfallen.
pa-ninkù, pa-nikaũ, pa-nikti mit heftigkeit beginnen.
nismintis, -ės, f. 3 unvernunft.
nó s. *nórīs*.
nókstu, nokaũ, nókti reifen, reif werden.
pra-nókstu, pra-nókau, pra-nókti wetteifern, über treffen, zuvortun.
pri-nókstu, pri-nókau, pri-nókti herareifen.
noprõsnas, f. -nà 3, adv. *no-prõsnai* vergeblich (weissr., kleinr. *naprasnyj*).
nór s. *nórīs*. [gai willig.
noringas, f. -ga 4, adv. *norin-nórint* obgleich.
nórīs, nòrs, nór, nó wenigstens, etwa.
nóriu, norėti wollen.
nòrs s. *nórīs*.
nósis, -ės f. 4 nase.
nũ s. *nũ*.
nũ nun.
nugarà f. 3 rücken.
nũjėga f. 4 kraft, vermögen.
nuliūdimas m. 2 trauer, niedergeschlagenheit.
numirėlis, -lio m. 4 verstorbener, toter.
nusidāvimas m. 4 begebenheit, ereignis. [schuld.
nusidėjimas m. 4 vergehen,
nusidjėjimas m. 4 verwunderung.
nusileidimas m. 4 untergang (der gestirne).
nũstu, nũdau, nũsti begehren, lüstern sein.
pa-nũstu, pa-nũdau, pa-nũsti sich gelüsten lassen.
nũ, nũ, präp. m. d. gen., von — herab.
nũgas, f. -gà 3, adv. *nũgai* nackt.
nũgi, nũg (*nũ* mit dem hervorhebenden -gi) von — herab.
nũlatai nach einander, der reihe nach. [darlehn).
nũmas m. 1 zins (von einem
nũmininkas m. 2 wucherer.
nũpertas, f. -tà 3, adv. *nũpertai* halsstarrig, frech, zudringlich (apoln. *naparty*).

O.

ō aber, und; oft nicht übersetzbar.

ōgi, ogi (ō mit dem hervorhebenden -gi) aber, und.

Onùtē f. 2 Hannchen.

óras m. 3 luft, wetter.

oziàнна bosianna.

ožys m. 3 ziegenbock.

P.

-p s. -pi.

pabalys m. 3 gegend am moor.

pabálkē f. 4 raum zwischen deckbalken und decke.

pabulēlis m. 2 dem. zu pabulys.

pabulys m. 3 was an der hinterbacke ist, windel.

paczùtē f. 2 dem. zu pati.

padōnas m. 2 untertan (poln.

poddany).

padurmai mit ungestüm.

paēilēmis der reihe nach, reihenweise.

paēiliumi nach der reihe.

pagaī, präp. m. d. akk., entlang, gemäss, nach.

pagálba f. 4 hilfe. [mögen.

pagalėjimas m. 4 kraft, ver-

pagalys m. 3 holzscheit.

pāgīrios (pl. t.) f. 3 nachrausch, katzenjammer.

pāgīrys m. 3 gegend am wald.

pagōnas m. 2 heide (poln. pogani).

pagūndymas m. 4 versuchung.

paikas, f. -kā 1, adv. paikaī dumm.

pājēgūs, f. -gi 1 kräftig, stark.

pajunkimas m. 2 gewohnheit.

pajūrės (pl. t.) f. 4 gegend am meer.

pakajingas, f. -ga 4, adv. pakajingai zufrieden, fertig.

pakājus m. 2 ruhe, friede (weissr. pokoj).

pakelys m. 3 gegend am weg.

pakeliui unterwegs.

paklusnūs, f. -ni 1, adv. paklusniai gehorsam.

pakója f. 4 fussschemel.

pākulos (pl. t.) f. 4 werg, heede (weissr. pakulle).

paldūdojimas m. 4 begräbnis, leichenbestattung.

palaimingas, f. -ga 4, adv. palaimingai glücklich.

palėpimas m. 2 befehl.

palōczus m. 2 palast (poln. palac).

pāltis, -ės f. 4 speckseite.

pamažėliū allmählich.

pamaži langsam, sacht.

pamiñklas m. 2 andenken, gedächtnis.

pamókslas m. 4 belehrung.

panakti nacht für nacht.

pānczai (pl. t.) m. 4 fesseln.

panedėlė f. 4 montag (poln. poniedziałek). [hass-

pāpykis, -kio m. 4 zorn, ärger,

paprotys m. 3 gewohnheit.

- pārakas* m. 4 schiesspulver (weissr. *paroch*).
parapija f. 2 parochie, kirch-sprengel (poln. *parafia*).
parāšzymas m. 4 anschreibung, schätzung.
parbūju, parbūti färben (a. d. dtsh.).
pri-parbūju, pri-parbūti anfärben; *pri-si-parbūju, pri-si-parbūti* sich (dat.) anfärben.
pardavējas m. 2 verkäufer.
pargriucimas m. 2 zusammensturz, fall.
paryzēšzias m. 2 pharisäer.
pās, prāp. m. d. akk., zu, bei, an.
pāsaka f. 4 erzählung, märchen.
pāsakoju, pāsakoti erzählen; *pāsakojū-s, pāsakoti-s* sich unterhalten.
isz-pāsakoju, isz-pāsakoti auserzählen.
pa-pāsakoju, pa-pāsakoti perfektiv zu *pāsakoju*; *pa-si-pāsakoju, pa-si-pāsakoti* perfektiv zu *pāsakojū-s*.
paselā f. 3 lauer, hinterhalt; instr. pl. *paselōms* adv. hinterlistig, unversehens.
pasimēgimas m. 2 wolgefallen.
pasiuntinys m. 3 abgesandter.
paskiāusias, f. -sia 4 letzter, letzte; adv. *paskidusiai, paskidus* zuletzt.
paskuczdusias, f. -sia 4 letzter, letzte; adv. *paskuczdusiai, paskuczdus* zuletzt.
pāskui, prāp. m. d. akk., postp. m. d. dat., nach (örtlich), hinter; adv. hinterher.
paskuī nachher, später.
paskutinis, f. -nė 2 letzter, letzte, hinter-.
pāslas m. 4 bote (poln. *poseł*).
paslėptinė f. 1 geheimnis.
pastalėdszalis, -lio m. 4 ort neben dem stall.
pāstininkas (pāstninkas) m. 4 fasten, fastenzeit (poln. *post-nik*).
pāstininkauju (pāstninkauju), pāstininkauti (pāstninkauti) fasten.
pāstininkavimas (pāstninkavimas) m. 4 fasten.
pāsukos (pl. t.) f. 4 buttermilch.
paszakė f. 3 ort unter einem ast.
paszakėlė f. 2 dem. zu *paszakė*.
pāszalas m. 3 gefrorner boden.
paszālyj nahe, in der nähe, nahebei.
paszalys m. 3 abgelegner winkel, ecke, schlupfwinkel.
pāszaras m. 3 futter.
pasziūrė f. 4 schauer, schupfen.
pāszukos (pl. t.) f. 4 werg,
pātalas m. 4 bett. [heede.
patalėlis, -lio m. dem. zu *pātalas*.
patī f. 1 eheweib, ehfrau.
patogūs, f. -gī 1, adv. *patōgiai* anständig, passend, gelegen.
pāts, f. -tī selbst.
pauksztėlis, -lio m. 2 dem. zu *pauksztis*.
pauksztis, -czo m. 2 vogel.
pauksztytis, -czo m. 4 dem. zu *pauksztis*.

pavakarė f. 3 zeit gegen abend.
pavasarielis, -lio m. 2 dem. zu

pavāsaris.

pavāsaris, -rio m. 4 frühling.

pavėsis, -sio m. 4 schattiger ort,
 schatten.

pavidalas m. 3 gestalt, ansehen.

pavėdas m. 2 neid.

pažáras m. 4 lichtschein am
 himmel.

pažístamas m. 4 bekannter.

peczánka f. 4 braten (poln.
pieczonka).

pēczzslūtė f. 4 ofenbesen.

pėczus m. 2 ofen (weissr. *peč*).

pėczvėtė f. 4 petschaft, siegel
 (russ. *pečat'*). [spur.

pėdà f. 1 fuss (als mass), fuss-
peikiū, peikiaū, peikti schelten,
 tadeln.

isz-peikiū, isz-peikiau, isz-
peikti ausschelten, ver-
 achten, gering schätzen.

peilis, -lio m. 2 messer.

peklà f. 2 hülle; *peklōn* zur hülle.

pėkliszkas, f. -ka 4, adv. *pė-*
kliszka höllisch.

pelė f. 1 maus.

pelėda f. 4 eule (auch als spitz-
 name gebr.)

Pelėdpalaikis, -kio m. 4 spitz-
 name, eig. schlechte eule.

pelnas m. 1 verdienst.

pelnaū, pelnỹti verdienen; *pel-*
naū-s, pelnỹti-s sich ver-
 dienen.

nu-pelnaū, nu-pelnỹti per-
 fektiv zu *pelnaū*; *nu-si-*
pelnaū, nu-si-pelnỹti per-
 fektiv zu *pelnaū-s*.

už-pelnaū, už-pelnỹti per-
 fektiv zu *pelnaū*.

pėmũ m. 3 hirtenjunge.

pėnas m. 4 milch.

penėju s. *penũ*.

peniũ s. *penũ*.

penki, f. penkios fünf.

penkiasdeszimtais je fünfzig.

penkiolika fünfzehn.

penktas, f. -tà fünfter, fünfte.

pentinas m. 2 sporn.

pentinėlis, -lio m. 2 dem. zu
pentinas.

penũ (*peniũ*: 1. pl. *pėnime, pe-*
nėju), *penėti* nähren, mästen;
penũ-s, penėti-s sich nähren.
pà-penu, pa-penėti ernäh-
 ren.

peř, prāp. m. d. akk., durch,
entlang; vor adj. und adv.
allzu, zu; kàs peř was für
 ein, eine.

periũ, pėriaũ, pėrti baden, mit
 dem badequast schlagen.

nũ-periũ, nũ-pėriau, nu-
pėrti abbaden.

perkũ, pirkaũ, piřkti kaufen;
perkũ-s, pirkaũ-s, piřkti-s
 sich kaufen.

ĩ-perku, ĩ-pirkaũ, ĩ-piřkti
 einkaufen; *ĩ-si-perku, ĩ-si-*
pirkaũ, ĩ-si-piřkti sich
 (dat.) einkaufen.

nũ-perku, nu-pirkaũ, nu-
piřkti perfektiv zu *perkũ*;
nu-si-perku, nu-si-pirkaũ,
nu-si-piřkti perfektiv zu
perkũ-s.

perkũnas m. 4 donner, name
 des donnergottes.

perlà f. 1 perle (a. d. dtsch.).
perleñkis, -kio m. 2 anteil, ge-
 bühr.

pérnai im vorigen jahr.

pěrpěté f. 4 mittagsstunde.

pérsekėjimas m. 4 verfolgung.

pérsekinėjimas m. 4 verfolgung.

pervāžas m. 2 fahre.

pervāželis, -lio m. 2 dem. zu
pervāžas.

pérzengimas m. 4 übertretung.

pėsczas, f. -czà 3 zu fuss.

pėszdinu, pėszdinti zum raufen
 bringen.

su-pėszdinu, su-pėszdinti
 perfektiv zu *pėszdinu*.

peszimas, m. 2 raufen.

peszù, pesziaù, pėszti rupfen;

peszù-s, pesziaù-s, pėszti-s
 sich raufen.

isz-peszu, isz-pesziau, isz-
pėszti ausrupfen; *isz-si-*
peszu, isz-si-pesziau, isz-
si-pėszti sich (dat.) aus-
 rupfen.

nù-peszu, nù-pesziau, nu-
pėszti abrupfen, abpflü-
 cken; *nu-si-peszu, nu-si-*
pesziau, nu-si-pėszti sich
 (dat.) abrupfen, abpflücken.

sù-peszu, sù-pesziau, su-
pėszti zusammenrupfen,
 zusammenpflücken; *su-si-*
peszu, su-si-pesziau, su-si-
pėszti sich (dat.) zusam-
 menrupfen, zusammen-
 pflücken.

petis, -ės und *-czo* m. 1 schulter.

pėtūs (pl. t.) m. 1 mittag, mit-
 tagessen, süden.

Pėtras m. Petrus.

pėva f. 4 wiese.

-pi, -p, postp. m. d. gen. und
lok., bei.

piduju, pióviau, piduti schnei-
 den, mähen, ernten, schlach-
 ten (kälber, schafe, geflügel);
pidujù-s, pióviau-s, piduti-s
 sich schneiden, sich beissen,
 sich zanken, kämpfen.

isz-piduju, isz-pióviau, isz-
piduti ausschneiden, her-
 ausschneiden.

nu-piduju, nu-pióviau, nu-
piduti abschneiden.

pa-piduju, pa-pióviau, pa-
piduti (durch schneiden)
 töten, schlachten.

piáustau, piáustyti fortgesetzt
 schneiden, zerschneiden.

piautivas m. 2 sichel, schnitter.

pygà f. 2 feige (a. d. dtsch.).

pigùs, f. -gi 1, adv. *pigiaĩ* wolfeil.

pikczurna f. 4 böses weib, furie.

pykstù, pykaù, pỹkti böse wer-
 den, sich erzürnen.

pa-pykstù, pa-pykaù, pa-
pỹkti perfektiv zu *pykstù*.

pér-pykstu, pér-pykau, pér-
pykti sehr zornig werden.

su-pykstù, su-pykaù, su-
pỹkti perfektiv zu *pykstù*.

piktadėjas m. 4 missetäter,
 übeltäter.

piktas, f. -tà 1, adv. *piktaĩ* böse.

piktenybė f. 2 bosheit.

pỹkteriu, pỹkterėti ein wenig
 böse werden.

piktinu, piktinti erzürnen, är-
 gern.

- pa-piktinu, pa-piktinti* perfektiv zu *pinù*; *nu-si-pinu, nu-si-pýniau, nu-si-pinti* sich (dat.) flechten sich ärgern.
- pildau, pildyti* füllen, erfüllen; *pildau-s, pildyti-s* sich anfüllen. [füllen.
- at-pildau, at-pildyti* wieder *isz-pildau, isz-pildyti* erfüllen; *isz-si-pildau, isz-si-pildyti* sich erfüllen.
- pri-pildau, pri-pildyti* anfüllen.
- Pyliótas* m. 4 Pilatus.
- Pilíppas* m. 2 Philipp.
- pilnas, f. -nà 3, adv. pilnaĩ* voll.
- pilù, pýliau, pilti* füllen, hineingießen.
- ĩ-pilu, ĩ-pýliau, ĩ-pilti* einfüllen, hineingießen.
- pri-pilu, pri-pýliau, pri-pilti* anfüllen, vollgiessen.
- sù-pilu, su-pýliau, su-pilti* zusammenfüllen, zusammenerschütten.
- ùž-pilu, už-pýliau, už-pilti* aufschütten, aufgiessen, begiessen.
- pilvas* m. 1 bauch.
- pilvótas, f. -ta 4* dickbäuchig.
- piningas (pinĩgas, pinĩgas)* m. 3 pfennig, geldstück; pl. *pinin-gaĩ* geld (a. d. dtsh.).
- piningėlis, -lio* m. 2 dem. zu *piningas* groschen, heller.
- piningmainys* m. 1 geldwechs-
- pint, inis -nio* m. 4 korb. [ler.
- pintis, -ės* f. 4 feuerschwamm.
- pinù, pýniau, pinti* flechten.
- nù-pinu, nu-pýniau, nu-pinti* perfektiv zu *pinù*; *nu-si-pinu, nu-si-pýniau, nu-si-pinti* sich (dat.) flechten.
- piovėjas* m. 2 schnitter. [ten.
- pýpkis, -kio* m. 4 tabakspfeife (weissr. *pípka*).
- pyrāgas* m. 2 kuchen, weissbrod (weissr. *piroh*).
- pirmĩ, prāp. m. d. gen., vor* (zeitlich, selten örtlich).
- pirmà* zuerst.
- pirmas, f. -mà* erster, erste; *isz pirmo* anfangs.
- pirmĩginis, f. -mė 4* erstgeboren.
- pirmiaũs* früher, eher.
- pirmidusiai, pirmidus* zuerst.
- pirmuczdusiai, pirmuczdus* zuerst.
- pirmutinis, f. -nė 2* vorderer, vordere, vorder-. [werber.
- pĩrszlys* m. 1 freiwerber, brant-
- pĩrsztas* m. 2 finger.
- pistulė* f. 4 pistole (a. d. dtsh.).
- pyszkù, pyszkėti* knallen.
- piudau, piudyti* beissen machen, hetzen.
- piūtis, -ės* f. 1 (*piūtis, -ės* f., -czo m. 2) schnitt, ernte.
- pývas* m. 2 bier (weissr. *pivo*).
- plaiszinù, plaiszinti* bersten machen.
- isz-plaiszinù, isz-plaiszinti* zerplatzen machen.
- plakù, plakinù, plakti* schlagen, züchtigen.
- nù-plaku, nù-plakiau, nù-plakti* perfektiv zu *plakù*.
- pà-plaku, pà-plakiau, pà-plakti* perfektiv zu *plakù*.
- plātinu, plātinti* breit machen.

isz-plätinu, isz-plätinti ausbreiten.
platūs, f. -tī 1, adv. placzaĩ breit.
plaučzai (pl. t.) m. 2 lunge.
pláuju, plóviau, pláuti spülen.
nu-pláuju, nu-plóviau, nu-pláuti abspülen; *nu-si-pláuju, nu-si-plóviau, nu-si-pláuti* sich abspülen.
pláuukas m. 3 haar.
plaukiū, plaukiaū, plaukti schwimmen.
pér-plaukiu, pér-plaukiaū, pér-plaukti durchschwimmen.
pri-plaukiū, pri-plaukiaū, pri-plaukti herzuschwimmen, an's ufer schwimmen.
plaūšzas (gew. pl. t. *plauszaĩ*) m. 1 bast.
plėcius m. 2 platz (poln. *plac*).
pleikiū, pleikiaū, pleikti breit machen.
pa-pleikiū, pà-pleikiau, pa-pleikti ausbreiten.
plėkiu, plėkiau, plėkti prügeln.
isz-plėkiu, isz-plėkiau, isz-plėkti zerprügeln.
nu-plėkiu, nu-plėkiau, nu-plėkti durchprügeln.
pleñtas m., nur in *ĩ pleñta* bis auf den grund, ganz und gar.
plėszau, plėszyti zerren, reissen; *plėszau-s, plėszyti-s* toben.
su-plėszau, su-plėszyti zerreißen trans.
plėszėju, plėszėti zanken.
plėsziau, plėsziau, plėszti reissen trans.

at-plėsziau, at-plėsziau, at-plėszti aufreißen.
isz-plėsziau, isz-plėsziau, isz-plėszti herausreißen.
nu-plėsziau, nu-plėsziau, nu-plėszti abreissen; *nu-si-plėsziau, nu-si-plėsziau, nu-si-plėszti* sich (dat.) abreissen.
par-plėsziau, par-plėsziau, par-plėszti niederreißen, zerreißen.
pra-plėsziau, pra-plėsziau, pra-plėszti einreißen.
plėszkinu, plėszkinti prasseln machen. [verbrennen trans.
su-plėszkinu, su-plėszkinti
plezdenū, plezdėnti flattern.
plýckas m. 2 finse, fladen (poln. *placek*). [werden.
plinkū, plikaū, plikti verbrüht
nu-plinkū, nu-plikaū, nu-plikti perfektiv zu *plinkū*.
plýsztu, plýszau, plýszti bersten.
nu-plýsztu, nu-plýszau, nu-plýszti perfektiv zu *plýsztu*.
plýstukis, -kio m. 2 ziegelstück.
plóju, plójau, plóti breit zusammenschlagen.
su-plóju, su-plójau, su-plóti (*ĩ rankàs*) klatschen (in die hände).
plónas, f. -nà 3, adv. plonai dünn, fein.
plūdīmas m. 2 fiessen, fluss.
plūnksna f. 4 feder.
plūpt klatsch!
plūstu, plūdau, plūsti in's

- schwimmen geraten, überfließen, schwatzen.
- põ*, präp., m. d. instr. unter; m. d. akk. über — hin, entlang, durch, distributiv: je; m. d. gen. unter (*põ akiũ* unter, vor augen, *põ deszinẽs* unter der, zur rechten), nach (zeitl.); m. d. dat. unter (*põ dẽsziniaĩ* unter der, zur rechten), nach (zeitl.).
- põdagra* f. 4 podogra.
- podraũgiai*, *podraũg* gemeinsam, zusammen, zugleich.
- põnas* m. 2 herr (weissr. *pan*).
- pondtis*, -czo m. 4 dem. zu *põnas*.
- ponavõju*, *ponavõti* herrschen (weissr. *panovać*).
- ponjstẽ* f. 2 herrschaft.
- põniskas*, f. -ka 4, adv. *põniskai* herrenmässig, nach herrenart.
- põnpalaikis*, -kio m. 4 nichtsnutziger herr, herrenwicht.
- põpẽras*, *põpẽrius* m. 4 papier (poln. *papier*).
- põras* m. 4 paar (poln. *para*).
- porjõt* übermorgen.
- potám* darauf, nachher, hernach. [*pacierz*].
- põteriũs* m. 4 paternoster (poln. *porisãm* gänzlich, ganz und gar).
- pradžã* f. 1 anfang.
- prãkartas* m. 4 krippe.
- Prancãsas* (*Prancũzas*) m. 2 franzose.
- prantũ*, *prataũ*, *prãsti* merken, verstehn, gewohnt werden.
- pa-prantũ*, *pa-prataũ*, *pa-prãsti* gewohnt werden.
- su-prantũ*, *su-prataũ*, *su-prãsti* verstehn, merken.
- prapũlimas* m. 4 verderben.
- prãrakas* m. 4 prophet (poln. *prorok*).
- prãrakauju*, *prãrakauti* prophезиен, weissagen.
- prãstas*, f. -tã 1, adv. *prastaĩ* gering, schlicht, schlecht, gemein (weissr. *prostyj*).
- praszaũ*, *prasžyti* fordern, bitten.
- isz-si-praszaũ*, *isz-si-prasžyti* sich ausbitten.
- prãszymas* m. 4 fordern, bitten.
- prausiũ*, *prausiaũ*, *prãusti* (das gesicht) waschen; *prausiũ-s*, *prausiaũ-s*, *prãusti-s* sich waschen (das gesicht).
- nu-si-prausiũ*, *nu-si-prausiaũ*, *nu-si-prãusti* sich abwaschen (das gesicht).
- prãvardis*, -džo m. 4 (*pravardẽ* f. 3) zuname, beiname, spitzname.
- prãžũdymas* m. 4 verdammnis.
- prẽ*, präp. m. d. gen., bei, an, zu.
- prẽ-galvis*, -vio m. 4 kopfkissen, kissen.
- prẽglobtis*, -czo m. 4 umarmung, busen.
- prẽgtãm* (= *prẽ-gĩ-tãm*) dazu, überdies, ausserdem.
- Preĩsas* m. 2 preusse.
- prẽsz*, präp. m. d. akk. gegen, wider.
- prẽszais* entgegen.
- prẽszininkas* m. 4 gegner, widersacher. [mittag.
- prẽszpẽtis*, -czo m. 4 zeit gegen

prēteliūs, prētēlis, -l iom. 4
freund (weissr. *prijacel'*).

prēvarta f. 4 zwang.

prēžastis, -ēs f. 4 vorwand, ur-
sache.

prjāngē f. 4 vorhaus, vorhalle.

Priczkus m. 4 Fritz.

prigatāvyjimas m. 4 vorberei-
tung.

prigavikas m. 2 betrüger.

prigavimas m. 2 betrug.

prilyginimas m. 4 gleichnis.

princas m. 4 prinz (a. d. dtsch.).

princēsē f. 2 prinzessin (a. d.
dtsch.).

prisākymas m. 4 ansage, gebot.

prysēga (prisēga) f. 4 eid (russ.
prisjaga).

prisikēlimas m. 4 auferstehung.

prisivertimas m. 2 busse, be-
kehrung.

pristótas, f. -ta 4 besessen.

prō, präp. m. d. akk., vorbei,
durch. [*praca*].

prōcē f. 2 mühe, sorgfalt (poln.

procevojū-s, procevoči-s sich
bemühen (weissr. *pracovać*).

prōtas m. 2 verstand.

provā f. 1 recht, gericht, rechts-
handel, streit, sache (poln.
prawo).

prōvyju, prōvyti machen, aus-
führen; *prōvyjū-s, prōvyti-s*
streiten (poln. *prawić*).

prūdas m. 2 teich (russ. *prud*).

Prūsas m. 4 preusse.

pūczkā f. 2 flinte (kleinr. *puška*).

pūczkēlē f. 2 dem. zu *pūczkā*.

puczū, pūczaū, pūsti blasen,
wehen.

nū-puczu, nū-pūczau, nu-
pūsti herunterblasen.

pā-puczu, pā-pūczau, pa-
pūsti aufblasen, fortbla-
sen; *pa-si-puczu, pa-si-*
pūczau, pa-si-pūsti sich
aufblasen, sich aufblähen,
sich brüsten.

pūderūju, pūderūti pudern
(a. d. dtsch.).

puikūs, f. -kū 1, adv. *puikiai*
und *puikiai* prächtig, schön
(slav. **pycho*).

pūldau, pūldyti fallen machen.
pra-pūldau, pra-pūldyti
verlieren.

pūlķas m. 1 haufe (poln. *pulk*).

pulkātis, -czo m. 4 dem. zu
pūlķas.

pulkauniņķas m. 2 führer einer
schaar, hauptmann (poln.
pulkownik).

puņpuras m. 3 knospe.

puntū, putaū, pūsti schwellen.
isz-puntū, isz-putaū, isz-
pūsti aufschwellen.

pūrpuras m. 4 purpur (a. d.
dtsch.).

pūrtau, pūrtyti rütteln, schüt-
teln; *pūrtau-s, pūrtyti-s* sich
rütteln, sich schütteln.

pūrtinu, pūrtinti rütteln,
schütteln; *pūrtinū-s, pūrtinti-s*
sich rütteln, sich re-
gen, flink sein.

puŗvas m. 1 strassenschmutz,
kot.

purvynas m. 1 kotige stelle,
kotpfütze, kotlache.

pūsbaczkē f. 4 halbfass.

- pūšbernis*, -nio m. 4 halbknecht.
pūsczà f. 2 wüste (poln. *puszcza*).
pūšé f. 2 hälfte, seite.
pūšėtinai halbwegs, zur hälfte.
pūšgyvis, f. -vė 4 halblebendig, halbtot. [entzwei.
pūsiaũ halb, zur hälfte, mitten
pūškepīs, f. -pė 4 halb gebraten, halb gebacken.
pūslė f. 1 blase.
pūsmylis, -lio m. 4 halbe meile, halbmeile.
pūsnýnas m. 4 schneehaufen, schneewehe.
pūsnūgis, f. -gė 4 halbnackt.
pūšryczai (pl. t.; selten sg.) m. 4 frühstück.
pūstas m. 2 post (a. d. dtsch.).
pūstas, f. -tà 1, adv. *pūstai* wüst, öde, leer (weissr. *pu-styj*).
pūstyjimas m. 4 verwüstung, zerstörung, verschwendung.
pūstyju, *pūstyti* verwüsten, zerstören, verschwenden; *pūstyju-s*, *pūstyti-s* sich ärgern (in worten) (poln. *puścić*).
nu-pūstyju, *nu-pūstyti* verwüsten, zerstören.
pūšviris, f. -rė 4 halbgekocht.
pūszýnas m. 4 fichtenwäldchen. *pūszis*, -ės f. 1 fichte.
pūszkau, *pūszkyti* plätschern.
pa-si-pūszkau, *pa-si-pūszkyti* sich im wasser plätschern.
putytėlis, -lio m. 2 küchlein, hühnchen.
putūju, *putūti* (*putóju*, *putóti*) schäumen (auch bildl., z. b. vor wut).
pūvũ, *puvaũ*, *pūti* faulen.
i-pūvũ, *i-puvaũ*, *i-pūti* anfaulen.
pūdas m. 4 topf (nddtsch. *pot*).
pūdėlis, -lio m. 2 dem. zu *pūdas*.
pūlu, *pūliau*, *pūlti* fallen, zukommen, sich geziemen; *pūla-s*, *pūlė-s*, *pūlti-s* zukommen, sich geziemen.
i-pūlu, *i-pūliau*, *i-pūlti* hineinfallen.
nu-pūlu, *nu-pūliau*, *nu-pūlti* herabfallen.
par-pūlu, *par-pūliau*, *par-pūlti* niederfallen, umfallen.
pra-pūlu, *pra-pūliau*, *pra-pūlti* verschwinden, verloren gehn, zu grunde gehn.
pri-pūlu, *pri-pūliau*, *pri-pūlti* zufallen.
už-pūlu, *už-pūliau*, *už-pūlti* überfallen.

R.

- rābbi* rabbi.
ragaĩszis, -szio m. 2 fladen, eckiger (gehörnter) fladen.
rāgana f. 4 hexe.
raganėlė f. 2 dem. zu *rāgana*. *ragāju*, *ragāju* kosten, schmecken.
pa-ragāju, *pa-ragāuti* kosten, geniessen.
rāginu, *rāginti* antreiben, ermahnen, nötigen.

ráiszas, f. -szà 3, adv. *raiszaĩ*
lahm.

raitelēlis, -lio m. 2 dem. zu *raĩ-*
telis.

raĩtelis, -lio m. 4 reiter (a. d.
dtsh.).

ràka hebr. *racha*.

rakinù, *rakinti* schliessen.

at-rakinù, *at-rakinti* auf-
schliessen, öffnen.

pri-rakinù, *pri-rakinti* an-
schliessen.

už-rakinù, *už-rakinti* ver-
schliessen, zuschliessen.

rámdu, *rámdyti* beruhigen,
besänftigen; *rámdu-s*, *róm-*
dyti-s sich beruhigen.

nu-rámdu, *nu-rámdyti*
beruhigen. [ruhig.

ramùs, f. -mì 1, adv. *ramiaĩ*

randù, *radaũ*, *ràsti* finden;
randũ-s, *radaũ-s*, *ràsti-s* sich
finden.

at-randù, *at-radaũ*, *at-ràsti*
finden, wiederfinden; *at-*
si-randù, *at-si-radaũ*, *at-*
si-ràsti sich wiederfinden,
sich einfinden, entstehn.

isz-randù, *isz-radaũ*, *isz-*
ràsti herausfinden, ermit-
teln; *isz-si-randù*, *isz-si-*
radaũ, *isz-si-ràsti* sich
finden.

pra-randù, *pra-radaũ*, *pra-*
ràsti aufwenden, ver-
schwenden, verlieren.

su-randù, *su-radaũ*, *su-*
ràsti auffinden; *su-si-*
randù, *su-si-radaũ*, *su-*
si-ràsti dass.

rankà f. 2 hand.

rankēlė f. 2 dem. zu *rankà*.

rañkena f. 4 griff, wegweiser.

rankinė f. 2 griff, wegweiser.

rasà f. 1 tau.

ràsi vielleicht.

raskasznùs, f. -nì 1, adv. *ra-*
skaszniàĩ üppig (poln. *ro-*
skoszny).

rāstas m. 2 meile (dtsh. *rast*).

rasūžė f. 2 dem. zu *rasà*.

raszaũ, *raszýti* schreiben.

at-raszaũ, *at-raszýti* zu-
rückschreiben, antworten.

nu-raszaũ, *nu-raszýti* hin-
schreiben.

pa-raszaũ, *pa-raszýti* per-
fektiv zu *raszaũ*.

su-raszaũ, *su-raszýti* zu-
sammenschreiben, schrei-
ben. [ben lassen.

raszýdinu, *raszýdinti* schrei-
pa-raszýdinu, *pa-raszýdin-*

ti anschreiben lassen; *pa-*
si-raszýdinu, *pa-si-raszý-*
dinti sich anschreiben las-

rāstas m. 2 schrift. [sen.

rasztēlis, -lio m. 2 dem. zu
rāstas.

rasztė-mokítas m. 4 schrift-
gelehrter.

rātas m. 2 rad.

ratēlis, -lio m. 2 dem. zu *rātas*.

raudinù, *raudinti* weinen ma-
chen, betrüben.

raudóju, *raudóti* wehklagen,
jammern, weinen.

raudónas, f. -na 4, adv. *rau-*
dónai rot.

rāugas m. 3 sauerteig.

rauginù, rauginti saner machen, säuern.

rduju, róviau, rduti raufen.

isz-rduju, isz-róviau, isz-ráuti ausraufen.

raukiü-s, raukiaü-s, raukti-s sich zusammenziehen, zusammenschrumpfen.

su-si-raukiü, su-si-raukiau, su-si-raukti das Gesicht verziehen.

rauplë f. 1 poche.

raüpsas m. 1 aussatz.

raupsótas, f. -ta 4 aussätzig.

razbáininkas, f. -ké 4 räuber, mörder, räuberin, mörderin (weissr. *razbojnik*).

razbajǵstë f. 2 raub, mord.

razbájus m. 2 raub, mord (weissr. *razboj*).

razbajduju, razbajáuti rauben, morden.

rázumas m. 4 verstand (weissr. *rozum*).

rëbùs, f. -bì 1, adv. *rëbiai* fett.

rëczù, rëczau, rësti winden, rollen, wickeln, krümmen.

ì-rëczù, ì-rëczau, ì-rësti sich hineinwinden, hineinkriechen.

nu-rëczù, nu-rëczau, nu-rësti abwickeln, sich hinwinden, hinkriechen.

rëdas m. 1 ordnung, schmuck, zierde (russ. *rjad*).

rëdaü, rëdyti kleiden (russ. *rjadit'*).

ap-rëdaü, ap-rëdyti bekleiden; *ap-si-rëdaü, ap-si-rëdyti* sich bekleiden.

isz-rëdaü, isz-rëdyti auskleiden, ausputzen, ausschmücken; *isz-si-rëdaü, isz-si-rëdyti* sich auskleiden, sich ausputzen, sich schmücken.

nu-rëdaü, nu-rëdyti entkleiden; *nu-si-rëdaü, nu-si-rëdyti* sich entkleiden, sich entblättern.

regëjimas m. 4 gesicht, erscheinung.

rëgimas, f. -mà 3, adv. *regimai* sichtbar, offenbar, öffentlich.

regiü, regëti sehen; *regiü-s, regëti-s* sichtbar sein, scheinen, dünken.

pri-regiü, pri-regëti zu sehen vermögen.

reikalas m. 3 bedürfnis, notwendigkeit.

reikia, reikëjo, reikti (reikëti) nötig sein.

reikmenë f. 3 (*reikmenë* f. 4) bedürfnis.

rëiszkü, rëiszkiau, rëkszi offenbaren.

ap-rëiszkü, ap-rëiszkiau, ap-rëkszi perfektiv zu *rëiszkiau*; *ap-si-rëiszkü, ap-si-rëiszkiau, ap-si-rëkszi* offenbar werden.

rëkauju, rëkauti schreien, lärmen.

rëkavimas m. 4 schreien, lärmen.

rëkiü, rëkiaü, rëkti schreien, weinen.

rëkiü, rëkiaü, rëkti schneiden.

rëksmas m. 1 geschrei.

remiù, rëmiaù, reñti stützen.

ĩ-remiù, ĩ-rëmiaù, ĩ-reñti einstemmen; *ĩ-si-remiù, ĩ-si-rëmiaù, ĩ-si-reñti* die hände in die seiten stemmen, hochmütig, stolz tun.

nù-remiù, nù-rëmiaù, nu-reñti niederstossen, niederschmettern.

pà-remiù, pà-rëmiaù, pa-reñti aufstützen; *pa-si-remiù, pa-si-rëmiaù, pa-si-reñti* sich aufstützen.

rengiù-s, rengiaù-s, reñgti-s sich biegen, sich krümmen, sich anstrengen, sich anschicken, sich rüsten.

su-si-rengiù, su-si-rengiaù, su-si-reñgti sich zusammenkrümmen. [lesen.

renkù, rinkaù, riñkti sammeln, *isz-renku, isz-rinkaù, isz-riñkti* auswählen, auslesen; *isz-si-renku, isz-si-rinkaù, isz-si-riñkti* sich auswählen, erwählen.

sù-renku, su-rinkaù, su-riñkti zusammenlesen; *su-si-renku, su-si-rinkaù, su-si-riñkti* sich (dat.) sammeln, sich versammeln.

rëplinëju, rëplinëti langsam dahinschleichen.

rëplinu, rëplinti plump hinstellen.

pa-rëplinu, pa-rëplinti perfektiv zu *rëplinu*.

rëplóju, rëplóti kriechen.

isz-rëplóju, isz-rëplóti herauskriechen.

pri-rëplóju, pri-rëplóti herankriechen.

rëtas, f. -tà 1 dünn, einzeln stehend; adv. *retai* selten.

rëziù, rëziaù, rëzti schneiden, ritzen. [schlucken.

ryjù, rijaù, rýti schlingen, *ap-si-ryjù, ap-si-rijaù, ap-si-rýti* sich vollschlucken, sich betrinken.

nu-ryjù, nu-rijaù, nu-rýti herunterschlucken.

pra-ryjù, pra-rijaù, pra-rýti verschlingen.

ryjünas (rijünas) m. 2 fresser, säufer.

rýkas m. 1 gerät, gefäss.

rykävimas m. 4 jubeln.

rýkszté f. 4 rute.

rýmau, rýmoti in aufgestützter stellung verharren, sich stützen.

nu-rýmau, nu-rýmoti durch aufstützen niederdrücken.

už-rýmau, už-rýmoti durch aufstützen steif machen, einschlafen machen, vertaubt machen.

Rymiönas m. 2 römer.

rímstu, rimaù, rímti ruhig werden, sich beruhigen, ruhe haben.

rintis, -czo m. 4 wol nur im instr. sg. *rinczu* ruckweise, stossweise vorkommend; nach KLD. 355 ist *rinczu* = *riñczu*, akk. sg. von *riñczus* = *riñczynis* rheinwein.

ryszyś m. 1 band.

risztis, -ës f. 1 trab (poln. *rysć*).

riszù, riszaũ, rìszti binden.

àp-riszu, ap-riszaũ, ap-rìszti bebinden, umbinden.
àt-riszu, at-riszaũ, at-rìszti losbinden.

ĩ-riszu, ĩ-riszaũ, ĩ-rìszti hineinbinden.

isz-riszu, isz-riszaũ, isz-rìszti ausbinden, losbinden;
isz-sì-riszu, isz-sì-riszaũ, isz-sì-rìszti sich ausbinden, sich losbinden.

nù-riszu, nu-riszaũ, nu-rìszti abbinden.

pà-riszu, pa-riszaũ, pa-rìszti unterbinden.

pri-riszu, pri-riszaũ, pri-rìszti anbinden;
pri-sì-riszu, pri-sì-riszaũ, pri-sì-rìszti sich (dat.) anbinden.

sù-riszu, su-riszaũ, su-rìszti zusammenbinden.

rýtas m. 4 morgen; akk. sg.

rýta, rýt adv. morgens.

ritinis, -nio m. 2 rolle (leinwand, zeng).

rýtiskas, f. -ka 4 morgig.

rytmetýs m. 3 morgenzeit.

rytój, rytó morgen.

rytójus m. 2 morgiger tag.

ritù, ritaũ, rìsti rollen, wälzen.

àt-ritu, at-ritaũ, at-rìsti fortrollen, fortwälzen.

nù-ritu, nu-ritaũ, nu-rìsti hinrollen, hinwälzen;
nu-sì-ritu, nu-sì-ritaũ, nu-sì-rìsti hinabrollen intr.

ùž-ritu, už-ritaũ, už-rìsti hinaufrollen, hinaufwälzen.

rôdas m. 1 ratschluss (weissr. rada).

rôdau, rôdyti zeigen; *rôdau-s rôdyti-s* sich zeigen, scheinen.
isz-rôdau, isz-rôdyti ausweisen, beweisen.

pa-rôdau, pa-rôdyti zeigen, dartun; *pa-sì-rôdau, pa-sì-rôdyti* sich zeigen, erscheinen.

rôds zwar, freilich.

rôgès (pl. t.) f. 2 kleiner schlitten, handschlitten.

rôglinu, rôglinti hreit hinsetzen.

su-rôglinu, su-rôglinti breit hinsetzen, sich breit hinsetzen.

rokundas m. 4 rechnung.

rokûju, rokûti rechnen, anrechnen, zählen (weissr. *rachovac*).

pa-rokûju, pa-rokûti perfektiv zu *rokûju*.

rôta f. 4 rat (a. d. dtsh.).

rôtponis, -nio m. 4 ratsherr.

rozě f. 1 rose (weissr. *roža*).

rûbas (gew. pl. t. *rûbai*) m. 2 kleid, gewand (weissr. *rub*).

rubězius m. 2 grenze (russ. *rubež*). [m. herbst.

rudenýs 3 (*rûdenis, -nio* 4)

rûdikis, -kio m. 4 brauncr hund.

rûdis, -ěs f. 1 rost.

rudũ m. 3 herbst.

rugiaĩ (pl. t.) m. 1 roggen.

rugpiūtis, -ěs f. 2 roggenernte.

rûimas m. 4 raum (a. d. dtsh.).

rûp, rûpėti kümmern, anherzen liegen, sorge machen.

Rūpas m. Ruphus.

rūpestis, -ės f., -czo m. 4 Sorge.

rūpinu, *rūpinti* sorgen, Sorge tragen; *rūpinũ-s*, *rūpinti-s* sich bekümmern, besorgt sein.

ap-rūpinu, *ap-rūpinti* besorgen, beschicken.

pa-rūpinu, *pa-rūpinti* verschaffen.

rupužė (*rupuižė*) f. 3 Kröte.

rūstāju, *rūstauti* grimmig, zornig sein.

ap-si-rūstāju, *ap-si-rūstauti* grimmig, zornig werden.

rūtà f. 2 Raute (weissr. *ruta*).

rūtėlė f. 2 dem. zu *rūtà*.

S.

sabatà f. 3 sabbath, sonntag (poln. *sobota*).

soddūcėūszias m. 2 sadducäer.

saĩkas m. 1 hohlmaass, dann auch allgem. mass.

sakaũ, *sakỹti* sagen.

ap-sakaũ, *ap-sakỹti* herum-sagen, verkündigen.

at-sakaũ, *at-sakỹti* antworten.

ĩ-sakaũ, *ĩ-sakỹti* ansagen, einschärfen.

pa-sakaũ, *pa-sakỹti* perfektiv zu *sakaũ*; *pa-si-sakaũ*, *pa-si-sakỹti* (von sich) sagen.

pri-sakaũ, *pri-sakỹti* ansagen, befehlen, gebieten.

sakỹdinu, *sakỹdinti* sagen lassen.

salà f. 1 insel.

saldĩs, f. -dĩ 1, adv. *saĩdžai* und *saldžai* süss.

Sàlomė f. 4 Salome.

Salomōnas m. 2 Salomon.

salūtė f. 2 dem. zu *salà*.

sāmanos (pl. t.) f. 3 moos.

Samàrija f. 4 Samaria.

samarỹtiskas, f. -ka 4, adv.

samarỹtiskai samaritisch.

Samaritōnas m. 2 samariter.

samdaũ, *samdỹti* mieten, dingen. [vermieten.

par-samdaũ, *par-samdỹti* *samdiniĩkas* m. 2 mietling, tagelöhner.

sānaris, -rio m. 4 glied.

sāndora f. 4 eintracht.

sāpnas m. 1 traum.

sapnũju, *sapnũti* träumen.

sargybė f. 2 wachsamkeit.

saugóju, *saugóti* hüten, in acht nehmen; *saugóju-s*, *saugóti-s* sich hüten.

ap-saugóju, *ap-saugóti* behüten, bewahren.

sdulė f. 4 sonne.

saulėlė f. 2 dem. zu *sdulė*.

saulūžė f. 2 dem. zu *sdulė*.

saũras s. *siaũras*.

saũsas, f. -sà 1, adv. *sausai* trocken.

sav- stamm des pron. refl.

sãvas, f. -và poss. des pron. refl.

sãvo gen. poss. des pron. refl.

sėdu, sėdau, sėsti sich setzen;
sėdũ-s, sėdau-s, sėsti-s dass.
at-si-sėdu, at-si-sėdau, at-si-sėsti sich setzen.
ĩ-si-sėdu, ĩ-si-sėdau, ĩ-si-sėsti sich hineinsetzen.
nu-si-sėdu, nu-si-sėdau, nu-si-sėsti absitzen, absteigen.
pa-si-sėdu, pa-si-sėdau, pa-si-sėsti sich hinsetzen.
su-sėdu, su-sėdau, su-sėsti sich zusammensetzen.
už-si-sėdu, už-si-sėdau, už-si-sėsti sich aufsetzen, auf
sėdžu, sėdėti sitzen. [sitzen.
su-sėdžu, su-sėdėti zusammensitzen, zersitzen.
segũ, segiaũ, sėgti heften.
seikiũ (j-präs.), seikėti mit einem hohlmass messen, dann auch allgem. messen.
at-seikiũ, at-seikėti zurückmessen, vergelten.
sėilė (gew. pl. t. *sėilės*) f. 4 speichel.
sėjėjas m. 2 säemann.
sėju, sėjau, sėti säen.
ĩ-sėju, ĩ-sėjau, ĩ-sėti hinein säen.
pa-sėju, pa-sėjau, pa-sėti perfektiv zu *sėju*.
už-sėju, už-sėjau, už-sėti daraußsäen.
sekinėju, sekinėti überall nachfolgen. [verfolgen.
pėr-sekinėju, pėr-sekinėti
sėkiu, sėkiaũ, sėkti die hand ausstrecken, langen, reichen, schwören.

pri-sėkiu, pri-sėkiaũ, pri-sėkti hinlangen, erreichen, schwören.
sėklà f. 3 saat.
sekminės (pl. t.) f. 2 pfingsten.
sekũ, sekiaũ, sėkti folgen; *sekũ-s, sekiaũ-s, sėkti-s* erfolg haben, gelingen.
pà-seku, pà-sekiaũ, pà-sėkti perfektiv zu *sekũ*; *pa-si-seku, pa-si-sekiaũ, pa-si-sėkti* perfektiv zu *sekũ-s*.
Selmas m. Selmas. [mern.
sėlvartauju, sėlvartauti jamsemiũ, *sėmiaũ, sėmti* schöpfen.
sėna f. 4 wand. [lange.
sėnas, f. -*nà* 1 alt; adv. *seniaĩ*
sengalvė f. 2 greisin.
sengalvėlė f. 2 dem. zu *sengalvė*.
senovė f. 4 altertum, alte zeit, vorzeit. [fahre, ahn.
sėntėvis, -vio m. 4 urvater, vor-
senũkas m. 2 dem. zu *sėnas*.
senūtis, f. -*tė* 2 dem. zu *sėnas*.
septyni, f. septynios sieben.
sėrgu (sėrgiu), sėrgėti wachen, bewachen, behüten.
sėrgũ, sirgaũ, siřgti krank sein.
ap-sėrgu, ap-sirgaũ, ap-siřgti erkranken.
sermegà f. 2 rock, männerkleid (weissr. *sermjaha*).
sesėlė f. 2
seserėlė f. 2 } deminutiva zu
sesýtė f. 4 } *sesũ*.
sėstu, senaũ, sėsti alt werden altern.
pa-sėstu, pa-senaũ, pa-sėsti perfektiv zu *sėstu*.

sesūtė f. 2 dem. zu *sesū*.
sesužėlė f. 2 dem. zu *sesū*.
sesū f. 3 schwester.
sėtas m. 3 sieb.
siauczù, siauczau, siaūsti be-
decken, einhüllen.
ap-siauczù, ap-siauczau,
ap-siaūsti umhüllen, an-
ziehen.
į-siauczù, į-siauczau, į-
siaūsti einhüllen, einwi-
ckeln.
nu-siauczù, nù-siauczau,
nu-siaūsti enthüllen, aus-
ziehen.
siaūras (saūras), f. -rà 1, adv.
siaurai (saurai) schmal, eng.
Sydōnas m. 2 Sidon.
sýgeliūju, sýgeliūti siegeln (a.
d. dtsh.).
sijóju, sijóti sieben.
Sikar Sichar.
sýkis, -kio m. 2 hieb, mal; akk.
sg. *sýki, sýk* adv. einmal.
sylà f. 1 kraft (weissr. *siła*).
Sylóas Siloha. [schwach.
silpnas, f. -nà 3, adv. silpnaĩ
Simas m. Simon.
Symōnas m. 2 Simon.
siratà f. 2 waise (poln. *sierota*).
Syrija f. 2 Syrien.
Syropėnycija f. 2 Syrophōnice.
siūlau (siūlyju), siūlyti an-
bieten.
siulė f. 1 naht.
siūlyju s. *siūlau*.
siūmdau (siūndau), siūmdyti,
(siūndyti) hetzen.
už-siūmdau, už-siūmdyti
aufhetzen, anhetzen.

siunczù, siunczau, siūsti sen-
den, schicken.
at-siunczù, at-siunczau, at-
siūsti hersenden, hinsen-
den.
isz-siunczù, isz-siunczau,
isz-siūsti aussenden.
nu-siunczù, nù-siunczau,
nu-siūsti hinsenden.
pa-siunczù, pà-siunczau,
pasiūsti fortsenden.
siuvù, siuvaĩ, siūti nähern.
sýveida f. 4 fuchs.
skāistas, f. -tà 3 (skaistùs, f.
-tì 1), adv. skaitai hell, klar,
glänzend, strahlend, hehr.
skāistūmas m. 2 klarheit, glanz,
hehrheit.
skaistùs s. *skāistas*.
skaitau, skaityti zählen, lesen.
skaitlius m. 2 zahl, anzahl.
skalbiù, skalbiaĩ, skalbti prü-
geln, schlagen, mit dem wasch-
bleuel schlagen, waschen.
isz-skalbiù, isz-skalbiau, isz-
skalbti auswaschen; *isz-si-*
skalbiù, isz-si-skalbiau,
isz-si-skalbti sich (dat.)
auswaschen.
skāmbu, skāmbėti tönen, schal-
len, dröhnen, klingen, lauten.
skandau, skandyti versenken,
ersäufen.
skandinù, skandinti versenken,
untertauchen, ertränken.
nu-skandinù, nu-skandinti
perfektiv zu *skandinù*.
skanus, f. -nì 1, adv. skaniaĩ
wolschmeckend.
skārbas m. 3 schatz (poln. *skarb*).

- skarótas*, f. -ta 4 in lumpen gehüllt, zerlumpt, abgerissen.
- skaudingas*, f. -ga 4, adv. *skaudingai* schmerzvoll, furchtbar, gewaltig.
- skaudulys* m. 3 geschwür.
- skaudus*, f. -dì 1, adv. *skaudžiai* schmerzlich, furchtbar, gewaltig, heftig.
- skélbiu*, *skélbiau*, *skélbti* ein gerücht verbreiten.
- ap-skélbiu*, *ap-skélbiau*, *ap-skélbti* in einen ruf bringen, (fälschlich) beschuldigen, verleumden.
- skeliu*, *skelėti* schuldig sein, schulden.
- skepetà* f. 3 tuch.
- skepetatė* f. 4 dem. zu *skepetà*.
- skeřskryžiai* (pl. t.) m. 4 kreuz- und querszüge; instr. *skeřskryžiais* adv. kreuz und quer.
- skęstù*, *skendaũ*, *skęsti* unter-sinken, im ertrinken sein.
- nu-skęstù*, *nu-skendaũ*, *nu-skęsti* ertrinken.
- skylė* f. 1 loch.
- skiliu*, *skýliau*, *skilti* feuer anschlagen. [magen.
- skilvys* 1 (*skilvis*, -vio 2) m.
- skinu*, *skýniau*, *skinti* pflücken.
- nù-skinu*, *nu-skýniau*, *nu-skinti* abpflücken; *nu-si-skinu*, *nu-si-skýniau*, *nu-si-skinti* sich (dat.) abpflücken.
- skiriũ*, *skýriau*, *skirti* scheiden, trennen; *skiriũ-s*, *skýriau-s*, *skirti-s* sich trennen.
- at-skiriũ*, *at-skýriau*, *at-skirti* scheiden, absondern, ausscheiden; *at-si-skiriũ*, *at-si-skýriau*, *at-si-skirti* sich trennen.
- pà-skiriũ*, *pà-skýriau*, *pà-skirti* absondern, auswählen.
- pér-skiriũ*, *pér-skyriau*, *pér-skirti* auseinanderscheiden; *pér-si-skiriũ*, *pér-si-skyriau*, *pér-si-skirti* sich von einander trennen.
- skyrìũ* abgesondert, besonders,
- skýstas*, f. -tà 3, adv. *skystai* dünn, dünnflüssig.
- sklaidau*, *sklaidyti* hin- und herblättern.
- isz-sklaidau*, *isz-sklaidyti* umherblättern, ausbreiten; *isz-si-sklaidau*, *isz-si-sklaidyti* sich zerstreuen.
- sklidinas*, f. -nà 3, adv. *sklidinaĩ* bis zum überfließen gefüllt.
- skoliniņkas* m. 2 schuldner.
- skraidaũ*, *skraidyti* sich im kreise umherbewegen, sich im kreise tummeln, kreisen.
- skranda* f. 4 alter pelz.
- skreistė* f. 2 mantel.
- skrepliaĩ* (pl. t.) m. 1 schleim-auswurf.
- skrėnė* f. 2 schrein, kasten (weissr. *skrynja*).
- skrynùžė* f. 2 dem. zu *skrėnė*.
- skūbinu*, *skūbinti* beeilen; *skūbinũ-s*, *skūbinti-s* sich beeilen, eilen.
- pa-skūbinu*, *pa-skūbinti*

- perfektiv zu *skūbinu*; *pa-si-skūbinu*, *pa-si-skūbinti* perfektiv zu *skūbinũ-s*.
- skubrũs*, f. -rĩ 1, adv. *skubriaĩ* eilig, flink, fleissig.
- skündžu*, *skündžau*, *skũsti* klagen, verklagen; *skündžũ-s*, *skündžau-s*, *skũsti-s* sich beklagen, beschwerde führen.
- ap-skündžu*, *ap-skündžau*, *ap-skũsti* verklagen.
- skũnė* f. 2 scheune (a. d. dtsch.).
- skutũ*, *skutaũ*, *skũsti* schaben, rasiren.
- nũ-skutu*, *nu-skutaũ*, *nu-skũsti* abschaben, abrasiren.
- slapczaĩ* heimlich.
- slaptà* f. 1 verborgenheit, heimlichkeit; instr. sg. *slaptà*, pl. *slaptomĩs*, *slaptõms* adv. heimlich.
- sheĩkstis*, -czo m. 2 schwelle.
- slenkũ*, *slinkaũ*, *slĩĩkti* schleichen.
- pri-slenku*, *pri-slinkaũ*, *pri-slĩĩkti* heranschleichen.
- slepiũ*, *slėpiaũ*, *slėpti* verbergen; *slepiũ-s*, *slėpiaũ-s*, *slėpti-s* sich verbergen.
- nũ-slepiu*, *nũ-slėpiau*, *nu-slėpti* verheimlichen.
- pà-slepiu*, *pà-slėpiau*, *pa-slėpti* perfektiv zu *slepiũ*; *pa-si-slepiu*, *pa-si-slėpiau*, *pa-si-slėpti* perfektiv zu *slepiũ-s*.
- slogà* f. 1 plage.
- sloginũ*, *sloginti* bedrücken, plagen.
- sluĩĩkius* m. 2 schleicher, lotterer; auch als eigennamen gebraucht.
- smagiũ*, *smogiaũ*, *smõgti* schleudern.
- nũ-smagiũ*, *nũ-smogiaũ*, *nu-smõgti* fortschleudern, hinabschleudern.
- pà-smagiũ*, *pà-smogiaũ*, *pa-smõgti* fortschleudern.
- smagũs*, f. -gĩ 1, adv. *smagiaĩ* angenehm.
- smailũs*, f. -lĩ 1, adv. *smailiai* spitz, zugespitzt, spitzig.
- smākasm*. 2 drache (poln. *smok*).
- smakrà* f. 1 kinn.
- smalà* f. 1 teer (kleinr. *smola*).
- smarkũmas* m. 2 grimm, wut, strenge, grausamkeit.
- smarkũs* f. -kĩ 1, adv. *smarkiai* streng, grausam, stark, gewaltig.
- smàrvė* f. 4 gestank.
- smaugiũ*, *smaugiaũ*, *smaũgti* würgen, erwürgen.
- smelkiũ*, *smelkiaũ*, *smelĩkti* ersticken trans. (von pflanzen, die andre erdrücken).
- nu-smelkiũ*, *nũ-smelkiaũ*, *nu-smelĩkti* perfektiv zu *smelkiũ*.
- smėĩtis*, -ėĩs f., m. und -czo m. 2 tod (weissr. *smėĩć*).
- smėĩtiszkas*, f. -ka 4, adv. *smėĩtiszkaĩ* tödlich.
- smiltis*, -ėĩs f. 3 sand.
- smĩĩrdas* m. 2 gestank, stänker, lüderling, nichtsnutz.
- smĩĩrdinu*, *smĩĩrdinti* stinken machen, gestank verbreiten.

- pa-smirdinu, pa-smirdinti* verstänkern, mit gestank erfüllen.
- smirdžu, smirdėti* stinken.
- smuikas* m. 2 geige (kleinr. *smyk*).
- smūtyju, smūtyti* betrüben; *smūtyjū-s, smūtyti-s* sich betrüben (weissr. *smucić*).
- ap-si-smūtyju, ap-si-smūtyti* perfektiv zu *smūtyjū-s*.
- smūtnas*, f. -nà 1, adv. *smūtnai* traurig, betrübt (weissr. *smutnyj*).
- smūtnybė* f. 2 traurigkeit.
- smūtnyju, smūtnyti* betrüben; *smūtnyjū-s, smūtnyti-s* sich betrüben, betrübt werden.
- ap-si-smūtnyju, ap-si-smūtnyti* perfektiv zu *smūtnyjū-s*.
- nu-si-smūtnyju, nu-si-smūtnyti* perfektiv zu *smūtnyjū-s*.
- snāpas* m. 1 schnabel.
- snūdžu, snūdžau, sndusti* schlummern.
- pēr-snaudžu, pēr-snaudžau, pēr-snausti* verschlafen.
- pra-snūdžu, pra-snūdžau, pra-sndusti* verschlafen.
- snėgas* m. 1 schnee.
- snūkis, -kio* m. 2 maul, schnauze.
- snūstu, snūdau, snūsti* schlummern.
- pri-snūstu, pri-snūdau, pri-snūsti* schlummern, einschlummern, cinnicken.
- su-snūstu, su-snūdau, su-snūsti* dass.
- sodinū, sodinti* zum sitzen bringen, setzen, pflanzen.
- pa-sodinū, pa-sodinti* hinsetzen, hinpflanzen; *pa-si-sodinū, pa-si-sodinti* sich hinsetzen.
- Sodōma* f. 4 Sodom.
- sopāgas* m. 2 stiefel (kleinr. *sapoh*).
- sostas* m. 4 sitz, thron.
- sōtinu, sōtinti* sättigen; *sōtinū-s, sōtinti-s* sich sättigen.
- pa-sōtinu, pa-sōtinti* perfektiv zu *sōtinu*.
- spārdau, spārdyti* mit den füssen schlagen, stampfen; *spārdau-s, spārdyti-s* dass.
- spāudžu, spāudžau, spāusti* drücken, drängen.
- pri-spāudžu, pri-spāudžau, pri-spāusti* bedrücken.
- už-spāudžu, už-spāudžau, už-spāusti* zudrücken, versiegeln.
- spaustūrė* f. 2 kelter.
- spėju, spėjau, spėti* zeit haben, gelegenheit haben.
- at-spėju, at-spėjau, at-spėti* perfektiv zu *spėju*.
- už-spėju, už-spėjau, už-spėti* antreffen.
- spidūdau, spidudyti* oft speien, spucken.
- ap-spidūdau, ap-spidudyti* anspeien, anspucken.
- spidūdulas* m. 3 ausgeworfner speichel. [speien.
- spiduju, spióviau, spiauti*

spynà f. 1 schloss, vorhänge-
schloss.

spîrgas m. 3 stückchen gebra-
tenen specks.

spîrginu, *spîrgintî* speck bra-
ten.

pri-spîrginu, *pri-spîrginti*
mit gebratnem speck fül-
len.

spîriü, *spîyriau*, *spîrti* mit dem
fuss stossen.

pri-spîriu, *pri-spîyriau*, *pri-*
spîrti anspornen, drängen.

spleczü, *spléczaü*, *splësti* brei-
ten.

isz-spleczu, *isz-spléczau*,
isz-splësti ausbreiten; *isz-*
si-spleczu, *isz-si-spléczau*,
isz-si-splësti sich ausbrei-
ten.

sprándas m. 4 nacken.

springstü, *springaü*, *sprîngti*
würgen intr.

üz-springstü, *üz-springaü*,
üz-sprîngti ersticken intr.

sprógstu, *sprógau*, *sprógti* ber-
sten, platzen, ausschlagen
(von bäumen).

srebiü, *srebiaü*, *sreëti* schlür-
fen.

srově, f. 1 strom, strömung.

srutà f. 1 mistjauche.

staigà jählings, schnell.

staigüs, f. -gi 1, adv. *staïgiai*
jäh, vorschnell, heftig.

stàklés (pl. t.) f. 2 webstuhl.

stālas m. 2 tisch.

stalđas m. 2 stall.

stalēlis, -lio m. 2 dem. zu *stālas*.

staltēsé f. 4 tischtuch.

stataü, *statýti* stellen, setzen.

î-stataü, *î-statýti* einsetzen.

pa-stataü, *pà-statýti* hin-
stellen; *pa-si-stataü*, *pa-*
si-statýti sich hinstellen.

statýdinu, *statýdinti* stellen
lassen.

pa-statýdinu, *pa-statýdinti*
hinstellen lassen.

staugiü, *staugiaü*, *staügti* heu-
len (von wölfen, hunden).

stebiü-s, *stebëti-s* staunen, sich
wundern.

stebūklas m. 2 wunder.

stegerÿs m. 3 halm, reis, sten-
gel, strunk.

stelgiü, *stelgiaü*, *stëlgti* sehen,
starr hinsehen.

î-stelgiü, *î-stelgiau*, *î-stëlgti*
ansehen, anstarren.

steliüju, *steliüti* bestellen, be-
reiten, zurüsten.

pa-steliüju, *pa-steliüti* per-
fektiv zu *steliüju*; *pa-si-*
steliüju, *pa-si-steliüti* zu
sich bestellen.

sténgiu, *sténgiau*, *sténgti* sich
anstrengen; *sténgiü-s*, *stén-*
giau-s, *sténgti-s* widerstre-
ben, sich widersetzen, sich
sträuben.

stenu, *stenëti* stöhnen.

pri-si-stenu, *pri-si-stenëti*
sich satt stöhnen, genug
stöhnen.

Stēpas m. Stephan.

sterblē f. 1 schoss.

stiklas m. 1 glas.

stiklōrius m. 2 glaser.

stimpü, *stipaü*, *stipti* erstarren,

umkommen, verrecken (von vieh).

stiprgbė f. 2 stärke, festigkeit, widerstandskraft.

stiprinu, *stiprinti* stärken, kräftigen.

pa-stiprinu, *pa-stiprinti* perfektiv zu *stiprinu*.

stiprius, f. -rė 1, adv. *stipriai* stark, fest. [*styr*].

stjryju, *stjryti* steuern (kleinr. *i-stjryju*, *i-stjryti* hineinsteuern).

stogas m. 3 dach.

stóju, *stójau*, *stóti* sich stellen; *stójũ-s*, *stójau-s*, *stóti-s* sich stellen, sich erheben, entstehn.

ap-stóju, *ap-stójau*, *ap-stóti* umringen, umgeben; *ap-si-stóju*, *ap-si-stójau*, *ap-si-stóti* stehn bleiben, still stehn, anhalten, aufhören.

at-stóju, *at-stójau*, *at-stóti* abstehn, sich entfernen; *at-si-stóju*, *at-si-stójau*, *at-si-stóti* sich aufrichten.

i-stóju, *i-stójau*, *i-stóti* eintreten. [aufhören.

nu-stóju, *nu-stójau*, *nu-stóti* *pa-stóju*, *pa-stójau*, *pa-stóti* werden.

pra-stóju, *pra-stójau*, *pra-stóti* verlassen, aufgeben.

pri-stóju, *pri-stójau*, *pri-stóti* beistehn; part. perf. pass. *pri-stótas* besessen.

su-stóju, *su-stójau*, *su-stóti* zusammentreten; *su-si-stó-*

ju, *su-si-stójau*, *su-si-stóti* dass.

už-stóju, *už-stójau*, *už-stóti* beistehn, schützen.

stokóju, *stokóti* mangel leiden.

stokstũ, *stokaũ*, *stókti* mangel bekommen, in mangel geraten.

pri-stokstũ, *pri-stokaũ*, *pri-stókti* perfektiv zu *stokstũ*.

stomũ m. 3 wuchs.

stóviu, *stovėti* stehn.

nu-stóviu, *nu-stovėti* nieder-treten, durch stehn vertiefen.

stráinyju, *stráinyti* stemmen, stützen.

pa-stráinyju, *pa-stráinyti* perfektiv zu *stráinyju*; *pa-si-stráinyju*, *pa-si-stráinyti* sich stemmen, sich stützen.

strákt husch!

straňgas m. strang (a. d. dtsh.).

strangėlis, -lio m. 2 dem. zu *straňgas*.

strėnos (pl. t.) f. 4 lenden, kreuz.

stubà f. 1 stube (a. d. dtsh.).

stũi halt! (poln. *stój*).

stukėlis, -lio m. 2 dem. zu *stũkis*.

stũkis, -kio m. 2 stück (a. d. dtsh.).

stułpas m. 1 säule.

stumiu, *stumiau*, *stũmti* stossen.

isz-stumiu, *isz-stumiau*, *isz-stũmti* hinausstossen.

stũndas m. 3 stunde (a. d. dtsh.).

sturlũkas m. 2 hasc.

stũpa f. 4, *stũpas* m. 4 „stof“ (flüssigkeitsmass), humpen.

sù, präp. m. d. instr., mit.
subatà f. 3 sonabend (weissr.
subota).

subatėlė f. 2 dem. zu *subatà*.
sübūju, *sübūti* schaukeln,
 schwanken.

sūdas m. 2 gericht (weissr. *sud*).

sūdau, *sūdyti* salzen.

sudėginimas m. 4 verbannung.

sūdyju, *sūdyti* richten (weissr.
sudzić).

ap-sūdyju, *ap-sūdyti* ab-
 urteilen; *ap-si-sūdyju*, *ap-
 si-sūdyti* abgeurteilt wer-
 den.

at-sūdyju, *at-sūdyti* ein ur-
 teil fällen.

pra-sūdyju, *pra-sūdyti* ver-
 urteilen.

sūdnas, f. -*nà* 1 das gericht
 betreffend, gericht's-; *sūdnà*
dėnà gerichtstag, jüngstes
 gericht.

sūdžà m. 2 richter (russ. *sud'ja*).

sūkinu, *sūkinti* drehen machen;
sūkinū-s, *sūkinti-s* hin- und
 hergehn.

sukù, *sukaū*, *sukti* drehen,
 wenden, würgen; *sukū-s*,
sukaū-s, *sukti-s* sich drehen,
 sich wenden, sich herumbe-
 wegen, hurtig, behende, fleis-
 sig sein.

ap-suku, *ap-sukaū*, *ap-sukti*
 umdrehen, durchwandern;
ap-si-suku, *ap-si-sukaū*,
ap-si-sukti umkehren intr.

sūkurys m. 3 wirbel (in allen
 bedeutungen).

sūlau, *sūlyti* bieten, darbieten.

sumiszaĩ gemengt, gemischt,
 durcheinander.

sūnįtis, -*czom* 4 dem. zu *sūnūs*.
suñkinu, *suñkinti* beschweren,
 belastigen, drücken.

ap-suñkinu, *ap-suñkinti*
 perfektiv zu *suñkinu*.

sunkiókas, f. -*ka* 4 ziemlich
 schwer. [schwer.

sunkus, f. -*kì* 1, adv. *suñkiai*
sūnūs m. 3 sohn.

supūvėlė f. 4 verfaulte, faules,
 nichtsnutziges frauenzimmer.
sūras, f. -*rà* 3, adv. *sūraĩ* salzig.
surbiū, *surbiaū*, *suřbti* saugen,
 schlürfen.

pri-surbiū, *pri-surbiau*, *pri-
 suřbti* voll saugen; *pri-si-
 surbiū*, *pri-si-surbiau*, *pri-
 si-suřbti* sich voll saugen,
 sich satt schlürfen, sich
 toll und voll trinken.

surinkimas m. 2 versammlung.

sūrimas m. 2 salzigkeit.

susivedimas m. 2 verheiratung.

sutvėrimas m. 4 schöpfung,
 geschöpf.

sūkiū, *sūkiaū*, *sūkti* summen,
 brummen, singen.

sūlas m. 3 bank. [schemel.
sūlėlis, -*lio* m. 2 dem. zu *sūlas*,
svarbókas, f. -*ka* 4 ziemlich
 gewichtig, ziemlich schwer.

svėczas m. 1 gast. [gesund.

sveikas, f. -*kà* 1, adv. *sveikāĩ*

sveikatà f. 2 gesundheit.

svėikindinu, *svėikindinti* grūs-
 sen lassen; *svėikindinū-s*,
svėikindinti-s einander grūs-
 sen lassen.

svėikinu, svėikinti gesund machen, gesund sein lassen, d. h. grüssen.

at-svėikinu, at-svėikinti verabschieden; *at-si-svėikinu, at-si-svėikinti* sich verabschieden, abschied nehmen.

pa-svėikinu, pa-svėikinti perfektiv zu *svėikinu*.

sveikstù, sveikaũ, sveikti gesunden, genesen.

pa-sveikstù, pa-sveikaũ, pa-sveikti perfektiv zu *sveikstù*.

svėtas m. 4 welt (weissr. *svět*). *svetėlis, -lio* m. 2 dem. zu *svėczas*.

svėtimas, f. -mà 3, adv. *svėtimaĩ* fremd.

svėtinũ-s, svėtinti-s fremd tun. *ap-si-svėtinu, ap-si-svėtinti* das fremdsein ablegen, sich bekannt machen, bekannt werden.

svėtiszkas, f. -ka 4, adv. *svėtiszkaĩ* weltlich. [*svėczas*. *svetýtis, -czo* m. 4 dem. zu *svetlyczà* f. 2 gastzimmer (weissr. *světlica*).

svylù, svilaũ, svilti schwelen. *pri-svylù, pri-svilaũ, pri-svilti* versengen, anbrennen, verbrennen (von speisen).

svyrùju, svyrùti hin- und her schwanken, taumeln.

svotàs m. 2 gevatter, hochzeitsgast (weissr. *svat*).

svotbà (svodbà) f. 1 hochzeit (weissr. *svad'ba*).

svotbininkas (svodbininkas) m. 4 hochzeitsgast.

szakà f. 1 ast.

szakė f. 2 gabel.

szaknìs, -ės f. 1 wurzel.

szalis, -ės f. 1 seite, gegend; lok. sg. *szalè* zur seite, neben, vor; *szaliñ* in die seite, d. h. fort, hinweg. [kalt.

száltas, f. -tà 3, adv. *szaltaĩ száltis, -czo* m. 2 kälte, frost.

szaltýszius m. 2 schulze, schultheiss (poln. *szoltyś*).

szárvas m. 3 harnisch, rüstung.

szádudas m. 3 strohhalm; pl. *szaudaĩ* stroh.

szádudau, száudyti schiessen (durat.). [sen.

száduju, szóviau, száuti schiessen; *nu-száuju, nu-szóviau, nu-száuti* schiessen, hinschiessen, erschiessen; *nu-si-száuju, nu-si-szóviau, nu-si-száuti* sich (dat.) schiessen.

szaukiù, szaukiaũ, szaukti schreiben, rufen.

pri-szaukiù, pri-szaukiaũ, pri-szaukti zurufen.

szauksmas m. 1 geschrei.

száuksztas m. 4 löffel.

szaũnas, f. -nà 1 gut, trefflich.

szaunùs, f. -nì 1, adv. *szaũniai* gut, trefflich, tüchtig.

szeimýna f. 4 dienerschaft, gesinde.

szėkas m. 3 grünfutter.

szėksztas m. 3 baumstumpf.

szėkũžis, -žio m. 2 dem. zu *szėkas*.

szelmis, -mio m. 2 schelm (a. d. dtsh.).

szelmystà f. 2 schelmenstück,

szelmysté f. 2 freveltat.

szelpiù, *szelpiaù*, *szelpti* fördern, helfen.

pa-szelpiù, *pà-szelpiau*, *pa-szelpti* perfektiv zu *szelpiù*; *pa-si-szelpiù*, *pa-si-szelpiau*, *pa-si-szelpti* sich helfen, für sich sorgen.

szépis, -és f. 4 und -pio m. 4 schiff (a. d. nddtsch.).

szeriù, *szériaù*, *szérti* füttern.

isz-szeriù, *isz-szériaù*, *isz-szérti* ausfüttern (bis zum ende des winters füttern); *isz-si-szeriù*, *isz-si-szériaù*, *isz-si-szérti* sich (dat.) ausfüttern.

pà-szeriù, *pa-szériaù*, *pa-szérti* perfektiv zu *szeriù*.

szeszélis, -lio m. 2 schatten.

szeszérgis, f. -gè 4 sechsjährig.

szeszi, f. *szészios* sechs.

szesziasdeszimteriópás, f. -pa, adv. *szesziasdeszimteriópai* sechzigfältig.

szesziduninké f. 4 wöchnerin.

szészta, f. -tà sechster, sechste.

szétónas m. 2 satan (poln. *szatan*).

szétrà f. 4 zelt (kleinr. *šator*).

sziaïp sonst; *sziaïp iř teïp* so und so.

sziañ (*szia*), *sziañai* hierher.

sziañdén heute.

sziaurinis, f. -né 2 nördlich.

sziaurÿs m. 3 nordwind.

szidusziù - s, *szidusziaù* - s,

sziduszi - s sich sträuben (von den haaren).

pa-si-szidusziù, *pa-si-szidusziaù*, *pa-si-sziduszi* perfektiv zu *szidusziù* - s.

sziczon, *sziczonai* hier.

sziksznà f. 1 weiches leder.

sziksznìnis, f. -né 2 ledern, von weichem leder.

szilas m. 1 haide.

szildau, *szildyti* wärmen; *szildau* - s, *szildyti* - s sich wärmen.

pa-szildau, *pa-szildyti* perfektiv zu *szildau*; *pa-si-szildau*, *pa-si-szildyti* perfektiv zu *szildau* - s.

szilélis, -lio m. 2 dem. zu *szilas*.

szilkas m. 1 seidenfaden; pl. *szilkaï* seide.

szilkélis, -lio m. 2 dem. zu *szilkas*.

szilkinis, f. -né 2 seiden.

sziltas, f. -tà 1, adv. *sziltaï* warm.

szylù, *szilaù*, *szilti* warm werden.

su-szylù, *su-szilaù*, *su-szilti* perfektiv zu *szylù*.

szimtas hundert.

szimteriópás, f. -pa, adv. *szimteriópai* hundertfältig.

szimtininkas m. 2 hauptmann.

szimtszakis, f. -ké 4 hundertüstig.

szimtszakélis, f. -lé 2 dem. zu *szimtszakis*.

szinkarka f. 4 schänkwirtin (weissr. *šinkarka*).

szinkorius m. 4 schänkwirt (poln. *szynkarz*).

- szioks*, f. *sziokià* ein solcher, eine solche.
- szirdèlè* f. 2 dem. zu *szirdis*.
- szirdingas*, f. -ga 4, adv. *szirdingai* herzlich, mildherzig, gütig.
- szirdis*, -ès f. 3 herz.
- szirdýtè* f. 4 dem. zu *szirdis*.
- szirmas*, f. mà 1, adv. *szirmaĩ* grauschimmelig.
- szirszlýs* m. 1 wespe.
- szis*, f. *szì* dieser, diese.
- szitas*, f. -tà dieser, diese.
- sziteipo* (*szíteipo*), *sziteip* (*szíteip*) auf diese weise, so.
- szitòks*, f. *szitokià* ein solcher, eine solche.
- szüülè* f. 4 schule (a. d. dtsch.).
- szlápias*, f. -pià 1, adv. *szlapiai* nass.
- szlápínu*, *szlápinti* nass machen, netzen.
- szliurpiù*, *szliurpiaù*, *szliurpti* schlürfen (a. d. dtsch.).
- szlovè* f. 1 ehre, herrlichkeit.
- szlovìngas*, f. -ga 4, adv. *szlovìngai* herrlich, geehrt, vortrefflich.
- szlòvinu*, *szlòvinti* preisen, verherrlichen.
- pa-szlòvinu*, *pa-szlòvinti* perfektiv zu *szlòvinu*.
- szlòvnas*, f. -nà 1, adv. *szlovnaĩ* herrlich, geehrt, berühmt (poln. *slawny*).
- szlovnùs*, f. -nì 1, adv. *szlovniaĩ* herrlich, geehrt, berühmt (poln. *slawny*).
- szlubùju*, *szlubüti* sehr hinken, lahm sein.
- szlumszt* interjektion beim hineinschleichen. [*szlúzyć*].
- szlúžyju*, *szlúžyti* dienen (poln. *pa-szlúžyju*, *pa-szlúžyti* perfektiv zu *szlúžyju*.
- szlùju*, *szlaviaù*, *szlùti* fegen, kehren.
- szlústau*, *szlústyti* wischen.
- nu-szlústau*, *nu-szlústyti* abwischen; *nu-si-szlústau*, *nu-si-szlústyti* sich reinwischen.
- szmagóju*, *szmagóti* mit der peitsche hin- und herhauen.
- szmòtas* m. 2 schnitt, happen (weissr. *šmat*). [*szmòtas*.
- szmotèlis*, -lio m. 2 dem. zu *szmúkszt* husch!
- sznektà* f. 1 rede, gerede.
- sznekù*, *sznekèti* sprechen, sich unterhalten (nddtsch. *sna-ken*).
- nu-si-sznekù*, *nu-si-sznekèti* sich verabreden, (durch worte) umgestimmt werden.
- pa-si-sznekù*, *pa-si-sznekèti* sich unterhalten.
- su-si-sznekù*, *su-si-sznekèti* sich beraten.
- sznenkù*, *sznekaù*, *sznèkti* (nur in der zusammensetzung mit *pra-*) zu sprechen anfangen.
- pra-sznenkù*, *pra-sznekaù*, *pra-sznèkti* zu sprechen anfangen.
- szöblè* f. 2 säbel (poln. *szabla*).
- szokìmas* m. 2 springen, tanzen.
- szokinéjimas* m. 4 umherhüpfen, tanzen.

szokinéju, *szokinéti* umherhüpfen, tanzen.

szókis, *-kio* m. 2 sprung, tanz.
szóku, *szókau*, *szókti* springen, tanzen.

at-szóku, *at-szókau*, *at-szókti* herzuspringen.

í-szóku, *í-szókau*, *í-szókti* hineinspringen.

isz-szóku, *isz-szókau*, *isz-szókti* hinauspringen.

nu-szóku, *nu-szókau*, *nu-szókti* hinabspringen, hinspringen.

pa-szóku, *pa-szókau*, *pa-szókti* plötzlich aufspringen.

szónas m. 4 seite (des körpers).
szpacērūju, *szpacērūti* spazieren (a. d. deutsch.).

szpēliūju, *szpēliūti* spielen (a. d. deutsch.).

pa-szpēliūju, *pa-szpēliūti* vorspielen, aufspielen.

szpēlmonas (*szpīlmonas*) m. 4 spielmann, musikan (a. d. deutsch.). [*szpīlmonas*.

szpīlmonēlis, *-lio* m. 2 dem. zu *szpōsas* m. 4 spass (a. d. deutsch.).

szrapūju, *szropūti* schrubben, scheuern (dtsh. *schrappen*).

sztaĩ sich da!

sztrōszyju, *sztrōszyti* zur eile antreiben; *sztrōszyjũ-s*, *sztrōszyti-s* sich beeilen, emsig sein.

sztukà f. 2 spass (weissr. *štuka*).
sztukavóju, *sztukavóti* spässe machen. [(a. d. deutsch.).

sztūpselis, *-lio* m. 4 stöpsel

sztürmas m. 4 sturm (a. d. deutsch.).

szúdas m. 4 kot, mist, unflätiges zeug.

szūdinéju, *szūdinéti* im mist wühlen.

szūdleterés (pl. t.) f. 4 mistwagen, leiterwagen zum mistführen.

szúkè f. 2 scherbe, irdnes gefäss.

szūkteriu, *szūkteriau* (*szūkte-rėjau*), *szūkterti* (*szūkterėti*) ein wenig aufschreiben.

pa-szūkteriu, *pa-szūkteriau* (*pa-szūkterėjau*), *pa-szūkterti* (*pa-szūkterėti*) laut rufen, zuschreiben.

szulinỹs m. 3 brunnen.

szulnas, f. *-nà* 1, adv. *szulnaĩ* trefflich, stattlich.

szunỹtis, *-czo* m. 4 dem. zu *szũ*.
szunkũ, *szukaũ*, *szũkti* aufschreien.

su-szunkũ, *su-szukaũ*, *su-szũkti* dass.

szūtyju, *szūtytis* scherzen, scherztreiben (kleinr. *šutyty*).

szūtinu, *szūtinti* schmoren, brühen.

szūtkà f. 2 scherz (kleinr. *šutka*).

szūvis, *-vio* m. 2 schuss.

szũ m. 1 hund.

szūliaĩs im galopp.

szvānkus, f. *-ki* 3, adv. *szvānkiai* anständig, fein, artig.

szvāpt ausruf bei schneller bewegung.

szvēczũ, *szvēczaũ*, *szvēsti* leuchten.

ap-szvēczũ, *àp-szvēczaũ*,

- ap-szrēsti* umleuchten, beleuchten.
pér-szrēczu, *pér-szrēczaū*, *pér-szrēsti* durchleuchten, verklären; *pér-si-szrēczu*, *pér-si-szrēczaū*, *pér-si-szrēsti* sich verklären, verklärt werden.
szteiczū, *szteiczaū*, *szteisti* glänzend machen, putzen.
nu-szteiczū, *nū-szteiczau*, *nu-szteisti* abputzen; *nu-si-szteiczū*, *nu-si-szteiczaū*, *nu-si-szteisti* sich abputzen.
Szteisteris, -rio m. 4 schweizer.
sztelnūs, f. -nī 1, adv. *sztelniai* weich, sanft, mild.
sztenczū, *sztenczaū*, *sztęsti* heiligen, feiern.
sztęntas, f. -tā 1, adv. *sztęntai* heilig.
sztęntė f. 2 feiertag, festtag, fest.
sztęsǵbė f. 2 helle, licht.
sztęsūs, f. -sī 1, adv. *sztęsiai* hell, licht.
sztęžūs, f. -žī 1, adv. *sztęžiai* frisch (poln. *świeży*).
sztłpinu, *sztłpinti* pfeifen.
pa-sztłpinu, *pa-sztłpinti* vorpfeifen: *pa-si-sztłpinu*, *pa-si-sztłpinti* sich etwas vorpfeifen.
sztłpiū, *sztłpiaū*, *sztłpti* zwitschern, pfeifen.
pa-sztłpiū, *pā-sztłpiau*, *pa-sztłpti* perfektiv zu *sztłpiū*.
su-sztłpiū, *sū-sztłpiau*, *su-sztłpti* zusammenpfeifen; *su-si-sztłpiū*, *su-si-sztłpiau*, *su-si-sztłpti* sich (dat.) zusammenpfeifen.
sztłpukas m. 2 pfeife.
sztintū, *sztitaū*, *sztisti* aufleuchten.
pra-sztintū, *pra-sztitaū*, *pra-sztisti* perfektiv zu *sztintū*.

T.

- tabākas* m. 2 tabak (a. d. dtsch.).
tabākpalaūkis, -kio m. 4 schlechter tabak.
taczaū dennoch, gleichwol.
tadū, *tād* dann, alsdann.
Taddėuszias m. 2 Thaddäus.
taī, ntr. zu *tās* das; als konj. so, also, deshalb, da.
taīgi (*taī* mit dem hervorhebenden -gi) das, so, also, deshalb, da.
taīpo, *taīp* so.
taīpogi, *taīpgi* (*taīpo*, *taīp* mit dem hervorhebenden -gi) so.
taipojaū, *taipiaū* eben so.
taisaū, *taisyti* richten, rüsten, in ordnung bringen; *taisaū-s*, *taisyti-s* sich rüsten.
isz-taisaū, *isz-taisyti* ausrichten.
pa-taisaū, *pa-taisyti* perfektiv zu *taisaū*; *pa-si-taisaū*, *pa-si-taisyti* perfektiv zu *taisaū-s*.

- pri-taisaũ, pri-taisýti* zu-
richten; *pri-si-taisaũ, pri-
si-taisýti* sich zurichten.
su-taisaũ, su-taisýti zusam-
menfügen.
už-taisaũ, už-taisýti vor-
richten; *už-si-taisaũ, už-
si-taisýti* sich vorrichten.
tãkas m. 1 lauf, fusspfad.
takẽlis, -lio m. 2 dem. zu *tãkas*.
talyta hebr. *talitha* mädlein.
talkã f. 1 zusammengebetne
arbeiterschaft.
Tamõszius m. 2 Thomas.
tampũ, tapiaũ, tàpti werden.
tamsã f. 1 finsternis, dunkelheit.
tamsýbẽ f. 2 finsternis.
tamsũs, f. -sĩ 1, adv. *taĩsiai* fin-
ster, dunkel. [f. 4) dickicht.
tankumýnas m. 4 (*tankumýnẽ*
tãnkus, f. -kĩ 3 dicht; adv. *tãn-
kiai* dicht, oft.
tarabinũ, tarabinti schleppen,
plump fortschaffen.
isz-tarabinũ, isz-tarabinti
plump hinaus schaffen; *isz-
si-tarabinũ, isz-si-tara-
binti* plump herauskom-
men.
tariũ, tariaũ, taĩti (taryti) sa-
gen; *tariũ-s, tariaũ-s, taĩti-s*
(*taryti-s*) von sich sagen.
*isz-tariũ, isz-tariaũ, isz-
taĩti (isz-taryti)* ausspre-
chen, heraus sagen.
sũ-tariũ, sũ-tariaũ, su-taĩti
(*su-taryti*) übereinstim-
men; *su-si-tariũ, su-si-ta-
riaũ, su-si-taĩti (su-si-ta-
ryti)* sich verabreden.
taĩnas m. 1 diener.
tarnduju, tarnduti dienen.
taĩp, praĩp. m. d. gen., zwischen,
unter.
tãrpaš m. 4 zwischenraum.
tarpstũ, tarpiaũ, taĩpti ge-
deihen.
tãrsi als ob, als wenn.
tãrszku, tarszkẽti klappern.
tarszkiũ, tarszkiaũ, taĩkszi
klappern.
tãš, f. tã der, die; zusammen-
gesetzt *tãsis, tõi.*
tãsyk (verk. aus *tã sykĩ*) da-
mals.
tãszẽ f. 2 tasche (a. d. dtsch.).
tataĩ (verstärktes neutr. *taĩ*) das.
tãukas m. 3 fettstück; pl. *tau-
kaĩ* fett.
taurẽlius m. 2 teller (poln. *ta-
lerz*).
tãvo gen. poss. zu *tũ*.
tavõras m. 2 waare (russ. *tovar*).
te- verbalpartikel beim per-
missiv.
tegũl (*te-* mit dem verkürzten
permissiv von *gulẽti*) eben
so gebraucht wie *te-*.
teikiũ, teikiaũ, teĩkti fügen.
*pa-teikiũ, pã-teikiaũ, pa-
teĩkti* sich's wol fügen,
sich's bequem sein lassen,
musse haben, müssig sein.
*pri-teikiũ, pri-teikiaũ, pri-
teĩkti* zukommen lassen,
schenken.
teĩpo, teĩp so.
teipojaũ, teipiaũ eben so.
teisýbẽ f. 2 gerechtigkeit, wahr-
heit.

tėisinu, tėisinti rechtfertigen, entschuldigen; *tėisinū-s, tėisinti-s* sich rechtfertigen, sich entschuldigen. [recht.

tėisūs, f. -sì 1, adv. tėisiai gėtėk so viel. [fend.

tėkinas, f. -nà 3 schnell laufen, fließen, aufgehen (von gestirnen), heiraten (vom weib).

isz-teku, isz-tekėti herausfließen.

už-teku, už-tekėti aufgehen (von gestirnen).

tėlpū, tilpaū, tilpti raum haben.

sū-tėlpu, su-tilpaū, su-tilpti zusammen raum haben, sich vertragen. [tjamty).

tėmyju, tėmyti merken (kleinr.

už-tėmyju, už-tėmyti bemerken. [temnyca).

temngczà f. 2 gefängnis (kleinr.

tempiu, tempiaū, tempti spannen, dehnen.

į-tempiu, į-tempiaū, į-tempiti perfektiv zu *tempiu*.

tėmstu, temaū, tėmti sich verfinstern, dunkel werden.

su-tėmstu, su-temaū, su-tėmti perfektiv zu *tėmstu*.

tėn, tėnai dort, da, dahin.

tenkū, tekaū, tėkti zu fallen, zukommen, erhalten, genug haben, genügen, hinreichen.

tėpū, tepiaū, tėpti schmieren. *ap-tėpu, ap-tepiaū, ap-tėpti* beschmieren.

tės, prap. m. d. instr., gegenüber.

tėsà f. 1 wahrheit; *isz tėsos*, abgek. *isz tės* wahrlich.

tėsiógiai, tėsióg gerade aus.

tesiu, tesėti ausführen, ausrichten.

at-tesiu, at-tesėti versprochenes erfüllen, wort halten.

tėsiū, tėsiaū, tėsti strecken, ausspannen, ausbreiten.

at-tėsiū, at-tėsiaū, at-tėsti aufrichten; *at-si-tėsiū, at-si-tėsiaū, at-si-tėsti* sich aufrichten.

isz-tėsiū, isz-tėsiaū, isz-tėsti ausstrecken, anlegen (ein gewehr).

pér-tėsiū, pér-tėsiaū, pér-tėsti darüberspannen; *pér-si-tėsiū, pér-si-tėsiaū, pér-si-tėsti* sich (dat.) darüberspannen.

testameñtas m. 2 testament (poln. *testament*).

testó (= te-stóv es stehe) es sei.

teszkū, teszkėti in dicken tropfen oder stücken fallen, spritzen.

sū-teszku, su-teszkėti in tropfen fallen, sich auflösen, zu grunde gehn.

tetėlis, -lio m. 2 dem. zu *tėtis*.

tėtis, -czo m. 2 vater.

tetūzis, -žio m. 2 dem. zu *tėtis*.

tėvas m. 3 vater; pl. *tėvai* eltern.

tėvėlis, -lio m. 2 dem. zu *tėvas*.

tėviszkas, f. -ka 4, adv. tėviszkai väterlich.

tėviszkė f. 4 vaterland, heimat, erbteil.

tėviszkėlė f. 2 dem. zu *tėviszkė*.

tėvonis, -ės m. und f. 3 erbe, erbin.

ticz still! halt!

tyczà f. 1 absicht; nur gebräuchlich im instr. pl. *tyczomis*, *tyczõms* adv. absichtlich.

tykà f. 1 stille, windstille.

týkas, f. -kà 1, adv. *tykaĩ* still, lautlos, ruhig (poln. *cichy*).

týkau, *týkoti* lauern.

tikėjimas m. 4 glaube.

tykinėju, *tykinėti* lauern.

týkinu, *týkinti* leise gehn, schleichen.

pri-týkinu, *pri-týkinti* heranschleichen.

tikiù, *tikėti* glauben, vertrauen.

nu-si-tikiu, *nu-si-tikėti* sich verlassen.

tikras, f. -rà 1 echt, recht; adv. *tikraĩ* und *tikrai* recht, gewiss, wahrhaftig.

tikt (*tik*), *tiktaĩ* nur.

tylà f. 2 schweigen; instr. pl.

týlomis, *týloms* adv. stillschweigend.

tyliù, *tylėti* schweigen.

tiltas m. 4 brücke.

tiltėlis, -lio m. 2 dem. zu *tiltas*.

tylù, *tilaũ*, *tilti* still werden, verstummen.

nu-tylù, *nu-tilaũ*, *nu-tilti* perfektiv zu *tylù*.

Tĩlžė f. 2 Tilsit.

Tymėjus m. 2 Timäus.

tinginys m. 3 faullenzer, faul-

tinklas m. 2 netz. [pelz.

tinkù, *tikaũ*, *tikti* passen, taugen; *tinkù-s*, *tikaũ-s*, *tikti-s* sich schicken, sich treffen, widerfahren.

ĩ-tinkù, *ĩ-tikaũ*, *ĩ-tikti* passen, taugen, recht machen, willfahren.

isz-tinkù, *isz-tikaũ*, *isz-tikti* verletzend treffen, schlagen.

nu-si-tinkù, *nu-si-tikaũ*, *nu-si-tikti* sich ereignen.

pa-tinkù, *pa-tikaũ*, *pa-tikti* gefallen.

pri-tinkù, *pri-tikaũ*, *pri-tikti* passen, sich schicken, herankommen.

su-tinkù, *su-tikaũ*, *su-tikti* zusammenpassen, sich vertragen, begegnen, treffen.

tinta f. 4 tinte (a. d. dtsch.).

tyriù, *týriau*, *tirti* erfahren.

isz-tyriù, *isz-týriau*, *isz-tirti* in erfahrung bringen.

pa-tyriù, *pa-týriau*, *pa-tirti* perfektiv zu *tyriù*.

Týrus m. 4 Tyrus.

týtveikas m. 4 grosse menge, gedränge. [dtsch.).

tóbau-s, *tóbyti-s* toben (a. d.

tóbūlas, f. -là 3, adv. *tobūlaĩ* vollkommen.

tōdėl deshalb.

togidėl (*tōdėl* mit dem hervorhebenden -gi-) deshalb.

tōks, f. *tokià*, neutr. *toktaĩ* ein solcher, eine solche, solches.

tólas fern; nur in adverbiiell erstarrten kasus und adverbiiellen verbindungen mit präpositionen gebräuchlich: *tolì* fern; *tolyn* in die ferne; *isz tólo* von fern; *toliaũs* ferner, weiter.

tōliai, *tōl* bis dahin, so lange.
tōlgdžaus gleichzeitig, sofort.
tōlīmas, f. -*mā* 3 fern, entfernt.
tolūmas m. 2 entfernung.

tralaláuju, *tralalduti* heulen
 (von wölfen). [tūmmel.

trañksmas m. 2 gedränge, ge-
trāszkinu, *trāszkinti* krachen,
 prasseln machen.

su-trāszkinu, *su-trāszkinti*
 zusammenkrachen ma-
 chen, mit krachen zer-
 beissen.

tráukau, *tráukyti* hin- und her-
 ziehen, zerren, raufen.

tráukiu, *tráukiau*, *tráukti* zie-
 hen; *tráukiū-s*, *tráukiau-s*,
tráukti-s sich ziehen, sich
 begeben.

at-tráukiu, *at-tráukiau*, *at-*
tráukti zurückziehen; *at-*
si-tráukiu, *at-si-tráukiau*,
at-si-tráukti sich zurück-
 ziehen.

į-tráukiu, *į-tráukiau*, *į-*
tráukti hineinziehen.

isz-tráukiu, *isz-tráukiau*,
isz-tráukti herausziehen;
isz-si-tráukiu, *isz-si-tráu-*
kiau, *isz-si-tráukti* sich
 (dat.) herausziehen.

nu-tráukiu, *nu-tráukiau*,
nu-tráukti hinabziehen;
nu-si-tráukiu, *nu-si-tráu-*
kiau, *nu-si-tráukti* sich
 hinabziehen, sich hinab-
 begeben, sich hinbegeben.
su-tráukiu, *su-tráukiau*, *su-*
tráukti zusammenziehen,
 zerreißen.

trėczas, f. -*czà* dritter, dritte.
trejì, f. *trėjos* 1 (nur bei pl. t.
 gebräuchlich) drei.

trenkiū, *trenkiaū*, *trenkti*
 schmettern, stossen, heftig
 schlagen.

į-trenkiū, *į-trenkiau*, *į-*
trenkti einen stoss hinein-
 tun; *į-si-trenkiū*, *į-si-tren-*
kiau, *į-si-trenkti* sich stos-
 sen.

nu-trenkiū, *nū-trenkiau*,
nu-trenkti hinabstossen,
 niederschmettern.

trėpas m. 2 stufe; pl. *trėpai*
 treppe (a. d. dtsch.).

tringėzai (pl. t.) m. 2 sommer-
 rock (von drillich). [dröhne.

trinkėjimas m. 4 dröhnen, ge-
trinkiu, *trinkėti* dröhnen.

trys drei.

trisdeszinteriōpas, f. -*pa* 4,
 adv. *trisdeszinteriōpaidreis-*
 sigfältig.

triūsas m. geschäftigkeit, be-
 mühung, anstrengung, arbeit.
triūsinėju, *triūsinėti* geschäftig
 sein. [trivacé).

trivōju, *trivōtia* aushalten (weissr.
isz-trivōju, *isz-trivōti* per-
 fektiv zu *trivōju*).

trobà f. 1 gebäude, haus.

tróksztu, *trószkau*, *trókszi*
 dürsten, sehnlich verlangen.
isz-tróksztu, *isz-trószkau*,
isz-trókszi durstig werden.

trōpyju, *trōpyti* treffen, an-
 treffen, hingeraten; *trōpy-*
jū-s, *trōpyti-s* sich treffen,
 sich fügen (poln. *trafić*).

už-trōpyju, už-trōpyti an-
treffen.

trōpnas, f. -nà 1, adv. *tropnāi*
treffend, trefflich, füglich
(poln. *trafny*).

trūbyju, trūbyti auf dem hirtен-
horn blasen (weissr. *trubić*).

trūdnas, f. -nà 1, adv. *trūd-
nāi* beschwerlich, traurig,
betrübt (weissr. *trudnyj*).

trūkstu, trūkau, trūkti reissen
intr., bersten.

*isz-trūkstu, isz-trūkau, isz-
trūkti* ausreissen, entkom-
men.

trūkt ausruf beim reissen.

truṁpas, f. -pà 1, adv. *trum-
pai* kurz. [kurz.

trumpiñtelis, f. -lè 4 ziemlich
truṁpinu, truṁpinti kurz ma-
chen, verkürzen.

pa-truṁpinu, pa-truṁpinti
perfektiv zu *truṁpinu*.

trunkū, trukaū, trūkti sich
hinziehen, dauern, weilen,
zögern.

*už-trunkū, už-trukaū, už-
trūkti* verziehen, zögern.

truputys m. 3 brocken.

trūsiū, trūsiaū, trūsti sich be-
mühen, arbeiten, wirtschaft-
ten.

trūsūju, trūsūti sich zu schaf-
fen machen, mühe haben,
tū du. [arbeiten.

tūkstantis tausend. [che.

tūlas, f. *tūlā* 1 mancher, man-
tūleriōpas, f. -pà 4, adv. *tūle-
riōpai* mannigfaltig.

tunkū, tukaū, tūkti fett werden.

tūpiū, tūpiaū, tūpti sich nie-
derkauern, sich hinhocken;
tūpiū-s, tūpiaū-s, tūpti-s dass.
*už-si-tūpiū, už-si-tūpiaū,
už-si-tūpti* sich dahinter-
hocken.

tupiū, tupėti hocken.

isz-tupiū, isz-tupėti aus-
hocken, d. h. hockend zu-
bringen.

tuṛgus m. 2 markt.

turiū, turėti haben, müssen.

ap-turiū, ap-turėti besitzen,
in besitz nehmen.

tuṛtas m. 2 habe, besitz.

tūszczas, f. -czà 1, adv. *tusz-
czai* leer.

tūzgenū, tūzgenti anklopfen.

tū, tūjaū, tūjaūs gleich, sogleich.

tūczės (verkürzt aus *tū czėsū*)
damals.

tvānas m. 1 flut.

tveriū, tvėriau, tvėrti fassen,
greifen, einzäunen.

*ap-tveriū, ap-tvėriau, ap-
tvėrti* umfassen, umzäunen.

*nū-tveriū, nu tvėriau, nu-
tvėrti* erfassen, anfassen;

*nu-si-tveriū, nu-si-tvėriau,
nu-si-tvėrti* anfassen, an-
greifen, in angriff nehmen.

*sū-tveriū, su-tvėriau, su-
tvėrti* erschaffen.

tvirtas, f. -tā 3, adv. *tvirtai* fest.

tvirtybė f. 2 festigkeit, feste.

tvīstu, tvinaū, tvinti anschwel-
len, steigen (vom wasser).

*ap-tvīstu, ap-tvinuū, ap-
tvinti* übertreten (vom was-
ser).

už-trįstu, už-trinaū, už- tvorà f. 1 zaun.
trinti sich stauen, an- *tvorátė f. 4 dem. zu tvorà-*
 schwellen.

U.

ubagas m. 3 bettler; ubagais eiti betteln (weissr. *ubohij*).
ubagauju, ubagauti betteln.
ubagė f. 3 bettlerin.
ubagėlis, -lio m. 2 dem. zu uba-
gas.
ubagystė f. 2 armut.
ubas m. 4 hufe landes (a. d. dt- sch.)
ugnėlė f. 2 dem. zu ugnis.
ugnis, -ės f. 1 feuer.
ui hui! o! ach!
ūkininkas m. 4 landwirt, bauer-
licher gutsbesitzer.
ūksūsas (ūksosas) m. 4 essig
(russ. uksus.) [ułyca].
ūlycza f. 4 gasse, strasse (kleinr.
ulūju, ulūti heulen, ein ge-
 schrei erheben.
ūmaž plötzlich, sogleich, schnell.
ūmaras m. 3 windsbrant, wirbel-
wind, windstoss. [um].
ūmas m. 2 sinn, verstand (kleinr.
ūmas m. ohm, fass (a. d. dt- sch.).
ūpė f. 2 fluss.
ūpėlė f. 2 dem. zu ūpė
ūrdelis, -lio m. 4 ordre, befehl
(a. d. dt- sch.)
ūrva f. 4 loch, erdloch, höhle.

ūsaĩ (pl. t.) m. 1 schnurrbart
(russ. usy).
usnis, -ės f. 1 distel.
utėlė f. 3 laus.
utėlius m. 2 lausefink, lause-
angel.
utinėju, utinėti lausen.
pa-utinėju, pa-utinėti per-
 fektiv zu *utinėju*.
ūž, prap. m. d. akk., hinter,
für, wegen, um; nach einem
kompar. als. [hinterteil.
ūžgalis, -lio m. 4 hinterende,
ūžgimimas m. 2 geburt.
ūžimas m. 2 sausen, brausen.
ūžiūt statt, anstatt.
ūžkampis, -pio m. 4 winkel.
ūžlėjimas m. 2 aufgiessung,
aufgiessen.
ūžmānymas m. 4 vorschlag.
ūžpakalis, -lio m. 4 gegend
hinter dem rücken.
ūžraszas m. 3 aufschrift.
ūžstalė f. 4 platz hinter dem
tisch, am tisch.
ūžstaūn fortwährend.
ūžtrukimas m. 2 verzug, auf-
enthalt.
ūžveizdas m. 3 aufseher.

Ū.

ūdegà f. 3 schwanz.
ūdžu, ūdžau, ūsti riechen, durch
 den geruch wahrnehmen.
už-s-ūdžu, už-s-ūdžau, už-s-

ūsti durch den geruch be-
 merken, witterung bekom-
 men.
ūlā f. 1 fels, felsenhöhle.

űsis, -sio m. 4 esche.

űslė f. 1 nasenloch; pl. *űslės*
nase.

űstau, *űstyti* riechen, schnupfen.

pri-si-űstau, *pri-si-űstyti*
sich satt riechen.

su-űstau, *su-űstyti* perfektiv zu *űstau*.

űszvé f. 4 schwiegermutter.

űszvis, -vio m. 4 schwieger-
vater.

V.

vābalas m. 3 käfer.

vadindinu, *vadindinti* rufen
lassen, nennen.

at-vadindinu, *at-vadindinti*
herbeirufen lassen.

vadinù, *vadinti* rufen, holen las-
sen; *vadinù-s*, *vadinti-s* sich
nennen, genannt werden.

at-vadinù, *at-vadinti* her-
beirufen.

pa-vadinù, *pa-vadinti* per-
fektiv zu *vadinù*; *pa-si-*
vadinù, *pa-si-vadinti* zu
sich rufen.

pri-vadinù, *pri-vadinti* her-
zurufen; *pri-si-vadinù*, *pri-*
si-vadinti zu sich herzu-
rufen.

su-vadinù, *su-vadinti* zu-
sammenrufen; *su-si-va-*
dinù, *su-si-vadinti* sich
(dat.) zusammenrufen.

vadűju, *vadűti* erlösen, auslö-
sen, befreien.

at-vadűju, *at-vadűti* aus-
lösen, befreien.

isz-vadűju, *isz-vadűti* aus-
lösen.

vadűtojis, -jo m. 4 befreier,
erlöser.

vadžóju, *vadžóti* führen.

isz-vadžóju, *isz-vadžóti* ver-
führen.

vādzos (pl. t.) f. 2 fahrleine,
leine.

vagis, -ės m. 1 dieb.

vagystė f. 2 diebstahl.

vagiù, *vagiaù*, *vōgti* stehlen.

pà-vagiù, *pà-vagiaù*, *pa-*
vōgti perfektiv zu *vagiù*.

vaidas m. 1 zank, hader.

vaidinù, *vaidinti* sehen lassen,
erscheinen lassen; *vaidinù-s*
vaidinti-s sich sehen lassen,
erscheinen.

vaikas m. 1 knabe, junge; pl.
vaikai kinder.

vaikėlis, -lio m. 2 dem. zu *vaikas*.

vaikiszkas, f. -ka 4, adv. *vā-*
kiskai kindlich.

vāikszczoju, *vāikszczoti* umher-
gehn, wandeln.

pér-vāikszczoju, *pér-vāik-*
szczoti durchwandeln.

vāiksztinėju, *vāiksztinėti* ein
wenig hin- und hergehn.

pa-si-vāiksztinėju, *pa-si-*
vāiksztinėti zur genüge
umhergehn, spazieren gehn.

vainikas m. 2 kranz.

vainikėlis, -lio m. 2 dem. zu
vainikas.

vaĩsius m. 2 frucht.

vaĩskas m. 1 heer, kriegsheer
(poln. *wojsko*).

vaitóju, *vaitóti* winseln, jam-
vākar gestern. [mern.

vākaras m. 3 abend.

vakarātis, -czo m. 4 dem. zu
vākaras.

vakarėnė f. 2 abendessen.

vakarinis, f. -ė 2 abendlich,
abend-; *vakarinė* (scil. *žvaig-
zdė*) abendstern.

vākmistras m. 4 wachmeister
(a. d. dtsch.).

valandà f. 3 weile.

valaũ, *valýti* zusammenbringen,
ernten.

nu-valaũ, *nu-valýti* abräu-
men, ernten.

pri-valaũ, *pri-valýti* müs-
sen, nötig haben, bedürfen.

su-valaũ, *su-valýti* zusam-
menbringen, sammeln.

valdaũ, *valdýti* regieren, herr-
schen.

su-valdaũ, *su-valdýti* be-
herrschen, überwältigen.

valdōnas m. 2 herrscher.

vālgau, *vālgyti* essen.

isz-vālgau, *isz-vālgyti* aus-
essen.

pa-vālgau, *pa-vālgyti* per-
fektiv zu *vālgau*; *pa-si-
vālgau*, *pa-si-vālgyti* sich
satt essen.

pri-vālgau, *pri-vālgyti* sich
satt essen; *pri-si-vālgau*,
pri-si-vālgyti dass.

su-vālgau, *su-vālgyti* auf-
essen.

valgydinũ, *valgydinti* essen las-
sen, zu essen geben, speisen,
füttern.

valgis, -gio m. 2 speise.

valià f. 2 wille, freier wille;
nė valià es steht nicht frei,
ist nicht erlaubt.

vālkata m. 4 umhertreiber,
landstreicher.

valsczus m. 2 bezirk, regierungs-
bezirk.

valūžė f. 2 dem. zu *valià*.

vaĩzdis, -džio m. 2 rohr, pfeife,
flöte.

vānagas m. 3 habicht.

vandenātis, -czo m. 4 dem. zu
vandũ.

vandenūzis, -žio m. 2 dem. zu
vandũ.

vandrũju, *vandrũti* wandern
(a. d. dtsch.).

vandũ m. 3 wasser.

vapũ, *vapėti* schwatzen.

varaũ, *varýti* treiben, jagen;
dárba varýti eine arbeit för-
dern. [treiben.

ĩ-varaũ, *ĩ-varýti* hinein-
isz-varaũ, *isz-varýti* hin-
austreiben.

pa-varaũ, *pa-varýti* antrei-
ben, wegtreiben.

pra-varaũ, *pra-varýti* ver-
treiben.

su-varaũ, *su-varýti* zusam-
mentreiben.

vaĩdas m. 1 name; *vaĩda-n*
auf den namen, im namen.

vaĩgas m. 1 elend.

vargdėnė f. 3 armes weib, elen-
des weib.

vargdēnēlis, -lio m. 2 dem. zu
vargdēnys.

vargdēnys m. 3 armer mann,
elender mann.

vargiai m. 1 kläglich, kümmer-
lich, kaum.

vargingas, f. -ga 4. adv. *var-
gingai* elend, armselig.

vārginu, *vārginti* in not brin-
gen, plagen, quälen.

vargstū, *vargaū*, *vārgti* im elend
sein, elend werden.

nu-vargstū, *nu-vargaū*, *nu-
vārgti* sich abquälen.

pri-si-vargstū, *pri-si-var-
gaū*, *pri-si-vārgti* genug-
sam not leiden, sich ab-
quälen. [*vārgas*.

vargūžis, -žio m. 2 dem. zu
varinis, f. -nė 2 kupfern.

varlė f. 1 frosch.

vārpa f. 4 ähre.

varsnà f. 2 pflugwende, meile.

vaŗtai (pl. t.) m. 2 tor.

vaŗtas m. 1 wärter, forstwart
(a. d. dtsch.).

vartaū, *vartýti* hin- und her-
wenden; *vartaū-s*, *vartýti-s*
sich hin- und herwenden.

vaŗtininkas m. 4 torhüter.

varvà, *varvēti* triefen, fließen.

vasarà f. 3 sommer.

vasarójis, -jo m. 4 sommerfeld.

vasarūžė f. 2 dem. zu *vasarà*.

vāželis, -lio m. 2 dem. zu *vāžis*.

vāžis, -žio m. 2 kleiner, ein-
spänniger schlitten.

vaziūju, *vaziūti* fahren intr.

į-vaziūju, *į-vaziūti* hinein-
fahren.

isz-vaziūju, *isz-vaziūti* hin-
ausfahren.

nu-vaziūju, *nu-vaziūti* hin-
abfahren, hinfahren.

par-vaziūju, *par-vaziūti*
(fahrend) heimkehren.

pri-vaziūju, *pri-vaziūti* hin-
zufahren, (fahrend) errei-
chen.

vėdys m. 1 bräutigam. [chen.

vėdras m. eimer (weissr. *vedro*).

vedū, *vedžau*, *vėsti* führen,

heiraten (vom mann; vom

weib nur, wenn es im hause

bleibt); *vedū-s*, *vedžau-s*, *vė-*

ti-s sich führen, mit sich

führen, gelingen.

at-vedu, *at-vedžau*, *at-vėsti*

herbeiführen, herführen;

at-si-vedu, *at-si-vedžau*,

at-si-vėsti mit sich herbei-

führen.

į-vedu, *į-vedžau*, *į-vėsti* hin-

einführen; *į-si-vedu*, *į-si-*

vedžau, *į-si-vėsti* mit sich

hineinführen.

isz-vedu, *isz-vedžau*, *isz-*

vėsti hinausführen.

nū-vedu, *nū-vedžau*, *nu-*

vėsti hinabführen, hinfüh-

ren; *nu-si-vedu*, *nu-si-ve-*

džau, *nu si-vėsti* mit sich

hinabführen, hinführen.

pàr-vedu, *pàr-vedžau*, *par-*

vėsti heimführen, heiraten;

par-si-vedu, *par-si-ve-*

džau, *par-si-vėsti* mit sich

heimführen.

sū-vedu, *sū-vedžau*, *su-vėsti*

zusammenführen, zusam-

men wohin führen.

už-vedu, už-vedžau, už-vesti hinaufführen; *už-si-vedu, už-si-vedžau, už-si-vesti* mit sich hinaufführen.

veī sieh da!

vėidas m. 3 gesicht.

veidėlis, -lio m. 2 dem. zu *vėidas*.

veidmainys m. 3 heuchler.

veidmainystė f. 2 heuchelei.

veikalas m. 3 tun, beginnen, verrichtung.

vėikiai, vėik bald, in kürze.

veikiū, veikiaū, veikti tun, machen, anfangen, zwingen.

į-veikiū, į-veikiau, į-veikti bezwingen, überwältigen.

veislė f. 1 brut, zucht, art.

vėizdmi (vėizdu, vėizdžu), veizdėti sehen.

isz-vėizdžu, isz-veizdėti aus-sehen; *isz-si-vėizdžu, isz-si-veizdėti* dass.

vejà f. 1 rasen, rasenplatz.

vėjas m. 4 wind.

vėjātis, -czo m. 4 dem. zu *vėjas*.

vejėlė f. 2 dem. zu *vejà*.

vejū, vijaū, vyti nachsetzen, verfolgen, drehen (einen strick), winden.

nu-si-veju, nu-si-vijaū, nu-si-vyti sich (dat.) winden.

vėjužėlis, -lio m. 2 dem. zu *vėjas*.

vektà f. 1 wacht, wache (a. d. dtsch.).

vektūju, vektūti wachen.

vėl s. *vėliai*.

vėlaī spät.

vėldu (vėldėju), vėldėti regieren, besitzen, an sich bringen.

pa-vėldu (pa-vėldėju), pa-

vėldėti durch erbschaft überkommen, erben.

vėliai, vėl wieder, wiederum, noch.

vėlyju, vėlyti wünschen, lieber wollen, befehlen (kleinr. *velyty*).

pa-vėlyju, pa-vėlyti erlauben, befehlen.

velýkos (pl. t.) f. 4 ostern (weissr. *velikodne*). [schleppen.

velkū, vilkaū, vilkti ziehen, *ap-velku, ap-vilkaū, ap-vilkti* bekleiden; *ap-si-velku, ap-si-vilkaū, ap-si-vilkti* sich bekleiden, anziehen.

į-velku, į-vilkaū, į-vilkti hineinschleppen.

nū-velku, nu-vilkaū, nu-vilkti entkleiden; *nu-si-velku, nu-si-vilkaū, nu-si-vilkti* sich entkleiden, ausziehen.

sū-velku, su-vilkaū, su-vilkti zusammenschleppen.

velnenkà f. 2 teufelin.

vėlnias m. 3 teufel.

vėlniszkas, f. -ka 4, adv. *vėlniszkai* teuflisch.

velniúksztis, -czo m. 4 junger teufel, feldteufel.

vemiū, vėmiau, vėmti speien, sich erbrechen.

isz-vemiū, isz-vėmiau, isz-vėmti ausspeien, ausbrechen.

nu-si-vemiū, nu-si-vėmiau, nu-si-vėmti sich tüchtig erbrechen.

vėnas, vėnà ein, eine; pl. *vėnì, vėnos* lauter.

vėnàt einzig, nur.

vėnàtyjis, f. -ja 4 einzig.

venczavõné f. 2 trauung (kleinr. *vinčane*).

venczavonjstè f. 2 ehestand, ehe.

vėniñtelis, f. -lè 4 einzig.

vėntur̃tis, f. -tè 2 den einzigen besitz bildend, einzig.

vėnũlika elf.

vėnũliktas, f. -ta elfter, elfte.

vėpsaũ, vėpsóti mit offnem mund dastehn, gaffen.

verbà f. 1 weidenrute, birkenrute, reis, gerte, palmzweig (weissr. *verba*).

verbliũdas m. 2 kameel (kleinr. *verbljud*).

verczũ, verczau, veřsti umkehren, umwenden, verwandeln, umwerfen, nötigen, zwingen; *verczũ-s, verczau-s, veřsti-s* sich drehen, sich wenden, sich verwandeln.

ĩ-verczũ, ĩ-verczau, ĩ-veřsti hineinstürzen; *ĩ-si-verczũ, ĩ-si-verczau, ĩ-si-veřsti* sich (dat.) hineinstürzen.

pa-verczũ, pà-verczau, pa-veřsti perfektiv zu *verczũ*; *pa-si-verczũ, pa-si-verczau, pa-si-veřsti* perfektiv zu *verczũ-s*.

par-verczũ, pař-verczau, par-veřsti umstürzen, umwerfen.

pri-verczũ, pri-verczau, pri-veřsti zu etwas brin-

gen, bekehren, zwingen; *pri-si-verczũ, pri-si-verczau, pri-si-veřsti* sich bekehren.

su-verczũ, sũ-verczau, su-veřsti zusammenstürzen trans.

vėrdu, viriaũ, vėrti kochen intr. u. trans.

vėryju, vėryti glauben (poln. *wierzyć*).

isz-vėryju, isz-vėryti vertrauen, vertrauen haben.

veriũ, vėriau, vėrti auf- oder zutun, öffnen oder schliessen, einfädeln

àt-veriũ, at-vėriau, at-vėrti öffnen; *at-si-veriũ, at-si-vėriau, at-si-vėrti* sich (dat.) öffnen.

verkiũ, verkiaũ, veřkti weinen. *verkszlenũ, verkszłenti* wimmern, weinen.

vėrnas, f. -nà 1, adv. *vėrnaĩ* treu (poln. *wierny*).

veřpalas m. 3 gespinnst; pl. *verpalaĩ* garn.

verpiũ, verpiaũ, veřpti spinnen.

versmè f. 1 quelle.

verszinga 4 trächting (von der kuh).

veřszis, -szio m. 2 kalb.

veřtas, f. -tà 1, adv. *vertaĩ* wert (a. d. dtsch.).

verziũ, verziaũ, veřžti schnüren, drängen; *verziũ-s, verziaũ-s, veřžti-s* sich drängen.

vėsdinu, vėsdinti führen lassen.

ap-vėsdinu, ap-vėsdinti (die tochter) verheiraten.

nu-vėsdinu, nu-vėsdinti hin-
führen lassen; *nu-si-vės-*
dinu, nu-si vėsdinti sich
• hinführen lassen.

su-vėsdinu, su-vėsdinti ver-
heiraten. [luftig.

vėsūs, f. -si 1, adv. *vėšiai* kühl,
vėszü, vėszėti zu gast gehn,
zu gast sein. [sehen.

vėszpatduju, vėszpatduti herr-
vėszpatis, -ės m. 4 herr (nur von
gott und dem könig).

vėtà f. 2 ort, stellē.

vėtra f. 4 sturmwind, sturm.

vėversys m. 3 lerche.

vėžimas m. 2 wagen.

vėžimàtis, -czo m. 4 dem. zu
vėžimas. [vėžimas.

vėžimėlis, -lio m. 2 dem. zu
vėžinu, vėžinti fahren lassen,
auf dem wagen mitnehmen.

pa-vėžinu, pa-vėžinti per-
fektiv zu *vėžinu*.

vėžlibas, f. -ba 4, adv. *vėžli-*
bai ehrbar, keusch (russ.
vėžliryj).

vėžlióju, vėžlióti kriechen, un-
beholfen kriechen.

isz-vėžlióju, isz-vėžlióti her-
auskriechen, hinauskie-
chen.

vėžù, vėžiañ, vėžti fahren trans.

isz-vėžu, isz-vėžiau, isz-
vėžti hinausfahren trans.

pař-vėžu, pař-vėžiau, pa-
vėžti heimfahren trans.;

par-si-vėžu, par-si-vėžiau,
par-si-vėžti mit sich heim-

fahren. [nig.

viczvėnas, f. -nà 3 einzig, allei-

viduì s. *vidūs*.

vidūraslis, -lio m. 4 mitte des
zimmerbodens.

vidūrdėnė f. 4, *vidūrdėnis,*
-nio m. 4 mittag.

vidurys m. 3 mitte.

vidurnaktis, -ės f. 4 mitternacht.

vidūs m. 1 inneres; *ĩ vidų* hin-
ein; *isz vidaūs* von innen;
viduì (verkürzt aus *vidūjė*)
im innern, drinnen.

výdžu, výdėti (nur in der zu-
sammensetzung mit *pa-*) nei-
den, beneiden.

pa-výdžu, pa-výdėti dass.

vilbinu, vilbinti locken.

pa-vilbinu, pa-vilbinti per-
fektiv zu *vilbinu*.

vilióju, vilióti locken.

vglius m. 2 betrug, list.

vilkas m. 1 wolf.

vilkėnė f. 4 wölfin.

vilkiù, vilkėti behleidet sein,
gekleidet gehn, tragen (kleid).

vilnis f. 1 welle.

vilnōnas, f. -nà 3 wollen; sub-
stantivisch gebr. wollner (scil.
rock).

výgnas m. 2 wein (poln. *wino*).

viñdas m. 2 spinnrocken, spinn-
rad.

výnycza f. 4 weingarten, wein-
berg (poln. *winnica*).

výnyczininkas m. 4 weingärt-
ner.

vynióju, vynióti wickeln.

su-vynióju, su-vynióti zu-
sammenwickeln.

vinkszna f. 4 ulme.

výnmedis, -džo m. 4 weinstock.

vijnûgê f. 4 weinbeere.
viralas m. 3 gekochtes, gericht, speise.
výras m. 4 mann.
viřbas m. 1 rute, dünner zweig, gerte.
vyrēlis, -lio m. 2 dem. zu *výras*.
vyrēsnis, f. -*nē* (komp. von *výras*) vornehmer, älter, höher stehend.
vyrīdausias, f. -*sia* superl. zu *vyrēsnis*.
vyriausybė f. 2 obrigkeit.
virkdinu, virkdinti weinen machen.
pa-virkdinu, pa-virkdinti perfektiv zu *virkdinu*.
virstū, virtaũ, viřsti umfallen, sich verwandeln, werden.
pa-virstū, pa-virtaũ, pa-viřsti perfektiv zu *virstū*.
virszũ s. *virszũs*.
virszũnė f. 4 gipfel.
virszũs m. 1 oberes, äusseres;
virszũ (verkürzt aus *virszũjė*) oben.
virvė f. 1 strick.
virvėlė f. 2 dem. zu *virvė*.
vis immer.
visā (visā) s. *visas*.
visadā, visadaĩ, visadōs immer.
visaĩ, visaĩp auf jede art, auf alle weise, ganz und gar.
visas, f. *visā* ganz; pl. *visi*, f. *visos* alle; *pō visām*, abgek. *visā, visā* gänzlich.
viskas all, jeder, jede.
vislab alles, gänzlich, ganz und gar.
visókias, f. -*ka* allerlei.

výstau, výstyti wickeln.
ĩ-výstau, ĩ-výstyti einwickeln; *ĩ-si-výstau, ĩ-si-výstyti* sich (dat.) einwickeln.
isz-výstau, isz-výstiti auswickeln.
su-výstau, su-výstyti perfektiv zu *výstau*.
výstyklas m. 3 (gew. pl. t. *vystyklaĩ*) windel.
výstu, vỹdau, vỹsti erblicken.
isz-výstu, isz-vỹdau, isz-vỹsti perfektiv zu *výstu*.
výstu, vỹtau, vỹsti welken.
pa-výstu, pa-vỹtau, pa-vỹsti verwelken.
su-výstu, su-vỹtau, su-vỹsti zusammenwelken, verwelken.
visuř, visur überall.
visztā f. 2 henne, huhn.
visztỹtė f. 4 hühnchen.
visztkiauszis, -szio m. 4 hühnerrei.
vỹtinu, vỹtinti welk machen.
vitóju, vitóti aufnehmen, bewirten; *vitóju-s, vitóti-s* einander zutrinken.
pa-vitóju, pa-vitóti perfektiv zu *vitóju*.
vyžā f. 1 bastschuh.
vyžótas, f. -*ta* 4 mit bastshuhen bekleidet.
Vókėtis, -czo m. 4 deutscher.
vókiskzas, f. -*ka* 4, adv. *vóki-szkaĩ* deutsch.
vōlioju, vōlioti hin- und herwälzen; *vōlioju-s, vōlioti-s* sich hin- und herwälzen.

vōs kaum; *vōs nevōs* mit genauer not.
votīs, -*ēs* f. 1 offenes geschwür.

vóziu, *vóziau*, *vóžti* aufstülpen, den deckel öffnen.

Z.

Zálcbergeris, -*rio* m. 4 salzbürger (a. d. dtsch.).
zalnērius (*žalnērius*) m. 2 söldner, soldat, zöllner (poln. *żołnierz*).
zambrinis, f. -*nē* 2 salzburgerisch, besonders salzburger schuh.
zaūnyju, *zaūnyti* schwatzen.
Zebedėjus m. 2 Zebedäus.

zēgorius m. 4 uhr (poln. *zegar*).
zokānas m. 2 gesetz (russ. *zakon*).
zōvada (*žōvada*) f. 4 galopp (poln. *zawód*).
zūbas m. 2 lippe (weissr. *zub*).
zuīkis, -*kio* m. 2 hase (weissr. *zajka*).
zuīkūtis, -*czo* m. 2 dem. zu *zuīkis*.

Ž.

žabóju, *žabóti* zäumen.
pa-žabóju, *pa-žabóti* perfektiv zu *žabóju*.
žadū, *žadėti* versprechen.
pà-žadu, *pa-žadėti* versprechen, verloben; *pa-si-žadu*, *pa-si-žadėti* versprechen.
žāgaras m. 3 dürrer ast; pl. *žagaraĩ* reisig, dürres strauchwerk.
žaĩbas m. 1 blitz.
žaidžu, *žaidžau*, *žáisti* spielen.
žáizda f. 4 wunde.
žākas m. 2 sack (a. d. dtsch.).
žalbarždis, -*džo* m. 2 grünbart.
žālias, f. -*lià* 1, adv. *žaliaĩ* grün, roh.
žālis, -*lio* m. 2 roter ochse.
žaliūju, *žaliūti* grünen.
žalnērius s. *zalnērius*.

žaltỹs m. 3 schlange.
ždrngalis, -*lio* m. 4 darmende, darmstück.
žqsēnà f. 3 gänsefleisch.
žqsis, -*ēs* f. 1 gans.
žavinū, *žavinti* umbringen.
nu-žavinū, *nu-žavinti* perfektiv zu *žavinū*.
žėdas m. 3 blüte, ring.
žėdēlis, -*lio* m. 2 dem. zu *žėdas*.
žegnóju, *žegnóti* segnen (poln. *żegnać*).
į-žegnóju, *į-žegnóti* einsegnen, einweihen.
pér-žegnoju, *pér-žegnoti* perfektiv zu *žegnóju*.
žegnōnē f. 2 segen (poln. *żeganie*). [sprossen, wachsen.
želiū, *žėliau*, *žėlti* grünen, *ūž-želiu*, *už-žėliau*, *už-žėlti* aufsprossen.

- želmũ* m. 3 schössling, junges grün, junge pflanze.
žemà f. 1 winter.
žemas, f. -mà 1, adv. *žemaĩ* niedrig; *žemȳn* (*žemȳ*) herab, hinab, nieder.
žėmė f. 2 erde, land.
žėmėlė f. 2 dem. zu *žėmà*.
žėmȳs m. 1 winterwind, kalter nordwind, nordostwind.
*žėmiszka*s, f. -ka, adv. *žėmi-szkai* winterlich. [ten.
žėngiũ, *žėngiaũ*, *žėngti* schrei-
ĩ-žėngiũ, *ĩ-žėngiaũ*, *ĩ-žėngti*
hineinschreiten, eintreten.
nu-žėngiũ, *nũ-žėngiaũ*, *nu-žėngti* hinabschreiten, herabschreiten.
pėr-žėngiũ, *pėr-žėngiaũ*,
pėr-žėngti hinüberschreiten, übertreten (ein gebot); *pėr-žėngti vėncza-vonȳstę* die ehe brechen.
žėnklas m. 3 zeichen.
žėnklinu, *žėnklinti* zeichnen, bezeichnen.
pa-žėnklinu, *pa-žėnklinti* perfektiv zu *žėnklinu*.
žėntas m. 4 schwiegersohn.
žėrgiũ, *žėrgiaũ*, *žėrgti* die beine spreizen, zum schritt das bein vorspreizen, langsam und mit grossen schritten gehn, langsam gehn, stolzieren.
žėriũ, *žėrėti* glänzen, schimmern.
žiburėlis, -lio m. 2 dem. zu *žiburȳs*.
žiburȳs m. 3 spahn, kienspahn, spahnlicht.
žȳczyju, *žȳczyti* leihen (in beiderlei sinn) (kleinr. *žȳčȳty*).
žȳdas m. 2 jude (kleinr. *žȳd*).
žȳdžu, *žȳdėti* blühen.
pėr-žȳdžu, *pėr-žȳdėti* abblühen.
pra-žȳdžu, *pra-žȳdėti* aufblühen.
žilas, f. -là 1, adv. *žilaĩ* grau (von haaren).
žinaũ, *žinóti* wissen.
žindau, *žindyti* säugen.
pa-žindau, *pa-žindyti* perfektiv zu *žindau*.
žinė f. 2 kunde, kenntnis.
žinȳsnis, -nio m. 2 schritt.
žiógas m. 3 heuschrecke.
žióju, *žiójau*, *žióti* den mund aufsperrern.
isz-si-žióju, *isz-si-žiójau*,
isz-si-žióti perfektiv zu *žióju*.
žióplȳs m. 1 maulaffe, dummer, gedankenloser mensch.
žiópsaũ, *žiópsóti* den mund aufsperrern, maulaffen feilhalten.
žirgas m. 3 ross.
žirgátis, -czo m. 4
žirgėlis, -lio m. 2 } deminu-
žirgȳtis, -czo m. 4 } tiva zu
žirgũžis, -žio m. 2 } *žirgas*.
žįstu, *žinaũ*, *žinti* (nur in zusammensetzungen) kennen lernen.
isz-pa-žįstu, *isz-pa-žinaũ*,
isz-pa-žinti erkennen, be-
kennen; *isz-si-pa-žįstu*,
isz-si-pa-žinaũ, *isz-si-pa-žinti* be-
kennen.
pa-žįstu, *pa-žinaũ*, *pa-žinti*

- erkennen, kennen; *pa-si-žįstu*, *pa-si-žinaũ*, *pa-si-žinti* bekannt sein.
- žýstu*, *žýdau*, *žýsti* (nur in der zusammensetzung mit *pra-*) blühen. [*žýsti* aufblühen.
- pra-žýstu*, *pra-žýdau*, *pra-žiupsnėlis*, *-lio* m. 2 dem. zu *žiupsnis*.
- žiupsnis*, *-nio* m. 2 was man zwischen zwei fingern greifen kann, prise.
- žiūriũ*, *žiūrėti* sehen, schauen.
- į-žiūriu*, *į-žiūrėti* hineinsehen. [sehen.
- isz-žiūriu*, *isz-žiūrėti* ausn-*žiūriu*, *nu-žiūrėti* hinsehen. [fektiv zu *žiūriũ*.
- pà-žiūriu*, *pa-žiūrėti* per-*pér-žiūriu*, *pér-žiūrėti* durchsehen, durchmustern.
- žiūrė* f. 4 ratte.
- žiūrėnas* m. 2 fernrohr.
- žiūrstũ*, *žiūraũ*, *žiūrti* (nur in der zusammensetzung mit *pra-*) sehend werden.
- pra-žiūrstũ*, *pra-žiūraũ*, *pra-žiūrti* zu sehen beginnen, sehend werden.
- žliauktys* (pl. t.) m. 1 träher.
- žmogėlis*, *-lio* m. 2 dem. zu *žmogus*.
- žmogenà* f. 3 menschenfleisch.
- žmogiszkas*, f. -ka 4, adv. *žmogiskai* menschlich.
- žmogus* m. 1 mensch; nur im sg. gebr., als pl. dient *žmónės* m. 3. [*žmogus*.
- žmogūtis*, -czo m. 2 dem. zu *žmonà* f. 1 weib.
- žodėlis*, -lio m. 2 dem. zu *žodis*.
- žodis*, -džo m. 2 wort.
- žodýtis*, -czo m. 4 dem. zu *žodis*.
- žolė* f. 1 gras, kraut, pflanze.
- žolėlė* f. 2 dem. zu *žolė*.
- žovada* s. *žovada*.
- žudaũ*, *žudýti* umbringen, töten.
- nu-žudaũ*, *nu-žudýti* perfektiv zu *žudaũ*.
- pra-žudaũ*, *pra-žudýti* verdammen. [*župan*).
- župōnė* f. 2 vornehme frau (poln.
- žuvėlė* f. 2 dem. zu *žuvis*.
- žuvis*, -ės f. 1 fisch.
- žuvũ*, *žuvaũ*, *žúti* umkommen.
- pra-žuvũ*, *pra-žuvaũ*, *pra-žúti* verloren gehn, verderben.
- žvaigždė* (*žvaigždė*) f. 1 stern.
- žvairūs*, f. -rų 1, adv. *žvaĩriai* schielend, scheel.
- žvakė* f. 2 licht, kerze.
- žvalgaũ*, *žvalgýti* umherblicken.
- ap-žvalgaũ*, *ap-žvalgýti* beschauen, betrachten; *ap-si-žvalgaũ*, *ap-si-žvalgýti* sich umschauen.
- žvejys* m. 1 fischer.
- žvejóju*, *žvejóti* fischen.
- žvėris*, -ės f. 1 (nach Kurschat 3) raubtier. [werfen.
- žvilgiu*, *žvilgėti* einen blick
- pa-žvilgiu*, *pa-žvilgėti* perfektiv zu *žvilgiu*.
- žvėnė* f. 4 fischschuppe.
- žvirblis*, -lio m. 4 sperling.
- žvirblýtis*, -czo m. 4 dem. zu *žvirblis*.

Nachträge und berichtigungen.

- S. 10, z. 4 v. o. Das *a* in *sakaī* geht, wie ich an einem andern orte nachzuweisen suchen werde, nicht auf idg. *ve* zurück; daher ist *sakaī* hier zu tilgen.
- S. 11, z. 3 v. o. l. *riṇācmi* st. *rinācmi*.
- S. 13, z. 4 v. o. l. *dēvas* st. *dēvas*; z. 5 v. o. l. *žēmà* st. *žēmà*; z. 11 v. u. l. *smēi* st. *smēs*.
- S. 14, z. 11/10 v. u. l. *ḍā(ṣ)ioṣ* st. *ḍā(ṣ)ioṣ*; z. 2 v. u. l. *zuikis* st. *zuikis*.
- S. 18, z. 12 v. o. l. *bāžmas* st. *bāžmas*.
- S. 19, z. 13 v. u. Anders über *sunkūs* Joh. Schmidt, kritik des sonant. 62 ff.
- S. 20, z. 7 v. u. und s. 116, z. 3 v. o. Anders über *senkū* Joh. Schmidt aao.
- S. 24, z. 9 v. u. l. *dūrys* st. *dūrys*.
- S. 28, z. 19 v. o. l. B 7 st. B 8.
- S. 32, z. 20 u. 19 v. u. l. *pa-gilpti* ... *pa-gilpstū* ... *pa-gilbaū* st. *pra-gilpti* ... *pra-gilbstū* ... *pra-gilbaū*.
- S. 33, z. 19 v. u. füge nach *verdit* ein: sprudeln.
- S. 36, z. 18 v. u. l. *zénklas* st. *zénklas*; z. 15 v. u. l. *kurklēlis*) turteltaube st. *kurklēlis* turteltaube); z. 9 v. u. l. *sēkmas* st. *sēkmas*.
- S. 37, z. 1 v. o. l. *sēkmas* st. *sēkmas*; z. 3 v. u. Das *sz* in *kiaūszē*, *kiaūszis* ist nicht idg. *s*, sondern idg. *z*; *kiaūszē*, *kiaūszis*: aisl. *hauss* = aind. *kóṣa* : *kosha* -; vgl. auch § 55 mit anm. 1 und Johansson, IF. II, 20.
- S. 40, z. 5 v. o. l. *-i* st. *i*.
- S. 41, z. 11 v. o. l. *sukū* st. *sukū*; z. 13/14 v. o. l. *mergà* st. *mergà*.
- S. 43, z. 9 v. o. l. *lēpa* st. *lēpa*; z. 10 v. u. l. *távei* st. *távei*.
- S. 44, z. 8 l. haben st. hat.
- S. 48, z. 4 v. u. l. *gērāja* st. *gērāja*.
- S. 54, z. 9 v. o. füge nach *gēsmē* ein: *gerklē* kehle, schlund, speiseröhre.
- S. 57, z. 2 v. o. füge nach dem punkt ein: Bei *kozonis* predigt, *krik-szczonis* christ und *měszczonis* bürger wechselt der ton zwischen der letzten und vorletzten silbe.
- S. 59, z. 3 v. u. l. *vaīsiui* st. *vāsiui*.
- S. 62, z. 14 v. o. lies *gēr* st. *gēr*; z. 7 v. u. l. *rātūse* st. *rātūse*.
- S. 66, z. 12 v. o. l. *-ija-* über *-iji-* st. *-ija* über *-iji*; z. 3 v. u. l. *gaidžam̃* st. *gaidžam̃*.
- S. 69, z. 20 v. o. oder v. u. l. *szū* st. *szū*.
- S. 70, z. 6 v. o. füge nach nom. ein: lok, instr.; z. 5 v. u. l. ; st. :.
- S. 77, z. 19 v. u. füge nach veraltet ein komma ein.
- S. 78, z. 5 v. o. l. *tāmui* st. *tāmui*.
- S. 82, z. 19 v. o. und 15 v. u. l. *-im-pi* st. *-imp-i*.
- S. 83, z. 12 v. u. l. *tēm̃* st. *tēm̃*.

- S. 85, z. 12 v. o. l. *gerāmui* st. *gerāmui*; z. 16 v. u. l. *minksztóm* st. *minksztóm*.
- S. 88, z. 17 v. u. l. *-ioje* st. *-iojė*.
- S. 90, z. 9 v. o. füge am ende der zeile ein: Schleicher betont im nom. sg. fem. der adjektivischen u-stämme mit gestossener stamm-silbe die endung: *lygi*.
- S. 92, z. 6 v. u. l. *gerėjė* st. *gerėjė*.
- S. 94, z. 8 v. o. l. *dėgantėm* st. *dėgantėm*.
- S. 95, z. 18 v. o. l. *sākās* st. *sākās*.
- S. 97, z. 14 v. u. l. *aszmā* st. *aszmā*.
- S. 98, z. 15 v. o. l. *septyni* st. *septyni*; z. 19 v. o. l. § 67, 1 st. § 47, 1.
- S. 103, z. 17 v. o. füge nach ff. eine klammer ein; z. 19 v. o. l. *devyneri* st. *devyneri*; z. 3 v. u. l. *kařtā* st. *kařtā*.
- S. 104, z. 18 v. o. tilge die klammer nach *mitulys*.
- S. 110, z. 4 v. u. l. konjunktiv st. konjunktiv.
- S. 116, z. 11—8 v. u. Vgl. hierzu Joh. Schmidt, jen. lit.-ztg. 1878, art. 191, s. 179.
- S. 122, z. 8 v. u. l.: in verbindung mit st. in verbindung in.
- S. 126, z. 14 v. u. l. *veizd* st. *veizd*.
- S. 135, z. 15 v. o. l. *pintumbita* st. *pintumbita*.
- S. 138, z. 9 v. o. l. *ĩ-liñdome* st. *ĩ-liñdone*.
- S. 142 b, z. 7 v. o. l. *žinósime* st. *žinósine*; z. 4 v. u. l. D st. C.
- S. 147, z. 6 v. u. l. *jāmui* st. *jāmui*.
- S. 148, z. 9 und 8 v. u. l. *kozōņi* st. *kozōņi*.
- S. 150, z. 9 v. u. l. *žmogui* st. *žmogui*.
- S. 151, z. 2 v. o. l. *kād* st. *kād*.
- S. 152, z. 3 v. u. l. *kits* st. *ktis*.
- S. 153, z. 14 v. o. l. *prilýginimu* st. *prilýgiminu*.
- S. 155, z. 16 v. u. l. *kāmi* st. *kūni*.
- S. 157, z. 1 v. o. l. *lėpė* st. *lėpė*; z. 10 v. u. l. *sāvo* st. *sārv*.
- S. 158, z. 16 v. o. und z. 19 v. u. l. *paryžėusziai* st. *paryžėusziai*.
- S. 159, z. 11 und z. 16 v. o. l. *žmogų* st. *žmogų*; z. 16 v. o. *paėjo* st. *paėjo*.
- S. 161, z. 13 v. u. l. *žmogūs* st. *zmogūs*.
- S. 162, z. 3 v. o. l. *Ėlijōsziui* st. *Ėlijōziui*.
- S. 164, z. 6 v. o. l. *jėi* st. *jėi*; z. 13 v. o. l. *Iř* st. *Ir*.
- S. 168, z. 16 v. u. l. *viczvėnq* st. *viczvėnq*.
- S. 169, z. 16 v. u. l. *Yzaōko* st. *Izaōko*; z. 10 v. u. l. *Yzraēl* st. *Izraēl*.
- S. 172, z. 7/6 v. u. l. *pirmajq* st. *pirmajq*.
- S. 174, z. 12 v. o. l. *vyriausiuju* st. *vyriausiuju*; z. 18 v. u. l. *jĩ* st. *jĩ*.
- S. 176, z. 1,2 v. o. l. *žmōnes* st. *zmōnes*; z. 4 v. o. l. *vađinate* st. *vađinata*; z. 14 v. u. l. *jĩ* st. *jĩ*; z. 9 v. u. l. *Yzraēlio* st. *Izraēlio*.
- S. 179, z. 7 v. u. und z. 4 v. u. l. *užiūt* st. *užiūt*.
- S. 181, z. 10 v. u. l. *Jėi* st. *Jėi*.
- S. 182, z. 5 v. u. l. *vaikāms* st. *vaikāms*.
- S. 183, z. 10 v. o. l. *Kōžnas* st. *Kōžnas*.
- S. 184, z. 14 v. u. l. *kentėjom* st. *krutėjom*.
- S. 187, z. 6 v. u. l. *pažįstamu* st. *pažįstamū*.
- S. 188, z. 14/13 v. u. l. *Yzraēlyje* st. *Izraēlyje*.

- S. 193, z. 19/20 v. o. l. *vandenimì* st. *vāndenimì*.
 S. 213, z. 6 v. o. l. *smùikq* st. *smùikq*.
 S. 223, z. 8/9 v. o. l. *kardliui* st. *kardliui*; z. 20 v. o. l. *žaibù* st. *zaibù*.
 S. 229, z. 13 v. o. l. *kurì* st. *kurì*.
 S. 236, z. 19 v. u. l. *ùteleq* st. *ùteleq*.
 S. 242, z. 11 v. o. l. *pinigai* st. *pinigai*.
 S. 243, z. 1 v. o. l. *jüdu* st. *jüau*; z. 15 v. u. l. *szmükszt* st. *smükszt*.
 S. 247, z. 10 v. u. l. *ézero* st. *ézero*.
 S. 253, z. 12/13 v. o. l. *pargirgzdino* st. *pargirgzdino*.
 S. 260 a, z. 1 v. o. l. *-ki* 3 st. *-ki* 4; z. 8 v. u. l. *āmtsmonas* st. *āmtsmonas*.
 S. 261 b, z. 1 v. o. l. *āszara* st. *aszarà*.
 S. 262 b, z. 12 v. o. l. *-ēs* st. *-ēs*.
 S. 264 a, z. 6 v. o. füge nach m. ein: 2; z. 6 v. u. füge hinzu: (laufend) erreichen.
 S. 265 a, z. 12 v. u. füge nach *Blèberis* ein: *-rio*; 265 b, z. 11 v. u. füge hinzu: (a. d. dtsh.).
 S. 266 a, z. 4 v. u. l. *budavōnininkas* st. *budavōninkas*.
 S. 267 a, z. 16 v. u. l. (poln. *cechować*) st. (dtsh. *zeichnen*).
 S. 268 b, z. 15 v. u. l. 4 st. 2.
 S. 271 b, z. 1/2 v. o. l. verbünden st. verbinden.
 S. 272 b, z. 13 v. o. l. *ap-dūmōju* st. *ap-dūmoju*.
 S. 273 a, z. 13 v. u. füge nach *dūti* ein: übergeben, darreichen; 273 b, z. 13 v. o. l. *-kà* 3 st. *-ka* 4.
 S. 274 b, z. 11 v. u. l. *Ērōdas* st. *Ēerōdas*.
 S. 275 b, z. 5 v. u. tilge die klammer nach *galiaús*; z. 2 v. u. füge nach *-ka* ein: *galylēiszkis*, f. *-kē*.
 S. 276 b, z. 8 v. o. füge nach *bauernwirtin* ein: hausfrau; z. 11 v. o. füge nach *bauernwirt* ein: hausherr.
 S. 277 a, z. 15 v. o. füge nach *gāuti* ein: erwischen.
 S. 279 b füge nach z. 7 v. o. ein: *gōdas* m. geiz.
 S. 282 b, z. 10 v. o. l. *iszjēszkójimas* st. *iszjēszkójimas*.
 S. 283 b, z. 11 v. u. füge hinzu: (reitend) erreichen.
 S. 284 b, z. 11 v. o. füge nach m. ein: 1.
 S. 288 b, z. 9 v. u. l. *kibūras* st. *kibūras*.
 S. 290 a, z. 9 v. u. l. dtsh. st. dtich.
 S. 291 a, z. 10 v. u. l. *-ēs* st. *-nēs*.
 S. 295 a, z. 20 v. u. l. *lasziniaī* st. *laszinai*; 295 b, z. 14/13 v. u. l. *labowac* st. *labowac*; z. 1 v. u. l. *isz-léidžu* st. *isz-léidžu*.
 S. 296 a, z. 1 v. o. füge nach dem komma ein: freilassen.
 S. 298 b, z. 11/10 v. u. l. *isz-si-luksztinti* st. *isz-si-luksztinti*; z. 3 v. u. l. *nu-lūpti* st. *nū-lūpti*.
 S. 299 a füge nach z. 3 v. o. ein: *mäckas*, f. *-kà* 1 klein, sehr klein; z. 6 v. u. füge hinzu: *pér-si-maldau*, *pér-si-maldyti* durch bitten umgestimmt, erweicht werden.
 S. 301 a, z. 19 v. o. l. *mìngù* st. *mìngù*; 301 b, 13 v. u. l. *at-si-miñti* st. *at-si-miñti*.
 S. 302 b, z. 1 v. o. füge nach *mèsti* ein: hinwerfen.

Universitäts-Buchdruckerei von Carl Georgi in Bonn.

X 736

UNIVERSITY OF MICHIGAN

3 9015 02837 1014

